CONTROVERSIARVM FORENSIVM IVRIS COMMVNIS ET REGNI NEAPOLITANI

Cum definitionibus Supremorum Tribunalium

CENTVRIA PRIMA.

AVTHORE

DON FRANCISCO MERLINO PIGNATELLO

Magnæ Curiæ Vicariæ primùm rei pecuniariæ,

Deinde

MALEFICIORVM IVDICE, & REGII TRIBVNALIS CAMPANIÆ contra Exules, & Grassatores Generali Præfecto.

Adiecto triplici Indice, Argumentorum scilicet omnium Controuersiarum, Rerum Notabilium, necnon Legum, & Doctorum authoritatum nouiter explicatarum.

NEAPOLI, Ex Regia Typographia Aegidij Longi M. DC. XXXIV.

SVPERIORVM PERMISSV, & PRIVILEGIO REGIO.

EXCELLENTISSIMO PRINCIPI

DON EMANVELI

DE FONSECA, ET ZVNICA

COMITI MONTISREGII, & FONTIVM,
CATHOLICÆ MAIESTATIS CVBICVLARIO,
STATVS, BELLIQVE CONSILIARIO,
SVPREMI ITALIÆ SENATVS PRÆSIDI,
ET IN REGNO NEAPOLITANO PROREGI,
ET CAPITANEO GENERALI,
DOMINO SVO.

D. FRANCISCVS MERLINVS PIGNATELLVS S. D.

NVLLA mihi opus fuit consultatione (Princeps Excellentissime) in deliberando cui potissimum primitias libarem ingenij. neque enim occurrere alius præter te potuit, neque non occurrere singularis humanitas Tua, quæ alacritatem animo, fœcunditatem tribuit pectori, vt ne de referenda quidem tibi gratia cogitem, sine nouo merito tuo, qui tuorum in me magnitudine beneficiorum mea omnia, meque ipsum tam certo tibi iure vindicas, vt omni me liberes cura, & labore deliberandi. Vt enim ad caput, fontemq; suum præcipiti lapsu recurrunt

ﬂumina, ſic ad obſequium nominis,& amplitudinis tuę ſtudia,animi mei cogitationeſq; recurrunt mentis.Etenim cũ in ipſo Pro regalis regiminis tui limine,tuis me mandatis,imperioq; totum addixerim, nihil mihi reliqui feci, niſi quantum ex quotidianis occupationibus, forenſibuſq; curis exprimere otij, ac temporis potui. Idque ipſum exiguum ſpatium ſubtractum impoſito à te muneri, vt tibi quoque impenderem, ad ſcribendum, & commentandum contuli: eo conſilio vt extaret aliquod perpetuum, ac manſurum meæ in te obſeruantiæ, & grati animi teſtimonium. Id quo faciliùs, feliciùſq; procederet, eam mihi virtutem excolendam ſuſcepi, quæ inter alia animi tui ornamenta, nec pauca, nec vulgaria, præcipuo quodam lucis radio ſpectandam ſe omnibus admirandamq; præbuit. Experti loquimur, Princeps Excellentiſſime, idq; omnium fertur ſermonibus in inſigni hoc regimine tuo excelluiſſe iuſtitiam, quæ vna excellere in Principe debet, [a] quæ omniũ virtutum eſt præclariſſima: [b] qua vna benè,& præclarè Reſpublica geritur, ſine qua, vt ille ait, [c] nè Iuppiter quidem Principem agere poteſt, eamque in te aliarum chorum duxiſſe virtutum, quę Principem decent: nam quanta humanitate ſummis, imis, medijs ius dicis, quanta ſolicitudine ſupplices libellos ſummo mane, aut multa nocte ſcrutaris, quanta animi cura, ac ſolertia perfeciſti vt in omnibus totius Regni Tribunalibus Iudicumque ſubſellijs vna dominetur æquitas: quibus ego cęteriſq; laudibus tuis ſuperſedeo, ne epiſtolæ modum excedam. Verum enimuero meas haſce CONTROVERSI IVRIS diſputationes, pręfatione nominis tui cohoneſtaui, tùm vt honoratiores prodirent in publicum, tùm vt auſpicijs tuis iuris natura, & veritas indagetur, tùm poſtremò vt maneat ad poſteros certum perpetuumq; benignitatis in me tuæ, meæ in te ſeruitutis monumentum. Vale.

a *Ariſto. Ethic.* 5.
b *Aug.* 2 *de Ciuit Dei.*
c *Ludou. Viues in Aug.*

MAR-

MARCELLI THEOPHILATI
IVRECONSVLTI
In Regio Neapolitano Gymnasio Eloquentiæ Professoris

AD LECTOREM.

INTER Predones, (Lector) Caccos, Tacfarinates, & Spartacos, barbarasq; hasce acies natus liber est, armatus, cruentus; interque reorum quæstiones Controuersiarum nomen adeptus est; quorum tamen plures Author confecit gladio, quàm controuersias calamo. Nouum Astreæ decus. Culta ab Authoris ingenio iustitia est inter Grassatores, dumque belli imperium indicta causa exercebat in sontes, togatus interea ius dicebat in libros: interq; rapinas, & cędes populabundas, stylus egregius totius legitimæ eloquentiæ flores est populatus. Mirante hoste tantum otij huic ad scriptionem sufficere, quem tantum temporis deficiebat ad proscriptionem, & necem. Et quod magis miraberis satellite stipatus malo, & inerti, nec sueto pugnæ, iniuriaq; temporum, aut incuria præteritorum Magistratuum à maiorum institutis degeneri; cui nec tractare arma decus, nec terga dare pudor, nullusque laudis amor, & pradę etiam per inhonesta libido, grauior quandoque Vrbibus quam hostis. Hinc crudeles acies secura militum passim populari Campaniam, ingentes prędas conuectare, homines in seruitutem abducere, grandi mercede redemptos dimittere, rursus pro libidine pecuniam imperare, hostiliter omnia igni, ferroq; miscere. Vrbanę rusticęque Tribus territæ imperata facere, in seruitium ruere, & pręsertim quos infames opulētia fecerat, quas vlcisci non poterant iniurias, obsequijs redimebāt. Tum PRINCIPIS iudicio fœliciter omnia suo nutu regentis lectus cum summa fasciū potestate ad purgādas Prouincias VIR manu ingenioque acerrimus, suę dignitatis anxius, de aliena incolumitate solicitus militem non emit, sed legit, iusta stipendia numerat, veterem disciplinam instaurat, spe animos firmat, laqueo noxam territat, impiger, infractus, insomnis locorum naturam contemplatus, solitudines auias, rupes inaccessas, penitissimosque recessus, antraque cæca scrutatus, eò rem deduxit, vt intra triennium septingentos fermè Prędones laqueo, aut remo deleuerit: numerum enimuerò si Romanum morem spectes, sin minùs Triumpho, Ouationi certè parem. Interea somni cibiq; parcus litteraria gloria appetens, militaris patiens, dum nullus in aula, dum miles in campo inter tenturiatas acies Centuriam hanc Controuersiarum elucubrauit. Efflagitas fortassi ad numerum Exanimatorum latronum, examinatas Quæstiones? Desunt sex ipsę centuriæ. Quęris vbi sint, Pradones Campanię nobis illas eripuerunt, dum Scriptoris animum studia in contraria distraxerunt. Sęuierunt in corpora.

rursus

rursus ne integrum latronibus nomen deesset, seuitum est in ingenia. Namque dum Authoris mentem famae sollicitam vagis insidijs, incertisque excursionibus fluctuantem hùc diuidunt, atque hùc, ingenij vim, & scribendi afflatum dissipauerunt. Aethereus, sydereusue ille animi in meditando vigor, ingenijque pulsus, & impetus, seu si placet magis furor, & insania; scis vt certis horis incalescat & gliscat, stataque periodo rursus diffletur, & euanescat, neque nisi in serenam animam, motibusque ab externis vacuam, cessantemque descendat, quem si dato tempore amittas, incassum postea arte repetas. Ecquis sodes ad scribendum animum appelleret, dum Monstrum illud horrendum Militiae, Religionisque desertor Paulus ob pernicitatem inultus per Campaniam grassaretur.: solitudinum gnarus, fallax, noctiuagus, leues vagasque miscere pugnas doctus.. Et latij subfugio tutus. Et quod creditum à plerisque est Magicis artibus, aut Gygis anulo comminus pugnantium militum oculos ludificatus. Miraris, Lector, quo pacto haec praestare Author potuerit in tanta rerum, animique iactatione, tot curis & laboribus pressus, & nouis praeterea à Principe in tanto belli apparatu militię muneribus superimpositis. Mittet illicò te stupor, cum audieris apud lares in Penetralibus Illustriss. Marchionis CAROLI de TAPIA in supremo Italiae Senatu Regentis Iuuenē laboribus duratū, vigilijs innutritū. Nosti quantus honos in veneranda illa canitie, quantum oris decus, & quantum beata illa, & aurea fandi copia cum ingenti rerum per Orbem quaesita prudentia eruditioneque valeat ad formandos veteri disciplina virorum animos, moresque figendos. Praeterea apud sapientissimum Senem perpetua librorum reuolutio, magnorum seuerissima negotiorum tractatio excoluere adolescentis animum. Pernoctationesque illa vsque ad Auroram illustres in quantam spem optimam indolem euexere, & quantum ad exactissimi exemplaris imitamentum excitauere. Cuius tamen summa cum laude doctrinam veneratus, & ęmulatus, & praecox ad scribendum studium, vitae innocentiam, morumq; integritatem, & diuiniores illas Pietatem & Religionem est assequutus. Stylus quidem satis cultus, & elegans, qui neque superbia lasciuientis orationis fastidit, neque forensis eloquij incondita barbarie delicatiores aures offendit, elegantior quoque futurus nisi perspectum esset eloquentiam in Iureconsulto à nostris hominibus desiderari magis, quam tolerari. Bonarum enim litterarum cognitione apprimè eruditus, & optimarum artium scientia instructus ad clamitosum forum, & quaestuosae linguae opes, Apollinis perduellis, & trāsfuga Musarum confugit. Seu temporum mores sequutus, seù Musarum ingenium, nihil in hoc saeculo ad promouendam famam audentium, despicatus. non sine ingrati animi vitio, Musas per quas profecerat, & Parnassum per quem clarus euaserat, auersatus, Iurisprudentiae ingenij primitijs vindicatis, nisi iusta venia spes inde paretur, quod fori memor, & Togae magistratui priùs satisfecit, mox benigniori sydere Musis sacrificaturus, & gratijs. Vale.

Excel-

Excellentissimo, ac Illustrissimo D.

D. EMMANVELI ZVNICO

MONTISREGII COMITI,

& in Neapolitano Regno Proregi optimo.

EPIGRAMMA.

D. Io. Petri Massarij I. V. D. Oratineñ, & Ciuis Neap.

DEnt tibi dona alij, mittat quas India, gemmas,
Quaeque parit diues fulua metalla Tagus.
Iudicij Libros ZVNICO *nunc mittere gestit*
MERLINVS *doctus, consilioq; grauis;*
His populis des iura tuo pro REGE *subactis,*
His aderit cunctis gentibus alma salus,
His lege, & iusta populum ratione gubernes,
Rectaq; pauperibus cernere, & aequa velis.
Afflictos, tenuesq; bonus clementer habebis
EMMANVEL, *Zunicae splendida Stella domus.*
Maiora haud potuit Tibi mittere munera certè
Hisce, forent cordi quae mage grata tuo.
Ergo hilari accipias, Princeps amplissime, vultu
MERLINI *munus, puraq; corda pij.*
Sunt ea nonnullis vnquam interitura diebus;
Sydera dum caelum, dum mare torquet aquas.
Sic longè in patulo celebris celebraberis Orbe,
Ac etiam viuus, cum morieris, eris.

IMPRIMATVR.

Felix Tamburellus Vicarius Generalis.

Ioannes Vincentius Iuuenis Canonicus Deputatus.

Andreas Letteresius Canonicus Deputatus.

ILLVSTRISSIME, & EXCELLENTISSIME DOMINE.

VIdi iussu Excellentiæ Vestræ Librum CONTROVERSIARVM FORENSIVM doctissimi Iurisconsulti Don Francisci Merlini Iudicis M.C.V. & Tribunalis contra Latrones, & Grassatores Præfecti, & in eo nihil inueni censorijs imprimendorum librorum legibus aduersum. centumq; Controuersiæ, quas continet, methodo non vulgari, frugali quadam affluentia, & elegantia foro apta acutè, solidè, & dilucidè disputantur, & deciduntur. & ideo posse, & quamprimùm imprimi debere censeo ad publicam vtilitatem, nisi aliud Excellentiæ Vestræ videbitur, quam Deus cum perenni incolumitate ad celsiora sublimet. Neapoli die 2. Maij 1634.

Excellentiæ Vestræ

Addictissimus Seruus

Octauius Formosus.

IMPRIMATVR.

Tapia Regens. Rouitus Regens.

Prouisum per Suam Excellentiam Neapoli die 6. Maij 1634. Anastasius.

ARGVMENTORVM TABVLA.

CAP. I.

PRINCIPIS rescripto legitimos reddi filios naturales etiam in præiudiciũ legitimæ prolis, esse iustitiæ cõsentaneum, patre dumtaxat instante.

CAP. II.

Fiscum habere tacitã hypothecam potiorem cœteris creditoribus ꝓ quibusuis tributis, collectis,alijsq; functionibus, ad ornatum reg.Prag.5.§.14. sub rubr. de admin. Vniuers.

CAP. III.

Filiam à patre dotatam nõ posse de incõgruitate dotis cõqueri,non legitimæ supplementũ petere, non dicere testamentum nullum, nec quamlibet læsionem allegare: præsertim si cum monialis efficitur, recepit dotem solitam dari Monasterio.

CAP. IV.

Renunciationẽ successionis mulieri nubenti,siuè Monasteriũ ingredienti spectantis,haberi pro facta ex sola promissione renunciandi iureiurando firmata.

CAP. V.

Renunciationes factas per filias, vel sorores nubentes, vel ingredientes Monasterium esse reales, & proindè omnimodas,& perpetuas.

CAP. VI.

Abbatissæ præsentiam non esse necessariam in contractibus gestis per Monasterium cum licentia Ordinarij; præsertim in renũciationibus factis per moniales tempore ingressus,

CAP. VII.

Contractum minus sollemnem posse per ratihabitionem sollemnem reddi.

CAP. VIII.

Exornatur text. S. C. Trid. sess. 25. cap. 16.

CAP. IX.

Matrem nullum ius acquirere tempore pupillaris ætatis ad successionem filij per substitutionem compendiosam à Pagano factam verbis communibus, præsertim cōtinentem exemplarem.

CAP. X.

Regulā text. in l. fin. C. de edict. Diu. Hadr. nō habere locum, vbi testamentū est nullū vitio preteritionis in prōptu probato.

CAP. XI.

Nepotes ex filia, quæ paternæ renunciauit hæreditati, posse ad auita bona venire ex proprijs personis.

CAP. XII.

Clausulam codicillarem nō opitulari ei, qui petijt hæreditatem ex testamento.

CAP. XIII.

Possessorem quemcumq; teneri ostēdere titulum possessionis rei, in qua Fiscus habet pro se iuris præsumptionem, ad ornatū l. cogi C. de petit. hæred. & Constitutionis Regni Ab Officialibus.

CAP. XIV.

Ad militarem Iudicem non pertinere cognitionem an reus sit miles, vel nè, nisi eum in fortijs habeat, ad intellectum text. in l. qui cum vno §. reus, de re milit.

CAP. XV.

Commissa per Principem causa appellatione remota, intelligi quoque remotam appellationem ab incidentibus, & emergentibus, & quid in interlocutoria lata super Iudicis cōpetentia, vel quod sententia banni contra reum executioni demandetur.

CAP. XVI.

Negligentes ad vindicandam defuncti necē ad hoc vt vxor admittatur ad querelandum, tūc dici proximiores ad quos spectat, cum labi permiserūt

tempus

tempus infra quod querelam proponere potuerunt absque vlla interpellatione.

CAP. XVII.

Pragmaticã Inuictissimi Imperatoris Caroli V. editam in anno 1536. quæ est vltima sub tit. vbi de delict. quis conuen. deb. tribuentẽ ius dicẽdi potestatẽ contra disrobatores stratarum Iudici, qui præuenerit in captura, habere locũ etiam si non constet nisi de vnico furto, & disrobatione.

CAP. XVIII.

Pœnam perpetui exilij ab hoc Regno impositam per Regiã Pragmaticam contra impendentes, seù vendentes monetam adulterinam, habere locum etiam contra emẽtes.

CAP. XIX.

Maleficiorum Iudicẽ super interesse partis in iudicio maleficij incidẽte, nõ nisi vbi pœna ordinaria criminis venit irrogãda pronunciare posse.

CAP. XX.

Lata diffinitiua sententia non licere Iudici super interesse, & expensis pronunciare.

CAP. XXI.

Nullitatem cõtractus gesti cum Ecclesia, minore, & pupillo non posse ab alio, nisi ab ipsismet allegari; & nonnulla de clausula decreti irritantis.

CAP. XXII.

Emphyteotã teneri ad canonis solutionem pendente iudicio super contractus nullitate.

CAP. XXIII.

Assensũ super feudi successione ad preces feudatarij præstitũ in beneficium extraneorum posse ipsis primo loco nominatis inauditis reuocari, seù immutari eodem feudatario instante.

CAP. XXIV.

Fructus prædij obligati quandoque venire in generali obligatione, & posse lite pendẽte sequestrari aduersus tertium possessorem.

CAP. XXV.

De Iudicum adiunctorũ natura quando censeantur delegati, vel ordinarij, possitque vnus sine alio procedere.

CAP. XXVI.

Nouellã Iustiniani Constitutionem in s. his consequẽs, auth. de equalit. dot. habere locum indistinctè contra creditorẽ cuius pecunia res empta, vel refecta est tàm pro sorte, quã pro vsuris: & nõnulla de reg. tex. in l. 1. & 2. ff. de solut.

CAP. XXVII.

Primęua creditoris iura numquã cẽseri extincta nisi res tradita eius fiat irreuocabiliter; ideoque posse exerceri etiã contra tertium titulo possidentem.

CAP. XXVIII.

De vsuris, seù interesse dotium, quod censeatur à marito remissum per receptionẽ sortis principalis absque protestatione.

CAP. XXIX.

Vsusfructus aduentitiorum an post filij mortem remaneat penès patrẽ vbi mutuo pacto coniuges in capitulis matrimonialibus filiorum successioni renunciarunt, & per transactionẽ postea secutam super dotis quãtitate censeatur à prædicto pacto recessũ.

CAP. XXX.

De tertio veniente ad causam, quãdo admittatur ad sui iuris prosecutionem absq; lęsione status, in quo ipsa reperitur.

CAP. XXXI.

Dilatione concessa debitori ad soluendum debitum, nõ esse improbatum de vsuris, siuè interesse pacisci, sed creditorem, qui post diẽ præfixũ eas receperit, cẽseri à pacto resolutionis contractus recessisse.

CAP. XXXII.

Filiã, quæ accepta dote patri stipulãti pro se, & filijs, siue hæredibus, maternis bonis renũciauit; deficientibus fratribus vtrinq; cõiunctis nõ esse prohibitã in eis succedere ꝑpter consãguineorum existentiã.

CAP. XXXIII.

Barones Regni non posse impunitatem, siue indultum promittere reuelanti crimen etiã præuia partis offẽsæ remissione, sed id esse supremo Principi reseruatum.

CAP. XXXIV.

Sententiã proferri posse in Re-

gno

gno super id, quod est probatum, licet in libello nõ deductum vigore c. detestantes, & Ritus Mag. Cur. Vic. 289.

CAP. XXXV.

Clausulam cõstituti, & precarij censeri de natura contractus, Notariũ de ea rogatum, & de pactis incontinenti appositis, quod operetur cõtractus correspectiuitatem. Cõstitutarij absentiam nõ officere quin ei actio quæratur ex obligatione iureiurando vallata.

CAP. XXXVI.

Directo emphyteotici fundi domino personalem tãtummodo competere actionem pro canonis consecutione; non autem hypothecariam, & declaratur Afflict. decis. 95.

CAP. XXXVII.

Laudemiũ pro fundi emphyteotici alienatione iure personalis actionis consequi posse, nõ autẽ tacitę hypothecæ, defenditur Surd. decis. 31.

CAP. XXXVIII.

Rem emphyteoticam non esse hypothecatam pro excambio in ipsius alienatione ꝓmisso.

CAP. XXXIX.

De beneficio legis secundę ff. & C. quod cum eo, quod non opituletur filiosamilias ꝑ patre carcerato, seù de facili carcerando obligato.

CAP. XL.

Reum inquisitũ de delicto qualificato non esse audiendum circa qualitatem ipsam, nisi in iudicio principali, vbi diffinitiuè est ius dicendum.

CAP. XLI.

Citationẽ notificatã vxori, quæ virũ fortè odio habere præsumitur, nullam, & inualidam esse, ad ornatũ constit Regni citationis literæ.

CAP. XLII.

Repetitionem testium examinatorum ad Curiæ informationem nonnullis casibus omitti posse.

CAP. XLIII.

Rem alienã cum consensu Domini obligatã pro sorte, censeri etiam obligatam pro vsuris, nisi tamen sortis obligatio sit expresse cõcepta per verba taxatiua.

CAP. XLIV.

Annuos census triginta, vel quadraginta annorum spatio prę-scribi, & de intellectu text. in l. cum notissimi §. in ijs C. de præscript. triginta, vel quadraginta annorum.

CAP. XLV.

Pretiũ rei venundatæ, siuè partem ipsius non semper licere emptori retinere propter hypothecam in re inuentam, & de reg. text. in l. ex his prędijs C. de euict.

CAP. XLVI.

Propter seruitutẽ in re vendita repertã non licere emptori à cõtractu recedere, presertim attenta fide hastæ iudicialis; sed actione quanto minoris arbitrio expertorum æstimãda consulendum ei.

CAP. XLVII.

Pœnã à statuto auctã delinquenti propter aliquam qualitatẽ, non posse irrogari cõtra auxilium, & opem prestantem delicto, in quo non verificatur qualitas: ad exornationẽ reg. Pragmaticæ editæ per Excellentiss. Comitem de Lemos sub die 31. Martij 1612.

CAP. XLVIII.

Tertium comparentem pro suo interesse in iudicio capitali ad excusandũ reum citatũ ad foriudicandum posse Iudicẽ suspectum recusare.

CAP. XLIX.

Tempus cõmissi criminis attendendum fore ad cognoscendum de Iudicis competentia, sed reum citatum non posse eam allegare nisi personaliter cõpareat, ad ornatum tex. in l. si quis ex aliena de iudic.

CAP. L.

Electionem factã à minori parte Capituli, siuè Vniuersitatis sustineri, vbi maior indignũ, seù incapacẽ scienter elegerit, multaq; de regula text. in l. Boues §. hoc sermone, de verbor. signific.

CAP. LI.

Torturã semel illatã Ciui Neapolitano ex processu informatiuo præuia dispensatione supremi Collateralis Cõsilij nõ posse iterari sine noua dispensatione.

CAP. LII.

Vxori eius, qui perpetuo carceri damnatus est, actionem pro omnimoda, & plenaria dotiũ consecutione non cõpetere, nisi tantũmodo remedium l. si constante ff. sol. matr.

CAP. LIII.

Fidem Regiam indistinctè esse obseruandam bãnito assecurato per Iudicem etiam non habentem assecurandi potestatem, & contra legis præscriptum.

CAP. LIV.

Rescriptum gratię Principis per subreptionem vitiari nõ esse generaliter verũ, nec in securitate obtenta à Iudice idem statuendum.

CAP. LV.

Mulierem iuuari beneficio S.C. Velleiani etiam principalitèr cum alio obligatam, & de annui census cõstitutione absq; certi corporis hypotheca pro sortis securitate.

CAP. LVI.

Imperialẽ decisionẽ tex. in l. fin. C. ad Velleian. non habere locum vbi vxor intercedit pro marito ad dotẽ extraneæ mulieri constituendam, & de rei dotalis donatione, quod valida sit, si cõferatur in tempus dissoluti coniugij.

CAP. LVII.

Diuisionis contractũ nõ ex qualibet lęsione posse rescindi, sed ex ea tantũmodo, quę sit vltra dimidiam iusti pretij, ad ornatũ l. maioribus 3. C. com. vtriusq; Iudic.

CAP. LVIII.

Adulterij accusationem competere etiam mulieri per vim compressæ contra adulterũ.

CAP. LIX.

Vtilem actionẽ secundo donatario quæsitam benigna illa diuorum Principũ interpretatione, de qua in l. quoties C. de donat. quæ sub mod. irreuocabilẽ esse contra Bart. noua dilucidatione ostenditur.

CAP. LX.

Vtilem actionẽ tributam secundo donatario ex tex. in l. quoties C. de donat. quę sub mod. esse realem, non autem personalem.

Dispo-

CAP. LXI.

Dispositionẽ text. l. Gaius ff. sol. matr. habere locũ etiã fauore alimentorũ, sed pro eis nunquam dari hypothecã tacitã, nisi cum præstanda sunt ex certis designatis bonis.

CAP. LXII.

Sententiã, & calculũ pro crediti liquidatione factum inter litigates nocere tertio bonorũ possessori in iudicio non citato, quando verum sit?

CAP. LXIII.

Pœnã foriudicationis, & bannitionis remittendã foriudicato alium foriudicatum occidẽti, ex Constit. pœnam eorũ, esse pœnam contumaciæ, nõ autem delicti.

CAP. LXIV.

Publicum, & famosum latronẽ ecclesiastica immunitate nõ esse tutandũ, vbi per inditia ad torturam de furtis cõstet, & quis in hac specie dicatur publicus latro.

CAP. LXV.

Hospitalia gaudere ecclesiastica immunitate; si tamen constet esse Episcopi authoritate cõsacrata: idq; data tẽporis diuturnitate signis, & cõiecturis probari posse.

CAP. LXVI.

Crimen calore iracundiæ ad vlciscendam grauem iniuriam commissum in Palatio Principis, Prętorio, vel carcere, nõ esse pœna ordinaria puniẽdũ.

CAP. LXVII.

Qualitas delicti vbi ad pœnã irrogandam augetur ex loco, in quo fuit consumatũ, & perfectum, tunc non initiũ attendendũ esse, sed finem, & consumationem ipsius.

CAP. LXVIII.

Remissionẽ legitimo tẽpore nomine absentis factã non posse ratã haberi extra tẽpus præfinitũ ad obtinendũ regale generalis abolitionis beneficiũ.

CAP. LXIX.

Barones Regni, qui vasalli sunt alterius Baronis, non esse exẽptos ab eius iurisdictione, sed posse ab eo cognosci, & puniri. examinatur decisio relata per Ioannem Baptistam de Thoro in eius compendio.

CAP. LXX.

Duplex salariū pro dietis deberi Iudici delegato, seù Commissario, qui duobus negotijs distinctis,& inter se compatibilibus eodem tempore vacat.

CAP. LXXI.

Principem dispensando tenori alicuius legis, non semper teneri de lege ipsa dispensata specificè mentionem facere in rescripto, nec vti clausula non obstante,&c.

CAP. LXXII.

Rationem conseruationis bonorum in familia nō adeò reddere fideicommissum perpetuum,& reale, vbi prohibitio alienationis fit certis nominatis personis.

CAP. LXXIII.

Quod nam dicatur speciale mādatum in terminis Pragmaticæ 7. de liquidatione instrumentorum.

CAP. LXXIV.

Appellationem interpositam à decreto M. C. V. quod expediatur citatio sup tenore instrumēti nō esse admittendā.

CAP. LXXV.

Interesse quātiplurimi regulariter nō deberi ex lucro extrinseco proueniente ex negotiatione in venditione specierū citra vsurę vitium.

CAP. LXXVI.

Exceptionē vsurariæ prauitatis non friuolam,& calumniosā, sed quæ in promptu iustificetur, impedire instrumēti executionem,& aliud quodpiam iudicium exequutiuum.

CAP. LXXVII.

Solutionē debiti in dubio pręsumendam esse factam in causā debitori vtiliorem.

CAP. LXXVIII.

Quomodo verum sit mandatum coniecturis,& pręsumptionibus probari posse.

CAP. LXXIX.

Ratificationem induci ex facto, qui ad aliud referri nō possit: & cōtractū semel improbatū nō posse amplius ratū haberi altero contrahente inuito.

CAP. LXXX.

Iudicem territorij in quo delictum

ctum inchoatum fuit, esse cōpetentem etiam contra Iudicem territorij in quo fuit cōsumatum, & perfectum, præsertim si præuenerit in reali captura.

CAP. LXXXI.

Viduam posse forum declinare ex priuilegio viduitatis eidē obuento post litem contestatam.

CAP. LXXXII.

Depositū quantitatis pro qua instrumentum liquidatur, posse etiam per extraneam personam fieri in terminis pragm. 4. de liquidat. instrum.

CAP. LXXXIII.

Barones Regni nō posse suos originarios vasallos adstringere, & reuocare ad inhabitandū in propria patria, ad ornatum Constitut. Regni. Quisquis Burgensibus.

CAP. LXXXIV.

Testamēti executores posse certum quid, & determinatum, siue per eos inchoatum, vel pium suis hæredibus perficiēdum committere.

CAP. LXXXV.

Ad debitum declaratum in testamento etiam pro exoneratione conscientiæ, & fauore piæ causæ agi non posse nisi mortuo testatore.

CAP. LXXXVI.

Electionem fori factam per miserabilem personā̄ omisso iureiurando perhorrescentię inanem esse in Regno, nullaq; generali clausula censeri derogatum priuilegio l. vnic. C. quomodo, & quando Imperator.

CAP. LXXXVII.

De intellectu text. in l. Procula 26. de probationibus.

CAP. LXXXVIII.

Processus, & sollemnia liquidationis instrumenti, etiam si de his non appareat, pręsumuntur interuenisse ex lōgi temporis cursu, & de vi, & effectu clausulæ constituti.

CAP. LXXXIX

Retentionem competere vxori in bonis viri prædefuncti, sed hæreditatē pręsumi aditā per proximiores à lege vocatos

ex solo

ex solo longi temporis cursu non esse perpetuò verum.

CAP. XC.

De remedio text. in l. si quis conductionis C. locati.

CAP. XCI.

Exceptionem euictionis, siue rei non liberè traditæ, posse opponi aduersus liquidationem instrumenti, sed quæ obstat deleganti, non etiam obstare delegatario.

CAP. XCII.

Pretium non semper succedere loco rei, illudque vulgatum dicterium, dos est quid vniuersale cum temperamento accipiendum.

CAP. XCIII.

Ius offerendi cõpetere debitori minori, seù pupillo, etiã si dominiũ rei per appretiũ sit creditori irreuocabiliter quęsitũ.

CAP. XCIV.

De regula text. in l. cum quædã puella, de iurisd. omn. iudic. & in l. mulieres, C. de dignit. lib. 12. quod locum habeat etiam vbi mulier conuenitur pro administratione tutelæ.

CAP. XCV.

Remissionem delinquentis de vno Regno ad aliud confugientis esse faciendam, saltim de vrbanitate vbi Principes sunt cõfederati, pręuia tamen requisitoria, & summaria criminis informatione.

CAP. XCVI.

De exceptionibus, quæ possunt ad merita reseruari, & pręsertim de exceptione vsurariæ prauitatis, & de pacto, quod venditor teneatur vltra redditum taxatum per Bullam, & Pragmaticam de censibus, soluere etiam collectas, quod non constituat contractum fęneratitium.

CAP. XCVII.

Non quamlibet iracundiam, & & dolorem excusare à pœna na ordinaria delicti, eamque non posse infligi in crimine blasphemiæ, nisi contra solitum blasphemari.

CAP. XCVIII.

Testem carceratum esse idoneũ ad probandum blasphemiæ crimen intus carceres commissum, nisi & ipse sit pro

maiori detentus, vel capitalis rei inimicus.

CAP. XCIX.

Priuilegio fori cõceſſo Ciuitati, & ciuibus Neapolitanis gaudere etiam ciues Caſalium, ſed vendito, & ſeparato Caſale aliquo à iuriſdictione ipſius Ciuitatis, cenſeri derogatum priuilegio reſpectu Ba-

ronis ementis tantum, non autem aliorum.

CAP. C.

Vendito Caſtro, ſeù Caſale alicuius Ciuitatis, quod territorium non habet, vtrum iuriſdictio cenſeatur conceſſa in perſonas, ita vt Baro poſſit cognoſcere de vaſallis quocumque delinquerint.

FINIS.

CON-

CONTROVERSIARVM FORENSIVM IVRIS COMMVNIS, ET REGNI NEAPOLITANI

CVM DEFINITIONIBVS

Supremorum eiusdem Tribunalium

CENTVRIA PRIMA.

AVTHORE

D. FRANCISCO MERLINO PIGNATELLO

Magnæ Curiæ Vicariæ vtriusque Aulæ Iudice, & Commissario Generali contra delinquentes.

SVMMARIVM.

1 *Legitimationis materia ardua, & difficilis.*
2 *Legitimationes per Principis rescriptum fauore publico introductæ.*
3 *..connumerandæ inter actus pios.*
4 *..remedium inductum in defectum legitimæ prolis.*
5 *Filij dicuntur quasi Domini in vita patris.*
6 *Princeps potestate ordinaria potest naturalem legitimare.*
7 *Bona sua vnusquisque dilapidare potest.*
8 Tex.in l.fin.de nat.liber. *expenditur.*
9 *Verbum*, debet, *quid importet.*
10 *Ius, quod filij habent in bonis patris, eo viuente, nullius momenti est.*
11 *Dictio*, quodammodo, *importat improprietatem.*
12 *Filius, viuente patre, nec etiam in legitima spem habet considerabilem.*
13 *Ius successionis non dicitur radicatum irreuocabiliter ante delatam successionem.*
14 *..conditionale, vel futurum in iudicio non deducitur.*

A 15 *Prin-*

15 *Princeps potest ius successionis nõdum quæsitum, sed in spe sine causa tollere.*
16 *..non est Dominus personarum, nisi quoad protectionem.*
Dominus Regens Carolus de Tapia Marchio Belmontis laudatur.
17 Andr. in cap. 1. §. naturales num. 4. vers. alij dicunt, si de feud. fuer. contr. *declaratur.*
18 *Pater non potest filio primogenito præiudicare in feudo ex pacto, & prouidentia.*
19 *Feudum ex pacto, & prouidentia dicitur legitima primogeniti.*
20 *Legitimatus ad patris petitionem succedit tanquam legitimus in feudo hereditario.*
21 *..dicitur succedere uirtute legis, non uirtute legitimationis.*
22 *Legitimatio fieri debet ex causa.*
23 *Causa necessitatis quæ sit ad legitimationem obtinendam?*
24 *Fæmina est finis agnationis, & principium cognationis.*
25 *..etiam agnata non succedit, vbi vocantur agnati.*
26 *Bona conseruantur in familia per legitimatum Principis rescripto.*
27 *Legitimatus in nihilo differt à legitimis.*
28 *..habet omnia iura legitimorum.*
29 *Qualitatem habere per naturam, ac per rescriptum, paria sunt.*
30 *Princeps est lex animata in Terris.*
31 *Filius natus ex coniugata in domo viri retenta præsumitur natus ex matrimonio, non ex adulterio.*
32 *Qualitas non potest inueniri, vbi deficit substantia.*
33 *Causa vtilitatis stat in patris voluntate.*
34 *Citatio non requiritur in terminis* L. qui potest, de reg. iur.

Principis rescripto legitimos reddi filios naturales etiam in præiudicium legitimæ prolis, esse iustitiæ consentaneum, Patre dumtaxat instante.

CAPVT PRIMVM.

1 EGREGIA legitimationis materia, quam multùm profundam, & prolixam appellauit *Matthæus de Afflict. decis.* 386. *nu.* 8. innumeras complectitur quæstiones: sed quæ inter cæteras cùm difficultate, tùm etiam vtilitate, tantum caput extollit, quantum lenta solent inter viburna cupressi, illa est, de qua actũ fuit in Supremo Italiæ Senatu super precibus potentissimo Regi nostro oblatis ex parte Iulij Cæsaris Pontecorbo petentis legitimationem Michaelis eius filij habiti ex soluta, dum & ipse talis erat, ad bonorum nouiter quæsitorum successionem. Obstare videbatur filiarum legitimarum existentia ex nobilissima posthabita Cōiuge, & in earum præiudicium non posse concedi.

Ad cuius resolutionem antequam Supremus Senatus deueniret, pro suo more totam ferè materiam delibauit.

2 Et quidem licet illud præsuppositum verum videretur, legitimationes per Principis rescriptum esse fauore publico introductas, & eam ob causam ampliandas, & adiuuandas, prout in specie respondit *Ias. cons.* 184. *num.* 1. *lib.* 2. *Cacheran. decis.* 119. *num.* 1. nouissimè

nissimè post alios *Marzar. consil.9. col.4.vers. sed priusquàm*, imò *Paulus de Castro in l. nemo Apostolorum, C. de sacros. Eccles.* dicit, huiusmodi le-
3 gitimationes esse connumerandas inter actus pios, sicut manumissiones, quæ in Ecclesijs expediuntur, cum intuitu pietatis fieri dicantur, ad tradita per *Romanum cons.* 194. *num.* 5. Dicebatur tamen locum habere, quando alijs non præiudicat, præsertim filijs legitimis, quibus extantibus potius debet dici odiosa;
4 tùm quia legitimatio naturalium in supradictis iuribus, dicitur remediũ inductum in defectum legitimæ prolis, *text. est apertus in §. si quis sanè non habens filios legitimos, auth. quib. mod.nat.efficiant. legit. & §.liceat igitur Patri, si legitimam non habeat sobolem, eiusd.auth. & §. si quis ergò filios legitimos non habens, quib.mod.nat. effic.sui, & tenet Bart. in auth. Item sine C. de natur. liber. & q.11. incip. habeo filiam naturalem num.*5. *& post alios Ant. Gabr. com. concl. tit. de legitim. conclus.6. nu.*1. *Ioannes Baptista Lup. de illegit. comm.* 3. §. 4. *num.* 24. *qui num.* 5. *refert Fulg. cons.* 62. *num.* 4. dicentem, prohibitum esse supplicare Principi pro legitimando filio naturali, extante legitima sobole; cùm etiam quia legitimatio fieri non debet nisi ex causa, quæ considerari non potest, extante legitima sobole, quæ valeat patri succedere, *Dec. consil.* 306. *num.* 10. *Gozadin. cons.* 6. *num.*25. & alij, quos referunt *Anton. Gabr. & Lupus locis allegatis*; Et denique quia Princeps, legitimando naturalem, tolleret filijs legitimis spem probatissimam, quam ipsi habent in bonis patris, imò illud quasi dominium, quod adhuc eo viuente,
5 dicuntur habere, de quo *Cons. in l.in suis* 11. *de liber. & posthum.* quomodo in specie ratiocinatur *feudorum Euangelista Andr. de Isernia in cap.*1. *§.naturales num.*3. *&* 4. *si de feu.fuer. controur. vers.alij dicunt*, cui post alios nouissimè adheret *Paul. Staiban.cons.*14. hanc negatiuam neruosè tutando.

Sed horum facilis erit resolutio, si prius patefiat veritas illius conclusionis,
6 posse scilicet Principem potestate sua ordinaria, & legi subdita, naturalem legitimare ad patris petitionem, etiam filijs legitimis existentibus, eisque non citatis. Quæ quidem nititur auctoritate *Bart. in l. Gallus, §. & quid si tantum num.*14. *de liber. & posthum.* vbi magistraliter hanc partem probat, quem sequuntur communiter *DD.* præcipuè *Iason ibi in* 2.*limitat. Marian. Soccin. num.* 139. *vers. prima est*, sic ait: *Princeps, vel Comes possunt naturalem legitimare etiam in praiudicium legitimorum; cùm ad instantiam patris illud faciat*, & num. 144. *aut verò legitimatio fit patre viuente, & tùnc communis conclusio est, quod citatio aliquorum non requiritur, &c. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. §.* 1. *vers. item scias tit. de success.ab intest.* quem refert *Ant.de Butr. cons.*2. *visis literis in princip. Bal.in l. nam ita Diuus in princip. de adopt. & in authen. preterea, C. de natur. liber. Ang.in §. si quis igitur el primero, auth. quib. mod. nat. effic. sui cum alijs per Matth.Brun.cons.*70.*num.*60. vbi latè *Emanuel à Costa in d.§. & quid si tantum par.*2.*num.*95. *Couarr. de sponsal. par.*2.*cap.*8. *§.*9. *num.*70. *Lucas de Penna in l. eos, qui num.* 32. *C. de his, qui spon. pub. mun. sub.lib.* 10. *& Greg. Lopez ad l.fin. tit.*15. *par.*4.*glos.*2. *& in l.*4.*eiusdem tit. verb. E si caben*, hanc opinionem communem appellat, sequitur *Azeued. ad l.* 10. *tit.* 8. *lib.* 5. *noua recop.num.*29. *&* 30. *Ant. Gabr. lib.* 6. *comm. conclus. tit. de legitim. conclus.6. num.* 5. *Ant. de Rosel. tract.*

de legit. lib. 2. tit. de cauſ. form. legit. num. 3. Bened. de Barzis de filijs non legit. nat. num. 47. Ludou. de Sard. de nat. lib. verſ. quaeritur num. 70. Bellug. in ſpec. Princ. rub. 22. §. & quia quotidiana num. 7. Ant. Gomez ad l. 9. Tauri num. 67. Peregr. de fideicom. artic. 23. num. 58. verſ. quamobrem, latè Ioannes Baptiſta Lup. tract. de illegit. com. 3. §. 5. num. 17. infinitos referens, preter quos idem firmat *Roſenth. de feu. cap. 7. concluſ. 19. num. 25. Ludouic. Molina de Hiſpan. primog. lib. 3. cap. 3. num.* 10. & nouiſſimè *Pater Molina de iuſtitia, & iure, tom. 2. diſput.* 174. *nu.* 7. ſic inquit, *Tertia concluſio etiam ſi deſcendentes legitimi exiſtant, valida eſſet illegitimorum legitimatio facta de conſenſu Patris, eſto inde ſequatur minus legitimorum deſcendentium portiones legitimas, neque vt valida ſit, neceſſaria eſt citatio legitimorum, Sarmien. lib. 1. ſelect. cap. 8. nu.* 3. & ita deciſum refert *Card. Puteus deciſ.* 89. *lib.* 2. *& Boer. deciſ.* 122. *in principio*, ex Regnicolis hanc opinionem tenuerunt *Freccia de ſubfeud. lib. 2. §. ſupereſt, vt aliqua, fol.* 172. *num.* 6. *D. Ancl. Amat. conſ.* 4. *num* 5. etiamque Proregibus conceſſum eſſe teſtatur *D. Regens de Ponte de poteſt. Proregis tit.* 10. *de diuerſ. prouiſ. fieri ſolit. cap. de legitimat* Et ex vlterioris Siciliæ Doctoribus *Cumias ad cap. ſi aliquem verb. maior natu, num.* 7. *& ſeq. Intrigl. de feu. cent.* 2. *art.* 1. *num.* 271. *&* 277. *cum alijs*.

Cuius rationem totam pendere ait *Bart. loc. cit.* ex libera, & ampla facultate conceſſa patri circa ſuorum bonorum diſpoſitionem, etiam in eis
7 dilapidandis, & proijciendis in mare, *vt gloſ. ait in l.* 1. *C. de inoffic. donat.* quod per prius Conſultus notauit *in l. Manius* 54. *de condit. & demonſt. Quid enim intereſt, ſi quis velit ſuum in mare proijcere?* quod ad hoc extollit *Baldus in proœm. Cod. verſ. ſi dicas*, poſt multos, quos allegat, & ſequitur *Lupus de illeg. comm.* 3. §. 5. *num.* 17. *& Boer. deciſ.* 122. *in principio, Peregrinus d. art.* 23. *num.* 52. *Roſell. d. tit. de cauſ. form. legit. num.* 4. *Ludouic. de Sardis de nat. lib. verſ. quaeritur, nu.* 7. Vndè non temerariò dici poſſet, Principem patre ſupplicante, & petente, teneri quadam neceſſitate morali naturalem filium legitimare; hocque ad mentem fuiſſe Conſulto
8 in ſpecie *textus in l. fi. de natal. reſtit.* in illis verbis, *Patrono conſentiente debet libertus ab Imperatore natalibus reſtitui*; propter dictionis, *debet*, na-
9 turam, ſiue illius ſit denotare neceſſitatem, & coactionem, vt in *l. Prætor in principio, de eden. & in l.* 1. §. *Magiſtratus, quod quiſque iur.* ſiue præceptum, per quod contrafaciens incurrat peccatum, *Cardin. Tuſch. pract. concluſ. tomo* 2. *littera D. concluſ.* 32. *num.* 1. ſiue tandem decentiam, & vrbanitatem importet, vt in *l. non ſolùm*, §. 1. *de nou. oper. nunc. gloſ. in l.* 3. *verb. debent, C. de pignor. Burg. de Paz conſ.* 46. *cum alijs per Barb. de dict. dict.* 62. *D. Reg. Rouitum ad pragmaticam primam de conſeruat. num.* 3. *D. Auditor Gaito de credito cap.* 4. *quæſit.* 7. *num.* 839.

Nec admittendus obex de præiudicio
10 legitimorum, quibus ius auferetur; ius enim, quod filij dicuntur habere in bonis patris, eo viuente, nullius eſt momenti, nec firmum, nec conſiderabile, vt latè defendit *Marian. Soccin. in d. §. & quid ſi tantum num.* 139 & optimè ad rem pōderauit *Fortun. Garſ. in d. §. & quid ſi tantum numer.* 29 quem ſequitur *Cum. loc. cit. num.* 90. *& ſeqq. & Intrigl. de feud. centur.* 2. *art.* 1. *num.* 283. & quod ait Conſultus *in l. in ſuis* 11. *de liber. &*
11 *poſth.* accipiendum eſt impropriè, & & fictè, propter dictionis, *quodammodo*,

do, naturam præseferẽtis improprie-
tatem, & fictionem. *Vnde Bartol. auri-
ga iuris in l. 1. §. si impuberi, nu. 1. de
collat. bonor.* & alibi, *vt per Dec. cons.
19. col. pen. vers. quia ad hoc breuiter,
& cons. 438. nu. 9. Curt. iun. cons. 196.*
13 *num. 45. lib. 3.* audacter affirmant fi-
lios, viuente patre, nec etiam in le-
gitima spem habere considerabilem.

Sed dato quod habeant aliquod
ius, non inde sequitur, Patrem hoc
eis auferre non posse per actum ciui-
lem, & permissum media Principis
authoritate, neque de suis bonis dis-
ponere: nàm distinguit *Bald. in l. 1.
num. 3. C. de seru. Reipub. man.* quod
aut ius commune, cuius vigore filij
admittuntur, est necessarium, & im-
mutabile, & tunc non potest contra
tale ius dispensari, nec derogari; aut
est voluntarium, & derogabile, seu
merè positiuum, & tunc potest dero-
gari, *l. 2. de vsufruct. ear. rer.* at ius suc-
cessionis non dicitur necessarium, &
radicatum irreuocabiliter ante dela-
tum successionem, cum spes succe-
dendi variabilis sit, *l. 1. §. si impuberi, de
collat. bonor. l. pretia rerum cum simil.
ad l. falcid. Bald. in l. quamquam C. de
fideicomm.* ideòque hanc spem appel-
lare solebat Plato somnium vigilan-
tium, *Molina de primog. lib. 1. cap. 3.
num. 32. & 33. & lib. 3. cap. 14. nu. 10.*
vbi resoluit ius conditionale, vel fu-
14 turum in iudicium deduci nõ posse,
*l. litigatores §. fin. de arbitr. l. Pratori,
& l. non quemadmodum, de iudic.*

Vnde notabiliter *idem Baldus in
proœm. rub. C. de Iustin. C. cõfirm. n. 32.*
sic inquit, *aut ista legitimatio fit ad po-
stulationem Patris, & tunc valet, quia
neminem lædit, & est voluntaria iuris-
dictionis, & redditur inter principales
personas consentientes, arg. l. 1. in fin. de
emanc. lib. Et si dicas praidicatur ve-
nientibus ab intestato, hoc nego, quia nõ
habebant aliquod ius tempore legitima-
tionis, nam cum pater possit bona sua
proiicere in mare, multò magis per actũ
ciuilem, & permissum.*

15 Vlterius Princeps potest vnicuiq;
ius succedendi non dùm quæsitum,
sed in spe, etiam sine causa tollere, vt
colligitur, ex doctrina *Bart. in d. §. &
quid si tantum, & ex Bald. in l. nam ita
Diuus, de adopt. Alex. cons. 2. num. 14.
cum seqq. lib. 1. Greg. Lopez ad l. 3. tit.
13. par. 6. in glos. verb. mugeres, & alijs
relatis à Molina de primog. lib. 1. c. 8.
num. 28.* qui hoc indistinctè procede-
re ait in bonis liberis, de quibus agi-
mus. Si ergo Princeps hoc facit,
qui non est dominus, nisi quòad pro-
tectionem, vt *in l fi. C. de quadr. prascr.*
ergo multò magis pater, qui est do-
minus, vt de potestate Principis ad
potestatem patris arguit *Andr. in d. c.
1. § naturales num. 4. dicens*, Principis,
& patris potestatem æquiparari, *per
tex. in l. fin. C. de consul. lib. 12.* præ-
cipuè in hac legitimationis materia,
in qua sicut pater non potest filium
absque Principis venia legitimare,
ita nec Princeps absque consensu pa-
tris, vt *in §. si verò, & §. generaliter,
authen. quib. mod. nat. effic. sui, vbi Ia-
cob. de Beluis. & Bald. in d. l. Gallus §.
nunc de lege Velleia. & cons. 19. vol. 2.
Ioannes Baptista Lupus de illegit. d.
commun. 3. §. 5. num. 13.* & alijs relatis
comprobat *Dominus Auunculus, &
praceptor meus Reg. Carolus de Tapia
Marchio Belmontis summi Collateralis
ordinis Decanus in ea celebri repetitione
quam inter alias quam plures doctissi-
mas elucubrationes, vt Reipublicæ ex om
ni latere prodesset, typis mandauit ad
rub. de Constit. Princ. cap. 3. num. 46.*

Accedat his *P. Lodouic. Molin.* au-
ctoritas loc. proximè citato, vbi post
firmatam eam assertionem, subdit, *Ra-
tio autem ea est, quod quamuis solis le-
gitimis descendentibus sit debita portio
legitima, eo maior, quo pauciores fue-*

rint,

rint, ac proinde viuentibus parentibus, ipsi soli ius habeant ad quantitatem bonorum inter ipsos ex legum præscripto per parentum mortem necessariò distribuendam: ius tamen illud est dependenter ab eisdem legibus positiuis, quæ Principum potestati subiacent, atque ex eo, quod eis parente id postulante à Principe non derogetur: quare postulante id parēte, poterit Princeps, descendentibus minimè auditis ex rationabili causa derogare legibus illis, legitimando filium illegitimum, aut cum eo dispensando, vt perinde parenti succedat, ac si esset legitimus, & rursus *num.* 9. idem confirmat.

17 Et ad difficilè obiectum, *ex doctrina Andr. in d. cap.* 1. *§. naturales nu.* 4. quo loci, talem legitimationem etiā ad patris instātiam factam, filijs legitimis, tanquam ius habentibus in bonis, præiudicium inferre docet; respōsum fuit, procedere in casu suo, idest, cum agitur de succedendo patri in feudo ex pacto, & prouidētia, in quo
18 certum est, patrem non posse filijs præiudicare, præsertim primogenitis, nec in eorum præiudicium ad fauorem secūdogeniti de feudo disponere, ex insigni theorica eiusdem *Andr. in cap.* 1. *§. omnes filij col.* 1. *si de feu. fuer. controuers. cum alijs relatis per Dominum meum Reg. Tapia in famigerata illa decis.* 2. *Supremi Italiæ Senatus num.* 152. in qua ferè tota feudalis materia enucleatur. Ratio est, quia in feudo ex pacto non succeditur vltimo decedenti, sed ei, qui primo loco adquisiuit feudum, ex reg. *tex. in cap.* 1. *de nat. success. feud. Afflict. in c.* 1. *in princ. de eo, qui sib. & hæred.* vnde tale feudum, mortuo vltimo feudatario, non deuoluitur iure successionis, sed potius ex vi contractus, & forma concessionis feudi, ita eleganter *Guglielm. de Perno cons.* 3. *hic aduertè, Petr. de Gregor. de concess. feud. par.* 2. *q.* 8. *num.* 9. at in feudo hæreditario potest testator disponere, extraneum hæredem instituere, & illud alienare cum consensu domini, etiam in præiudicium agnati, vt per eūdem *Andr. in cap.* 1. *§. hoc quoque num.* 7. *de success. feud. & in cap.* 1. *an agn. Capyc. decis.* 64. *num.* 2. *& in inuestit. verb. feuda hæreditaria, vers. conclusio quarta, Petr. de Greg. de conc. feud. par.* 6. *q.* 2. *vers. ex ista conclusione, Cannet. in cap. si aliquem §. & incipiendo sub nu.* 10. *Card. Paris. cons.* 2. *num.* 41. *lib.* 1. *quem refert, & sequitur Cumias ad c. si aliquem, verb. maior natu nu.* 70. *in fine.*

Colligitur quidem satis apertè, quod Andreas loquitur in feudo ex pacto; tum ex his, quæ idem tradit *in d. cap.* 1. *§. si Titius nu.* 1. *si de feud. fuer. controuers.* vbi postquam dixit, quod filius restituendo pretium, potest feudum alienatum reuocare; similē omninò subdit rationem. *Posset* (inquit) *esse ratio, quia positum est feudum esse ex pacto, & prouidentia, non hæreditariū, sed auitum, & priorum antecessorum, quia filius viuo patre erat quasi dominus, ff. de liber. & posthum. in suis, & est eadem quasi persona cum patre, C. de impuber. & alijs subst. l. fin. ex quo pater abdicauerat se ab hoc feudo alienando, filius statim admittitur.* Cùm etiam quia, vt acutè aduertit *Aluar. in d. cap.* 1. *§. naturales*, Andreas loquitur in casu, quo legitimatio tēdat in præiudicium legitimæ portio-
19 nis debitæ legitimis in bonis patris. At feudum ex pacto, cuius natura est, vt in eo succedat primogenitus; dicitur legitima primogeniti; *c. licet de voto, Ioannes Andr. de Georg. alleg.* 20. *num.* 21. *Rosent. de feud. c.* 7. *concl.* 13. *num.* 4. *Abb. cons.* 3. *col.* 2. *vers. venio ad secundum, vbi latè. Vinc. de Franch. decis.* 387. *num.* 2. *Minad. ad Constit. In aliquibus in princ. num.* 27.

Reg.

Regens de Ponte de potest.at. Proreg. tit. de assens.§.3. num.11. Dominus meus loc.proximè cit.nu.154.

Nec adhuc si Andreas loqueretur in feudo hæreditario, eius dicta haberent locum in legitimatione, quæ fit ad patris petitionem; hoc enim ca-
20 su optimè conceditur legitimatio, & legitimatus succedit tanquam legitimus,& admittitur vnà cum legitimis ad successionem feudi: ita singulariter in nostris terminis respõdet *Sigismund.Loffred.cons.1.num.204.* his verbis; *& sic si velis intelligere, quod Andreas loquatur ibi in feudo hæreditario, & dicat quod in praiudiciũ filii nõ possit Princeps habilem facere legitimatum ad succedendum in feudo, loquatur quãdo in eo non concurrit voluntas Patris cuius erat feudum, & in cuius inuiti, seu ignorantis praiudicium id Princeps facere non poterat. Idque videtur Andreas sentire dum arguit de potestate Principis ad potestatem patris in feudo: & quidem non sine ratione, nàm si superstite adhuc patre, & filius illegitimus legitimetur, tũc solummodò admittur ad successionem patris, quando nullus filiorum legitimorum existit, secus verò quãdo facto patris legitimatus est.* hactenus ipse, consentitque *Schrad. de feud. par.7. cap.5. num.23.* & post multos *Rosental. cap. 7. conclus. 19. num.42.*

Quid ergò mirum si dicamus Principem hoc casu citra legitimorum iniuriam, naturales posse legitimare: dum enim hoc facit ad instantiã patris, nil aliud facere videtur quàm obstaculum, siue impedimentum illegitimitatis remouere: quo amoto remanet legitimatus habilis ad succe-
21 dendum, & succedit, non virtute legitimationis, sed virtute legis, quæ legitimos, & legitimatos ex parentũ voluntate ad successionem admittit, quasi ad primam naturam suam redeant, *arg.tex.in l.filio quem pater de liber. & posthum.* ibi, *non translatus, sed reditus videretur, l. voluntate in fine, quib.mod.pign. vel hypotech. l.si vnus, §. pactus ne peteret, de pact. & ibi glos. verb.redditur, & Ias. num.4.* plura notabilia colligit, quando per ea reducitur ad ius commune. Et conferunt in non dissimili specie elegantia verba *Petri de Anchar. in cap. cum in aliquibus col.2.de rescript. in 6.* quæ sic se habent: *Item si quis habeat potestatem super actu ligatam, & impeditã aliquo impedimento, licet tertius amoueat istud obstaculum, actus qui geritur sumit effectum, ac deriuationem à prima causa, non ab illo qui obstaculum lum, amouit: ponit exemplum Ioannes Andr. in ligato pedibus, & manibus, qui soluitur, & posteà scribit, & ambulat, licet enim hoc faciat ministerio soluentis ipse tamen facit non dissoluens: ita, hic, licet remotio impedimenti sit Papæ, non tamen receptio, &c.* Et faciunt quoque tradita per eũdem *Anchar. in cap. quamuis eod.tit.in 6.* Sic ergò licet ministerio Principis filius reddatur legitimus, tamen hoc principaliter dependet à patre, qui alijs etiam modis, nullo adhibito Principis ministerio, posset filijs legitimis præiudicare, dando eis cohæredem prorsus extraneum, vel etiam ipsum naturalem arrogando, vt in puncto considerauit *Sarmien.lib.1.select.c.8. num.4.*

Sed cum iura, & DD. præfati præcedere volunt aliquam iustam, & lau-
22 dabilem causam ad legitimandum, vt *in cap. per venerabilem, qui filii sint legit.* ibi, *quod diuersis causis inspectis, &c. & ibi Anton. de Butrio*, & alios dicentes esse communem opinionem refert *Brun. d. cons. 70.num. 11. Menoch. cons.20. num.9.* restabat videndum, an extante legitima sobole, hæc causa considerari possit.

Et

Et quidem causa legitimationis obtinendæ in triplici differentia est: aut enim prouenit ex necessitate; aut ex vtilitate: aut ex prærogatiua personæ legitimandæ, vt aduertit *Card. Alex. in d.cap. per venerabilem §.1. in 3.not. & post alios Ioannes Baptista Lup. de illegit.d.comm.3.§.5.num.6.* & desumitur eleganter *ex tex. in cap. requiritis, § nisi rigor 1.q.7.* ibi, *multorum enim crimina sunt damnabilia, quæ tamen Ecclesia tolerat pro tempore, pro persona, intuitu pietatis, vel necessitatis, siuè vtilitatis, &c.* totidem in præsenti concurrere compertum fuit.

Necessitatis causa legitimationem
23 petere dicitur pater, qui caret legitima sobole, qua valeat familiam, & agnationem suam conseruare, vt per DD quos secutus refert *Lup.* vbi pxime; at si filiæ, quas I. Cæsar habet in vniuersum ipsius substantiam, succederēt, in maximum familiæ damnum resultaret: bona enim per agnatos conseruantur in familia, & licet fœmina sit agnata, *l. pronunciatio §. familiæ 2. de V.S. cum concord. & per DD. in l. vo-*
24 *luntas C. de fideicom.* tamen est finis agnationis, & principium cognationis, *d.l. pronunciatio §. fin. l. Iurisconsultus in princ. de gradib.* sic & eius filij non dicuntur agnati, sed cognati, *l. sunt autem de legit. tutor. d.l. Iurisconsultus de gradib. affinit.* quia fœmina nupta in aliena familia transit in familiam mariti, & amittit nomē agnationis, *l. familiæ §. 1. de V.S. l. fœminæ de Senat. Bal. in l. maximum vitium num. 21. aliàs 31. verf. quarto quia C. de liber. præter. Ozasch. decis. Pedem. 127. num. 1.* vbi plurimos refert, & decisum testatur.

25 Hinc, & vbi agnati vocantur, fœmina etiam agnata non succedit, vt probat plures referens *Molina de primogen. lib. 1. cap. 6. num. 4. & lib. 3. cap. 5. num. 70. Peregr. de fideicom. art. 26. num. 23. cum seq. & latissimè Vrsinus d. decis. 10. num. 9. Thesaur. decis. 37.*

Huic necessitati satis abundè ex hac legitimatione subuenitur: nam
26 per legitimatum rescripto Principis bona cōseruantur in familia, & agnatione, vt eleganter consuluit *Angel. cons. 17. num. 6. vers. ad prædicta vol. 1.* vbi communem esse testatur. *Ruin. cons. 145. num. 3. volum. 1. & post alios Intrigl. decis. 3. nu. 21. lib. 1. qui nu. 26.* notabiliter subdit, solere testatores nobilium familiarum præferre masculos illegitimos proprijs filiabus etiam in dignitatibus, *ex Hiero. Gabr. Rimin. iun. & alijs*, rationemque tradit *Tiraquell. de nobil. cap. 37. num. 23. ex tex. in l. pater §. Iulius Agrippa, de leg. 3.*

Sic itaque legitimatus videtur agnasci virtute legitimationis, vt probatur *in §. dubitatum Auth. de incest. nupt.* siquidem legitimare est in totū abolere vitiū, & maculam illegitimitatis, & omninò legitimos efficere *Ias. post Castrens. in l. sed si hac §. patronum num. 6. de in ius vocand. & post alios Lup. d. com. 3. in præfat. n. 45. facit tex. in l. Imperialis §. præsenti C. de nupt.* ibi, *omni macula penitus direpta, neque vocabulum inhonestum eis inhærere volumus.* scribit *Peregr. cons. 8. nu. 41. volu. 2.* Vnde legitimatus, atque ita natalibus antiquis restitutus in nihilo differt à legitimis, *§. illud tamē vers. sicut, & §. sit igitur, Authen. quib. mod. natur. effic. sui*, & dicitur legitimus verè, & non fictè *Bart. in l. is, qui pro emptore, q. 3. vers. Item quæritur, de vsucap. & in l. nuper. C. de nat. liber. & facit tex. in l. qui in Prouincia 57. §. in libro de rit. nupt.* vbi legitimati perinde habentur, ac si legitimi nati essent, & ita tenet, *Paul. de Castr. cōs. 27. vers. dicendum est*, quem refert, & sequitur *Matth. Brun. d. conf. 70. n. 70.*

Cabedo

Cabedo decis.69.num.2.par.2. & post multos Intrigl.d.decis.3.num.6. Aluar. in d. cap.15. naturales si de feud. fuer. controuer. allegans *tex.in l.1.C.de iur. anul. aur.* & iudicatum refert *Card. Puteus decis.* 111.*num.*5. *lib.*2. & ex pluribus probat *Ceuallos pract. quaest. lib.1.q.2.nu.19.* Habet quoque omnia iura legitimorum, suitatem, ius dicendi nullum, ius quaerelandi, & cōtra tabulas, & quaerelam in officiosi, vt post multos docet *Dominus meus Marchio, & Reg. Tapia in d. rub. de Constit. Princip. cap.3.num.43. Peregr. de fideicomm. art.23. num.27. Couar. de sponsal. part.2.cap.8 §.10.num.3.* & multos ponit *Azeued. ad l.10. nu.10. & seq. tit.8. lib.5. non recopilat. Cabed. d.decis.69. vers. & ita, Zeuall. loco proximè citat. num.51. Intrigl. d.decis.3. num.126. & 128.* & legitimatus per rescriptum continetur in dispositione de filiis legitimis, & naturalibus, vt post alios tenet *Peregr. loc. cit. n.29. qui nu.4.* dicit hanc esse communem opinionem, & sequitur *Matth. Brun. loco citato.* Ratio est, nàm paria sunt,

29 habere qualitatem per rescriptum, ac per naturā, *vt Bald. ait in l.cum ex ratione* per illum *tex. de excusat. tutor. & in l. si filius, si cert. pet. Zeuall. loco proximè citato num.19.*

Ex quibus liquet legitimationem hanc necessariam fore petenti, pro conseruanda sua agnatione, & bonis in familia, quae cū verè dicatur causa priuatae necessitatis, *d.§. si quis igitur, auth. quib. mod. natur. effic. sui,* nulla alia requiritur, sed sola sufficit etiam in inferioribus à Principe, & dicitur iusta, *ita Ias. cons.40. num.18. lib.3. & alii per Lup. d.cōm.3.§.5.n.8.* Lex enim semper custodiuit conseruationem agnationis, *glos.* communiter recepta, *in l.2.§. denuntiare in*

30 *verb. familiarumque, de. venter. inspic.* Ergo idem debet facere Princeps, vel Rex, qui est lex animata in terris, *vt Philon.* ait relatus *a Domino meo in Scholijs ad Constitutionem nihil veterū sub tit. de legib. lib.1. recopilat. Iur. Regni Neapol. verb. dignitas nu.5. Arist. lib.3. polit. cap.9. relatus a Patre Ioanne de Salas tract. de legib. q.96. disput.14. sect.2. num.26. litera D.* & expresse dicitur *in Authen. de consul. §. fin. & ibi Glos.* Imò hoc casu Princeps succedit loco legis, *Sarmien. d. cap.8. num.4.*

Hisque non obstat, quod sentire videtur *D. Amatus d.cons.4. num.15.* causam scilicet agnationis conseruādae nō esse sufficientem ad legitimationem obtinendam: nam eo in casu agebatur de legitimatione spurij nati ex soluto, & coniugata, & quod magis est, in domo viri retenta: quo casu filius praesumitur natus ex matrimonio, *ex tex. in l. miles 11.§. defuncto, ad l. Iul. de adult.* vbi si mulier virum habens pariat, talis partus praesumitur ex matrimonio natus: quae praesumptio pluribus modis ampliatur, *vt ex Bald. Dec. & aliis deducit idem Amat. num.21.* asserens esse praesumptionem iuris, & de iure, & quae non admittit probationem in contrarium, nisi per partis de cuius interesse agitur confessionem, & allegat *Boer. decis.299.* post alios; quamuis *Rota Romana in vna relata per Farinac. inter 372. decisiones criminum, & testium per eum collectas, quae est 171.* tenet esse praesumptionem iuris tantùm, quae admittit probationem in contrarium per vrgentiores coniecturas, & praesūptiones. Si ergò non certè constat de eius filiatione, quo iure poterit per rescriptum Principis ad successio-

31 nem patris habilitari: vbicunque enim deficit substantia, inueniri non potest qualitas, vt respondit *Bald. cōs.81. quidam Simoninus lib.1. & alij relati per Lup. d.comm.3.§.5.nu.11,*

hactenus de prima causa.

Nec minus concurrit secunda, quæ cum dicatur vtilitatis causa, in alio non consideratur, præterquam
33 in patris voluntate, ita docuit *Ias. d. cons.* 40. *col. pen. vers. secundo nota vol.* 3. *& cons.* 127. *num.* 20. *ad fin. lib.* 4. *Soccin. iun. cons.* 93. *num.* 60. *lib.* 3. *Roland. d. cons.* 89. *nu.* 53. *lib.* 1. *Alex. cons.* 188. *col. penult. vers. non obstat argumentū vol.* 5. *Card. Puteus d. decis.* 111. *num.* 6. *lib.* 2. *Lupus de illegit. d. comm.* 3. *§.* 5. *num.* 9. *Menoch. cons.* 19. *nu.* 22. *volum.* 1. *& Decian. quos allegat sepius citatus D. Anell. Amat. d. cons.* 4. *nu.* 19.

Tertia insuper causa concurrit, nempè prærogatiua personæ legitimandæ, cum persona filij sit multum benemerita, ob idque tam à Serenissimis Regibus, quam ab eorum Proregibus pluribus honoribus decorata, quod requirunt DD. *vt per Menoch. cons.* 108. *num.* 44. *ad fin. volu.* 2. sitque bonæ famæ, vel conditionis, vel bonorum morum, & non dissipator, in quo statur patris assertioni *ex Corn. cons.* 1. *num.* 17. *volu.* 3. *Lup. loco cit. nu.* 10. *& Puteo d. decis.* 111. *nu.* 4. *lib.* 2. *Molin. Theol. de iust. & iur. tract.* 2. *disput.* 174. *num.* 1. *in fine.*

Ex quibus liquet, hic concurrere primam, secundam, & tertiam causā quarū quælibet de per se sufficeret, multo ergò fortius omnes insimul collectæ debent operari, præsertim in fauorabilibus, *l. fin. C. de adopt. Authen. itaquè C. comm. de success. cap.* 1. *de tregu. & pace.*

Nec tandem ignoro, quod vt aliquid causa cognita factum dicatur, eorum qui lædi possunt citatio requiritur, *l. in causa, §. causa cognita, de minor. l. de vno quoque, & ibi moderni Rep. de re iudic.* Verùm cùm satis probatum sit, patrem posse naturalem legitimare etiam contradicentibus legitimis, succedit regula quod qui potest inuitis, potest etiam ignoran-
34 tibus, & absentibus *l. qui potest, de regul. iur.* in quibus terminis non requiritur citatio, vt post alios docet *Barz. decis.* 15. *num.* 25. *&* 26.

Iure ergo peti dicebam legitimationem hanc ab Inuictissimo Rege nostro, cuius proprium est naturæ excessibus mederi, vt eleganter ait *D. meus in d. rub. de Constit. Princip. cap.* 3. *num.* 41. & si nasci ex damnato coitu non est vitium eius qui gignitur, sed gignentis, *cap. nasci* 56. *distin. notat Andr. in d. cap.* 1. *§. naturales, si de feud. fuer. controuer. nu.* 4. quid rectiùs, quàm suos delicta non egredi auctores? *l. Sancimus C. de pœnis*, quiduè iniquiùs quàm innoxios tanquam peccantes puniri? *Authen. de incest. nupt. in princ.* idque considerant DD. ferè omnes in materia.

Supremum Cōsilium hęc pro veris habendo, legitimationem concessit, sed tamen restrictam, & limitatam quoàd successionem iuxta legis pręscriptum propter filium legitimum Iulio Cęsari ortum dum de his ageretur.

SVMMARIVM.

Dominus Regens Carolus Tapia rationes, & Statum omnium Regni Vniuersitatum composuit.

1 *Tributorum loco successerunt in Regno munera, quæ soluuntur ratione focvlariorum.*

2 *Collectæ hodiè sapiunt naturam tributorum.*

3 *Munera omnia quædam sunt ordinaria, quædam extraordinaria.*

4 *Impositiones omnes in vnum cogi possunt ex causa necessaria.*

5 *quæ exiguntur in Regno originem habent à iure communi, vel municipali.*

6 Cle-

6 *Clerici non sunt ab impositionibus pro refectione pontium, viarum, & murorum immunes.*

7 *Impositio pro salario Barigellorum, in cuius locum successit.*

8 *Princeps tenetur praestare itinera tuta.*

9 *Impositio pro hospitio cataphractorũ in cuius locum successerit.*

10 *Onera imposita pro stipendijs militum aequiparantur tributis.*

11 *Origo, & primordium debet inspici.*

12 *Munera extraordinaria ex continua, & inueterata praestatione efficiuntur ordinaria.*

13 *Canon apud Romanos quid erat?*

14 *Indictio quid esset apud Romanos?*

15 *Delegatio quid significet* in l. 1. C. de indiction. lib. 10.

16 *Super indictum quid sit?*

17 *Indictio idem est, quod tributoria functio.*

18 *Collecta, & indictio idem sunt.*

19 Ioannes Antonius de Nigris. *recte declarat tributorum naturam.*

20 *Impositiones factae pro Reipublicae necessitatibus, aequiparãtur ordinarijs, & merè regalibus.*

21 Bona ciuium *sunt tacitè hypothecatae pro muneribus extraordinarijs, sicut pro ordinarijs.*

22 *Fiscus praefertur tàm pro ordinarijs, quàm pro extraordinarijs impositionibus.*

23 *Creditor nullus potest esse anterior Fisco agenti pro tributis.*

24 *Tributa ad quid pendantur?*

25 *Bellum inductum est, vt fine iniuria in pace viuatur.*

26 *Aegiptij sunt laudati, quod salaria magistratuum de publico aerario constituissent.*

27 *Ius commune omnem contractum praecedit antiquitate.*

28 *Fiscus praefertur in bonis debitoris, etiam pro tributis, quorum dies non dum cessit.*

29 Tex. in l. si fundum C. qui potior in pignor. habeantur, *declaratur.*

30 *Princeps cum contrahit, consideratur tanquàm priuatus.*

31 Tex. in l. si ignorante, C. de remiss. pign. & in l. si debitor C. de priuileg. Fisc. *declarantur.*

32 Tex. in l. res quae, §. res autem de iure Fisci *declaratur.*

33 *Fisco competit hypoteca, & praelatio super quibusuis bonis debitoris, etiam post obligationem quaesitis.*

34 Tex. in l. fin. C. qui potior in pign. habean. *declaratur.*

35 D. Regentis Constantij conciliatio ad l. si quis, de iur. fisc. cum l. fin. ff. qui potior. in pign. habean. *commendatur.*

36 *Impositiones factae ad certam causam, non debent in aliam erogari.*

Fiscum habere tacitam hypothecam potiorem caeteris creditoribus pro quibusuis tributis, collectis, alijsq; functionibus: ad ornatum Reg. Prag. 5. §. 14. sub rubr. de admin. Vniu.

CAPVT II.

ETsi in Regno superuacanea, & inutilis admodum sit quaestio illa, quae Consultorum ingenia mirè admodùm torsit, an Fiscus pro tributis, collectis, ceterisque fiscalibus functionibus praeferatur creditoribus habentibus anteriorem hypotecam super bonis Vniuersitatum;

quandoquidem siue quæramus de ordinarijs, siue de extraordinarijs, iam Fiscus obtinuit ex sancitis per Illust. Ducem de Alcalà seniorem in Pragm. quæ collocata est sub tit. de administr. vniuers. 5.loc.s.14. cuius hæc sunt verba. *Item statuimo, ordinamo, & comandamo, che dalli frutti dell'intrate dell'Vniuersità, e denari, che perueneranno dalle gabelle, e col lette si paghino prima li pagamenti ordinarij, & extraordinarij alla Regia Corte, ò à quelli particolari, che l'hanno cōprati dalla Regia Corte: appresso se ne paghino li pagamenti, che si deueno alli Creditori delle Vniuersità, &c.*

Cuius dispositionis vigore pro labente iam Regno in malorum colluuiem propter inopiam Vniuersitatū immenso ære alieno oppressarum, motus Illust. Regens Carolus de Tapia Marchio Belmontis Dominus, & Auunculus meus, Commissarius Delegatus super ipsarum regimine, generali decreto ipsius obseruantiam iamdiù intermissam in pristinum reuocare iussit: id totus intendens, vt pauperibus Vniuersitatibus prodesset, suoque Regi fidelem præstaret operam: quod tandem summo labore fuit assecutus, compositis miro ordine vniuscuiusque rationibus, certaque eis lege imposita: rem tamdiù desideratam, sed grandem, & humano pectori ferè imparem: ideò ab Excellentissimo Lemensiū Comite incohatam, & sub argine derelictam. Vnde verè conuenit ei, quod de Diuo Augusto Romani Aulici aiebant apud *Corn. Tacit. lib. 1. ann. solam ipsius mentem tantæ molis capacem*.

Sed quia publicis vtilitatibus priuata commoda pauci solent remittere: tale decretum fere omnibus earum creditoribus visum fuit nimis durum, & iniquum; præsertim illis, quorum hypotheca multum est antiqua: nam præsupponebant prædictam antelationem, & prioritatem Fisco non competere, nisi pro tributis ordinarijs: ideoque *Petro Follerio in comment. ad eand. Pragmat. num.* 39. notabilis visa fuit dispositio illa, quoad muneta extraordinaria. Nihilominus tamen vt vel legi ipsi municipali, vel iustissimo illo decreto iuris communis munimen accedat.

Fateor quidem loco tributorum in hoc Regno successisse munera, quæ ratione focularioium soluuntur in locum antiquæ collectæ, quæ per capita patrumfamilias imponebatur, prout ante *Regent. de Ponte de Potest. Proreg. tit. de regal. imposit. §. 2. nu. 16. & seq.* obseruauit *idem Dominus meus in celebri repet. ad rubr. de constit. Princ. c. 4. num. 49. & seq.* quam subrogationem operari, vt eamdem sapiat tributorum naturam, quia vniformis est, & certa, sicut tributum, vt per *Bart. in l. 2 ff. de Iur. immunit. Speculat. de cler. coniug. vers. ad huiusmodi autem articuli, Bal. in l. neminem, in vers. extra glossam C. de sacros. Eccl. latè Ias. in l. placet, col. 2. C. eod.* sed quod huiusmodi dumtaxat præstatio dicatur ordinaria, cæteræ autem, quæ exiguntur Rege demandante ex varijs necessitatibus, dicantur extraordinariæ, itaut non debeant gaudere priuilegio tacitæ hypothecæ, quod non dubitatur Fisco competere pro tributorum exactione: hoc opus, hic labor est?

Qua in re, vt veritas clarescat, obseruandum esse dicebam, summam munerum, siue tributorum diuisionem eam esse, vt quædam dicantur ordinaria quæ à lege, Principe, vel Republica indicta sunt, habentque ordinariam, & certā formam, ac præstationem: quædam verò extraordinaria

naria

naria, quę accidentaliter ob aliquam causam indicta sunt ad tempus, nec ordinariam, vel perpetuam habent præstationem, prout post plures primæ classis authores docuit idem *dominus meus loco cit. num. 39. & 40.* præter quos id placuit *Iasoni in d. l. placet num. 6. C. de sacrosf. Eccles.* probaturque *in l. omnes omninò C. de annon. & tribut. lib. 10.* ad eamque sententiam plures adiunxit *Cacheran. decis. 95. num. 43.* Quo fit, quod quamuis in Regno vltra carolenos 15. ordinariæ focularioꝛum impositionis exigantur aliæ nonnullæ, videlicet pro stipendio militum Hyspanorum, pro Barigellorum salario, pro cōstructione, & custodia turrium, pro instructione, & refectione viarum, pro hospitio æquitum grauis armaturæ, & aliæ ad vnguem enumeratæ *per eundem Dominum meum d. c. 4. à n. 71.*
4 quas omnes in vnum coegit excellētissimus Lemensium Comes Regni Prorex (& fieri posse ex causa necessaria voluit *tex. in l. vnic. C. de expens. lud. lib. 11. notat Dominus Regens de Ponte de potestat. Proreg. tit. de regal. imposit. §. 2. num. 60.* easque communi vocabulo functiones fiscales appellauit, *ad tex. in auth. vt iud. sine quoquo suffrag. §. oportet quoque vos)* non video, cui magis conueniat ordinarij, & certi muneris nomen. Nec ex eo tantùm, quod huiusmodi verè, & rea-
5 liter non sunt nouæ impositiones, sed originem habent vel à iure communi, prout refectio pontium, & viarum, ad quam tenentur Populi, *vt in l. fin. C. de imm. nem. conced. lib. 10.* ab eaq;
6 nec clerici excusantur, *ad tex. in l. ad instructionem C. de Sacrosf. Eccles.* & de refectione murorum est *tex. in l. fin. C. à quib. mum. vel præst. lib. 10.* in casibus tamen, & prout declarant Canonistæ in iuribus canonicis: vel etiā ex iure municipali, prout impositio pro salario Barigellorum, de quibus etiam loquitur *tex. in l. vnic. C. de Irenarch. lib. 10.* si credimus *Pancirol. lib. 1. thes. var. lect. cap. 37.* & rursus *lib. 2.
7 cap. 266.* & successit in locum emendæ, ad quam tenebantur vniuersitates pro facinoribus, & maleficijs cōmissis in eorum territorio vigore cōstitutionis Regni quæ incipit, *super incisionibus*, prout obseruat *Dominus Regens de Ponte ad princ. tit. de regal.
8 imposit. num. 59. & seq.* & constat *ex Pragm. 1. de damn. clandest.* proindeque teneri Principem præstare itinera tuta, docuit *Bald. in c. 1. §. conuenticulas n. 6. de pac. iuram. firm. Bart. in l. nequid q. 2. de incēd. ruin. & naufrag. glos. vnic. & Archidia. in c. si quis Romipetas, 24. q. 3. Andr. Gail. pract. ob-
9 seruat. lib. 2. cap. 64. num. 3. & 5.* nec alias iustè posse exigere tributa, *ex Bald. in c. 1. qui feud. dar. poss. & Mart. Laudens. in tract. de Principe q. 163.* docet nouissimè *Dominus meus ad rub. de publ. latron. n. 5. lib. 5. iur. Regn. Neapolit.* & similiter impositio pro hospitio cataphractorum militum, quæ successit in locum antiqui iuris, quod Imperatori debebatur pro recipiēdis hospitibus, vt aduertit *And. in cap. 1. verb. extraordinaria num. 61. quæ sint regalia*, & de his agitur in *tit. C. de erogat. mil. ann. & de salg. hosp. nō præst. lib. 12.* vnde idem *Andr. in c. 1. §. fin. n. 21. vers. nunquid de cap. Corrad.* loquens specificè de oneribus
10 impositis pro stipēdijs militum, magistraliter more suo dicit, quod æquiparantur tributis, *per tex. in l. idem Iulianus §. hæres de leg. 1. & in l. hactenus de vsufruct.* imò & ego id, quod militibus præstatur, verè tributum intelligo, si Vulpianus me non fefellit *in l. ager. de verb. signif.* vbi tributū denominari ait, eò quod militibus tribuatur, & sic de reliquis. Subrogatis ergò huiusmodi muneribus in locum

cum

tum antiquorum, non possunt dici
11 nouæ impositiones, quia debet inspici primordium, & origo ipsarum, ex qua rei formatur euentus, *ad tex. in l.fin.C.de imponen.lucr.descr.lib.*10. *& ita tenet Afflict. in cap.*1.§. *& plaustrorum num.* 9. *quæ sint regalia*, *& Ioannes Antonius de Nigr. in Clemen. vn.de vita*, *& honest. cleric. nu.*172. *vers.limita secundo.*

Sed vel ex eò maximè, quia licet à
12 principio huiusmodi impositiones fuerint munera extraordinaria ad tẽpus indicta, tamẽ deinde ex cõtinua, & inueterata præstatione effecta sunt ordinaria, ità probat *tex. expressus in l.*1.*C.de indict.lib.*10. his verbis. *Omnes omninò quocunque titulo possidentes quid delegatio super indicti nomine videatur amplexa, vel vt canones cogantur inferre, & vt nequa sit dubietas, hac apertissima definitione decernimus, vt id potius canonis vocabulo postuletur. Nulla igitur domus, vel sacri patrimonij, vel emphiteotici iuris, vel hominũ priuatorum, etiam si priuilegium aliquod habere doceatur, ab hac necessitate seiuncta sit, quæ iam non extraordinarium, vt hactenus, sed ipsis facientibus canonicum nomen accepit.* hæc Imperator.

Ad cuius rescripti dilucidationem fas sit mihi ex antiquorum monumẽ-
13 tis obseruare, quod Canon apud Romanos erat quædã præstatio perpetua cuiusdam certæ, & determinatæ quantitatis, quæ de portorijs, & vectigalibus procedebat, & hæc ordinaria vocabatur, sicut etiam quinquagesima frumenti, quadragesima ordei, vigesima vini, & laridi, quæ à Prouincijs præstabatur iuxta præscriptum Imperatorum *in l. modios, C.de suscep. & Arcar. lib.* 10. quæ oblatio, siue collatio dicebatur. Cùm autem opus ipsis erat classem parare, vel quid simile, indicebatur certa quantitas pecuniæ vnicuiquè Prouinciæ extra ordinem, prout necessitas exigebat, quam pensitare tenebantur, &
14 hæc extraordinaria pensitatio, indictio vocabatur: quia indicto tributo, Prouinciales monebantur vt se ipsos ad solutionem pararent, priusquam indictum exigeretur: quod piè admodum statuerunt *Theod. & Maxim. in l.fin. C. de indict. lib.*10. inde *Cicero pro Flacco* scribit; *cum opus erat Romanis classem parare, pecuniam ciuitatibus imperatam fuisse.* Huiusmodi autem Principis mandatum Præfectis
15 Prætorio significabatur, qui Præsidibus summam pecuniæ à Prouincialibus soluendam præscribebant, & hęc delegatio dicebatur. Sin verò quantitas indicta sufficiens non erat, alia
16 indicebatur, quæ superindictum appellata est, prout eleganter more suo obseruat *Guid. Pancirol. in thesaur. var.lect. lib.*2.*cap.*242. *& Cassiodor. lib.*9.*variar.cap.*11. recitat epistolam Athalarici Regis, in qua satis ad rem
17 nostram huiusmodi indictio nominatur *tributoria functio*; idemque clarius consentit *Petr.Greg. Thol. de Repub.lib.*3. *cap.*4. dum ait; *& non sufficientibus publicis, & quotidianis Reipublicæ prouentibus, sæpè aliud tributũ extraordinarium indictum est:* eiusq; historiam accuratè refert *Ioãnes Buleng.lib.*9.*de vectig.Popul.Roman.cap.* 18.& in his terminis procedit dispositio textus nostri.

Inde magistraliter *Andr. in d.c.*1. §.*extraordinaria num.*61. cum ageret de extraordinarijs pręstationibus ait; *de collecta dicunt fiscales nostri esse patrimoniale, & ordinarium, quia indicitur omni anno personis pro rebus, & in effectu idem videtur quod indictum, quod est canonicum, & ordinarium*: Et rursus *in d.c.*1.§.*final.num.*21. *de capit. Corrad.* indictiones tẽporarias appellat onus rei, sicut stipendia militum

18 litum, *Afflict. ibidem num.* 13. dicit, nullam esse differentiam inter collectam, & indictum, *Regens Lanar. cons.* 95. *num.* 1. *Franch. decis.* 56. *num.* 18. Rursus *Ias. in d. l. placet num.* 7. optimè declarat ad propositum, dicēs quod indictum tempore Romanorum erat id, quod per singula lustra vltra tribu-
19 tum iniungebatur, quod à principio cępit esse extraordinarium, *& Ioannes Anton. de Nigr. in d. extrau. de vita, & honest. Cleric. num.* 172. rem sit aperit. *Imò hodiè ista extraordinaria imponuntur à Rege, ex quo sunt redacta ad ordinaria, & omnia iura, quæ loquũtur in ordinarijs, habent locum in extraordinarijs, C. de leg. har. l. pen. & l. meminimus in fine, & tenet Iacob. But. & Gulg. de Cuneo in d. l. placet, & Bart. in l. rescripto §. final. ff. de muner. & honor. Calder. in cons.* 2. *de censib. & cons.* 7. *de Constit. & est casus in l.* 1. *C. de indict. lib.* 10. *& propterea Calder. vbi supra, & alij dicunt, quod licet onera, quæ imponuntur personis pro rebus sint extraordinaria sicut sunt collectæ, & propterea ad illas non tenetur Ecclesia: tamen quia talia munera extraordinaria sunt facta ordinaria, & omni anno soluuntur, quod fieri potest vt in d. l.* 1. *C. de indict. lib.* 10. *& talia munera cõstat esse tributa, & præstationes ordinarias, & reales, & rei coherentes, & quãdo fuerunt descripta in æstimo, siue appretio possidebantur per laicos, si postmodum perueniant ad Ecclesiam, trãseunt cum onere suo, vt dicunt DD. vbi supra, & dicit Salicet. in d. l. placet, quod hodiè superindictum est effectum ordinarium nisi aliquod extraordinarium casualiter imponeretur*, &c. Ad idem concordat *Capyc. in inuestit. verb. collectis fol.* 117. *col.* 2. *Capiblan. ad prag.* 10. *de Baron. num.* 5.

Sed demus (citra tamen veri præiudicium) ea munera dici posse extraordinaria, prout communiter, licèt impropriè vocantur in Regno; nihilominus cũ impositio eorũ fuerit facta pro militaribus impensis, hostium
20 incursionibus, & alijs publicis necessitatibus, ordinarijs, & merè realibus impositionibus æquiparantur, ita vt quemadmodum nemo ab ordinarijs excusatur, *l. omnes omninò C. de ann. & tribut. lib.* 10. *cum simil.* sic nec ab huiusmodi extraordinarijs eximitur, *l. fin.* C. *de immun. nem. conced. l. vnica, C. vt nemo lic. in empt. spec. lib.* 11. *& docuit Afflict. in d. c.* 1. *verb. extraordinaria, num.* 23. *quæ sint regal. Paris. cons.* 25. *num.* 74. *&* 75. *volum.* 1. *quos refert, & sequitur Cacher. d. decis.* 95. *nu.* 44. subdens, *idem est iudicium de huiusmodi extraordinarijs, sicut de ordinarijs*, & ad idem celebre est consilium *Rolan. à Vall.* 79. *num.* 5.

Ex quibus fit, quod sicut bona
21 ciuium sunt tacitè hypotecata pro solutione tributorum ordinariorum, *ad tex. vbi DD. in l.* 1. *C. si propt. publ. pensit.* ibi, *potior est enim causa tributorum, quibus priore loco omnia bona cessantis obligata sunt*; sic quoque intelliguntur obligata pro huiusmodi muneribus extraordinarijs, quæ vicẽ ordinariorum obtinent, prout terminis docet *Cacher. d. dec.* 95. *nu.* 33. loquens specificè de collectis, & muneribus extraordinarijs, & post eum *Rolan. d. cons.* 79. *n.* 5. Proindeque ne-
22 cessariò consequitur Fiscum esse præferendum cuicunque creditori etiam anteriori, & hypotecario pro collectis, & tributis huiusmodi: quoniam ratio prælationis non magis ordinarijs, quam extraordinarijs conuenit: nec alia est, nisi quod nullus creditor habere potest anterius ius Fisco, qui potitur priuilegio tacitę hypotecæ inductæ à lege, & iure cõmuni, quod rationi tàm naturali, quàm politicæ, dictanti publicũ bonum esse priuato anteponendum pro-

23 prospexit. Et quis enim non videt tributa huiusmodi, quæ ad tuendam Principis, & Imperij Maiestatẽ, (quę salutis est tutela, *vt Quint. Curt. ait lib.8.*) pendũtur; item ad hostes pro-
24 pulsandos, eisque bellum inferendũ; quod inductum est, vt sine iniuria in pace viuatur, *vt Diuus August. testatur epistol.* 107 *ad Bonifac.* Ideòque necessariò militi stipendium deberi affirmat *lib.* 12. *contra Faustum c.* 74. *&* 75. & ante eum id monuit *Tit. Liu. lib.* 1 *histor. Roman.* his paucis verbis; *neque quies sine armis, neque vtrumque sine tributis haberi potest*. Et Imperator noster non minus eleganter *in §. illud videlicet, auth. vt iudic. sine quoq: suffrag.* in hunc modum alloquitur; *& nolite vestras voluntates ita præbere in obedientes, quatenus eorum Præsidum egeatis vehementia, quam necessarium est, eos assumere propter ineuitabilem fiscalium exactionem; scientibus vobis subiectis, quia militares expensæ & hostium incursiones multa egent diligentia, & non possunt citra pecunias hęc agi, causa videlicet nullam recipiente dilationem, neque nobis concedentibus despici Romanorum terram diminutam, qui & Lybiam omnem reparauimus, & Vandalos in seruitutem redegimus, & plurima adhuc, & maiora speramus à Deo recipere, & agere pro quibus cõpetens est fiscalia tributa sine imminutione, & deuotè, & sub definita exigi tẽpora.* Nec minus ad ius dicẽ-
25 tes, & ministros iustitię substẽtãdos: de qua re laudari sũt Ægyptij, eo ꝙ salaria Magistratuũ de publico ærario constitui iuberẽt, vt notat *Bonad. in sua politic. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 73. Ad pontes extruendos, & vias sternendas, & alia huiusmodi tam publica, quàm necessaria præstantur: quis dico non videt hæc omnia cum ipsa nascente Republica ortum habuisse, nõ tantum cum iure communi, quod
26 omnem contractum præcedit antiquitate; *vt post Cinum obseruat Bald. in d. l.* 1. *C. si propt. public. pensit. Cotta in memor. verb. collecta, Cacher. d. dec.* 95. *num.* 32. *eruditiss. Dominic. Gaito in suo tract. de credit. cap.* 4. *q.* 11. *num.* 2053. *& seq. Felician. de censib. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 10. vbi dicit opinionem *Glos. in d. l.* 1. frequentiori schola esse improbatam: Inde doctissimus *Blasius Flores de Mena lib.* 1. *var. quæst.*
27 *q.* 6. *art.* 3. *num.* 19. ait, *ex quo infertur, quod Fiscus habet hypotecam priuilegiatam, & præfertur omnibus pro debito, & seruitio nouo (de los millones) ex eo, quia est impositum ob præcipuas, & vrgentes bellorum, & Regis necessitates, &c.* eũ sequitur *Amator Rodriqu. de priuileg. credit. art.* 5. *num.* 26. *in fin.* qui licet *num.* 8. referat doctrinam Alberici distinguentis inter tributa, quæ imponuntur ratione rerum, & collectas, quæ imponuntur personis pro rebus, vt in illis habeat Fiscus tacitam hypotecam, in his verò nequaquam: attamen *num.* 19. amplectitur doctrinam *Greg. Lopez in l.* 25. *tit.* 13. *part.* 5. *verb. tributo*, vbi multis probat contra Albericum, quod qualitercunque tributum debeatur Regi, bona sũt tacitè obligata ꝓ solutione ipsius: quo priuilegio indistinctè vtetur Fiscus etiam pro tributis, quorum
28 solutionis tempus non dùm venit, adeò vt si bona debitoris Fisci vendita sint ex causa tributi, cuius solutionis dies nondùm cessit, adhuc ab alijs creditoribus non poterunt auocari, nam vt inquit *Donell. ad d. l.* 1. *num.* 6. *C. si propt. publ. pensit.* intelligi oportet tributa fisco deberi, non ea tantum, quæ iam cessarunt, sed etiam futura in mille annos.

Ex quibus satis elucet responsum
29 *ad textum in l. si fundum C. qui potior in pign. habean.* cum enim supponamus, nullum ius esse anterius iure Fisci

fci etiam in huiusmodi extraordina-
rijs præstationibus, non pertinet eius
decisio ad casum nostrum, eo quod
ibi agitur de obligatione priuato quę
sita ante fisci hypotecam: ergò di-
cendum est de alio contractu quo
priuatus teneatur Fisco, non autem
de hypoteca pro tributis, & collectis:
30 cum autem Princeps contrahit, vti-
tur iure communi, nulloque priuile-
gio iuuatur, ideòque tanquam priua-
tus consideratur, *vt per DD. in l. dign.a*
vox C. de leg. Andr. Gaill. lib. 2. pract.
obseruat. cap. 55 n. 7. quemadmodum,
31 *& in l. si ignorante, C. de remiss. pign.*
& ideò non tàm punctualis est *tex. in*
l. si debitor, C. de priuil. Fisc. quod non
idem ac superiores probet, ibi, *quàm*
Fisco aliquid debuit: vnde *Glos.* in ca-
sus positione ait, *vendidisti mihi fun-*
dum, postea cum Fisco contraxisti; ne-
fas sit ergo dicere, quod ex his ver-
bis probetur, priuatum creditorem
hypotecam anteriorem habentem,
esse præferendum Fisco agenti pro
tributis, & collectis. Nec rursus
ex verbis *Petri de Bellapert. in d. l. 1.*
ibi, *nàm Fisco creditor potior esset in*
eo quod super indictum est: nam super
indictum verè extraordinarium mu-
nus est, quod certam, & determina-
tam præstationem non habet: sunt
termini *tex.* vbi *DD. in l. 1. Cod. de su-*
perindict. lib. 10. & post plures *notat*
Cacher. d. decis. 95. num. 43.

Ita pariter respondetur *ad tex. in l.*
32 *res quæ S. res autē, de iur. Fisc.* nā loq-
tur in contractu gesto cum fisco post
obligationem alteri quæsitam super
re vendita, at pro tributis, & collectis
nullus contractus geritur cum Fisco,
vt superius obseruauimus.

Et id quod vltimo loco dicebatur,
33 prælationem scilicet pro tributis cō-
petere Fisco in ipso prædio, siue re
tributaria dumtaxat, in cæteris autē
bonis concurrere cum alijs credito-
ribus, ferendum non est: quandoqui-
dem non tantum in re tributaria, sed
in omnibus bonis, quæ debitor possi-
det Fisco competit tacita hypoteca,
& prælatio, iuxta sententiam *Iacob. de*
Rauenna, quam sequuntur *Odofred.*
Bart. Bald. Alberic. Salic. Angel. & Ioā.
Fab. in l. 1. C. in quib. caus. pign. vel
hypotec. eamque comprobauit *l. 25. tit.*
13. par. 5. vbi Greg. Lopez verb. tribu-
tos, & professam fuisse vniuersā scho-
lam Iuris Cęsarei, dicit *Felician. de*
censib. d. tom. 2. cap. 5. num. 9. & quod
magis est, etiam in bonis post obliga-
tionem quæsitis Fiscum esse præfe-
rendum, voluit Consultus in famige-
34 rata *l. si qui 28. de iur. Fisc.* ibi, *præue-*
nit enim causam pignoris Fiscus. Cui
non obstat *tex. in l. fin. ff. qui pot. in pi-*
gnor. nam reiectis pluribus *DD.* con-
ciliationibus ad ea iura, & præcipuè
traditis à *Pereyra decis. Lusitan. 23 nu.*
4. & alia nouiter excogitata per *sub-*
tilissimum Anton. Fab. lib. 2. coniectur.
cap. 10. quæ maximam vim facit lite-
ræ illius *tex.* nobis amplectanda est
antiquorum sentētia dicentium, ideò
in ea specie Seiam fuisse prælatam Fi-
sco, quia duplici siue mauis triplici
priuilegio fouebatur, nempè priori-
35 tatis, tutelæ, & minoris ætatis, quam
sequutus est *doctissimus & recolendæ*
memoriæ Dominus Regens Constan. in
suis comment. ad tex. in l. 1. C. de iur.
Fisc. lib. 10. eamque ex *Mantica* com-
probat *Dominic. Gaito de credit. cap. 4.*
quæst. 11. nu. 1548. & ante eos tenuit
Guttier. pract. quæst. lib. 5. q. 99. nu. 12.

Vnde conspicitur, quam iusta sit
dispositio ipsius Regiæ Pragmaticę,
iustiorque ipsius obseruantia ordina-
ta per decretum Domini mei, vel sal-
tem ex eo, quod impositiones factæ
ad certam causam nempè pro publi-
36 cis necessitatibus bellorū, & Regni,
non debent conuerti in aliam, vt vo-
luit *tex. in l. fin. C. de his, quæ ex public.*
collat.

*collat.lib.*10. ex quo id eleganter desumpsit *Dominus Regens de Ponte loco cit. num.*60. *& Andr. in cap.*1. *verb. vectigalia,quae sint regalia*,dicēte abusum esse, vt impositiones factae ad vnam causam erogentur in aliam. Supremum ergo Collaterale Consiliū decreto Domini mei assistere etiam ius commune censuit, proindeque illud inuiolabiliter seruari iussit.

SVMMARIVM.

1 *Mulier dotata in Regno excluditur à successione dotantis.*
2 *Constitutio*,in aliquibus,*habet locum etiam in Burgensaticis, & allodialibus.*
3 Dominus Fabius Capyc. Galiota Praesidens Regiae Camerae Summariae,*laudatur.*
4 *Dos qualibet à patre data, praesumitur congrua.*
5 Luc.de Penn. & Crauett. *declarantur.*
6 *Dos quae datur moniali secundum consuetudinem patriae, & Monasterij dicitur congrua.*
7 *Decisio Rotae Romanae apud Ludouis. commendatur.*
8 *Consuetudo loci in dotis constitutione plurimùm valet.*
9 *Dotata congruè excluditur à petitione supplementi legitimae.*
10 *Dos succedit loco legitimae debitae iure naturae.*
11 *Filia dotata à patre potest praeteriri.*
12 *.. non potest de laesione dicere.*
13 *.. si renuntiauerit, non potest contractum rescindere ex capite enormissimae laesionis.*
14 *.. renuntians,etiam si sit minor, non potest laesionem allegare.*
15 *Haereditas post aditionem dicitur proprium patrimonium haeredis.*
16 *Soror dotata à fratre in dubio praesumitur dotata de bonis ipsius sororis.*
17 *Frater qui tenetur dotare si donat, intelligitur in causam dotis.*

Filiam à patre dotatam non posse de incongruitate dotis conqueri, non legitimae supplementum petere, non dicere testamentum nullum,nec quamlibet laesionem allegare: praesertim si cum monialis efficitur, recepit dotem solitam dari Monasterio.

CAPVT III.

1 IN hoc Regno scitum est, quod mulier dotata siue filia sit, siue soror, solius dotationis ministerio excluditur ab haereditate dotantis, vigore *Constitut. In aliquibus, & Regiae Pragmaticae sanctionis quae est prima de feud.* quam Constitutionem iàm receptum est habere
2 locum etiam in burgensaticis, & allodialibus *ex doctrina Glosś in d.Constit.in princ.& Andr. in c.*1.*S. sed quia, vidimus num.*15. *de his qui feud. dar. poss.Napod. ad Consuetud. si moriatur verb. maternis* quem sequitur *Scip. Buccin.ad eamdem consuet. fol.*7. *litera G. Dominus Regens de Ponte de potest. Proreg.*

Proreg. tit. de success. mulier. in princ. nu. 1. *&* 4. & post *Afflict. Ann. & Vinc. de Franch.* id confirmat *Dominus Regēs Rouit. conf.* 46. *num.* 25. *rectiusque, & copiosius distinguendo conf.* 23. *nu.* 12. *Camill. de Medic. conf.* 11. *nu.* 1. *in ibiq; D. Consiliar. & dignissimus Præsidens Regię Cameræ Summariæ Fabius Capyc. Galeota*, qui nō minus sāguinis cōiunctione, quàm suo fęlici ingenio eundem affinem illustrauit: adeò quod meritò *Dominus Regens de Ponte loc. cit. num.* 4. dicat non esse de hoc hodiè controuertendum.

3 Illud autem in proposito quæri solet, an dos debeat esse congrua, vel an quælibet sufficiat, vt constitutio locum habeat. De his disputaui in Sacro Consilio in lite agitata ad instantiam venerabilis Monasterij Sanctæ Mariæ Monialium Ciuitatis Salerni cum D. Anna Longo mea carissima coniuge hærede quond. Petri Francisci Isciabica eius primi viri, à qua Monasterium ex persona sororis Iudictæ Isciabica prætendebat portiones in bonis paternis, maternis, & fraternis.

Et quòad paterna dixi, satis esse ad ipsum excludendum, eam fuisse à patre dotatam, eoque casu non inue-
4 stigandum, an sit vel nè cōgrua dos, cum talis præsumatur, nec potest de incongruitate conquæri, ita *Paul. Castrens. conf.* 275. *lib.* 1. *& post Dec. conf.* 26. *&* 611. tenet *Vincent. de Franch. in addit. ad Napod. ad d. consuet. si moriatur fol. mihi* 94. *litera F. & ibi Marin. Frecc. fol.* 95. *litera F.* rationem assignat, quia pater melius quàm alius scit pro filia consilium capere, *ad tex. in l. nec in ea de adult.* vbi citat *Alex. conf.* 29. testantem pluries decisum, & post *Gram. decis.* 57. *& Afflict. in constit. fratribus* subdit: *& nouissimè in causa Antoniæ Caggianę cum Magnifico Cęsare, & fratribus, quę dum habuisset dotes vnciarum* 40. *quę attentis facultatibus tempore mortis patris, non ascendebant ad legitimam, petijt supplementum illius, & non obstante quod nec etiam renuntiauerat, tunctis Aulis de consensu omnium celeberrimorum patrum die* 9. *Aprilis* 1552. *fuit lata sententia absoluendo dictos conuentos ab impetitione dictæ Antoniæ actricis, referente D. Ioan. And. de Curtis. sētentia extat penes Coppulam*; & deinde refert alias tres decisiones, & cōcludit. *taliter quod in hoc bodie non est amplius disputandum cum pluries fuerit decisum*; late *Marant. disput.* 10. *n.* 22. estque ad hoc celebre consilium *Regent. de Pont.* 65. *volum.* 1. *relatum in d. tract. de potest. Proreg. loco cit. nu.* 2. vbi refert non nullas alias decisiones in causis grauissimis; *Costa in verb. dos constituta, Bursat. conf.* 48. *nu.* 5. *&* 6. *Thesaur. iun. quæst. forens.* 93. *par.* 2. *num.* 13. *Mascard. conclus.* 571. *vol.* 1. latè *Cannet. in cap. si aliquem fol.* 314. *Ludouic. decis. Perus.* 21. *num.* 52. *Costa de port. rat. quæst.* 164. *num.* 2. *Menoch.* fusè disputans *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 2. *cas.* 149. *à num.* 5. *Maran. disput.* 10. *num.* 21. & alios refert *Horat. Viscont. in suis conclus. iur. verb. filia dotata*, & consuluit *Camill. de Medic. conf.* 65. *num.* 9. & decisum testatur per Cataloniæ Senatum *Fontanell. de pact. nup. claus.* 9. *glos. vnic. par.* 1. *num.* 61. *vers. contingit tom.* 2. *nouissimè doctissimus Ioseph Ramon. conf.* 1. *nu.* 1. & latè cōprobat *Lel. Caput. in comment. ad d. consuetud. si moriatur par.* 2. §. 3. *nu.* 20. *& seq.* ita quod contrarium asserere, verè esset ponere os in cœlum, quicquid dicant *DD.* quod sit inspiciendum tempus dotationis, licet posteà augeantur bona ad diiudicandum de
5 dotis congruentia, *vt per Luc. de Pen. in l. in his col. fin. C. de pręd. & omn. reb. nauicul. lib.* 11. *& latè Crauet. conf.* 11. quia omnes loquuntur extra casum

 paternæ

paternæ dotationis, vt apposite aduertit *Menoch.loc.cit.num.16.*

Idq; fortius procedit in dote data Monasterio pro ipsius sororis Iudictæ monacatu, quæ attēto tempore, moribus, & consuetudine patriæ, &
6 ipsius Monasterij dicitur sufficiens & congrua, siuè profectitia sit, siuè aduentitia, prout docet *Stephan. de Caiet. ad dictam consuet. si moriatur fol.mibi* 100.*litera A.Couar.in relect. ad tex.in cap.quamuis pactum 3.par.5. 2.vers.contrariam sententiam,de pact. in 6. & decisū testatur Vinc. de Frāch. decis.*44.*D.Reg.Rouit.cons.*42.*num.*4. & post *Honded.cons.*11.*num.*28.*volu.* . . *Steph.Gratian.tom.*5.*discept.forēs. c.*813.*n.*17.*Gaspar.Thes.quæst.forens.* 60. *num.* 16. tenet pro absoluto *doctissimus Fontanell. d. tom.*2. *claus.* 5. *glos.*8.*par.*1.*num.*56. dicens sufficere debere moniali habere ea, quæ ha-
7 bent cœteræ moniales: extatque ad hoc celebris *decisio Rotæ Romanæ apud Ludouis. postea Summum Pontificem Greg.XV. quæ est* 63. vbi iudicatum fuit per dotem solitam dari Monasterio esse plenè satisfactum statu-
8 to excludenti dotatam à successione, eo quod in dotis constitutione plurimum valet consuetudo loci *Fōtanell. vbi supra num.*56. *Caput. ad d. consuet. par.*2.§.3.*à num.*7.sed plenius discusso artic. idem censuit eadem *S.Rota Roman.decis.*60. *inter coll. per Farinac, nouissimè par.* 2. *tom.*3. vbi omnibus argumentis est satisfactum.

Hinc cum dicatur congruè dota-
9 ta, vel quia pater dotauit, vel quia habuit dotem solitam dari Monasterio, consequens fit vt excludatur à petitione supplemēti legitimæ, prout consuluit *Curt.senior cons.*80.*& docet Marin.Frecc. vbi supra fol.*95. *lit. D. Crauet.cons.*11.*num.*14. *add. ad Alex. cons.*29.*verb.exercuissent num.*3.*Boer. decis.*62. *Ricc. latè in prax. var.resolut. resolut.*347.*Giurb.ad Consuet. Messan. c.*3.*glos.*7.*par.*1.*n.*55.vbi docet, non esse attendendas facultates dotātis, vbi mulier acceperit dotem consuetam dari Monasterio, & si minor legitima fuerit, sequitur *Fontanell.claus.*9. *glos.vnica par.*1. *num.* 68. quod quidem in Regno fortius procedit, cum receptum sit dotem, quæ datur filiæ,
10 vel sorori vigore *Constit. in aliquibus* succedere loco legitimæ iure naturæ debitæ, ita docet *Andr. in d.constit. col.*8. *vers.sed hoc paragium, vbi Affli. nu.*26.*& vltra eos Paul.de Castr.cons.* 73.*col.fin. Bald.in l.quoniam nouella. not.*2.*C.de in offic.testam.& cons.*448. *Alexand. cons.*131. *col.*2. *& cons.*17. *volum.*2.*& Dec.cons.*106.in terminis statuti excludentis filiam dotatam à successione propter existentiam masculorum.

Item nec in si præterita fuerit posse dicere testamentum nullum, nec succedere abintestato si pater moria-
11 tur, *Napod. ad dictam consuet.si moriatur fol.*103.*num.*88. dicens paragium tollere filiæ ius succedendi, & posse præteriti à patre, quomodò iudicatum refert *Afflict.* videndus omninò *decis.*158.*Vinc. de Franch. decis.* 149.*num.*7.*Dominus meus Regens Tapia in decis. Sacr. Cons.*58. *num.*5. & rursus *Fontanell. vbi supra num.* 69. quidquid in contrarium attentauerit *Castill.decis.*145.*num.*6. *& seq.par.*2.

Item ab omni penitus læsionis al-
12 legatione excludi, *Dec.cons.*151. *& Guglielm. de Bened. in cap. Rainutius verb. duas habens num.*289. & magistraliter *Couar. d. par.*3. §. 4. *num.*7. *conclus.*12. quod si inspecto tempore dotationis filia dotata fuerit iuxta morem regionis, nulla erit ei spes augendi dotem nec rescindendi contractum dotationis: quicquid deinde contingat de bonis patris, *Fontanell. loco cit. num.*18. & sic solitum

fuisse

fuisse concordare dissidentium opiniones Senatum Sebusianum dicit *Anton.Fab.in suo Codic.lib.2.tit.3. de*
13 *pact.definit.*21.*Crauett.conf.*11.*à nu.*10.præsertim si in cõstitutione dotis interuenerit renunciatio ex parte filiæ: quo casu nec etiam enormiter læsa rescindere poterit contractum, prout in terminis renuntiationis factę per monialem volẽtem ingredi Monasterium, defendit *Couar.d.par.3.*§.5.*nu.* 5. *&* post alios probat *Dominus Regens Rouit.d. conf.*42. *nu.*3. *& conf.* 44.*nu.*30.& communem facit *Ceual. pract. quæst.*115. qui licet contrariæ magis communi inhærere videtur, tandem *nu.6.* sequitur *Guttier. dicentem*, hanc non procedere, quando filia post renunciationem ingreditur Monasterium, quia tunc stante renuntiatione iurata, nec etiam enormissimè læsa, poterit agere ad supplementum legitimæ *Vasqu. de success. creat lib.*2. *cap.*8. *num.*116. *&* 130. *Cancer.variar. resol.lib.*2.*cap.*8. vbi dicit, hoc casu, nec monacum, nec Monasterium posse dicere se læsum, etiam si pro re vili opulentę renuntiauerit hæreditati, *Molin.de primog.*
14 *Hispan. lib.* 2. *cap.* 3.*num.*27. *&* 33. subdens, hoc procedere etiam si renuntians esset minor, *Monech. lib.*4. *præs.*83.*nu.*18.*Mastrill.decis.*65.*n.*12. *Guttier. in cap.quamuis de pact. in* 6. *cap.*3. *num.*3. hancque opinionem adeò per totum ferè orbem receptã, quod nunquam visum fuerit, huiusmodi renunciationes rescindi, prætextu lęsionis, testantur *Vasq.vbi supra*, & sequitur *Molino de rit.nupt.lib.*3. *q.* 99.*num.*16. *in fine* & plures cumulat rationes assignando *Gasp. Thesaur. quæst.forens.lib.*2.*q.*66.*n.*11. vidẽdus omninò.

Nec erit verum dicere, sororem Iudictam fuisse potius à Ioseph fratre dotata n, eo quod in instrumẽto solutionis dotis factæ prædicto Monasterio, asseruit eam summã soluere de eius propria pecunia; quoniam obseruandum est, dotem fuisse constitutam per patrem in anno 1591. vt apparet ex instrumento, & pro ea cõstitutum, & solutum annuum cẽsum, vsque ad obitum Io. Thomæ, quo secuto rectissimè dixit soluere
15 de eius propria pecunia, quia hæreditas post aditionem dicitur propriũ hæredis patrimoniũ, vt notatur *in l.* 1.§.*veteres de acquir.possess.Surd.tract. de aliment.tit.*1.*q.*116.*nu.*1.*& eleganter conf.*516.*num.*12.

Imò soror dotata à fratre in dubio
16 præsumitur dotata de bonis ipsius sororis, quæ frater ipse administrat, vel habet, non autem de proprijs ita docent *Adden.ad Napod.d.consuetud. fol.*82.*litera E.Menoch. de arbitr. cas.* 88.*n.*47.*Minad.in Constit.in aliquibus verb.in aliquibus,num.*69.*& Dominus*
17 *Regens Rouit. conf.*23. *num.*5. imò si frater tenetur dotare, si donat intelligitur in causã dotis, quomodo post *Bart.sentit Napod.fol.*73.*lit.* C. Decisionem videas infra *cap.*8.

SVMMARIVM.

1 *Donatione, & renuntiatione excluduntur molieres à successione in Regno.*

2 *Promissio iurata habet vim renuntiationis.*

3 *...renunciandi quid operetur.*

4 *...liberandi operatur, ac si liberatio facta fuisset.*

5 *Dos promissa constitui, dicitur constituta.*

6 *Promissio de donando dicitur verè donatio.*

7 *Promittens factum alienum cum iuramento, obligatur pracisè.*

8 *Dominus Ioannes Bapiista Valenzuela laudatur.*

9 *Pro-*

9 *Promittens factum alienum, quod à se dependet, dicitur promittere factum proprium.*

10 *Obligationes facti non admittunt interesse, nisi in quantum factum est impossibile adimpleri.*

11 *Promittens ratificationem, qui postea speciale mandatum habuit ad ratificandum licet non ratificet, ratificatio habetur pro facta.*

12 *Succedens ei, pro quo aliquid quis promisit non potest amplius impugnare contractum promissionis.*

13 *Contractus nouus non requiritur, vbi præcessit promissio contrahendi.*

14 *Promissio retrouendendi facit, ac si retrouenditio facta fuisset.*

15 *Promittens fideiubere, habetur ac si fideiussisset.*

16 *Decisio Sac. Cons. Neapolit. in terminis commendatur.*

17 *Circuitus semper est euitandus.*

18 *Promissio renunciandi habetur pro facta in odium promittentis, quando contractus est reciprocus, & correspectiuus.*

19 *Promittens constituere maioratum in aliquam personam vt commodius nubat, si nupserit, eo casu maioratus habetur pro constituto.*

20 *Iuramentum operatur translationem possessionis.*

21 *Promittens se obligare ad dandum certa die, eo adueniente si non dederit, poterit ad dandum damnari, ac si purè obligatus fuisset.*

Renunciationem successionis mulieri nubenti, siue Monasterium ingredienti spectantis, haberi pro facta ex sola promissione renunciandi iureiurando firmata.

CAPVT IV.

PRæter dotationem ipsā factam per patrem, de cuius viribus diximus in præcedenti quæstione; excludetur quoque Monasteriū à successionibus moniali spectantibus, si eisdem cum iuramento renunciasset, ad *reg. tex. in cap. quamuis pactum, de*
1 *pact. in 6.* quoniam hi duo sunt modi, quibus mulieres excluduntur in Regno à successione parētum, & cōsanguineorum, prout magistraliter suo more obseruat *Dominus Regens Rouit. cons. 23. num. 9. tom.* 1.

Difficultas tamen erat, quod de huiusmodi renunciatione adhuc non constabat; sed tantùm eam fuisse per Monasterium promissam tempore ingressus ipsius monialis per huiusmodi verba contenta in instrumēto dotationis; ibi; *& le dette Signore Monache promettono al tempo della professione, che detta Signora Giuditta farà fare con effetto, &c. che detta Signora Giuditta con loro autorità habbia da renonzare in forma, &c. à beneficio di di detto Gio. Tomase, & suoi heredi, & successori &c. e di detta renunza farne fare instrumento publico con tutte le clausule à consiglio di sauio di esso Signor Gio. Tomase.*

Ex qua promissione satis constare dicebatur, Monasterium voluisse se ipsum excludere, & vt aliquid operetur, renunciationem esse habendam

pro

2 pro facta in præiudicium ipsius Monasterij promittentis, præsertim accedente iuramento, quia promissio iurata habet vim renunciationis, ex diffusè traditis per *Serafin. de priuil. iur. cap.23. num.12. tot. per tex. in cap. quamuis pactum, de pact. in 6. & ità in proprijs terminis consuluit D. Regens Rouit. cons.41. num.7. & rursus*
3 *cons.44. tom.1.* docens, quod quando Monasteriũ promisit renunciationẽ licet postea nõ sequatur, talis promissio operatur duo. Vnũ quod habetur pro facta in præiudiciũ Monasterij; alterũ. Alterũ quod ꝓderit ad excludendum Monasterium, saltem ope exceptionis, ex reg. *tex. in l. iuris gentiũ §. igitur nuda de pact. Capb. cons. 272. n.11 Peregr. cons.122. in fi. vol.5.*

Hanc sententiam confirmat miri-
4 ficè tex. optimus *in l. si intra de pact.* vbi promissio liberandi parit debitori exceptionem, ac si liberatio facta fuisset, & *tex. in l. si creditoris C. de fideicom. l. si non sortem §. adeò de cond. indeb.* per quæ iura eam defendit *Couarr. in d. cap. quamuis d. p.3. nu.3. & Matienz. ad l.6. glos.7. tit.5. lib.5. nou. recopilat. nu.2. & idem voluit Camill.*
5 *de Medic. cons.77. num.17. Parlador. lib.2. rer. quotid. c. fin. par.1. §.11. ampliat.6.* Quomodo & in simili dicimus, dotem promissam constitui, verè dici constitutam, vt per *Io. Anton. de Nigr. ad cap. Regn. mulier dotarium*
6 *num.29. & 30.* & promissionem de donando dici veram donationem, vt post alios docet *Ioseph Ludouic. in suis comm. opin. fol.575. col.2 latè Gratian. tom.5. discept. forens. cap.887. à nu.20. & Gaspar. Thesaur. lib.2. quæst. forens. q.60. n.5. Cancer. variar. resolut. lib.3. tit. de de pact. num.125. & 126.* vbi distinguit, *& cap.15. tit. de renunt. num. 252. Christ. Mart. decis. Sen. examinat. 5. præsertim num.27.*

Cùm autem quis promittit, se factururum, & curaturum, quod alius faciat, non dicitur promittere factum
7 alienum, *§. si quis alium instit. de inutil. stipul.* imò & si verè promisisset factũ alienum, adhuc accedente iuramento obligatur præcisè, *Abb. in cap. ex rescripto in fine de iureiur. Gregor. Lopez ad l.11. tit.11. par.5. glos.1. in fine*
8 *Dominus Regens Valẽzuela post hæc Supremi Castellæ Senatus Cõsiliarius nuper dignissimus Præses Regiæ Cancellariæ Granatẽsis, vir si quis alius sua tẽpestate probitate morum, & doctrina celeberrimus cons.14. num.1.* quia hoc casu habetur, ac si promisisset se facturum, & curaturum, *Greg. Lopez loco cit. Anton. Corset. in opusc. de priuileg. iuram. num.38. & singul.233.* proindèque taliter promittentem compellendum fore, vt præcisè factum adimpleat, tradit *Rolan. cons.6. nu.33. lib.1. ex glos. in l. si pecuniam de condi. ob caus. & Io. Guttier. de contract. iur. cap.44. num.1.* sic ait; *secunda conclusio, quod si quis promitteret se facturũ, & curaturum quod talis homo dabit, vel faciet, valet talis promissio, quia tũc non solum promittitur factum alienum, sed propriũ, & hoc casu si ille non adimpleat, tenetur ipse adimplere cum damnis, quæ hac ratione contingerint creditori, Hieron. Zannett. in tract. de differ. iur. ciuil. & canon. num.140.* & hanc opinionem sequutus fuit *Senat. Lusit.* vt testatur *Gama decis.32.*

Cùm ergò Monasterium non magis alienum, quàm proprium factum promisisse dicatur, tenetur præcisè ad obseruantiam ipsius renunciationis, & in quantum ad se pertinet debet haberi pro facta, nec poterit eam impugnare ex regula, quem de euictione tenet actio, *l. exceptione doli C. de euiction. cum concordan.* & per eam se penitus abdicasse videtur ab omnibus hæreditatibus, & successionibus moniali spectantibus etiam de futuro.

Eoque

Eoque magis, quoniam cũ Monasterium promisit renunciationem sororis Iudictæ tempore professionis, licet dicere velimus promisisse factũ
9 alienum, cum tamen illud à se dependebat, succedit alia conclusio, quod tanquam factum proprium reputatur, & ideò tenetur de facto illius personæ, quam cogere poterat, vel prohibere, prout *ex Alex. notat D. Regens de Ponte conſ. 6. num. 39. volu. 2. & conſ.* 10. *primo volum. Chart. deciſ. Gen.* 29.

Rursus, & fortius, cum facultas explicandi actum alienum promissum hodiè sit penes Monasteriũ per professionem sororis Iudictæ, omninò debet illum explicare, & facere, eo quod obligationes facti hoc sibi præ-
10 cipuum habent, vt non admittant obligationem ad interesse, nisi in quantum factum impossibile sit adimpleri: cum secùs præcisè teneatur facere ex vi iurisiurandi ita in non dissimili specie de eo scilicet, qui promisit alterius ratificationem, & postea speciale mandatum habuit ad ratificandum, licet ratificatio secuta
11 non fuerit, eam esse habendam pro facta iuris ministerio, eo quod facultas superueniens tribuerit sibi potestatem adimplemdi actum promissum quod anteà dependebat ab alterius voluntate, respondit magistraliter more suo *D. Regens de Ponte d. conſ. 6. num.* 38. sic inquiens: *ita pariter poterat hic cogi Alfonſus ad ratificandum ſtante facultate conceſſa vigore mãdati. igitur ſi ex mandato tollitur defectus poteſtatis, imò in eum omnis poteſtas ratificandi confertur, ſequitur quod ſumus in proprijs terminis illius qui promiſit ratificationem ſuam actus per eum geſti, vt tantùm importet promiſſio quantum ratificatio, quod cum lex operetur ex vi promiſsionis abſque alio nouo hominis facto, & hoc in tantum impediebatur, in quantum durabat obſtaculum defectus poteſtatis, meritò eo ſublato operatur promiſſio effectum ſuum, qui eſt & erit ratifi. atio prædicti contractus, & num.* 40. ait, *vnde cum ex mandato ſuperuenienti conferatur Alfonſo facultas ratificandi, quam ipſe promiſerat, & in obligationibus facti, &c.*

Et confirmatur hæc doctrina *ex.*
12 *tex.* celebri *in l. cum vir* 42. *vſucap.* per quem dixit *Bart.* ibi, quod is qui successit ei, pro quo aliquid promisit, non potest amplius impugnare contractum illum promissionis, *& Bartolum* sequitur *Crauett. & Cauale.* quos refert *Milanen. dec.* 10. *num.* 78. *&* 79. & faciunt tradita *per Tiraquel. de iur. conſtit. p.* 3. *num.* 16.

Adeòque valida est huiusmodi promissio, obligatque promittẽtem,
13 quod non requiratur nouus contractus, siue noua stipulatio pro his quæ concernunt executionem dictæ promissionis ex eleganter traditis per *Aymon. Crauett. conſ.* 11. *nu.* 2. *& Matienz. ad l.* 6. *gloſ.* 7. *tit.* 6. *lib.* 5. *nou. recopilat. num.* 5. docet renunciationem hæreditatis eò ipso factam censeri per promissionem iuratam renunciãdi, quia nil aliud sollemnitatis restat agendum. Quo etiam pertinet id quod pluribus comprobat *Tiraquel. de retract. lign.* §. 1. *gloſ.* 10. *num.* 92. quod promittens habere ratum adeo dicitur actum ratificare, vt nulla alia ratificatione opus sit. Quibus forsitã, vel alijs rationibus motus Senatus Parisiensis, cum quidam Iudex conuentum pro promissione facta de retrouendendo absoluisset, & actor appellasset reuocauit sententiam, declarando talem promissionem habẽ-
14 dam esse, ac si retrouenditio facta fuisset, prout retulit *Tiraquell. de retract. conuen. verſ. finis, q.* 5. dicens, hanc esse æquiorem sententiam, quã secutus *Vinc. de Francb. deciſ.* 574. tenet,

net, quod promittens fideiubere ha-
15 betur ac si fideiussisset, præsertim quãdo principalis in nihilo est solucdo, & ita iudicatum per Sacrum Cõsilium refert *Iacobut. de Franch.* quem allegat.

Præterquam quod quæstio huiusmodi in ipsismet terminis renunciationis per alium promissæ, quod habeatur pro facta in odium promittẽtis, iamdiù satis disceptata fuit per partem post partem, & tandem decisum, promittẽtem se facturum, & curaturum, quod alius renunciet, teneri præcisè ad renunciationem, nec excusari faciendo totum posse, aliàs renunciationem haberi pro facta, præsertim si iureiurando se obstrinxit, addiditque clausulam, *cum effectu*, quæ
16 non verificatur in solo conatu, ita videre est apud *Vinc. de Franch. decis.* 624. quo loci omnia iura, rationes, & *DD.* authoritates recenset, vt vix aliquid amplius excogitari possit, & in ea interuenisse totum Sacrum Consilium, ideò videnda est omninò, & post eam *Dominus Regens de Ponte de potest. Proreg. tit. de success. mulier. in principio num.* 10.

Et præsuppositis terminis nostris, non est, qui huic sententiæ contradicat, quia *Afflict. decis.* 295. *Marant. disput.* 7. *& cons.* 41. *Couar. in d. c. quamuis* 2. *par.* §. 5. *nu.* 3. *Viuiat comm. opin.* 670. *n.* 1. *par.* 2. *Rota Auenion. dec.* 103. *Ioseph. Ludouic. decis. Perus.* 27. *nu.* 6. *& alij,* non dicunt non teneri promittentem, sed quod faciendo totũ posse liberetur: quam quidem exceptionem non allegauit, nec allegare potest Monasterium, cum hodiè hoc facere spectet principaliter ad ipsum promittens, illudque repellatur ope exceptionis, vt prædiximus. Præterquam quod non potest quis excusari faciendo totum posse, quando huic exceptioni renunciauit, prout renunciatum fuisse in hoc casu ex cõsuetudine, & stylo Notarij soliti apponere huiusmodi clausulam in talibus renunciationibus, probabitur *q.* 5.

Horum quidem ratio est, quia post promissionem iuratam de faciendo,
17 inutile est quærere an sit factum, cũ si renunciatio non haberetur pro facta, promissio illa esset inutilis, & frustratoria, & è contra si habeatur pro facta euitatur circuitus, quod lex semper attendit, arg. *tex. in l. dominus testamento de condict. indeb. l. cum fundus* §. *seruum tuũ, si cert. pet.* & notat *Vinc. de Franc. decis.* 574. *num.* 2. & in terminis *Martien. d. glos.* 7. *tit.* 6. *& alij passim,* idque esse obseruatione dignũ dicit *Petr. Aug. Morla in empor. iuris par.* 1. *tit.* 3. *de pact. nu.* 8. præcipuè quando contractus renunciationis nil aliud continet quàm promissionem renunciandi, quia tunc à pari ꝓcedunt promissio renũciãdi, & ipsa renũciatio, euitandi circuitus causa, ita *Rolan. cons.* 69. *lib.* 3. *& Blas. Flores de Mena in add. ad Gama. dec.* 13. doceetque post eos eruditissimus *D. Io. de Castillo primarius iuris Canonici antecessor in Complutensi Academia, & præceptor noster lib.* 2. *quotid. contr. c.* 3. *num.* 17. quos non vidit, dum hanc partem tuetur *Franc. Molin. lib.* 3. *de rit. nupt. q.* 81. *per totam.*

Sed in nostræ disceptationis specie alia est, & quidẽ fortissima ratio, quæ Monasterium excludit: natura scilicet contractus promissionis, quæ cum fuerit facta propter dotem Monasterio, & moniali solutam, egrediẽdo naturam simplicis pactionis, transitum facit ad contractum reciprocũ & habentem se correspectiuè ad aliũ,
18 quo casu non est qui dubitet promittentem teneri omninò renunciare, vel renunciationem esse habendã pro facta in ipsius perniciem, quomodò eleganter respondit *Crauett.*

dicto conf.11. num.3. & post Soccin. & Ripam ità declarantes tenet *Vinc. de Franch.d. decis.624. num.15.* imò *Iacob.Menoch.consf.92.num.9. & seq. lib.1.* dicit quod tali casu quando vna ex partibus adimpleuit ex parte sua, altera præstando interesse non liberatur. Item cum quis promittit aliquid propter dotem receptam ex causa matrimonij, dicitur illud promittere ex causa onerosa, quæ facit esse ius quæsitum parti, & ab ea

19 inuita auferri non posse. Hinc fieri dicunt *DD.* quod promittens constituere maioratum in aliquam personam, vt commodius nubat, si matrimonium sequatur, maioratus habetur pro constituto etiam si morte præuentus impediatur promittens, ita docet *Mieres de maiorat. par.1. q.2. num.9. & latius q. 66.* loquens specificè quando filia in contractu matrimonij promittit renunciationem: nam promissio, sequuto matrimonio, operatur idem quod renunciatio: idemque post plures tenet *Velazquez de Auend.ad l. 2. Tauri glos.2.num.4. & ad l.44.numer.8.* subdit notabiliter, quod si talis promissio de instituendo maioratum, iuramento firmetur, adeò pro facta habetur, quod redditur irreuocabilis, & secunda institutio facta in aliam

20 personam de eisdem bonis impeditur propter possessionis translationem, quā operata est iuramēti religio *ex Aret.Cephal.Menoch. & alijs.*

Rursus cum Monasterium promisit renunciationem sororis Iudictæ tempore professionis, illa temporis designatio operatur, quod si eo adueniente secuta non fue-

20 rit, renunciatio pro facta habeatur: prout dicimus de eo qui promisit se obligare ad dandum certa die, nam si non dederit, ea adueniente, confirmatur promissio, & poterit ad dandum condemnari, quasi obligatio purè facta fuisset: & hanc esse singularem doctrinam *Ioann. Andrea in addit. ad Specul. tit. de obligat. & solut. col.1.* aicit *Velazquez de Auend. ad l. 44. Tauri, glos. 5. num.2. & 3.* vbi plures allegat, & testatur esse communem & receptam sententiam, & secundum eam decisum refert *Boer. decis. 183. numer.13. & 14. Dominus Regens de Ponte consil. 6. numer. 37. volum.2. Mattien. ad d. l. 6. glos. 6. libr.5. noue recopilat.* esseque verissimam, & tenendam omninò. *Dominus Ioannes de Castillo d.lib.2. quotidian. controuers. cap.3. numer.10. pulchrè Surd. consil. 201. nu.13. Parlad. lib.2. rer.quotid. cap.fin. par.1.nu.26. Stephan.Grat. discept. forens.tom.5.cap.964. num.25. & seq.* 21

Ex quibus iudicauit Sacrum Consilium non esse opus alia renunciatione, sed esse habendam pro facta, prout videbis inferiùs in calce *q. 8.*

SVMMARIVM.

1 R*Enunciatio bonorum paternorum extenditur etiam ad materna, vbi renuncians nullum ius habebat in bonis patris.*

2 *quæ fit propter dotem receptam, dicitur realis.*

3 *quæ fit ex causa dotis, excludit renunciantem in omni casu, & ab omni successione.*

4 *quæ fit tempore ingressus in Monasterium, dicitur realis.*

5 *dicitur realis, quando dotans stipulatus est sibi, & hæredibus suis.*

6 *quando est realis, nullatenus censetur contemplatus fauor masculorum.*

7 *nocet filijs, siue sororibus, quando masculi superuiuunt patri.*

8 *adhuc si facta sit fauore masculorum nocet filiæ, siue sorori, si vltimus ex eis decedit testatus.*

9 *Exclu-*

9 *Exclusio, quæ oritur ex renunciatione reali, est omnimoda, & perpetua.*

10 *Renunciatio realis excludit renunciantem etiam à bonis postea quæsitis.*

11 *..facit tolli de medio renunciantem, & haberi, ac si nunquam extitisset.*

12 *..quæ fit per pactum de non petendo, tollit ius de futuro.*

13 *..quæ fit per acceptilationem, & Aquilianam stipulationem, tollit renuncianti spem succedendi.*

14 *..per Aquilianam stipulationẽ impedit petere successionem ex quacunque causa renuncianti deferatur.*

17 *..facta per Aquilianam stipulationem excludit etiam descendentes ab ipso adquirente.*

16 *Stylus Notarij probatur tàm per testes, quàm per instrumenta.*

17 *Clausula*; ad consilium sapientis *quid operetur in contractibus.*

18 *..et si non sit apposita in contractu, tamẽ subintelligitur.*

Renunciationes factas per filias, vel sorores nubentes, vel ingredientes Monasterium esse reales, & proinde omnimodas, & perpetuas.

CAPVT V.

SI promissa renunciatio eúdem effectum operatur, quod renunciatio ipsa, vt conclusum est in præcedenti, necessariò consequi dicebatur, Monasterium esse excludendum etiam à successionibus fratrum præmortuorum, nàm alioquin huiusmodi renunciatio esset inanis, & frustratoria, cum ad ipsum excludendum ab hæreditate paterna sat sit, filiam fuisse dotatam de bonis patris, vt diximus supra *c.* 3. nec vlla renunciatione ad hoc opus sit, ita singulariter *Bald. in l. liberti nu.* 34. *in fine C. de oper. liber.* docens, quod vbi filiæ non competit aliquod ius in bonis patris, & si renunciando
1 simpliciter dixisset se cedere omne ius, quod habet in bonis paternis, adhuc ne cessio, & renunciatio sit inutilis, extenditur etiam ad bona materna, eum sequitur *Paul. Castr. cons.* 193. *col. penul. in fine vers. item adhuc vol.* 2. *Menoch. latè cons.* 288. *num.* 17. *& alij, quos refert Surd. cons.* 516. *nu.* 4. *vol.* 4. videndus omninò: quibus non relatis sic etiam in nostra specie ratiocinatur *D. Regens Rouit. cons.* 44. *nu.* 10. *vers. nec renũciatio*, & nouissimè *Steph. Gratian. discept. forens. tom.* 3. *cap.* 568. *num.* 29.

Sed difficultas in eo stabat, an huiusmodi exclusio esset perpetua, an verò temporalis, ita quod filia siue Monasterium ex ipsius persona excludatur semper, & omni casu, vel tantùmmodò durante existẽtia masculorum, quorum fauore videtur facta, qua cessante non videtur filia prohibita succedere abintestato, prout scribit *Bald. cons.* 437. *dub.* 2. *lib.* 1. *Reg. de Ponte cons.* 39. *Regens Lanar. cõs.* 49. *cum alijs relatis per Mastrill. decis.* 65. *nu.* 14. cuius resolutio pendet ex ea celebri quæstione, an scilicet renunciatio huiusmodi sit personalis tantũmodò, vel realis. Verũ quod sit realis, & pindè ppetua, & omnimoda indubitanter suadetur. Primò, quia vbi-
2 cunque fit propter dotem receptam, dicitur renunciatio realis, prout do-

ctissimè fundat *Peregr. de fideicomm. art.52.n.74. & sequitur Dominus Regens Rouit.cons.43.num.9.tom.1.* quo casu nõ est opus recurrere ad coniecturas, si, vel ne censeatur facta contemplatione masculorum, quia talis renunciatio ex causa dotis excludit
3 renunciantem omni casu, & ab omni successione, prout sollemniter considerasse *Soccin cons.34. vers. sed prædictis videtur obstare, vol.4.* refert, & sequitur *Minad. cons.22.n.4.* subdens *num.5. sic etiam dicimus, quod quando agnatus per pactum renunciat ipsi iuri succedendi, videtur se excludere de numero agnatorum, & sic videtur actum, quod nunquam possit succedere ff. de success. edict. l.1.§. quibus, ideò dixit Aret. in l.1.col.3.C. de pact. quod per pactum potest renuntiari non solùm iuri de futuro, quod habet causam, & spẽ de præsenti, sed etiam iuri de futuro, quod nec causam, nec spem de præsenti habeat,* & idem tenet *in Constit. in aliquibus, not.3.num.6.* adeòque verum esse dicit idẽ *Minad. cons.*22.*n.*2. vt hoc casu nec etiam filij renunciantis admittantur ex proprijs personis.

4 Secundò per renũciationem, quæ fit per sororem monialem tempore ingressus Monasterij ad hoc vt Deo seruiat, & mundum relinquat, dicitur realiter renunciatum omnibus successionibus quocũque tẽpore ad ipsã spectãtibus, vt per *Vinc. de Franch. dec. 375. Couar. in d. c. quamuis pactum §. 3. nu.9. Mastrill. decis.65. nu.11.* idque subtiliter comprobat *Dominus Regẽs Rouit. d. cons.43. num.7.* & rursus *cons. 44. nu.7.* latiùsque prosequitur *Lelius Caput. ad Consuet. Neapol. si moriatur part.3.§. 8. nu.12.* & in pulchro casu decisum refert *Gratian. discept. forens. tom.3. cap.568. num.31.*

5 Tertiò cũ dotans renunciationẽ stipulatus sit sibi, & hæredibus suis, dicitur etiam realis renunciatio, & filia semper excluditur, prout docet *Vinc. de Franch. in addit. ad Napod. ad d. consuet. si moriatur fol.9. lit.G. & H. Marin. Frecc. ibidẽ fol.83. lit.F. Iacob. Gall. cons.64. num.6. ambl. de Medic. cons.20. num.10. & seq.* & in nostris terminis *Dominus Regen Rouit. d. cõs. 42. num.7.* & rursus *cons.44. num.7.*

6 Quoties autem renunciationes sunt reales, tunc nullatenus censetur contemplatus fauor, & beneficium masculorum, prout aduertit *Vinc. de Franch. d. decis.365. Regens de Ponte cons.39.* & communem appellat *Sfortia cons. vltimo num.33. Mastrill. dec. 65. num.15.*

Vlterius dicebam, consideratione contemplationis masculorum cessare quando masculi, vel aliquis ex eis
7 superuixit patri, prout in casu nostro; nam tũc renunciatio nocet filiæ etiã deficientibus masculis, quia semper exclusa remanet, semel exclusa, & ita decisum refert *Capyc. decis.190.* quem sequitur *Ioan. Angel. Pisanell. in addit. ad Napod. loc. cit. fol.83. lit. D. Paris. cons.26. num.29. volum.3. Capell. Tolosan. decis.459 vbi Add. Craff. lib. 1. commun. opin. cap.10. q.2. in fine* testatur de communi, & post plures tenet *Mastrill. loc. cit. n.17.* & nouissimè idẽ comprobat *Marta tom. 2. summ. successsion. legal. par.4. q.21. art.14. n.102.*

Rursus, & si verè contemplatus
8 fuisset fauor masculorum, adhuc si vltimus ex eis decederet testatus, prout decessisse Petrum Franciscum Isciabica non dubitatur, nequaquam admitteretur filia, siue soror, ita docet *Dominus Regens de Ponte d. cõs.39. Mastrill. d. decis.65. nu.16.* & in puncto præter *Capyc. decis.190. tenet Ant. de Alex. ad d. cõsuet. si moriatur fol.82. lit.G.* loquens specificè, quando vltimus moriens post omnes fratres fecit testamentum: nam renuntians excluditur etiam à medietate bonorũ,

ad

ad quam aliàs admitteretur vigore consuetudinis, & hoc negare non potuit *Pater Molfes.tom.2.ad Consue. Neapol. tit. de renunciat. in addit. ad quæst.17.num.7.*

Hinc certo certius fit, exclusionē, quæ oritur ex illa renunciatione, esse omnimodam, & perpetuam, prout in specie docet *Ioan. Angel. Pisanell. in addit.ad Napod.ad consuet.si moriatur fol.83.lit. D.vers.nota quæstionem, D.*
10 *Regens Rouit. d. cons.44. num. 6.* & proindè excluditur renunciās etiam à bonis posteà quæsitis, prout consuluit *Crauett.cons.11.à num.5.ad* 10.& decisum refert *Vinc. d.Franch. decis. 492.*

Et quidem ratio est, quia per renūciationem filia tollitur de medio, & ita excluditur tanquam si mortua esset, & nunquam extitisset, vt ex pluribus colligit *Io. Andr.de Georg.allegat. 23.num.2.* præsertim si renunciatio
12 fiat per pactum de non petēdo, quia tollit ius de futuro. Imò & si simpliciter fiat inter partes præsentes, habet
13 vim pacti de non petendo, *D.Regens Rouit.cons.42.num.13.* eòque magis si per acceptilationem & Aquilianā stipulationem: nam semper exclusa remanet, & spes succedendi dicitur in totum sublata, nec potest reuiuiscere, vt docet *Anton. de Alex. in add. ad Napod. ad supradictam consuet. fol. 81.lit. E.* & post alios *Viscont. loc.cit.* nouissimè *Marta tom.2. summa succession.leg.q.21.art.14.num.101. p.4. Cancer lib.3.cap.15.nu.1. Anton.Fab. definit.27.C.de pact.* & prohibetur petere renuncians ex quacunque cau-
14 sa ei deferatur successio, vt dixit *And. in cap.1. vers. & hoc nisi in duobus sub nu.1. de eo, qui fin.fec.agn. vbi Lipar. verb.omnino*, & post multos tenet *Pater Molfes. ad Consuet. Neapol.tit. de renunciat.q.2.nu.13.* subdens *nu. 14.* quod talis renunciatio facit renunciantem haberi pro mortuo, & exclu-
15 di etiam descendentes ab ipso acquirente', *Vinc.de Franch. decis. 552. nu.7.D.Regens de Ponte cons.40.n.11. & alij, quos ipse allegat.*

Huiusmodi tamen clausulæ Aquilianæ stipulationis, acceptilationis, & pacti de non petendo, quæ omnimodam, perpetuam, & realem efficiunt renunciationem, licet expressè non appareant, virtualiter tamen cōprehensæ sunt, & cōtinentur in illis verbis, ibi; *habbia de rinunzare in forma &c.* eo quod probatum erat in facto, eam abbreuiaturam sic solere extendi in instrumentis rogatis per eū-
16 dem Notarium iuxta praxim traditā per *Vinc.de Franch.decis 567. num.5.* quod fieri posse tam per testes, quàm per productionem aliorum instrumentorum, & duo instrumenta sufficere dixit *Neuizan. cons.28. num.4.* quem sequitur *Farinac. de falsit. q. 157.num.29.*

Dicebam vlterius eas expressius contineri in illa clausula, *ad consilium*
17 *sapientis*, quæ in contractibus duo operatur. Vnum, quod sapiens possit declarare ea, quæ sint de natura contractus, vt est in casu nostro renūciatio bonorum fraternorum, & maternorum, ad quæ, & non ad alia potest referri, vt prædiximus. Alterum, quod intelligantur apposita in contractibus ea, quæ sunt de consuetudine, quæ sapiens supplere poterat vigore arbitrij, ad *tex.in l.ex ea parte, vbi glos. de verb. obligat. & l. quod si nolit. §. quia assidua de ædil. edict.* & notat *Bart. in l. illa institutio nu.5. de hæred.instit.* quamuis non sint de natura contractus, *Oldrad. cons.139.nu. 13.Honded.cons.44.num.17. lib.2. & Card.Mantic.de tacit. & ambig. lib.2. tit.5.num.4.vers.2.etiam intelligitur*, ideò *Bald.in rub.C.de reuocan.his, quæ in fraud. credit. num.7.* dum videtur

tenere,

tenere, quod huiusmodi renunciationes cum sint facti non debent apponi per Notarium ex propria ipsius prudentia, subdit; *nisi essent rogati conficere instrumentum ad consilium sapientis, nam si ipse est ita sapiens, quod non indigeat alio iuris perito, ipsemet ex proprio intellectu potest apponere renunciationem, prout in communi formulario Tabellionum continetur*, eum allegat, & sequitur *Capyc. decis.* 159. *num.* 39. dicens, ita fuisse decisum per Sacr. Consilium visis pluribus prothocollis, in quibus renunciationes fuerunt repertæ conformes cum renunciationibus præsentatis *Neuizan. d. consi.* 28. *nu.* 22. & *Farinac. de falsit. q.* 157. *num.* 57. vbi amplius *num.* 61. subdit
18 posse id fieri, etiam si hæc clausula non sit apposita: quia & illa quoque habetur pro apposita cum sit de consuetudine.

Decisio refertur in Calce quæstionis 8.

SVMMARIVM.

1 PRæsentia, & consensus Abbatissæ non est necessarius, vbi Monasterium contrahit cum licentia Ordinarij.

2 *Authen. hoc ius porrectum, hodie est antiquata.*

3 *Repudiatio hæreditatis non est contractus, neque distractus.*

4 *Renunciatio iuris nondum quæsiti, nec incorporati potest fieri per Monasterium absque vlla sollemnitate.*

5 *Læsio non consideratur in quærendis.*

6 *Hæreditas, quæ pendet à futuro euentu, non est in consideratione.*

7 *Sollemnitas non requiritur in non adquirendo.*

8 *Donatio inter virum, & vxorem non est probibita de rebus quærendis.*

9 *Hæreditas delata Ecclesiæ, & legatum possunt sine sollemnitate repudiari.*

10 *Prælatus etiam delinquendo, potest Ecclesiæ præiudicium inferre in quærendis.*

11 *Minor potest repudiare donationem sibi absenti factam ante acceptationem.*

12 *Regula, quòd cedens videtur priùs adquirere, seu adire quomodo intelligatur.*

13 *Actus momentanei non sunt in consideratione.*

14 *Prælatus rem solitam infeudari poterit dare in feudum sine cōsensu Capituli.*

15 *Consuetum facit actum de voluntario necessarium.*

16 *Minor qui in venditione promisit de dupla secundum consuetudinem Regionis, non restituitur.*

17 *Consensus Superioris vbi requiritur habetur pro præstito, si is non habeat iustam dissentiendi causam.*

18 *Feudum vbi alienatur in casu permisso, dominus tenetur assentire, & si renuerit, habetur pro assentiente.*

19 *Prælatum, seu Rectorem habere non est de essentia Collegij, seu Capituli.*

20 *..habere potentialiter sufficit.*

21 *Caput Collegij erit maior pars ipsius vbi Prælatus abest.*

22 *Alienatio rei Ecclesiæ facta authoritate Episcopi absente Abbate valet.*

23 *Prælatus poterit sine Capitulo alienare, si consuetum est.*

24 *Præsentia in dubio præsumitur.*

25 *Actus, qui regulariter fieri non potest inter absentes, in dubio præsumitur factus cum partium præsentia.*

26 *Præsentia alicuius vbi requiritur in aliquo contractu, si is celebratus fuerit in loco domicilij partium, præsumitur factus cum præsentia ipsarum.*

Abba-

Abbatissæ præsentiam non esse necessariam in contractibus gestis per Monasterium cum licentia Ordinarij, præsertim in renunciationibus factis per Moniales tempore ingressus.

CAPVT VI.

POstquam ex discussis in tribus præcedentibus quęstionibus agnouit Monasterium victoriam causæ esse repositam in viribus prædictæ promissionis, conabatur eam duplici scopulo euertere. de primo agimus in præsenti & sequenti capite.

Præsupponebatur nãque contractum illum esse nullum, tanquam carentem præsentia, & assistentia Abbatissæ, ad quam tota potestas gubernandi Monasterium pertinet *ad tex. in cap nullum* 18. *q.* 2. & quod fuerit gestus per moniales non sufficit, cum Monasterium per Abbatissã tantum regatur, *Abb. in cap.* 2. *num.* 4. *de his, quæ fiunt à Prælat. Dec. in l. fęminæ num.* 8. *de reg. iur.* & proinde cum in casu nostro Abbatissa non contraxit, promissio nulla declaranda est, vt punctualiter tenere videtur *Gratian. discept. forens. cap.* 568. *num.* 55. *tom.* 3. *Purpurat. in l. de quæstione num.* 174. *ver. tutius erit C. de pact. Aldob. cõs.* 26. *num.* 83. *lib.* 1. *& Minad. in repet. constit. in aliquibus in vlt. not. num.* 43. *in fine.*

Sed respondebatur pro conuenta;
1 hodiè de iure Canonico non esse necessariam præsentiam, & consensũ Abbatissæ vbi Monasteriu n contrahit cum licentia, & authoritate Ordinarij, de qua intelligenda sunt iura, cum dicunt, consensum Prælati re-
2 quiri in alienatione rerum, Ecclesiæ, quia *Authentica hoc ius porrectum C. de Sacros. Eccles.* antiquata fuit *per tex. in can. sine exceptione* 12. *q.* 2. *& in cap. dudum de reb. Eccles. non alienan. in* 6. vt mirè admodum exponunt *Bald. in d. Authen. hoc ius porrectum num.* 20. *& plures alij relati per Guid. Pap.* id pro absoluto habẽtem *q.* 149. *num.* 1. Ideòque doctissimus *Ioann. Baptista Costa in tract. de re integra distinctione* 104. sic ait. *Non est obliuiscendum quod donationes, renunciationes, vel cessiones iurium factæ per Monasterium Monialium capitulariter congregatarum, de hæreditate, quæ debebatur ingressuræ Monasterium iam electæ per capitulum, non exigunt solemnitates iuris communis, requisitas in alienatione bonorum immobilium Ecclesiæ, neque formam conciliarem; sed iuxta communis, vel municipalis sanctionem procedere debent &c.*

Inde nil mirum, si *Menoch. de arbit. iudic. lib.* 2. *cas.* 172. *nu.* 33. cum enumerat formam conuocandi Capitulum, de præsentia inferioris Prælati nullatenus mentionẽ facit. At in nostro casu non tantùm interuenit licentia Ordinarij; sed amplius authoritas, & præsentia alterius Ministri deputati per Archiepiscopum Salernitanum super negotijs illius Monasterij, obseruando ad vnguem dispositionem *tex. in d. cap. dudum,* ibi; *quò sibi priùs ab eodem Episcopo debuerat deputari:* cuius ministri authoritatem esse necessariam ad validandam alienationem per monialem faciendam docuit *Card. in cap. statuimus de*

tran-

transact. cum alijs relatis per Ioannem *Vinc.de Anna sing.29.*

Secundò dato millies citra veri præiudicium, quod huiusmodi sollẽnitas esset necessaria, hoc esset intelligendum eo dumtaxat casu quo Monasterium, siue Capitulum contrahit; at repudiando hæreditatẽ non dicitur contrahere, neque distrahere. ergò huiusmodi actus renũciationis, siue repudiationis non est alligatus tali formæ, seu sollẽnitati. Huius argumentationis minor probatur tàm expresse, quàm eleganter ex doctri-
3 na *Bald.in l. si maior C. de dol.* vbi ait quod repudiatio hæreditatis non est contractus, neque distractus; quam doctrinam magnificauit *Matth. de Afflict. in quibusdam suis cons. manuscript.cons.41.in fine.*

Nec rursus satest, quod Monasterium, siue Ecclesia contrahat vt talis sollẽnitas requiratur, sed opus est quod contrahendo alienet, abdicet, renunciet, vel repudiet ius aliquod iàm ipsi quæsitum, & incorporatum: cum secùs sit in renunciatione, & alienatione iuris nondum quæsiti,
4 cuiusmodi est renunciatio sororis Iudictę per Monasterium promissæ, quam certum est nec consensũ Prælati, nec vllam ex sollẽnitatibus enumeratis in præfatis iuribus requirere; prout expresse docet *Card.Zabarell. in Clement. gratiæ num.1. de rescript.* dicens, quod in renunciatione ad rẽ nõ requiritur Superioris authoritas; secùs in renunciatione in *re ad tex.in cap. si electio, de elect. in 6. & in cap.2. de translat.* & idem voluit *in cap. de multa, de præbend.* cum alijs latè congestis per *Corset.in addit. ad Abb. in suo repert.verb.Prælatus si sine iusta causa*, & expresiùs *Lapus alleg.25.* tenet, solennitates iuris non exigi in rebus non dùm in Ecclesiam incorporatis: ex quibus Sacrum Cõsilium ità iudicauit, teste *Vinc.de Franch.dec.14.à num. 16. ad fin.* vbi optimè declarat materiã, pulchrè *Paul.de Castr. cons.171. volu.2.* quem commendat *Felin. in cap.2.num.7.de constit.& Io. Guttier.allegat.3.num.128. Tiraquell. ad ll.connubial.glos.6.nu.31.* pariterq; iudicatum refert *Steph. Gratian. dec.17.nu.22.* hoc procedere etiam alle-
5 gata læsione, quià in quærẽdis nõ est considerabilis læsio, *l. fideicommisso C. de transact. l. si pater puellæ C. de inoffic.testam.& idem Gratian.tom. 1. discept.forens.cap.132.num.19.* Idque ipsum mirificè admodum disputat *Lambertin. de iur. patron. art. 9. q. 2. princ.3.vbi num.20.* concludit, quod quamuis actus sit in esse productus, si tamen quando fit repudiatio, vel alienatio nullum ius fuit quæsitum, valebit repudiatio, vel alienatio absq; solennitatibus; quia non dicitur propriè alienatio. Et quidem ratio rationis est, quoniam hæreditas, & suc-
6 cessio, quæ pendet à futuro euentu, non est propriè hæreditas, & ideò neque in consideratione, tanquam incerta, & variabilis, *l.1.§. si impuberi de collat.bonor.l.pretia rerum ad l. Falcid. cum simil. Bald. in l. quanquam C. de fideicommiss. Iaf.in l. is potest nu. 14. de acquir.hæred.* ideò huiusmodi spem appellare solebat *Plato* somnium vigilantium, vt refert *Molin. de primog. Hispan.lib.1.cap.13.num.32.& 33.& lib.3. cap.14. num. 10.* quod alij tribuunt *Pindaro, vt Tiraquell.ad l.16. connub.glos.2.nu.34. & alij Aristoteli, vt Diogenes Laertius,* & facit *tex. in l. nam & si parentibus ff. de inoffic. & Imol. in l. ex consensu §. filius familias per illum text.de appellat.in fine,* dicit, quod ius speratæ successionis attendi non debet, ibi demque *Alberi.* subdit, *filiorum non interesse, nisi mortuo patre, qui casus non est attendendus,* & facit *text.elegans in l.3.§. sed vtrum, vers.*

verſ. proinde de minor, ibi, *nec eo mouemur &c.*

Cùm ergò dominium huiuſmodi ſit taliter variabile, & incertum, & ante agnitionem hæreditatis nõdum quæſitum, *d.l.pretia rerum ad l.falcid.*
7 per repudiationem potiùs dicitur nõ acquiri quàm alienari, & in non acquirendo nõ requiritur ſollemnitas, ita concludit *Federic. de Seniscons.9.* & facit *text. in cap. cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à Prælat.* & non eſt par eademque ratio lucra non capere, & debita, ſeu quæſita perdere, textus optimus *in l. qui autem in principio de his quæ in fraud.creditor.d.l. ſi ſponſus §.ſi maritus de donat.inter.* vbi dicitur,
8 quod licet donatio ſit prohibita inter virum, & vxorem; id tamen eſt verum in rebus quæſitis, non autem in quærendis, bonus *text.in l.fin.C. de Codicill.& not.in l.ſeruus C.de iudic.& per Bald. & alios, quos congerit Corſet. in addit.ad Abb.vbi ſupra, Redoan.loco cit.num.5.*

Ex quibus iuribus, & rationibus *doctiſſimus Thomas Sanchez lib.2. de matrim.diſput.4.num.11.* infert ad intellectum dicti *Canon. ſine exceptione 12.q.2. & c. cum Apoſtolica de his, quæ fiunt à Prælat.* poſſe Prælatum ſolùm
9 repudiare hæreditatem Eccleſiæ delatam (quod magis eſt) nulla ſollemnitate adhibita, imò *numer. ſequenti* mordicus defendit, etiam legatum poſſe repudiare ſine ſollemnitate, ea ſepiùs repetita ratione; quia huiuſmodi non eſt alienatio, ſed non acquiſitio: ius autem ſollemnitatem tantùm requirit in alienatione rerum Eccleſiæ, & idem tenet *Gratian. tom. 3. diſceptat.forenſ.cap.568.num.51.& 56.*
10 Nec tantum cum Prælatus facit actum à lege permiſſum, præiudicat ſuæ Eccleſiæ in quærendis; ſed etiam cum delinquit hæc eſt doctrina *Baldi in cap.Imperialem §. firmiter de prohib.feud.alien per Federic.* quam ſequitur *Vrſill.ad Affli.dec.265.n.21.*

His conſequens eſt, quod tradit *Cancer.var.reſolut.par.2.cap.1.n.126.* in terminis ſtatuti requirentis conſenſum patris in contractu minoris,
11 quod minor poterit repudiare donationem ſibi abſenti factam ante acceptationem abſque conſenſu patris, ex quò ei nullum ius fuit quæſitum *l.ſi ego, & ibi gloſ.de neg.geſt.*

Nec refragatur communis illa in-
12 terpretum cantilena, quod quando quis cedit, videtur priùs acquirere, ſeu adire, vt per *Surd.deciſ.70.nu.11. Gratian.tom.3.diſcept forenſ.cap.568. num.65.& alios*, nam præterquam quod id poſſet procedere, vbi id quod ceditur eſſet iam delatum, ita quod poſſet adiri, ſeu acceptari; quod non eſt in caſu noſtro: nihilominus tamen *DD.* omnes communi ferè conſenſu reſpondent, momentaneam illam acquiſitionem, de qua *in l.ſi Auia C. de iur. deliberand.* nõ eſſe in conſideratione vbi ceſſio ordinatur principaliter ad renunciãdum, non autem ad acquirẽdum, vel adeũdum, vt *Vincent.de Franch.Gratian. Cancer. & cæteri, locis ſupra cit.* latius comprobant, & rurſus *Gratian. d. cap.568.num.65.* quicquid contra
13 philoſophari conetur *Pater Tho.Sãc. de matri.lib.6.diſp.4.n.17.* vltra quod regulare eſt in omni actu momentaneo vt nõ ſit in cõſideratione, ad tradita per *DD.in l.final.§.fin.* per illum tex. *C.de bon.mater.l.qui ſic ff. de ſolut.* & regulam cum concordan. exornat *Caldas in l.ſi curatorem, verb.læſis, nu. 151.C.de in integr. reſtit.*

Tertiò in hoc contractu Monaſterium nil aliud promiſit, niſi id quod ſolitum, & conſuetum eſt fieri in ingreſſu omnium Monialium; renũciatiõe ſcilicet iuriũ ad eas ſpectãtium

super bonis dotătium, eorumque hæredum: quò fit vt nihil officiat omissio sollemnitatū: quoniam quando contrahentes promittunt id quod consuetum est, quamuis in tali promissione cōtineatur alienatio rei Ecclesiæ; tamen non tenētur obseruare sollemnitates *cap. fine exceptione* 12.
14 *q*. 2. veluti cùm Prælatus dat in feudum rem Ecclesiæ sine consensu Capituli: nàm si talis res erat solita infeudari, valebit infeudatio vigore soliti, & consueti, quo supplentur sollemnitates, ita docent *Canon. in c. 2. de feud. Panor. in c. vt super de reb. Eccles. non alien. Guid. Pap. decis.* 100. *& addentes ad ipsum, Vrsill. ad Affiict. dec.* 107. *nu.* 10. *Ludou. Rom. cōs.* 70. *& alij, quos se-*
15 *quutus refert Redoan. loc. cit. c.* 28. *n.* 4. eòque magis quia consuetum, & solitum facit actum de voluntario necessarium *ad tex. in l. quod si nolit, §. quia assidua de adil. edict. l. saccularij de extraord. crim.* Hinc appositè *Capyc. dec.* 159. *nu* 98. docet, quod is qui facit id quod consuetum est, non dicitur lædi, & minor qui in venditione pro-
16 misit duplam secundum morem Regionis, non restituitur, *vt per Glos. in l. fin. C. de in integr. restit.*

Quartò vbi consensus Superioris,
17 vel alteriùs cuiusque requiritur in aliquo casu, si is non habet iustam dissentiendi causam, tenetur illum præstare, & si non præstiterit pro pręstito habetur, ad notata *per Bart. in l. si cum dotem, §. eo autem tempore ff. solut. matrim.* & ita expressè docet *Ias. quem sequitur Farinac. decis.* 91. *numer.* 5. *tom.* 3. *in vltim. collect. Guid. Pancirol. cons.* 119. *num.* 66. *Ludouis. decis.* 117. *numer.* 8. Vel eò magis quia ex quò contractus is vtilis erat Monasterio propter dotis acquisitionem, nec etiam Prælato Superiori licebat dissentire, multò minùs Abbatissæ. Igitur estò quod necessarius esset suus consensus; tenebatur illum præstare, & si non præstitit, pro consentiente habenda est: quomodò in simili docent No-
18 strates, quod licet feudum alienari non possit absque directi Domini assensu; tamen vbi vasallus alienat in casu permisso, dominus requisitus tenetur assentire, & si renuerit, assensus habetur pro præstito, vt tenet *Bald. in cap.* 1. *§. aut si libellario in fine quib. mod. feud. amitt. Menoch. de arbitr. cas.* 182. *numer.* 11. *cum alijs relatis per Surd. decis.* 220. *num.* 56. *Vincen. de Franch. decis.* 310. *numer.* 2. adeò quod iam non licebit vasallo alienationem reuocare, quod aliàs liceret ante impetrationem assensus vigore *Constitutionis Constitutionem diuæ memoriæ*, prout docet *Marin. Frecc. de subfeud. lib.* 2. *verb. pluribus autem modis, limit.* 25. *in nouiss. nu.* 75. *latè Dominus Regens de Ponte de potest. Proreg. tit. de assensu super dotibus §.* 1. *num.* 4. Cùm ergò nec dissensus Abbatissæ aliquid operabatur, dicendum est, nec consensum fuisse necessariū prout in terminis nostris tenent *Bart. & Bald. in l. cum hi §. eam de transact.* cum multis alijs relatis per *Cald. Pereyra ad l. si curatorem verb. hunc contractum num.* 3. *C. de in integr. restit.* quod vbi contractus est vtilis Ecclesiæ ipsa potest alienare sine vlla ex sollemnitatibus requisitis *per text. in d. cap. fine exceptione* 12. *quæst.* 2.

Et si dixeris, si consensus non erat necessarius saltim erat necessaria præsentia Prælati, seu Abbatissæ ad hoc vt per ipsam, & moniales representaretur Capitulum.

Respondeo non esse de essentia Collegij, seu Capituli habere Prælatum, seu Rectorem, vt probat magistraliter *Innocent. in*
19 *capit. cum non ignores de prebend.*

Bald.

Bald. in rub. C. pro socio nu. 3. & sequitur Franc. Marc. decis. Delfinat. 803. *num. 1. 5. par. 1.*

Secundò cum dicunt *DD.* quod Collegium, Vniuersitas, siue Capitulum non potest esse sine Prælato, tanquam corpus sine capite, quod esset
20 mõstruosum: intelligendum est cum caret omninò Prælato, siue capite: cũ autem Prælatum habet actu, vel potentia sufficit ad hoc vt de esse Collegij, siue Capituli rectè iudicetur, quamuis Capitulo, seu Collegio nõ interfuerit.

Sed dices, vbinam est caput huius Collegij, cum consideratur in aliquo loco congregatum ad aliquid
21 peragendum? Respondeò, si Prælatus non interfuerit, maior pars Collegij erit caput ipsius, ita singulariter docet *Bald. in Authen. habita C. ne fil. pro patre num.* 79. quem latiùs materiam exornando sequitur *Felin. in cap. ex literis de constit. vers. quod autem de essentia*, vbi dicit, hoc esse notandum; quia alibi non reperies sic declaratum.

Sed vt omnis tollatur dubietas, videatur quęso *Alberic. in authen. hoc ius porrectum nu.* 12. *C. de Sacros. Eccl.*
22 vbi quæstionem ponit, vtrum alienatio facta authoritate Episcopi absente Abbate valeat, & respondet, quod sic si fiat ex necessitate, & vtilitate Monasterij, & consensu Capituli.

Vlteriùs in huiusmodi controuersia an necessaria sit præsentia Abbatissę, attendenda est consuetudo Monasterij, id est, quid in casibus occurrentibus in eo seruatum sit. Nam si Capitulum solet celebrari absque Abbatissæ assistentia (quod fieri posse non est ambigendum, cum solennitas hęc sit iuris positiui, cui per cõsuetudinem licitè derogatur, *l. 2. C. quæ sit long. consu. c. fin. de consuet.*) in hoc casu, & si de iure præsentia Prælati requireretur; tamen Capitulum
23 poterit etiam alienare sine Prælato, sicut posse Prælatum sine Capitulo, quod magis est, docet *Glos. in auth. de alien. emphyt.* quem secutus refert *Redoan. rub. 8. de rer. mobil. alien. num.* 19. *&* 38. At si è contra obseruantia, & stylus Monasterij præsẽtiam Prælati requirit, vt pars prætendit, hoc casu qui dicit præsentiam non esse adhi-
24 bitam probare tenetur, quoniam in dubio præsentia præsumitur, & ita tenet *Oldrad. cons.* 117. *super eo*, quod si in inuestitura quæ non consueuit fieri, & concedi nisi parte præsente, reperiatur scriptũ, *talis inuestiuit*, & tunc præsumitur præsentia partis, *Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. de empt. & vendit. §. sciendum ad fin. & post Bald. Claud. & Felin. Soccin. iun. cons.* 68. *nu.* 3. *vers. sed hoc idem lib.* 4. docet quod apoca præsumitur facta cum partium præsentia, si solitum sit in Ciuitate eas confici inter pręsentes, quos omnes sequitur *Menoch. de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 18. *num.* 6.

Idque ipsum confirmatur mirificè ex verbis eiusdem met cõtractus, vbi Notarius asserit Moniales fuisse congregatas capitulariter vt moris est, quæ assertio tollit omnem difficultatem: nam comprehendit vtrumque casum, & si solitum erat huiusmodi actus celebrari cum assistentia Abbatissæ, eorum virtute præsumitur adhibita: nam quando in scriptura appo-
25 situm reperitur aliquod verbum quod includat factum de quo disputatur, tunc omninò illud præsumitur, prout in specie docet *Ias. in l. sciendũ num. 2. de verb. obligat. & Castrens. in l. illud num. 7. in fine C. de Sacros. Eccl.* quod si instrumentum mentionem facit de actu qui geri non potest inter absentes, tunc omninò præsumitur præsentia partium, ne alioquin

præsumatur Notariũ falsum dixisse, quod non est ferendum, sequitur *Menoch. præsumpt.* 14. *in fine d. lib.6.* & alia non nulla punctualiter congerit *Surd. decis.* 115. *num.4. & seq.*

Vnde satis eleganter ad propositum nostrum tradunt *Lambert. de iure patron. lib.2. par.1. q.2. artic.* 12. *nu.3. & 4. & Pater Thom. Sanch. in præcept. decalog. tom.2. lib.7. cap.14. numer.7.* veram conclusionem, quam statuendo firmauit *Cælestinus Tertius in cap. ea noscitur 6. de his quæ fiunt à Prælat.* quod Prælatus non possit ad beneficium præsentare sine consensu Capituli, non infringi per *tex. in cap. ex literis 7. de iur. patron.* in cuius specie videtur supponi, præsentationem factã per Abbatissam solam vti validam fuisse receptam, eoquod in eo *tex.* mentio aliqua non fiat de Collegio, seu Capitulo: quia inquiunt ipsi, ex quò actus huiusmodi fieri non valẽt sine illius, vel maioris partis consensu, ille præsumitur interuenisse, & præsentationem legitimè processisse, quamuis de Capitulo mentio non fiat.

Rursus cessabit omninò scrupulus, si attendatur contractum fuisse celebratum in ipso loco Monasterij; cum
16 enim lex, vel statutum requirit præsentiam alicuius in aliquo contractu, si ille fuerit celebratus in loco domicilij, vel habitationis partium, tunc necessariò præsumitur præsentia illarum interuenisse veluti cum vigore statuti in contractibus minorũ requiritur consensus duorum propinquorum: nàm si celebrentur in loco habitationis, illi præsumuntur præsentes, nisi expresè probetur eorum absentia: in quibus terminis ita concludit *Corn. cons.* 50. *num.* 12. *lib.2. & cons.* 151. *col.2. lib.4.* quem sequitur *Menoch. d. lib.6. præsumpt.* 19. *num.4.* dicens, hanc opinionẽ magis receptam esse probabiliorem, eãdemque cõsiderationem facit *Matth. de Afflict. d. cons.* 41. *manuscript. in fine.*

Ponitur resolutio inferius *c.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Mulier dotata si maior facta tacuerit per decennium, amplius non admittitur.*

2 *Ius petendi supplementum legitimæ quinquennio extinguitur.*

3 *Tempus labi permittens, videtur ratificare omnia gesta.*

4 *Tacita renunciatio magis officit quàm expressa.*

5 *Prælatus prohibetur expresè iuribus Ecclesiæ renunciare, secùs autem tacitè.*

6 *..dicitur habere ratum contractum antea gestum per receptionem census plurium annorum.*

7 *..recipiendo canonem videtur præiudicare Ecclesiæ in iure recuperandi emphytheusim.*

8 *..recipiens sortem principalem, videtur ratificare contractum.*

9 *..recipiens pretium rei uenditæ approbat venditionem.*

10 *Capitulum recipiens census, videtur approbare vẽditionem factam per Abbatissam absque ipsius consensu.*

11 *Quietatio inducit ratihabitionem.*

12 *Contractus ex causa onerosa tacitè dicitur ratificatus.*

13 *Ratificatio non præsumitur nisi constet ratificantem sciuisse factum ratificatum cum suis qualitatibus.*

14 *Consensus Prælati ad ratificationem inducendam debet esse expressus.*

15 *Tacitus non dicitur consensus, qui colligitur ex actibus positiuis.*

16 *Decisio Rotæ Romanæ apud Farinac. commendatur.*

Con-

Contractum minùs ſollemnem poſſe per ratihabitionem ſollemnem reddi.

CAPVT VII.

CIrcumſcripta vàliditate promiſſionis factæ per
Monaſterium, de qua abundè diximus in præ-
cedenti capite, ponderabatur pro Conuenta
adhuc ex alio non poſſe hodiè
illam in dubio reuocari, quam
Monaſterium pluribus ratam ha-
buit. Primò permittendo labi pluſ-
quam annos viginti à die quo a-
ctio incepit competere, ſi qua com-
1 petebat. Et quidem ſcitum eſt, quod
ſi dotata maior facta tacuerit per de-
cennium amplius non admittitur, sũt
termini *tex.in l.fin.C.ſi maior fact.* &
docet *Fontanell. de pact. nup. tom. 2.
clauſ.9.gloſ.vnic.par.1.num.31.* Imò
& quod magis eſt, ius petendi ſupple-
2 mentum legitimæ quinquẽnio extin-
gui voluit *Bart.conſ.14.* quam omnes
ſciunt eſſe debitam à iure naturæ.
Hoc ideò: quia permittens labi tem-
3 pus cenſetur rata habuiſſe omnia ge-
ſta, & renunciaſſe iuri ſibi compe-
tenti, arg. *text. in l. ſi ea C. qui
accuſ. non poſſ. & facit text. in
l. 1. §. ſed videndum de ſucceſſor.
edict.* vbi paria ſunt ad excludendum,
tempus, & renunciatio, ibi, *excluſus
tempore, vel repudiatione*. vnde *Iaſ. in
l.cum quid 2. lect. num. 10. ſi cert.pet.*
4 pluribus probat hanc tacitam renũ-
ciationem ex temporis lapſu magis
officere, quàm expreſſam, ſequitur
*Tiraquell.de retract. con. §.1.gloſ.2.nu.
52.& Bald.in l.1.27.oppoſit.C.qui ad-
mitti* generaliter dicit, quod renun-
ciatio expreſſa excludit perſonam à
iure ſine præiudicio tertij; ſed præſcri-
ptio, & negligentia excludit ius ab
omnibus perſonis, & ſic eſt in rem,
quem, & alios refert, & ſequitur *Ti-
raquell. de ll. connub. gloſ.7. num.75.*
5 ſubdens *num.* 75. quod licet prohi-
bitum ſit Prælato renunciare expreſ-
sè iuribus Eccleſiæ *cap. 2. de donat.*
tacita tamen repudiatione, quę indu-
citur ex lapſu temporis illi præiudi-
cat *cap.de quarta, & cap.veniens extra
de præſcript. Felin.in c. cum acceſſiſſent
col. penult. verſ. tertia concluſio de
conſtit.*

Secundò ſi conſideretur receptio
cenſus tot annorum, per eam Præla-
6 tus dicitur habere ratum contractum
anteà geſtum, ita quidem reſpondet
*Bald.conſ.184.vol.2.nu.5.Decius conſ.
132.num.5.Pariſ.conſ.33. & conſ.49.
nu.17.lib.1.latè Tiraquel.de iur.cõſtit.
par.3.limit.30.num.12.pulchrè Natta
conſ.341.num.4.lib.2.Crauett. conſ.9.
num.4.& latiùs Menoch. de recuperan.
poſſeſſ.remed.15.num.18.& ſeq.& plu-
res refert Giurb.deciſ.100.nu.32.* tan-
ta eſt enim uis, atque poteſtas tem-
poris, vt etiam ſi inſtrumentum vn-
dequaque ſollemne non ſit, ſi tamen
contenta in eo diù fuerunt obſerua-
ta, habetur ac ſi ſollemne vndique
foret, prout egregiè reſpondiſſe *Bart.
inter conſ.Bald.400.lib.4.Felin. & Ti-
raquell.* refert inſignis *Ferdinan.Vaſq.
lib.2. controuerſ.cap.63. num.6.* Imò
per ſolam petitionem cenſus contra-
ctum intelligi ratificatum dicit *Alex.
cõſ.117.vol.5. eũque ſequitur Dominus
Regens Lanar. conſ.25.nu.15. & 16.*
nã eo ipſo quod quis vtitur ſcriptura
cenſetur ratificare, & approbare om-

nia

nia in ea cōtenta, vt latè per *Menoch. de recuper. possess. d. remed.* 15. *nu.* 118. *& præsumpt.* 39. *lib.* 3. *Ludouis. dec.* 331. *num.* 10. *& seq. Christof. Mart. decis. Senen.* 58. *num.* 39.

Vnde *Corset. in addit. ad repert.*
7 *Abb. d. verb. Prælatus*, dixit, quod recipiendo canonem annorum præteritorum videtur Prælatus præiudicare Ecclesiæ in iure recuperandi emphytheusim, & idem tenent *Capyc. decis.* 18. *num.* 10. *& Lambert. de iur. patron. art.* 9. *q.* 2. *princ.* 3. & facit *tex. in l. quidam* 12. *de euict.* iuxta intellectum *Glossæ*, quam post alios sequutus est *Menoch. de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 75.

Siue rursus attendamus receptio-
8 nem sortis principalis solutæ Monasterio in anno 1601. & hæc ratificatio est, *l. Iulianus cum l. seq. ad Maced. l. si filius de minor l. cum fide C. de non num. pecun. Bald. in rub. C. de contrab. empt.*
9 dicens, recipientem pretium rei venditæ videri approbasse venditionem, *& cons.* 184. *lib.* 2. *Molin. de primogen. Hispan. lib.* 1. *c.* 21. *nu.* 6. *&* 7. *Menoch. cons.* 822. *num.* 73. *lib.* 9. *Dominus Reg. Lanar. d. cons.* 25. *num.* 21.

Ex quibus *Reuerendissimus Riccius decis.* 64. *num.* 3. *&* 4. *par.* 2. decisum refert, alienationem factam per Ab-
10 batissam absque consensu Capituli (quod magis est) censeri approbatā, & conualidatam tacito consensu ipsius per receptionem scilicet cēsus, & sortis principalis in contractu promissæ.

11 Siue vlteriùs quietationem factam per Monasteriū promittentibus dotē, & nulla maior ratihabitio, *vt probat Gabr. cons.* 146.

Et tandem ex quò contractus hu-
12 iusmodi celebratus fuit ex causa onerosa solutæ dotis, sine dubio etiam quod à principio esset nullus tacitè dicetur ratificatus, vt latè probat *Menoch. d. remed.* 15. *num.* 149.

Neque obstare dicebatur, quod
13 huiusmodi tacita ratificatio nō præsumatur, nisi constet ratificātem sciuisse factū ratificatum cum suis qualitatibus, prout copiosè distinguendo fundat *Menoch. cons.* 561. *num.* 19. *lib.* 6. & iterum *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 39. *num.* 3. & alios allegat *Castillo Sicul. decis.* 18. *num.* 54. *& sequen. tom.* 1. *Surd. cons.* 49. *num.* 32. *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 513. *nu.* 30. *tom.* 3. *& c.* 768. *num.* 12. *tom.* 4. *& alij relati per Giurb. decis.* 105. *num.* 12. nam quicquid sit de huiusmodi opinione; tamen in facto apparebat solutionem sortis principalis fuisse factam sorori Claudiæ Ruggiæ tunc temporis Abbatissæ, & vni ex monialibus, quæ interfuerunt in contractu promissionis de renunciando vnde constat plenam notitiam habuisse de anteà gestis.

14 Et si dicatur talem Prælati consēsum debere esse expressum, nec tacitum sufficere, vt censuit *Tiraquell. de iur. marit. glos.* 7. *num.* 14. *&* 69.

Respondeo, non dici tacitum sed
15 expressum cōsensum illum, qui cum taciturnitate coniunctos habet alios actus positiuos consensū inducētes, veluti tēporis diuturnitatē, receptionē cēsus, vel sortis principalis, & his similes, vt *in Clement.* 1. *de procurat. Abbas in c. cū virū de Regular.* cū alijs ad rem traditis per *Surd. decis.* 70. *num.* 4. *& Menoch. de præsumpt. lib.* 2. *præsump.* 33. *num.* 31. *& cons.* 1. *num.* 82. *post Alciat. de præsumpt. regul.* 2. *præsump.* 13. *in fine*, quæ saltem est tertia species ratificationis inter expressam, & tacitam iuxta notata per *Menoch. d. cons.* 561. *num.* 19. *lib.* 6. *DD.* enim loquuntur quando consensus fundatur in sola taciturnitate; & hoc tantùm casu dicunt debere esse expressum; idque non semper, & omninò, sed

16 sed quando agitur de tertij præiudicio, prout satis eleganter ad propositum docet *Farinac.* ita decisum inquiens *per Rot. Rom. decis.* 336. *num.* 6. *& 7. in vlt. volu. decis.* Quinimò scientiam, & patientiam haberi pro consensu expresso, si cum ea coniungatur temporis diuturnitas etiam vbi à lege expressus Principis, Prælati, Capituli, parentis, vel alteriùs propinqui consensus, auctoritas, seù licentia requireretur, vt post mille grauissimos Auctores tenet *Vasq. d. lib.* 2. *controuers. cap.* 63. *num.* 14.

SVMMARIVM.

1 Monasterium *duplici renūciatione potest excludi à successione Monachi.*
2 Concilium Trident. sess. 25. de regular. cap. 16. *declaratur.*
3 *Ratio decidendi ad* Trident. d. sess. 25. cap. 16. *de regular.*
4 *Promissio Monasterij operatur, vt renunciatio intelligatur facienda tempore habili, & in forma valida.*
5 *Voluntas cuiuscunque talis præsumitur, qualis de iure esse debet.*
6 *Monasterium excluditur ex vi sua promissionis, etiam quod nouitij renunciatio non sit valida.*
7 *Dispositio omnis potest fieri verbo, nisi lex præcisè scripturam requirat ad actus validitatem.*
8 *Licentia Ordinarij in scriptis non exigitur in terminis* Triden. d. sess. 25. cap. 16. de regular.
9 *Notario creditur attestanti de re coràm ipso gesta, de qua agitur.*
10 *Domini Andreas Prouēzalis, et Hector Capicius Latro Regij Consiliarij laudantur.*

Exornatur Text. Sacr. Conc. Trident. sess. 25. cap. 16. de Regular.

CAPVT VIII.

Postremò ad impugnādū contractum, in quo fuit promissa renunciatio, dicebatur pro parte Monasterij, quod & si verum esset id quod superiori *c.* 4. firmatum est, renunciationem esse habendam pro facta eo ipso quod fuit promissa per Monasterium; tamen ex alio non posse negari, quin contractus ipse sit nullus, & inualidus, nempè quia gestus est contra formam præfinitam per *Conc. Trident. sess.* 25. *cap.* 16. *de Regular.* ibi; *nulla quoque renunciatio, aut obligatio anteà facta etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuscunque causæ piæ valeat, nisi cum licentia Episcopi, siue eius Vicarij fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac non aliàs intelligatur effectum suum sortiri, nisi sequuta professione; aliter verò facta etiam si cū huius fauoris expressa renūciatione etiā iurata, sit irrita, & nullius effectus.* Vnde cùm promissio hæc fuerit facta multo tempore ante professionem prætendebatur, nullam de ea esse habendam rationem.

Sed vt huic obiectioni satisfiat, dixi esse aduertendum, exclusionem Monasterij à bonis Religionem in-
1 gredientis dupliciter posse contingere; vel per renunciationem Monachi, siue monialis ingredi volentis, vel rursus per propriam eiusdem Monasterij pactionem, per quam promittat Mo-

Monachi renunciationem temporè
2 ingreſſus ſiue profeſſionis. De Prima duntaxat loquitur *Trident. d. ſeſſ. 25. de regular. cap.16.* vt expreſsè colligitur *ex rubro, & nigro illius text.* vbi ſemper de nouitijs, ipſorum nouitiatu, & profeſſione ſermo eſt, prout rectè obſeruat *Coſta tract. de re integra diſt. 103. num. 1.* & harum renunciationes eſſe alligatas illis ſollemnitatibus non ambigitur. At ſecundus renunciandi modus per promiſſionẽ factam à Monaſterio non ſubditur illius textus diſpoſitioni; quoniam in eo ceſſat ratio finalis, qua mota
3 fuit Synodus ipſa ad inducendum talem formam circa Nouitiorum renunciationes, quæ eſt ne impediatur libertas egreſſus nouitij, timore quod non potietur omnibus ſuis bonis, quibus ſe intuitu ingreſſus ſpoliarat, prout rectè obſeruat *Pater Sanchez ſuper precept. decalog. lib. 7. cap. 5. n. 3.* Hoc enim modo Monaſterium excluditur non magis ex vi renunciationis Monachi, quàm ex proprio facto; ad cuius obſeruantiam, poſtquam Monachus emiſit profeſſionẽ, tenetur præcisè, cum omnia eo tempore exiſtant in ipſius Monaſterij poteſtate, vt latiùs fundaui *d. cap. 4.*
4 Hæc autem promiſsio Monaſterij operatur, vt renunciatio promiſſa intelligatur facienda tempore habili, & in forma valida, ſecundum *Gloſ. in l. huiuſmodi in principio col. 4. verſ. iuxta illud notabile ff. de verb. obligat.* eò
5 quod actus cenſetur factus eo modo, quo ius fieri diſponit, & talis præſumitur cuiuſque voluntas, qualis de iure eſſe debet, *Bald. in l. 1. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. col. 5. Afflict. dec. 44. nu. 20. Surd. deciſ. 227. num. 15.* vnde hunc renunciandi modum eſſe ſecuriſsimum, & ſub diſpoſitione Tridentini non comprehẽſum, docet in terminis noſtris *doctiſſimus Pater Thom. Sanch. tom. 2. loc. cit. nu. 45.* ſic inquiẽs; *ego tamen in hoc renunciandi modo nihil periculi inuenio, quia Tridentinum de ſola Nouitii renunciatione loquitur; at in caſu hoc Nouitius non renunciat; ſed ſolum Monaſterium iuri, quod ad illius bona, ſi de illis non diſpoſuerit, acquiret per profeſſionem, quæ renunciatio nihil prorſus nouitio nocet, nec liberum eius ingreſſum impedit.* Imò & ſi renunciatio nouitij ſequuta ſit contra formam traditam per Tridentinum; adhuc quoties præceſsit promiſsio Monaſterij non erit curãdum de de-
6 fectibus ipſius renunciationis, ſed Monaſterium excluditur ex vi promiſsionis prædictæ, quod magis eſt; ita quidem tàm eruditè, quàm eleganter fundat *Lelius Caput. in repetit. ad conſuet. ſi moriatur par. 3. s. 9. n. 10. in fine,* vbi ait, *ita quoque quando præceſsit promiſsio Monaſterij, non erit diſceptandum de renunciatione facta à Monacho ingrediente, cum & ſi ipſa in ſollemnitate deficiat, poterit Monaſterium repelli ex propria, & iurata renũciationis promiſsione: vndè per iſta potius euitatur diſpoſitio prædicti Concilij, tanquàm non neceſſaria in hoc caſu,* & ſubdit.

Et prædicta comprobantur; quia videntur ceſſare omnes rationes, per quas Sacrum Concilium prædictas ſollemnitates introduxit, cum prædicta promiſſio precedens videatur excludere omnẽ ſuſpitionem, quæ poſſet præſumi in perſonam ipſius renunciãtis, & potiùs videatur exequutio promiſsionis factæ à Monaſterio, quam lex ratam habet, quàm principalis renunciatio ipſius ingreſſuri. Agitur enim de renunciandis bonis eo tempore quo Monaſterio ex perſona ipſius renunciantis erant acquirenda: & hoc modo Monaſterium impugnando prædictam renunciationem dicetur venire contra propriam promiſſionem, quod permittẽdum non eſt, l. poſt mor-

mortem ff. de adopt. Surd. dec. 149. in fi.
Ad id, quod vltimo loco opponitur de licẽtia inscriptis, respõdet *glos.*
7 communiter recepta *in c. 1. de censib. in 6. verb. in scriptis*, quod omnis dispositio potest fieri verbo, nisi lex prçcisè scripturam requirat ad actus validitatem, & plura notat *Dec. in rubr. de consilit. in 1 lect. à num. 26.* Vnde
8 cum Tridentinum solam Episcopi, siue Vicarij licentiam requirat, non est cur ea inscriptis proferatur, prout docent *Nauar. lib. 4. consilior. in prima editione tit. 1. de sponf. cons. 41. in 2. tit. de clãdest. d. glos. sponf. cons. 12. Salzed. in pract. cap. 73. in noua edit. post vers. 12. illud autem, Henriq. lib. 11. de matrim. c. 3. n. 5. Manuel 1. tom. sum. in 2. edit. c. 219. nu. 13. Sanch. de matri. disp. 35 lib. 3. de consens. clandestin. nu. 10.* & rursus *d. lib. 7. super Decalog. c. 5. n. 76.* hanc eandem opinionem tenuit in proprijs terminis dispositionis *Trident. d. seff. 25. cap. 16. de regul.* dicens esse manifesti iuris non exigi licẽtiam in scriptis. Sed de tali licentia in nostro contractu attestatur notarius, cui tanquàm de re coram ipso gesta in actu, de quo rogatur, plenissimè creditur *Caualcan. decis. 28. numer. 38. part. secunda Surd. cons. 7. numer. 47. cum alijs relatis per Castill. decis. Sicil. tom. 3. decis. 50. num. 126.*
Sacrum Concilium cum maxima causæ cognitione *die 12. Ianuarij* 1631. iudicauit in fauorem cõuentę, habendo pro veris omnes conclusiones firmatas in præsenti, & præcedẽtibus quinque capitibus, referente
10 *Regio Consiliario Andrea Prouenzale eximio Iureconsulto, & integerrimo Iudice.* Et nuper in causa reclamationis impositũ perpetuum silentium ad relationem *Consiliarii Hectoris Capicii Latro*, non minus gentilitia nobilitate, quàm doctrina præclari.

SVMMARIVM.

1 *Administratio bonorum pupilli deferri debet his, quibus aliquo tempore pupilli successio peruentura est.*
2 *Agnati, vbi præferuntur cognatis in successione pupilli, præferri debent etiam in tutela.*
3 *Substitutio compendiosa quæ sit.*
4 *concepta per verbum* quandocũq; *adhuc erit compendiosa; sed generalibus verbis facta.*
5 *facta,* si sine filijs, *continet pupillarem, & fideicommissariam.*
6 Conditio, si sine filijs, *purificatur post pubertatem.*
7 *Substitutio compendiosa à Pagano facta per verba communia, matre existente in medio, dicitur perpetuò fideicommissaria; sed contra num. 8.*
9 *Pater cum substituit filio præsumitur illi facere actum fauorabilem.*
10 *Substitutio compendiosa respicit diuersa tempora, & ideo debet variari, prout variatur qualitas personæ.*
11 *Variato tempore, variatur omne id, quod regitur secundum cursum temporum.*
12 *Potentia frustrà est, quæ nunquam reducitur ad actum.*
13 *Verbum, vbi potest referri ad plura tempora, refertur ad illud, quo casus euenit.*
14 *Testamentum militis ex nuda ipsius voluntate robur accipit, non ex legibus.*
15 *Miles cum disponit de bonis suis, potest & communi, & militari iure testari.*
16 Textus in l. precibus C. de impuber. & alijs, *declaratur.*
17 *Substitutio à Pagano facta verbis communibus matre existente in medio sine dubio est pupillaris, quando ipsa transiuit ad secunda vota.*

18 *Com-*

18 *compendiosa cõtinet etiam exemplarem tacitam.*
19 *exemplaris potest fieri etiam fatuo, si omninò caret iudicio.*
20 *ad instar pupillaris inducta est.*
21 *compendiosa facta fatuo etiam per verba restrictiua comprehendit nedùm bona testatoris; sed etiam fatui.*
22 *Paganum decedere pro parte testatum, & pro parte intestatũ ius non patitur*
23 *Substitutio exemplaris quamuis comprehensa sub compendiosa excludit etiam matrem.*
24 *Substituendi ij sunt fatuo, qui sunt vocati à lege.*
25 *Successio ab intestato defertur consanguineis in bonis patris, vterinis verò in bonis maternis.*
26 *bonorum fatui illis defertur, qui admitterentur, si fatuus non fuisset ortus.*
27 *Succedentes fatuo admittuntur nedùm ad proprietatem, sed etiam ad fructus obuentos ex linea paterna.*
28 *Prouisio hominis tollit prouisionem legis.*
29 *Dispositio testatoris attendenda est in materia educationis pupilli, etiam si actus primo aspectu videretur pupillo damnosus.*
30 *Pupillus diù apud vnum educatus, non debet alteri ad educandum tradi.*
31 *Fatuus durante fatuitate pro mortuo habendus est.*

Matrem nullum ius acquirere tempore pupillaris ætatis ad successionem filij per substitutionem compendiosam à Pagano factam verbis communibus, præsertim continentem exemplarem.

CAPVT IX.

CVm disceptaretur in M. C. Vicariæ inter Iuliam Dormio matrem, & Ioãnẽ Camillũ Batlà auunculũ super educatione, & tutela Diomedis Catignani fatui, & dementis filij quond. Nicolai Catignani Ciuitatis Brundusij. Præsupponebat mater, tutelam prædictam omninò sibi decernendã fore, si non ex alio capite, saltim ex regula quod tutela, cura, & admini-
1 stratio bonorum pupilli illis deferri debet, quibus aliquo tempore pupilli, vel adulti successio peruentura est: de qua sunt clara, & apetta iura *in l. tutela legitima ff. de legit. tutor. & in l. 1. eod. tit. & in l. quo tutela de reg. iur. vbi Dec. & cons. 16. num. 3. in fine*, qui dicit, intantum esse veram regu-
2 lam præfatam, quod vbi agnati præferuntur cognatis in successione pupilli, etiam debent præferri in tutela, & administratione bonorum illius, & hanc esse communem opinionem dicit *Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. casu 150. num. 32. Paul. Montan. tract. de tut. cap. 15. num. 1.*

Ad fundandam minorem partem huius propositionis, præsupponitur in facto, prædictum Nicolaum in vltimis constitutum instituisse hęredes Dominicum Catignanum, & posthumum nasciturum, eos substituendo adinuicem, & insuper mandasse, quod si ipsi Dominicus, & posthumus decederent infra legitima tempora, bona

na ipsius testatoris distribuerentur ad certos vsus pios ab ipso designatos.

Ex quibus testamenti verbis dicebatur resultare compendiosam substitutionem: nam sub compendio temporum comprehēdit plures sub-
3 stitutionum species, vt potè cōcepta non tantùm per mortis mentionem, quæ sola apta est compendiosam efficere substitutionem, cum quis mori possit quocūque tempore; sed etiam per verba habentia tractum successiuum, prout docuit *Bart. in l. centurio nu. 9. & cum eo Moder. ff. de vulg. Bald. Alberic. & alij in l. precibus C. de impuber. & aliis substit. & ibi Curt. Iun. nu. 47. & 61. Couar. in cap. Raynutius* §. 9. *num. 2. & seq. de testam, Menoch. lib. 4. præsumpt. 51. nu. 7. &* 8. quod verum
4 dicunt *DD.* etiam non adiecta particula, *quandocunque*, nàm adhuc erit compendiosa; sed verbis generalibus facta iuxta *Glossam* magistralē, quam omnes sequuntur *in l. in testamento la prima C. de testam. milit. & in cap. si pater, verb. absque deductione de testament. in 6. Bart. Curt. Iun. Emanuel Costa, Bald. & alii complures de communi opinione testantes, quos refert Vinc. Fusar. tract. de substit. quæst. 223. num. 6. Caualcan. decis. 4. nu. 4. p. 3. Alex. Raudens. decis. Pisan. 31. num. 260. Cæsar. Barz. decis. Bonon. 9. num. 32. alios congerit Doctor Marta in summa totius success. legal. tom. 2. par. 4. quæst. 30. art. 1. num. 2. Rolan. à Valle cons. 25. nu. 10. lib. 1. Alex. Trentacinq. de substit. par. 5. cap. 10. num. 5. Peregr. de fideicommiss. art. 4. sub nu. 9. Surd. cons. 347. num. 11. & decis. 37. num. 8. Grass. in §. substitutio q. 60. in fine, & Gratian. omissis aliis, discept. forens. cap. 407. & 528. Christof. Mart. decis. 69. num. 3.* qui omnes de communi, & indubitata testantur.

Nec tantùm quia substitutio facta
5 est simpliciter in casu mortis, sed etiā quia addita est conditio, *si sine filijs*, nàm hoc casu indubitatum est, compendiosam fore substitutionem, eo quod continet vtrumque casum, scilicet substitutionem pupillarem tacitam, verbis generalibus expressam, nec non & fideicommissariam post pubertatem, in qua ætate, & non an-
6 teà secundum rerum humanarum ordinem dignosci potest, an quis decedat sine liberis, *ita Bart. in d. l. centurio sub num. 32. vers. secundò oppono,* cum quo omnes conueniunt, vt testatur *Rolan. d. cons. 25. num. 13. in fine lib. 1. per textum, & ibi glos. in verb. absque deductione in cap. 1. de testam. in 6. cap. Rainutius, vbi Abb. col. 1. de testament. & alij relati per Vinc. Fusar. d. q. 223. num.* 10.

Hoc præsupposito, quod talis substitutio sit cōpendiosa facta à Pagano
7 per verba cōmunia, nō posse dubitari dicebatur quin matre existente in medio sit perpetuò fideicommissaria; tàm ante pubertatem, quàm post, & per consequens mater detrahat duas quartas idest legitimam, & trebellianicā, *iuxta dec. Sac. Regij Cōcilij relatam per Afflict. decis.* 367. qui dicit esse veriorem, & communem opinionem, quam sequutus est *Senatus Pedemont. sæpissimè, vt refert Thesaur. decis. 200. num. 4. Ioan. Pappon. lib. 20. arrest. tit. 3. arrest. 6. cum multis alijs relatis per Griuell. decis. Dolan. 41. nu. 4. Viuium com. opin. 461. par. 2. Decian. cons. 82. n. 19. vol. 3. & Caualcan. dec. 4. par. 3.* Vnde dicebat Iulia in eius personam verificari dispositionem *text. in d. l. quo tutela*, cum concord.

Sed quamuis verum sit, quod ex illis verbis testatoris resultet compēdiosa substitutio, illud autem quod secundo loco ponitur, nempe talem
8 substitutionem esse perpetuò fideicommissariam, tàm ante pubertatem,

quàm poſt, & proinde non exclude-
re matrem, non eſt vndequaque ſe-
curum in iure: nàm quãdo pater ſub-
ſtituit filio, præſumitur voluiſſe illi fa-
cere actum fauorabilem, *l. quidam cũ*
9 *filium de hæred. inſtit.* ſed fideicom-
miſſum eſt onus, non fauor, *l. cohæredi*
§. cum filio de vulg. è contra verò ſub-
ſtitutio pupillaris dicitur fauor filij:
nã per eã hoc agitur, vt ipſe decedat
teſtatus, *l. pupillus de acquir. hæred.*
gloſ. in l. ex tribus C. de inoffic. teſtam.
Ergò dicendũ eſt, potius eſſe pupilla-
rẽ ante pubertatẽ, nõ autẽ perpetuò
fideicõmiſſariã. Rurſus hæc ſubſtitu-
10 tio reſpicit diuerſa tẽpora, vt prædi-
ximus, ideſt tẽpus vulgaris, ſi hæres
nõ eſt: pupillaris cum hæres eſt, & in
pupillari ætate decedit: & pubertatis
poſt aditã hęreditatẽ. Ergò debet va-
riari prout variatur qualitas perſonę,
l. pater Seuerinam §. conditionum ff. de
condit. & demonſtr. l. Pomponius de
11 *negot. geſt.* nam propoſitio illa vera
eſt, quod omne id quod regitur ſecũ-
dum curſum temporum variatur va-
riato tempore, *l. pretia rerum §. nõnul-*
la ff. ad l. falcid. l. Titia Seio §. vſuras de
legat. 2. l. penult. C. de vſufruct.

Vlteriùs fruſtrà diceretur ſub hac
ſubſtitutione quamlibet aliam conti-
12 neri potentialiter, ſi hæc potentia
nunquam reduceretur ad actũ, prout
acutè argumentatur *Soccin. in d. l. cen-*
turio num. 259. verſ. & pro concluſione
de vulgar. & pupillar.

Item vbi verbum poteſt referri ad
13 plura tempora, in dubio refertur ad
illud quo caſus euenit, *l. 3. in princi-*
pio de adimen. legat. l. hac conditio §. vl-
timo cum l. ſequenti de condit. & demõ-
ſtrat. Ergò ſi eueniet caſus pupillaris
ſubſtitutionis, putà quia pupillus mo-
riatur intra pupillarem ætatem, im-
propriè dicetur, ſubſtitutionem eſſe
fideicommiſſariam, cùm verba præ-
cipuè conueniant pupillari: quæ ra-
tio perbellè conſideratur à Summo
Pontifice *in cap. ſi pater de teſtam. in*
6. & ibi gloſ. verb. verbis.

Et tandem ſunt pro hac opi-
nione aperta, & clara iura. Pri-
mum quidem *in l. precibus C. de impu-*
ber. & alijs ſubſtit. vbi expreſſis verbis
probatur, ſubſtitutionem compẽdio-
ſam intrà pubertatem continere pu-
pillarem, poſt ipſam verò fideicom-
miſſariam, matre exiſtente in medio.

Nec cõgrua eſt communis reſpõ-
14 ſio, quam ſectatores contrariæ opi-
nionis afferunt, quod ſcilicet inibi
ſubſtitutio facta ſit à milite, cuius te-
ſtamenta nullam aliam legem habẽt,
niſi vt nullis legibus regãtur, & proin
de ex nuda militum voluntate robur
accipiant, non quidem ex ll. aut Se-
natusconſultis *l. in teſtamento, C. de*
teſtam. milit. nàm facilis eſt reſponſio,
ſi attendamus militem, & militari, &
15 communi iure poſſe teſtari cum diſ-
ponit de bonis ſuis, ſed ſi de bonis
pupilli, vtpotè cum pupillariter ſub-
ſtituit, non poſſe niſi iure communi,
quia militare priuilegium ad hoc nõ
habet, *l. cum filiusfamilias l. milites*
etiam, de milit. teſtam. l. impuberi, de ad-
miniſtr. tutor. Ergò cum *in d. l. precibus*
16 dictum ſit ſubſtitutionem illam factã
à milite intra pubertatem eſſe pupil-
larem, dicendum eſt, teſtatum fuiſſe
iure communi, prout ſubtiliter ad-
uertit *Doctor Marta d. tom. 2. par. 4.*
quaſt. 30. art. 5. num. 19. circa finem.
Secundum eſt *tex. in c. ſi Pater, de te-*
ſtam. in 6. vbi expreſsiùs cauetur ſub-
ſtitutionem compendioſam intra pu-
bertatem omninò matrem exclude-
re tanquam directam pupillarem.

Ex quibus, & alijs conſiderationi-
bus hanc partem neruosè tuentur
Cynus in d. l. precibus, & ibi Bart. Bald.
Caſtrenſ. Angel. & innumeri Schola-
ſtici, idem Bart. in d. l. centurio num. 26.
& 29. de vulg. Ioann. Andr. in cap. Rai-
nutius col. 3. de teſtam. & ibi Butr. Abb.
& Imol. & Gugliel. de Benedict. nu. 45.

Dec.

Dec.conſ.228.nu.3. Neuizan. conſ.53.
num.6. Saccin.Iun.conſ.34.nu.37. lib.
1.Rolan.à Valle conſ.69.num.23.lib.1.
qui omnes dicunt eſſe communem
opinionē *Surd.conſ.225.lib.2. Peregr.*
conſ. 37. lib.5. vbi refert bis Paduæ
fuiſſe iudicatum, *Honded.conſ.75.nu.*
36.Sfort. Oddus de compen.ſubſtit.p.5.
q.3.tit.de compendioſ. à pagan.fact.art.
3.num.2. Guid. Pap.q.521. qui dicit
hanc eſſe veram opinionem, & ſecū-
dum eam vidiſſe terminari, & ſic re-
ſolutum *in Rota Rom. refert Farinac.*
deciſ.639. nu.5.par.1. tom.2. in nouiſ.
& infinitos alios *DD.* cumulat *Vinc.*
Fuſar.in tract.de ſubſtit.q.241. num.5.
& Doctor Marta loco ſuperiùs citato
num.19. qui argumētis contrariæ par-
tis reſpondent, & nouiſſimè iudicatū
referunt *Griuell. deciſ.41. à num. 21.*
Chriſtof.Mart.deciſ.69.

Sed quicquid ſit de huiuſmodi
quæſtione, quam eſſe de famigeratis,
& difficilibus totius iuris, vel ex eo
maximè dignoſci poteſt, quod non
facilè diſcerni valeat, quæ nàm ex
duabus opinionibus ſit verior, & cō-
munior: vnde dici ſolet eſſe quæ-
ſtionem pro amico. Nihilominus
17 tamen hæc ſecūda indubitanter pro-
cedit in caſu noſtro propter tranſitū
ipſius Iuliæ matris ad ſecunda vota
contra expreſsā teſtatoris voluntatē
ſic in teſtamento declaratam gemi-
natis verbis, nam ex hoc videtur fe-
ciſſe actum in ipſius viri odium, &
iniuriam, & per hoc præſumitur effe-
cta eius inimica, *§. ſin autem tutelam*
authen.de nupt. quia anima mariti di-
citur contriſtari, *authen.cui relictum*,
ibi, *contriſtandi priorem maritum C.de*
indict.viduit. de quo mirabile exem-
plum referunt *Aegeſippus lib.2. cap.2.*
& Ioſeph de Bello Iudaico lib.2.cap.2.
quod notat Tiraquell. ad l.boues §. hoc
ſermone nu.148. de verb.ſignif. ideòq:
ceſſat coniectura affectionis, quam
DD. primam tenentes conſiderant
pro principali ipſius fundamento, &
proinde ſubſtitutio erit pupillaris, vt
docent *Angel. & Dec.in d.l.precibus*,
Oddus de Compend.ſubſtit. par.5. q.3.
art.3.num.16.Menoch.lib.4.præſump.
56.n.19. Peregr.de fideicomm. art.34.
num. 32. in fine cum aliis relatis per
Fuſar.q.242.num.45.& 49.Marta d.
q.30.art.5.num.31.Griuell.d.deciſ.41.
num. 26. Chriſtof. Mart.d. deciſ.69.
num. 32.

Vlteriùs ſub illa compendioſa ve-
nit etiam ſubſtitutio exemplaris ſimi-
18 liter tacita verbis tamen generalibus
expreſſa, ſicuti ceteræ ſubſtitutiones,
vt tradit *Bald.in l.humanitatis nu.58.*
C.de impuber.& aliis ſubſtit. Alex.in l.
Gallus §.quidam rectè ſub num.2. verſ.
puto verius ff.de liber. & poſthum. &
alii, quos citat Menoch. conſ.305. nu.
16.lib.4.& conſ.846.num. . . lib.9.
& idem Fuſar.de ſubſtit.q.177.in prin.
Gratus conſ.134.num.41.lib.1. quem
citat Craſſ.in d.§.ſubſtitutio q.50.nu.2.
Menoch.lib.4.præſ.45. Nō prætermit-
to tamen nec poſſe in dubium reuo-
19 cari ſubſtitutionem fieri poſſe etiam
fatuo, ſi omninò caret iudicio intel-
lectus, prout erat hic Diomedes, qui
annum agens trigeſimum, quantò
magis ætate creſcebat, tantò magis
fruſtrabatur ſpe reſipiſcientiæ, probat
Iaſon in l.ex facto nu.41. ibique Ripa.
& alii ff.de vulg. & pupillar. Alexan.
Trentacinq.de ſubſtit.par.3. cap.4.n.9.
Graſſ.in d.§.ſubſtitutio q.44.num.2.

Si igitur exemplaris ſubſtitutio ad
20 inſtar pupillaris inducta eſt, *l.ex facto*
ff.de vulg.l. humanitatis C.de impuber.
ſequitur indubitanter, quod compre-
hendit nedum bona teſtatoris: ſed
21 etiam bona ipſius fatui, etiam quod
ſit facta per verba reſtrictiua videli-
cet, *in hæreditate mea, mihi, vel in bonis*
meis: nàm adhuc veniunt bona fatui
vndequaque ad eum peruenientia,
ita *Bart.in d.l.ex facto nu.34.Menoch.*
conſ.303.nu.313.lib.4.& de præſump.
lib.4.

lib.4.præſ.48.nu.11.Oddus in præludiis
compendioſ.par.4. q.9. num.2. Fuſar.
de ſubſtit.q.191. in princ. Graſſ.in §.
ſubſtitutio q.50.num.3. Marta loco cit.
q.34.art.3 num.2. illa ratione: quia ſi
ſecùs fieret, pupillus, vel fatuus dece-
22 deret pro parte teſtatus, & pro parte
inteſtatus, quod iura abhorrent in
Paganis *ad l.ius noſtrum de regul. iur.*

Cum autem in præſenti caſu pia
cauſa ſit ſubſtituta, nulla ſpes ſupereſt
matri in ſucceſſione filij dementis; nã
erit excludenda omninò nedum à
bonis teſtatoris, ſed etiam à bonis fa-
tui, prout ſunt fructus, quòad ipſe vi-
xerit percepti, & percipiendi, qui pa-
ri modo ibunt ad ſubſtitutum: huiuſ-
23 modi namque ſubſtitutionis exem-
plaris quamuis ſub compendioſa cõ-
prehenſæ tanta eſt vis, vt per eam ex-
cludatur etiam mater eodem modo,
quo per pupillarem ſub compendio-
ſa comprehenſam excludi ſuperiùs
diximus, quamuis aliàs tacitè nõ ex-
cluderetur, vt docuit *Grat. conſ. 34.*
num.32. quem citat *Menoch. præſum.*
56.num.2.lib.4.

Nec poteſt conqueri mater de ta-
li ſubſtitutione facta ſuo filio à patre,
in qua ipſa repetitur præterita; nam
pater fatui ſubſtituendo habet certã
formam à iure ſtatutam circa perſo-
nas ſubſtituendas; qui ſunt deſcen-
24 dentes à fatuo, ſi illos ſuſceperit, ſin
minùs, alij fratres eiuſdem fatui, & te-
ſtatoris filij, ij ſunt neceſſariò ſubſti-
tuendi, quibus ceſſantibus libera eſt
ſubſtituendi facultas, ita *text. in d.l.*
humanitatis, nullam faciens de matre
mentionem; per quem ſic in matre
concludit, *Bart. in d.l. ex facto nu.30.*
& ibi Iaſon, Ripa. & alij, quorum opi-
nionem veram dicit *Craſſ. in d.§. ſub-*
ſtitutio quæſt.47.num.2.

Nec dicebantur eſſe in considera-
tione alij filij eiuſdem Iuliæ ex matri-
monio cum Alexandro Azzolino: nõ
enim ſunt fratres conſanguinei, aut
vtrinque coniuncti ipſi Diomedi fa-
tuo; & ſucceſſio ex teſtamento regu-
25 latur à ſucceſſione ab inteſtato, in
qua conſanguinei ſuccedunt in bonis
à patre, vterini verò in acquiſitis
per matrem, ſiue ex linea materna,
vt *in l.quod ſcitis C.de bon.quæ liber.* &
ita in pũcto docet *Bart.in d.l.ex facto*
num.32. & Doctor Martad. q.35.
num. 8.

Et tãdẽ ſubdebatur adhuc circũſcri
ptis omnibus p̃dictis, nullo vnquã tẽ-
pore matrem poſſe aſpirare ad ſuc-
ceſſionem dicti Diomedis eius filij
fatui, niſi ille aliquando reſipuerit fa-
ctus menticompos: nam ſi in fatuita-
te decederet, prout præſentis ſtatus
26 tẽporis deceſſurum indicabat, clarũ
eſt in iure illos admitti ad ſucceſſio-
nem fatui, qui admitterẽtur ſi ille fa-
tuus non fuiſſet ortus, *ita text. in l.fi.§.*
ſin autem in furore C. de curat. furioſ.
vbi Paul. de Caſtr. & hi quidem
admittũtur nedum ad proprietatem,
27 ſed etiam ad fructus obuentos ex
bonis paternis, vt probat *gloſ. in d.§.*
ſin autem in furore, verſ. ab inteſtato per
illum tex. ſed ſic eſt, quod ſi Diome-
des nõ fuiſſet natus, nullus alius fuiſ-
ſet repertus proximior Nicolao eius
Patri quàm ipſe Ioannes Camillus
frater: ergò ad eum tãtùm fuiſſet de-
lata ſucceſſio.

Neque admitti poſſe matrem ex
perſona Dominici communis filij
(quem Nicolaus teſtator reliquit an-
niculum in ætate pupillari defuncti;
nam facilis eſt reſolutio, quæ deſu-
mitur, tùm ex ſuperiùs traditis cum
probauimus ſubſtitutionem eſſe pu-
pillarem intra tempora pupillaris æta-
tis: tùm etiam ex lectura teſtamenti,
in quo ſubſtitutis, & vocatis in caſu
mortis iam ſequutæ dicti Dominici,
& quæ ſequi facilè poteſt ipſius Dio-
medis in eodem furore præcludi viã

tàm-

tàm matri, quàm alijs quibuscunque tùm ex superiùs ponderatis, tùm etiã quia cessat legis, vbi iàm interuenit hominis dispositio, *l.fin.C.de pact. cõuen.cum cum concordan.*

Succedit ergò, quod mater excludatur tùm ex legis, tùm etiam ex ipsius testatoris prouisione, quæ in hac materia principaliter attẽdenda est,
29 *ad text. in l.1. ff. vbi pupil.educ.deb.* etiam quando actus videretur primo aspectu pupillo dãnosus, vt per *Bart. in l.2.col.5.vbi pupill educ.deb. cum alijs per Menoch.conf.62. num 12. & Surd. de alimen. tit.4. quæst.13.n.2. & 3.*

Accedat prædictis, quod hic fa-
30 tuus diù iàm fuit educatus apud pręd ictũ Io. Camillum vnde nõ debet alteri ad educandum tradi, prout considerasse Sactum Consilium in casu occurenti refert *Gramat. decis.55. in fine*, præsertim cum constet in actis benè ibi fuisse educatum, *Seraph.dec. 1357.num.4.vers.& postremò, sequitur Christof. Mart. decis. Senen. 62. numer.10.*

His omnibus discussis in M. C. V. fuit communi voto conclusum ipsam Iuliam esse excludendam à cura, & tutela dicti fatui, nedùm propter enixam voluntatem testatoris, sed ex legis dispositione eam excludente, propter tacitam substitutionem pupillarem contentam in compendiosa
31 facta à patre, exemplariter tamen propter dementiam ipsius fatui, eiusque existentiam, durante fatuitate, pro non existentia habendam esse iuxta regulam *text.in l.fin.§.fin autem in furore C.de curat.furios.*

SVMMARIVM.

1 *NEpotibus ex filia debetur legitima in bonis aui.*

2 *..hodiè debent institui, vel exhæredari.*

3 *Vitium testamenti intellectuale, & inuisibile non impedit immissionem ex* l.fin.C.de edict.Diu.Hadrian.

4 *Vitium præteritionis non impedit quin scriptus hæres immittatur in possessionem.*

5 *Titulus coloratus sufficit ad obtinendam immissionem ex* d.l. fin. C. de edict.Diu.Hadr.

6 *Text.* in d.l.fin.Cod. de edict.Diu. Hadr. *non habet locum, vbi testamẽtum laborat euidenti vitio, & incontinenti probabili.*

7 *..non habet locum in feudis, vbi agnatus in promptu docet de iure suo.*

8 *Nullitas testamenti quando dicitur in promptu apparere.*

9 *Probatio nulla maior, quàm partis assertio.*

10 *Legitimus cnotradictor efficitur quis ex sola citatione.*

11 *Probatio incontinenti efficit rem clarã, & impedit immissionem.*

12 *Vitium inuisibile, & intellectuale incõtinenti probatum impedit immissionem.*

13 *Vitium præteritionis dicitur visibile, & clarum, & de ratione.*

14 *Exceptio nullitatis respiciens defectũ dominii, & proprietatis impedit immissionem, vbi incontinenti probatur.*

15 *Text.*in l.2.C.de edict. Diu. Hadr. *procedit, vbi vitium præteritionis nõ probaretur in promptu.*

16 *Regula hodiè constat, hodiè agatur procedit in remedio adipiscendæ possessionis.*

Re-

Regulam textus in l.fin.C.de edict.Diu.Hadr. non habere locum, vbi teſtamentum eſt nullum vitio præteritionis in promptu probato.

CAPVT X.

Petierant in Mag. Cur. Vicariæ Franciſcus, & Ioãnes Matthæus Gagliardi Ciuitatis Caue, mediante decreto præãbuli declarari hæredes quond. Ioſephi Gagliardi eorum fratris virtute teſtamenti ipſius: ſed oppoſuerunt ſe ſe Ioannes Baptiſta, & Iſabella Carola nepotes ex filia præmortua ipſius defuncti, inſtando ad ſui beneficium interponi decretum prædictum ab inteſtato, nulla habita ratione teſtamenti præfati tanquam nulli, & inualidi, vtpote in
1 quo ipſi (qui deſcẽdentes ſunt ipſius teſtatoris, & quibus debetur legitima in bonis aui, vel auiæ, ſicut nepotibus ex filio, vt docet *Bart. conſ.49. cum aliјs relatis per Peregr. de fideicom. art. 36. nu.39. verſ. & ſic intellige, Merlin. de legitim. lib.1. tit.2. q.9. n.5.*) fuerunt
2 præteriti, cum deberent inſtitui, vel exhæredari iuxta nouiſſimam diſpoſitionem *tex. in auth. vt cum de appell. cognoſc. §. aliud quoque capitulum, & docet Guid. Pap. deciſ.426. Craſſ. de ſucceſſ. §. legitima q.4. num.2. & in §. teſtamentum quæſt.36. nu.5. & 6. Clar. in eodem §. teſtamentum q.47. Ioannes Dilect. de art. teſt. tit.3. cautel.5. Trẽtacinq. conſ.48. lib.1. & pũctualiter Theſaur. Iun. quæſt. for. lib.2. q.90. num.2. verſ. ſecundus caſus eſt, & num.19. 21. & 24. Anton. Gomez. var. reſolut. lib.1. cap.11. num.35. Camill. de Medic. conſ. 40. num.52. Thadeus Piſo lib.2. var. reſolut. cap.6. nu.7. Myſing. & VVlteius in §. finali nu.3. inſtit. de exhæred. liber.* & de hoc non eſt hodiè controuertendum, quicquid velint relati *per Baiard. ad Clar. dicta q.47. num.6.*

Sed pro fratribus dicebatur, ipſos habere iuris aſſiſtentiam *ex Iuſtin. Conſtitutione in l. fin. C. de edict. Diu. Hadr.* cuius vigore immittendi ſunt in poſſeſſionem bonorũ, de quibus agitur ex teſtamento prædicto nõ abolito, nec cancellato, nullumq;
3 patens vitium habente: idque non poſſe impediri vitio nullitatis ex cauſa præteritionis allegatæ: quia quidẽ eſt vitium intellectuale, & inuiſibile, & exceptio, quæ ex eo reſultat, reſpicit proprietatis, & dominij defectum, continetque dubium iuris, vel facti, non facilè, & promptè (prout natura iſtius ſummariјſsimi immiſsionis iudicij, quæ ſolam teſtamenti extrinſecam apparentiam deſiderat, expoſtulat) liquidabile, & proinde reijciẽda eſt in alio iudicio, quod cauſæ cognitionem admittat, ordinariumque appellãt Noſtrates, & interim Iudex ſequi debet teſtamenti lecturam, mittendo hæredem ſcriptum in poſſeſſionem, ita deciditur *in l.2. C. de edict. Diu. Hadr.* cui non poſſe totum Mũdum reſpondere dicit *Igneus in auth. ex cauſa C. de liber. præter. nu.108.* ibique notarunt *DD. omnes claſſici,* cũ quibus conueniunt moderniores lata manu congeſti *per doctiſs. Marc. Ant. Peregr. de fideicomm. art.48. num.29. & 30. & nouiſsimè Cæſar Argel. de acquir. poſſeſſ. q.3. art.16. num.837. & Dominus Auunculus meus Regẽs Tapia in deciſ. Sac. Conſ. Neapol.58. numer.3.* per-

*perbellè Rot.Rom.decis.36.nu.*1. *par.*1. *in recoll.per Farin.*

Est namque remedium *d. l. final. C.de edict. Diu. Hadr.* summarijssimũ
5 possessorium adipiscendæ, in quo ad possessionem obtinendam sufficit quod titulus sit coloratus,& satis coloratus dicitur si processit ab habẽte potestatem *Abb. in cap. cum in nostris col.final.de concess. præben. cum multis relatis per Caroc. in tract. de sequest.par.*1.*q.*6.*num.*15. vbi late,nec alia est quærenda tituli validitas, de eaque quæstio non admittitur nisi quoad extrinsecam formam, ad tradita per *Paul.de Castr.cons.*253.*n.*41. *in princip.* & tenent *Canonistæ in cap. in literis de restit. spoliat.Guid. Pap. q.* 85.*num.*3.*Natta cons.*411. *Rebuff.de pacifico possessor.num.*32.*Mandos.in regul.cancell.*16.*q.*27.*nu.*6. *&* 7.*Ofasc. decis.*116.*num.*7.*Puteus decis.*96.*nu.*9. *in princip. & alij per Menoch.de adipis. possess.remed.*4.*num.*749. *& de recuperan.remed.*15.*nu.*465. *cum multis seq. & cons.*119.*nu.*2. *&* 42.

Sed replicabatur pro parte nepo-
6 tum, regulam *text. in l.final. C. de edict.Diu. Hadr.* non habere locum vbi testamentum laborat euidenti vitio nullitatis, veluti præteritionis,*l.fi. C.de liber.& posthum.d.§.aliud quoque auth.vt cum de appell.cognosc.* nàm tũc constito incontinenti de tali vitio, impeditur immissio hæredis scripti, & mittitur in possessionem præteritus veniens ab intestato, ita docet *Glos.in d. l.*2.*C. de edict. Diu. Hadr. verb. quamuis*, & est communis conclusio vt per *Bart.in d.l.fin. num.*2.*C. eod. & ibi Dec. num.*26. *qui num.* 43. respondet contrarijs, *Curt. Iun. cons.* 31. *Io.Vincen. de Anna alleg.*19.*nu.*5. *&* 6.*Berous cons.*118.*num.*26. *&* 33. *lib.*2.*Menoch.de adipisc.possess.remed.* 4.*num.*729.*Argel.de acquiren.possess. q.*3. *art.*16.*num.*861. *Gratian. discept. forens.tom.*4.*cap.*702. *num.*42. *& seq. Rota Rom. decis.*526. *inter nouiss. coll. per Farin.par.*2. vbi notabiliter decisum fuit,*tex.in d.l.fin.* non posse practicari,nec si filius sit institutus in testamento in aliqua re, quæ posteà reperta fuit non esse testatoris; sed immissionem impediri quasi sit præteritus, de eaque exceptione inconti-
7 nenti constare. Et in feudis licet vocatus ad successionem ex inuestitura immittendus sit in possessionem beneficio *d.l.fin.C.de edict.Diu. Had.* vt post alios tradit *Rolan.cons.*1. *n.*51. *vol.*1.*Surd.cons.*484.*n.*14.*vers.rectiùs tamen volu.*3.id tamen non procedit, vbi agnatus incontinenti docet de suo iure,vt per *And.in c.inter filiam si de feud.fuer. controuer.* & alios allegat *Menoch.de adipisc.possess. remed.*4. *num.* 381. & sequitur *Anell. Amat. cons.*100. *num.*9. & decisum fuit per Sacrum Consilium, præuia maxima discussione in causa Marci Antonij Moles cum D. Thoma Moles, prout refert *Dominus meus Regens Tapia in famigerata dec.*1.*inter decisiones ipsius Sacr.Reg.Cons.*videnda omninò. Nec posse dubitari,quin constet in promptu de præteritione ipsorum nepotũ & per consequens de nullitate testamenti; constat namque vtroque ex duobus modis, quibus id fieri contingit. Primo ex partis assertione facta in comparitione præsentata in Magna Curia, in qua petunt declarari hæredes, ipsis nepotibus ex filia exclusis. Vnde si vera est conclusio, quam verissimam arbitrantur *DD.*
8 omnes, quod tunc dicitur incontinenti constare de nullitate testamenti, quando ex lectura ipsius constat adesse filium, vel alium legitimum contradictorem, prout ex pluribus cumulatis tenet *Menoch. de adipiscen. remed.* 4. *numer.* 729. *Rota Romana apud Farinac.*

G dec.370.

*decis.*370. *par.*2. & plures alios cu-
9 mulat *Argel. de acquir. possess. q.* 3. *art.* 16. *num.* 878. multò magis id fieri dicendum est, vbi constat ex actis per ipsius partis assertionem, qua nulla maior probatio, *ad reg. tex. in l. cum precum C. de liberal. caus.*

Et augetur argumentum, eò quod iidem instituti habuerunt nepotes pro legitimis contradictoribus, dum
10 illos citare fecerunt in confectione præambuli: & quidem non est dubiũ quod ex sola citatione efficitur quis legitimus contradictor, prout multis cumulatis probat *Argel.* esse communem opinionem *in tract. de legit. contradict. q.* 3. *art.* 1. *num.* 19. *& seq.*

Constat secundo, nàm quamuis nullitas testamenti non appareret ex præteritione nepotum ab ipsis hæredibus scriptis agnita: tamen ex quò incontinenti offertur probari, res efficitur clara, & impedit immissionẽ, ita *Curt. Iun. in d. l. fin. C. de edict. Diu. Hadr. nu.* 46. *cum aliis relatis per Menoch. de adipiscen. remed.* 4. *num.* 730. *Argel. de acquirend. possess. d. q.* 3. *art.* 16. *num.* 861. *&* 889. *Rota Roman. apud Farinac. in nouiss. par.* 4. *dec.* 770. *num.* 3. *Dominus meus d. decis.* 58. *nu.* 7. *Regens de Ponte consi.* 21. *lib.* 1. *num.* 54. Imò eadem Rota Roman. *d. decis.* 526 *num.* 12. vlteriùs subdit. *Ex istis patet, quod exceptio præteritionis ex parte Marci Antonii est incontinenti probata, & quod si remanet aliud discutiendum, hoc prouenit ex replicatione Domini Pyrri, quod non facit, vt exceptio debeat reijci, tanquàm requirens altiorem indaginem, ad Afflict. dec.* 63. *Put. decis.* 243. *lib.* 3. *&c.*

Et ad contraria respondetur, non obesse, quod vitium præteritionis sit intellectuale, & inuisibile, & exceptio, quæ ex eo resultat respiciat proprietatis, & dominij defectum: nam id est quod dicunt
12 *DD.* proximè citati, quod vitium inuisibile, & intellectuale incontinẽti probatum impedit quoque immissionem; vnde Domini de Rota apud *Farinac. d. decis.* 770. *num.* 3. subdunt; *sed quando incontinenti probatur hoc vitium etiam inuisibile, debet admitti; quia fit visibile per euidentiam rei, & in quolibet iudicio admittitur exceptio incontinenti probata, & euitatio inanis circuitus, & subitaneæ restitutionis. Gratian. d. cap.* 702. *num.* 43.

Vel secundò, & quidem rectius respondetur, vitium præteritionis non
13 quidem inuisibile, sed visibile esse; quandoquidem per lecturam ipsius testamẽti videtur satis clarè hos nepotes, qui instituì debebãt fuisse præteritos, & licet præteritio sit quædã mera priuatio non cadens sub aliquo sẽsu corporeo; hoc tamen est verum directè: nàm indirectè etiam præteritio cadit sub sensu, cum sensus institutionis entitatem non respiciens, eius absentiam cognoscat; quomodo oculi dicuntur videre noctem, cùm nox sit mera lucis priuatio: non videntes enim lucem, cognoscunt tenebras; ita non videns filij, vel nepotis institutionem, dicitur videre præteritionem; ita subtiliter, & eleganter discurrit *Argel. d. quæst.* 3. *art.* 16. *num.* 846. *& seq.* vbi comprobat multis similibus, & exemplis, & sequitur *Dominus meus d. decis.* 58. *num.* 6.

Et quod huiusmodi exceptio
14 nullitatis respiciat defectum dominij, & proprietatis, nihil refert vbi ea incontinenti offertur probari, ita docet *Bald. in d. l. fin. n.* 51. *vers. sextò opponendo, Dec. Zuccard. Gozad. & alii*
15 *relati per Menoch. d. remed.* 4. *nu.* 751. Ad *tex.* verò difficilem *in d. l.* 2. *C. de edict. Diu. Had. facilè* respõdetur pcedere, quãdo is qui præteritũ se dicit, opus haberet dilatione ad id probandum

dum; quod si vel ex eodem testamẽto, vel incontinenti probetur, tunc impeditur immissio, secundum *Glos. in ead.l.2.Bart.in l.final.C.de eod.n.2. Dec.ibidem num. 26.* cum alijs relatis *per Ioannem Vinc. de Anna allegat. 19.nu.5. Argel d.q.3.art.16.nu.894.* dicẽtem esse communem opinionẽ,
16 hoc enim casu habet locum regula hodiè cõstat, hodiè agatur, quæ procedit in remedio adipiscẽdæ *ex tex. in l. si is à quo ff. vt in possess. legator* quam allegat *Isern. in cap.1. §. inter filiam, si de feud.fuer. controuer.* & per eam limitatur dispositio *tex.in d. l.2. C.de edict.Diu.Hadr.* vt dicunt *ibidem Bart.& cæteri*, & hoc habuit pro vero Sacrum Consilium, *vt per D.meum d.decis.1.num.32.& 48.* & ita quoque censuit Magna Curia in hoc ptimo articulo.

SVMMARIVM.

1 *NEpotes præteriti ex filia, quæ dote accepta paternæ hæreditati renunciauit, non possunt dicere testamentum nullum.*
2 *Filia, quæ paternæ renunciauit hæreditati dote accepta, potest à patre præteriri.*
3 *Testamentum ille potest rumpere, qui ab intestato succedit.*
4 *Filii excluduntur, vbi mater est exclusa.*
5 *Iuris non potest esse plus in causato, quã in influente potentiam causæ.*
6 *Iuramentum obligat hæredes.*
7 *Filiis non obstat renunciatio matris, vbi veniunt ex proprijs personis.*
8 *Nepotes subintrando locum patris, veniunt iure proprio.*
9 *Renunciatio matris habet in se tacitam conditionem, si hæreditas ad eam deuoluatur.*
10 *..non extenditur ad bona filiorum.*
11 *..etiam facta pro se, & hæredibus non obest filiis, quin veniant ex proprijs personis.*
12 Text.in l.fin. C.de euiction. procedit *in quocunque hærede agente ex propria persona.*
13 *Nepotes hæredes matris sine beneficio inuentarij non possunt venire contra eius factum.*
14 *Filia non præiudicat nepotibus venientibus ex propria persona, etiam si renunciauerit pro se, & hæredibus cum pacto de non petendo.*
15 *Pactum de non petendo non refertur nisi ad ius de præsenti.*
16 Decius in l. pactum C. de collat. Minad.cons.12.num.12. & Gasp. Thesaur.lib.2.q.90.num.15.*refelluntur.*
17 *Nepotes venientes ex propriis personis non tenentur dotem maternam in legitimam imputare; sed remissiuè.*

Nepotes ex filia, quæ paternæ renunciauit hæreditati posse ad Auita bona venire ex proprijs personis.

CAPVT XI.

1 SEcundò dicebatur pro scriptis hæredibus, dato millies quod testamẽtum propter nepotum præteritionem esset nullum, hoc non procedere vbi filia, & mater ipsorum recepta dote paternæ hæreditati renunciauerit cum iuramento iuxta formam traditam *in cap. quamuis pactum, de pact.in 6.* hoc etenim casu, cum ipsa non possit patri succedere ab

ab inteſtato, vt tradunt communiter
Canoniſtæ in d.cap. quamuis pactum,
& ibi Couar.in 3.par. relect.§.3. de
pact.in 6. non eſt dubitandum quin
pater poſſit ipſam præterire,prout la-
2 tè fundat *Guid.Pap.deciſ.295.& 548.*
Afflict.deciſ.158. Couar. loc.cit. nu.4.
Vinc.de Franch.deciſ.149.nu.7. Ioann.
Papon.arreſt.Franc.lib.16.tit.4.arreſt.
7.Ludouiſ.deciſ.85.num.4. quos refert
Dominus meus in deciſ.58. Sacr. Conſ.
num.5 . & in puncto conſiderat *Ioan.*
Andr.de Georg.alleg.30.num.37.& ra-
tionem ponit *Bart.in l.fin.num.5. ad*
*Tertull.*quia ille poteſt teſtamentum
3 rumpere, qui poteſt ab inteſtato ſuc-
cedere,*l.1.§.& ſui iuris de bon. poſſeſſ.*
contra tabul. & hanc eſſe magis com-
munẽ opinionẽ dicit *Iaſ.in auth.nouiſ*
ſima nu.57.C.de inoffic.teſtam. Aymon.
conſ.11.nu.13. & alij relati per Iacob.
Cancer.var.reſol.iur.tom.1. cap.4. nu.
40. Mercur. Merlin. de legitim.lib.3.
tit.1.q.14.num.16.

Quod ſi matri præteritæ hoc caſu
non conceditur teſtamentum dicere
nullum, multò minùs concedendum
4 eſt filijs ipſius, qui procedunt à radi-
ce infecta, & inhabilitata *ex reg. text.*
in l. ſi viua matre C. de bon.matern.l.
illam C.de collat. l.final. C. de natural.
liber.cap.1.§.hoc autem,qui feud. dare
poſſunt, Bart. in l. liberorum num.14.
de verb.ſignific. Vnde illud vulgatum
iuris axioma,non poſſe plus iuris eſſe
5 in cauſato, quàm in influente poten-
tiã cauſæ, de quo *Bald.in l.1.ff.de Se-*
nat. & in l.maximum vitium num. 2.
C.de lib.præter. & ita docet ſingulari-
ter *Caſtrenſ.conſ.422.vol.1.& alios re-*
fert Cancer. loc.cit. cap.5. num.8. &
Gaſp.Theſaur.quæſt.forenſ.lib.2.q. 90.
num.7.& videtur tenere *Ioannes And.*
de Georg.allegat.30.num.37.

Hoc autem quod diximus,eſt ex-
6 tra controuerſiam, vbi ea renuncia-
tio iureiurando firmata eſt: nam tale
iuramentum obligat quoque hære-
des,*ſecundum additionem marginalem*
ad gloſ.in d. cap. quamuis pactum in
verb. detrimentum de pact.in 6. & re-
fert Gaſp.Theſaur.loc.cit.num.8.

Sed reſpondetur pro parte nepotũ
7 renunciationem matris in vita aui
prædefunctæ ipſis non obeſſe, veniũt
namque ex proprijs perſonis ad ta-
lem ſucceſſionem, quod de iure eis
permittitur, *ad text. in l.3.§.ſi eman-*
cipatus,de bon. poſſeſſ.contra tabul. &
eſt theorica *Bart. ferè ab omnibus am-*
plexa in l.qui ſuperſtitis num.2.ff. de
acquirend.hæred.& eſſe communem
teſtatur *Roder. Suar. in l.quoniam in*
prioribus limit.4. num.5. C. de inoffic.
teſtam.Couar.in d. c. quamuis pactum
par.3.§.2.nu.4. Anton.Gomez ad l. 22.
Tauri nu.10. vbi latè Tiraquel.de iur.
primogen.q.40.num.117.Ludou. Mo-
lina de primogen.lib.2. cap.3. num.47.
*Gramat.deciſ.57.nu.39.*quos,& alios
refert,& ſequitur *Gaſpar. Theſaur. d.*
*lib.2.q.90.nu.3.*dicens ab huiuſmodi
ſententia non ſolere recedere Sena-
tum, & eſſe communem, & veram
teſtatur *Vincent. de Franch. deciſio.*
67. in princ.Paſchal. de virib. patr. po-
teſt.par.3.cap.7.num.57.Theſaur.dec.
128.in fine Ioan. And.de Georg. alleg.
30.num.33.& ſeq.& Guttier in repet.
d.c.quamuis pactum de pact. in 6. gloſ.
final.

Cuius quidem ſententiæ ea eſt
potiſſima, & communiſſima ratio:
quia filij veniunt ex perſona propria
ad ſucceſſionem aui,non ex perſona
matris:nã ſubductis de medio patre,
& matre in vita aui,nepotibus debe-
tur legitima in bonis auitis ex perſo-
na propria, non autem eorum patris,
vel matris, vt notatur *in auth. nouiſſi-*
8 *ma C.de inoffic.* & ſubintrando locum
patris veniunt iure proprio, *l. ſi quis*
poſthumus §.ſi filium de liber.& poſthu.
& optimè declarat *Bart.in l.1.§. ſi ſit*

nepos

nepos de collat. dot. & tradunt omnes *in l. si Auus C. de liber. prater.* & etiam quia renunciatio matris habet in se tacitam conditionem, si hæreditas
9 patris ad eam deuoluatur, *Bart. & alii in d. l. qui superstitis, Paul. de Castr. in l. pactum C. de collat.* quod effectũ dici non potest, cum ipsa sit præmortua, *l. 1. §. si nec impuberis de collat. bon.* quomodo post multa doctissimè discurrit *Tellius Ferdinandez ad l. 6. tauri num. 55. vers. vlterius, & sequitur Vinc. de Franch. loco cit. num. 3. Anton. Thesaur. decis. 138. nu. 3. Gaspar. Thesaur. d. q. 90. num. 4.* & ita decisum in proprijs nostris terminis refert *Ludouic. à Peguer. dec. 265. Castill. dec. 189. num. 2.*

Sed difficultas est in proposita specie, si renunciatio non sit simpliciter à matre facta, sed concepta quoque pro se, suisque hæredibus, & successoribus, & nepotes qui volunt auo succedere, sint hæredes matris. In qua quidem specie magna est inter *DD.* dissentio, & controuersia, quæ magis concordia, quàm resolutione indigeret, vti docuit *Purpurat. cons. 307. num. 13. refert Gaspar. Thes. loco cit. n. 5.* Sed iam ex authoritate, & numero grauissimorum Doctorum, & rerum iudicatarũ magis obtinuit
10 sententia *Bart. in d. l. qui superstitis vers. sed quid si proponeres, de acquir. hered.* quod scilicet renunciatio matris facta prose, & hæredibus non obsit filijs, quin possint ex proprijs personis venire ad auita bona, etiã quod sint hæredes matris: eamque sequuntur quàmplurimi primæ notæ authores relati per *Gaspar. Thesaur. loco proximè cit. num. 5.* & pluries approbata fuit per Sacrum Consilium *in d. dec. 67. Vinc. de Franch.* & ab eius semitis nõ licet sine peculiari fundamẽto nobis discedere, de eaque testatur etiam *Minad. in Consil. in aliquibus notab. 6. num. 11.* & secundum eam iudicatum per Sabaudiæ Senatum testatur *Antonius Faber in suo Codic. Fabr. lib. 2. tit. 3. definit. 1. & 14.* & pluries per Senatũ Barcinonẽsem, vt videre est *apud Peg. d. decis. 265. num. 5. vers. quod procedit, & Cancer. var. resolut. par. 3. cap. 15. num. 59. & 62.*

Huius opinionis fundamenta plu-
11 ra assignari possent; sed illud præcipuum est, quod renunciatio filiæ extendi nequit ab bona ipsorum nepotum. Vnde si petant, quod ipsis debetur ex propria persona, non dicuntur venire contra factum matris, *ad reg. tex. in l. fin. C. de euict.* quam procedere in quocunque hærede agente ex persona propria dicit *Dec. cõs. 185. nu. 6. cum relatis per Beccium cons. 72. num. 18.* & docet *Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. num. 53.* quod vbi hæres agit iure proprio, & ex persona propria, factum defuncti impugnare potest, & *notat Honded. cons. 3. nu. 39. volu. 1.* fit ergo consequens, quod qualitas hæreditaria, quæ in eis residet nihil noceat, quia hoc non habẽt vti hæredes matris; & proinde non esse recedendum ab opinione Bartoli, iudicasse iterum Senat. Pedemon. ipso patrocinãte, refert *Gaspar. Thes. d. q. 90. num. 14. 15. & 16.* quo loci multus est ad propositum, multàque refert memoratu digna.

Sed *Minad. d. cons. 12.* non impertinenter conatur has conciliare opiniones, vt cõtraria quæ fuit originalis *Romani in d. l. qui superstitis de ac-*
13 *quir. hared.* procedat, vbi nepotes sũt simpliciter hæredes matris, non acceptata hæreditate ipsius cum beneficio legis, & inuent. nostra verò, quę vt prædiximus fuit *Bartoli*, vbi nepotes sunt hæredes cum dicto beneficio; quam conciliationem tàm subtilem, quàm veram arbitror, placuitq; doctissimo *Peregr. tractat. de fideicom. art. 55.*

art.55.n.97.*Vinc. de Franch. dec.*525. *nu n.* 7. prout & arbitratum fuit Sacrum Consilium aliquando, vt testatur *Molfes.ad Consuet.Neapol.tit. de renunciat.q.*5. *num.*17.

Huiusmodi enim rationes locum sibi vendicant etiam vbi filia premortua renunciauit pro se, & hæredibus
14 propter dotem a patre receptã, promisitque nil amplius petere; nã præterquam quod renunciatio semper præsumitur facta, eò quod filia aliquid loco suę portionis recepit à patre, aliàs reduceretur ad iniquitatem: tamen rationes quas *DD.*afferunt ad substinendum hanc limitationem, nihil possunt cõuincere, nisi quod mater possit ex sua pactione præiudicare iuribus, quæ filijs competunt vti hæredibus, non autem ex proprijs eorum personis, idque clarè conuincitur ex decisis per Sacrum Consiliũ *in d.decis. Vinc.de Franch.* quibus casibus conspicitur, filias fuisse à patre dotatas, & ex hac causa renunciasse, quod ex communi stylo huius Regni fit etiam per pactum de non petendo amplius, & nihilominùs fuit decisum in fauorem nepotum deberi eis legitimam in bonis aui, non obstante renunciatione matris. Et rursus pactum
15 de non petendo quantumuis generale non refertur nisi ad ius competẽs de præsenti, nõ verò ad ius de futuro, quantũcunque ex causa præsẽti cõpetere possit, *l. si ita scripsisset de leg.*2. *Bart. in l.qui Roma* §.*duo fratres nu.*18.*in fine de verb.oblig.Barbos.in l.si cum dotem in princ. num.*40. *solut. matrim*. Vnde cauendum est à *Decio*
16 *in l.pactum C.de collat.bonorum,quem sequitur Minad. conf.*12.*nu.*12. dicente, quod filij nec etiam ex propria persona valent succedere auo, vbi renunciatio non est gratuita, sed fit dote recepta, sic etiam *à Gaspar. Thes. d.q.*90.*num.*15.vbi idem tenet: nam contra eum esse veriorem, & magis communem sententiam ex pluribus grauissimis *DD.* aduertit *Castillo d. decis.*189.*num.*10. ea præcipua ratione, quia non permittitur matri renũciare iuribus filiorum, quæ ipsis ex proprijs eorum personis competunt *ex Surdo cons.*133.*num.*61.

17 Et hoc supposito, quod hæreditas matris non officit quin nepotes possint venire ad successionem aui ex propria persona, videbatur dicẽdum, quod nec etiam dotem ipsam teneãtur imputare in legitimam, quomodo sentit *Bal. in l.illã C.de collat.* & cẽsuit *Senat Pedam.apud Ant. Thes.dec.*237. Verumtamen de his non fuit actum in hoc iudicio summario confectionis præambuli, quia requirebant altiorem indaginem, & iudicium ordinarium: pro resolutione tamẽ articuli consulere poteris *Iacob. Cancer. variar.resolut.cap.*3.*de legitima num.*33. *Anton. Fab. relatum per Gasp. Thesaurum loco sæpiùs citato num.*13. & *Castillo dicta decis.*189. *num.*14. & *seq. l.tẽ Mangil. in tract.de imput. & detract quæst.*18.

Et iuxta hæc iudicauit M. C. vt videbis in sequenti.

SVMMARIVM.

1 *Clausula Codicillaris quid operetur.*

2 *..non prodest his qui hæreditatem petierunt ex testamento.*

3 *Variatio non datur ab vna actione ad aliam contrariam.*

4 Dominus Consiliar. & Præsid. Regiæ Cameræ Summariæ Fabius Capicius Galeota *laudatur.*

5 Decisio Afflict.134.*declaratur.*

6 *Clausula* omni modo meliori, *non operatur ad contraria.*

7 *.. codicillaris operatur, vt scripti hæredes possint habere hæreditatem à manibus venientium ab intestato.*

Clau-

Clausulam Codicillarem non opitulari ei, qui petijt hæreditatem ex testamento.

CAPVT XII.

Ertiò denique dicebatur pro hæredibus, quod si nullitas testamenti de iure saluari non posset per renunciationem præfatam ipsius filiæ: salua-
1 tur certè per clausulam codicillarē, ex qua filius, seu quilibet descendēs præteritus ab intestato succedens tenetur detracta legitima hæreditatē scriptis hæredibus restituere *ad text. in l. ex testamento C. de fideicomm. vbi glos. notabilis, l. posthumus §. si paganus ff. de iniust. rupt. & irrit. testam. cum aliis concordan. & DD. innumeros refert Clarus in §. testamentum q. 86. Gomez. ad l. 3. tauri num. 78. Mantic. de coniect. lib. 6. nu. 16. Simon. de Prat. de interp. vltim. volunt. lib. 3. solut. 1. sub num. 17. & notant DD. passim in auth. ex causa C. de liber. præter. Gratian. discept. forens. cap. 398. num. 5. Afflict. decis. 125. Ludouisius dec. 271.*

Sed respōsum fuit pro nepotibus: tempora non largiri, quod hæredes scripti possint iuuari prædicta clau-
2 sula codicillari: hoc etenim eis non licet postquam hęreditatem petierūt ex testamētō: sunt enim hæc cōtraria inter se iura, cū per vnum reducatur res ad causam testati: per alterum verò ad causam intestati quæ de diametro inter se pugnant; at cōtrariorum ea est natura, vt facta electione vnius ad aliud non detur regressus ex celebri *Theodosii* sanctione *in l. fin. C. de codicill.* vbi septies repetitur non posse quempiam, postquam agendo testamenti viam elegit ad intestati causam redire: ibi: *ad fideicommissi persecutionem aspirare cupiens, minimè permittatur*; & rursus: *vtrum velit eligendi habeat potestatē, sciens se vnius electione, alterius sibi aditum præclusisse*: & iterum; *illo electionis iure perdurante, vt qui ex testamento agere voluerit, ad fideicommissum migrare non possit*; vbi est *glos. celebris in verb. præclusisse, &* facit *tex. in l. 1. C. de furt.* vbi
3 quis vnam ex actionibus contrarijs potest eligere, nec posteà datur variatio: quam regulam exornant eleganter præ cęteris *Salyc. in d. l. 1. post. num. 12. C. de furt. & Romanus in fortiori casu in cons. 125. & tex. in l. quod in hærede §. eligere de tribut. act. Rota Roman. apud Ludouis. decis. 270. num. primo.*

Eamque procedere etiam, re integra ante acceptationē; nàm per solā petitionem hæreditatis ex testamento ita intelligitur viæ codicillari renunciatū, vt statim ad successores ab intestato incipiat pertinere, *l. 1. §. quod semel de success. edict. Tiraquell. de iur. primogen. quæst. 28. & de retract. q. 8. in fine*, ex quibus, & alijs sic elegan-
4 ter ratiocinatur *Camill. de Medic. cons. 40.* per totum præcipuè *num. 18. & Dominus Consiliarius, & Præs. Regię Cameræ Summariæ Fab. Capicius Galeota eius gener nobilitate, & doctrina non minùs, quàm ipse clarus in add. ad cons. 41.*

Nec obstat *decis. Afflict. 134.* vbi
5 videtur licita variatio à causa testati ad causam codicillarem; nam respondēt proximè citati Authores, casum *Afflicti* fuisse valdè diuersum, ibi enim varians erat reus; nō autem actor,

actor: at regula est, quod reus potest opponere plures exceptiones etiam contrarias.

Nec iuuantur hæredes scripti ex clausula, *omni modo meliori*, in eorum petitione apposita; nã illa extẽditur, & ampliatur ad omne illud, quod actioni iam propositæ congruum est, & consentaneum; non autem ad contrarium, & penitus diuersum, prout est clausula codicillaris: nàm aliàs esset dare absurdum, posse quempiam duas actiones contrarias, eodem tempore proponere.

Imò nepotes ab intestato venientes habent priùs deducere legitimã, & Trebellianicam: nàm & si à principio per viam clausulæ codicillaris hæreditas esset petita; tamen illam habere deberent à manibus ipsorum nepotum ab intestato venientium, *Bar. in l. 1. ff. de iur. codicill. Crass. q. 50. §. testamentum, Clar. in eodem §. testamentum q. 46. & Camill. de Medic. d. cons. 41. nu. 2. Glos. in l. fin. C. de codicil. in verb. ex more litera C. vers. an ergò* notabiliter dixit, quod qui ex codicillis habet hæreditatem, non poterit petere mitti in possessionem; quia legitimi hæredes videntur rogati. Et quod fideicommissarij non sint legitimi contradictores ad impediendũ immissionem hæredis ab intestato, probat *Rolan. cons. 78. lib. 3. num. 14. & 15.* & quãdo aliquid est detrahẽdũ ad beneficium hæredis abintestato ratione legitimæ, vel Trebellianicę, in dubitanter dicta opinio procedit, *Roland. d. cons. 78. num. 21.* etiam in casu fortiori nimirum, quando fideicommissarius possideret *Ioseph. Ludouic. decis. Perus. 47. num. 15. cum pluribus seqq. Rota* quàm pluribus decisionibus hoc confirmat *decis. 115. par. prima inter nouissimas recollectas per Farinac. præcipuè num. 11. Anna pater allegat. 19. num. 11. & 12. ac Vinc. de Franch. decis. 204. nu. 5. & 6. & nu. 28. & 29. & 30. & Anna filius cons. 103. nu. 6. & 7. Cacher. dec. 34. n. 22. & 27. Pereg. de fideicomm. art. 47. num. 64. & art. 48. num. 17.*

Magna Curia Vicariæ refente *meritissimo Iudice Donato Coppula meo affine* censuit interponendum esse præambulum ab intestato in beneficium nepotum, tenẽdo infrascriptas conclusiones. Quod nepotum ex filia præteritio in continenti probata impedit immissionem scriptorũ hæredum. Quod renunciatio matris etiam iurata, & facta pro se, & hęredibus non officit nepotibus quin veniant ex proprijs personis ad aui successionem. Quod petens hæreditatem ex testamẽto non possit amplius iuuari clausula codicillari: & posteà confirmatum fuit per Sacrum Consilium, vt audiui.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia conquassantur inter pariter priuilegiatos.*
2 *Par in parem imperium non habet.*
3 *Ecclesia quare non teneatur Fisco edere titulum.*
4 *Possessio longæua releuat ab onere exhibendi titulum.*
5 *Iurisdictio omnis ab initio sæculi penes Principem fuit.*
6 *Regi omnes gentes subesse oportuit.*
7 *Populus Principi Iurisdictionem restituit.*
8 *..aliquando Regiam authoritatem vsurpauit.*
9 *Iurisdictiones omnes à Rege fluunt, & refluunt.*
10 Dominus Regens Carolus de Tapia *laudatur.*
11 *Iurisdictio ad aliquem pertinere non potest absque Principis concessione.*
12 *..est de regalibus Principis.*
13 *..non intelligitur cõcessa, concesso simpliciter castro.*

14 Re-

14 *Regi omnia præsumuntur subiecta quò ad iurisdictionem.*
15 *Titulum ostendere tenetur vnusquisque, cum agitur de re ad Principem spectante.*
16 *Fisco specialiter est concessum, vt reus teneatur sibi edere instrumentum ad fundandam ipsius intentionem.*
17 *Præsumptio iuris, quæ Regem comitatur, facit vt quis teneatur exhibere titulum.*
18 *.. transfert onus probandi ad reum.*
19 *Emphyteuta quando teneatur domino instrumentum inuestituræ exhibere.*
20 Textus in l. cogi C. de pet. hæred. *limitatur in habente rem in feudum, & in eo, qui possidet regalia.*
21 *Præscriptio nulla, nisi centum annorum currit in Regno contra Fiscum.*
22 *Demanialia non præscribuntur nisi tempore, cuius non extat memoria.*
23 *Possessio sine titulo in iurisdictionalibus nihil operatur.*
24 *Possessorium iurisdictionis dicitur mixtum & quare.*
25 Dominus Reg. Scipio Rouit. Regius Collateralis Consiliarius *laudatur.*
26 *Possessio, seu quasi quando acquiratur in iurisdictionalibus ex frequentia actuum.*
27 *.. quæ turbat possessionem alterius non iuuat possidentem, nisi de titulo doceat.*
28 *.. posterior semper præsumitur iniusta.*
29 *Clericus ad secularem iurisdictionem exercendam assumi prohibetur.*
30 *.. Exercens iurisdictionem, quare teneatur exhibere titulum.*
31 Textus in cap. 1. de præscript. *commendatur.*
32 *Interdictum vti possidetis non datur ei, cui resistit ius contra eum, qui fundat de iure, nisi probet titulum.*
33 Textus in l. cogi C. de petit. hæred. *declaratur.*
34 *Constitutionis Regni.* Ab officialibus nostris *nouus, & elegans intellectus.*
35 *Dominium omnium rerum non habet Rex, nisi quòad protectionem.*
36 *Fiscus non ratione priuilegij, sed iuris communis potest petere tituli exhibitionem.*
37 *Ecclesia habens feudum conuenitur coram Iudice laico, tanquam Regis vasalla.*
38 *Imperator licet iuret Ecclesiæ Romanæ fidelitatem, tamen si ipsa tenet ab eo feudum dicitur eius vasalla.*
39 *Ecclesia conuenitur coram Iudice laico, tàm si agatur de proprietate, quàm de possessione feudi.*
40 *Appellationis Iudex dicitur superior.*
41 *Prælatus habens iurisdictionem temporalem à Rege, stabit appellationi ad ipsum interpositæ.*
42 *Etiam si iurisdictio teneatur in allodium.*
43 *Prælatus ratione iurisdictionis, quam habet à Rege, iudicatur vt laicus.*
44 *Ecclesia amittit feudum, si leges feudorum non seruat.*
45 *Rex circa iurisdictionalia potest statuere etiam contra Ecclesias.*
46 Andreas de Barulo *declaratur.*
47 Ioann. Vincentius de Anna allegat. 79. refellitur, Ioan. Franciscus Capiblancus ad Prag. 11. de Baron. num. 50. notatur.

Possessorem quemcunque teneri ostendere titulum possessionis rei, in qua Fiscus habet pro se iuris præsumptionem, ad ornatum l. cogi C. de petit. hæred. & Constitutionis Regni, Ab Officialibus.

CAPVT XIII.

Nobilis equidem fuit, sed iam priscis Cæsarum temporibus determinata quæstio, an possessor teneatur exhibere titulũ suæ possessionis: & quid Fisco instante; namque *Imperatores Arcad. & Honorius in l. cogi C. de petit. hæred.* generaliter inquiunt; *cogi possessorem ab eo, qui expetit, titulum suæ possessionis dicere, inciuile est*, & magis in specie peculiari Regni huius Constitutione Imper. Feder. vt in Constitut. Ab officialibus nostris, id Fisco vetitum fuit. Quare cum Archiepiscopus Salernitanus (qui, dum hæc scribebam, erat Eminentissimus Dominus Cardinalis Lutius Sanseuerinus) possideret vti de mensa Ecclesiæ iurisdictionem Baiulationis Terræ demanialis Montis Corbini, & vellet eam exercere circa causas liquidationum instrumentorum; instetit Fiscus in Regia Camera Summariæ ipsum cogi ad exhibendum, & ostendendum, quo titulo tenet, & possidet iurisdictionem prædictam.

Hoc equidem nimis durum, & à præfatis iuris regulis valdè alienum asserebat Eminentissimus Cardinalis. Primò *per text. in dict. l. cogi*. Secundò per dictam Constitutionem *Ab officialibus nostris*. Tertiò per rationem; quia dato, quod Fiscus hoc posset prætendere, id intelligeretur eidem competere ex priuilegio à iure sibi tributo, vt voluit *Martin. Laudens.* & post eum *Gramat. cons. 9. n. 2.* quo quidem priuilegio nõ potietur contra Ecclesiã pariter pri-
1 uilegiatam ex regula conquassationis priuilegiorum inter priuilegiatos, per quam reducitur res ad terminos iuris communis, *authen. quas actiones vbi DD. C. de Sacros. Eccles. ex. elegãs in l. sed & milites §. 1. ibi; coæqualitas honoris de excusat. tutor. Vinc. de Frãb.*
2 *dec. 553. n. 4.* & quia par in parem imperium non habet, *l. ille à quo §. tempestiuum ad Senat. consult. Trebell.* vnde doctissimus *Marc. Ant. Pereg. in tract. de iur. Fisci lib. 7. cap. 3. nu. 24.* expressè docet, quod si Fiscus ageret contra Fiscum, vel alium priuilegiatũ, tũc
3 non vtetur tali priuilegio petendi tituli exhibitionem, & in specie in Ecclesia, quod ratione paritatis, quam habet, ad id nõ teneatur: videtur sentire *Ias. in l. ne quisquam n. 5. de edēd.*

Quartò per authoritatem maximi nominis *DD.* præsertim *Bart. in l. 1. num. 2. C. de conduct. domus Aug. lib. 11. vbi Andr. de Barulo* testatur, multos processus vidisse pro hoc irritari, & tenet etiam *Andr. de Isern. in cap. Imperialem §. illud col. 4. de prohib. feu. alienat. per Feder. Ioann. Antonius de Nigris ad cap. Regni 66. quod incipit, Prædicti magistri Procuratores n. 14.* & plures decisiones se patrocinante factas refert *Io. Vinc. de Ann. alleg. 79. num. 3.* Et

Et tandem ex eo quod, et si regu-
4 liter liceret Fisco petere Ecclesiæ ti-
tuli exhibitionem, nusquam tamen
permittendum esset, vbi obijceretur
ei longęua possessio, puta triginta an-
norum, prout latè fundat *Glos. in con-*
stit. si dubitatio, verb. faciente, vers. sed
nunquid in præmisso, qua ratione *eru-*
ditissimus Dominus Io. Francis. Capibl.
olim, & in Regia Audientia, & in M.
Curia Collega noster in comm. ad Prag.
1 1. de Baron. num. 50. habet pro abso-
luto, quod data longa possessione,
neque Fiscus cogere poterit possidē-
tem ad ostendendum titulum; idem-
que procedere in habente iurisdictio-
nem in officium.

Hæc & alia huiusmodi, quæ tamen
minùs stringunt, materiam mihi de-
derūt veritatē articuli inuestigādi, vt
eiusdem tàm Eminentissimi, quàm
vitæ moribusque probatissimi Car-
dinalis Imperio parerem.

Dixi ergò præmittendum fore in
proposita speci e, omnem iurisdictio-
nem penès Principem fuisse etiam ab
initio sæculi, ex vi concessionis Do-
minicæ Adæ primo parenti omnium
animantium Imperatori factæ, vt per-
bellè obseruat *Dominus meus in com.*
ad Reg. Constit. Post Mundi machinam
lib. 1. Iur. Reg. Neapol. nu. 21. & Genes.
c. 1. vbi Dominus; *dominamini*, ait, *pi-*
scibus maris, & volatilibus Cœli, & om-
nibus animantibus, quæ mouentur super
terram: siue id factum fuerit Deo iu-
bente, siue eo sinente, & permitten-
te, vt voluit *And. in prælud. feud. n.* 30.
6 proinde iurisdictionem Regiam esse,
gentesque omnes Regi subesse opor-
tuit, *ad tex. in l. 2. de orig. iur.* idque
Tiberio Cęsari monitum faciebat *M.*
Terent. apud Tacit. lib. 6. Annal. tibi, in-
quiens, *summum rerum iudicium Dij*
dedere, nobis obsequii gloria relicta est.

Et si sæuiente tiramnide ipsa à Po-
pulo aliquando vsurpata fuerit *l. 1. §.*
exactis de orig. iur. vrgentibus tamen
publicis ærumnis, & necessitatibus,
8 idem Populus in Principem contulit
iurisdicendi potestatem, *l. 1. de constit.*
Princip. l. 1. §. cum enim C. de veter. iur.
enucleand. §. interim, authen. de defen-
sor. Ciuit. §. illud autem, vt Iudic sin.
quoq. suffrag. Andr. & cęteri in cap. 1.
verb. potestas n. 64. quæ sint reg. cū alijs
cumulatis per Mastrill. in tract. de ma-
9 *gistrat. lib. 3. cap. 2. num. 4.* à cuius iu-
ridictione cæteræ omnes tanquam à
fonte dimanare, & fluere. dicuntur
d. l. 1. de constit. Princip. l. 1. §. cum vrbē
de offic. præfect. vrb. l. 1. C. eod. Andr. de
Isern. loco cit. Bald. Ias. & alij relati per
10 *Eminentissimum Iurisconsultum D.*
Regent. Carol. de Tapia Marchionem
Belmontis auunculum meum in eadem
celebri repetitione, quam non dum adul-
ta ætate pro Republica literaria bono
typis mandauit, rub. de constit. Princip.
cap. 4. num. 10. subdens, ideò iurisdi-
ctionem ad aliquem pertinere non
11 posse absque Principis concessione
& rursus *in decis. 1. Suprem. Ital. Senat.*
num. 1. & tradit Afflict. in constit. cum
satis num. 11. & in cap. 1. notab. 1. quis
dicatur Dux, Camill. Borrel. de præstan.
Reg. Cathol. cap. 21. num. 14. Mastrill.
d. lib. 3. de magistr. cap. 2. nu. 19.
12 Adeòque iurisdictio ipsa inhæret
ossibus Principis, vt dicatur esse de
regalibus primi capitis *prout ex Bal.*
Abbat. Alex. & alijs fundat doctissimus
Siculus D. Marius Cutelli in sua decis.
1. oratione 1. nu. 3. & 7. & non intelli-
13 gitur concessa, concesso simpliciter
castro, *Andr. in cap. Imperialem, §. præ-*
tereà si inter duos, de probib. feud. alien.
per Feder. Quidquid in contrarium
senserit *Bald. in cap. 1. de Cap. qui cur.*
vēdid. & post alios Couar. pract. quæst.
cap. 1. num. 10. quorum dissonantiam
ad concordiam reuocare intendit *D.*
meus ad d. l. fin. de Constit. Princip. c. 2.
num. 22. & seq. par. 1.

14 His consequens fit, quod omnia
præsumũtur Regi subiecta quòad iu-
risdictionem, nisi probẽtur exempta,
*Afflict. post Glos. & Andr. in constit. si
dubitatio*; quæ præsumptio Regi assi-
stens iuris est, facitque vt cum agi-
tur de iurisdictionalibus, quæ solent
15 ab ipso Principe concedi, vel aliud
quid simile; præsumptio sit contra
possidentem, & vnusquisque tenea-
tur ostendere titulum suæ possessio-
nis, tradunt *Glos. & DD. in cap. contra
morem* 100. *dist. Lucas de Penn. in l. 2.
C. de fund. Limitroph. lib.* 11. *num.* . .
Gramat. cons. 9. Pereg. de fideicomm. art.
52. *num.* 139. *Mascard. de probat. con-
clus.* 1377. *num.* 32. *Capiblanc. loc. cit.
num.* 50. & facit ad hoc *tex. in l. 3. ff. de
eden.* secundum intellectum, quem
probarunt *Fulgos. & Ias. in ead. l. &
Bart. in l. 2. §. Diuus Adrianus de iur.
fisc. & tex. in §. si verò dicatur auth. de
testib.* vbi ille, qui dicit se liberum, te-
netur prius demonstrare instrumentũ
16 libertatis; quod specialiter cõcessum
Fisco, vt reus teneatur sibi edere in-
strumentum ad fundandam ipsius in-
tentionem, dicit *Martin. Laud. in
tract. de fisc. priuil.* 237. *Gaspar. Thes.
lib. 4. quæstion. forens. cap.* 50. *num.* 6. &
sequitur *Gramat. d. cons. 9. num.* 2. vbi
refert ita iudicatum per Regiam Ca-
meram Summariæ.

Et quidem expressè in propria
materia iurisdictionali sic concludit
*Dominus meus in d. rub. de Const. Prin-
cip. cap. 4. num.* 11. quod quilibet præ-
tendens iurisdictionem in aliquo Re-
gni loco, debet necessariò probare
titulum ipsius, alioquin succumberet
17 ex sola præsumptione iuris, quæ Re-
gem comitatur, sicque tenet *Afflict.
in cap. 1. de controuers. inuestit. cum
multis alijs relatis per Azeued. ad l. 2.
tit. 1. lib. 4. nu. 2. noua recopil. Mastrill.*
18 *d. lib. 3. cap. 2. num. 11. & nu. 17. Ant.
Padiglia in l. altius C. de seru. & aqua
nu. 4. & 6. cum pluribus alijs per Ma-
strill. relatis*, & possessorem posse tali
iurisdictione spoliari, si facta monitio-
ne titulum non ostenderit, *ex Re-
gente de Pont. cons.* 40. *notat Capiblãc.
in nouiss. to. 2. de Baron. cap. 77. nu.* 20.
Stephan. Gratian. discept. forens. c. 441.
num. 14. *& sequitur Cutelli d. decis.* 1.
orat. 1. *nu.* 10. *&* 11. vbi ponit praxim,
& orat. 4. num. 9. ea scilicet ratione;
quia præsumptio iuris transfert onus
probandi ad reum, *l. siue possidetis C.
de probat. vbi glos.* postquam arguit
de contrarijs, soluit; quod ideò
probat, quia præsumptio est pro
actore.

Vnde etiam fit, quod quotiescun-
que lis est inter dominum, & vasallũ,
vel aliam personam, quę fatetur rem,
de qua agitur, esse de directo domi-
nio petentis, tunc tenetur ostendere
titulum, secundum *Bald. in l. 2. C. quo-
mod. & quand. iud. Dec. cons.* 61. *Affli.
decis.* 175. *num.* 87. *Foller. in prax. cens.
verb. huiusmodi, num.* 110. *Mascard.
de probat. concl.* 179. *nu.* 36. & ad idem
Bald. in l. si legatum ff. de eden. tenet,
19 quod emphiteuta non tenetur ede-
re domino instrumentum inuestiturę
liuellariæ, nisi tamen possideret vt
emphiteuta, & proinde *Pereg. d. lib. 7.
de iure fisci* limitat regulam *d. l. cogĩ*
20 *C. de pet. hęredit.* in habentibus aliquã
rem in feudum, & in eo, qui possidet
regalia, vt teneatur ad petitionẽ pro-
curatoris Fisci ostendere titulum.

Nec aduersus Fiscum iuuabitur
possessor longæua quauis possessio-
21 ne, quia ea quæ sunt Principi reser-
uata in signum supremę authoritatis,
nõ nisi centum annorum spatio præ-
scribuntur, *c. super quibusdam §. prate-
rea, vbi Abb. de verb. signif.* & plures
alios refert *Surd. decis.* 1. *num.* 10. & in
Regno est huiusmodi iuris commu-
nis dispositio extensa etiam ad ea,
quæ competunt Fisco iure priuati, vi-
gore

gore Constitutionis Regni, *Quadragenalem*, præsertim si iurisdictio præscribenda sit, prout docet *Dominus meus in comment. ad eandem constit. lib.4. Iuris Regni num.8.& ibi etiam Andr. de Isern. col. 3.* vbi ait, *sic in de-*
22 *manijs Principis, vt præscribantur tempore cuius non extat memoria longa ff. de vsucap. l. vsucapio, & in tali longa seu modici temporis præscriptione oportet, quod ostendat titulum, ff. de aqu. quatid. & æstiu. l. 1. §. ait Prætor, de loc. pub. fruen. l. 1.* idem dixit *in constitutione, si dubitatio circa finem, vers. sed si dicat*; *& ibi glos. in verb. censeatur*; *nota*, inquit, *quod certi inducti sunt modi à iure ad probandum contra ius demanij, qui ponuntur hic, & supra l. proxima: inter quos non numeratur præscriptio; vnde patet quod in demanijs nullius temporis præscriptio obijcitur*. Quod totum expressè cautum est *per Const. Regni cum vniuersis*, vbi statuitur possiden-
23 tem fiscalia nulla prescriptione iuuari posse. Vnde *Verall. dec. 304. p. 3.* indistinctè tenet, quod in iurisdictionalibus possessio sine titulo nihil operatur; *Cauar. & Gramat. relati per Azeued. in d. l. 2. tit. 1. lib. 4. nou. recop. num. 3.*

Horum quidem ratio est, quam
24 eleganter tradit *Bald. in l. 1. num. 6. C. si de moment. possess.* quia possessorium iurisdictionis ideò dicitur mixtum, quia desiderat iuris adminicula, & proinde debet fundari in aliquo iure vero, vel præsumpto: quia cum
25 fundetur in iure, non sufficit exercitium solum aliquorum actuum, eum sequitur *Cassador. decis. 1. num. 1. vt lite pendente, & Dominus Regens Rouit. vir summæ integritatis, & doctrinæ in comment. ad Pragm. Regn. primam de iurisd. inuicem non turban. num. 32. Ozasch. Menoch. Afflit. Decian. & Pereg. relati per Cutell. d. decis. 1. oratione 4. num. 6.* Præterquam quod in iurisdictionalibus nunquam acquiritur quasi possessio ex frequentia actuum, nisi constet quoque de scientia, & patientia illius contra quem acquiritur, *l. quoties la seconda ff. de seruit. l. 2. C. de seruit. & aqu.* & ita in puncto decisum fuit per Sacr. Consilium teste *Capic. decis. 57. quem refert idem Dominus Regens Rouit. ibidem num. 27.* & multos allegat *Cutelli loc. sæpè cit. orat. 1. nu. 122.* nisi tamen immemorialis sit præscriptio, quia ex tanto tempore scientia, & patientia præsumitur, prout esse comuniorẽ sententiam testatur *Io. Orosius in l. Imperiũ de iurisd. om. iud. cum alijs per Azeued. ad l. 1. tit. 15. lib. 4. nou. recop. num. 15.*

Et tandem, etsi Ecclesia haberet quasi possessionem iam quæsitam, vt inde dici possit licet abundè, quod longæua possessio inducat præsumptionem tituli; tamen in præsenti non
27 poterit hoc operari, cum hęc sit possessio turbans possessionem Regij Fisci, & ideò non iuuat possidentem, nisi de titulo doceat, iuxta singularẽ doctrinam *Baldi in l. vis eius C. de probat.* secundum quam iudicauit Sacrũ Consilium, *vt refert Capyc. decis. 77. num. 3. Gramat. decis. 81. num. 12. Cacher. decis. Pedamon. 34. & alij relati per D. Reg. Rouit. ad Pragm. 9. de feud.*
28 *num. 34.* eò magis, quia possessio Ecclesiæ in proposito dum contendit cum Fisco præsumeretur iniusta, vti posterior, *cap. licet causam de probat. Marant. in prax. 4. par. princip. dist. 7. nu. 16. in tract. de remed. possess. nu. 112. cum alijs relatis per Horat. Viscont. in suis conclus. verb. possessio in fine, Rota Roman. coram Ludouis. postea S. P. Gregorio XV. decis. 6. num. 3. inter collect. per Beltramin. & rursus decis. 171.*

Quod si hæc procedere dicimus, vbi ius comune prima facie adsistit Fisco, dicendum erit multò fortius habere locũ, vbi idem ius regulariter resistit

resistit possessori: veluti si de p se aliàs esset incapax talis iurisdictionis, nẽpè quia clericus, siue alia persona Ecclesiastica, quæ ad secularem iurisdictionem exercẽdam assumi prohibentur *cap. 1. 2. & toto tit. ne clerici vel Monachi*, & facit illud *Apostoli 2. ad Timot. nemo Deo militans implicet se negotijs secularibus*, quod quidem pluribus Regni legibus sancitum est, ad quarum exornationem plura notatu dignissima magistraliter de more tradit *Dominus meus ad Constit. Regni clerici, tit. de epis & cler. lib. 1. Iuris Regni.* Nisi ergo speciali Principis cõcessione ei tribuatur, *Bal. in Auth.*
30 *habita, C. ne fil. pro pat. Mastr. de mag. lib. 2. cap. 6. nu.* 40. clericus exercens iurisdictionem dicitur habere resistẽtiam iuris communis, & municipalis, quo casu semper tenebitur exhibere titulum, prout declarat *Felin. in cap. licet Heli, num.* 15. *vers.* 4. *de simon. per textum expressum in cap. ordinarij de offic. ordin. in 6. & sequitur Mascard. d. conclus.* 1377. *nu.* 10. taliter limitando regulam *textus in d. l. cogi C. de petit. hared. & Lucas de Penna in l. quicũque C. de fund. Limitroph. lib.* 11. notabiliter docet, quod si aliquis reperiatur regalia in terris demanij possidere, cogendus erit illa dimittere, nisi priuilegiũ legitimum ostẽdat. Idemque in eo, qui tenet feudum, sed si esset incapax, vt clericus, posset etiam à Domino spoliari possesione ipsius, nisi in promptu doceat super his dispensationem habere; quem sequitur *Capyc. decis.* 77. *num.* 10. & sic quoque docet Euangelista feudorum *And. de Isern. in Constit. Reg. Violentias, & sequitur Mastrill. de Magist. lib. 1. cap. 11. num.* 10. & hoc est, quod sentit *glos. in d. constit. si dubitatio, verb. possessio*, subdens, *cõtrarium in rebus, in quibus Fiscus habet intentionẽ fundatam prima facie*, & concludit *& propter hanc præsumptionem transfertur probatio in conuentum.*

31 Comprobantur hæc mirificè ex textu expresso *in c. 1. de prescript. in 6.* vbi Summus Pontifex statuit, titulũ debere allegari per præscribentem, quotiescunque est ius commune cõtrarium, vel habetur præsumptio cõtra ipsum: quem textum indistinctè procedere dicit *Decius*, quando præscribitur contra eum, qui habet fundatam intentionem de iure communi.

Hinc descendit illud notabile dictum *Ioannis Fabri in §. retinendę nu.* 33. *vers. item nota instit. de interdict.* *quem sequitur Menoch. de retinen. possess.*
32 *remed.* 3. *nu* 590. quòd interdictum vti possidetis non datur ei cui resistit ius, contra eum qui fundat de iure, nisi probet titulum, vel nisi spolium sit commissum lite pendente, prout *ex Menoch. aduertit Peguer. dec.* 246. vnde si dominus iurisdictionis, vel territorij, in quo alius prætendit possessionem, seu quasi iurisdictionis turbaret eũ in huiusmodi quasi possessione, non daretur turbato illud interdictum, ita specificè docet *D. R. Rouit. ad Pragm.* 1. *de iurisd. inuicem non turband. num.* 29. & 30.

Et sigillatim ad contraria respon-
33 dendo: dico *text. in l. cogi C. de petit. hæred.* procedere quando possidens possideret pro suo, nec circa possessionem, vel proprietatem seu circa dominium vtile, vel directum haberet alium recognoscere, prout ita *tex.* illum intelligit *Gramat. dicto cons.* 9. *num.* 3. licet melius declaret *Foller. in prax. censual. num.* 110. subdens; *nec obstat regula prædicta l. cogi, quia limitatur in prætendente titulum in re aliena, vt in eo qui fatetur se censuarium, seu vasallum.*

Rursus quando præsumptio est contra possessorem non procedit regula

gula prædictæ leg. ita eleganter respondet *Capic.decis.6.n.7.Mascard. d.conclus.1377.num.10.*

Ad *textum* verò *in d. constit. Ab*
34 *officialibus nostris* respódetur, & quidem aptissimè mea sententia; ideò inibi officiales prohiberi petere à vasallis titulum possessionis; quia supponitur id fieri occasione dominij generalis omnium rerum existentium in Regno, quod est penes Regē, quod cum nō sit, nisi quòad protectionem,
35 vt voluit *Lucas de Penn. in l.cum neq; C.de incolis lib. 10. Ias.in l. cunctos populos num.10.C.de sum.Trinit. & post eos Dominus meus ad rub. de Constitut. Princip.num 81.* ipse addo *Andr. de Isern.in cap.1.§.naturalis num.4. de probib.feud alien.st. per Frider. per tex. in l. final. iuncta glos.* ibi; *quòad protectionem, vel iurisdictionem; C.de quadrien. præscript.* vnde illud *Seneca lib. vltimo de benef.sub optimo Rege omnia Rex Imperio possidet, singuli dominio*, qua de re videndus est doctissimus *Don Ferdinand. Mendoza disputation. iur.ciuil.lib.1.q.2.num.25.*

Hinc rectè statuitur, non esse vexandos vasallos in eorum possessione, secus erit quando agitur de re particulari ad Fiscum, seu Regem peculiari iure pertinente, quæ ab ipso non nisi per specialem concessionem separari potest, secundum *Oldrad.cōs. 64.Luc. de Penna in l.quicunque C. de omn.agr.deser. lib.11. Mastrill.latè d. lib.3.de magistrat. cap.2.* qui quidem sensus expressè continetur in illius Constitutionis serie, ibi; *cum nihil per Curiam nostram de speciali, vel communi iure proponatur ab eis contra legitimos possessores*; estque vera, & germina decidendi ratio ad illum *textū*, quam insinuauit *Gramat.* licet non sic declaret, & exornet *d.cons.9.nu.9. in fine*, subdens tandē, quod dicta cōstitutio reseruat iura Fisco, sed ius est Fisco petere à possidente tituli exhibitionem, ergò &c.

Ad rationem verò tertio loco positam pro confirmatione illius sententiæ respondetur fallaciam esse in sub-
36 iecto, quandoquidem ius competēs Fisco ad petendum tituli exhibitionem non est ratione priuilegij: nullo enim iure, vel municipali lege id cautum reperitur, sed competit suaptè natura; dominij scilicet, quod ipse habere præsumitur in his, quæ sunt de regalibus, *cap.1. quæ sint regalia, vbi DD.* eo ipso quod contrarium non constet per vnum ex modis, de quibus *in d.Constit.si dubitatio.*

Rursus Ecclesia nullo priuilegio
37 vti potest contra Fiscum, vel Regem in præsenti ad denegandam tituli ostensionem, prout & quilibet vasallus non denegaret; quia in his, quę Ecclesia tenet in feudum à Rege, fungitur iure priuati, & subijcitur ipsi, diciturque eius vasalla, vnde ratione feudi cōuenitur, & reconuenitur coram Iudice laico, *cap.cæterùm de iudicijs, cap. ex transmissa, cap. verum, vbi DD.de foro competen.* eleganter *Isern. in cap.1.§.final.num.21. vers.nunquid de capitul.Corrad. Guid.Pap. dec.139. num.1.Boer.decis.69.num.8. Carol.de Grass de effect.cleric.effect.1. num.718. Franc. Marc.dec.46.num. 10. Carau. ad ritum 235. num.19. Suarez contra Reg Angliæ lib.4. de immunit. cap.14. num.12.cum sexcentis alijs.*

38 Quinimò licet Imperator iuret Ecclesiæ Romanæ fidelitatem, si tamen ipsa teneret ab eo feudum, esset eius vasalla, ita singulariter notat *Bald.in l. sed & si §.liberto in fin. de in ius vocand. Curt. Iun. de feud.p. 1. q.2.principali num.5.Grass.d. effect.1. num.719.*& tenetur ad ea, quæ alij, secundum eundem *Bal.in l.fin.C.sine censu, vel reliquis*, & ita expressè tenet, & decisum refert in materia iu-

risdictio-

risdictionis criminalis *Capic.decis.27. nu.28.Afflict. in c.1.§. item si clericus num.15. de cap.Corrad.* Idque proce-
39 dere non solùm quando de proprietate sed etiam si de sola possessione feudi ageretur *Intrigl. de feud.cent. 2. art.94.num.12.Dominus Regens Rouit. ad Pragm.2.de cler. saluat. quem refert Dominus meus in commen.ad cap. Reg. item statuimus, quod clerici num. 11. latè Lelius Caput.in prelud.ad Consuet. Neapol.§.3.num.10. & seq. Graff. de effect.cleric.effect.1.num.732.* vbi refert *Clar. in §.feudum q. 90.num.9.* dicentem, quod opinio contraria est communiter reprobata, & ideò non tenenda, sed quod secũdum crebriorem Canonistarum, & Legistarum Iudex secularis potest cognoscere de remedijs possessorijs in causa feudi contra Ecclesiam, siue clericum.

Inde fit, quod à decretis Curiæ Baiulationis prædictæ appelletur indistinctè ad Regia Tribunalia huius
40 Regni, & Iudex appellationis dicitur superior, quia appellatio supponit superioritatem, & maius imperium, vt dixit *Lucas de Penna in l.contra publicã col.25. vers.sed pone Rex C. de re militar.lib.12.Surd.d.consi.275.nu.6. & 7.*
41 & iure quidem: quoniam Prælatus, qui iurisdictionem temporalem habet à Rege, appellationi interpositæ ad eum stabit *ad text.in cap. Romana §. debet*, ibi; *nisi fortè de consuetudine, priuilegio, siue alio iure &c. de appellat.in 6.Felin. in c.solita de maior. & obedient. Bart.in l.si quando C. de appellat. Io. Andr.in addit.ad Spec. tit. de iurisdict.omn.iudic. vers.Pastoralis, Guid.Pap.decis.518. & 581.Capic. in inuestit.feud. vers. feudales appellationes, & post multos Carolus de Graff. de effect.clericat.effect.1.nu.510.* & pro-
42 cedere etiam si iurisdictio teneatur ab Ecclesia in allodium, dicit decisum in Collaterali Consilio *Dominus Regens de Ponte decis.2. per tot. & precipuè nu.20. Marta de iurisd. cas.198. num. 2. & seq.* subdens, quod tunc
43 Prælatus iudicatur vt Baro, & ratione iurisdictionis, quam habet à Rege iudicatur vt laicus, *And.in cap.1.de cap.Corrad.n.17. & 21.vers.nunquid, & post Frecciam*, & alios eleganter notat *Mastrill.d.lib.3. de magistr. c.8. num.31.& seq.*

Horum rationem assignat *Bart.in l.placet num.3.C.de Sacros. Eccles.* quia Ecclesia fungitur iure priuati, ex quo non reperitur in aliquo priuilegiata, sequitur *Anast.Germon.de Sacror. immun.lib.3.cap.17.num.87. & Carol. de*
44 *Graff.d.effect.primo num.720.* subdit, hinc esse quod si Ecclesia conuentiones, & leges feudorum nõ seruat, ita feudũ amittit, prout persona priuata, allegat *Bald.* vnde circa iurisdictionalia Rex potest statuere etiã cõtra Ecclesiã, statuendo quod nõ reddatur ei ius, sed reddatur coram tali, & tenet *Ias. in l.Gallus §.& quid si tãtùm 12.col.de liber.& posthum.Capic.in inuestit. verb. feudorum clausula vers. etiam ad instantiam Ecclesiarum fol. 128.* & post eos *Dominus meus ad rub. de consiit. Princip.c.4. n.13.* si ergò par est causa vasalli, & Ecclesię in his quæ tenẽt in feudum à Regia Curia, tenebitur quoque ad omnem instantiam Fisci exhibere titulum possessionis, prout quemlibet alium vasallũ teneri supra fundatum est. Tandem authoritatibus pro contrario allegatas facillimè satisfit; & quidem *ad*
46 *And.de Barulo*, qui dicit vidisse multos processus irritari contra Fiscum; nam non constat, an Fiscus in illis causis haberet præsumptionem pro se, & suam intentionem in iure fundatam, quo casu opinio per nos fir-
47 mata est sine controuersia; præterquàm quod in feudalibus de quibus agere videtur *Io.Vinc.de An.alleg.79.*
est

est sua quæstio, & licet ipse affirmet non teneri possessorem ostendere titulum, loquitur tamen illi causæ inseruiens contra doctrinas superiùs per nos relatas, quæ etiam in feudalibus loquuntur, prout *Lucas de Penna, Pereg. Gramat. Foller. & cęteri*, & proinde contrarium seruari, quicquid dicat *Andr. de Barulo*, testatur *Dominus meus Regens Tapia in com. ad Constit. Regni inter multas num. 9. sub tit. de offic. procur. Cæsaris, & sequuntur eruditissimi Siculi Muta super cap.* 387. *Reg. Alphon. & Cutelli d.oratione* 1. *num.* 43. *& latius oratione* 2. *num.* 7. inibi referens 41. *DD.* id asserentes etiam in re feudali.

Et ad dicta per *Capiblanc.* dico ipsum alioquin eruditissimum id asseruisse contra easdem doctrinas ab eo pro illius sententiæ confirmatione allegatas: nam Constitutio Regni *Ab officialibus nostris* habet sensum per nos superiùs enunciatum: præterquam quod de materia iurisdictionali nullus est inibi sermo, prout ex ipsius serie palam fit; & *Capic. decis.* 77. *num.* 7. hæc profert verba; *adde prædictis, quod quandoque præsens status non contradicit, nec consentit origini, sed est præter eius naturam, vt quia reperitur quis in quasi possessione vectigalis exigendi, vel iurisdictionis in loco exercendæ, vel clericatus, & similium, & in istis casibus quasi possessio non prodest, nisi de titulo doceatur, quia ista sunt accidentia, &*
48 *non sunt iusta, nisi iustificentur*. Ecce quantum distent ab eo, ad quod per *Capiblanc.* allegantur.

Et *Vinc. de Franch. decis.* 165. *nu.* 4. dicit etiam quod titulus concessionis officij ostendi debet quia in eo magis strictè proceditur, quàm in feudis, ergò non meretur pro se allegari, sicut nec *Capitulum Regni* 66. quia nihil de hac re.

Concludo igitur, expeditum esse in iure, Fiscum posse cogere possidentem rem in qua habet fundatam intentionem de iure, ad ostendendum titulum. Pendet lis adhuc indecisa in Regia Camera Summariæ.

SVMMARIVM.

1 *IVdex militaris cognoscit an reus sit miles vel ne, sed de veritate numeris sequentibus.*
Dominus Ioan. Franciscus Sanfelicius *laudatur.*
2 *Priuilegium militare extenditur etiã ad delictum ante commissum.*
3 *Iudex ipse cognoscit, an sua sit iurisdictio, vel ne, quoties aliquid opponitur contra illam.*
4 *Iudex fit competens ratione connexionis siue accessionis ad causam principalem.*
5 *Iudex competens in causa præparata; fit etiam competens in causa præparatoria.*
6 *Præses Prouinciæ cognoscit de causa status si coram ipso incidenter obijciatur.*
7 *Iudex causæ criminalis cognoscit etiã de ciuili incidenter obiecta.*
8 *Contumax amittit priuilegium fori.*
9 Textus in l. qui cum vno §. reus de re militar. *declaratur.*

I Ad

Ad militarem Iudicem non pertinere cognitionem, an reus sit miles, vel ne, nisi eum in fortijs habeat. ad intellectum textus in l. qui cum vno §. reus, de re militar.

CAPVT XIV.

Capto in maritimis Calabriæ in anno 1615. Marco della Greca for judicato Regiæ Audientiæ Salerni, & facta ipsius personæ recognitione iuxta praxim traditam *per Foller. in verb. foriudicentur vers. vt nihil remaneat & Farinac. q. 11. num. 21.* allegabat debere reponi in pristinam libertatem vigore cuiusdã salui conducti expediti ab Excellentissimo Regni Prorege Duce Albæ, vt per quinquennium inseruiret in bello, quo elapso pro omnibus ab eo commissis facinoribus indulgentiam consequeretur. Sed quia per Fisci patronum plura opponebantur aduersus prædictum saluum conductum, petijt carceratus cognitionem huius articuli remitti ad Iudicem delegatum huiusmodi militiæ, qui tunc erat, prout ad præsens est *Regius Conf. Ioannes Franciscus Sanfelicius nobilissimus patritius Neapolitanus doctissimus, & integerrimus Iudex, qui summa omnium laude multis annis præfuit nostra Aula criminali Magna Curia*
1 *Vicaria.* Etenim supponebatur expeditum esse in iure, vt quoties dubitatur an quis sit miles, vel ne, eius rei cognitio pertinet ad militarẽ Iudicẽ, *ex tex. in l. qui cũ vno §. reus de re militar.* quem ad hoc extollit *Io. Faber in l. magisteria de iurisd. omn. iudic. & sequitur Gregor. Lopez ad l. 3. tit. 29.*
2 *p. 7. glos. 2.* vbi amplius probatur priuilegium militare superueniens extẽdi ad delicta cõmunia vt latè defendũt *Marc. Mant. de priuileg. milit. priuil. 30. Tiber. Decian. tract. crim. to. 1. lib. 4. c. 24. Caball. resolut. crimin. cẽt. 1. cas. 147. nu. 7.*

Sed pro Fisco dicebatur huius articuli cognitionẽ omninò spectare ad Regiam Audientiam. Primò nàm
3 id regulare est in quocunque Iudice siue ordinario, siue delegato, vt ipse cognoscat an sua sit iurisdictio, quoties aliquid obijcitur contra illam, vt docent communiter *DD. in l. proscriptione C. si contra ius, vel vtilit. publ. & in c. super literis de rescript. quos allegat Barbos. in l. si quis ex aliena nu. 111. &*
4 *112. de iudic. Gail. pract. obseruat. lib. 1. concl. 34. n. 1.* Secundò ratione accessionis, siue connexionis ad causam principalem, ex quo Iudex fit competens *ad tex. in l. si quis ex argẽtarijs §. rationẽ de edẽ. cũ alijs relatis p Barb. ad l venditor 29. n. 185. de iud.* Tertiò quia, cũ exceptio hæc præparatoria
5 sit ad causã principalẽ, sequtur manifestè Iudicẽ cõpetentẽ in causa pparata, fieri etiã cõpetẽtẽ in causa præparatoria, *arg. l. & si nõ sint 21. §. perueniamus, & l. in argento 23. de aur. & argen. lega.* si de ipsa incidẽter excipiatur, tametsi aliàs corã ipso principaliter pponatur, nequeat de ea cognoscere, *l. quoties, l. nulli C. de iud. l. vlt. C. vbi, & apud quẽ cognit. rest. l. 2. in fi. C. de pedan. l. nõ distinguemus §. de liberali de recep. arb. l. cũ proponas, C. de reb. credit. l. 2. C. ad exhib. cap. 1. de integ. rest.* & expsè pbatur *in l. 1. C. de ord. iud.* vbi Præses Prouinciæ q alias de causa status cognoscere nõ posset, si corã ipso principaliter pponeretur de ea quidẽ cognoscere valet eo q inci-
7 dẽter fuerit obiecta, *& in l. 4. §. si dicãtur ff. si. reg.* Iudex datus ad cognoscẽdum

dũ de causa criminali, cognoscit etiã de ciuili in iudicium emergẽte, prout nos latius diximus *c.* 19. & hanc sententiam expressè sequitur *Menoch. de arbit. lib.* 1. *q.* 45. *per totam, Donell. lib.* 17. *comm. cap.* 9. *in fine. Cuiac. ad l. si ventris, de ventr. in possess. mitten. Facchin. lib.* 1. *contr. cap.* 43. *& alios refert Vsuald. in not. ad Donell. d. cap.* 9. *in fin. Zeual. pract. quaest. com. contra comm. q.* 897. *nu.* 976. *Bossius in rub. de for. competen. num.* 121.

Et tandem, quoniam per contumaciam contractam ab ipso Marco, multòque magis per foriudicationis
8 sententiam erat ei præclusa omnis fori declinatoria, ad tradita *per Angel. in l. ad eũ qui la prima de priuileg. credit. & Afflict. decis.* 133. *cum ibi additis.* Et ad
9 *text. in d. l. qui cum vno* §. *reus de re militari* respondebatur nil mirum, si in specie inibi proposita Iudex militaris cognoscit, an reus sit miles: nàm erat in fortijs ipsius, & ab ipso petebatur remissio per Iudicem ordinarium, vnde succedit regula *tex. in l. si quis ex aliena de iudic.* & proinde ex eo totum contrarium probari eius, ad quod *per Ioan. Fabrum* allegatur, magistraliter suo more aduertit *Dominus Reg. Rouit. in comment. ad Prag.* 17. *de militib. nu.* 59. qui etiam *nu.* 11. respondet ad id, quod ex eodem *tex.* traditur, nempè delictum commissũ ante militiam esse cognoscendum per Iudicem militarem.

Fuit super his validè disceptatum per plures menses, defendente Domino Sanfelicio decisionem articuli ad se spectare, sed tamen supremum Collaterale Consilium censuit debere cognosci per ipsam Regiam Audientiam, cui rescripsit, vt iustitiam faceret super cognitione istius qualitatis, prout seruatis seruandis effectum fuit pronunciando non esse locum petitæ remissioni ad Iudicem militarem; tum quia militiæ qualitas non erat concludenter probata, tum etiam quia & si probaretur, verior DD. sententia tenet, quod delictum ante cinguli susceptionem commissum sit puniendum à Iudice ordinario, nõ autem à militari iuxta diffusè, & subtiliter tradita per *D. Regent. Rouit. loco proximè citato.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatio censetur probibita, quoties Princeps causam committit cognoscendam nomine Regio.*

2 *Incidentia, siue emergentia sumunt naturam causæ principalis.*

3 *Appellatione probibita à sententia lata in iudicio, videtur etiam probibita ab omni eo, per quod peruenitur ad illam.*

4 *Appellatio tunc censetur prohibita ab interlocutoriis, & incidentibus, quoties grauamen potest reparari in diffinitiua.*

5 *ab interlocutoria continente grauamen inreparabile ligat manus Iudicis à quo absque inhibitione.*

6 *Appellari potest ab interlocutoria lata super Iudicis competentia, & quare.*

7 *Verba debent intelligi in potiori significatu.*

8 *Statutum prohibens appellari à sententijs, intelligendum est de diffinitiuis.*

9 *Appellatio cum tollitur, debet intelligi, vt quantò minùs lædatur ius commune.*

10 *Statutum prohibens appellationem dicitur odiosum.*

11 *Incidentia quo casu non assumunt naturam causæ principalis.*

12 *Verba statuti, seu rescripti intuenda, vt cognoscatur, an prohibita sit appellatio ab interlocutoria.*

13 *Appellatio censetur etiam probibita*

ab interlocutoria, quoties eadem militat ratio.
14 Menoch. de adipiscend. possess. remed.4.nu.814.*commendatur*.
15 Textus in cap.preterea de offic.delegat.*expenditur*.
16 *Interlocutoria, qua Iudex pronunciat se competētem, differt multum ab ea, qua pronunciat se incompetentem*.
17 Sigismund. Scaccia *non satisfacit obiectis per* Menoch.
18 *Iudex semel abdicando à se iurisdictionem non potest amplius eam repetere*.
19 *Priuatorum consensus Iudicem non facit eum, qui nulli iudicio præest*.
20 *Decretum Iudicis delegati super ipsius competentia, vel incompetentia dicitur diffinitiuum*.
21 *Iudex delegatus non potest reuocare suam interlocutoriam*.
22 Capic.decis.144.num.6.*declaratur*.
23 Glos. in Authen.habita C. ne filius pro patre *quomodo intelligenda*.
24 *Appellari non licet ab interlocutoria lata post diffinitiuam*.

Commissa per Principem causa appellatione remota, intelligi quoque remotam appellationem ab incidentibus, & emergentibus. Et quid in interlocutoria lata super Iudicis incompetentia, vel quod sententia banni contra reum exequutioni demandetur.

CAPVT XV.

EX decisis per Regiā Audientiam Salerni in precedenti articulo ortum habuit alia disceptatio non minùs elegans, quā forēsis, & difficilis. Vtrū scilicet prohibita appellatione in causa, censeatur solummodo prohibita in principali, an verò etiam ab incidentibus, & emergentibus ad illam. Etenim vigore rescripti Collateralis
1 Consilij in causa inquisitionis prædicti Marci procedebatur nomine Regio, quo casu Iudex de ordinario efficitur delegatus, vt *post glo.in c.hi qui de præb.in 6.Panor.Felin.& alios tenet Clapper.in tract.de Imp.& iurisd.conc. 25.num.2.Paris de Put.de syndic.verb. salarium,cap.2.nu.2.* & idem est quod tollere appellationem aliàs à iure statutam, vt tradit *Capic.decis.111*.

Dicebat Fiscus non esse deferendum prædictæ appellationi, quia huiusmodi quæstio incidens seu emer-
2 gens assumit naturam causæ principalis, ita quod eodem modo tractari debeat vtraque, vt ante omnes docuit *Bart. in extrauag. ad reprimendū in verb. summariè num.22. & Iaf.in l.2.nu.5.in fine C.de edict. Diu. Hadr. tollen.Dec.in cap.pastoralis num.4.in fin.de appellat.* dicentes quod eadem summaria cognitio, quæ adhibetur in causa principali, adhiberi etiā debet in incidētibus, & emergentibus, cum eiusdem sint naturæ. Hinc illa vulgata *Bar.* doctrina *in l.solent nu.16. de alimen. & cibar. leg.* si statutum dicat, quod in causis damni dati stetur iuramento damnum passi, tunc omne id quocunque modo tangens causam illam debet per iuramentum ter-

terminari, idéque tenuit *Baldus in l. vnica nu.4. verſ.hoc modo C. ſi de momen.poſſeſſ.* & latiùs proſequitur *Menoch.de arbitr. iudic.lib.1.q.45. nu. 9. & ſeq.Lancell.de attent. cap.12. limit. 8.num.9.& Rot.diuerſ.deciſ.245. Do-*
3 *mini tenuerunt,num.5.par.1.* vbi deciſũ fuit, quod prohibita appellatione à ſentẽtia lata in iudicio, videtur etiã prohibita ab omni eo per quod peruenitur ad dictam ſententiam, modò cauſam principalẽ attingat, et ſubdit. *Vnde conſequenter dicetur etiam prohibita appellatio ab ipſa pronunciatione, ſine qua non poteſt deueniri ad condemnationem in iſto iudicio poſſeſſorio*; ſecundum quam opinionem *Vincen. de Frach.deciſ.513.* refert fuiſſe deciſum.

At pro inquiſito reſpondebatur: regulam per Fiſcum traditam, quod
4 appellatione prohibita in cauſa principali cenſetur etiam prohibita in incidentibus, emergentibus, & interloquutorijs; veram eſſe quoties grauamen quod infertur per interloquutoriam poteſt in diffinitiua reparari: at ſecus vbi non eſt reparabile, nàm tũc omnes *DD.* conueniunt, quod poſſit appellari, ita docet *Cynus in l.añ.ſententiam,C.quor.appellat.non recip. vbi Bart.& Paul.de Caſtr.num.2.* & iidem *in l.2.in princ.ff.de appellat.recip.Bald. in l.2.num.4. verſ.modò quæro, C. de Epiſc.aud. Francus in cap.ſuper eo il ſecondo,notab.2.nu.2.de appellat.Becc. conſ.37.num.2.Ozaſc.dec.25.num.14. verſ.contrarium*, nec tantùm ſi grauamen ſit irreparabile, ſed etiam ſi cum difficultate reparari poteſt: nam quodlibet partis præiudicium tribuit ei facultatem appellandi, vt ex pluribus docet *Sigiſm. ſcacc.de appell. lib. 3.cap.2.q.17.limit.6.memb.8.num.3.* eleganter *Surd.deciſ.36.num.14. Stephan.Gratian.lib.1.diſcept.for.cap.77.*
5 *num.9. Giurb.deciſ.56.nu.10.* & ideò appellationem ab interloquutoria continente grauamen ligare ſtatim manus Iudicis à quo abſque alia inhibitione tradũt plures quos refert & ſequitur *Lancell. de attent. 2.par.c. 12.limit.1. nu.100.* & ita deciſum per Sacrum Conſilium teſtatur *Vincen. de Franch. deciſ.408. & rurſus in dec. 637.* vbi dicit fuiſſe admiſſam reclamationem ab interlocutoria lata per Regium Collaterale Conſilium in cauſa criminali, eſſeque hanc opinionem veriorem, & æquiorem.

Et in terminis quod ab interlo-
6 quutoria lata ſuper Iudicis competentia poſſit appellari, quia eſt magni momenti, & continet grauamen irreparabile in diffinitiua, docuerunt *Guid.Pap.q.10.in princ. Myſing. cent. 3.obſeruat.35.Iacob.Menoch.* qui plures alios refert *de adipiſcend. poſſeſſ. remed.4.num.822. & nouiſſimè Steph. Gratian.tom.1. diſcept.forenſ.cap.76. per totum,vbi num.7.* refert *Decium conſ.49.* dicentem, quod ſtatutum generaliter prohibens appellationem non comprehendit ſententiam declarationis competentiæ Iudicis.

Et confirmatur, quoniam verba ſtatuti ſeu reſcripti intelligenda ſunt in principali, ſeu potiori ſignificatu, *vulg.iur.* & ideò cum dicitur, quod à ſententia talis Iudicis non poſſit appellari, debet intelligi de ſententia diffinitiua, cui magis conuenit nomẽ ſententiæ, non autem de interlocu-
8 toria, ita docet *Cyn. in d.l. ante ſententiam, & ſequitur Francbus in cap.cum appellationibus §.ſi verò num.3. verſ. vltimò nota de appellat.in 6. Bald. in l.ſi ex cauſa §.nunc videndum de minor. Surd.deciſ.27.num.10. & ſeq. & alios cumulat Dominus Regens Rouit. ad Pragm.6.de appellat.num.1.* & in terminis ſtatuti prohibentis appellationem tenet *Card. in c.vt debitus de appellat.in fine, Felin. in rub. de re iudic. Capic.deciſ.144.num.3.*

9 Ac-

Accedit quoniam appellatio remedium eſt iuris communis, & ideò cum reſcriptum tollit appellationem, receditur ab ipſo, vnde debet intelligi vt quantòminus poſsit lædat ius commune, *Rota diuerſ. dec. 432. nu. 10. 1. par. Alber. Brun. tract. de ſtatu. art. 12. num. 211. Crauett. conſ. 3. nu. 12. Scaccia lib. 2. cap. 8. nu. 412. & lib. 3. c. 2. q. 17. limit. 47. memb. 1. num. 121.*

10 Rurſus quia huiuſmodi ſtatutum dicitur odioſum, & iniquum, *Feder. de Senis conſ. 66. Dec. d. conſ. 49. Gratia. d. cap. 76. num. 7.* vtpotè quod tollit appellationem, quę ſpecies defenſionis eſt, & hæc iuris naturæ, *l. 1. ff. de appellat. cap. cum ſpeciali 61. §. porrò de appell. Soccin. conſ. 39. nu. 9. lib. 4. Alex. conſ. 113. num. 1. lib. 5. Scacc. de appell. lib. 3. cap. 2. q. 16. num. 3. &* 4. quo ca-
11 ſu incidentia non aſſumunt naturam cauſæ principalis, ita tenet *Alciat. in l. ſi quis in conſcribendo verb. compromiſſarios C. de pact.* & ſequitur *Vinc. de Franch. dicta deciſ. 637.*

In hac controuerſia dicebam deciſionem ipſius pendere in totum à verbis, & tenore reſcripti, ſeu ſtatuti;
12 ſi enim ex eo ſtatuitur quod à ſententia talis Iudicis, ſiue lata in tali cauſa, non liceat appellare; tunc veriſſimũ arbitror aſſumptum, quod non intelligitur ſublata appellatio ab interloquutoria; quia verba reſcripti magis propriè conueniunt diffinitiuæ: & in his terminis procedunt doctrinæ allegatæ, & tradita per *Baiard. ad Clar. § fin. q. 94. num. 43. Vincen. de Franb. deciſ. 408. & 637.* vbi ſpecificè agitur de decretis, ſeu ſentẽtijs à quibus nõ licet appellare, prout à decretis ſuſpitionis officialiũ, & ſñtijs Regij Coll. Conſ. in cauſis criminalibus. At ſi ſtatutum, ſeu reſcriptum dicat, quod procedatur in tali cauſa appellatione remota: hoc caſu abſurdum eſſet, quod poſſet ab interlocutoria appellari, quod non licet à diffinitiua; quoniam verbum illud *cauſa*, non magis conuenit diffinitiuæ, quàm interlocutoriæ, incidenti, & emergenti.

Dicebam ſecundò, quod vbi eadẽ eſt ratio prohibendi appellationẽ in
13 interlocutoria, quæ eſt in diffinitiua, veluti cum Princeps celerem expeditionem cauſæ deſiderat, non ſentio conuincentem rationem, quare prohibita in vna, cẽſeatur in alia permiſſa, & cur magis tribuendum ſit acceſſorio, quàm principali. Vnde dicendũ mihi videbatur, neque poſſe ab interlocutoria, ſicut non licet à diffinitiua appellari. Vtrũque hoc aſſumptũ colligitur manifeſtè ex verbis reſcripti, ibi, *y aſſi os encargo que lo executeis deſpachandola cõ la mayor breuedad poſſible y ſin admitirles apelaçiõ alguna, q̃ por ſer los delitos que eſtos delinquentes han cometido de tan mala calidad, conuiene que ſe proceda en la cauſa de juſtitia con todo rigor.*

Huiuſmodi cõſiderationes viſæ fuerũt meis Collegis magis ſubtiles, & ſophiſticę quàm ſolidæ, & ſubſiſtẽtes; ſed dixi ſtare pro eis grauiſsimorum Patrũ teſtimonia, & authoritates, & præcipuè doctiſsimi *Iacobi Menochii*
14 vtrumque elegantisſimè probantis. Is enim *de adipiſcend. poſſeſſ. remed. 4. n. 814. ex Decio in c. paſtoralis n. 4. ver. ſed conſiderãdũ de appell.* ſic alloquitur. *At ſecus eſt (inquit Decius) cum diſpoſitio abſolutè, & ſimpliciter probibet tali in cauſa appellari, tunc, ait ille, dicitur probibita appellatio etiam ab interlocutoria, & ante Decium idem apertè docuit Francbus in c. interpoſita §. ille de appellat. quem ſecutus eſt Felin. in cap. cauſam quæ, ad finem de reſcript. & ſimilem conſiderationem in ſtatuto probibente compromiſſum facit Soccin. Senior. conſ. 300. col. 2. ad finẽ lib. 2. &c.* quam elegantem doctrinam poſtea vidi receptam, & comprobatam per

Sigiſm.

Sigismund. Scacc. in tract. de appellat. lib. 3.*cap.*2.*q.*17.*memb.*7.*q.*9.*nu.*45.

15 Et cõfirmatur mirificè *ex tex.* singulari ad propositum *in c. praeterea* 5. *de offic.deleg.* in sua decidendi ratione, cuius non meminerunt *Menoch. & Scacc.* ibi enim consultus Summus Põtifex,an liceat Iudici delegato cogere contumacem vt veniat, aut dãnare si non veniat,respondit vtrumq; ei licere, & si literæ commissionis id non contineant, non alia quidem ratione nisi quia in rescripto erat commissa cognitio causæ, ibi; *postquam ei causa,licet simpliciter,delegatur*. Et rursus: *quia ex eo quod causa sibi committitur super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur,plenariam recipit potestatem*.

Quoad secundum,scilicet,de idẽtitate rationis prohibentis appellationem in interlocutoria, & diffinitiua,eam confirmat idem *Menoch. loco cit.num.*813.loquens specificè in casibus requirẽtibus celeritatem, eumque sequitur idem *Scacc. loc. cit. nu.* 37.his verbis; *Quia cum celeritas ita impediatur per appellationem à diffinitiua, sicut per appellationem ab interlocutoria: appellatio ita intelligitur prohibita à diffinitiua, sicut ab interlocutoria,& ita est seruandum,ne leges calliditate hominum reddantur vana*.

Sed licet hæc doctrina satis celebris,& punctualis sit,radicitus tamen euerti videtur in casu nostro ex declaratione eiusdem *Menochij ibidem num.*822. cui consentiunt *Mysinger. & Grat.*superius à nobis relati dicentes,nõ procedere quoties lata fuisset interlocutoria super competẽtia, vel incompetentia Iudicis, quo in casu sentiunt appellationem esse admittẽdam, quamuis regulariter ab interlocutoria non possit appellari.

Huic obiectioni vt satisfacerẽ dixi,
16 magnum discrimẽ statuendũ esse inter eam interlocutionem, qua Iudex pronunciauit se competentem, & illam qua declarauit se incompetentem, *Anton. Gam. decis. Lusitan.*159. *circa finem*. In primo casu si agatur in petitorio licet coactio rei conuenti ad litigandum, quæ inducitur per talem interlocutoriam non possit formaliter reparari per diffinitiuam; sat tamẽ est quod possit reparari per idoneũ çquipollẽs,quo plenè sit cõsultum parti; videlicet per condemnationem aduersarij ad damna,& expensas,& interesse:& ideò dicendum est nõ posse appellari, quia verè grauamen commodè reparari potest in diffinitiua. In secundo casu, quo Iudex pronunciat negatiuè se non esse competentem, tunc potest appellari, eo quod non expectatur alia sententia. At si essemus in iudicio possessorio,indistinctè dicendum est vtroque casu non dari appellationem: nam si ab ipsa diffinitiua non datur appellatio, eò quia eius præiudicium potest reparari in petitorio,multò magis dicendum est in interlocutoria possessorij,cuius præiudicium potest etiam reparari in diffinitiua eiusdem, ita appositè respõdet *Menochio Sigismũdus Scaccia loco superiùs citato nu.* 48. & 49.

Quãuis autẽ respõsio hæc tã acuta quàm vera sit,non tamen vndequaq;
17 satisfacit, quia non totaliter aperit veram discriminis rationem, cur scilicet interlocutoria negatiuè lata super Iudicis competentia tribuat succumbenti appellandi facultatem, affirmatiuè non item; longius itaq;
18 exquirenda est. Dixi totam consistere in eo, quod Iudex semel abdicando à se iurisdictionem per interlocutoriam illam, qua pronunciat se non Iudicem,non potest amplius eã assumere, quoniam faceret actum contrarium omninò suæmet interlocutioni

tioni

tioni exercendo iurisdictionem iam à se abdicatam: functus est enim officio suo, & ideò siuè grauauerit, siue non, ad Iudicem superiorem trãsfertur iurisdictio ex necessitate ipsius met actus, vt perbellè ratiocinatur *S. P. in cap. cum appellationibus de appell. in 6.* ibi; *quia tamen Iudex ipse, quantùm in se fuit, à se iurisdictionẽ abdicauit*; &c. & docuit *Ripa in l. quod iussit de re iudic. & Addent. ad Guid. Pap. dec. 10. Mysinger. sing. obseruat. cent 5. obseruat. 92. nu. 7. & Addent. ad Capell. Tholos. decis. 194. vers. 10. fallit.* dicẽtes hoc fine dubio procedere in Iudice delegato, ita quod nec etiam de consensu partium possit procedere,
19 ex quo expirauit iurisdictio, & priuatorum consensus Iudicem non facit eum, qui nulli iudicio præest, *l. priuatorum C. de iurisd. omn. iud.* & hæc est ratio decidendi *ad text. in cap. significantibus 38. de offic. delegat.* quo mouentur omnes authores à *Menochio* relati, & eam insinuat *glos.* ibi, *in verb. procedere non debere*; & expressè tradit *Io. Andr. in quæst. mercurial. ad tit. de regul. iur. q. 38. num. 15.* quod maximè
20 locum obtinet in Iudice delegato, cuius decretum super competentia, vel incompetentia sua dicitur diffinitiuum, non autem interlocutorium, sicut in Iudice ordinario, vt docent *Addentes ad Guid. Pap. decis. 10. Steph. Gratian. d. cap. 76. num. 4. & Peregr. var. lib. 1. super rub. tit de offic. delegat. num. 35.* notat, quod delegatio finitur, si delegatus ex altera causa obiecta pronunciauerit se Iudicem incõpetentem, ita vt amplius non possit reassumere causam. Quò fieri dicebã, quod quamuis ordinarius Iudex regulariter suam sententiam interlocutoriam reuocare posset, non solum semel, sed millies vt tradunt *DD.* relati per *Barbos. in collect. ad tex. in d. c. significantibus nu. 8.* nihilominus ta-
21 men hoc delegato non conceditur, *ita Bald. in l. si Præses col. 1. C. quomodo, & quando Iud. Felin. in d. cap. significantibus col. 1. de offic. deleg. Dec. in cap. cũ cessante de appellat. col. 2. Ant. Gam. decis. Lusitan. 159.* ea quidem ratione, quia funditus euersa est eius iurisdictio, vt per *Maran. de ordin. Iudic. p. 4. distinct. 5. nu. 49. & Roman. sing. 129.* Hinc *Capella Tholos. q. 186.* dicit, nullam interlocutoriam, qua Iudex desijt esse Iudex; vt quia absoluit ab instantia, vel obseruatione iudicij, vel pronunciauit non esse Iudicem, posse reuocari, idem tenet *Caldas lib. 1. recept. sentent. q. 9. num. 9. & Stephan. Ausrer. in d. addit. ad dictam quæst. 186. num. 3.* subdit, *id tamen intelligas verum in Iudice delegato, secus tamen in ordinario, quia Iudex ordinarius qui pronunciauit se non esse Iudicem, potest hanc interlocutoriam reuocare; quia taliter pronunciando non definit ex toto esse Iudex, prout definit delegatus*, & ita post alios tenet etiam *doctissimus Sigismundus Scaccia d. lib. 3. cap. 2. q. 19. remed. 1. conc. 6. nu. 51. & 55.* & hoc pacto intelligendus
22 est *Capic. decis. 144. num. 6.* dum dicit, *quod Alex. limitat text. in l. quod iussit de re iudic.* non habere locum quando per interlocutoriam esset finitum officiũ Iudicis, vt loquatur de delegato.

In his enim terminis negatiuę scilicet interlocutionis vera est sententia *Guid. Pap. Mysinger. & aliorũ, quos retulit Menoch. vbi supra*, quamuis nõ desint qui gratis affirmẽt, nec etiam à tali interlocutoria, qua Iudex se incompetentem pronunciauit, posse appellari, prout *Guid. Pap. quæst. 436. num. 93.* & decisum refert *Gam. dec. 159.*

At è conuerso, cum affirmatiuè Iudex delegatus pronunciauit se competentem; dicendum est, nequaquam posse appellari, quia iurisdictio

ctio remanet penes Iudicem, qui grauamen reparare poterit in diffinitiua, condemnando aduersarium ad expensas, siue de ciuili agatur siue de criminali, vt verè obseruat *Scacc. vbi supra*, qua de causa rectissimè huiusmodi decretum in delegato diffinitiuum dicitur, vt paulò ante notauimus. De huiusmodi ergo affirmatiua interlocutione intelligendi
23 non sunt *præfati Authores, & glos. in authen. habita C. ne fil. pro patre*, quæ dicit posse appellari à decreto, quo Iudex pronunciauit se competentem, dicendum est loqui in Iudice ordinario, non autem in delegato.

His sic perpensis, & elucidatis censuit eadem Regia Audientia veram esse propositam doctrinã quod sublata per Principem, vel statutum appellatione in aliqua causa, eiusdem naturæ sit sententia diffinitiua, cuius est interlocutoria, præsertim si lata sit per Iudicem delegatum affirmatiuè super eius competentia, vel si militet eadẽ ratio prohibitionis in diffinitiua, quæ in interlocutoria.

Deinde propositis pro parte inquisiti aliquibus nullitatibus aduersus illam, post longam, & attentam discussionem diximus eas non obstare, & sententiam fore executioni demandandam. Ab hoc decreto tanquam quod verè continebat grauamen irreparabile, rursus petierat inquisitus admitti ad appellandum ex rationibus superius pro eo traditis, nec deerat qui in suam partem inclinabat; tamen Fiscus obtinuit tam ex ijs, quę ponderaui in præcedenti articulo, quàm ex traditis per *Scacciam lib. 2. cap. 97. num.* 177. *&* 178. vbi docet appellationem à decreto, quod sententia banni lata contra inquisitum executioni demandetur, non esse admittendam, nec ad effectum suspensiuum, & si Iudex ad quem inhiberet Iudici à quo; ea quidem ratione, quia ab interlocutoria lata post diffinitiuam non admittitur appellatio, tametsi grauamen irreparabile contineat: cuius contrarium video seruari in Magna Curia Vicariæ in causis ordinarijs, nam à decreto reijciente nullitates propositas aduersus sententiam foriudicationis appellatur ad Sacrum Consilium vbi fit relatio per ipsam Magnam Curiam. Ex quibus facilè dignoscitur *Dominum Ioannem Franciscum Capiblancum virum Doctissimum in suo tractatu de Baronib. tom. 2. quæst.* 50. quo loci nomen nostrum subticuit, ad hæc non aduertisse.

SVMMARIVM.

1 *Accusator legitimus est, qui suam, vel suorum iniuriã prosequitur.*
2 *Mulieribus permissum est suam, vel suorum iniuriam prosequi.*
3 Text. in l. vxor tua C. qui accus. non poss. *quomodo procedat.*
4 *Filij præferuntur vxori ad accusandum.*
5 *Remissio querelæ fieri potest à pupillis, etiam sine Iudicis decreto.*
6 Dominus Regens D. Ioannes Enriquez Marchio Campi *laudatur.*
7 *Proximioribus negligentibus necem defuncti prosequi, remotiores admittuntur.*
8 *Ius nunquam quæritur ex omissione alterius, nisi eo priùs interpellato.*
9 *Mora non committitur, vbi tempus incertum est.*
10 *Monitio debet præcedere ad hoc vt quis dicatur negligere, quando pęna imponitur incurrenda per actum negatiuum.*
11 *Mulier ad accusandum de nece viri dicitur admitti causaliter.*

12 *Negligens dicitur proximior ad accusandum si labi permisit tantùm temporis, quantum sufficiens erat ad querelam prosequendam.*

13 *Maleficia negatiua eo ipso videntur commissa, cum lapsum est tempus in quo adimpleri potuissent.*

14 *Interpellatio eorum ad quos principaliter spectat necem defuncti prosequi, quando sit necessaria.*

15 Text. in l. ita stipulatus, 115. vers. Mutius de verb. obl. *expenditur.*

16 *Executio volūtatis defuncti sēper iudicatur causa pia, vtilis, & fauorabilis.*

17 *Mora contrahitur sine interpellatione fauore vltimæ voluntatis; item pro vindicanda defuncti nece.*

18 *item fauore piæ causæ.*

19 *item fauore minorum.*

20 *item fauore Ecclesiæ.*

21 *item fauore fisci.*

22 Text. in l. si ex legati causa, de verb. obl. *declaratur.*

23 Gratian. discept. for. c. 518. *notatur.*

Negligentes ad vindicandam defuncti necem, ad hoc vt vxor admittatur ad querelandum, tunc dici proximiores ad quos spectat, cùm labi permiserunt tempus infra quod querelam proponere potuerunt absque vlla interpellatione.

CAPVT XVI.

E St tàm iuris commu-
nis, quàm Regni hu-
1 ius vniformis dispo-
sitio, vt vnusquisque
ad accusandum ad-
mittatur, qui suam,
vel suorum iniuriam prosequitur, *ex
tex. in l. de crimine C. qui accus. nō poss.*
2 *& ritu M. C. V.* quod est in ordine
Car. 191. id quod mulieribus quoq;
permissum est *ad tex. in l. vxor tua C.
eod.* vel quia suorū appellatione con-
tinentur, *l. 4. de testib.* vel potius quo-
niam in Regno sine distinctione ad-
mittitur, tàm masculi, quàm feminę,
de qua praxi testatur *Carau. ad ritum
prædictum* 191. *n.* 8. nec dissentit *Vinc.
de Franch. dec.* 382. *& Clar. lib. 1. §. fi-
nali q. 14. n. 1. vers. scias autem.*
Sed tamen regula hæc desumpta *ex
3 tex. in d. l. vxor tua* duobus limitibus
cōtinetur. Primū si alius magis ido-
neus nō sit, & ad quē principaliter spe
ctet necem defuncti vindicare, veluti
proximior *tex. in l. Senatuscōsulto, vbi
Glos. & Odofr. C. eod. Bar. in d. l. vxor
tua, Bal. & alij relati per Vinc. de Frāc.
d. dec.* 382. *n.* 5. & nos diximus aliàs in
4 *c.* 58. *n.* 4. vnde esse præferēdos vxori
filios ad accusādū de nece defuncti,
nō est in dubiū reuocādū *ex d. l. vxor
tua,* & alijs traditis per eosdē *DD.* &
per *Steph. Grat. discep. forēs. to. 3. c.* 518.
in prin. sic ꝓ cōsequēs in faciēda pa-
ce, & remissione etiā si pupilli sint, &
5 remissio fiat absq; Iudicis decreto,
& authoritate iuxta veriorē, & magis
cōmunē sñtiā, quā defendit latè *Fa-
rinac. in prax. crim. to. 1. q. 15. n. 5. & seq.*
idēque *Grat. loc. prox. cit. nu.* 18. *& seq.*
eamque semper sibi iuri conformem,
dum de ea disceptaretur in Collate-
6 rali Consilio, dicebat mecum sen-
tiendo *D. Regens D. Ioannes Enriquez
Marchio Campi Collater. Consiliar. nu-
per proprio motu Inuictissimi Regis no-
stri ad Supremum Italiæ Senatum eue-
ctus, cui ad inuicem arrident sangui-
nis nobilitas, ingenij sublimitas, morum
grauitas, & fortunæ felicitas.* Secun-
dū si adsit proximior, sed tñ negligēs
sit, & in mora constitutus ad propo-

nendum

nendū querelā de nece defuncti, vt post *Salicetum*, *Bald.* & alios tenent *Couar. loco cit. Franch. d. decis.* 382. *n.* 7. *& decis.* 100. *num.* 11. ibi; *sed ipsis negligentibus fœmina admittitur, Gratia. d. cap.* 518. *nu.* 6.

Quod si ita sit, vt non nisi negligentibus, & in mora constitutis proximioribus vxor admittatur consequens esse videtur hoc euenire non posse nisi ipsis priùs interpellatis, siue præmonitis, an accusare velint; quod
8 regulare est vbicunque ex omissione eius cuius interest, alteri est ius quærendum *ad tex. in l. si ex legati causa* 23. *de verb. oblig.* vbi Consultus ait; *nō aliter post mortem eius tenearis mihi, quam si per te steterit quominus viuo eo, cum mihi dares: quod ita fit, si aut interpellatus non dedisti, aut occidisti, l. cū filius familias* 49. *iuncta glos. in verb. fuit eod. tit. l. Titię in fin. de legat.* 1. *l. quod te ff. si cert. petat.* & alios cōcordātes allegat *glos. in d. l. si ex legati verb. quod ita fit, Alex. ad Bart. in l. ita stipulatus* 115. *num.* 25. *lit. A. de verb. oblig.*
9 & certum est iure, quod vbi tempus, siue dies incerta est, mora non committitur, *Bald. in l. & si post tres, ff. si quis caution. & in l. magnam C. de contrahend. stipulat. Paul. de Castr. cons.* 238. *volum.* 2. *cum alijs relatis in lib.* 4. *commun. opin. tit.* 22. *de vsur. & mor. num.* 50.

Huc etiam pertinet id, quod eleganter docuit *Innocent. in cap. extirpādæ, de præben.* quem sequitur *Ias.* in propria materia *in l.* 1. *nu.* 9. *C. de his, quibus vt indign.* quod quando im-
10 ponitur alicui pęna incurrenda per actum negatiuum sine temporis pręfinitione, nunquam quis dicitur negligere vt penam incurrat, nisi præcedat Iudicis monitio, sequitur *Dec. cons.* 37. *col.* 5. *in fine* vbi communem dicit, & *Villalob. lib. communium opin. verb. monitio num.* 124. dicens concordare ad hoc *legem* 12. *tit.* 9. *par.* 1. iisque non consideratis, *Steph. Grat.* in eisdem nostris terminis *d. cap.* 518. *num.* 6. tener esse prius ab eis explorandum, an velint accusare ij, ad quos spectat vindicta, vt in mora constituantur, & negligentes sint.

Hæc, quæ diximus (non quidem ab Aduocatis recitata, sed nostris vigilijs elucubrata, prout passim in vniuerso hoc opere nobis euenit) ancipitem valdè reddiderunt tàm M. C. V. quàm S. R. C. in causa remissionis petitæ per Serenissimum Parmę Ducē vtilem Dominum Ciuitatis Castrimaris de Stabia, cuiusdam eius vasalli inquisiti de homicidio inibi patrato in personam Francisci della Torre: Vxor namque occisi Ciuis Neapolitana querelam exposuerat in M. C. V. Iudice competente Neapolitanorum, qui, vt scitum est, priuilegiū habent trahendi ad eius forum quācunque personam quouis priuilegio insignitam, cum è contra ipsi extra illum trahi nequeant. Igitur ad excludendam vxorem dicebatur pro parte Serenissimi Ducis, ipsā nō esse audiendam in præsenti iuditio, nisi requisitis, exploratisque filijs extantibus defuncti, ad hoc vt negligentes dicantur, & in mora constituti; nam vt benè declarat *Iacob. Butricar. in d. l. de crimine*, & post eum *Vinc. de*
11 *Franch. d. decis.* 382. *nu.* 6. mulier hoc casu admittitur causaliter ad accusandum.

Resolutum nihilominus fuit per sententiam vtriusque Tribunalis, non esse vltrò explorandum ab hæredibus, seu filijs, an velint necem prosequi defuncti, cùm tantùm temporis
12 elapsum est, quantùm sufficiens erat ad querelam proponendam, eoque translacto, eos verè dici negligentes, vt proindè vxor admittatur, ad regulam *text. in l. si ita stipulatus essem* 14.

de verb. obligat. per quem ita in specie tenuit *glos. in l. 1. verb. reddere C. de his, quibus vt indignis*, quàm sequitur *Bart. ibidem num. 3.* regulam statuens,
33 quod in maleficijs negatiuis ad hoc, vt dicantur cõmissa, sufficit labi tantũ tempus, quãtùm verosimiliter adimpleri potuisset, idemque tenet *Ias. ibidem vbi Angel.* subdit, quod Syndici Vniuersitatis, quibus est imposita pæna si maleficium commissum non reuelauerint, statim quod potuerint, & non denunciauerunt, eam incurrunt, & clariùs idem *Bart. in l. in cognitione num. 3. ad Syllan.* sic ait; *& tũc hæredes dicuntur esse negligentes, quando transiuit tantùm tempus, quod commodè potuerunt accusare, & non accusauerunt*, eum sequitur *Paris de Put. in tract. de syndicat. verb. negligentia in princip. Felin. in c. si autem de rescrip.* & alij relati per *Ioannem Antonium de Nigr. ad Capit. Regn. clandestinis nu. 22. vers. visum est proximè de pæn. homic. clandestin.*
34 Et ad contraria de præambula interpellatione eorum, ad quos principaliter spectat, videbatur congruè responderi posse ex eodem *Bart. in d. l. 1. C. de his, qui vt indign.* procedere in actibus negatiuis, quorum pœna incurritur vigore pacti, siue contractus, cùm secus sit statuendum in vltimis voluntatibus, quibus dispositio hæc legalis, vt scilicet hæres teneatur necem testatoris inultam non relinquere magis assimilatur, quàm contractibus, cui se subscripsit *Ias. ibidem n. 7.* dicens istam esse veritatem, & in *l. cũ mota col. 6. de transactionibus, & in l. sicut certi col. 2. de militar. testam.*

Verùmenim verò distinctio hæc inter conditiones negatiuè conscriptas in cõtractibus, siue in vltimis voluntatibus non vsque adeò solida est, vt non suos patiatur anfractus; itaut idem *Bald.* alias de ea dubitauerit, vt refert ipse *Ias. ibid. num. 8.* Vnde nouiter, & quidem aptiùs videtur mihi veram solutionem esse, quæ desumitur *ex text. in l. ita stipulatus 115. vers. Mutius etenim de verb. oblig.* vbi postquam Papinianus egit de conditionibus negatiuis, statuitque non posse ad promissionem agi, nisi cum certum esse ceperit eas non posse adimpleri: proponit Pegasij, & Sabini inuicem pugnantes sententias, & dũ quærit eas examinare, vtitur pro cõfirmatione sententiæ Sabini exemplo eius, quod Mutius Iurecõsultus scripsit in specie penus legatæ, vt statim ac dari potuit, si data non sit, legatum debeatur, subditque hæc verba; *idque vtilitatis causa receptum est ob defuncti voluntatem, & ipsiùs rei naturam.* Qua ratione id agere intendit Consultus, vt ostendat non rectè desumi argumentum ab vltimis voluntatibus ad statuendam sentẽtiam Sabini, quæ de stipulationibus, siue contractibus agit; nam quod in legatis non sit expectanda alia interpellatio, sed statim debeantur, quod conditio negatiua potuit adimpleri, euenit ex natura ipsius vltimæ voluntatis defun-
16 cti, cuius exequutio sẽper, & vbique causa vtilis, pia, ac proinde fauorabilis censenda est, & ad quam adimplẽdam solliciti, ac studiosi esse debemus, vt inquit *Accursius ibid.* Cùm ergo speciale sit fauore vltimæ voluntatis, vt in cõditionibus negatiuè cõscriptis mora contrahatur absque interpellatione, & par, imò maior pietatis ratio versetur in vindicãda de fũcti nece, ꝓut expressis verbis ratiocinãtur Cęsares *in d. l. 1. C. de his quib. vt indign.* ibi; *qui debitũ officiũ pietatis scientes omiserunt:* & rursus *in l. 1. C. de precib. Imper. offerend.* ibi, *& laudabilis fidei exemplum super vindicanda cæde Domini sui*; vnde sacratissimæ ll. non minùs honoribus decorarũt eos, qui vin-

vindictam suorum prosequuti sunt, quam pœnis affixerunt, qui eam negligunt, vt patet eisdem Iuribus; ergo iustissimè procedit id, quod tradunt *glos. & Bart. ibid.* vt scilicet tunc dicatur vindictam negligere hæredes; cùm tãtùm tempus elapsum est, quãtùm potuerunt querelam explicare, & non fecerunt; eò magis cùm nouũ non sit in iure, vt fauore piæ causæ incidat quis in mora absque interpellatione, vtpotè fauore minorum *ad tex. in l. in minorum C. in quib. caus. restit. in integr. non est necessaria, Vinc. de Francb. decis. 16. in princip. Thesaur. decis. 80. in fin. Menocb. de arbitr. cas. 220. Surd. decis. 176. nu. 6.* Item fauore Ecclesiæ, prout docuit *Bald. in auth. hoc amplius col. 2. C. de fideicom. Roma. singul. 117. Alex. in l. quod te mibi col. 4. si cert. petat. Carauit. ad ritum 22. num. 7.* sed quod magis est etiam fa-
21 uòre fisci, vt tradit *Ias. post alios in d. l. 1. num. 9. C. de bis quibus, vt indign.*

Neque huic nostræ interpretationi
22 quidquã obstat *text. in d. l. si ex legati causa de verb. oblig.* vbi videtur statutum parem esse conditionem contractuum, & vltimarum voluntatum quòad hoc vt necessaria sit interpellatio ad pœnam promissam, siue legatum consequendum. Etenim obseruandum est in eo *textu* legatum, seu stipulationem non fuisse conditionalem, & si forsan conditionalis, nõ negatiuè conscriptam, cùm tamen in cõditionibus affirmatiuis cesset omnis dubitatio, eòquod opus non habent specialitate à nobis supra considerata.

Ex quibus palam fit non esse attẽdendum id quod dixit *Gratian. d. cap. 518. num. 6.* eò quod nimis oscitanter, & perfunctoriè loquutus fuit in re tam subtili, vt proinde iustum sit censendum decretum M. C. V. iustiorque sententia confirmatoria S.

C. lata ad relationem doctissimi Cõsiliarij Andreæ Prouenzalis 18. Ianuarij 1634.

SVMMARIVM.

1 *Viæ publicæ sunt de regalibus.*
2 *Princeps iniustè exigit tributa nisi itinera tuta sint.*
3 *Regiam protectionem, & securitatem violare dicitur qui itinerantes offendit.*
4 *Author fuit Commissarius Generalis contra delinquentes.*
5 *Publicus latro est nomen iuris.*
6 *Milites Campaniæ antiquitus stationarij, seu limitanei dicebantur.*
7 *Publicus latro in iure is dicitur, qui pluries in vijs publicis furatur.*
8 *. ad hoc, vt ecclesiastica immunitate priuetur debet probari pluries fuisse grassatum.*
9 Prag. 5. vbi de delict. quis conuen. deb. *procedit, vbi captus pluries in itineribus fuerit depredatus, sed de veritate nu. 13. & seq.*
10 *Statutã interpretari debent, ne fiat tertio præiudicium.*
11 *Prouisio facta per nouam constitutionem non tollit priuilegium meri Imperij.*
12 *Specialis concessio iurisdictionis non non adimit iurisdictionem Iudici ordinario, & generali.*
13 Text. in l. capitalium §. grassatores, iunct. §. famosos de pœnis, *nouiter declaratur.*
14 *.. est correctus in Regno per* capitulum ad hoc vt nostrorum.
15 Cap. Regn. ad hoc vt nostrorum *quomodo practicetur in Regno.*
16 *Furtum vnicum in strata publica punitur in Regno pæna mortis naturalis.*
17 Peguera decis. 40. *declaratur.*
18 *Sacrorum canonum dispositioni non derogatur per statutũ Principis secularis.*

19 *Qua-*

19 *Qualitas delicti non variatur ex mensura pœna imposita, sed ex ipsius natura.*

20 *Publicus latro dicitur quis habendo respectum ad locum; non autem ad furtorum frequentiam.*

21 Prag.5.vbi de delicto, *nouiter declaratur.*

22 *Latrocinium, & disrobatio in strata publica differunt inter se.*

23 *Furtum commissum in rure, vel in campis non dicitur commissum in via publica.*

24 D.Garsias Mastrill.de indultu c.33. num.7.*commendatur.*

25 *Consuetudo optima est legum interpres.*

26 *Potestas procedendi ad modum belli an sit priuatiuè ad Barones.*

27 *Iurisdictio in eos, qui itinera frequentata obsident, est Regia priuatiuè ad Barones.*

28 *Princeps per modum legis condenda potest priuatis praiudicare.*

29 Pragm.5. vbi de delicto *nullum praiudicium affert Baronibus.*

Pragmaticam Inuictissimi Imperatoris Caroli V.editam in anno 1536. quæ est V. sub tit. vbi de delicto quis conu. deb. tribuentem ius dicendi potestatem contra disrobatores stratarum Iudici, qui præuenerit in captura, habere locum etiam si non constet, nisi de vnico furto, & disrobatione.

CAPVT XVII.

1 Vias publicas esse de regalibus Principi reseruatis primo ferè verbo ostendit *tex. in cap. 1. quæ sint regalia*; etenim cùm ipse curator sit communis, & publici iuris, dominiumque rerum omnium, nō nisi quòad protectionem ipse habere dicatur, prout notauimus *supra cap.13.num.35.* publicè interest sine metu, & periculo per itinera commeari, vt eleganter inquit *Cōsultus in l.1.§.summa,ff.de his, qui deiec. vel effud.* adeoque ad hoc esse Principem
2 obligatum, vt nec aliàs possit iustè tributa exigere, dicat *Bald. in cap.1. qui feud.dare poss.Mart. Lauden. in tract. de Principe q.163.* quos refert *Dominus meus Regens Tapia in rub. de public.latron.num.5. lib.5. Iur. Regn.* lateque à nobis animaduersum est superiori *cap.2.num.8.*rectiùsque subdit *Mysinger.cent.5.obseruat.70.nu.9. Principes ideò regalia ab Imperatore habere, vt ijs propter excellētiam dignitatis regaliter vtantur, hoc est Regia manu vias publicas securas, & purgatas latronibus, & furibus, plagiarijs, ac prædonibus suis sumptibus teneant*; idque bono Præsidi congruere inquit *Vlp. in l.congruit ff.de offic.Præsid.*

Hinc, cum viæ publicę sint sub Regia custodia, & protectione, iustè traditum est, vt quicunque itinerantes
3 offenderit, siue in persona, siue in bonis dicatur violare Regiam protectionem,

nem, & securitatem, prout eleganter *ex Ludouic. Peguer. in prax. crim. c.* 15. *nu.* 1. aduertit *Dominus meus loc. proximè citato*.

Hoc sibi iniunctum munus benè agnoscentes Serenissimi huius Regni Reges, & qui eorum vices gerunt solertissimi Proreges, Supremũque Collaterale Consilium multis arduis prouisionibus publicæ prouiderunt viatorum securitati, vt videre est in *Pragmaticis sub tit. de exulib.* quò etiam tendit potestas illa extraordinaria procedendi *summariè, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, omni appellatione remota,*
4 *& ad modum belli*, qua vtitur Regium Tribunal Campaneæ, quod iam triẽnio per me regitur iussu *Excellentissimi Montis Regij Comitis Proregis optimi, & iustitiæ zelantissimi*: eiusq; materiam eruditè admodum prosequitur *Io. Grand. in opusculo* quod inscribitur *de bello exul.*

Igitur inter alias egregias prouisiones vnam fuisse existimo, quàm edidit Inuictissimus Cœsar Carolus V. in anno 1536. registrata *sub tit. vbi de delict. quis conuen. deb. in volumine Pragmaticarum prag.* 5. qua conceditur Iudicibus ordinarijs potestas capiendi malefactores, etiam delinquẽtes extra territorium, dummodò illos remittant ad Iudicem loci delicti, nisi tamen delinquentes essent publici latrones, & disrobatores stratarum publicarum: quos liceat vnicuique capere, & punire, etiam si aliàs in eos iurisdictionem non haberet: quò magis assidui, & intenti reddantur Iudices ad eorum maleficorum persecutionem.

5 At quia publicus latro iuris non facti nomen est, vt *Angel. ait in cons.* 403. *in principio* relatus *in additione ad decis.* 40 *Ludouic. Peguer.* ideò cùm quæritur de interpretatione huiusmodi pragmaticæ, recurrendum est ad ius, ideft ad sciendum quis de iure sit publicus latro, seu disrobator stratarum, vt pragmatica vendicet sibi locum.

De hoc disceptatum fuit in causa Illustris Ducis Suessæ petentis remissionem cuiusdam eius vasalli qui commiserat furtum in strata publica, mea industria capti per milites Campaniæ, quos elegantiori Miner-
6 ua *stationarios* appellat *text. in l.* 1. *§. cura carnis, ff. de offic. Praefect. vrb. & limitaneos in l.* 2. *de C. de offic. Praefect. Prat. Afric.* & eleganter *notat Andr. Gail. pract. obseruat. lib.* 2. *obseruat.* 64. *num.* 2. iisque militibus dispositis per opportuna loca stationibus vsũ fuisse Augustum ad inhibendos grassatores tradit *Suet. in eius vita cap.* 30. cuius verba refert *Dominus meus eod. tit. de public. latron. ad prag.* 1. *nu.* 3.

Dicebat Aduocatus Illustris Ducis, sibi nõ obesse realem ipsam præuentionem factam per Regium Tribunal, quia reus de vno tantùm furto in strata commisso, licet cùm armis, inquiritur; vndè consequitur cõtrouersiam esse extra terminos pragmaticæ quæ iurisdictionem dat capienti publicum latronem, cum ta-
7 men exploratum sit in iure talem non nisi illum dici, qui pluries in vijs publicis depredatur, *ex tex. vulgat. in l. capitaliũ §. grassatores ff. de pœnis* ibi: *vtique si sæpiùs, atque in itineribus hoc admiserunt*, per quem ita *post antiquiores* tenet *Farinac. de furt. q.* 166. *num.* 14. dicens esse veram, & magis communem sententiam, quam etiam tenet *Paris de Put. de syndic. verb. latro cap.* 2. *nu.* 2. *Tiber. Decian. tract. crim. lib.* 6. *cap.* 28. *nu.* 2. latè *Ludou. Peguer. decis.* 40. *cum adductis per Capiblanc. tom.* 2. *de Baron. cap.* 29. *num.* 10. & talis non dicitur, nisi qui commisit tria furta, prout post *Ias. Alex. & Fulgos.* docet

docet *Petr.Greg.Tholosan.in syntagm. iur.vniuers.par.3.lib.36.cap.2.num.3.*

8 Vnde descendit id, quod communiter tradunt *DD.* in terminis *cap. inter alia de immunit. Eccles.* per quod excludũtur ab ecclesiastica immunitate publici latrones, vt locũ habeat in ijs, qui pluries in publicis itineribus grassati sunt, latè *Decian. loc.cit. Mar.Giurb. cons. crimin. 90. post plures, quos refert n.12.Capiblanc.d.c.29. num.15.*

Requiritur ergo actuum frequentia, vt quis latro publicus dici possit, & proinde subijciatur pœnis impositis publicis latronibus, eandemque

9 rationem habere locum in terminis pragmaticæ supradictæ concedentis iurisdictionẽ ijs, qui in eorum captura præuenerint, ita demùm si probatum sit plura furta commisisse; tenet idem *Capiblanc. in d.to.2. de Baron.cap.52. num.4.* vbi ait, *& proinde vt habeat locum pragmatica quæ à iure communi interpretationem recipit, oportet vt ij pro latronibus sint diffamati, & per Cãpaneam incedant latrocinia committentes*; & ad idem allegabatur *Mastrill. decis.147. nu.7. & de magistrat.lib.4. cap.16.num.218.*

Secundò dicebatur, id regulare esse in omni statutorum materia, vt semper interpetrari debeant, vt iuri communi non aduersentur, nec fiat tertio præiudicium, vt probat *tex. in*

10 *l.2.vbi Bar.C.de noxalib. cum alijs per D.*Regent.*Rouit.ad pragm.1. vbi de delict. num.*14. at maximum oriretur præiudicium prædicto Illustri Duci, qui merum, & mixtum Imperium habet in suos vasallos, si diceremus pragmaticam supradictam sibi tollere iurisdictionem, eo præsertim cũ certum sit priuilegium ipsius esse antiquius dispositione Reg.Pragmaticæ: vnde succedit id quod eleganter ad rem nostram notat *Afflict. in constitutione ea, quæ ad decus num.33. & 34.* & sequitur *Ioann.Grand.in d.tract. de bell. exul. in prædicam. qualit. §.tertio*

11 *quæro nu.* 2. quod ille, qui habet priuilegium meri Imperij, illud non perdit ex speciali prouisione facta virtute nouę cõstitutionis, quia per eam non censetur illi derogatum, *ad text. l.3.C.de silentiar.lib.12.* quod etiam comprobat *ex Paride de Put.de syndic. verb.arbitrium num.10.* & ex *Roman.*

12 *cons.393.* vbi firmat, quod concessio iurisdictionis specialis non adimit iurisdictionem ab eo, qui est Iudex generalior, & ordinarius.

Verumtamen pro fisco respondebatur: omnia supradicta, quę de actuũ frequentia dicta sunt, eò tendere vt dignoscatur, quibus casibus sit pra-

13 cticanda dispositio *tex. in d.l.capitalium §.famosos*, ex quo statutum est, famosos, seu publicos latrones (quod idem esse docuit *Andr.in cap.1.§. publici latrones, de pac.tenend. Decian.d. cap.28.num.2.uers. sed posset dubitari*) furca figẽdos esse in locis vbi grassati sunt. Ad hoc enim iure communi inspecto necessaria est furtorum frequentia, vt claris verbis differit *Consultus in d.§.grassatores*, ibi, *capite puniuntur utique si sæpiùs, atque in itineribus hoc admiserunt: cæteri in metallum dantur, uel in Insulam relegantur*; meritò igitur nostrates in his terminis dicũt publicum, & famosum latronem non nisi illum dici, qui plura furta in vijs publicis commiserit *Bart. Angel. & alij*, quos referũt *Peguera d.dec.40. Thesaur.lib.1. quæst.forens.cap.80.nu. 17.& seq.*

At in Regno hoc necessaria cùm

14 non sit distinctio tradita *in d. §. grassatores*, quia per *Capitulum Regni ad hoc ut nostrorum* imposita est pro furto excedente vncię valorem pœna vltimi supplicij: cuius dispositio licet

15 simpliciter non seruetur, nisi furtum sit

fit commissum aliqua qualitate aggrauante, vt *post alios Dominus meus in scholijs ad cap. prædictum nu. 13. & 14. sub tit. de furt. & rapin. lib. 5. iur. Regn. & per Gizzarell. decis. 13. in fin.* nulla tamen qualitas grauior considerari potest, quàm si sit commissum in
16 via publica, & ideò licet vnicum sit, & paruæ quantitatis, vltimum fur subit supplicium; sicque quotidie seruatum vidi in Regijs Regni Tribunalibus, prout etiam testatur *Dominus meus in d. rubr. de publ. latron. num. 4.* Si ergo vnicum furtum sufficit ad plectendum reum pęna vltimi supplicij, meritò & hic dicetur publicus latro, quia à mensura pęnæ irrogandæ metiri debemus definitionem illam. Idque facilè ad oculos occurret diligē-
17 ter intuenti id quod magistraliter discurrit *Peguer. in prædicta sua famigerata decis.* 40. quam omnes sectantur, vbi distinguit terminos iuris communis à iure municipali illius Regni, in quo pariter viget consuetudo, vt pro vnica grassatura imponatur pęna mortis naturalis. Primo enim casu non esse in dubium reuocandum concludit, eum dici publicum latronem, qui pluries vias publicas obsederit, & proinde ecclesiastica immunitate priuari non debere eū, qui semel tan-
18 tùm huiusmodi crimē patrauit, quia dispositio Sacrorum Canonum hac in parte regulatur secundùm ius cōmune, cui per statutum Principis sæcularis non potest derogari in præiudicium libertatis Ecclesiæ, vt benè ipse alloquitur *num. 7. vers. quinimò consuetudo*, & alijs relatis sequitur *Giurb. d. cons. 9. n. 22.* sed circumscripta quæstione de Ecclesiæ immunitate, quòad reliqua, quæ ad punitionem attinēt, quocirca dispositio statuti seu consuetudinis licitè potuit derogare iuri communi; cùm & hæc ad Principis sæcularis iurisdictionem spectent, vt benè aduertit *Giurb. eod. loc.* inquiēs *etenim statuere potest Princeps, vt quod sui natura delictum non est, delictum sit, vel quod grauiori pœna puniatur, & qui grassator de iure non est, grassator sit:* hoc inquam casu eū haberi pro publico latrone sentit, qui semel tātùm vias obsederit, & proinde vltimo supplicio puniendus sit: attende sententiam, & mētem *Peguera* per sepiùs inibi repetita verba *n. 7. aut semel tantùm hoc commiserunt, & tunc licet eos Regium Consilium soleat vltimo supplicio tradere propter delicti frequentiam in Prouincia, & habeat se cum eis, tanquam cùm publicis latronibus qui sæpiùs furati fuerunt, tamen secus est de iure communi*, & inferiùs *quinimò consuetudo, & practica Regij Consilij, qua qui semel latrocinium commiserunt, quòad punitionem habentur pro publicis latronibus, &c.*

Ex quibus palam fit nihil conferre ad huiusmodi quæstionis decisionem allegationes Doctorum, qui loquuntur in terminis iuris communis omninò à nostro diuersis.

Sed nihilominus licet responsio hæc verè eliciatur ex traditis per *Peguer. ibidem*, non tamen mea sētentia habet vndique iuris assistentiam; etenim nihil in se habet augumentum pœnæ per nouam constitutionem inductum, quod possit alterare, & immutare priorem criminis naturam, & cognitionem, vt scilicet de priuato publicum fiat; non enim mensura pę-
19 næ criminis qualitatem variat, sed ipsius natura facit illud censeri publicum, vel priuatum, prout grauiter obseruat *Luc. de Pen. in Cap. Reg. cura nobis nu. 6.* subdens; *& postquam à veteribus iuris auctoribus crimen furti fuit positum pro priuato, licet per noua iura in ipso pœna mutetur, non ex hoc natura mutanda est*, eum sequitur *Affl. in Cōstit. Reg. eos, qui scienter nu. 3. & Tiber.*

Decian. lib.5. de public. iudic. cap. 4. nu.13.

Mihi verò (prætermisso eo, quod tradit *Angel. in l.capitalium §.famosos de pœn.* relatus per *Ioannem Anton. de Nigr. ad Cap. Regn. ad hoc nu.5.* quod publicus, & famosus latro non dicitur is, qui assiduè furatur, sed qui cum armis aggreditur in stratis publicis, ha-
20 bendo respectum ad locum in quo grassatur, non ad actuum frequentiã, vt inquit *Tiber. Decian. d.lib.6. c.28. nu.2. vers.neque tamen, Dominus meus in d.rub. de publ.latron. nu.2. Io.Grand. in d.prædicamento qualitatis c.1. nu.6.* rem huiusmodi, quæ non minùs fisco Regio, quàm communi bono, publicęque vtilitati valdè præiudicialis est, attentè consideranti occurrit: quæstionem huiusmodi de publici, & famosi latronis diffinitione esse omninò ineptam, & impertinentem ad casum nostrum; quandoquidem lex,
21 seu Pragmatica non tantùm de publicis latronibus, sed etiã de disrobatoribus stratarum sermonem facit,
22 qui termini valdè inter se differunt. Latrocinium namque species furti est, quod committi potest non solùm in itineribus, & cùm armis, sed etiam in domibus priuatorum, & sine armis; vnde proditum est id, quod docuit *Tiber. Decian. lib.6. cap.28. nu.2. vers.sed posset dubitari,* quod latro publicus non tantùm sit is, qui in vijs publicis cùm violentia solitus sit depredari, sed etiam si in domibus priuatorum id faciat, & proinde Ecclesiastica immunitate non sit tutãdus; quàm doctrinam cùm alijs inferiori *capite 32. num.6.* commendauimus; at disrobatio in strata publica nõ datur sine armis, & sẽper in strata publi-
23 ca fieri debet; nàm aliàs etiã si in ruribus, vel alijs locis furaretur, nõ dicetur furtũ cõmitti in strata, nec habere locũ pęnas impositas contra disrobatores stratarum, vt benè aduertit *D. meus in rub. de publ.latron. nu.3. Cancer. lib.3. var. tit. de sono emisso nu. 21.* quem sequitur *D. Capib. d. cap.52. n.6.* differunt ergo crimen publici latrocinij à disrobatione in strata publica, tanquàm species furti inter se diuersæ, vt eleganter obseruat doctus *Muscatellus in prax. delictorum tit. de furt. &c. à nu.7. vsq; ad nu.18.* quam etiam differentiam agnouit *D. Vinc. de Franch.* in terminis nostrę pragmaticæ *decis.142. nu.2. & n.5. in fine,* ibi, *excipit deinde latrones publicos, & disrobatores stratarum;* atqui cùm casus noster magis conueniat disrobationi stratæ publicæ vtpotè quæ cõmissa est in via publica in personam viatoris, & cùm armis; impertinẽs videtur tota illa quæstio de publici latrocinij definitione, vtpotè quæ tantùm pertinet ad primã nostræ pragmaticę partẽ, aliãque delicti speciẽ, & proinde doctus *D. Garf. Mastrill. in tract.*
24 *de indult. cap.33. nu.7.* in materia indultus generalis, per quem excludũtur etiam disrobatores stratarum; tenet quod ad hoc sufficit, quod semel delictum sit commissum, subditque, *& prædicta allegata per DD. procedunt, vt aliquis dicatur publicus latro, & grassator; & ideò sufficit quod semel tãtùm spoliasset;* & ita fuisse semper in Regno Siciliæ iudicatum.

Ex quibus cõsequitur non rectè arguisse *D. Capib. d.c.52.* ex traditis per *DD.* in terminis iuris cõmunis de speciẽ nostræ pragmaticæ, quæ nõ tantũ de publicis latronibus; sed etiã de stratarũ disrobatoribus sermonẽ facit, & *Mast. d.dec.147. n.7.* agit de furto cõmisso in campis, non in via, & itinere publico.

Sit proinde cõclusio, eum, qui semel in itinere furtum commisit, verè dici disrobatorem stratæ publicę, & proinde esse subditum iurisdictioni eius

eius, qui præuenerit in captura, attenta nostræ pragmaticæ dispositione.

Quod vel ex eo redderetur incõtrouertibile; auctoritate scilicet rerũ sic perpetuò iudicatarum in Regijs
25 huius Regni subsellijs, quæ consuetudo est optima legum interpres ad *tex. in l. si de interpretatione ff. de legib.* ita vt quotidie, tàm in materia indultus generalis, quàm remissionis causarum hoc sit pro absoluto habitum.

Et ad id, quod dicebatur pro Illustri Duce pragmaticam nostram sic intellectam suo priuilegio præiudicium afferre. Quidquid sit de ea quę-
26 stione, an potestas procedẽdi ad modum belli cõcessa Cõmissarijs Campaniæ, & Præsidibus Prouinciarum contra huiusmodi delinquentes, sit priuatiuè quòad Ordinarios, & Barones, ita vt eis auferat iurisdictionem procedendi in suis casibus, cuius affirmatiuam partem defendit *Io. Grãd. in d. prædicam. qualitat. §. tertiò quæro*
27 *n. 3.* & etiam iure communi attento, animaduersionem in eos, qui itinera frequentata obsident, esse de Regia iurisdictione priuatiuè ad Barones, *arg. tex. in l. seruitutes §. publico ff. de seruit. & in l. 2. §. via ff. ne quid in loco publ.* sicque iudicare Regium Consilium Principatus Cataloniæ refert *Ludouic. à Peguer. d. cap. 15. prax. crim. n. 2. uers. ampliatur primò*; idque procedere sine dubio, vbi Rex præuenit in cognitione huiusmodi criminis, mordicùs defendit *Fontanell. de pact. nupt. tom. 1. clauf. 8. glos. 14. num. 23.* sequitur *Mastrill. de magistrat. lib. 4. cap. 16. num. 149. & 150.*
28 Respondebatur non esse prohibitũ Principi iuribus priuatorum præiudicare ex rationabili causa, dummodò id faciat per modũ legis condendæ, quo casu potest restringere, derogare, & reuocare priuilegia, etiã si in lege non sit apposita clausula derogatoria vt per *DD. in l. omnes C. si contra ius, vel vtilit. publ. Felin. in cap. quæ in Ecclesiarum num. 26. & 27. de constitution. Aymon. Crauett. cons. 5. per totum* cùm alijs ad propositum relatis *per Io. Grand. loc. sæpè cit. §. 3. num. 3. & Hieron. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 36. num. 31. & 32.* vbi rationem assignat, eleganter *Natta cõs. 580.* relatus per *Mastrill. de Magistr. lib. 4. cap. 16. num. 240. & seq.* Et considerat etiam *Vinc. de Franch. d. dec. 142. num. 7.* licet re vera non sit verum assumptum, quod per pragmaticam prædictam tollatur ius Baronibus; nã potiùs tribuit eis iurisdictionem, quã non habent, si ceperint latronem sibi non subditum ratione originis, domicilij, vel delicti; quo casu ex sola captura fundatur iurisdictio, & sic potest aliquibus casibus nocere, alijs verò prodesse, vt benè aduertit idem *Vin. de Franch. d. decis. 142. in finalibus verbis*, & clariùs *dec. 722.* dicit de hac *pragm.* Barones Regni non posse conqueri; sequitur etiam *Mastrill. d. decis. 147. num. 3.*

His nouiter elucidatis in articulo millies deciso, nunquam tamen discusso, securè iudicaui esse procedendum in causa prædicti inquisiti in Regio Tribunali Campaniæ, non obstante remissione petita nomine Illustris Ducis Suessæ. Pendet nunc reclamatio in Regio Collaterali Consilio.

SVMMARIVM.

1 *Statuta extra propriam verborum significationem extendi nequeũt.*
2 *Constitutiones Regni sunt strictissimi iuris, ideòque in pœnis in eis impositis non fit extensio.*
3 *Pœna à statuto loquente in personam imposita non extenditur ad non expressum, secùs si loquatur in rem, sed vide n. 22.*

 4 Sta-

4 *Statutum compellens aliquem vendere, non cogit emere.*

5 Text. in l. 1. C. de cupress. lib. 11. *declaratur, sed de veritate nu. 19.*

6 *Correlatiuorum natura est, vt dispositum in vno censeatur dispositum in alio.*

7 *Statutum in vno ex correlatiuis non extenditur ad aliud respectu pęnæ, sed de veritate num. 23.*

8 *In lege pęnali duo requiruntur. Ratio iustitia, & Principis voluntas.*

9 *Lex pęnalis extenditur in correlatiuis, vbi militat eadem ratio.*

10 *Correlatiuorum cognito vno, cognoscitur & aliud.*

11 *Dispositio etiam pęnalis comprehendit vtrumque correlatiuum.*

12 Tex. in l. 1. de cupress. lib. 11. *in sua decidendi ratione ponderatur.*

13 *Statutum prohibens emere includit vendentem.*

14 *Emere permissus sine solutione gabellæ censetur permissus etiam vendere.*

15 *Pęna imposita recipienti aliquid per barattariam, comprehendit etiam dantem.*

16 *Pæna imposita vendenti per statutum censetur repetita respectu ementis.*

13 *Dispositum in uno ex correlatiuis habet locum in alio, non ratione extensionis, sed tacita comprehensionis.*

18 *Statutum in uno ex correlatiuis non potest uerificari sine alio.*

20 *Pragmatica Ducis Ossunæ circa pænā exfractationis monetariorum à Regno ab eodem declarata.*

21 *Pæna imposita per statutum, quæ respicit publicum bonum, extenditur etiam ad aliam personam non comprehensam.*

24 *Statutum pænale habens respectum ad commercium, comprehendit tàm ementem, quàm uendentem.*

25 Bald. in l. 1. C. de com. seru. man. *declaratur.*

Pœnam perpetui exilij ab hoc Regno impositam per Regiam pragmaticam contra impendentes, seu vendentes monetam adulterinam, habere locum etiam contra ementes.

CAPVT XVIII.

1 SI statuta eius sunt naturæ, vt extra propriam verborum significationem extēdi nequeant, præsertim quæ à regulis iuris communis sunt exorbitantia, vt docet *Alberic. de Rosat. in tract. de Statut. q. 9. num. 39.* Vnde in eis fieri strictissimam interpretationem, *ex tex. in l. constitutionibus ff. ad municip.* dicunt *DD. in l. cunctos populos C. de sum. Trinit. Surd. decis.* 191 *num.* facit *tex. in cap. cùm dilectus §. quia nobis de consuet.* prout latiùs disseruimus *infra cap. 47. nu. 6. & seq.* vbi ex *Gram. dec. 28. n. 29. &* 30. diximus regulam procedere, præsertim in pęnis
2 statutis per huius Regni Constitutiones, quia eorum dispositio stricti iuris est, nec extra casus de quibus expressè loquuntur, extenditur; multò ergo fortiùs id videbatur dicendum in terminis pragmaticæ editæ per Excellen-

cellentisſimum Ducem Albæ Regni huius Proregem ſub die 18. Februarij 1623. quæ hodie *eſt 19. in nouiſſima compilatione ſub tit. de monetis, ubi in §. 2.* diſponitur, quod impedentes, ſiue quomodocunque cooperantes in impenſione falſæ monetæ cōprehendantur ſub diſpoſitione pragmaticę editę per Excellentisſimum Ducem Oſſunæ 21. *Nouembris* 1616. per quam diſponitur, vt tales inquiſiti etiam ſi liberati fuerint poſt torturā, vel factis defenſionibus, exules perpetuò permaneant ab hoc Regno; ideòque videbatur non poſſe de iure ſubſtineri inſtantiam Fiſci patroni in cauſa Andreæ Imparato inquiſiti de emptione falſæ monetæ, & poſtquā ſubſtinuit torturam, liberati in forma.

Quod magis confirmatur eadem DD. traditione, qua vſi fuimus *d. cap. 47. num. 5.* nempe quod ad dignoſcēdum, an res, de qua agitur ſit ſubiecta pęnis à ſtatuto impoſitis, ſit intuendum an verba ipſius dirigantur ad perſonam, an verò ad rem: vt primo caſu pęna nō ſit vlteriùs protrahēda,
4 quàm expresſis ſtatuti verbis continetur: ſecundò verò ex identitate rationis fiat extenſio iuxta doctrinā *Bart. in l. aut qui aliter §. ultimo nu. 3. ff. quod ui, aut clam*, & in alijs relatis *per Decian. tract. crim. lib. 9. c. 32. n. 10.* & alios quos ibi retulimus. Cū ergo pragmaticæ verba dirigantur ad perſonam vendentis, nō videbatur poſſe ad ementem extendi; vnde ſubtilis *Bald. in l. 1. num. 1. C. de comm. ſerui manumiſſ.* dicit, quod licet ſtatutum cōpellat aliquem vendere, non tamen compellit alium emere, nec è contra; quia vnum ſtatutum non includit aliud ſubditque notabiliter ſatis ad rē
5 noſtram non obſtare *textum in l. 1. C. de cupreſſ. lib. 11.* vbi pœna impoſita ementi cenſetur impoſita vendenti, quia in eo ſit prohibitio ratione rei, & ideò comprehendit vtrumque cōtrahentem, licet verba ad vnum dirigantur, ſequitur *Ioannes de Plat. in ead. l. 1. C. de cupreſſ. & addentes ad Bar. ibid.* Rurſus licet emptor, & venditor ſint correlatiua, & proinde ſtatutum
6 in vno videatur diſpoſitum in alio etiam non expreſſo ad *reg. tex. in l. fin. ubi Bart. C. de indict. uiduit. tollen.* & *in l. fin. ubi idem Bart. ff. de acceptilat. Iaſ. in auth. ſacramenta puberum C. ſi aduerſ. uendit.* adhuc talem extenſionem non poſſe fieri quòad pęnā, ſed tantùm quòad alia docuit ante alios *Ioannes Andreas in cap. diſpendia de reſcript. in 6. cum relatis per Felin. in proœm. decretal. n. 9. Dec. in l. factū §. in pœnalibus de reg. iur. Abb. in cap. 1. de*
7 *locat.* dicens quod diſpoſitio odioſa reſpectu tantummodò peccati extēditur ad correlatiua; nō autem reſpectu pęnæ, *Bald. in l. cùm proponas C. de hered. inſtit. Afflict. deciſ. 21. nu. 6. Viu. comm. opin. 271. Rota Roman. in nouiſſ. par. 1. deciſ. 139. num. 6.*

Vlteriùs, quia magis ex voluntate Principis legem ferentis, quàm ex ra-
8 tione iuſtitiæ pendet determinatio penæ ad talem caſum; etenim nulla ratione cogitur Princeps ad imponendum talem pœnam pro tali delicto, cùm poſſet imponere nullam, vel aliam; cùm ergo deficiat volūtas Legislatoris, in caſu non expreſſo non ſufficit ratio iuſtitiæ vt extendatur pœna, prout argumentatur *doctiſſ. Pater Franc. Suar. in tract. de legib. lib. 6. cap. 3. num. 5.*

Item etſi ad caſum non expreſſum eſſet trahenda diſpoſitio legis pęnalis ex ſola ratione; id poſſet haberi
9 locum vbi ratio ſcripta in eadem lege vniformiter cōciperet vtrumque caſum, *l. Prætor ait uerſ. interdictum eſt hoc, ubi gloſ. in uerb. expreſſum de oper. noui nunc. cùm alijs relatis per Decian. d. cap. 32. num. 8.* ideò *Nell. de*

San-

Sancto Gemin.in d. l. fin. C. de indict. vid. tollen. tenet quod in pęnalibus ſtatutum in vno de correlatiuis non habet locum in alio vbi eſt diuerſa ratio, ſequitur *Baptiſta de S. Blaſ.loc. cit.nu.*40.multos cumulat *Ant. Gabr. d. concluſ.* 3. *num.*51. pluresuè *Aug. Barboſ.in opuſc.de loc. comm. arg.iur. loc.*29.*num.*2. *Rot. Roman. deciſ.*139. *num.*7. At ratio, quæ militat in vendente adulterinam monetam, nõ videtur habere locum in emente; etenim is, qui vendit, verè impedit, & publicum cõmercium lædit, qui autem emit ſibi tantummodò damnum inferre videtur, imò impedire, ne cõmercium publicum lædatur; cum poſſit pecuniam non impẽdere, ſed in alios vſus conſumere, & conuertere.

Vetũ enimverò dicebatur cõtra;
10 correlatiuorũ naturã vnam, eãdemque eſſe, ita quod impoſsibile ſit cognoſci vnum ſine alio, vt *Philoſophus* ait 6.*Topic.* ideò *Bald. in rub.C.de reb. cred.* eleganter docuit, quod correlatiua ſunt ſimul in natura intelligibilia, quia intellecto vno intelligitur & reliquum, refert *Marſ. in l. ſi quis ui-*
11 *duam num.*15.*de quaſt.*& diſpoſitum in vno cenſetur etiam diſpoſitum in alio, etiam ſi diſpoſitio pęnalis ſit, vt docet *Bart.in auth.qui ſemel C. quom. & quando iud. Abb. in proœm. decret. uerb. Gregorius num.*30. *ubi addentes*, concordantes referunt *Dominic. in cap.incipientes §. denique de elect. in* 6. *Ioann.de Plat.in l.*1.*C.de cupreſſ.lib.*11. *Gregorius Lopez ad l.*13.*tit.*17.*par.*7. *gloſ. bomeuil. D. Io. Franc.del Caſtillo tom.*2.*deciſ.*176.*nu.*14.*& Bald.in cap. ultim. de probat.* dicit, quod natura correlatiuorum eſt communis vtriq; extremo, *Petrus Andr. Gammar. in tract.de extenſion.leg.num.*122.*& latè Baptiſta de Sancto Blaſio in tract. de correlat. num.*5.6. *& ſeq. Ant. Gabr. comm.concl.lib.*6.*tit.de legib.num.*37. *&* 38. vbi infinitos recenſet, *et nu.*42. probat id procedere etiam in ſtatutis.

Inde elucеſcit quantum ſit rationi conſona Imperialis deciſio *tex.in l.*1.
12 *C.de cupreſſ.lib.*11. vbi ſtatuitur eandẽ eſſe irrogandam pœnam vendentibus arbores cupreſſi ex luco Daphnenſi, vel Perſeidis, quæ per priùs erat ſtatuta contra ementes: non alia quidem ratione, niſi quia prohibitum eſt eas comparare, quem *textum* eſſe meliorem de iure ad hoc probandũ dicit *Iaſ.in d.auth. Sacramenta puberũ num.*51.*C.ſi aduerſ.uendit.* cui conſonat *tex.in l.fin.ff.de d.mn. infect.* vbi tàm vendens, quàm emens domum cauſa demoliendi eam punitur eadẽ pœna, & rurſus *l.grauiſſimè C.de curſ. publ.lib.*12.ibi, *ementis, & diſtrahentis coercitione prohibemus* : & de iure Regni habemus *Conſtitutionem*, quæ incipit, *Eadem pœna*, vbi ſtatuitur emptorem malorum medicamentorum eſſe puniendum eadem pœna ſtatuta contra venditores per *Conſtitutionem*, quæ incipit, *mala, & noxia*; quàm diſpoſitionem hac ratione non fuiſſe neceſſariam benè aduertit *Afflict. ibidem num.*1. Hinc *Bart. in l.final. C.*
13 *de acceptilat.* docet, quod ſtatutum prohibens emere ſine licentia alicuius officialis includit etiam venditorem, & ibi ait, quod pœna impoſita ementi cenſetur eò ipſo impoſita vẽdenti, & *Abb.in cap. quia clerici de iure patronat.* expreſsè docet, quod lex pęnalis loquens de emptore extenditur ad venditorem, & tenet etiam *Angel.in l.fin.C. de exact. trib. Andr. Barbat.in cap.*1.*col.penult. de teſtam.* cum alijs relatis per *Marſ. loc. proximè citato & Dominic. poſt Imolam in cap.eos* §.1.*de temp. ordina. in* 6. ait
14 quod eodem ſtatuto quo quis eſt permiſſus emere ſine ſolutione gabellæ intelli-

intelligitur etiam permissus vendere, latiusque comprobat materiam declarando *doctiss. Felin. in commen. ad proœm. decretal. verb. Gregorius. num.* 5. & 6. latè *Bald.* loquens specificè de emente, & vendente in *rub. de rebus credit. in fin. & in l. nemo Apostolorum*
15 *C. de Sacros. Eccles. & in l. 1. ff. de calumn.* docet, quod pęna imposita recipienti aliquid per barattariam, habet etiam locum in dante: & magis in specie *Abb. Panorm. loc. proximè citato* inquit: *Et ideò si statutum imponit pœnam vendenti certam rem, eadem*
16 *pœna intelligitur repetita respectu ementis,* sequitur *Hippol. in d. l. si quis viduam num.* 18. *de quæst.* Inde notabiliter *Rebuff. in d. l. 1. C. de cupress.* sic ait; *& hæc iura faciunt, quod si fuerit proclamatum sub pœna decem librarum, vt nullus audeat vendere equos, nisi euntibus ad exercitum, quod etiam pœna extenditur ad emptores contrafacientes pro quo ff. de action. empt. l. veteres sup. de malef. l. culpa, & 26. q. 5. c. aliquanti, arg. contra ff. ad municipal. l. constitutionib. quia statuta municipalia sunt stricti iuris, pro hoc ff. sol. matr. l. si verò §. de viro; sed credo, quod incident in pœnam emptores, sicut venditores, per superiùs allegata de securo;* idque constanter sequitur *Baptista de San. Blas. in tract. de correlat. num. 6. vers. 5. procedit, Ant. Gab. post multos d. conc. 3. nu.* 12. 13. & 14. & sine difficultate procedit vbi eadem est in vtroque ex
17 correlatiuis ratio; eò, quod ex vi tacita verborum comprehenditur correlatiuum non expressum, & hoc casu lex non extenditur, sed dicitur cōprehendere id quod tacitè continetur, *arg. tex. in l. his solis ibi, tacitè cautum putamus C. de reuocan. donat.* & docet *glos. in cap. 1. vers. Italia de tempor. ordinat. in 6.* quæ loquitur etiam respectu pœnę cum alijs relatis per eundem *Felin. loc. cit. num. 9. vers. sed tantùm veriùs, Abb. vbi supra, perbellè Hippol. loc. cit. nu. 24. Vinc. de Franch. decis. 570. in fine.*

Huiusmodi autem tacitę comprehensionis ea est vis, atque potestas,
18 vt in necessariam consequentiā trahat post se alterum ex correlatiuis in statuto non expressum, ita vt sine illo eius dispositio verificari non possit, iuxta notata per *Bal. in l. fin. de fideicomm. libertat.* quem allegat *Philippus Dec. in annot. ad eundem Bald. in l. 1. C. de commun. seru. manumiss.* inquiens,
19 *quia statutum compellens emptorem, videtur in consequentiam compellere venditorem, sine quo statutum verificari non potest.*

Quod si nudæ verborum proprietati quis inniti velit, nec admittat vtrumque correlatiuorum sub impendentis vocabulo tacitè comprehēdi, non ideò minùs dispositionem Regiæ Pragmaticæ euitabit, quæ non tantùm sermonem facit de impendente, sed expressè loquitur de cooperãte, & auxilium quomodolibet præstante impensioni, ibi, *ò che hauessero dato agiuto, ò in qualsiuoglia maniera cooperato, à falsificare, ò retagliare la moneta ò smaltire la falsa, ò retagliata, &c.*

Sed vt omnis tolleretur prorsus dubitandi ratio, idem Excellentissi-
20 mus Ossunæ Dux, qui primus omnium eam pęnam edixit per *Pragmaticam sanctionem* promulgatam 21. *Nouembris 1616.* verba ipsius pragmaticæ declarauit per rescriptum directum tunc temporis Regio Consiliario Scipioni Rouito ad præsens meritissimo Regenti Regiã Cancellariã, & Collater. Cōsiliario, & D. meo, vt scilicet pragmatica comprehendat etiam recipientem scienter adulterinam monetam, idemque confirmauit Eminentissimus Cardinalis Zapata alio rescripto ad verbum relato per accuratū *Eliseum Danza* in suo opere,

re, quod inscribit *pugna. Doctorum tit. de falsi. monet. cap.* 2. Ex quibus dicebatur, non esse in dubium reuocandum prædictum Andream Imperato à Regni finibus esse arcendum, seruata forma ipsius pragmaticæ. Et si quis velit ex abundanti contrarijs satisfacere dicat, falsum esse assumptum, quod pragmatica loquatur in personam, non in rem; nàm damnum, quod commercio publico oritur in hoc casu, prouenit ex re ipsa, id est ex falsa moneta, vt patet ad sensum; at statu-
21 tum, seu lex pœnalis, quę bonum publicum respicit, ex idẽtitate rationis extenditur etiam ad aliam personam ex *Bar. in l. quemadmodum C. de agric. & censit. lib.* 11. *Aug. ad Angel. de malef. verb. & Sempronium mandatorem sub num.* 33. *Boss. tit. de pœn. num.* 12. *& seq. & post Crauett. & alios* notat *Peregr. Iannin. inter consilia Farinac. cons.* 85. *num.* 75. subdens id maximè procedere in correlatiuis, ex *Baptista de S. Blas. in d. tract. de correlat. num.* 19. *vers.* 54. *facit.* Præterquam quod axioma illud desumptũ ex theorica *Bar-*
22 *toli in locis allegatis* non est perpetuò verum, vt benè obseruat *Tiber. Dec. tract. crim. lib.* 9. *d. cap.* 32. *nu.* 10. *vers. sed tamen*; nã & in terminis illius quęstionis, quam posuit *Bart.* an scilicet mandans comprehendatur in statuto, obseruat *Decian.* etiam dari casus, in quibus comprehendatur mandãs, & nihilominus statutum loquatur in personam, vt in iuribus, & exemplis inibi per eum propositis, ideòque subdit; *sed cùm statutum loquitur in personam, recurrendum esse puto ad cõiecturas, de quibus supra; nàm non esset vera conclusio generaliter, si hac statueretur, quod quando lex loquitur in personam, semper mandans non comprehendatur, quia apertè repugnant iura supra citata.*
23 Et ad id, quod dicebatur ex *Io. Andr. in d. c. dispendia de rescript. in* 6. quod scilicet extensio fiat tantummodò respectu peccati; non autem respectu pœnæ; respondit magistraliter *Felin. ibidem* ex ijs, quæ nos supra notauimus, quod scilicet, vt correlatiuum comprehẽdatur in dispositione facta respectu alterius, non est necessaria extensio aliqua, cùm vtrumque sit comprehensum in mente statuti, & habeatur pro expresso; sequitur *Hippol. de Mars. post Panormit. & alios loc. sæpiùs cit. num.* 18.

Ex quibus facilè est intelligere, an sit applicabile ad casum nostrum q̃ dicit *doctiss. Pater Suar. loc. cit.* vt scilicet deficiat hoc casu voluntas Principis statuentis; nàm id posset procedere vbi ageretur de extensione legis; cùm autem supponamus vtrũque correlatiuum comprehendi sub dispositione, non est cur dicamus voluntatem Principis statuentis magis ad vnum, quàm ad aliud porrigi; Etenim vulgatum est quoque in iure, quod vna determinatio respiciẽs plura determinabilia debet pariformiter ea determinare. Et tandem negandũ omninò est diuersã esse rationem in vendente ab ea, quæ est in emen-
24 te; nàm quando lex prohibens venditionem habet respectum ad commercium; tunc eadem est in emente ratio, & prohibitum in vno censetur prohibitum in alio, vt docet *Salicet. in l.* 3. *C. quæ res vendi poss.* cùm alijs relatis *per Ant. Gabr. lib.* 6. *concl. tit. de legibus concl.* 3. *num.* 15. & sic procedunt dicta per *Bald. d. l.* 1. *C. de comm.*
25 *seru. manumis.* vt benè intelligit *Boer. decis* 45. *nu.* 21. & faciunt tradita per *Bart. in tit. quæ sint reg. circ. princ.* vbi regalia prohibentur tàm vendi, quàm emi, eo quod tãquàm Principi reseruata non sunt in commercio subditorum, notat ad propositum *Baptista de Sancto Blas. loc. cit. num.* 20.

Die

Die 14. Ianuarij 1634. fuit per Mag. Cur. delegatam decisum Andream Imperato inquisitum de emptione falsæ monetæ esse à Regni finibus expellendum, vtpotè comprehensum sub dispositione Regiæ pragmaticæ loquentis de impendente, siuè vendente eam. Referente nobilissimo Iudice D. Hieron. Salamanca.

SVMMARIVM.

1 *Actio ciuilis in factum competit, vbicunque lex tribuit actionem criminalem ad pœnam.*

2 *Intereße ciuile ex delicto proueniens quomodò computetur.*

3 *Iudicia ciuilia, & criminalia sunt inter se distincta.*

4 *Actio ciuilis, & criminalis non possunt simul exerceri, & cumulari.*

5 *in criminali iudicio emergens potest coràm Iudice criminali intentari.*

6 *Inditia grauia nonsemper euacuantur per torturam, ita vt nequeat reus condemnari ad pœnam extraordinariam.*

7 *Præsumptiones sufficiunt in ciuilibus ad condemnationem.*

8 *Probationes leuiores requiruntur in ciuilibus, quàm in criminalibus.*

9 *Socij criminis depositio cum tortura sufficit quòad ciuilitatem.*

10 *Inditia grauia nō euacuantur per torturam quòad ciuilitatem.*

11 *Confeßio facta coràm incompetenti Iudice præiudicat in causa ciuili.*

12 *Iudex non potest ad intereße condemnare, nisi per confeßionem rei de delicto constet.*

13 *Testes, & contumacia rei non faciunt fidem nisi ad id, de quo principaliter agitur.*

14 *Ex probatione facta per testes, vel contumaciam non oritur officium Iudicis.*

15 *Condemnatus ad pœnam extraordinariam non dicitur condemnatus tanquam delinquens; sed potius tanquā de crimine suspectus.*

16 Philipp. Corn. consl. 300. num. 3. lib. 3. *commendatur.*

17 *Mulier quamuis poßit in pœnam adulterij condemnari ex inditijs, hoc non procedit quòad amißionem dotis.*

18 *Iudex quòad pœnam corporalem potest arbitrari ex inditijs, non autē quòad intereße partis.*

19 *Præsumptiones sufficiunt in causa ciuili ciuiliter, & principaliter intentata.*

20 *Iudex potest ex præsumptionibus condemnare, si tamen sint vrgentes, & indubitatæ.*

21 Textus in cap. afferte de præsumpt. *noniter declaratur.*

22 Stephan. Guazzin. *refellitur.*

23 Domin. Præf. Vinc. de Franch. decis. 460. *declaratur.*

24 *Pœna vbi minoratur propter beneficiū ætatis, vel qualitatis, tunc rectè sequitur condemnatio ad intereße.*

25 Paschal. de virib. patr. potest. *refellitur.*

26 Capiblanc. in pragm. 6. de Baron. nu. 105. *confutatur ex ipsiusmet allegationibus.*

27 *Depositio socij criminis cum tortura probat quòad ciuilitatem, cum deponit non tanquā reus; sed tanquā testis.*

28 *Depositio socij criminis etiam cum deponit tanquàm testis, facit tantùm qualem qualem præsumptionem.*

29 *Reus, qui confitetur delictum cum qualitate ipsum excusante, vbi venit cōdemnandus aliqua pœna, an debeat ad intereße condemnari?*

30 *Decisio notabilis Sacri Consilij.*

31 *Exculpatio damnum paßi prodest reo pro intereße.*

32 *Expensæ factæ per Fiscum in causa criminali quando debeant solui per partem remißiuè.*

M Male-

Maleficiorum Iudicem super interesse partis in iudicio maleficij incidente, non nisi vbi pœna ordinaria criminis venit irroganda, pronunciare posse.

CAPVT XIX.

DVbium non est in iure, quod vbicunquè
1 lex tribuit actionem criminalem ad pœnam, competit etiã actio in factũ ad interesse passum *ex Vlpian. responso in l. qui nomine ad l. Cornel. de fals. vbi Bar. l. fin. ff. de his, qui deiecer. vel effuder. l. ex hac lege ff. si quadr. pauper. feciss. dicat.* & exemplum est in fure *per tex. in l. interdum §. qui furem de furt. & notat*
2 *Vinc. de Franch. decis. 460. num. 2. & 3. Anton. Gomez de delict. tit. de homicid. num. 37. & in tit. de iniuria numer.* 10. & eleganter *Bal. cons. 249. num. 9. vol. 3.* & quæ veniant, & quomodo computetur huiusmodi interesse, notant eleganter *Ioseph Ludouic. decis. Lucen. 62. num. 25. & seq. Menoch. Couar. Gomez, & alij relati per*
3 *Surd. decis. 89. num. 7.* Sed quia iudicia ciuilia, & criminalia sunt inter se distincta, *l. non ignorat C. de fruct. & lit. expens.* prout est hodiè in Regno iurisdictio ciuilis, & criminalis M. Cur. Vicariæ, ita vt Iudex criminalis nequeat se intromittere in exercitio iurisdictionis ciuilis, *ad reg. text. in l. solemus §. latrunculator de iudic.* nec etiam de partium consensu, *per l. testamenta omnia, vbi Bald. C. de testament. & not. per Cyn. & Bald. in l. si quis ex consensu C. de Episcop. audien.* imò & a-
4 ctio criminalis adeò est cum ciuili incompatibilis, vt vna cum altera non possit cumulari, & exerceri, *l. interdum de public. iudic. l. 2. §. 1. de vi bonor. raptor. latissimè Farinac. tom. 4. quæst. 100. num. 120. & sequent. & notant DD. in dicta l. interdum §. qui furem de furt. cum concordant. allegatis per Marant. in specul. quarta part. distinct. 20. numero 5. & Clar. libro 5. sentent. §. finali quæst. 2. in princip.* Diximus nihilominus in Magna Curia hoc esse intelligendum, vbi criminalis, & ciuilis actio æquè principaliter intentantur, secus autem vbi incidenter
5 Iudex maleficiorum vult de ciuili causa in criminali iudicio emergente cognoscere, veluti de interesse partis maleficium passæ; quia eo casu rectè pronunciat, vt probat *tex. expressus in l. sed & loci §. si dicantur*, ibi; *Iudex, qui de crimine cognoscit, etiam de finibus cognoscere potest ff. fin. regun. & tradit* Bal. *in l. cũ vendente C. vbi caus. fiscal. & in l. data opera nu. 4. C. de his, qui accus. non poss. Felin. in c. cum oportet col. fin. de accusat. Magon. decis. Lucens. 92. num. 32. Surd. cons. 266. num. 3. in fine lib. 2. Scaccia de sentent. & re iudic. glos. 14. quæst. 19. nu. 61. Clar. d. quæst. 2. vers. & hæc quidem, & ibi Baiard. & plures cumulat Roland. à Vall. cons. 30. num. 2. & 3. lib. 2. Capell. Tholos. decis. 22. & Addentes ad ipsam, Farinac. de inquis. quæst. 1. n. 62. & 63. & q. 100. n. 152. Surd.* in pulchro casu *in tract. de alim. tit. 7. q. 16. n. 70. Facch. cõtr. iur. lib. 9. c. 2. ver. sed istud, Carol. de Grass. de effect. cleri. effect. 1. n. 1155. & Ricc. coll. 1298. Menoc. de arb. lib. 1. q. 82. n. 10. Pegu. dec. 27. in fin. Ant. Gomez*

lib. 3.

lib.3.var.cap.3.titulo de homicid. num. 38.in fine & posse super hoc incidenti pronunciare etiam ante sententiã tenet Zuccard.conf.52.num.10. in fin. cum alijs nuper relatis per Ram. conf. 51.num.1.& conf.52.num.11. & plura ad confirmationẽ adducit Caball. resol. crimin.lib.1. cas.82. subdens, quod adhuc quando formatur libellus, seu accusatio de furto, vel quid simile, petendo reum puniri, & condemnari ad rem restituendam, vel damnum emendandum; tunc non videtur intentata actio criminalis, & ciuilis æquè principaliter, sed dicitur accusator intentare criminalem tantùm, & incidẽter implorare officium Iudicis ad rei restitutionem, vel damni emendam. Quod quidem axioma præterquam quod iure communi procedit sine dubitatione: nostro tamen Regni, ex Cap. Regis Roberti 216. quod incipit si de furto, expresse sancitum est, ibi; Iudex aditus super his, comperto facinore, nocentem reum pœna debita feriat, & in eadem instantia per suum officium in rei subtractæ, vel violentæ celeri restitutione condemnet.

His præsuppositis, dum pro quodã magnæ pecuniarum quantitatis furto cum effractione commisso in hac fidelissima Ciuitate Neapolis in domibus Flaminij de Sio fuisset vnus ex latronibus tortus per M.Cur.Vic. delegatam, & persistens in negatiua condemnatus ad pœnam triremium per quinquennium, prout fieri

6 posse quando inditia sunt grauia, nõ ambigitur ex traditis per Brunum in tract. de tortur. par.1. quæst.4. num.5. Gram. decis.8.num.5.in fin. Vinc. de Franch. decis.538. & rursus decis.577. num.17. latè Menoch. de arbitr. cent.3. cas.273.num.5.& 10. Gasp. Thesaur. lib.2.quæst.forens.cap.45.num.6. & 7. & palam fit ex decisis per Supremũ Collaterale Consilium in casu relato per D. Reg. de Ponte decis.24. in princ. qd quidẽ cõtra sentiat insignis Mendoza disput. iur. ciuil.lib.1. cap.3. n.40. dicens, hanc communem praxim sẽper sibi visam fuisse iniquam: institit postea furtum passus, eundem furem condemnari ad restitutionem ipsius pecuniæ, & ad omne interesse. Hinc agi oportuit de ea quæstione, quam nondum vidi apud Iureconsultos ad saturitatem discussam, an scilicet reus damnatus ad pœnam extraordinariã ob inopiam probationũ, possit quoq; condemnari ad interesse partis.

Dicebatur pro actore suam instãtiam etiam iure diuino comprobari ex illa memorabili sẽtẽtia Regis Salomonis, de qua lib.3. Reg.cap.3. relata postmodum in cap. afferte de præsumpt. vbi conspicitur ex vna tantùm

7 licet violenta probatione restitui iussisse filium veræ matri: eamque ex bono Regis dolo latam fuisse dicit Andr. in cap.1.§. publici latrones circa fin de pac.ten.ex quo text. DD. vnanimiter concludunt, posse quem in ciuilibus cõdemnari ex præsumptionibus. Ita Prapos. in cap. is, qui fidem nu.4. de spons. Boss. in tit. de part. suppos. num.31. Sarmient. lib.1. select. cap.1. num.8. & plures refert Farinac. de reo confess. q.86.n.113. & Addẽtes ad ipsũ

8 cõs.78.n.1. imò leuiores probationes requiruntur in ciuilibus, quàm in criminibus, & multa, quæ non sufficient ad condemnationem pęnæ, erunt sufficientia pro condemnatione interesse, & damni, prout notat Caroc. decis. 54.num.7. vnde Sebastian. Guazzin. in tract. de pace quæst.42. num.21. testatur pro hac parte in Curia Romana bis iudicasse condemnando reum ex præsumptionibus vltra pęnas fiscales ad interesse partis; eamque opinionem videtur secutus D. Vinc. de Franch. dec.460. & esse in iure veriorem, & tenendam dixit Paschal. de

virib.patr.potest.par.4.c.3.sub nu.38. Costa de remed.subsid. rem.51. num.1. Masuill.ad Capic.decis.141.num.8.Capibl.inc.in comment. ad prag.6. de Baron.num.105.& conferunt tradita per *D. Regen. de Ponte decis.24. num. 27. & 28.*

Et nullam pati difficultatem in casu nostro, eò quod inditia, ex quibus reus fuit tortus erant plura, eorum-
9 que præcipuum consistebat in depositione socij criminis cum tortura, ex qua sola induci probationem quòad ciuilitatem docuerunt *Salicet.in l.fi. C. de accusat. Menoch. de arbitr. cas. 474.num.65.& 66. & post alios Mascard.de probat. conclus.1317. num.55.* & huiusmodi inditia tanquam vrgentia non sunt euacuata per torturam,
10 *Vinc.de Franch. d.decis.577.* præsertim quòad ciuilem actionem, prout fundat *Morotius cons.17. num.15. & sequent.*

At pro reo, qui nullum habebat Aduocatum videbatur dicendum, quod licet verum sit, Iudicem maleficiorum incidenter cognoscendo posse ad partis interesse reum condemnare: tamen id vno tantùm casu admittendum, quoties videlicet de delicto constet p propriam ipsius rei confessionem: ea quidem ratione, quia confessio etiam facta coram in-
11 competenti Iudice preiudicat in ciuili causa inter easdem partes *Bart.in l. Pretor ait §. hoc edicto num.5. de vi bon.rapt. Rota Roman.decis.253.nu.2. inter 372. decisiones criminum, & testium collectas per Farinac.* cùm verò de delicto constet per testes, vel per
12 contumaciam, tūc non potest Iudex condemnare ad interesse partis, quia excederet suæ iurisdictionis metam: cùm re vera non sit Iudex causæ ci-
13 uilis; testes verò, & contumacia non faciūt fidem extra illud, de quo principaliter, & primario agitur, vtpotè ad vindictam *cap.veniens de testib.* Est namque ratio discriminis illa, quod officium Iudicis, cū reus fatetur crimen, deseruit confessioni, non autem principali accusationi, & ideò rectè imploratur, licet incidenter pro restitutione rei ablatę; probationi vealiter factæ, quàm per confessionem non potest Iudex inhęrere, nec ciuili-
14 ter condemnare, nisi ex nouo processu: quia ex ea non oritur officium Iudicis, vt notatur *in l.si possessori §.final.de iurtiuran.* ita tàm argutè, quàm doctè suo more discurrit subtilis *Bal. in l. qui crimen numer. 23. C. qui accus. non poss. sequitur Ruyn. cons. 35. col.1.lib.5. Alex.Feltn. & alij, quos secuta Rot.Lucen.apud Magon. decis.91. num.9.* pro hac parte iudicauit, & esse communem opinionem dicit *Rolan. cons.30 nu.18.latè Bertazol.cons.232. num.6.in fine, Iul.Clar.d.quæst.2.vers. vnum tamen, & sequitur Gratian. discept.forens.tom.3.cap.525.*

Quod si *Baldi* opinio soli confessioni rei alligata nimis stricta videatur, velimusque tantùm tribuere veris, & liquidis probationibus testiū, quantum *Baldus* soli tribuit confessioni: quę sententia placuit *Augustino in addit.a d.Angel.tract.de malef. verb. per Iudicem maleficiorum in prima addit.* vbi dicit rationes *Baldi* esse friuolas, *Ruin.sibi contrario in cons.4.col. 12. volum.4. Farinac. de inquisit. q.1. num.66.vers.sed quòad testes, Carolo de Grassis de effect.cleric.effect.1.n.1159. Peguer decis.crim.27.in fine*, dicendū erit extra hos duos casus, idest cùm reus est confessus, vel legitimè conuictus, nunquam posse deueniri ad condemnationem pro interesse, & damno partis, quamuis pro furto, seu alio maleficio propter inditia per torturam fortè non sufficienter purgata deuentum sit ad aliquam condemnationem corporalem extra ordinē,

præ-

præsertim vbi cōdemnatio interesse, seu restitutionis non est statuta ab ipsamet lege pœnam criminalem imponente, iuxta tradita *per Iul. Clar. d. q. 2. vers. vnum tamen nota, quem sequitur Farinac. d. q. 1. num. 66. vers. aduertas, & q. 11. num. 106. in fine*, hoc
25 enim casu imputatus de crimine non dicitur condemnatus tanquam reus, & delinquens: constat enim ad hoc debere esse probationes luce meridiana clariores, *l. sciant cuncti C. de probat.* sed potiùs dicitur condemnatus tanquam de crimine suspectus: quæ suspicio quòad interesse partis non est sufficiens ad condemnādum: Ita hanc partem neruosè defendit *doctiss. Petrus Caball. resol. crim. cas. 82. nu. 15.* dicens se nunquàm meminisse aliquem condemnatum ad pœnam extraordinariam, & ad interesse partis: & ante eum id tenuit *Ripa in l. admonendi num. 11. de iureiuran.* Eorumque sententia confirmatur egregiè
26 ex traditis *per Philip. Corn. cons. 300. num. 3. in fine lib. 3.* vbi Consultus, an stante statuto quod cōtumax habeatur pro confesso, possit ex hac ficta confessione reus condemnari ad interesse partis, mordicùs defendit, non habere locum talem condemnationē per theoricā *Bart. in l. eius, qui delatorē in fine de iure Fisci*, ideò subdit *Corn. vnde dicta confessio nō facit fidē in hac causa, cùm constet esse aliam causam, quia hæc ciuilis, illa criminalis: hæc ad interesse partis, illa ad pœnam applicandam Fisco. Ex quibus concludo intrepidè tenendum esse, quod partes Iudicis si aliud non docetur, sint in absoluendo dictos Amorosum, & Baldum, ex quo delictum non sufficienter contra eos non probatur ex præmissis.*
27 Et comprobatur vlterius hæc pars ex doctrina *Augustini ad Angel. in tract. de malef. in verb. qui dominus Iudex sub num. 38. & Bertazol. cons. crim. 17. nu. 10. & 11. & Anchar. cons. 408.* vbi tradunt, quod licet in pœnam adulterij possit mulier condemnari ex ipsius contumacia, cum habeatur pro confessa: hoc procedit quòad pœnam criminalem, secùs si tractetur de amissione dotis ad fauorem mariti: quia hæc pœna cum sit ciuilis, & applicanda parti, non potest irrogari nisi adulterium sit verè per cōfessionem, vel conuictionem probatum. Per quos terminos *doctiss. Sigismund. Scacc. de sentent. & re iudic. d. glos. 14. q. 19. num. 66.* tenet opinionem Caballi, licet eo non relato, subdens so-
28 lum esse permissum Iudici ex inditijs arbitrari quòad pœnam, non autem quòad interesse partis: & quod si quandocunque toleratur, quod reus possit condemnari ad aliquam pœnā arbitrariam ex inditijs, est certa tolerātia priuilegiata, & cōtra regulas iuris communis quæ non debet trahi ad consequentiam, vt possit ex inditijs quoque condemnari ad interesse, & damna, & sic vidisse practicari. Et hæc opinio (ni fallor) indubitanter procedit in Regno, ex dispositione supracitati Capituli Regis Roberti, propter illorum verborum *(comperto facinore)* naturam, per modum ablatiui absoluti prolatorum, quæ conditionem important, *l. à testatore; 101. de condit. & demonstr. l. facta § rescripto ad Trebell.* & hæc plenè, & in forma specifica adimpleri debet, *l. Mauius, & l. qui haredi de condit. & demonstr.* & elegaater ad rem considerat *Castillo decis. 156. num. 8.* quasi Rex diceret eo tantùm casu esse furem condemnandum ad rei subtractę restitutionem, cum facinus compertum, idest probatū sit, quod fieri nequit nisi per legitimam cōfessionem,

siue

siue testiũ cõuictionẽ, ad tradita per *Bar. in l. Lutius Titius* 83. *de cõd. & demõst. cũ alijs per Castil. loc. proximè cit.*

Ipsa igitur vti veriore retenta, nihil officiunt contraria. Et primò *tex. in d. cap. afferte de præsumpt.* qui est scopus, & cardo illius sententiæ, nam relicto communi DD. intellectu ad illum, quem refert *Farinac. de reo confess. & conuict. q.* 86. *n.* 17. qui præterquam quod nõ satisfacit, cum nullam assignet discriminis rationẽ, quare in ciuilibus possit ad condemnationem deueniri ex presumptionibus, in criminalibus verò non item:
19 nihilominus hæc theorica posset procedere, vbi causa ciuilis ciuiliter intentatur, non autem vbi ad ciuilem condemnationem agitur incidenter, & in consequentiam actionis criminalis.

Mihi tamen videtur verius, & aptius responderi posse: præsumptionẽ,
20 de qua *in d. cap. afferte* fuisse nimis violentam, indubitatam, & vrgẽtem, quo casu, & non aliàs posse Iudicem ad condemnationem pecuniariam deuenire dicit *Farinac. d. q.* 86. *nu.* 83. *& sequitur Gilhaus: in arb. Iud. crim. cap.* 6. *par.* 5. *num.* 161. & quamuis secundum veriorem, & receptiorem sñtiã, quã neruosè defendit *Menoch. de præsum. lib.* 1. *præsũ.* 97. *n.* 23. *cũ seq.*
21 contrarium sit verum, siuè in criminalibus, siue in ciuilibus: nihilominus tamen obseruandum est in illius facti serie non potuisse sapientissimum Salomonem temperare suam sentẽtiam, prout fieri debere quando ex præsumptionibus iudicatur, dicit *Menoch. loco cit.* quia res de qua disceptabatur, erat indiuidua; nã filius vni matri, non duabus erat dandus; æquum proinde fuit tradere illum ei, quæ habebat iuris violentam pro se præsumptionem, non alteri aduersus quã resistebat. Ergo decisio illa, quę processit ex necessitate facti potius, quàm ex iuris rigore trahenda non est ad consequentiam.

22 Corruunt post hæc facillimè tradita per *Guazin. d. q.* 42. *nu.* 21. vt potè qui ad suæ sententiæ confirmationem non nisi *textum in d. cap. afferte allegat.* cum tamen nec desit *Guliel. de Bened. in c. Raynutius, verb. mortuo itaque testatore n.* 175. *cum seq. de testam.* vbi tenet etiam ex contumacia posse reum condemnari ad rei restitutionem, quando potest ex ipsa criminaliter puniri, eum allegat *Baiar. ad Clar. d. q.* 2. *num.* 10.

Et pariter quæ dicit *D. Præs. Vinc. de Franch. d. decis.* 460. nàm siue attẽdamus casum inibi decisum, siue posteriora verba decisionis non merentur ad hoc allegari. Non primùm, quia inibi homicidium non fuit deliberatum; ideòque pęna relegationis delinquenti imposita, non fuit extraordinaria, sed ordinaria illius delicti: vnde rectissimè subsecuta fuit con-
24 demnatio ad interesse: vbicunq; enim mitior pœna imponitur propter beneficium ætatis, vel qualitatis delicti excusãtis, vel aliam similem causam, quæ tamen non respiciat delicti probationem, aut culpam offensi, tunc non ambigitur criminalem punitionẽ iustissimè subsequi cõdemnationem ad interesse, prout accuratè aduertit *Scacc. d. glos.* 14. *q.* 19. *num.* 70. Non tandem quæ dicit *idem de Franch. in d. decis. in fine num.* 9. quia hac in re nihil affirmat, sed remittit se ad aliàs dicta: Ideo *Horat. Viscont. in addit. ad decis.* 333. *eiusdem Vinc. de Franch.* dum allegat prædictam *decisionẽ* 460. potius intelligit *D. Præsidem* dubitare in hac quęstione: & hęc dubietas augeri potest ex his, quæ aliàs ipsemet tradit *decis.* 510. *nu.* 16. dum ait, quod eo ipso quod quis condemnatur ad mortem, ex iuris dispositione venit

interesse,

intereſſe, & ad hoc allegat dicta in eadem *deciſ.* 460. ergò potius negatiuam ſectatus fuit opinionem, quàm affirmatiuam, ad quod in præſenti allegatur.

Et ad *Paſcal. de virib. patria poteſt.*
25 reſpõdetur, ipſum deceptum eodem laqueo, quo decipitur *Guazzin.* ſcilicet *ex tex. in d. cap. afferte*; & quod deducere vult *ex Farinat. d. q.* 86. *nu.* 78. id prorſus ei aduerſatur, ſi rectè inſpicias: tradit nãque *Farinac. ibi ex Paul. de Caſtr.* & alijs, quod ex præſũptionibus, & indicijs non poteſt quis cõdemnari ad pœnam corporalem, ſecùs ad pecuniariam; hoc intelligendo criminaliter, ſcilicet de pęna pecuniaria applicanda Fiſco, nõ autem de ciuili condemnatione ad intereſſe partis, de qua eſt noſtra quæſtio: hæc namque condemnatio non eſt pęnalis, ſed oritur ex actione ciuili in factum, vt initio præfati ſumus. Præterquam quod *Paſcalis* ipſe nullatenus reſpondet motiuis, & rationibus adductis per *Caball.* quem ipſe fatetur bene quæſtionem explicare: *&* *Coſta d. remed.* 51. *num.* 1. nihil allegat pro ſuæ ſententiæ confirmatione, niſi illud idem, quod ſupra fundauimus, nempè maleficium committentem teneri damnum reſarcire vltra pœnã corporalem, *ex tex. in d. l. qui nomine ff. ad l. Cornel. de falſis*; ſed an in caſu noſtro, verbum nullum.

26 Et vt oſtendamus non poſſe ſubſiſtere tradita per *Capoblanc. ad d. prag.* 6. *de Baron. num.* 105. digito demonſtrabimus allegationes, ex quibus mouetur; ea non probare, vtque ſigillatim de his videamus dicit, primò *dec. Rot. Lucen.* 91. *apud Magon.* eſſe in terminis ſuæ opinionis; ſed totum contrariũ cõſpicitur vel ex eo, quod nos illam attulimus ſupra ad probãdum, non poſſe Iudicem condemnare ad intereſſe partis, niſi de delicto conſtet per confeſſionem ipſius. Secundo allegat *Clarum lib.* 5 *ſent. §. fin. q.* 2. ſed ex ipſius verbis ſimiliter totum contrarium deſumitur: ſic enim inquit. *Illa tamen intellige, vt procedat quando talis condemnatio ad reſtitutionem rei furtiuæ non venit ex eadem lege, vel ſtatuto pœnam criminalem imponente: nam eo caſu non poteſt Iudex, niſi reus, vel per teſtes conuictus ſit, vel proprio ore confeſſus, officium ſuum impartiri.* Tertiò affert *Menoch. de arb. caſ.* 122. cuius dicta eò tantùm tendunt, vt intereſſe damnum paſſo reſarciendum ſit, quod nos non negamus. Quartò adducit *Vinc. de Franc. b. dicta dec.* 460. cui iam eſt ſupra reſponſum, & tandem non video cur alleget *Caball. dicto caſu* 82. pro ſua opinione, qui, vt patet, eſt contrariæ primarius defenſor, & anteſignanus.

Et quod vltimo loco ponderatur, depoſitionẽ ſocij criminis cum tortura inducere probationem quòad ciuilitatem, id *DD.* intelligunt, cum ſocius non deponit tanquam reus, ſed tanquam teſtis, id eſt vbi de crimine ciuiliter agitur, prout egregiè reſpondit *Ruin. conſ.* 105. *in fine lib.* 4.
28 *& conſ.* 158. *nu.* 15. *lib.* 5. *Boer. q.* 319. *num.* 5. *verſ. ſed intellige*, ad quod allegauit mihi Dominus *D. Ferdinandus Muñoz digniſſimus Collega noſter, tex. in cap.* 1. *de teſtib. in* 6. qui videtur id expreſsè probare, & in eo caſu facere qualem qualem præſumptionẽ ſcribit *Abb. in cap.* 1. *de confeſſ. & Dec. in cap. quoniam in fine de teſtib. relati per Menoch. d. ca u* 474. *num.* 65.

Eccè quàm facili negotio ruunt fundamenta affirmatiuæ ſententiæ, reſtatque *Caballi* negatiua opinio ſolidioribus fundamentis nixa.

Sed quid ſi reus fateatur delictum, puta homicidium, dicat tamen
29 feciſſe ad ſui defenſionem, vel tuendi proprij honoris cauſa, & nihilomi-

hilominus veniat per Iudicē puniēdus de aliquo excessu circa modum defensionis; an debeat quoque condemnari ad interesse propter illum excessum? Hunc articulum paucis absoluit *Anton: Gomez lib. 3. var. tit. de homicid. sub num. 38. vers. adde tamen*, docens, quod licet non in totū teneatur, tamen in aliquo Iudicis arbitrio propter excessum veniet condemnandus; & faciūt tradita *per Bucceron. de differ. inter Iud. ciuil. & crim. differ. 42.* licet re vera casus propositus *in l. scientiam 9. sed si defendendi ad l. Aquil.* sit longè diuersus à nostro, vt colligitur ex animaduersis per ipsum

30 *nu. 3.* Nihilominus Sacrum Consiliū in causa Antonij della Vita, qui confessus fuit occidisse Victoriā de Vrso suam vxorem, & Erasmum Russum adulterum, estò quod non negaretur excessisse modum à lege præscriptū, absoluit inquisitum ab interesse, reformando quòad hoc sententiam M. C. V. hoc pro vero habens, quod pro eo, quod quis excedit ad sui defensionem non potest condemnari ciuiliter, quāuis aliquatenus criminaliter teneatur, ad tradita per *Affl. dec. 206. n. 2. & seqq. cū alijs relatis per Guazzin. de treug. & pac. p. 2. §. 3 q. 42. nu. 4. referente nobilissimo, & eruditissimo Consiliario D: Flaminio Constantio, die 16. Februarij 1633.*

Vnum tamen notandum censuit

31 *Io. de Platea in l. nulla in fine C. de delat. lib. 10.* quod pro exonerando reo ab interesse, sufficit exculpatio damnum passi, *sequitur Dominus Reg: Rou. sud pragm. 1. de pœnis nu. 34. sed Menoch. de præsumpt. lib: 3 præsumpt. 1 4.* videtur aliter sentire, nec non *Surd. decis. 261.* vbi habes, an damna veniant expensarum appellatione.

32 Ex his facilè dignosci potest, quid dicendum sit in expensis factis per partem, seu Fiscum in causa criminali, & an de iure subsistat distinctio facta per Pedamontanum Senatum in casu relato per *Gaspar. Thesaur. lib. 1. quæst. forens. q. 45. nu. 7. & 8.* quod scilicet vbi inditia sunt taliter vrgentia, quod adhuc post torturam reus condemnatur ad pœnam extraordinariam, & tunc debeat quoque & in expensis condemnari; si verò post torturam fuit absolutus, cessabit expensarum condemnatio; de qua etiā re agit *Franc. Marc. decis. 191. par. 2.* Nuper in lucē prodierunt post hæc scripta, doctissimæ decisiones *celeberrimi I. Consulti, & Domin. mei Regentis Roniti*, qui subtilissimo calamo pro suo more, quæ nobis hic desunt, magistraliter enucleauit in *decis. 67*, nostram quoque sententiam comprobando.

SVMMARIVM.

1 *IVdex non tenetur reum in iudicio criminali condemnatum condemnare ad interesse in eodem criminali libello peti omissum.*

2 *ex officio tenetur ad interesse condemnare.*

3 *Fur non tantùm tenetur ad rei subtractæ restitutionem, sed ad æstimationē quantiplurimi.*

4 *Iudex super interesse pronunciare non potest post latam sententiam.*

5 *pronunciare potest post sententiam super interesse, si sit relatiuum ad instrumentum.*

6 *Iudicis delegati iurisdictio expirat etiam nulliter iudicantis.*

7 Bald. cons. 249. vol. 3. *declaratur.*

Lata diffinitiua sententia non licere Iudici super interesse & expensis pronunciare.

CAPVT XX.

QVamuis ea, quæ in præcedẽti disseruimus, vera sint, dice-
1 batur tamẽ pro parte inquisiti in causa prędicti furti, locum
habere vbi in eodem libello iudicij criminalis petita fuit refectio expensarum, & interesse, quod cum de his actum non sit per Flaminium de Sio, vnde Magna Curia omisit super eis pronunciare; *l. 4. §. hoc autem iudicium vbi DD. de damn. infect. & tenet Ioannes Ant. de Nigris ad l. Capitulũ Regni si de furto num. 18. in fine*, consequitur nec hodie hoc petere posse, *secundum Anton. de Butr. quem refert Guid. Pap. decis. 405. num. 2.* vel saltim debebat hoc petere ante sententiam, vt dicit *Crauett. cons. 14. dub. 2. num. 3. & seq.* & ita vidisse obseruari ait *Caball. resolut. crimin. d. casu 82. num. 12.*

Quod si rursus instet Flaminius ad hoc teneri Iudicem, siue procedat per inquisitionem, siue per accusa-
2 tionem, etiam parte non petente, aliàs
ipse tenebitur de proprio, *vt per Crauett. cons. 53. nu. 3. Anton. Sola ad Constitut. Sabaud. fol. 170. Baiard. ad Clar. d. quæst. 2. num. 7. & quæst. 93. numer. 5. Dominus meus ad capit. si de furto sub titulo de furtis lib. 5. Iur. Regn.* & in terminis aduertit *Vinc. de Franch. decis. 333.* & practicatum fuit in præcitata *decis. 460.* quoniam
3 fur non tantum tenetur ad rei furto
substractæ restitutionem, sed etiam ad quantiplurimi interesse à die furti commissi, vt tenet *Couar. in reg. peccatum part. 2. §. 6. numer. 2. de regul. iur. in 6. quem sequitur Bergnin. Caual. de tutor. & curat. numer. 237. & Baiard. d. q. 2. num. 8.*

Replicabatur, iam tempora non largiri: post enim latam diffinitiuam sententiam cessat omninò Iudicis officium, ita vt nequeat in accessorijs se intromittere, nisi eadem die vellet super his illam supplere; quia id incontinenti videtur factum ex *text. expresso in l. Paulus 42. de re iudicat. & in l. Iudex posteaquam eodem titulo, l. terminato C. de fruct. & lit expens. & notant Bald. & Salicet in l. 4. C. depositi, Abb. in cap. sæpè in fine de appellat. Paul. de Castr. in l. Sancimus C. de Iudic. Maranta in suo Spec. 3. part. sexta par. numer. 31. Bartol. in l. 2. num. 4. C. de sentent. ex breu. recitand.* & ita decisum per Senatum Pedamont. refert *Thesaur. decis. 135. numer. 1. Scaccia de sentent. & re iudic. glos. 14. quæst. 17. num. 16.*

Idque probatur egregiè ex eodem *Capitulo Regni si de furto*, vbi specificè statuitur, talem condemnationem esse faciendam in eadem in-
5 stantia; vel nisi interesse, de quo
vult Iudex pronunciare, sit relatiuum ad instrumentum; super quo iudicium agitatur, vt perbellè docet *Thesaur. d. decisio. 135.* Extra hos duos casus non est audienda pars interesse petens, nisi coram Iudice appellationis præsertim si Iudex qui sententiam tulit sit delegatus: nam eius iurisdictio, lata sententia diffinitiua, remanet totaliter extincta, *vt not. DD. in d. l. Iudex posteaquam de re iudic. & in l. si, vt proponis la 1. & ibi Bald. C. quomodo, & quan. Iud.*

& in l. qualem in fine de arb. & in cap. absentem de pœnis, & in capit. cum terra de electione, & in cap. significasti de offic. delegat. Innocen. & Io. Andr. in capit. in literis de offic. delegat. Io. Monac. in cum expediat de electione in 6. cum alijs relatis per Tiraquell. ad l. Boues §. hoc sermone in principio num. 40. & limit. 21. de verbor. significatio. & rectè obseruat *Hartman decis.* 18. *de sentent.*
6 *quem refert Riccius collect.*1474.etiam si delegatus esset Principis, & nulliter iudicasset ex relatis *per Giurb. cons. crimin.* 39. *num.* 8. & 9. *Capyc. decis.* 19. *ad finem, Gratian. discept. forens. tom.* 1. *capit.* 42. *num.* 30. *Tiraquell. loco citato num.*40.

7 Hisque nec quidquam obstabunt tradita per *Bald. cons.* 249. *volum.*3. quem sequitur *Caroc. tract. de sequest. par.*3. *quæst.* 8. *num.* 4. quæ possent iure communi attento habere locum in Iudice ordinario, de quo ipse loquitur, non autem in delegato; nostro autem municipali neutri licere post sententiam super interesse pronunciare ex dispositione præcitati capituli concludendum est.

De his actum fuit me absente, in Magna Cur. Vic. sed tamen audiui, iussum fuisse restitui prædicto Flaminio pecuniam inuentam in domo inquisiti tempore carcerationis, nec potui scire motiua, & fundamenta huiusmodi decisionis.

SVMMARIVM.

1 *Bona Ecclesiastica immobilia non possunt vltra triennium locari, nec in emphiteusim concedi.*
2 *Clausula* prorsus nullas, & irritas *quid importet.*
3 *Contractus nullus potest per Papam ratificari, vel confirmari.*
4 *..postquam fuit declaratus in euidentem vtilitatem Ecclesiæ, nulla alia indiget solemnitate.*
5 *Assensus requirit extrema habilia, & nihil operatur, vbi non inuenit, quò figat pedes.*
6 *.. non potest subsequi vbi versatur præiudicium tertij.*
7 *.. vbi interponitur super actu nullo, ille actus debet de nouo fieri, & validatur ex nunc, non ex tunc.*
8 *Ratificatio non retrotrahitur ad tempus, in quo actus fuit omninò nullus.*
9 *Nullitas alienationis rei Ecclesiæ est inducta fauore ipsius Ecclesiæ.*
10 *Ecclesia habet electionem si vult stare contractui, adhibendo legitimas solemnitates.*
11 *Nullitas contractus alienationis rei Ecclesiæ non potest ab alio allegari, quàm ab ipsa Ecclesia.*
12 *Idemque in minore.*
13 *Nullitas contractus rei Ecclesiasticæ potest etiam à contrahente opponi ante assensus impetrationem, sed de veritate num.* 15.
14 *Contractus gestus cum Ecclesia potest reuocari, antequam assensus interponatur, ad instar contractus alienationis feudi.*
16 *..dicitur perfectus simul ac partes conueniunt, licet exequutio differatur ad tempus conditionis implendæ.*
17 *Emptori non licet recedere à contractu gesto cum Ecclesia, etiam sine solemnitate, si tamen alienatio sit vtilis Ecclesiæ.*
18 Textus in l. Iulianus §. si quis à pupillo de action. empt. *declaratur.*
19 *Ecclesia, siue minor possunt cogi ab eo, qui sine solemnitate secum contraxit, vt declarent, an velint stare contractui.*
20 Decisiones Rotæ Romanæ *ad propositum recensentur.*
21 *Electio standi, vel recedendi à contractu nullo competit Ecclesiæ, nisi lex ab initio resistat contractui.*

22 *Clau-*

22 *Clausula apposita in motu proprio* Vrbani Octaui Summi Pontificis, prorsus nullas, & irritas, *non constituit contractum nullum ipso iure.*

23 .. *decreti irritantis tunc nullitatem* operatur & is, ad cuius commodum posita est, velit, non aliàs.

24 *Assensus potest praecedere, & subsequi, vbi interponitur cum causa cognitione.*

Nullitatem contractus gesti cum Ecclesia, minore, & pupillo non posse ab alio, nisi ab ipsismet allegari, & non nulla de clausula decreti irritantis.

CAPVT XXI.

Concesserat in ann. 1628. Procurator Eminentissimi Cardinalis Aldobrandini in emphiteusim perpetuam Ioanni Camillo, & Francisco de Listi quoddā territorium de mēsa Abbatiæ Sancti Michaelis Archāgeli Insulæ Procidæ pro annuis ducatis 290. cum expressa reseruatione assensus Apostolici, quem promisit præsentare infra bimestre vnà cum ratificatione prædicti Eminentissimi Domini.

Elapso hoc tempore, & prædictis non adimpletis, egerunt prædicti emphyteutæ in Sacro Consilio, petendo declarari contractum nullum, & inualidum ob adimplementa non sequuta, & proinde ad nihilum teneri, reuocando præcisè, quatenus ad eos spectaret, cōtractum huiusmodi: quæ petitio fuit intimata prædicto Procuratori, & super ea impartitus terminus vtrique parti ad probandum incumbentia, *die 7. Aprilis 1629.* Postmodum prædictus Procurator præsentauit ratificationem de mēse Septembris eiusdem anni, & tandem assensum Apostolicum. Ex quibus obtinuit citationem super tenore instrumēti cōtra prædictos cōcessionarios pro ducatis 490. ob census non solutos: quam citationem prædicti emphiteutæ nullam, & inualidam esse prætendebant ex pluribus.

1 Primò quia fundatur in contractu à sui natiuitate nullo, & inualido. Constat namque bona Ecclesiastica immobilia nullatenus vltra trienniū posse locari, siue in emphiteusim cōcedi, ex *Pauli secundi* prohibitione *in extrauag. ambitiosè de reb. Eccles. non alienan.* Cui constitutioni maximum robur addidit *Sanctiss. D.N. Vrbanus Octauus* per alium Motum proprium editum in anno 1625. qui propriè de bonis iurisdictionalibus disponit, per quem irritantur, annullantur, & prorsus abolentur quicunque contractus, concessiones, & inuestituræ factæ, & faciendæ contra tenorem prædictarum constitutionum, etiam si in ipsis sit reseruatus Sedis Apostolicæ assensus, cum clausula *non alio modo* & cetera.

2 Quo fit, vt tales concessiones sint ipso iure nullæ; cùm constitutio procedat per illa verba, *prorsus nullas, & irritas*, quæ sunt decreti irritantis, & latæ sententiæ, & ipso iure inducunt nullitatem, prout in simili respondet *Federic. de Sen. cons. 137. col. 1. quem sequuntur Felin. Tiraquell. Abb. & alij relati per Stephan. Gratian. discept. forens. c. 691. num. 2. to. 4.*

Sed his respondebatur, procedere quotiescũque cõtractus nõ sit per
3 Papã, vel Principẽ cõfirmatus, vel ratificatus; nã certũ est, quod cõtractus nullus potest per Papam ratificari, vel confirmari, vt docet *Capell. Tholos. decis.* 98. at ratificatione sequuta, contractus iudicatur vt validus, præsertim hoc casu, in quo prædicta noua Constitutio *Vrbani* non vult contractum esse nullum, etiam quod beneplacitum Apostolicum sit impetratum, quod si voluisset, dixisset, & esset contra expressam dispositionẽ *Sacri Concil. Trident. sess.* 25. *cap.* 11. *de reformat.* vbi locationes rerum Ecclesiasticarum ad longum tempus etiam auctoritate Apostolica confirmatæ, eo tãtùm casu annullãtur, quoties per decretum Synodi Prouincialis iudicãtur in damnum Ecclesię, vel cõtra canonicas sanctiones.

Ergò huiusmodi dispositioni standum est, cum iam contractus esset Apostolica authoritate confirmatus, imò & quod magis est, iã declaratum
4 per Delegatos Apostolicos esse in euidentem vtilitatem Ecclesiæ: quo casu nullam aliam solemnitatem necessariam esse, vt contractus dicatur validus, docet *Rebuff. in compen. alien. num.* 34, *Nauarr. de alienat. rer. Eccles. num.* 17. *Mascard. de probat. concl.* 75. *Quaranta in summ. verb. alienatio n.* 34. & communem dicit *Anton. Gabr. tom.* 3. *commun. opin. tit. de reb. Eccles. non alienan. sub nu.* 17. *D. Reg Rouis. qui infinitos allegat ad pragm.* 1. *de tit. abus. num.* 113. *Menoch. de arbitr. lib.* 2. *cas.* 172. *num.* 41. *Ricc. decis. Cur. Archiepiscop. par.* 1. *decis.* 192. *nu.* 3.

Emphyteutæ verò replicabant, quod assensus Apostolicus post præfixum tempus expeditus, nihil robo-
5 ris tribuit prædicto contractui; nàm regulare est in materia assensus, illum supponere extrema habilia, idest materiam circa quam versatur esse habilem, & præexistentem, ideo si inuenit contractum validum, ipsum totaliter confirmat, sint autem inualidũ, talem relinquit, quia assensus nihil operatur, vbi non inuenit quo figat pedes. Vnde cum contractus huiusmodi concessionis in ipsius ortu, & formatione sit nullus, & irritus, vt prædiximus, & idem sit non esse, & nulliter esse, *vulg. Iurib.* ideò ratificatio, & assensus superueniens nihil operatur: ità expressè colligitur ex magistrali distinctione tradita per *Imol. in l. cum vir, col.* 3. *n.* 4. *de vsucap.* ibi; *aut actus ab initio fuit omninò nullus, & tunc secùs, & Bald. in l. falsus C. de furt. & in l. nominationes C. de appellat. in princ.* dicit, quod confirmatio actus nulli non releuat, eò quod cõfirmatio est conualescentia, quæ non post dari in re perempta, & mortua, quæ omnia latiùs declarat optimè distinguẽdo *Dominus Regens de Pōte de potest. Proreg. tit. de diuers. prouis. fier. sol. cap. de decret. Collateral. Consil. num.* 15. *& seq.*

Hæc fortiùs procedũt, quoties agi
6 tur de alterius ex cõtrahentibus præiudicio: nam licet aliàs vbi de solius domini consentire debẽtis interesse ageretur, assensus, & beneplacitum ipsius possit pręcedere, & subsequi: secùs tamen est, si ex tali consensu oriatur tertio aliquale præiudiciũ: nam tunc nullatenus potest subsequi, sed debet omninò præcedere; hęc est theorica *Andr. in cap. Imperialem numer.* 14. *de prohibit. feud. alien. per Federic. quam sequitur Camer. ibidem fol.* 87. *col.* 1. *& latiùs Dominus Regens de Ponte loc. cit. num.* 18. præter quos id quoq; tenuerũt *Ioan. And. in c. ratihabitio de regul. iur. in* 6. & plures alij, quos refert *Honded. cõs.* 38. *num.* 23. *lib.* 1.

Hinc est quod dixisse *Capic.* &

7 & *Anton. de Alexand. refert idem de Ponte ibidem n.* 21. quod vbi assensus interponitur super actu nullo, ille actus debet de nouo fieri, eò quod validatur ex nunc, non ex tunc, & ideò dicitur nouus contractus, qui tamen celebrari nequit, non accedente vtriusque partis consensu, *ad tex. in l.* 1. *& in l. ab emptione de pact.* imò nouo consensu, *vt dixit Angel. cons.* 374. *nu.* 4. *Bart. in d. l. ab emptione, Aretin. cons.* 128. *vers. secunda species, Surd. cons.* 136. *num.* 21. 31. 33. *&* 34. *& rursus decis.* 70. *num.* 13. 14. *&* 15. id pro indubitato tenens, prout etiam *Tiraquell. ad ll. connub. glo.* 6. *num.* 11. *& Ioann. Vinc. Honded. cons.* 38. *num.* 21. ait; *non operatur ratificatio, quod actus nullus valeat, vt tunc à tempore, quo actus fuit gestus, sed tantum facit illum valere ex nunc à*
8 *tempore ratificationis*, prout declarat *Dec. in d. l. sēper n.* 16. *Cephal. cōs.* 51. *n.* 43. *lib.* 1. Et ratificatio ad tēpus actus nulli nō retrotrahitur, *Bursat. cōs.* 158. *n.* 7. *lib.* 2. solū quidē ratificatio retrotraheretur, quando actus à principio aliquo respectu fuisset validus, secùs si omninò sit nullus; tunc enim operatur vt ex nunc, vt declarat *Alex. in d. cons.* 58. *num.* 24. *Aretinus cons.* 128. *num.* 2. *&* 3. *vers. secunda species, Decius in l. quod initio in fine ff. de regul. iur. Paris. cons.* 49. *num.* 13. *lib.* 1. & hanc opinionem tenet etiā *Bernard. Graueus pract. cōclus. Camer. Imperial. lib.* 1. *concl.* 47. *num.* 10. *& Rota apud Ludouis. dec.* 395. *num.* 12. & decisum refert *Surd. dec.* 245. vbi latè, quem sequitur Excell. Consultus *Ioannes Baptista Costa tract. de re integr. distinct.* 60. *num.* 8.

Sed hæc omnia, quæ de nullitate contractus dicta sunt, possent habere locum (dicebat Procurator Eminentissimi Cardinalis) vbi
9 nullitas allegaretur ex parte Ecclesiæ, ad cuius commodum, & fauorem inductum est, vt non teneant tales cōuentiones, nisi super his cōsensus Apostolicus interpositus sit. Vn-
10 de fit quod sit in electione ipsius stare, vel nō stare contractui: imò quod possit cogere illum qui cum ea contraxit, vt stet contractui, adhibendo legitimas solemnitates, per *tex. in c. si qua de rebus* 12. *quæst.* 2. ibi, *In iudicio autem erit Episcopi constitutum, si pretium debeat recipi, vel nè*, cum alijs cumulatis, & traditis per *Tiraquell. ad leg.* 16. *connub. verb. son mary, glos.* 8. *num.* 92. Idque pro absoluto tenuit *Rota Roman. in nouiss. par.* 2. *dec.* 33. *num.* 11. vbi post multos primæ classis DD. censuit, quod ita demum rei
11 alienatio est nulla, si placet Ecclesiæ, eò quod eius fauore inducta est nullitas, & ideò non potest ab alio allegari, quàm ab ipsa Ecclesia. ibiq. meminit de alia eiusdē *Rota decisione de anno* 1575. *coram Seraphino:* & hāc opinionem secutum fuit *Sac. Cons. Neap. in decis.* 35. *Vinc. de Franch. nu.* 2. *&* 3. *& etiam Senat. Mantuan. apud Surd. dec.* 70. *num.* 23. *& dec.* 108. *nu.* 22. *post Redoan. de reb. Eccles. nō alien. quæst.* 51. *cap.* 7. *num.* 14. vbi ait, esse
12 in electione minoris, & Ecclesiæ stare contractui, vel nullitatem allegare; eamdemque approbauit *Senat. Pedemont. teste Gaspar. Thesaur. lib.* 3. *quæstion. forens. quæst.* 37. vbi refert communi voto resolutum in causa Domini Abbatis Secusiæ contra suos emphyteotas, eò quod assensus Apostolicus non fuerat impetratus; non posse ex parte emphiteutæ hoc opponi, quia contractus tunc demū dicitur nullus, quando Prælatus vult opponere nullitatem, per *Dec. in cap. quæ in Ecclesiarum vers. similiter non obstat, de constit.* & ita intelligendum *textum in Clement.* 1. *de reb. Eccles. non alien.* Vltra quas decisiones Supremorum

morum Tribunalium hanc sententiã amplexi fuerunt *Bart.cons.159.nu.16. lib.1.Anton.de Butr.in cap.si quis nu.2. de reb. Eccles.non alien. Abb. in cap. diuersis num.6. de cleric. coniug. & in cap.1.ne sed.vac.Sarmient. in tract. de redd. Ecclesiast. par.1. cap.2.num. 19. Menoch.de arbitr.iudic.lib.2. cas.172. nu.39. Stephan Quarant. in sum. Bullar.verb.alienatio rerum Eccles.nu.* 34. vbi bene declarat, eumque sequitur *Barbos.in collect.ad tex.in cap. vt super §.possessiones de rebus Eccles. non alien. Ioannes Vinc.de Anna sing.*578.*Robert. Marant. in tract. de multiplic. alienat. num.*17. vbi pulchrè distinguit. *Mascard. de probat. concl.* 75. *Oct.u. Simoncell. in tract. de decret. lib.3. tit.8. nu.46.& 60.Guttierez pract.qq.lib.2. q.22.n.9. 10.Pascal.de patr.potest.p.1. cap.6.num.22. Scaccia de iudic.lib.2. cap.2.num.382.& seq.Surd.de alimen. tit.8.priuileg.56.num.*80 vbi *num.*81. in fine ampliat, posse contrahentem cum minore cogi, quamuis contractus vtilis nõ sit,sequitur *Grat. discep. forens.tom.1.cap.27.num.41.*

At replicabant emphyteutæ, supradicta procedere, quoties de nulli-
13 tate contractus, siue de adimplemẽto nõ sequuto nihil fuit oppositũ ex aduerso,antequam ratificetur,vel assensus interponatur:vbi autem id fuit oppositum, non potest iam Ecclesia vti priuilegio stãdi vel recedẽdi à cõtractu. sic expressè videtur tenere *Ias.in l.non ideò minus num.1. vers.limita C. de procurat. quem sequitur Palat.Rauios in rub. de donat. inter §.68. num.6.cum alijs,& Pinell in l.1.C. de de bon.mater.par.3. num.33. vers. hac tamen,Surd.decis.*108.*n.21.Paul. Montan.in tract. de tutor. & curat. cap.33. num.456.& seq.*& in societate inita cum minore, quod possit eo maiore effecto approbari,re tamen integra, idest antequam de nullitate sit à parte oppositum, docuit *Hector Felic. tract.de socies.cap.3.num.103.sequitur Costa de re integr.distin.27.nu.3.*Quocirca cum prędicti emphiteutę nõ secuta ratificatione,nec assensus pręsẽtatione seruata forma pacti, elapso bimestri ad id pręfinito, egerũt in S. Cons. petendo declarari ad nihilum teneri,statim fuit extinctum tale priuilegium Ecclesię concessum.

Eòque magis propter expressam
14 reuocationem contractus factam in eadem supplicatione oblata in Sacro Consilio ante impetrationem assensus ad instar reuocationis alienationis feudi, quod feudatario conceditur per *Regni Constitutionem, Constitutionem Diuæ memoriæ*, cuius dispositionem procedere etiam in contractu rei Ecclesiasticę: imò fortiùs ad euitandum periculum censurarum docet *Dominus Regens de Ponte cons.96. num.5. vol. 1. ex Affict. in d. constit.n.78.*& ita ante assensus impetrationem esse locum pęnitentię pluries decisum in *Rota Roma. refert Caputaquen.decis.*205.*num.3.par.2. Mohedan. decis.1. de simon. Grat. discept. forens.tom.3.c.*314.*nu.*8. Idque speciali rescripto decisum per Summum Pontific. Clemen. Octauum testatur *Episcopus Isernia in tract. de Ecclesiastic.q.132. nu.5.* Vulnerato igitur cõtractu huiusmodi per talem oppositionem, & reuocationem,iam nõ est habenda ratio de ratificatione, & assensu post sex menses præsentato, cũ fuerit pręuenta res, & tempora non sint integra, vt dicit *Dominus Regens de Ponte loco cit.num.* 19.

Hęc, quę pro vtraque parte allegabantur, ancipitem valdè reddebãt controuersiam. Vnde re maturius perpensa, considerabam limitationẽ prędictam traditam per *DD.in praecedenti num.13.relatos* non esse genericè, & indistinctè veram, sed in casu tan-

tan-

15 tantummodò posito per *Iason. in d. l. non ideò minùs*, à quo eam cæteri mutuò accipiunt, scilicet quando aliquis prouocat ad iudicium minorem, pupillum, siue alium, qui legitimam personam non habet standi in iudicio: nam tali priuilegio habendi, vel non habendi rata acta iudicij huiusmodi non vtetur minor, vel Ecclesia, si antequam actus, vel iudicium sit consumatum, & perfectum, fuerit à parte de tali nullitate oppositum: & ratio est; quia actus in huiusmodi casu non dicitur perfectus, neque consumatus, donec iudicium fuerit diffinitiuè determinatum. Inde nil mirum, quod re integra, & actu nō dum perfecto, liceat partibus discedere, siue vt propriùs loquar pęniter. Sed à iudicijs non rectè desumitur argumentum ad contractus, licet conditionales: quia huiusmodi simul ac vtriusque partis consensus adhibetur,
16 quamuis executio differatur ad tēpus conditionis implendæ, à principio tamē perfectus est, ita quod nulli ex contrahentibus licet recedere pendente conditione, vt probat *text. in l. necessario, & in l. si quis vina, de peric. & commod. rei vendit. Paris. consil. 89. num. 9. volum. 1.* & eleganter distinguendo decisum tradit *Afflict. decis. 280. quem sequitur Scaccia de Iudic. lib. 2. cap. 2. num. 392.* Ex quibus licet non sic consideratis, ac distinctis *Rota Roman. coram Card. Mantic. in an-*
17 *no* 1592. censuit, quod non licet emptori recedere à contractu, etiam si sine solemnitate gestus sit, si tamen alienatio sit vtilis Ecclesię: vnde subdit *Reuerendiss. Episcopus Ricc. dec. 192. Curia Archiepiscopalis in fine par. 1.* satis eleganter ad propositum nostrum. *Ergò multò magis non licet Ecclesia, quia alienatio facta sub beneplacito Sedis Apostolicæ habet tacitam conditionem, si beneplacitum fuerit expeditum, & pendente conditione non licet alteri ex contrahentibus à contractu recedere: quia etiam venditio conditionalis est perfecta ad effectum, vt altero inuito non possit dissolui.*

Vlterius *DD. omnes* (si rectè perpendantur) cum docent esse in electione minoris, vel Ecclesiæ, vel ratificare contractum nullum, vel ab eo recedere, dicunt hoc eis licere inuito eo, cum quo cōtraxerunt: Ergò supponunt duo. Primum quod à parte fuerit aliquid oppositum contra contractus validitatem: nam aliàs hoc assumptum careret ratione dubitandi, eò quod nihil specialiter esset inductum fauore Ecclesiæ, si aduersarius non contradiceret. Alterū, quod oppositio fiat antequam adhibeantur solemnitates requisitæ; quia post illarū interpositionem iam supponitur contractus vtilis Ecclesiæ, & per consequens ab eo neutri licebit amplius recedere; Ergò necessariò fatendum est, priuilegium huiusmodi esse concessum Ecclesiæ, vel minori inuito, & opponēte eo cum quo cōtraxit & hoc est, quod vult intelligere *Vlpianus in l. Iulianus §. si quis à pupillo de action. empt.* ibi; *ex vno latere constat contractus, nam qui emit obligatus est pupillo, pupillū aut sibi nō obligat* Ad cuius textus dilucidationem ait *Sarmient. in d. tract. de reddit. Eccles. par. 1. cap. 2. n. 17. non vt ipsi pecuniam perdere, & rem Ecclesia vendicare cum lucro possit; sed vt sit in optione Ecclesiæ, vel minoris cum authoritate suorum administratorum, vel stare contractui, & eum perficere, vel non stare, vt est expressum in d. l. Iulianus §. si quis colludente*, & rursus inferiùs *nu. 19.* in fine, *quod autem dictum est de minore, quod eius fauore claudicet contractus sine sine solemnitate celebratus, vt in potestate sua sit stare ei, vel non stare, procedit similiter in Ecclesia, vt possit contractū*

sine

sine solemnitate factum rescindere, inuito etiam eo, cum quo sine solemnitate cõtraxit, si videat sibi vtile esse, & vtilitati velit adÿcere solemnitatem, seu approbationem suam, ita vult glos. ordinaria in cap. 1. ne Sede vacante, in verb. Sede vacante.

Et confirmatur ex his, quæ tradũt
19 *ÿdem DD.* cum docent, quod ille, qui contraxit cum Ecclesia, siue minore sine solemnitate, ne cogatur stare in suspenso, ea actione experiri potest, vt scilicet minor, vel Ecclesia compellantur solemniter declarare, an velint stare contractui, vel ab eo discedere, vt probat *tex. in d. §. si quis colludente, vbi Bart. & Sarmient. notant vbi supra nu. 21.* & esse communem opinionẽ dicit *Iason. in §. actionum num. 42. instit. de action. Capic. decis. 110. num. 1. & 2. Cancer. var. resolut. par. 1. cap. 13. num. 50.*

Sed ne videatur gratis hoc affirmatũ, sic pluries decisum fuisse per *Rot.*
20 *Romanam testatur Cardinal. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 3. tit. 16. num. 12. & lib. 4. tit. 8. num. 53.* quem refert, & sequitur *Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 202. num. 23. & 24.* sic inquiens. *Cum enim fauore Ecclesiæ constitutum sit, vt seruentur solemnitate, non debet in odium retorqueri, ideò statur ei, an velit venditionem esse nullam, nec ne; si enim voluerit ratificare, subsistinebitur, neque is, qui cum Ecclesia contraxit, poterit obÿcere talem contractum sine solemnitatibus fuisse nullum. Ruin. cons. 40. visis allegationibus nu. 7. lib. 5. Puteus decis. 310. vbi quis contrahit lib. 1. Rota coram Cardinali Serafin. Cartonen. bonor. 4. Maÿ 1575. cum alÿs decisionibus relatis per eundem Mantic. loco cit.* vbi etiam ex hoc infert, quod si venditio facta fuerit reseruato beneplacito Summi Pontificis pro pretio extimando à duobus peritis eligendis ab ipsis contrahentibus, facta extimatione non erit amplius locus pænitentiæ, tametsi beneplacitum non fuerit subsequutum, si Ecclesia voluerit venditionem valere: quia hæc solemnitas requiritur ad fauorem Ecclesiæ, & pro eius vtilitate, cui potest renunciare, vt resoluit *Rota coram eodem Cardinal. Mantic. Romana domus 4. Decembris 1592.*

Sed huic assertioni videtur aliquã-
21 tulum obstare id, quod dixit idem *Mantic. tit. 16. num. 12. in fine*, quod huiusmodi priuilegio gaudet Ecclesia, dummodò lex ipsa ab initio, & in ipsius formatione non resistat cõtractui: quam limitationem pro vera habet *Stephan. Gratian. cap. 202. n. 25. & mordicus d. cap. 691. num. 9. Pascal. de virib. patr. potest. par. 1. cap. 6. nu. 24.*

22 Sed respondetur negãdo assumptum, quod scilicet huiusmodi contractus fuerit ab initio nullus: nam verba *Cõstitutionis nouissimæ S. D. N. Vrbani Octaui*, quæ per partem superiùs ponderata sunt, ibi, *prorsus nullas, & irritas*, quæ sunt clausulæ decreti irritantis, non constituunt contractum nullum ipso iure, & in ipsius natiuitate vt pars prætendit, vbi Ecclesia vult
23 contractui stare; quia decretum irritans tunc demum nullitatem operatur, si is ad cuius commodum positũ est velit, non aliàs, *Ioannes Andr. Dominic. Philip. Franc. Lupus, Imola, Benedict. & alÿ, quos secutus refert Tiraq. ad ll. connub. glos. 8. num. 95.* & in terminis tenet *Sarmient loco superius cit. num. 21.*

Ad id, quod vltimo loco diceba-
24 tur, assensum debuisse hoc casu omninò præcedere, responsum est; decretum Commissarÿ Apostolici fuisse interpositum cum causæ cognitione, quo casu iam esse receptum in S. Cons. posse præcedere, & subsequi ex dictis per *Alex. in apostill. ad Bart. in l.*

si

si quis mihi bona s. iussum de acqui. hered. Vinc. de Franch. decis. 242. nu. 6.

SVMMARIVM.

1 *CAnonem soluere, & non esse emphyteotam sunt contradictoria.*
2 *..soluens fatetur se emphyteotam.*
3 *Seruus non tenetur obedire domino, pendente iudicio super libertate.*
4 *Dominus non potest ius exercere contra uasallum, pendente iudicio super dominio.*
5 *Emphyteota tenetur soluere canonem pēdēte lite super validitate cōtractus.*
6 *Etiam si contractus sit nullus.*
7 *Pensionem soluere tenetur quicunque percipit fructus.*
8 *Dominus non prohibetur iura dominicalia exercere, pendente lite super petitorio.*
9 *..petens rescissionem instrumēti nō impeditur interea canonem exigere.*
10 *Nullitas contractus censualis si opponatur per viam exceptionis nullatenus impedit census solutionem.*
11 Felician. de censib. lib. 2. cap. 34. *declaratur.*
12 *Emphyteota census soluere tenetur, etiā si super nullitate contractus sententiā obtinuerit, à qua pendeat appellatio.*
13 Giurba decis. 100. nu. 36. *declaratur.*
14 *Dominus non potest sustinere iudiciū super caducitate, canonem recipiendo.*
15 *Emphyteota fundum non possidens, nō tenetur ad census.*
16 *Vasallus nō tenetur fidelitatem praestare domino si feudum non possideat.*

Emphyteotam teneri ad canonis solutionem, pendente iudicio super contractus nullitate.

CAPVT XXII.

HIs quæ in præcedenti dicta sunt contractus validitatem respicientibus, addebant concessionarij vnum, quod prima fronte videbatur omninò liquidationem prædicti instrumēti impedire: nempè pendente disceptatione, an contractus huiusmodi sit nullus, quod idem est, ac negare se ipsos emphyteotas; non posse ad solutionē canonis cogi, donec contractus iudicetur validus: hæc. n. inter se valde pugnant: nēpè nō esse emphyteotā, & canonē soluere: vnde si cogerentur ad solutionem ipsius, tacitè iudicaretur contractus validus, quod fieri nequit in huiusmodi summario iudicio super tenore instrumenti, & proinde *DD. in cap. potuit de locat. & conduct. Bald. & alij in l. 2. C. de iur. emphyteot.* bene dicunt, quod
2 ex solutione canonis videtur emphyteota se talem fateri, & dominus illum recipiendo, remittere caducitatem. Dum ergò principale fundamentum impugnatur, su-
3 spenditur etiam iudicium super accessorio, veluti dum lis pendet super libertate, non enim tenetur seruus obedientiam præstare Domino, vt docuit *Bald. in l. cum aliquis in fine C. de iur. deliberan. & sequitur Paul. de Castr. ibidem nu. 3.* & dum impugnatur directum Domini dominium, non potest ipse ius exercere contra vasallum, vt fundat *Cephal. cons. 241. nu. 28. Masull. ad Capic. decis. 69. num. 9.* Ex quibus *doctissimus Surd. decis. 6.* conclu-

dit, id regulare esse, quod vbicunque disputatur an quis sit emphyteota, non potest cogi ad canonis solutionem, antequam talis declaretur. Sic & in materia solutionis census defendit *Felician. in tract. de censib. tom. 1. libr. 2. capit. 1. num. 34. versic. non tamen prafati*, non teneri censuarium eos soluere pendente iudicio super nullitate census, vel iniustitia contractus.

Sed contra pro Eminentissimo Cardinale dicebatur: liquidationem prædictam ritè, rectèque procedere: etenim Imperiali constitutione sancitum est in contractibus emphy-
5 teuticis, vt non solùm pendente lite super ipsorum validitate, sed etiam si contractus sit nullus, emphyteota teneatur soluere canonem pro tempore, quo fundum possedit, *ex text. in §. si verò in authen. de non alienan. reb. Eccles. & tenet Iason. in l. 2. num. 13. C. de iur. emphyteot.* & decisum refert *Minadous decis. 24. insine, Glos. Parisien. dånatæ memoria in §. 35. vers. vlterius dico num. 28. Caualcan. decis. 46. num. 112. par. 1. & decis. 37. num. 47. par. 2. & Vinc. de Franch. decis. 296.* Quod quidem regulare
7 est in omni contractu, vt qui percipit fructus teneatur pensionem præstare, quæ est recompensatiua ad illos, ex æquitate *text. in l. curabit C. de action. empt. & tradit Cagnol. ibi n. 31. cum seq. & Caualcan. dec. 25. num. 17. par. 5. Caroc. decis. 97. num. 13. in fine*, Ideòque *glos. ipsa Parisien. loco proximè citato relata per Vinc. de Franch. decis. 373.* in proprijs terminis nostræ quæstionis concludit teneri omninò emphyteotam ad census solutionem; & rationem tradunt: nam pen-
8 dente iudicio super petitorio, potest dominus iura dominicalia exercere per modum prouisionis, sine tamen præiudicio petitorij, & sequitur *Mastrill. dec. 160. num. 18. Cassiador. decis. 11. de rescript. num. 8. Maceratens. lib. 1. var. resol. resol. 61. num. 4. Honded. cons. 17. nu. 45. Roderic. Suarez in l. post rem iudicatam vers. circa Iudicem nu.*
9 *15. fol. mihi 677.* Idque procedere tã si nullitas, seu rescissio instrumenti concessionis petatur per dominum concedentem, quod mirabile est: nã adhuc instrumentum pro canonis solutione erit mandandum exequutioni, non obstante regula, quod quis ex actu, quem impugnat, non debet commodum sentire, prout tenet *eadẽ glos. Parisien. in tit. 2. glos. 1. in verb. aurest num. 87. & Petr. Rebuff. ad Const. Galliæ tom. 2. tit. de rescis. contract. & Vinc. de Franch.* dicens sic fuisse indicatum per S. C. *d. dec. 373.* & sequitur *Mastrill. d. dec. 160. n. 15. & Giurb.* qui suo more alios cumulat *dec. 100. n. 11.*
10 *& dec. 2. n. 1.* quã etiã si nullitas opponatur per viã exceptionis, ꝑut pluries decisũ fuisse ꝑ *Rot. Rom.* refert *Cẽcius de cens. p. 2. c. 2. q. 4. ar. 1. n. 6.* (licet verius sit non impediri, & si nullitas instrumẽti principaliter à debitore ipso ꝓponatur, vt bene aduertit *Giurb. d. dec. 100. n. 3.* monetq; cauẽdũ à *Frac. Marc. dec. 44. p. 1.* contrariũ sentiẽte) nisi tamen nullitas adeò euidẽs sit, & ꝓptuaria, vt nulla tergiuersatione celari queat, & ꝑinde petitoriũ possit possessoriũ absorbere, vt bene aduertit *Cẽcius ibid. n. 2. & 9. & Giur. d. dec. 100. n. 8. vers. narratis*, & sic proce-
11 dunt allegata in contrarium *ex Felician. de censib. lib. 2. c. 1. nu. 34.*

Quæ verissima propositio eo vsque progreditur, vt emphyteota teneatur
12 soluere cẽsus, nõ tantũ lite pendẽte, sed etiã si super nullitate contractus obtinuerit ad sui fauorẽ sentẽtiã, dũmodò pendeat appellatio, *Paris. cons. 39. num. 3. lib. 1.* cum alijs relatis per *Mastrill. loco cit. num. 17.* & latè probat *Honded cons. 17. num. 45. volum. 2.*

ad

ad quod nonnullas *Rota Romana* decisiones ponit *Cencius in calce sui tractatus de censib.* easque refert *loc. prox. cit. num. 7. Giurb. decis.* 100. *nu.* 34. dicēs esse veriorem opinionem, vt nisi super nullitate, aut rescissione instrumenti sententia in rem iudicatā transierit, sit illud executioni demandandum *Steph. Gratian. tom. 4. cap.* 667.

Et quamuis *Giurba loco cit. nu.* 36.
13 *& seq.* nonnulla congerat contra prędictam decisionem Sacri Cōcilij relatam per *Vinc. de Franch. decis.* 373. illa tamen quatenus militarent (quę nunc non examino, cum nō sint præsētis speculationis) possent practicari in casu posito per eum *num.* 14. idest, quando creditor, qui intentauit iudicium nullitatis, & rescissionis instrumenti, petit rei restitutionem vnà cū fructibus, cum tamē euictionem promisit: tunc enim certum videtur non posse censum exigere eius rei, cuius fructus, quorum contemplatione cēsus soluitur, ad se spectare prætendit.

Et quod tradunt *DD. in princip.*
14 pro concessionarijs allegati, procedunt vbi iudicium agitatum est à Domino, & super re, quæ omninò repugnet canonis solutioni, veluti super caducitate, quod est exemplum positum *per DD. in d. cap. potuit de loc. & conduct. & in d. l.* 2. *C. de iur. emphit.* vel si dominus contendat super seruitute serui, si enim hic obedientiam præstaret, certè suę libertati præiudicium afferret; at vbi canonis solutio non præiudicat iudicio principali; quia debetur ratione perceptionis fructuum, quæ fit à possessore, & ei correspōdet, vt initio præfati sumus, nō equidem poterit impediri per iudicium agitatum super cōtractus va-
15 liditate: quemadmodum è contra, si emphiteuta fundum non possideret, ad talem solutionem cogendus non erit, vt tenet *Abb. cons.* 94. *num.* 7. & latè defendit *Corbul. de iur. emphit. tit. de caus. priuat. ob non sol. canon. limit.* 14. & 22. *Stephan. Gratian. discept. forens. tom.* 1. *cap.* 195 *num.* 19. Hinc etsi
16 dominus non tradat possessionem feudi promissi, non tenetur vasallus præstare ei fidelitatem, vt voluit *Glos. in cap. fin. de nou. form. fidelit.* & hoc sensu accipiēda sunt tradita *per Surd. d. decis.* 6.

Per Magnam Curiam Vicarię audita relatione Magnifici Ioannis Cioffi meritissimi Iudicis ipsius fuit iudicatum, instrumentum esse exequutioni demandandum pro censibus, & proinde procedendum ad interrogationem, Die . . Aug. 1630.

SVMMARIVM.

1 *Causa finalis semper attendenda est in omni concessione.*

2 *Principis concessio quando reddit successionem ad suam pristinam naturam, neminem lædit.*

3 *Habens facultatem eligendi vnum ex pluribus, nemo ex eis dicitur ius habere, donec ipse eligat.*

4 *Princeps faciens id, quod priuato permittitur, neminem dicitur lædere.*

5 *Ius ad successionem non dicitur habere, nisi qui est immediatè vocatus.*

6 *Adita hæreditate expirat vulgaris substitutio.*

7 *Ius in spe non est in consideratione.*

8 *Filij nec ad legitimam dicuntur habere ius in vita patris.*

9 *Ius succedendi vt sit in consideratione, debet esse firmiter quæsitum de præsenti.*

10 *Princeps licitè derogat iuri positiuo voluntario, etiam absque causa.*

11 *Feudatarius potest disponere de feudo hæreditario tàm per contractum inter viuos, quàm per actum vltimæ voluntatis.*

12 D. Regens Rouit. *commendatur.*

13 Pragmaticæ 31. de feud. *dispositio quare inducta fuit.*
14 *Feudum ex pacto, & prouidentia nouum potest alienari in praeiudicium filij successoris.*
15 *Inuentarium non prodest in feudo ex pacto, & prouidentia nouo.*

Assensum super feudi successione ad preces feudatarij præstitum in beneficium extraneorum, posse ipsis primo loco nominatis inauditis reuocari, seu immutari, eodem feudatario instante.

CAPVT XXIII.

Concessit Serenissimus Rex noster cuidam Illustrissimo huius Regni Baroni ob eius pręclara merita, & seruitia, facultatē vt ipso, seu eius vnigenito, quem habebat filio decedente sine liberis vtriusque sexus ab intestato, succederent in feudis quidam extranei, nempè Titius, eiusque filij masculi tantùm: & in eorum defectum Caius, eiusque filij masculi tantùm: Et ipsis deficientibus, Sempronius, eiusque filij masculi: & tandem Męuius, eiusque masculi, omnes quidem per vulgarem: verùm si contigerer, ipsum, vel eius filium decedere cum testamento, esset in eorum facultate, & libitu nominare, seu eligere vnum ex ipsis quatuor vocatis. Decesit inter has moras ex humanis Caius secundo loco vocatus absque filijs, in cuius locum petijt idem Baro regali beneplacito admitti Męuium quarto loco vocatum, eiusque filios masculos in casu successionis ab intestato. Dubitatum fuit in supremo rerum Italicarum Senatu, vtrum in præiudicium Sempronij tertio gradu vocati; & cui per mortem Caij sine filijs, videtur acquisitum ius ad eam successionem in casu mortis Titij primo gradu vocati sine filijs, possit Serenissimus Rex eam nominationem iā Regio assensu vallatam alterare, & immutare.

In qua hæsitatione mordicus defendi, nullum ius neque Sempronio, neque cęteris nominatis fuisse quæsitum ex ea nominatione, nullumque eis fieri præiudicium, si quomodolibet alteretur ordo prædictæ successionis, ex infrascriptis rationibus.

1 Primò quia sicut regulare est in omni concessione, vt attendi debeat causa finalis, qua motus fuerit concedens ad eam faciendam, *ad tex. in l. fideicommissa 9. §. plerumque de leg. 1.* ibi; *multum autem interesse arbitror, cui voluit prospectum cuiusque contemplatione testator fecerit*; sic etiam in præsenti, cum hæc fuerint merita, vel preces ipsius Baronis, certum est, quod eiusdem precibus, & meritis poterit Serenissimus Rex assensum, & concessionem illam reuocare, &
2 neminem lęderet; quoniam successio rediret ad suam primam naturā, *arg. tex. in l. si vnus §. pactus ne peteret de pactis & in l. filio quem pater de liber. & posthum.* quo casu concessio fauorabilis dicitur, vt bene ad propositum nostrum in simili post alios obseruat *Hieron. Gonzales ad reg. 8. cancell.*

cancell.in proœm.§.1. num.47. & §. 6. num. 28.

Secundò cum in eodem assensu sit reseruata eidem Illust. Baroni, & eius filio facultas eligendi in eius testamento vnum ex quatuor nominatis
2 quem velit, consequẽs est neminem ex eis posse dici vocatum, donec cõpertum sit, an ipsi vsi fuerint prædicta facultate, idest, donec ipsi ab humanis decedant, vt bene post *Bart.* considerauit *Alciat.conf.*11.*num.6. lib.3.* & ex hoc nouo assensu nil aliud fieri per Catholicam Maiestatem, nisi
3 quod permissum est eidem Baroni in casu testamenti, & sicut in hoc nemo lęderetur, ità quoque & in illo, put in fortioribus terminis docuit *Bald. in proœm.rubrica C.de nouo Iustinian.Codic. confirman.* his verbis *: & si dicas, præiudicatur venientibus ab intestato, hoc nego, quia non habebant aliquod ius tempore legitimationis: nam cum pater possit bona sua proijcere in mare, multò magis per actum ciuilem, & permissũ;* Idemque sentit *Pater Ludouic.Molina de iustit. & iur. tract.* 2. *discept.* 174. *num.4.*

Tertiò & si ordo successionis præ-
5 dicta irrefragabilis esset, non tamen omnibus prædictis nominatis posset dici ius aliquod esse quæsitum, nisi tantùmmodò Titio, eiusque filijs masculis tanquam immediatè vocatis, *ad reg.tex.in l.1.§.denunciari, de vent. inspic.* ibi; *denunciari autem oportet his, quos proxima spes successionis cõtingit, vt putà primo gradu hæredi instituto, non autẽ substituto, & si intestatus pater familias sit, his qui primum locum ab intestato tenent;* eamque rationem considerauit *Alciat.d.conf.*11. *num.*8. *lib.*3.

Quartò cum ipsi nominati debeãt admitti per vulgarem, nusquam spes erit secundo, & vlteriori gradu nominatis, donec superfint ij, qui primo loco sunt vocati: per quorũ admissionem cessat totaliter vocatio sequen-
6 tiũ; ea.n. est natura vulgaris substitutionis, vt semel adita hæreditate, ipsa expiret, & extinguatur, *l. post aditam C.de impuber. & aliis subst. l. si legata C.de legat. Cuman.in l.Gallus §.quidam rectè num.*8.*de liber. & posthum. cum alijs citatis per Dom. Regent. Rouit. conf.*5.*num.*8.*tom.*2.*& latè Fusar.in tract.de subst.q.*65.

Quintò hoc ius de futuro, & in spe nunquam est in consideratione,
7 vtpotè incertum, & variabile, illudq; Plato appellare solebat somnium vigilantium, vt refert *Molina de primogen.Hispan.lib.1.cap.13.nu.32. & 33.* quod alij tribuunt *Aristoteli*, vt asserit *Diogenes Laertius*, *aliique Pindaro*, prout *Stobæus*, quem citat *Tiraquell. ad l.16.connub.glos.2. num.34.*

Hinc appositè ait *Consultus in l.1.§.si impuberi de collat.bonor. Præmatura est enim hæc spes collationis, cũ adhuc viuat is, de cuius de bonis quarta debetur;* Et rursus *in l. pretia rerum 63. ad l.Falcid.* ibi; *Acquirit etenim nobis certè, cum adierit: est autem præposterum ante nos locupletes dici, quàm adquisierimus;* facitque ratio *text. in l.nam & si parẽtibus de inoffic. testam.*
8 vnde rectè docuit *Bar.in d.l.1.§.si impuberi*, quod nec ad legitimam filij ius aliquod habent in vita patris, & eleganter *in l.post emancipationem, §.illud* per illum *textum de liberat. legat.nota* ait *quod non debet haberi æstimatio illius spei, quod quis potest alteri succedere, & licet appelletur spes, non tamen est legitima: ratio est, quia nullum ius est fundatum in me, &c.* Et iterum *in l.qui Romæ §.duo fratres num.19.de verb.obligat. cum alijs* ad rem congestis per *doctissim. Hispanum Velasq. de Auendan.ad l.4.tauri glos.7. num.7.*
9 vbi notabiliter concludit, quod Ius succedendi, vt sit in consideratione

debet

debet esse firmiter quæsitum de præ-
sẽti, certum, & inuariabile, quod etiã
notat *Tiraquell. loco proximè citato*
num.36. vnde *Bald. in l.1. num.3. C. de*
seru. Reipubl. manumiss. cum ageret de
authoritate Principis ad derogandũ,
& dispensandum super iure quod fi-
lij habent ad bona patris in vita ip-
10 sius, concludit, quod quando ius
est positiuum, & voluntarium, tunc
licitè derogatur per Principem ad
instantiam patris, absque eo quod fi-
lijs præiudicetur. & quidem theorica
est communis inter *DD.* posse id per
Principem fieri absque causa iuxta
doctrinã *Bartoli in l. Gallus §. & quid*
si tantum de liber. & posthum. quem
sequitur *Bal. in l. nã ita Diuus de adop.*
& alij, quos refert *Molina de primog.*
Hispan. d. lib.1. cap.8. num.28. & facit
tex. in l.3. §. sed vtrum de minor. &
quod tradit *Imol. in l. ex consensu §. fi-*
liusfam. per illum *tex. de appellat.*
Sextò in propria materia feudali
in qua versamur, dixi nullum ius esse
quæsitum prædictis vocatis in vita
11 ipsius Baronis, attenta natura feudi
hæreditarij, in quo potest dominus
de eo disponere, tam per cõtractum
inter viuos, quàm per actum vltimæ
voluntatis. Per contractum inter vi-
uos, illud cum assensu alienando, &
vendendo in præiudicium successorũ
quorumcunque, vt docuit *Andr. in*
cap.1. §. & si libellum post num.9. vers.
sed quid si acquisiuit, de alien feud. pat.
Et indirectè per actum vltimæ volũ-
tatis, nempè legando pretium, siue
grauando eius æstimationem vsque
ad legitimam, si filij sint qui succe-
dunt, sin autem extranei vsque ad in-
tegrum valorem, iuxta theoricã Feu-
distarum communiter receptam in
Regni Tribunalibus de qua *Loffred.*
cons.46. num.24. Vinc. de Franch. decis.
1. num.37. & seq. & rursus decis. 704.
Regens de Ponte in repet. tit. de success.
feud. num.58. & cons.88. nu.49. & seq.
Consiliar. de Georg. alleg.19. num.4.
& 5. Cumias in prælud. ad cap. si aliquẽ
num.306. vers. deueniamus, & in vers.
12 *antiquum*. Et appositè in fortioribus
terminis doctissimè more suo con-
siderat *Dominus Regens Rouit. tom.1.*
cons.35. num.3. & 4 vbi ait. *Cum enim*
ipsis filiis, siue Collateralibus nullum
ius sit acquisitum in feudis, nec in eis
acquiri possit, nisi quatenus remanserit
in hæreditate defuncti, certè in vita nul-
lum habent interesse considerabile, per
quod impugnare possint dispositionem
feudatarii, cum ius illorum non possit
metiri nisi mediante persona defuncti,
ut pluribus probat specificè Frecc. de
subfeud. lib.3. de differen. inter feud. ex
pact. & prouid. & feud. hæred. differ.2.
fol. mihi 459. assignans illam rationem;
quia in his feudis hæreditariis illa for-
mula inuestituræ non prouidet posteris,
ut posteris, sed recipiẽti tantũ, & suis hæ-
redibus, si recipiens uult, & si non uult
quia in uita distrahit, non læditur hæres
de suo. Ergò si non adest læsio, non
potest considerari fraus successoris, &
idem Frecc. ibidem in 33. differ in prin.
firmat regulam, quod feudum hæredita-
rium iudicatur ut res allodialis, quando
in dispositione accomodatur domini uo-
luntas, quia nemo tunc læditur, cum di-
spositio fiat ab eo, qui potest liberè dispo-
nere accedente licentia domini, aliàs
enim si hæc sperata successio esset con-
siderabilis in feudis hæreditariis, utique
nusquam esset locus præstandi assensum
in illorum alienatione, & tamen uide-
mus, quod in dies passim præstatur
assensus, nullo requisito cõsensu, imò nec
præcedente scientia ipsorum successorũ,
& quatenus in supplicatione pro assensu
fit mensio illorum, qui sunt successores,
hæc expressio fit ad reddendum facilio-
rem assensum, nempè ut cognoscat Rex
quia per superexistentiam successoris
cessat aliqua spes deuolutionis ad Regiã
Curiam

Curiam. Tantùm igitur abest, vt existentia successorum præbeat causam denegandi assensum, vt potiùs præbeat causam incontinenti concedendi assensum in feudo hæreditario hucusque *Domi-*
13 *Regens Rouit.* Et hac ratione motus fuit Serenissimus Rex ad cõcedendũ Baronibus Regni gratiam, vt possint de feudis disponere ad beneficium masculorum de familia, etiam remotiorum exclusis fęminis proximioribus, vt viderę est *in pragmatica* 31. *sub rub. de feud.*

Et tandem esto quod feudum de sui natura esset ex pacto, & prouidẽtia, in quo successores si filij sint, vel agnati, videntur habere formatum interesse, quia succedunt ex proprijs personis, nullaque dispositio valet in præiudicium ipsorum, *Dominus Regens de Ponte de potest. Proreg. titu. lo* 10. *de diuers. prouis. §. primo numero* 15. nihilominus quia est nouum, & nouiter quæsitum per ipsum Baronem, poterit illud alienare etiam in præiudicium filij successoris, vt docuit *Andreas in d. cap.* 1. *§. & si libellum numer. 9. & sequent. de alien. feud. pater. & in cap. 1. §. si Titius in fine, si de feud. fuer. controuer. §. & in cap. 1. §. quod ergo post numer. 8. versic. dic quod loquitur de inuestit. de re alien. fact. Laffred. consil. 8. numer. 23. Camerar. in cap. Imperialem fol. 95. litera A. versic. vnde illud, Petr. de Gregor. de concess. feud. par. 3. quæst. 7. cum alijs relatis per Dominum Regen. Rouit. dicto cons. 35. in fine,* Ideoque nullam esse
15 differentiam inter feudũ nouum ex pacto, & prouidentia, & hæreditarium, neque in eo prodesse inuentarium docuit *Frecc. de subfeud. lib. 3. in 3. form. inuest. num. 16. & 29. authorit. Baron. ante num. 11. latè Thom. de Marin. de feud. tit. de feud. ex pact. & pronid. nou. quos refert Dominus Regens de Ponte loco proximè citato.*

Pendet adhuc resolutio in eod. Supremo Consilio.

SVMMARIVM.

1 *IVdicium quodlibet non debet à sequestro incipere.*
2 *Fructus nec etiam si dissipentur possũt lite pendente sequestrari.*
3 *Possessionis commoditas non est lite pendente reo auferenda.*
4 *Fructus pendentes veniunt in generali obligatione bonorum.*
5 *... consumpti non veniunt in generali obligatione.*
6 *Conductor non est molestandus in perceptione fructuum ex bonis obligatis.*
7 *Extrema probanda in iudicio assistend. quæ sint.*
8 *Fructus pendentes sunt pars fundi.*
9 *Futura etiam veniunt in generali obligatione.*
10 *Fructus pendentes, & futuri qua actione peti possint?*
11 *Tertius possessor an possit molestari lite pendente in perceptione fructuum rei obligatæ.*
12 *... lite contestata incipit mala fide possidere.*
13 *Fructus lite contestata dicuntur accessorij ad fundum.*
14 Text. in l. qui scit vers. bonæ fidei de *vsur. declaratur.*
15 *Obligatio soluendi pensionem in contractu censuali, respicit principaliter fructus, ideòque ueniunt etiam nati penes tertium singularem possessorem.*
16 *Fundus cum non sufficiat, possunt etiã peti fructus in actione hypothecaria.*
17 *Fructus debent sequestrari quoties aliàs redderetur difficilis ipsorum recuperatio.*

Fru-

Fructus prædij obligati quandoque venire in generali obligatione, & posse lite pendente sequestrari aduersus tertium possessorem.

CAPVT XXIV.

Quamuis vulgatum sit pragmaticorũ axioma, non debere iudicium à sequestro incipere, *uulg. iurib.* non tamen visum fuit impertinenter egisse Mariam Ferrariam; dum conuento in Mag. Cur. Vicariæ Iulio Genuino (deportato ad præsens ordine Catholicæ Maiestatis in Castro Pignoris, in maritimis Africæ in pœnam non nullorum facinorum patratorum in exercitio decurionatus Plateæ popularis huius fidelissimæ Ciuitatis) iure assistendi vti tertio possessore super nõ nullis bonis specialiter obligatis; petierat lite pendente, fieri sequestrum super fructibus prædiorum.

Videbatur quidem Aduocatis Iu-
1 lij non solùm durum, sed à regulis omnibus iuris dissonans, vt contra tertiũ possessorem bona fide fructus percipientem incipiatur à sequestro; quod contra quoscunque vetitum est omni iure lite pendente; siue petatur de re mobili, siue immobili, siue de corporali, siue incorporali, siue de prophanis, siue spiritualibus *secundum glos. in cap. examinata de iudic. & DD. in cap. 1. in uerb. fructus sequestrari, de sequestr. poss. & fruct. ubi latè Panormit. & post Salicet, Bald. & alios docet Franc. Curt. in opusc. de sequest. num. 6. Angel. Perus. in eod. tract. num. 4.* adeò quod *Ioannes Andr. in cap. final. de se-*
2 *questr. poss. ff.* docuerit, quod nec etiã si fructus dissipentur, possunt lite pẽdente sequestrari: & ita decisum refert *Capell. Tholos. decis. 478.* illa vul-
3 gari ratione, quod commoditas possessionis, quæ magna est, *§. commodũ institut. de interdict.* non est reo auferenda donec fuerit condemnatus, *cap. 1. ut lite pendente cum concordan.* & probatur expressè *in l. unica C. de sequestr. pec.* ibi, *oportet enim debitorem primò conuinci*, &c. & tradunt *Franc. Curt. & Angel. Perus. loc. superius citatis*, nec etiam si timor sit armorum, *Capic. decis. 96. num. 11. Beltramin. in addit. ad Ludouis. decis. 9. nu. 18. Rota Roman. decis. 654. num. 1. inter nouiss. collect. per Farinac. par. 2. tom. 4. latè Visconte in suis concl. iur. uerb. sequestrum.*

Et si verissima sit regula, quod in
4 generali obligatione bonorum veniunt etiam fructus pẽdentes, partus ancillarum, & fœtus pecorum futuri, *ad tex. in l. & quæ non dum ubi Bar. ff. de pignor. uel hypot.* obtinet tamen locum, vbi fructus aliquo modo extant tempore obligationis, vt quia nati
5 sunt, vel saltem sati, seu concepti penes debitorem obligantem, cum secùs sit, si eo tempore penes alium reperiantur, prout rectissimè *ex text. in l. potior §. si de futura, ubi Bart. & Salicet. ff. qui potior. in pignor. habean.* docet *glos. communiter approbata ibidem in uerb. utendi, fruendi*, & tenet *Negusan. de pignor. membr. 3. secunda par. n. 45.* sequitur *Surd. decis. 97. num. 12. & refert eruditissimus Gaito in tract. de credit. c. 4. quæsit. 7. n. 416.* ad id allegans

text.

text. in l. si conuenerit la seconda §. si fundus de pignor. Magon. decis. Floren. 124. *num.* 11. *& alios refert Horat. Viscont. in suis conclus. iur. verb. fructus futuri*. Idque clarius sentit *Vinc. de Franch. decis.* 613. *num.* 17. dum ait, quod fructus extãtes veniunt in hypotheca, manente tamẽ dominio ad-
6 huc penes debitorem; vnde *Senat. Pedamon.* apud *Surd. d. decis.* 97. decreuit, non esse conductorem molestandum in perceptione fructuũ ex bonis obligatis, quamuis dicat, quod aliter iudicasset Senat. si tractatum fuisset de fructibus naturalibus, ex traditis *per Negusant. membr.* 4. 2. *par. num.* 47.

Sed pro Actrice dicebatur, petitũ sequestrum fundari in veris, & solidis iuris principijs: & quidem præsupposito ante omnia, quod ex scriptu-
7 ris in promptu cum libello præsentatis liqueat prædium, de quo agitur, fuisse in bonis, & de bonis debitoris tempore obligationis, & nunc possideri per ipsum Iulium, quæ sunt extrema necessariò probanda in iudicio assistendi, iuxta communem praxim Tribunalium Regni traditam *per Afflict. decis.* 37. Dicebatur, non posse
8 negari, quin fructus pendentes sint pars fundi *l. Iulianus §. si fructibus de action. empt. l. fructus de reiuẽdicat:* ergò debent venire in obligatione cũ ipso fundo, quamuis tempore obligationis non extent: nam in generali obligatione veniunt etiam futura, *l. fin. C. quæ res pignor. oblig. poss.* & in fructibus dicit *text. d. l. & quæ nondum de pignor.*

Quomodò autem veniant, quouè
10 iure peti possint, quęrit *Salicet. in l.* 3. *C. in quib. caus. pign. vel hypotec.* & distinguendo ex mente *Iacobi de Arena* respondet, quod si percipiuntur pendẽte iudicio in hypothecaria, veniũt officio Iudicis mercenario *l. adilem. §. sciendum de ædil. edict.* non autẽ iure actionis; quod probatur expressè in *l. si fundus §. in vẽdicatione, vers. interaũ de pignor. & ibi glos. in verb. extent*, & eam distinctionem secutũ fuit Sacrũ Consilium in casu relato per *Capic. decis.* 177. nec dissentit *Negusant.* licet aliquantum obscurè loqui videatur *membr.* 2. *secunda par. n.* 27. *Horat. Viscont. loco supra citato.*

Difficultas manet in eo, num huiusmodi conclusio procedat, manente tãtum dominio penes debitorem, vt sentire videtur *Vinc. de Franch. d. decis.* 613. *num.* 17. *& cæteri superiùs relati:* an quoque eo translato in aliũ tertium possessorem. Et quia nostra quęstio est de fructibus extantibus, & qui lite pendente super hypothecaria percipiuntur, omninò affirmandum est, venire etiam in generali obligatione, & posse à tertio possessore peti; eo quod lite iam inchoata, seù po-
12 tiùs contestata incipit possessor mala fide possidere, & per consequens non potest suos facere, *ad tex. in l. certum C. de reiuendicat.* ibi, *post litis autem contestationem vniuersos; & ibi glos. verb. vniuersos, & tradit Cyn. in l. quamuis C. in quib. caus. pign. vel hypotec. vbi Alberic. & Salicet.* Vnde fru-
13 ctus eo casu iudicantur accessorij ad fundum tanquam pars illius, veniuntque in fundi obligatione, ita notabiliter per *Parlamentum Delphinale* decisum refert *Franc. Marc. dec.* 922. *to.* 2. videndus omninò, nam distinguit in materia omnes casus.

Neq; his obstat, q̃ bonæ fidei possessor quòad quædã remanet talis, etiã post litẽ cõtestatã, & præsertim vt faciat fructus suos, ad tradita per *Vlp. in l. qui scit, vers. bonæ fidei de vsur.* ibi, *Respondi, bonæ fidei emptor quoad percipiendos fructus intelligi debet, quandiù euictus fundus non fuit; vbi glo. in verb. percipiendos.*

P Nam

Nam inter responsiones, quas po-
14 nit *glo. ibidem*, illa vera est, quod quã-
uis suos faciat, tenetur tamẽ illos re-
stituere officio Iudicis, quam sequi-
tur *Bart. in l. & ex diuerso nu. 9. de rei-
vend.* vbi ait. *Quandoq; mala fides su-
peruenit absque personarum mutatione,
& tunc, si superuenit mala fides fictè per
litis contestationem, bene facit fructus
suos; sed ad restituendum tenetur;* & idẽ
tenet *Angel. ibidem post num. 4. vers.
primum est, an bona fides*, cui consen-
tiunt *Cuiac. in §. si quis à non domino
Inst. de rer. diuis. Iul. Capr. in l. bona fidei
§. in contrarium vers. puto verendum
de acquir. rer. domin. Facchin. lib. 1. cõ-
trou. c. 59. & nouissimè Euerard. Bron-
corst. enancyanophan. cent. 2. assert. 88.
Charond. lib. 1. verosi. c. 7.* & secundum
eam semper fuisse decisum per Sac.
Consilium testatur *Reuerendissimus
Episcop. Ricc. in prax. var. resolut. reso-
lut.* 322. Idque sine vlla hæsitatione
permittendum est in contractu cen-
suali, in quo obligatio soluendi an-
15 nuam pensionem respicit principali-
ter fructus, qui ex fundo obnoxio
percipiuntur; ideòque veniunt in o-
bligatione non solum nati, siue sati
tempore obligationis, & manente
possessione fundi penes debitorẽ, sed
etiam futuri, & qui nascuntur penes
tertium etiã singularem possessorem,
prout expresè defendit *Cencius in
tract. de censib. p. 2. c. 2. q. 3. art. 6. n.* 8. &
agi posse hypothecaria, si cẽsus debi-
ti sint ante tempus alienationis, vt
per *eundem num.* 13.

His addebatur vnũ, quod contro-
16 uersiã radicitus tollit, nẽpè quod iã
ex scripturis cõstat, debitũ ascendere
ad quantitatẽ adeò considerabilẽ, vt
certum sit fundũ ipsũ nõ sufficere ad
debiti solutionem, quo casu succedit
clara dispositio *text. in d. l. si fundus
vers. interdũ*, ibi, *quid n. si minoris sit
prædiũ, quàm debetur, nã de accidenta-
libus fructibus nihil potest pronunciari,
nisi extent, & res non sufficit*, & sic in
proprijs terminis decisum per Senatũ
refert insignis *Anton. Faber in Codic.
fabr. tit. de pignor. deff.* 15. scilicet fru-
ctus extantes, etiam ante litẽ conte-
statam perceptos posse à tertio pos-
sessore hypothecaria conuento auo-
17 cari, vbi res non sufficit. Si ergò fru-
ctus sũt in obligatione, iure procedit
sequestrum, eò quod difficilis redde-
retur aliàs ipsorũ recuperatio, ad q
præcipuè vitandum est inductũ illud
remedium *Put. decis.* 150. *nu. 3. lib. 1.
& decis.* 246. *num. 3. par. 3. cum alijs*, &
sic conclusum fuit *per S. Rot. Roman.
decis.* 136. *nu. 3. inter nouiss. collect. per
Farinac. tom. 3. par. 2.*

Proinde iudicatum fuit per Ma-
gnam Curiam me referente, die . . .
Iunij 1631. quod detur terminus ad
denũciãdũ, & interim seqstrẽtur fru-
ctus; & cõfirmatũ fuit p S.C. cũ ma-
xima discussione in Aula Reg. Cons.
Carauitæ dignissimi S.C. Decani.

SVMMARIVM.

1 *Procurator Cæsaris cognoscit de causis fiscalibus.*

2 *Sẽtẽtia Procuratoris Cæsaris eãdẽ authoritatẽ habet, ac Principis iussum.*

3 *Tribunal Reg. Cam. Sum. ab Alphonso Primo erectum.*

4 *Iurisdictio omnis penes Principem est.*

5 Comes Montis Regij Regni Prorex *commendatur.*

6 *Delegatus efficitur is, cui Princeps causam committit, cum nullam haberet iurisdictionem.*

7 *Iudices adiuncti sunt delegati, quamuis dentur ordinario.*

8 *Iudices delegati vbi plures dantur, vnus sine alio procedere non potest.*

9 *Clausula*, Quod si omnes &c. *in rescripto delegationis operatur, vt vnus Iudex delegatus sine alio impedito possit procedere.*

10 *Iu-*

10 *Iudices delegati tã in diffinitiua, quã in interlocutoria tenentur coniunctim procedere.*
11 *Sententia lata absente collega delegato, qui noluit interuenire tempore sententiæ proferendæ, nulla est.*
12 *Clausula*, vt coniunctim procedant, *quid operetur in rescripto delegationis*
13 *Causa semel capta iudicari per omnes Iudices, cuiuscunque sit naturæ debet per omnes terminari.*
14 *Adiunctorum, siue vnitorum natura est ea, vt relictis proprijs regulis totaliter vniantur, & incorporentur ei, cui adiunguntur.*
15 *Dignitas vnita alteri amittit propriam denominationem.*
16 *Vnio, seu adiunctio quando non fit per viam transfusionis, & incorporationis, non habet locum regula* text. in cap. recolẽtes de stat. monachor.
17 *Iudex primus procedendo sine adiuncto nulliter procedit.*
18 *Delegatio facta Magnæ Curiæ Vicariæ per tot Iudices potest exerceri, per quot repræsentatur Tribunal.*
19 Abb. in cap. prudentiam num. 7. de offic. delegat. *magistraliter loquitur*
20 *Iurisdictio, quæ competit pluribus, vt singulis, vnica est, & non nisi per omnes exercetur.*
21 *Delegatio, quæ fit sub nomine dignitatis, in quo differat ab ea, q̃ cõceditur alicui pprio expresso ipsius nomine.*
22 Dom. Regens Constanrius Marchio Corleti *commendatur.*
23 Pragmatica edita sub die 11. Maij 1612. cap. 4. *nouiter declaratur.*

De iudicum adiunctorum natura quando censeantur delegati, vel ordinarij, possitque vnus sine alio procedere.

CAPVT XXV.

1 ET si causarum fiscaliũ cognitio Cœsaris Procuratori tributa sit, *l. 1. & toto tit. C. vbi caus. fiscal. & l. 1. C. de iurisdict. omn. iudic. cum concordan. Afflict. in cap. 1.*
2 *§. 1. num. 44. de duob. fratrib. de nou. ben. inuest. Mynsing. pract. obserua. lib. 1. obseruat.* 20. *num.* 1. eiusque deliberationes eandem vim habent, ac si eiusdemmet Principis forent, teste *Vlpian. in l. 1. de offic. procur. Cæsar.* cuius authoritatis originem referr *Tacit. lib. 12. annal.* his verbis. *Eodem anno sæpiùs audita vox Principis, parem vim rerum habendam à procuratoribus suis iudicatarũ ac si ipse statuisset,* & inferiùs; *Claudius omne ius tradidit;* quem locum satis eleganter illustrat nostrorum temporum decus, & gloria *Iustus Lipsius ibidem in addit. 141. latiusque in excursu ad eundem lit. B.* Quod quidem munus exercetur in
3 hoc Regno per supremum Tribunal Regiæ Cameræ Summariæ in hodiernam formam redactum ab Alphonso Primo, vt referunt *Marin. Frecc. de subfeud. lib. 1. c. de offic. Mag. Camer. Marc. Anton. Surgens de Neap. illustrat. lib. 1. cap. 26. num. 23. Dominus meus Reg. Tapia lib. 2. Iur. Regn. in rub. de offic. Procur. Cæsar. vbi latè.*

Non tamen ideò fit, vt Princeps nequear cognitionem fiscalium cau-
4 sarum alteri Iudici, siue Tribunali delegare, eo quod iurisdictio omnis penes ipsum est, & ab eo cęteris cõmuni-

municatur, tanquã à fonte, ita vt absque ipsius concessione ad aliquem pertinere non possit, vt latè ostendimus *supra cap.* 13. *num.* 11. Et sicut eius est iurisdictionem concedere, ita & illam vni adimere, & alteri delegare, vt eleganter obseruat *Consultus in l. solent §. sicut autem de offic. Procons. & notat doctiss. Ioann. Montaigneir in tract. de author. Mag. Concil.*
5 *num.* 158. Ita seruatum vidimus ab *Excellentissimo Comite Montis Regij Regni Prorege dignissimo, & nunquam pro meritis satis laudato* in causa verrente in Regia Camera Summariæ inter Regium Fiscum, & N. super incorporatione officij Credenzerij Regiæ Dohanæ maioris huius fidelissimę Ciuitatis ob sententiam foriudicationis latam contra Sebastianum Grimaldum foriudicatum pro homicidio Didaci de Leone, eã committendo eisdem iudicibus Au-
6 lę criminalis Magnæ Curiæ Vicariæ, ex qua cõmissione nõ est dubium, quod ipsi fuerint effecti delegati: nã cũ nullã habenti iurisdictionem ordinariam Princeps eam committit, efficitur is certè delegatus *ad tex. in cap. cum aliquibus*, ibi, *Authoritate Apostolica dignoscitur esse receptus, de rescript. in 6. leg. 1. §. qui mandatam de offic. eius, & notat Clapper. caus. 8. q. 1. nu. 3. latè Reuerendissimus Episcopus Riec. decis. Curiæ Archiep.* 205. vel si ordinariæ iurisdictioni aliquid addat, vt notat *Paris de Put. de Syndic. verbo salarium, cap. 2. num. 2.*

Sed datis huic iudicio tribus adiũctis ex Sacro Consilio nempè Consiliarijs Don Francisco Salgado, Didaco Bernardo de Zusia, & D. Thoma de Carleual nobilissimis quidem Hispanis, integerrimis Iudicibus, & doctissimis Iureconsultis, nõ fuit dubitatum, quin & ipsi quoque essent delegati: nam licet *Paul. de Castr. in authen. si verò contigerit per illum text. C. de iudic.* teneat, quod Iudices adiũ-
7 cti ordinario sint etiam ordinarij, nõ autem delegati, tamen verior opinio est, quod huiusmodi adiuncti quãuis dentur Iudici ordinario, sunt delegati non autem ordinarij, prout fundat *Ioann. Vinc. de Anna sing.* 15. *Mastril. decis.* 292. *in princ. Castillo decis. Sicil.* 87. *num.* 1. *Ricc. collect.* 1365. *Gratian. discept. forens. tom.* 1. *cap.* 100. *num.* 49. multòque magis vbi adiuncti dantur Iudici delegato. Accidit modò, vt petita causæ remissione ad Regiam Cameram Summarię ex parte inquisiti fortè ad dilatandum, vt mos est Aduocatorum in similibus, in huius articuli decisione non interuenerit Consiliarius Salgado propter malæ valetudinis impedimentum. Hinc fuit dictum de nullitate decreti interpositi, quod procedatur ad vlteriora, petita remissione non obstante, & id principaliter allegabatur ad fundandam nullitatem, quod scilicet tale decretum latum fuit absente prædicto Consiliario vno ex delegatis.

De iure namque verissimũ axio-
8 ma est, quod vbi plures iudices sunt delegati ad causæ cognitionem, tunc vnus sine alio procedere non potest, & quicquid altero absente pronunciatum fuerit nullum erit, *textus est expressus in cap. causam matrimonij de offic. delegat.* ibi; *quia cum causa duobus committitur, sententia vnius non tenet*, & rursus *in cap. cum causa eod. tit.* & de iure ciuili est *tex. in l. duo ex tribus de re iudic. Abb. in d. cap. causam, & in cap. quoniam num.* 5. *eod. tit. Vant. de nullit. ex defect. iurisdict. ordinar. num.* 176. *Stephan. Gratian. discept. forens. to.* 3. *cap.* 474. *num.* 31. *& tom.* 5. *cap.* 811. *num.* 35. *Surd. cons.* 181. *num.* 4. *lib.* 2. *Mastrill. decis.* 292. *num.* 10. 11. 12. *&* 13. *Castillo decis. Sicil.* 87. *num.* 9. nisi
9 in rescripto addit clausula. *Quod si*

omnes

omnes interesse nequibunt, reliqui expediant, vel alia similis, nam constito de collegæ imped imento valebunt gesta per alios *ad tex. in cap. prudentiam eod. tit. notat Abb. & DD. communiter ibidem, Marant. in specul. 4. par. dist. 5. num. 31. Felin. in cap. sciscitatus de rescript. Rota diuers. decis 243. & 166. Vant. loco cit. nu. 180. Surd. d. cons. 181. num. 4. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 154. num. 7.* dicens ita practicari.

Nec distinguendum est, vtrum sẽ-
10 tentia diffinitiua sit, an interlocutoria: nam vtroque casu nequeunt delegati procedere, nisi omnes coniũ ctim, *vt per Abb. in d. cap. causam num. 3. de offic. delegat. Marant. loco cit. num. 31. Gratian. d. cap. 812. nu. 39. Surd. d. cons. 181. num. 4. Castillo d. decis. Sicil. 87. num. 9.*

Adeoque verum est, vt si vnus ex
11 Iudicibus delegatis tempore sententiæ proferendæ, quia non potuit ad suum votum collegas trahere, vel ex alia similii causa recedat, nolens interuenire, adhuc sententia per coniudices lata nulla erit, vt docuit *Bart. in l. duo ex tribus de re iudic.* cuius dictũ putat verius *Abb. in d. cap. causam nu. 8. de offic. delegat. eo quod præsentia omnium n, ait ipse, exigitur, qui habẽt iurisdictionis exercitium pro parte; Vnde reperitur tunc sententia lata à non habentibus potestatem insolidum;* & sequitur *Vant. loco cit. num. 182. vers. nec sufficeret,* dicens communem esse scribentium opinionem.

Multoque magis, vbi in rescripto
12 apponitur clausula, *vt coniunctim* Iudices procedant, prout in nostra specie, quod rectè in sua põderauit *Surd. a. cons. 181. nu. 4. Mastrill. d. dec. 192. nu. 14. & Vant. d. n. 175.* tunc enim officium per eos repræsentatum dicitur indiuiduum, & omnes Iudices repræsentant vnum delegatum.

Et tandẽ ex quò causa semel cœpta fuit iudicari per omnes Iudices,
13 tunc etiam si de sui natura separatim possent procedere, adhuc debet finiri per omnes, aliàs sententia erit nulla, ita notabiliter *Abb. in d. cap. prudentiam num. 13. in fin. de offic. delegat.* ibi, *vnum tamen non omitto, quod siue sint ordinarij, siue delegati ad Vniuersitatem causarum, etiam tenendo opinionem, quod possint separatim procedere, si causa est inchoata coram omnibus debet finiri per omnes, nisi aliter detur impedimentum, de hoc est tex. secundum intellectum glossa, quem sequitur Bart. in d. l. si vni, quod nota, nàm sicut quãdo causa cœpta per vnum, alius non potest se impedire; ita & quando causa est cœpta per omnes, si non sunt dati delegati cum clausula quod si non omnes, vt in tex. nostro, dic, vt infra latiùs subijciam in q. 3.*

Sed pro decreti defensione videbatur dicendum, quod huiusmodi Regij Consiliarij licet delegati sint Iudices, ex quo tamen adiuncti fuerunt Tribunali Mag. Cur. Vicariæ,
14 debent ipsius regulis vti, & conformari; etenim hæc est adiunctorum, siue vnitorum natura, vt relictis proprijs regulis, & denominationibus adeò incorporentur ei, cui vniuntur, vt vnum fit corpus de vno alterum effectum *ex text. eleganti in cap. recolentes, vers. cæterum de stat. Monac.* ibi, *cæterum domus illa, quæ de alijs institutionibus ad vestrum ordinem se transtulerint, vestris omninò se satagant vsibus conformare* &c. vnde *Innoc. in c. 1. in princ. uers. si uerò de un; ne Sede uacante*, ait, quod adiunctus debet assumere naturàm illius, ad quem fuit translatus, *Petr. de Perus. de union. Eccles. cap. 6. in princ. Abb. in cap. extirpãdæ §. qui verò nu. 5. de preben. Alphõsus de Hoyeda de incompat. benef. par. 2. c. 3. num. 3. Garzia de benefic. p. 12. cap. 2. num.*

*nu.*14. *& seq.& Mandos.ad regul.*12. *Cancell.q.*1.*num.*6.*post Bart.Bald. Felin.& Alex.*benè inquiunt,quod sẽper dignitas vnita amittit propriam denominationem, assumendo illam, cui vnitur,siue incorporatur,ita vt fit vnum corpus,& vna de altera efficiatur,cum alijs relatis *per Stephan.Gratian.discept.forens.tom.*2.*cap.*291. *nu.* 2.3.4.*&* 5. Sic ergò cum stylus M. Curiæ Vicariæ in causis delegatis talis sit,vt sufficiat in sententijs interlocutorijs, siue diffinitiuis adesse tãtũ quatuor ex Magnificis Iudicibus, nihil curando, an isti, vel illi sint, cõsequens fieri videtur,vt non personę, sed numerus iudicum attendendus sit;sufficit ergò,vt tempore prolationis decreti cum duobus Iudicibus adiunctis tot interueniant Iudices, qui complerent numerum quaternarium,quomodò videtur in specie decisum per *Concistorium Regni Siciliæ, ut per Castillo d. decis.*87. vbi valida fuit declarata sententia lata per Iudices ordinarios sine adiuncto.

15

Quod quidem in Regno videtur procedere sine scrupulo vigore *Regię Pragmaticæ editæ per Excellentissimũ Comitẽ de Lemos sub die* 11. *Maij* 1612. *quæ hodie collocata est in nouissima compilatione sub tit.de dilationibus,in* §.4.quo loci videtur definita non solùm antiqua quæstio, de qua meminimus supra,an scilicet Iudices adiũcti sint ordinarij, an verò delegati, sed etiam ordinatũ, quod numerus Iudicum requisitus à lege attendatur in decisionibus causarum, non autẽ personæ,ibi,*s'ordina ancora &c.*

Ex quibus Magna Curia cum interuentu eorundem adiunctorum iudicauit dispositionem huius Pragmaticæ habere locum omni casu,etiã cum agitur coram Iudicibus delegatis,referente doctissimo *Regio Consiliario Ezquerra die* 13. *Augusti* 1632. cũ interuentu *Illustr. D.Io. de Erasso nobilissimi Equitis militaris Ordinis Diui Iacobi dignissimi Collateralis Cõsiliarij, & Regentis ipsius Magnæ Curiæ Vicariæ, cui ob insignem integritatem, morum candorem, & humanarum literarum peritiã multò maior z debẽtur.*

Verũtamen in huiusmodi decisione nusquam animus meus quiescere potuit: etenim cõsiderabam esse maximum discrimen inter iurisdictionẽ delegatam Mag.Cur. Vicariæ,& illã, quæ tribuitur Iudicibus adiunctis, quamuis coniunctim procedere habeant. Adiuncti enim delegati efficiuntur, non quia adiunguntur,siue incorporãtur ipsi Magnæ Curiæ, sed quia hoc habent de per se, & principaliter ab ipsomet Principe concedente,etiam supposita dispositione Regiæ Pragmaticę, prout inferiùs dicetur. Hinc iure communi attento, quamuis dentur Iudici ordinario
16 non ex hoc desinunt esse delegati, cum autem adiunctio, siue vnio non fit accessoriè,& per viam transfusionis, & incorporationis, sed principaliter,& per se retinendo propriam suã naturam,quos terminos elegãter distinguit *Iurecõsultus in l.in rem §. item quæcunque ff. de reiuend. & notat Bart. in l.si conuenerit §. nuda, de pignorat. action. cum alijs ad rem traditis per D. Regent.Rouit. ad pragm.*1. *de tit. abus. num.*89.*cum seq.Marc. Ant.Peregr.ad rubr.de offic.ordinar. num.*21. non habet locum *regula tex.in d.cap.recolentes de stat. Monac.* prout colligitur ex diffusè traditis *per Hieron.Gonzal.ad reg.cancell.glos.*5.§.72.*nu.*26. *cum seq.*

Et vlteriùs probatur mirificè ex vno, & altero Pauli, & Scæuolæ resposo,ille *in l.prædijs* 89. §.*Titio de legat.*3. vbi prædia Gabiniana tũc quidem legato Seianorum cum quibus simul vno pretio comparata erant, continentur, quoties vtriusque pos-

sessio-

sessionis cõfusi sunt redditus,& rationes. Hinc *in l. Seia* 20.§. *Tyranna de fund. instr.* in cuius specie eatenus pascua vnita fundo in legato veniũt, si testator ita fundo coniunxisset, vt sub vna fũdi appellatione haberẽtur, & faciũt tradita *per Ioan. Vinc. de Anna allegat. 29. num. 9.* vnde *Bart. in d. l. in rem §. item quæcunque* notat, quod non dicuntur vnita illa, quæ retinent diuersitatem ad inuicem, *sequitur Regens de Ponte cons. 63. num. 42. cum seq.* vbi ex pluribus comprobat, quod ad hoc vt res dicatur alteri vnita, requiritur destinatio perpetuæ vnionis. Adeòque Iudices ipsi retinent propriam naturam, nec incorporantur, vt
17 si primus Iudex sine eis procederet, omnia acta essent nulla vt *per Gemin. cons. 24. col. penult. num. 11. Mandos. form. 8. commiss. in glos. verb. adiunctis, vers. horum iudicum*, & sententia lata absque voto adiuncti, nulla erit, *vt per Felin. in cap. cum dilecta col. 1. de rescrip. & post Bart. & Soccin. tenet Rota Roma. in vna Foroliuens. pecuniaria 20. Maij 1596. quam refert, & sequitur Stephan. Gratian. discep. forens. to. 1. cap. 100. num. 42. & 43.*

Rursus in alio discrimen versatur,
18 & quidem euidentissimum: nam iurisdictio delegata concessa ipsi Tribunali M.C. Vicariæ potest exerceri per tot Iudices, per quot representatur ipsum Tribunal, quamuis omnes Iudices ipsius præsẽtes nõ sint. Ideòque regulariter sufficerent duo, per quos representatur ipsa Magna Curia, & nouissimè ex literis Catholicæ Maiestatis in causis delegatis, nõ nisi per quatuor. Ratio est, quia iurisdictionis exercitium datum est ipsi M. Curiæ, vti Collegio, quod corpus fictũ est, representatum per simul collectos, *vt in c. irrefragabili §. excessus, & ibi glos. & DD. de offic. ordin.* ita magistraliter vt solet docet *Abb. Pa-*
19 *norm. in d. cap. prudentiam num. 7. de offic. delegat.* sic inquiens; *Et dic generaliter, cum quæritur numquid plures habentes aliquam potestatem, possint illam exercere insolidum, an verò debeãt omnes cõuenire: & dic, aut hæc potestas cõpetit pluribus, vt Collegio, vt potè Collegiũ habet iurisdictionem, vt Capitulũ, vel Priores huius Ciuitatis, & tũc iurisdictio nõ est apud singulos, nec exercitiũ, sed apud corpus Collegij fictum, & represẽtatum per singulos simul collectos. vnde ad validitatẽ actus oportet, quod saltem duæ partes Collegij sint præsentes &c.* elegãter *Soccin. cons. 140. col. 1. lib. 1.* quem sequitur *Marc. Anton. Peregr. ad rubr. de offic. delegat. nu. 31. vers. rursus.*

At iurisdictio cõcessa adiũctis di-
20 citur eis competere pluribus, vt singulis, quo casu, quia officiũ eorũ est publicũ authoritate, & vtilitate, vnica est, & ꝑinde nõ posse separatim ꝓcedere, ad theoricã *Bart. in l. 1. §. si plures de exercit. action.* docuit *Abb. in d. cap. prudentiam num. 13. in fine, & notat Mastrill. dec. 135. num. 58.*

Quod autem iurisdictio concessa Mag. C. Vicariæ cẽseatur cõcessa vti Collegio, & Tribunali, cõstat ex eo, quod rescriptum delegationis dirigitur eidem, nullo expresso iudicum
21 nomine: sed dignitatis, & Tribunalis: cum secus sit in rescripto directo adiũctis, vbi expressum est vniuscuiusque ipsorum nomen, quod operatur, vt cẽseatur electa industria personarum, ita vt vnus sine alio nõ possit procedere, & iurisdictio cohæreat ꝑsonæ, & ꝑinde nec transeat in successorem in officio; hanc distinctionem posuit Summus Põtifex *in cap. quoniam Abbas de offic. delegat.* eamque mirabiliter exornat præter alios Canonistas *Abb. Panorm. ibidem, & Hie-*
22 *ronym. Gabr. cons. 32.* & quos nouissimè refert *Dominus Regens Constan-*

suit

tius Marchio Corleti vir summa eruditionis & recolendæ memoriæ in comm. ad rub. C. de iur. fisc. nu. 8. & 9.

Et ad id, quod dicebatur de dispositione *Reg. Pragmaticæ* cõgruè respõdebam, illam procedere vbi adiũcti
13 dantur Iudici ordinario, qui erat casus antea disputatus inter *DD.* vt initio præfati sumus; esset namque absurdum, vt qui simul cum ordinario iudicare debeant, essent alterius naturæ, quæ fuit ratio decidendi illius *Pragmaticæ*; at cum Iudices adiũguntur alijs delegatis, nõ est dubitãdum, quin remaneãt & ipsi quoq; delegati ex eadem ratione absurdi euitandi, cõsiderata *in d. Pragmatica*, cũ enim de natura, & substantia delegatorum sit, vt omnes coniunctim procedant, vbi iurisdictio data est habito respectu ad proprias eorum personas, non autem ad dignitatem, seu Tribunal, consequens fit, nõ esse applicabilem ad casum nostrum *Regiæ Pragmaticæ* dispositionem, nec decisionem relatam per *D. Ioannem Franc. de Castillo*, quæ habent locum, vbi ordinariè proceditur.

SVMMARIVM.

1 *CReditor, qui pecuniam mutuauit ad rem reficiendam, vel emendam, præfertur cæteris quibuscunque.*

2 *.. etiam pro vsuris.*

3 *Dotis causa præfertur etiam creditori, qui ad rem emendam, vel reficiendam credidit.*

4 *Dos, & impensa refectionis pari priuilegio nituntur.*

5 *Creditor, qui ad rem reficiendam mutuauit, quid probare debeat, vt præferatur.*

6 Sigismundi Scacc. *subtilis argumentatio contra* tex. in §. his consequẽs in authen. de æqualit. dotis. *sed refellitur* num. 14.

7 *Creditor anterior hypothecarius præfertur doti.*

8 Textus in l. is à quo de reiuendic. *quando procedit.*

9 *Refectionem rei fuisse sequutam pluribus coniecturis probatur.*

10 Textus in l. fin. de exercit. action. *expenditur.*

11 *Solutio in dubio præsumitur facta in causam dotis.*

12 *Prælatio competens mulieri* ex §. his consequens *non extenditur ad antefatum, siue donationẽ propter nuptias, sed respondetur* nu. 22.

13 *Solutio facta præsumitur, vt debitor se eximat à maiori interesse, & vsuris.*

15 *Regula si vinco vincentem te nõ procedit, vbi est diuersa vincendi ratio.*

16 *Alienatio corporis submissi in contractu cẽsuali est potissima causa rescissionis.*

17 *Dolo facit quis petere, quod restituturus est.*

18 *Hypotheca, & prælatio datur creditori ad rem emendam, vel reficiendam pro summa in eam causam erogata, & non vltra.*

19 *Solutio præsumitur facta in causam vsurarum, & quare.*

20 *.. & in causam accessoriam.*

21 *.. & in causam, quæ correspõdet quãtitati solutæ.*

22 Text. in §. his consequens de æqualit. dot. *quæ sit vera lectio.*

23 Roderic. lib. 2. de an. reddit. cap. 20. num. 7. *reprobatur.*

Nouel-

Nouellam Iustiniani Constitutionem in §. his consequens Authent. de æqualit. dot. habere locum indistinctè contra creditorem cuius pecunia res empta, vel refecta est, tàm pro sorte, quàm pro vsuris, & nonnulla de regula textus in l. 1. & 2. ff. de solut.

CAPVT XXVI.

QVàuis naturali æquitati consonum sit priuilegium tacitæ hypothecæ, & prælationis iure com-
1 muni concessum ei, qui pecuniam credidit ad rem reficiendam, *ad tex. in l. 1. in quib. caus. pign. vel hypot. & in l. interdum ff. qui potior. in pign. habean.* nec nõ etiã ad rẽ emendam, si tamen de speciali hypotheca sibi cauit, *ad tex. in l. licet C. eod.* etenim ex eo nulla fit cęteris creditoribus iniuria, quantumuis priuilegiatis: non enim foret res ipsa in bonis debitoris, nisi pecunia esset mutuata: iure ergo transit sub debitoris dominio tali hypothecæ onere affecta, prout suæ æquitati innitens considerasse S. C. testatur *Vinc. de Frãcb. decis. 97. num. 3. Castill. Sicul. decis. 4. nu. 8. tom. 3. Guttier. lib. 5. pract. quæst. cap. 99. nu. 21. vers. nec dicatur Gratia. discept. forens. tom. 4. cap. 616. num. 4. & 5. Roder. de Annu. reddit. lib. 2. quæst. 20. num. 7. in fine, Hugo Donell. ad d. l. licet num. 1. vers. sed nonne C. qui pot. in pign hab. Rot. Roman. decis. 563. nu. 2. & 4. in nouiss. coll. per Farinac. p. 2. to. 3.*

Vnde non esse hoc casu necessarium consensum priorum creditorũ, etenim is sua pecunia totius pignoris causam saluam fecit, *l. huius enim ff. eod. tit.* & quo tempore ipsi possent ius aliquod in re empta, vel refecta adquirere, reperitur hoc casu præuẽta, & affecta tali hypotheca; idque in pactum deduci posse non est ambigendum, aduertit *Vincen. de Frãcb. ibid.* sed clariùs, & fusiùs *Regẽs*
2 *de Ponte dec. 34. nu. 9. & 10.* eandẽq; prælationẽ competere pro vsuris, ex magistraliter, & diffusè traditis per eundẽ *Regent. de Ponte in d. dec. 34. per totam, Castillo dec. 17. num. 46. to. 1. & dec. 204. nu. 10. to. 3. Pascal. de vir. pat. potest. par. 2. cap. 7. nu. 49. & 66. in fin. M insyng. cent. 1. obseru. 59.* & pluribus alijs confirmat *Dom. Auditor Dominic. Gaito de credit. c. 4. q. 10. nu. 1176.* & nouissimè decisũ per S. C. in causa creditorum Ioannis Hieronymi Sorrentini tradit *laboriosus Io. Bapt. Thorus in suo Compend. dec. verb. creditor p. 2.* & sic etiã refert iudicatum *Anton. Amat. d. resolut. 3. num. 50.*

Placuit nihilominus Iustiniano, ma-
3 gis esse consulendum infirmitati muliebris naturæ, quæ facilè circumuenitur, ideòque potiorem esse dotis causam, non solùm cæteris creditoribus tacitam hypothecam habẽtibus, *ad tex. in l. assiduis C. qui pot. in pign. hab.* iuxta cõmunem eius intellectũ, magisque receptam opinionem, de qua late *Gizzarell. decis. 1.* sed etiam his, qui ad rem emendam, vel reparandam mutuam dederunt pecuniam, prout latè differitur *in authen. de æqualit. dot. §. his consequens,* cuius dispositio sine difficultate procedit, quoties is creditor posterior

est tempore, licet expressam habeat hypothecam, prout de communi testatur *Morot.cons.*54. *num.*8. *Castillo Sicul.d.decis.*204.*tom.* 3.*num.*2. & ratio est, quia dos, & impensa refectio-
4 nis pari priuilegio nituntur, taliter quod in illorum concursu seruabitur regula, vt prior in tempore, potior sit in iure, vt probat *Barbos.in l.*1. *par.* 6. *num.*8.*& num.*12.*ff.solut.matrim.*

Quibus, & alijs argumentis latissimè hanc opinionem pro dote contra eum, qui credidit ad rem emendam, vel reficiendam, etiam si de expressa sibi caueat hypotheca tutantur *Afflict.decis.*306.*Couar. var.resolut. c.*7. *nu.*2.*& seq.lib.*1.*Molin. Theolog. de iust.& iur.disput.*438. *col.*5. *Mantic. de tacit.& ambig. lib.*11. *tit.*23.*nu.*7. *& tit.*26.*num.*17. *cum sequentib. D. Ioann. de Castillo controu. iur. lib.* 3. *cap.*8. *nu.*27. *Dominus Regens Valenzuela cons.*56. *in fine*, *Alciat. cons.*26. *lib.*8.*Decian.cons.*50.*num.*4.*lib.*3.*Gaspar.Thesaur.lib.*1.*quaest.forens.cap.*71. *num.*3. *&* 6. *Anton. Gomez ad l.* 50. *Tauri num.* 59. *Flores de Mena var. resolut.lib.*1. *quaest.*6.*§.*3.*num.*12. & post *Molin.Mantic.*& alios dicit esse communem, & receptam opinionē, adeòque ab ea in iudicando non esse recedendam, *ingeniosiss. Dominic. Gaito dicto capit.* 4. *quaest.* 11. *numer.* 1986.*& in appendice eiusdem c.* 4.*num.*120. secundum quam in facti cōtingentia iudicatum fuisse per sollemnes *DD.* dicit *Iacob. Cancer.var. resolut.lib.*1.*cap.*9.*de dot.& donat.propter nupt.n.*3. & latè de hoc agendo, id tenet *Mart. decis.Senen. exam.*11. *à num.*22.*ad finem*, & esse speciale dotis priuilegium *Dominus Regens de Ponte decis.*34.*num.*6.

Sic ergò pro Ioāna Marescà dicebatur depositum factum in Mag.Cur. Vic. ex venditione domus Thomae Rullio esse sibi liberandum in computum crediti eius dotium, excluso penitùs Blasio Sancta Maria, cuius pecunia supponebatur domum fuisse reparatam, siue refectā, eo pręsertim quod ad obtinendum non sufficit idē fundare, pecuniam fuisse versam in emptionem lapidum, lignaminum, & aliarum rerum pro constructione,
5 seu refectione domus; sed magis probare debuit huiusmodi res ex tali pecunia emptas, indiuidualiter esse implicatas in tali refectione, domumq; fuisse ex eis melioratam, *ita docet Negusant.de pignor. & hypothec.memb.* 2.*par.*5.*num.*15.*vers. secundò restringitur, sequitur Amat.Rodriq.in tract.de concurs.& priuileg.creditor.prima par. artic.*8. *num.*19. *Guttier. pract. quaest.* 98.*num.*2.*Giurb. ad Consuet. Messan. cap.*9.*glos.* 2. *num.* 47. *propè finem*, & obseruatum in Camera Imperiali refert *Mynsing.cent.*1.*obseru.* 60. *Carot.de loc.& cond.par.*7.*concl.*49. vbi alia addit requisita.

His pro Blasio respondebatur non solùm duram esse decisionem *tex. in d.§.bis consequens*, negari enim non potest, quin ei resistant rationes superiùs traditae *n.*1. *ex Vinc.de Franch. Castil.Guttier.& Grat.* locupletaretur .n.ex ea mulier cū eius iactura, ꝙ non
6 est ferēdū, vulg.regul.sed etiā impracticabilē data instātia. Supponamus nāq; ad obtinēdū depositae pecuniae liberationē cōcurrere cū Ioanna, & Blasio aliū creditorē hypothecarium vtriq; tēpore priorē; quis hoc casu erit potior ad eā cōsequendā? certè si stādū est pdictae Imperiali decisioni, nullus obtinebit, vno se cū alio inuoluēte; etenim Ioāna pro dote vinceceret Blasiū, qui ad rē reficiēdā credidit: is, hypothecā anteriorē expssā, *ad tex.in d.l.interdu, & d.§.bis conse-*
7 *quens in principio*, quae tandem erit potior dote, iuxta superiorem sententiam, quam indubitatam, vsuq; forēsi, & ratione receptissimā vocat *Gizzar.ell. d. decis.*1. *in princ.* taliter ergò nego-

negotium inuolueretur, vt nulli suffragaretur *regula si vinco vincentem te &c. de qua in l. de accessionibus de diuers. & temp. praescript.* quo argumēto visus *doctissimus Sigismund. Scacc. de senten. & re iudic. glos.* 14. q. 24. *nu.* 22. concludit his verbis *num.* 26. *consequenter eluderetur iustitia, quod est absurdū non tolerādum: ad quod tollendū necesse est vt tollatur vna ex praedictis opinionibus, & qua faciliùs tolli potest, vti infirmiori innixa fundamento est illa, quae est pro muliere contra mutuantem, sicque substineretur regula, si vinco vincentem te &c.* Quibus etiam & alijs rationibus hanc partem defendit *Roderic. de ann. reddit. lib.* 2. *q.* 20. *nu.* 13. *vers. sed contrarium*, dicens hunc creditorem praeferri pro sorte principali tantùm, *Gratian. discept. forens. d. cap.* 616. *num.* 5. *&* 6. & sic pro creditore, qui ad rem reficiendam mutuò dedit, contra dotem fuisse decisum per M.R. C. Regni Siciliae testatur *Castillo d. decis.* 204. *nu.* 9. *vbi nu.* 7. *allegat Negusan. Bald. Nouell. Felician. Fontanell. & alios huius sentent. sectatores.*

Secundò Ioannam praedictam non esse audiendam in praesenti, quandoquidem contractus dotium, cuius vigore ipsa agit, adhuc subsistit, eoque nec potest iuuari, nisi eo rescisso: hoc autem indiget sententia; & è contra, contractum ipsius Blasij iam esse rescissum per sententiam assistentiae. Vnde succedit regula *tex. in l. is, à quo* 57. *de rei vendic.* vt primo vincenti tradatur possessio, quia diligentia debet ei esse proficua, vt dicit *Andr. in cap. si quis per triginta* 2. *col. vers. & sic erit potior, si de feud. fuer. cōtr.* quomodo decisum per Sac. Cōs. testatur *Vinc. de Franch. decis.* 261. *num.* 14.

Tertiò assumptum, quod scilicet Blasius ipse non probauerit materialia empta ex pecunia mutuata, verè fuisse implicata in refectionem domus, ex duobus non subsistere. Primò quia contrarium apparet tùm ex pacto adiecto in instrumento venditionis annui census inito inter ipsum Blasium, & Thomam, cùm etiam ex partitis Banci, in quibus id specificè asseritur, quod considerabat similiter Sacrum Cōsilium *d. dec.* 97. *Vinc. de Franch. num.* 4. Secundò quia refectio domus parùm post pecuniae solutionem facta fuit, nec aliquid apparet in contrarium: quae sunt vrgentissimae reparationis cōiecturae iuxta tradita *per Bart. in l. Aristo. n.* 5. *ff. quae res pign. oblig. poss. cū alijs latè cumulatis per Ant. de Ama. uar. resol. resol.* 3. *n.* 59. & insinuat *Mantic. de tacit. & ambig. lib.* 8. *tit.* 15. *num.* 5. Tertiò quoniam huiusmodi obiectum iam sublatum est per eandem Mag. C. Vic. quo tempore audita ipsa Ioanna decreuit, quod appretiarentur meliorationes factae de pecunia ipsius Blasij, prout sic executum fuit per Tabularios, & proinde non posse hodiè in dubium reuocari. Quartò quoniam cum *DD.* dicunt non sufficere creditori probare pecuniam fuisse mutuatam ad rem reficiendam, nisi re vera sit in hoc expēsa, eò pertinet, vt ostēdi debeat pecuniam fuisse mutuatā, refectionem fuisse necessariam, & postea fuisse secutam. Ex hoc namque satis constabit de eius intentione, ita expressè respōdet subtilissimus
10 *African. in l. fin. de exercit. action. Respondit (inquit) tex. creditorem vtiliter actuꝛum, si cum pecunia crederetur, nauis in ea causa fuisset, vt refici deberet, etenim ut non oportet creditorem ad hoc adstringi, vt ipse reficiendae nauis curam suscipiat, & negotium domini gerat, quod certè futurum sit, si necesse habeat probare pecuniam in refectionem erogatam esse: ita illud exigendum, ut sciat in hoc se credere, cui rei Ma-*

gister quis sit praepositus, quod certè aliter fieri non potest, quàm si illud quoque sciverit necessariã refectioni pecuniam esse, & inferius; *& sufficere si in hoc crediderit, non etiam illud exigendum, vt ipse curam susceperit, an in hanc rem pecunia eroganda est*: per quem textum ita in terminis tenet *Christof. Mart. decis. Senens. exam.* 11. *num.* 8. & eo non viso sic decidit M. R. C. Regni Siciliæ, vt refert *Castillo decis.* 205. *to.* 3. eiusque regulam pluribus exornat *Ludovis. decis.* 515. *num.* 9. *& ibi Beltramin.*

Quintò dicebatur, quod cum Ioãna receperit in computũ totius eius
11 crediti ducatos 176. nulla facta mẽtione in quam causam receperit, solutio præsumitur facta in causam dotis, vt potè duriorẽ, *vulgata regul. tex. in l.* 1. *cũ seq. ff. de solution.* quo fieri, vt pro causa dotis remaneat creditrix in ducatis 84. tantũ, pro quibus foret præferenda ipsa Ioanna, esto quod esset iudicandum iuxta dispositionem
12 *text. in d.* §. *bis consequens*, quia prælatio tantùm competit pro dotibus, nõ autem pro dotis lucris, seu antefato, vt tradit *Imperator in eod.* §. *bis consequens*, ibi, *sufficit enim, quod à lucris cadant*. Quod autem durior sit causa dotis in hoc casu suadetur: nam dos, & antefatum ambo dicuntur capitalia, quia vtrumque parturit interesse, licet diversimodè, nam pro dote debetur ad rationem septem pro centum, & pro antefato ad rationem quinque iuxta stylum Sacri Consilij: dũ enim debitor soluit, in dubio intelligitur soluere, vt se eximat à maio
13 ri interesse, seu causa, pro qua magis tenetur ad evitandum maiorem cursum vsurarum, ita tenuit *Rota decis.* 373. *tom.* 1. *num.* 5. *in recent. & sequitur Christof. Mart. decis. Senen. exam.* 15. *num.* 17. eò magis quia nec volente ipso Thoma, solutio poterat cedere in causam antefati; quia antefatum, de quo ipsa est tantum vsufructuaria, stante existentia filiorum, non poterat ei restitui, *vulg. iur.*

At Ioãna, supradicta omnia in contrarium relata in primo argumento aduersæ partis, vera esse, & procedere dicebat, quoties concurrunt creditores hypothecarij simpliciter cum mutuante ad rem emendam, vel reficiendam, secus autem cum concurrit causa dotis, quæ reperitur expresse priuilegiata contra hunc creditorem habentem expressam hypothecam, *ex tex. in* §. *bis consequẽs*, ita communiter *à DD.* intellecto, prout vltra *DD.* superiùs citatos testatur *Regens de Ponte d. decis.* 34. *nu.* 6. *Hart. Pistor. tom.* 3. *quæst. iur. q.* 15. *num.* 12.

Cui pijssimæ decisioni nec quidquam resistit subtilis argumentatio
14 facta *per Stacc. d. glos.* 14. *quæst.* 24. *num.* 22. nam quidquid sit de ea quæstione, an tacita dotis hypotheca *ex tex. in d. l. assiduis C. qui potior in pign. hab.* præferatur expressæ anteriori, cuius affirmatiuam partem mordicùs defendit insignis *Barbos. ad l.* 1. *par.* 2. *num.* 5. *& seq. ff. solut. matrim.* quam si amplecti liceret, cessaret absurdum *per Stacc.* consideratũ; sed quia nefas esset recedere à magis communi, & vsu forẽsi recepta, vt superiùs præfati sumus, censuit Magna Curia veram solutionem ad argumẽtum illud,
15 eam esse, quod regula illa, *si vinco vincentem, ex text. in l. de accessionibus de diuers. & temp. præscrip. & habetur in l. Claudius ff. qui pot. in pign. habean.* nõ procedit vbi est diuersa vincendi ratio, diuersoque iure, seu medio quo quis vincit, vincitur, vt probatur *in c. authoritate de concess. prabend. in* 6. *& tenet glo. in d. l. de accessionibus, Bellam. cons.* 31. *Cyn. & Salic. Barbat. & Felin. quos refert Anto. Gabr. com. conclus. lib.* 4. *de succes. ab intestato concl.* 4. *limit.* 2.

&

& acutè obseruat *Anton. Faber de*
error. pragm. decad. 28. error. 4. nu. 14.
sic ergò si concurreret mulier cum
creditore habēte hypothecam ante-
riorē, & illo q credidit ad rē reficiē-
dā, certè præferretur vtrique: dispari
tamē ratione, nēpè creditori ad rem
reficiēdam ex priuilegio *d. §. bis con-*
sequens, & hypothecario anteriori, nō
ex priuilegio *d. l. assiduis*, sed quia vin
cit eū, à quo ipse vincitur, nēpè cre-
ditorē ad rē reficiēdam, ita colligitur
ex doctissimè traditis *per Couar. lib. 1.*
uar. resolut. cap. 7. num. 3. quem sequi-
tur *Ioan. Guttier. pract. qq. lib. 5. q. 99.*
num. 25. & 26.

Et ad secundum licet ipsa adhuc
non haberet sentētiā, tamē erat cō-
pilatus processus ad sui instantiam su-
per iudicio assistētiæ, nec aliquid re-
manebat agēdū, nisi assistētiam præ-
stare, cū factus esset casus rescissionis
ipsius, cùm ob nō solutionē tertiarū;
tùm etiam ob alienationem corporis
16 submissi, quæ potissima causa est re-
scissionis, vt pluribus rationibus ad-
ductis tenet *Dominus Regens Rouit.*
ad pragm. 1. de censib. num. 37. proin-
dè illam haberi pro facta, cum per Iu-
dicē stet, quò minus fiat, in quibus
terminis procedit regula, *hodiè cōstat,*
hodiè agatur, & adhuc si expectanda
esset sentētia, cum hodiè possit ferri,
17 repellēdus esset Blasius ipse ex alia
non minus vulgata, quàm certa iuris
regula, *dolo facit quis petere, quod sta-*
tim restituturus est; quam regulam
exornat *Menoch. post plures de adipisc.*
possess. remed. 4. num. 751.

Et ad tertium replicabatur, non
esse habendam rationem de decreto
Magnæ Curiæ Vicariæ, per quod di-
ctum fuit, quod appretientur melio-
rationes factæ de pecunijs Blasij Sā-
cta Maria, quia tunc non fuit actum,
an pecunia verè esset versa in illius
domus refectionem, sed de quantita-
te pecuniæ in hoc expensæ: quia præ-
18 latio, & hypotheca tantum compe-
tunt pro summa erogata, & nō vltra,
quamuis plus esset datum ad eam
causam, vt tradunt *Negusant. d. mēbr.*
2. par. 5. num. 15. & post alios aduertit
Rodriq. ubi supra nu. 19. Guttier. pract.
quæst. lib. 5. q. 97. nu. 2. Carol. d. par.
7. conc. 49. Vndè succedit regula,
nō dicitur decisum, quod non est di-
scussum, ad theoricam *Bal. in l. recep-*
titia C. de constit. pecun. & tradit Vinc.
de Franch. decis. 278. num. 6. & 363.
num. 14. & 510. num. 8. Anna allegat.
102. num. 2.

Ad quartū dicebatur, quod quā-
uis dos, & antefatum ambò pariant
interesse, & pcōsequēs videantur cō-
stituere duo capitalia, tamen negari
non potest, quod antefatum sit vsura,
19 siue lucrum dotis, *ad tex. in d. §. bis cō-*
sequens Afflict. decis. 291. nu. 2. ubi Vr-
sill. Christof. Mart. decis. Senen. 75. n. 11.
quo fit, vt creditum vsurarum cen-
seatur prius solutum, ad tradita *per*
DD. in l. 1. de solut. Ruin. cons. 49. col. fi.
uers. nam secundum, & cons. 162. n. 17.
lib. 6. Menoch. cons. 121. nu. 57. Christof.
Mart. d. decis. Senen. 75. nu. 23. & pro-
bat *text. in l. in ijs uerò §. Imperator*
Antoninus, uers. quod generaliter consti-
tutum, de solut. & in l. 1. in fine C. eod.
Dominic. Gaito de credito cap. 3. tit. 1.
num. 82. Ratio autem non minus ele-
gans, quàm vera est, quandoquidem
debitor minus grauatur soluendo v-
suras, cum soluat id, quod non rece-
pit, ideo videtur sibi extrahi oculos,
quod non est sic in sorte, quoniam
eam accepit, *secundum glos. ubi supra,*
& Bart. num. 9. & Angel. num. 2.

Item considerandum est, quod re
vera antefatum nō est debitum prin-
cipaliter, & de per se separatum, sed
accessorium ad dotem, cuius respe-
ctu soluitur; *authen. dos data. & quæ*
ibi notant DD. C. de donat. ante nupt. &

quo-

20 quotiescunque quis est debitor ex pluribus causis, quarum vna est accessoria ad aliam, tunc solutio simpliciter facta non cedit in causam grauiorem, sed prius in accessoriam, deinde in principalem, sicut in debitore pro sorte, & vsuris, quod simpliciter soluens, cedit prius solutio in causam vsurarum deinde in sortem. Et regula illa, quod solutio intelligitur facta in duriorem procedit, quando sunt plures causæ debiti æquè principales, & separatæ, non autem quando causæ sunt coniunctæ, quarum vna est accessoria ad aliam; quia tunc non debet in grauius debitum computari, ita optimè declarat *Cynus in d. l. 1. num. 2. C. de solut.* per multas rationes per eundem adductas, quem sequitur ibidem *Salicet. num. 3. Alber. 2. & 3.* & fuit opinio *glos. in l. si usuras C. de usuris.*

Accedat etiam ex alio constare, pecuniam solutam fuisse in causam 21 antefati: nam quantitas huius solutionis correspondet punctualiter quantitati debitæ ex illa causa, & hoc vrgentissimum inditium est solutionem fuisse factam in extinctionem illius debiti, vt post *Soccinum cons. 85. num. 11. lib. 2. Crau. Menoch. & alios tenet Christof. Mart. decis. Senen. 26. n. 7. Rota Roman. apud Ludouisium decis. 312. num. 3. & 521. num. 7.*

Rursus dicebatur non esse verum assumptum partis, quod priuilegium prælationis indultum doti *per tex. in d. §. his consequens de æqualit. dot.* procedat in dote tantum, non autem in antefato, propter illa verba; *sufficit* 22 *enim, quod à lucris cadant*, nam ille tex. mendosè legitur secundum lectionem Holoandrinam: longè enim verior, & receptior est vulgata lectio, quæ ex græco originali desumpta sic se habet: *sufficit enim quod à lucris cadãt, si priora scilicet.* priuilegia de quibus sermo, *ante nuptiali donatione inuenitur*; idest, quod lucra nuptialia eo priuilegio prælationis minimè fruatur, si posteriora sint tempore cæteris creditoribus, qui ad rem emendam mutuarunt: cum tamen secus esset si cũ creditoribus tempore posterioribus concurrerent: nam illis essent præferenda pro lucris dotalibus, & pro dotibus: ita ad oculum demonstrat esse tenendum *doctiss. & subtiliss. Anton. Faber lib. 8. coniect. c. 11. in fin.*

Magna Curia Vicariæ ad mei relationem substinuit, priuilegium doti concessum *ex d. §. his consequens*, habere locum non solum contra creditorem, qui ad rem reficiendam mutuauit, sed etiam cuius pecunia res empta foret, cauitque sibi de speciali, expressaque hypotheca, nihil attendẽdo distinctionem, quam inter hos 23 duos casus facit *Roder. d. lib. 2. cap. 2. num. 7.* quæ vel saltim ex hoc vno manifestè conuincitur, quod nulla hypotheca legibus tributa sit ei, qui simpliciter credidit ad rem emendam, *ad tex. in l. quamuis C. de pignor.* nisi de ea specialiter cautum sit, *d. l. licet C. qui pot. in pign. hab.* quod & ipse fatetur *eod. cap. 20. nu. 3. & Barbos. in l. si cum dotem §. fin. nu. 35. solut. matrim. Anton. Faber in C. Fabr. tit. qui pot. in pign. defin.* 10. Cùm ergò prædicta Iustiniani Constitutione dos eidem præferatur, intelligi debet hoc vno casu, quo ei hypotheca quæsita est, eodemque priuilegio gaudere vsuras iuxta præfatas Supremorum Tribunalium decisiones, & solutionem prædictorum ducatorum 116. cessisse in causam antefati, de mense Octobris 1629.

SVMMARIVM.

1 Obligatio siuè in personam, siue in rem, tollitur per debiti numerationem

sionem, & per dationem in solutum.

2 *Actio semel extincta non potest amplius reuiuiscere, sed contra nu.* 3.

4 *..primaeua non extinguitur, cum datur insolutum species pro specie, vel genus pro genere.*

5 *..extinguitur cùm datur species pro genere, veluti res pro pecunia.*

6 Textus in l. libera quaedam Teodora C. de sent. & interlocut. *expenditur.*

7 *Solutum verè, & perfectè non dicitur, quoties quantitas, vel res in solutum data euincitur.*

8 Textus in l. si praedium C. euiction. *ponderatur.*

9 *Obligationem extingui, uel cessare, & suspendi differunt inter se.*

10 *..semel extinctam nunquam reuiuiscere.*

11 *Regressus non datur de priuatione ad habitum.*

12 *Obligationem esse extinctam, an verò suspensam, quomodo cognoscatur.*

13 Negusant. de pignor. 1. membr. 6. par. *optimè rem declarat.*

14 Textus in l. qui res 98. in princ. de solution. *quaestionem dirimit, quando censetur extincta obligatio.*

15 *..specialiter procedit fauore dotis, sed contra num.* 16.

17 *Specialitatem allegare est miserorum refugium.*

18 *Priuilegia cessant, ubi quis potest uti iure communi.*

19 Text. in l. si cum dotem §. si mulier. solut. matr. *declaratur.*

20 *Dotis causa nullam captionem admittit.*

21 Cynus in l. 1. C. si antiquior credit. *reijcitur.*

22 Text. in l. sed reuocata de iur. Fisc. & in l. si praedium C. de euiction. *declaratur.*

23 .. in l. quoties C. de praescript. verb. *explanatur.*

24 *Actio utilis datur, ubi deficit nomen actionis, non autem ubi deficit actio.*

25 Text. in l. eleganter in princip. de pignorat. action. *exponitur.*

26 *Pignus in re propria non consistit.*

27 *Protestatio non iuuat contra id, quod uenit ex iuris dispositione.*

28 Text. in l. ex sextante §. Largius Latinus de excep. rei iudicat. *dilucidatur.*

29 .. in l. si quis aliam *enodatur*, & *num.* 30. & in l. qui res §. aream de solution.

31 *Liberi hominis aduersam fortunam, tristemque casum expectare, nec ciuile, nec naturale est.*

32 Text. in l. eius, qui §. cum & in l. deferre §. final. cum tribus sequentibus de iure fisci *adducuntur, & ponderantur, & nu.* 33.

34 Alberic. in l. eleganter de pignor. action. *refellitur.*

35 *..actio hypothecaria secuta euictione exercetur prout per prius contra tertium possessorum.*

36 *Creditor an possit executiuè agere ex primaeuis iuribus.*

Primaeua

Primæua creditoris iura nunquam censeri extincta, nisi res tradita eius fiat irreuocabiliter, ideoque posse exerceri etiam contra tertium titulo possidentem.

CAPVT XXVII.

SOlutione eius quod debetur, omnem perimi obligationem, vulgatũ est iuris principium, *l. nulla, l. obligationis C. de solut. instit. quib. mod. tol. oblig. in princip.* siue in personam sit 1 concepta, siue in rem, *ex Bart. in l. si quis aliam in princip. ff. de solut.* quod æquè fit per debiti numerationem, ac per rei dationẽ in solutum *ex tex. in l. item liberatur ff. quib. mod. pign. uel hypot. & in l. eleganter de pignor. actio.*

Verumtamen euenit multoties vt creditori cui Iudicis authoritate, siue debitoris voluntate solutio facta est, vel in solutũ datio, res, siue pretiũ ab alio euincitur: quo autem remedio, quàue actione succurrendum sit ei ad creditum suum consequendum, non est vndequaque constans inter nostrates: pugnare namque inter se videntur nõ tantùm *DD.* opiniones, verum etiam Consultorum, & Cæsarum responsa, ita vt arcta sit via, quæ ducit ad veritatem.

Sunt qui existiment, actionem illã competentem creditori, qui creditũ suum recepit per pecuniæ numerationem, vel rei in solutum dationem iam extinctam ex regulis superius 2 traditis; non posse amplius reuiuiscere; sed noua actione ei q̃sita ex empto, vel quanti sua interest esse experiendum *ex tex. expresso in l. eleganter de pignorat. action.* qui propriè sermonem facit de in solutum datione, ibi; *& uidetur finita esse pignoris obligatio, & à contractu priore recessum;* & rursus *in l. qui res 98. §. aream de solution,* ibi; *inperpetuum enim sublata obligatio restitui non potest, & si seruus effectus sit alius uidetur esse: & in l. eius qui §. final. de iur. fisc.* ibi, *& obligationes, quas adeundo confudit, non restituentur* & inferiùs *obligationes confusas non resuscitari,* & tandem *ex tex. in l. nihil interest C. de solution,* ibi, *euacuatæ obligationis uires reparari queunt.* Ideòq; hæc sententia placuit *Dec. cons. 449. num. 37. & Bald. cons. 123. uol. 1. Tiraquell. de retract. consang. §. 1. glos. 7. nu. 71. Cepoll. cautel. 123. Bero. cons. 46. num. 10. uolum. 1. Negusant. & alijs relatis per Surd. cons. 145. per tot. & decis. 266.* vbi refert pluries decisum per Senar. Mantuanum non licere creditori, cui res in solutum data, fuit euicta exercere priorem hypothecariam actionem, multaque ibi addit *Io. Baptista Hodierna in aduit. ad eandem, Felician. lib. 3. de censib. cap. 5. nu. 16.* idque tenet etiam *Vinc. de Frãch. decis. 50. num. 2. Boer. decis. 332. circa finem,* & esse veriorem, & magis communem tradit *Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 3. num. 17. latissimè Fab. de Anna cons. 36. & cons. 92.* vbi pluribus distinguit, sed an rectè ex inferiùs dicendis palam fiet, *Marcell. de Maur. allegat. 37. nu. 1. Marta uoto 109. nu. 4. & uoto 144.* plures adducit *Antonin. de Amat. uar. resolu. lib. 1. resol. 50. n. 9. & seq.* & nouissimè *Christof. Mart. decis. Senen. exam. 47. num. 17. & sequen.* aduertens *num.* 18. id procedere

tam

tàm in datione in solutum facta à debitore, quàm à Iudice, ad quod allegat *Bald. & Tiraq.* sed rectiùs allegasset *textum in d. l. eleganter de pignor. act.* qui expressè agit de datione in solutum facta à Iudice, & esse capitalem ad casum benè aduertit *Surd. d. decis. 166. nu. 6.*

Sed contra, quod imò euictione sequuta possit creditor, qui eam passus fuit, agere primæuis iuribus, non
3 vno iuris loco videtur comprobatũ: Ecce Consultorum responsa. Primũ *in l. deferre §. Papinianus cum tribus seqq. de iur. fisc.* in quorum specie debitor remanet obligatus creditori suo, integraque pignora, & fideiussores, ac si nihil soluisset. Secundum *in l. si quis aliam 46. de solution.* ibi, *Remanet pristina obligatio*. Tertium *in l. si cum quis §. final. de furt.* vbi actio extincta per captiuitatem exercetur per captiuũ, eo reuerso. Quartum *in l. rescriptum §. 1. de distract. pign. in fine*, ibi, *sed in suspenso haberi liberationem*. Quintum *in l. ex sextante §. Latinus largus, de except. rei iudic.* & tandem extat Cæsaris rescriptum *in l. si prædium C. de euict.* vbi causa pignoris non dicitur mutata, si prædium pro soluto datum, alijs fuerit obligatum. Ideòque sententiam istam vti veriorem tenuit *Afflict. decis. 16. num. 3.* dicens fuisse iudicatum per Sacrum Consilium posse creditorem exercere priorem hypothecam, euicta sibi re in solutum data, *latè Anton. Monac. dec. Bonon. 40. punct. 8. Mang. de euict. q. 144. n. 22. & seq. Morot. de iur. offeren. n. 33. & 35.* & elegantissimè prosequitur *Gasp. Ant. Thesaur. lib. 2. qq. forens. q. 88. nu. 5. & seq.*

Hanc dissonantiam vt euitet *DD.*
4 talem constituunt distinctionem: vt aliud sit, quando in solutum datur species pro specie, genus pro genere, veluti pecunia pro pecunia, vinũ pro vino, siue quantitas pro specie, aliud verò si detur species pro quantitate: nã priori casu cẽsetur celebratus cõtractus permutationis, cuius natura est, vt permutãs teneatur præcisè ad transferendũ dominiũ, *l. 1. de rer. permut.* vndè ex sola traditione nõ satisfit, si res tradita fuerit euicta, vt bene loquitur *Surd. decis. 173. post Bald. cõs. 296. lib. 2. & Becc. cons. 83. nu. 7.* Ideòque non extingui primæua iura, sed semper salua remanent, vt tradunt *Bart. & alij in l. libera C. de sent. & interlocut. Boer. decis. 337. num. 1.* Ratio est, quia contractus non dicitur perfectus, & adimpletus vndequaque.
5 Posteriore verò casu, cum datur species ꝓ genere, seu, vt clariùs loquar, res pro pecunia, censetur celebratus contractus venditionis, *l. fin. de bon. author. iudic. possiden.* & dicitur perfectus eò ipso, quod res traditur, cum nec emptorem dominũ teneatur facere vẽditor, *l. emptorẽ ff. de act. empt.* ideòque ad aliquid amplius non tenetur, nisi de euictione. Vnde cõseq̃tur priorẽ obligationẽ esse extinctã,
6 & dissolutã, quę distinctio probari videtur *ex tex. in l. libera quidẽ Theodora C. de sent. & interlocut.* in quo species ꝓponitur de ea, quæ vti ancilla vẽdita est, vel in solutũ data creditori, & deinde libera ꝓnũciata est: rescribũt Cęsares, ꝙ si cõtractus fuit vẽditionis, aget emptor noua euictionis actione contra suũ authorẽ ad creditũ suũ cõsequẽdũ: sin autẽ datio fuit in solutũ, sua primęua actione vtetur, quasi diceret, primo casu priorẽ actionẽ esse extinctã, posteriore verò nequaquã, vt declarat *Gloss. ibid. verb. nõ prohibẽt*, cuius fuit originalis distinctio hæc, *in l. si prædiũ C. de euiction.* eãque ꝓbauerũt doctissimè suo more *Surd. cons. 145. n. 34. & seq. lib. 1. & dec. 266. n. 6. Christof. Mar. dec. Senen. exam. 47. n. 27. & seq.* & esse verã, & cõmunem

tradit *Castillo Siculus dec.5.n.3. & 4.*
Marceil.de Mauro alleg.37.nu.1. & 2.
Ant.Faber in C.fabr.tit. de sol.deff.49.
in prin.Fontan.de pact.nuptial.clauf.5.
glos.8.p.14.n.85.& seq.

Ex eaq; hāc conclusionē colligūr,
vt quoties dominiū nō quæritur cre-
ditori in solutū rē recipiēti irreuoca-
biliter, nūquā cēseantur extincta pri-
mæua iura, & sēper posse ijs vti, vt po
tè cū euincitur res in solutū data, vel
7 cōdicūtur quātitates solutæ, quo ca-
su nō dicitur verè, & pfectè solutū, *l.*
qui concubinā §.si hæres de leg.3. & cō-
siderat *Vinc.de Frāch.d.dec.50.n.6.* di-
cēs sic fuisse decisū per S.C. vbi verò
taliter soluitur, vel in solutū datur, vt
totaliter res fiat accipiētis, nec ab eo
reuocari possit, tūc sint extincta pri-
mæua iura, nec ad ea sit regressus,
Bart.Alex.& alij, quos sequitur Afflict.
dec.8.nu.1.& Gasp.Thesaur. d.lib.2.q.
88.n.5.in fin.Camil.de Medic. cōs.86.
n.2.3.& 4.Māgil.de euict.q.144.n.22.
& seq.Cost.de rat.rata q.237.nu.2.Ti-
raq.de retract.lignag.§.1.glos.7.n.70.

Sed licet illatio hæc vera sit, nō ta-
mē descēdit à distinctione illa pmu-
tationis, seu dationis in solutū, & vē-
ditionis: nā hæc expressè repugnat
8 *textui in l.si prædium C.de euict.* vbi ex
eo dicitur per dationē in solutū cau-
sā pignoris nō fuisse mutatā; eo q par
sit natura cōtractus emptionis, & da-
tionis in solutū: nā, subdit *Imperator,*
huiusmodi cōtractū vicē vēditionis ob-
tinere; ideòq; vtilē priorē cōpetere actio-
nē, idest efficacē, vt inferius dicemus,
nō ergò substineri potest distinctio il-
la inter contractū venditionis, & da-
tionis in solutū desūpta *ex tex.in d.l.*
libera C.de sent. & interlocut. ideo-
que eam doctissimè reprobat *An-*
ton. Faber. post hæc scripta visus de err.
Pragm.decad.100.error.7. vidēdus om
ninò ad totius q̄stionis dilucidationē.

Quid ergò dicendū? ipse rē sic cō-
9 prehendo. Aliud quidē esse extingui
obligationē, aliud cessare, & suspēdi:
horū nāque terminorū maximum est
inter se discrimen, prout innuit Cō-
sultus *in d.l. qui res §. areā de solution.*
ibi, *vt videatur magis obligatio cessare,*
quā extincta esse, ibidēque notat cō-
munis pceptor *Bar.* & de vno ad aliū
nō rectè desumi argumentū aduertit
Negus.de pign.1.memb.6.p.nu.45. Cū
etenim damus extinctā esse obligatio
nē, defendi nō potest, quod vllo casu
10 reuiuiscat, idq; satis apertè demon-
strat Cōsultus *in d.l. qui res §. areā de*
solution. ibi, *in perpetuū .n. sublata obli-*
gatio restitui non potest, & Imperator
Alex.in d.l.nihil interest C. de solut. ibi,
euacuatæ obligationis vires reparari
queunt. Quod magis confirmatur ex
eo philosophiæ principio, non posse
11 de priuatione ad habitū dari regres-
sū, *l.furti, vers.non retro de his qui not.*
infam. c.quaeris de cōsecr.dist.4. Iasō in
l.1.num.13.de re iudic.

Tota ergò difficultas in eo stat, vtrū
extincta sit obligatio, an verò suspen-
sa, & exercitiū actionis dilatum. Ad
hoc generaliter cōstituēdū est, quod
vbicunq; obligatio eo cōtrahēdi ge-
12 nere nouatur, vt non sit rectè præsu-
mendū eū cuius interest, à priori a-
ctione recessisse, nūquā cēseātur ex-
tincta primæua iura, qdquid sibi solua-
tur, vel in solutū detur, aut permute-
tur: sed interim quo ipse rem possi-
det, nec super ea molestiam aliquam
patitur, cessare suā actionem, & esse in
suspēso exercitiū ipsius donec re ipsa
pacificè fruatur; sic nāq; expssè loqui
tur *Cōsul.in l.rescriptū §.1.in fine de di-*
stract.pign. ibi, *quod si non ita vēdidit,*
vt certum sit omnimodò apud eū pretiū
remāsurū, verū obligatus est ad id resti-
tuēdū, arbitror interim quidē nihil à de-
bitore peti posse, sed in suspēso haberi libe
rationē. At si verosimiliter, & boni viri
arbitratu credēdū sit, ipsū voluisse à

priori

priori actione recedere,& noua contentum esse, quod fieri nequit nisi dominus rei irrenocabiliter sit factus, tunc equidem illa extincta sit omninò, ita vt amplius non possit ea vti, vt perbellè ratiocinatur *Camill. de Medic.d.cons.86.num.7.* post hæc scripta visus.

Hinc subtilissimus Anton.Faber in d. Cod.Fabrian.tit.de solut. def.49. prætermissis superioribus *DD.*distinctionibus,generaliter cõstituit,sẽ p veteri actione agi posse, & p̃sertim hypothecaria, siue ad agẽdũ, siue ad excipiendũ quotiescũq; res,quę p soluto datur,euicta fuerit, eoquod nũquã p soluto habẽdum sit id, quod ex quacunque causa euincitur, & rursus *de error.pragm. decad.*100. *error.*7. *sequitur Stephan. Gratian.discept.forens. tom.4.cap.*759.*nu.*8.

Huius doctrinę doctissimè suo more *Anton. Negusant. loco proximè cit.*

13 *num.*42. exemplum ponit in creditore,qui pignus vendidit, & emptori euictionem promisit, vt non censeatur primus debitor ab obligatione liberatus,eo quod taliter vendidit vt ipse suo iure creditoris non totaliter vti posit,obstante euictione promissa: vnde concludit, quod si pro ea molestiã patiatur, posit pro suo credito consequendo veterem pignoratitiam contrariam intendere contra suum debitorẽ, vt declarat *Paul. de Castr. in l. si pignore §. final. vers. nunc oppono de pignorat.act.* eo quod actio nõ sit extincta, sed eius effectus tantum in suspenso, & pendenti, & subdit hæc verba. *Quia obligatio debitoris semel nata fuit, & propter periculum euictionis promissæ per creditorẽ vendentem pignus,illa obligatio, siue liberatio ab illa dicitur esse in suspenso, respectu tamẽ exactionis,quia licet obligatio duret,tamen interim pendente dubio euictionis,nihil à debitore exigi potest, sed exactio differtur in euentum futuræ euictionis.Hæc Negus.*quẽ sequitur *Christof. Mart.d.exam.*47.*nu.*33.

Sed quidem miror valdè, quomo-

14 do ad hanc probãdam assertionem, non allegat *text.* synodalem, ex quo mirabiliter desumitur, *Paulus enim in d.l.qui res* 98.*in princ.de solut.* eam proponit speciem; vt si pater rem alteri obligatã dotis filiæ nomine genero in solutum dederit, quæ postea euincatur, respõdet primo qua de dote actione generum experiri posse exemplo eius, qui statuliberum, vel rem sub conditione legatam dotis nomine dederit. Sẽtit ergò actionem ex stipulatu ex promissione dotis genero quæsitam,nunquam fuisse extinctam per eam dationem in solutum, quæ rem ipsam penès accipientem remanere non facit irreuocabiliter, vnde liberatio cõtingere non potest: subditque elegantissimam ad propositum rationem per hæc verba. *harum enim rerum solutio non potest nisi ex euentu liberare, scilicet quo casu certum erit remanere eas.*

Sed dices prouisionem huius *text.*

15 esse specialiter factam fauore dotis, vt notarunt *Glos.ibidem, & Bart. in prim. notab. Alex. & Paul. de Castr. num.* 1. *vbi Angel.* dicit, quod ex eo limitantur omnia iura mundi, *Bald. cons.*322.*vol.*1.*in fine,Surd.cons.*145. *num.*32.*Bald.Nouell.in tract.de dote par.*8.*priuileg.*18.19.*&* 20. cum alijs ad hoc coaceruatis *per Castill.d.decis.* 5.*num.*7.*& seq.Barbos. in l. æstimatis num.*20.*sol. matrim. Gaspar. Thesaur. lib.*2. *qq.forens.cap.*88. *n.*12. *Gratian. d.cap.*759. *num.*7. *Anton. Monac. dec. Bonon.*40.*punct.*8.*nu.*16.*&* 19. *Fab. de Anna cons.*90.*nu.*11. *Anton. Faber. in Cod. Fabr. d.tit. de solut. deff.*49. *Camill. de Rattha cons.*38. *numer.*51. *Regens de Ponte consil.* 92. *numer.*2. *Fontanell.de pact.nup.d.claus.*5.*glos.*8.

R 2 *par.*14.

par.14. num.85. & seq. & Christof. Martius d.exam.47.num.25. idque videtur comprobatum *ex tex.in l. si cum dotem §. si mulier il primo solut. matrim.*

Respondeo nullum quidem ver-
16 bum *in eo text.* contineri (ni fallor) quod eam specialitatem inducere possit, imò regulam generalem inibi constitui manifestè conuincitur, tùm ex exemplis, quibus vtitur Cõsultus ad illius cõfirmationem, ibi, *ac si statuliberum &c.* tũ etiã ex ratione decidendi, quæ adeò generalis est vt vix alia generalior excogitari possit: quod negare nõ potuit *Anton. Faber d.diff.49.num.17.* latiusque defendit *d.decad.100.error.7.* ibi, *Harum enim rerum solutio &c.*

Qua generali locutione fit necessario vt decisio non sit ad speciali-
17 tatem trahenda, quæ solet esse miserorum refugium ad *tex.in l.filium, quem habētem, vbi gl.ff.C.famil.hercisc.* & satis ad propositum notat *Surd.*
18 *decis.317. num 20.* Nec enim dos necesse habet hoc priuilegio, cum possit iure communi vti, *ad text. in l. 1.C. de thesaur. lib. 10.* ex rectissimè traditis per *Albam cons. 12. num. 12.* quod etiam extra causam dotis, vbi acquisitio non est perfecta & irreuocabilis, nunquam actio censetur extincta, quia perinde est ac si solutum non esset, *d.l.qui concubinam §.si hæres de leg. 3.* Vnde nec rectè desumitur
19 argumentum *ex text. d.l.si cum dotem §. si mulier, eo* præsertim quia mulier inibi fuit decepta, & ex contractu fraudulento non debuerat contrahēs commodum liberationis reportare, contra regulam *text. in l. iure succursum §.fin. de iur. dot.* vbi præscribitur
20 in causa dotis nullam captionem admitti, prout respondet *Barbos.in l.estimatis num.12.solut. matrim.*

Sit ergò cõclusio, quod vbicunq; per actum nouiter gestum à contrahentibus, siue sit emptionis, & venditionis, siue permutationis, siue dationis in solutum liberationem omnimodam non consequitur debitor, quia res tradita non omninò facta est accipientis, semper primæua iura integra remanent, & exerceri possunt quandocunque ipsius interest.

Vnde infertur non esse securum assumptum illud, quod verissimum in iure putat *Dominus Regens Rouit.in rub.de instrum. liquidat. num.42. ex*
21 *Cyno in l.1. vers.ego dicebam C. si antiq.credit.* quem sequitur *Alberic. ibidem*, vt scilicet etiam ijs casibus in quibus secuta euictione non est sublata prima actio, poterit creditor illã exercere, non tamen directam, quæ remanet penitus extincta, sed vtilem tantùm: etenim distinctio hæc directæ, & vtilis actionis gratis *per Cynum* asseritur, cum non sit hoc casu necessaria, nec est cur actione directa priuetur creditor, vbi concedimus iura primæua non esse extincta. Nec rursus eadem colligitur *ex iuribus ibid.*
22 *per Dom.Regent.Rouit.allegatis* ad ipsius confirmationem, nempè *ex tex. in d.l.sed reuocata ff.de iur.fisc.& in l.si prædium C.de euict.* nam illa verba, *vtilis actio dabitur*; hunc sensum habent, vt actio illa directa, quæ nũquã fuit extincta, sed tamen ante secutam euictionem inutilis, & inefficax erat, eo quod exerceri non poterat, vt initio præfati sumus, secuta iam euictione, siue pecuniæ reuocatione, efficaciter, & vtiliter exerceri possit: quam interpretationem innuit *glos.in d.l.sed reuocata in verb. vtilis*, & mitè conuenit ijsdem iuribus.

Sed adhuc instabis, ad quid ergo prodita est actio vtilis ad differentiã directæ, de qua *in l. quoties ff. de præscript.verb.* quod notat *Dominus Regens Rouit.ibidem num.44.* etenim si vera

vera est interpretatio hæc, videtur omninò recedi à verborum proprietate,& nunquam posse dari casum in quo vtilis actio exerceatur.

Respōdeo vtilem illam actionem,
23 de qua *in d. l. quoties* tunc dari, vbi contractus proprium nomen non habet, ideòque nec actio certa prodita est, cum tamen necesse sit aliquam ex eo dari: ad quod est proditum nomen generale vtilis actionis: sunt termini *text. in l. 1. 2. 3. & 4. de præscript. verb.* ibi, *nam cum deficiant vulgaria, atque vsitata actionum nomina, præscriptis verbis (*idest *in factum, vt exponit Glos. in d. l. quoties verb. vtilis actio) agendum est.*

24 Non ergò vbi actio sed vbi nomē actionis deficit datur vtilis: cū enim contractus certum habet nomen, ex eoque certa, & directa competat actio, prout in specie *d. l. si prædium & d. l. sed reuocata*, non est ad actionem vtilem recurrendum, quia non deficit actio vbi contractus certum nomen habet, sed vtilitas, siue exercitiū illius, quæ iam cessauerat, secuta euictione ad pristinum reuocatur, & hęc interpretatio nil violat verborū proprietatem.

His sic præhabitis, facilè erit intelligere, quid sibi velint iura pro v-
25 traque parte allegata, *& primò tex. in l. eleganter in principio de pignor. act.* dum ait quod secuta euictione rei in solutum datæ, videtur a priori obligatione recessum: nam vera resolutio est, quod in casu illo per impetrationem dominij factam à Cæsare, videtur id à creditore actum, vt debitor sit omninò liberatus à priori obligatione, quod ex vi propriæ pactionis resultat, *ad text. in l. soluitur quib. mod. pign. vel hypothec. cum con-*
26 *cord.* nec enim poterat simul dominū fieri, & creditorem remanere, quia hæc duo pugnant inter se, *l. neque pignus de regul. iur.* ita vt nec expressa
27 protestatio non recedendi à prioribus iuribus iuuaret, quia hæc nihil releuat contra id, quod venit ex iuris dispositione, *cap. cum M. de constit.* tenent *DD. in l. non solum §. morte de nou. oper. nunc. Surdus cons. 385. nu. 18. lib. 3. Mascard. conclus. 1111. num. 23. Castillo Sicul. dec. 17. n. 26. & 27.* & sic intelligitur *text. i lle*, vt colligitur *ex glos. ibidem verb. pro soluto:* & huic interpretationi se subscribit *Camill. de Medic. d. cons. 86. nu. 5.* Cui non obstat *tex. in l. ex sextante §. Largius latinus de exc. rei iudic.* nam eadem *glos. ibidem*
28 *in verb. finita*, benè respondet in illius specie, creditorem non fuisse factum dominum; quia non fuit tradita res tanquam propria sui debitoris, sed tanquam alterius, vnde non videtur renunciasse prioribus iuribus, & mutare suam causam, qui in rei dominio errauit, *l. 3. §. subtilius de cōdict. caus. dat* quæ est vera resolutio ad illū tex. quidquid aliter sentiat *Surd. d. decis.*
29 *266. n. 6.* quē sequitur *Mastrill. dec. 120. n. 7.* Sic ergo intelligitur *tex. in d. l si quis aliā 46. de solut.* nā ibi tali lege accepta fuit res in solutum, vt nisi totaliter fiat accipientis, à pristina obligatione non intelligatur recessum, ibi, *Tunc ergò res pro re soluta liberationem præstat, cum pro solido facta est suscipientis*; & subdit *glos. ibid. verb. pro solido; nā non recessit ab obligatione, nisi fretus hac acquisitione*, quā interpretationē probat *Mastrill. d. dec. 120. n. 4.*

Et pariter intelligitur *text. in d. l. qui res §. aream, ib*, *in perpetuum, &c.*
30 eo quod manumissione facta à dño serui alieni, extinguitur in perpetuum obligatio illum præstandi, etiam si in seruitutem reincidat; quia tunc alius homo est: *nec rursus ciuile, vel naturale sit tristem casum, aduersamque fortunam liberi hominis expectare*, vt eleganter in eadem specie loquitur *Vlp. in l.*

in l. inter stipulantem 83. §. *sacram vers. homo liber de verb. obligat.* Vnde in cæteris exemplis propositis per Consult. in eisdem iuribus, cum non sit extincta, sed cessauerit tantum prima obligatio, meritò prima actione agi poterit.

32 Et ad *text. in l. eius qui* §. *eum de iur. fisc.* dum notatur, quod hæredi, cui hæreditas à Fisco ablata est, nō restituuntur priores obligationes, respōdetur, hoc non mirum: nam proprio suo facto obligationes extinctæ sunt, & confusæ, eaque mente adijt, vt ex creditore dominus, & hæres fieret. At difficilis videtur explicatio *ad text. in l. deferre* §. *fin. de iur. Fisc.* vbi creditori, cui data fuit in solutū quātitas, quæ postea per Fiscum euincitur, competit pro ablata quantitate prima actio directa.

33 Sed respondetur rectè competere directam, quia hæc nunquam fuit extincta: cōtractus enim ille, siue datio in solutum gestus in fraudem Fisci, nullus fuit, & omnia ex eo gesta, tanquam nulla, & irrita reuocantur, *ad text. in l. in fraudem eod. tit.* sicut ergò specialiter Fisco prouisum fuit, vt qui pecuniam sciens in fraudem ipsius suscepit, non tantùm susceptā, sed aliud tātūdē restituere cogatur *ad text. in l aufertur* §. 1. *eod. tit.* sic etiā fauore ipsius inductum est, vt qui ignorans Fisco debitam pecuniam receperit; suam non faciat, quamuis bona fide consumeret, eamque restituere cogatur, *ad text. in l. pecunia C. de priuileg. Fisc. & notat Couarr. pract. quæst. cap. 29. in princip. Surd. consf. 4. num. 26. & 48. exornatque Guttier. pract. qq. lib. 5. q. 100.* Cùm ergò contractus non subsistat; meritò priora iura cōperūt, & quidem directa, quia nunquam extincta fuerunt.

Nec admittenda videtur interpretatio, quam ad *text. in d. l. deferre* §. *fi.* adducit Dominus *Regens Rouit. in d. rub. de instrum. liquid. num.* 43. dum vult verba illa, quæ de directa actione agunt, referri debere ad eam, quæ competit Fisco pro consequutione residui sortis principalis, applicata quantitate à creditore reuocata in causam vsurarum: nam præterquam in eo *tex.* nullibi de vsuris sermo sit, vnde videtur aliquantulū violare literam ipsius: nihilominus assertio hæc cōtradicit ex diametro *text.* immediatè sequenti his verbis concepto, *Denique non esse præstandas vsuras, cum pecunia reuocatur, conuenit, quoniā res, non persona conuenitur*, & expressius *in l. pecunia C. de priuileg. Fisc.* Rē igitur cautius perpendendam in occurrenti censeo propter authoritatē tanti Iureconsulti, & communis præceptoris, semper apud omnes venerátione, & admiratu dignam.

34 His omnibus in consequentiam venit, non posse sustineri traditionē *Alberic. in d. l. eleganter de pignor. actio.* scilicet durare primæuum ius pignoris non in re, quæ in solutum data est, sed in alijs bonis debitoris. Vnde videtur consequi, non posse priorem hypothecam exerceri cōtra tertium possessorem, vt placuit *Bart. in d. l. eleganter, & in l. si quis aliam*, vbi tenet, eā non reuiuiscere in præiudicium tertij possessoris, nullumque hoc casu remedium competere debitori dicit *Cepoll. caut.* 123. *Surd. decis.* 268. *& d. cons.* 145. *Gabr. cōs.* 10. *n.* 2. *Berous cōs.*

35 46. *n.* 10. *lib.* 1. Nā quod imò hypothecaria secura euictione exerceatur prout per prius contra tertium titulo possidentem, decisum fuit per Mag. Cur. Vicariæ, & Sac. Conf. teste *Afflict. d. dec.* 16. quem sequitur *Morot. d. tract. de iur. offeren. n.* 33. *&* 35. *Cutacius lib.* 19. *obseruat. cap.* 38. & ita censuisse Senatum Pedamontanum, dicit *Gaspar. Thesaur. d. q.* 88. *nu.* 11.

qui

qui tamen *numeris sequentibus* dupliciter limitat hanc illationem, scilicet excusso prius debitore, qui rem in solutum dedit, & nisi tertius bona fide per decennium possederit inter præsentes *Caualcan. decis. 27. numer. 26. par. 2.*

Ex quibus dicebatur, non esse necessariam in præsenti quæstione distinctionem illam, quam communiter faciunt *Pragmatici nostri*, quos coaceruat *Hodierna in addit. ad Surd. d. dec. 266. num. 13.* an creditor reseruauerit sibi priora iura, vel nè: nam si extincta sunt, non est quid reseruetur; si autem adhuc durant, necessaria non est reseruatio.

Ex his me referente in Mag. Cur. Vicariæ fuit præstita assistentia hæredibus quond. Ioannis Antonij de Iuliano creditoribus Petri de Astutis super quodam rure possesso per Felicem de Magistro tertium possessorem post auocatam ipsis possessionē cuiusdam annui cēsus in solutum dati; retulitque mihi ad sui relationem confirmatum fuisse per Sacr. Consil. re sollemniter discussa *quond. Regius Consiliarius D. Franciscus Salgado.*

An autem executiuè possit ex primæuis iuribus agi, vt potè via Ritus Magnæ Curiæ Vicariæ super tenore instrumenti, affirmatiuè decisum refert *Castillo d. decis. 5. num. 51. vers. quoad secundum*, sed cum casus se offert, maturiùs rem considerabis: nam negari non potest priorem obligationem, seu instrumentum, ex quo resultat via executiua, esse iam taliter vulneratum, vt extrinseca probatione necesse habeat, vt bene aduertit *Castillo ibidem nu. 59.* vide tamen aliqua *per Fontanell. de pact. nuptial. clausf. 5. glos. 8. par. 14. num. 85.*

SVMMARIVM.

1 *Vsufructū bonorum dotalium retinet pater eius vita durante, post mortem filiorum.*
2 *Vsura dotales debentur marito à die contracti matrimonij.*
3 *Matrimonij contractus vltro citroque obligatorius.*
4 *Mora irregularis qualiter contrahatur.*
5 *Vsuras medij temporis tenetur soluere qui est in mora soluendi sortem.*
6 *Vsura dotales debentur marito præsertim vbi mulier se ipsam dotauit.*
7 Textus in l. vir vsuras ff. de donat. inter vir. & vxor. *declaratur.*
8 *Vsurarum remissio non potest desumi nisi ex actu, qui petitioni earum repugnet.*
9 *Remissio vsurarum non præsumitur, vbi superexistunt filij.*
10 *Vsura dotales censentur remissa per receptionem sortis principalis absque protestatione.*
11 *quadam debentur iure actionis, quadam verò officio Iudicis.*
12 *debita officio Iudicis dicuntur accessoria ad sortem.*
13 *debita iure actionis sunt quid distinctum, & separatum à sorte principali.*
14 *dotales debentur marito tanquam alimenta dotis non soluta.*
15 *Alimenta debentur simplici Iudicis officio.*
16 *Iudicis officium conquiescit sublata principali actione.*
17 *Vsura dotales censentur remissa etiā si maritus reseruauerit ius petendi eas.*
18 *Reseruatio non conseruat id, quod est accessorium ad aliquid, sublato principali.*
19 *non impedit remissionem eius, quod ex iuris necessitate remissum cēsetur.*
20 Magon. decis. Florent. 83. *reprobatur.*

21. Tex.

21 Text.in l. si marito §. si fundum solut.matrim. *declaratur.*

22 *Vsura debita vigore legis, vel consuetudinis dicuntur deberi iure actionis.*

23 Decisio Gramat.74. *declaratur.*

De vsuris, seu interesse dotium, quod censeatur à marito remissum per receptionem sortis principalis absque protestatione.

CAPVT XXVIII.

Cvm nuptui se traderet Isabella Santoro V.I.D. Ioãni Angelo Aceto terræ Pitij Prouinciæ Calabriæ Vltra., constituit ei dotẽ ducatorum 3500.consequendam vigore legati ab hæredibus quond. Abbatis Pauli de Amettis eius patrui: tali quidem pacto, vt si cõtingeret distrahi coniugium sine filijs legitimis, vel cum ipsis, decedentibus tamẽ in pupillari ætate, vel post quandocunque ab intestato, dos prædicta rediret ad hæredes dictæ Isabellæ semetipsam dotantis, pleno iure, integrè, absque successione, deductione, seu diminutione vlla, etiam iure legitimæ, seu Trebellianicæ: quod quidem pactum est ad instar illius, quod frequentissimè geritur inter Nobiles in hac fidelissima Neapolis Vrbe, diciturque vulgariter *secundum morem Capuanæ, & Nidi*, de cuius viribus latè agunt *Napodan. & Addentes ad ipsum in consuet. si quis, vel si qua.* Et dum pro consequutione ipsarum dotium ageret maritus, se ei opposuerunt hęredes ipsius Pauli, prætendentes, non potuisse ipsam de tota illa summa disponere. Cumque inter partes per non nullos menses disceptatum esset super his: tandem ad transactionem deuentum est, in qua solutis ducatis 2650. ipse Ioãnes Angelus quietauit hæredes supradicti Pauli in amplissima forma ab omnibus prætensis pro supradicta causa.

Dissoluto post non nullos annos consortio per obitum vxoris, superstite Catarinella de Acetis communi filia, eaque postmodum in pupillari ętate defũcta, factus est casus restitutionis dotium Elisabettæ, & Lucretiæ Santoro sororibus, & hæredibus Isabellæ vigore pacti præfati. Egerunt ipsæ in Curia illa, petentes condemnari maritum ad restituendum, & relaxandum bona ipsa dotalia. Sed maritus eas reconuenit super nõ nullis, & præcipuè pro interesse dotium non solutarum toto tempore, quo lis acta fuit, super qua postea fuit transactum, vt prædiximus. Item

1 pro vsufructu dotis, eius vita durante ex persona Catarinellæ, *ex reg. tex. in l. fin. circa fin. C. ad Tertullian.* super quibus fuit diffinitiuè iudicatum per illam Curiam, condemnando Ioannem Angelum ad restitutionem & relaxationem corporum dotalium: nec nõ absoluendo conuentos à prędictis capitibus interesse dotiũ, & vsufructus. At interposita appellatione pro parte ipsius Ioannis Angeli ad Magnam Curiam Vicariæ, fuit validè disceptatum de iustitia illius sententiæ quoad illa duo capita.

Quoad primum. Dicebat mari-

2 tus, tàm clarum, quàm receptum esse in

in iure, sibi non traditæ dotis vsuras deberi à die cōtracti matrimonij absque vlla petitione, seu interpellatio-
5 ne, præsertim si nullam ipse dilationem dederit soluendæ dotis; est namque contractus matrimonij vltrò citròque obligatorius: ex eoque obligatur maritus ad ipsius onera sustinenda, vxor autem ad tradendum res dotales, ex quarum fructibus onera supportentur; quod æquū esse dicit *Vlpian. in l. dotis fructus de iur. dot.* Inde fit, vt vterque scilicet tam vir, quàm vxor videantur constitui in ea mora, quæ irregularis di-
4 citur, seu ficta, *vt in l. 2. in princ. C. de vsur.* contrahiturque absque interpellatione per non adimplentem, quoties alter adimplet contractum ex parte sua, succedente æquitatis regula tradita à *Consulto in l. Iulianus §. ex vendito de act. empt. & in l. curabit C. eodem titul.* vt qui est in mo-
5 ra soluendi sortem, teneatur ad vsuras medij temporis: sic namque discurrit *Bartol. in l. de diuisione numer. 3. solut. matrimon. & ibi communiter eum sequuntur DD. quos recenset Surd. de aliment. titul. 1. quæst. 42. numer. 132. & Barbos. in dicta l. de diuisione numer. 9. Palac. Rubius in cap. per vestras capit. 1. §. 8. de donat. inter. Afflict. decis. 284. Roderic. de annu. reddit. libr. 3. quæst. 7. numer. 42.* & infinitos ad hoc allegat *Giurba decis. 72. num. 1. & alios Fontanell. de pact. nuptial. tom. 2. claus. 6. glos. 2. part. 6. numer. 3. 4. 5. & 6. Grati in. disceptat. forens. tom. 4. cap. 759. numer. 19. Rot. Roman. decis. 471. inter collect. per Farinac. par. 1.* & rursus in opere posthumo *decis. 428. numer. 1. tom. 1.* eam conclusionem genericè intelligentes, nullo cognito discrimine, an dos sit promissa filiæ, vel nepti, vel cuicunque alteri mulieri extraneæ, contra sententiam *Couarruuiæ, & aliorum,*
6 præsertim *Magonij decis. Florent. 83. numer. 2.* Idque sine dubio procedere, vbi mulier se ipsam dotauit, decreuit *Senat. Subaudiensis in C. Fabrian. titul. de dot. promiss. definit. 6. & titul. de iur. dot. definit. 22. & tenet Surd. loco cit. nu. 138. vers. declara.*

Nec refert, an dos sit promissa cū præfinitione temporis, vel sine: nā vtroque casu cōtracta mora regulari, vel irregulari, secundum distinctionē traditam per *DD. in l. magnam C. de contrahen. stipulat.* debentur vsuræ prout latius tradunt *DD. in d. l. de diuisione, & ibi Barbos. ff. solut. matrimon. Fontanell. loco cit. num. 9. & Surd. ibidem.*

Et si dicatur huiusmodi vsuras peti omissas toto contracti matrimonij tempore censeri remissas, & dona-
7 tas, ex traditis per *Consultum in l. vir vsuras ff. de donat. inter vir. & vxor.* quem ad id expressum putant *Bald. Alexand. & alij relati per Alciat. de præsumpt. regul. 1. præsumpt. 32. numer. 4. & Menoch. eodem tract. lib. 3. præsumpt. 25.* nam (omissis interpretationibus ad eum *text.* positis *per Glos. ibidem, Salicet. & Angel. relatos per Beroum consil. 52. numer. 25. lib. 2. Barbos. in l. quæ dotis num. 49. & 50. solut. matrim. Peregr. consil. 74. numer. 10. & 11. lib. 3. Surd. consil. 290. numer. 51. Osasc. decis. 132. & alios per Christof. Mart. decis. Senens. 60. num. 14. cum sequen.* vbi latè agit de eius intellectu) veritas est, regulam traditam ibi *per I. C.* veram esse in casu tantùm inibi posito, idest, vbi coniugium dissoluitur per mortem viri: imò addit *Facchin. controuers. iur. lib. 3. cap. 103.* vbi concurrunt cætera in eo textu posita, idest, si alimenta fuerunt per virum præstita toto tempore constantis matrimonij: si dos fuit ab ipso prælegata, &

si donationes fideicommissi verbis fuerint confirmatæ: hoc inquam casu quis non videt contineri manifestam coniecturam remissionis vsurarum, vt potè quod de eis mentionem non fecerit testator, cum potuerit?

At certum est, hanc præsumptionem cessare, cum vxor præmortua est, & vir vsuras petit: huiusmodi namque remissio fundatur in coniectu-
8 rata viri voluntate: coniecturæ autem desumi non possunt nisi ex aliquo actu positiuo, qui vsuratum petitioni repugnet, cuiusmodi sunt enumerati in eo textu, quod rectè considerauit *Farcel. in loco cit.* cum verò matrimonium dissoluitur per mortem vxoris, nullus actus considerari potest remissioni consentaneus, quin potius illi contrarius, qualis est vsurarum petitio, & sic cessabit omninò obiectum cognita euidenti rationis disparitate, quam præ cæteris assignauit doctissimè *Aluar. Valasc. consult. 84. per tot.* subdens huiusmodi explicationem, *ad text. in d. l. vir vsuras* non nullis Iudicibus placuisse; eamque sequitur *Fontanel. loco cit. num. 33.* & mordicus defendit *Surd. de aliment. titul. prima quæst. 42. numer. 111. & sequent. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 25. numer. 6. Cancer. var. resol. lib. 1. c. 9. n. 97. cum alijs relatis per Ramon. consil. 82. num. 5.*

9 Cessabit quoque remissionis præsumptio ex superexistentia filiorum *ad reg. text. in l. si vnquam C. de reuocand. donat.* prout ita tenet, & decisum refert *Ioannes Baptista Lupus in tractat. de vsur. comment. primo §. 4. numer. 83. Aluar. Valasc. loco cit. circa finem*, & magnam esse hanc limitationem, per quam multæ euitarentur amaritudines, dicit *Fontanell. loco cit. num. 32.* eamque probauit *Christof. Mars. decis. Senen. 60. nu. 27.*

Sed pro parte hæredū quon. Isabellæ Sãtoto dicebatur, nõ negari ãssūpta pdicta, quod scilicet cõtrahatur mora irregularis in cõtractu matrimonij, eo ipso quod maritus substinet onera ipsius, & pinde debeãtur vsuræ seu interesse dotis, & quod ille nõ censeãtur remissæ ex sola mariti taciturnitate, vbi matrimoniū dissoluitur morte vxoris, quoniã re vera hic est verus, & germanus intellectus *ad tex. in d. l. vir vsuras*,

Sed difficultas in pposito est, vtrū cẽseãtur remisse, vbi vltra taciturnita
10 tẽ peredi vsuras, cõcurrat etiã receptio sortis principalis absq; vlla reseruatione, seu ptestatione, cuiusmodi est casus noster, in quo qdẽ affirmandū esse dicebatur, omninò cẽseri remissas: idq; palã fieri ex eo pcipuè, quod certū sit, omnẽ vsurã, seu interesse de
11 beri vel iure actionis, videlicet, quãdo pacto cõuentū est de eo inter partes, vel officio Iudicis, quod principali cõtractui deseruit, vbi nulla interuenit de his stipulatio, sed tamẽ Iudex æquitate suggerẽte, vsuras pmittit, *ad tex. in l. curabit C. de action. emp. cū cõcord.* Vnde fit, quod vbi iure actionis debẽtur vsuræ dotales, quia à principio cõuentū est, vt certū quid singulis annis soluatur marito p eis, donec dos cõstituta persoluatur (quod fieri posse nõ est ambigẽdū, ad tradita *per DD. in c. salubriter de vsur.* & quos lata manu cõgerit *Surd. de alim. tit. 1. q. 42. n. 23. Osasc. dec.*
12 *132. n. 1.* & latè defẽdit *Frãc. Molin. rit. nup. li. 3. q. 3.* qdqd in cõtrariū asserat nõ esse talẽ pactionẽ licitã, *Aluar. Vala. lib. 1. cõsult. 8. n. 5.*) & tũc illæ cẽseri debent tanquã quid distinctum, & separatū à sorte principali, & p se stãs, & debẽtur etiã recepta sorte principali, quamuis de his mentionem non fecerit recipiens, *ad text. in l. centum Capuæ de eo quod cert. loc.* & esse casum singularem *in l. si marito §. si fundum soluto matrimonio vbi*

glos.

glos. sequitur Hieronym. Magon. decis. Floren. 83. *num.* 7. *Rota Rom. coram Ludouis. decis.* 93. *num.* 14. at vbi in stipulationem, vel pactum vsuræ non
13 sint deductæ, dicuntur accessoriæ ad sortem, debenturque officio Iudicis mercenario, quod principali actioni inseruit, ideòque illa sublata per receptionem sortis principalis, dicitur quoque sublatum accessorium, ita post *Bart. Ias. Rolan. & alios docet Surd. d. q.* 43. *num.* 26. *Petrus de Bellaper. & Bald. in l. fin. §. præterea C. de iur. dot. Roderic. de ann. reddit. lib.* 3. *q.* 7. *num.* 69. *Ioann. Baptista Lupus de vsur. comment.* 1. §. 44. *num.* 33. *Innoc. in cap. grauis de restit. spoliat. Caualc. decis.* 35. *num.* 11. *Hieron. Gabr. consil.* 145. *par.* 2. *per totum, Fontanell. loc. cit. nu.* 37. & in terminis *Gratian. discept. forens. tom.* 1. *cap.* 33. *num.* 13. *&* 14. *& tom.* 3. *cap.* 455. *nu.* 26. *Vinc. de Franch. decis.* 21. *num.* 6. *D. Reg. Rouit. cons.* 36. *num.* 7. *tom.* 1. cum alijs relatis per eruditiss. *Ioannem Dominic. Gait. tract. de credit. cap.* 3. *tit.* 1. *nu.* 67. *Rota Roman. apud Farinac. decis.* 80. *num.* 2. *tom.* 2.

Quod si hæc vera sunt in veris vsuris, multò fortiùs procedere dicendū est in vsuris dotalibus, quas verè, &
14 realiter maritus non consequitur tanquam vsuras, sed tanquam interesse, & alimenta dotis non solutæ, prout expresſè *ex Bald. in cons.* 94. *volu.* 1. q. ad hoc allegat *tex. in l. final. §. præterea C. de iur. dot. docet Surd. d. q.* 42. *n.* 2. nō nullis alijs relatis: alimēta autē, certū est, simplici Iudicis officio de-
15 beri, prout declarat *Bald. in d. l. final. §. præterea, & Imol. in l. in insulā §. vsuras ff. solut. matrim.* tale autem Iudicis officium expirat, sublata principali a-
16 ctione, vnde originem trahit *l. terminato C. de fruct. & lit. expens. l.* 4. *C. depositi, l. in bonæ fidei C. de vsur. l. si in iudicium cum ibi notatis ff. de except. rei iudic.* & ita sigillatim confutatis contrarijs tenet *Surd. d. q.* 43. *à num.* 9. *vsque ad* 26.

Adeoque verum est, huiusmodi v-
17 suras censeri remissas, vt non defuerint, qui dicant nihil tali remissioni obesse, quod maritus recipiendo dotem sibi reseruet expresſè ius petendi eas: nam (inquiunt ipsi) ea remissio iuris necessitate inducitur, vt probatur *in d. l. centum Capuæ ff. de eo, quod cert. loc. & l.* 4. *C. depositi*, at protesta-
18 tio, seu reseruatio non præstat impedimentum ei, quod ex iuris necessitate prouenit, *l. at si quis §. plerique ff. de relig. & sumpt. funer. notatur in l. alimenta ff. de negot. gest.* & per hæc fundamēta dicit esse magis communem opinionem *Bero. cons.* 200. *nu.* 3. *volum.* 1. & refert *Surd. loco cit. nu.* 22. *&* 23. *& Gratian. d. cap.* 33. *num.* 15.

Et confirmatur, quoniam si verum est id, quod supra fundauimus, huiusmodi accesſiones corruere sublatis principalibus actionibus, consequitur necessariò frustratoriam esse om-
19 nem protestationem ad finem conseruandi ius aliquod, quod de per se solum stare, & cōsistere nequit, prout *ex Guid. Pap. Menoch. Rodriq. & alijs refert Fontanell. loco cit. num.* 40. ad id allegans copiosam, & elegantem decisionem Rotæ Ianuensis apud *Flam. Cartar. dec.* 38. *& aliam Stephan. Gratian. discept. foren. cap.* 455. *num.* 27. *& tom.* 1. *cap.* 130. *num.* 34.

Sed cum in casu huius controuersiæ nūlla protestatio mariti appareat facta tempore receptę dotis, diximus propterea non esse pręsentis speculationis inquirere de veritate huius ampliationis ad regulam prædictam: habet enim prædicta opinio *Beroi, & sequacium* maximos vertices, & limites, de quibus alibi, Deo dante, dicemus, interim consulendus est *Fontanella* pro veriori eius intelligentia *loc. cit. nu.* 40. *cum multis sequentibus.*

Ex quibus Mag. Cur. Vicariæ, me referente, cenſuit, vſuras fore remiſſas eo ipſo, quod maritus dotem recepit abſque vlla proteſtatione. Nec
20 rationem habuit de Magonio *d. deciſ. Florent.* 83. qui loquitur contra ſuperiora iuris principia. Et in ſpecie
21 propoſita *in l. ſi marito §. ſi fundum, ſol. matr.* per quem ipſe mouetur, fructus fundi dotalis mulieri reſtituti per diuortium factum non debentur officio Iudicis, ſed iure actionis intro ductæ à lege ex deciſione *tex. in l. diuortio eod. tit.* & vbi fructus, vel vſuræ debentur vigore legis, ſtatuti, vel cõ-
22 ſuetudinis alicuius, dicuntur deberi iure actionis, non ſecus ac ſi forent conuenti, ideoque ſoluta ſorte principali remanet actio ad illos petendos, etiam nulla facta reſeruatione, prout cenſuit *Sacr. Rot. Romana deciſ. 80. inter nouiſſ. collect. per Farinac. p. 2. tom. 3. & notat Steph. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 1. cap.* 130. *num.* 35. & ſic ceſſabit fundamentum.

23 Et in caſu propoſito *per Gramat. deciſ.* 74. coniectura remiſſionis fundari prætendebatur in ſolo curſu decem annorum, qui eſt caſus longè diuerſus à noſtro.

SVMMARIVM.

1 *VSusfructus bonorum maternorũ debetur patri, etiam mortuis filijs.*

2 Textus in l. fin. circa finem C. ad Tertull. *non eſt hodiè correctus.*

3 *Vſusfructus aduentitiorum eſt effectus patria poteſtatis.*

4 *Patria poteſtas tempore mortis filij nõ eſt in conſideratione.*

5 *Neceſſaria quæ ſunt ad aliquod ius quærendum, non ſunt neceſſaria ad ipſius conſeruationem, poſtquam eſt ius quæſitum.*

6 *Vſusfructus patri quæſitus remanet penès ipſum iure retentionis, non iure ſucceſſionis.*

7 *Furioſus licet de nouo non poſſit Iudex creari retinet tamen iuriſdictionem ſemel quæſitam.*

8 *Acquirere, & adquiſitum amittere diuerſum eſt.*

9 Salicet. in d. l. fin. C. ad Tertull. *commendatur.*

10 Deciſiones Senatus Barcinonen. *commendantur.*

11 *Argumentum de ſtatuto ad pactum, & è contra validum eſt.*

12 *Statuta latiorem interpretationem recipiunt, quàm pacta.*

13 *Pacta renunciatoria ſunt ſtrictiſſimè intelligenda.*

14 *Renunciatio tollit renũciantem de medio, ac ſi mortuus eſſet, ſed declaratur num.* 16.

15 Vinc. de Franch. deciſ. 552. *declaratur.*

17 *Bonorum ſubſidium vigore Conſuetudinis Neapolitanæ debetur patri loco vſufructus.*

18 Napodanus à Vinc. de Franch. relatus *exponitur.*

19 *Vſusfructus vigore Conſuetudinis Neapolitanæ debetur patri, volentibus filijs habitare cum ipſo.*

20 .. *ceſſat, vbi datur ſucceſſio.*

21 .. *poteſt non ſolùm prohiberi expreſsè, ſed etiam tacitè.*

22 .. *remiſſus cenſetur per actum, qui acquiſitioni vſusfructus repugnet.*

23 .. *remiſſus cenſetur ex verbis tacitè importantibus illius remiſſionem.*

24 *Verbum,* integrè, *excludit omnem diminutionem.*

25 *Pactum de reſtituendo integram dotem priuat maritum lucro dotis.*

26 *Verbum,* pleno iure, *importat proprietatis, & vſusfructus acquiſitionem.*

27 *Hæres inſtitutus* pleno iure *concurrit cum alio, cui relictus eſt vſusfructus omnium bonorum.*

28 *Clauſula,* ex nunc pro tunc, *eſt retrotra-*

trotractiua, & facit rem transire cum dominio, & possessione.

29 Clausula, ex nunc pro tunc, resoluit totum actum redeundo ad primaeua principia.

30 Quantitatis diminutio non operatur vt in alijs à pristino contractu recessum videatur.

31 Pacta posteriora prioribus derogant, si tamen ab ipsis discrepent.

Vsusfructus aduentitiorum an post filij mortem remaneat penes patrem, vbi mutuo pacto coniuges in capitulis matrimonialibus filiorum successioni renunciarunt, & per transactionem postea secutam super dotis quantitate censeatur à prædicto pacto recessum.

CAPVT XXIX.

Sed an deberetur patri vsusfructus bonorum prædictorum ex persona Catarinellæ communis filiæ post ipsius mortem supposito pacto in præcedenti relato, de non succedendo filijs inito in capitulis matrimonialibus, quò pertinet secundus articulus disceptationis.

1 Pro patre dicebatur habere pro se claras, & apertas Iustiniani decisiones *in l. final. circa finem C. ad Senat. Cõsul. Tertull. & in l. fin. C. de vsufruct.* quibus locis *DD.* antiquæ, & nouissimæ Scholæ constanter affirmant eius

2 dispositionem non esse hodiè correctam, vt referunt *Arius Pinell. in l. 1. C. de bon. mater. par. 1. nu. 39. Napod. in consuet. si quis de alimen. præstan. nu. 28. & in consuetud. si mulier, de iur. dot. verb. reuertatur, Facchin. controu. iur. lib. 6. cap. 35. ver. non obstant, Ferdinan. Vasq. de success. progress. lib. 1. §. 1. nu. 39. Castillo in tract. de vsufruct. cap. 3. num. 45. Anton. Gomez ad l. 6. Tauri num. 11. & seq. Caualcan. de vsufruct. mul. relic. n. 180. Ascan. Clem. de patr. potest. effect. 2. num. 34. vers. amplia 6. Rot. Rom. decis. 600. nu. 1. inter nouiss. collect. per Farinac. par. 1. tom. 2.*

3 Et confirmatur hæc conclusio *ex tex. in l. fin. vers. in omnibus C. commun. de success. cum alijs concordan. relatis per Anton. Gomez in comment. ad l. 48. Tauri nu. 5. & Reuerendiss. Episcopũ Ricc. in addit. ad decis. 651. Vinc. de Franch.*

Fundamentum eius decisionis in eo versatur, quod licet vsusfructus aduentitiorum sit effectus patriæ potestatis, *ad text. in l. cũ oportet C. de bon. quæ liber*, ibi, *eorũ vsusfructus apud patrem, vel Auum, vel proauum, quorum in sacris sit constitutus, permaneat*, per quem *textum* ita docet *Facchin. lib. 6. contr. cap. 35. vers. secundò & alij passim*, quæ per mortem filij dissoluitur *vulg. iur.* tamen illa patria potestas semel operata effectum suũ tempore

4 acquisitionis ipsius vsusfructus, nihil obest, quod morte filij dissoluatur, & ideò hoc tempore non est in consideratione, ita subtiliter suo more cõsiderat *Bald. in l. 3. C. de vsufruct. & post alios Pinell. loco cit. & nu. 42. Ferdin. Vasq. ibidem num. 39. Molin. de Hispan.*

Hispan.primogen.lib.1. cap.19. nu.20. & lib.2.cap.9.num.24. Ioann. Guttier. Mattien. Azeued. Sfort. Odd. & Petr. Surd.quos sequitur, & refert Castillo loco superius citato num.45. Rot. Roman. decis.596.num.10. tom.3. inter collect. per Farin.

Est namque regulare, quod ea quę
5 requiruntur in quærendo aliquo iure, postquam est quęsitum, non sunt necessaria ad ipsius conseruationem, & retentionem, prout de animo in possessione quærenda requisito, probat text. in l. is, qui animo de acquir.possess. & de consensu requisito in matrimonio contracto per furiosum probatur in l. patre furioso, vers.
6 nō furiosus, de his, qui sunt sui, vel alie. iur. & in l. cum prætor ff. de iudic. vbi licet furiosus non possit de nouo creari Iudex; retinet tamen iurisdictionem semel quæsitam cum alijs ad rem traditis per eundem Anton. Gomez loco cit. num.5. in fine.

Hinc non obstare dicebatur patri renunciatio per eum facta in capitulis matrimonialibus successioni filiorum: nam talis vsusfructus quæsitus
7 patri ex viribus patriæ potestatis nō dicitur remanere penes eum iure successionis, sed iure retentionis: sūt enim pugnantes inter se vsusfructus, & successio, & vbi cadit vsusfructus, non datur successio, meritòque per renunciationem successionis nō potest inferri ad vsumfructum, cū sit di-
8 uersum acquirere, & acquisitū amittere, vt in materia dixit Bald. in authen.excipitur nu.1.C.de bon.quæ liber. Vnde appositè Salicetum docuisse
9 existimo text.in d.l.fin. C. ad Tertull. posse habere locum in casu quo pater filio non succederet, eo quod succedendo in proprietate, vsusfructus extinguitur, Arius Pinell. loco cit. numer.39.

Ex quibus, & alijs rationibus Senatus Barcinonensis in terminis statu-
10 ti illius Ciuitatis excludentis patrē à successione filij decedentis in pupillari ætate ter determinauit, patrem retinere vsumfructum post mortem filij bonorum aduentitiorum, prout refert Fontanell.loco superius citato nu. 60.cum seq. videndus omninò.

Quæ determinationes eo fortius
11 cōueniunt casui nostro, quod certū sit, validum esse argumentum de statuto ad pactum, & è contra, vt in l.fi. C. de fideiuss. Bald. in l.cunctos populos C.de sum.Trinit. Marant.consil.1.n.5. Molfes.ad Consuet.Neapol.par.1.q.17. num.7.& consil.10.num.27. nec minus de consuetudine ad pactum, & è cōtra, prout clarè ostendit Caput. in prælud. ad easdem consuetudines §.2. num.32.& clariùs par.3.§.10.num.11.
12 imò si latiorem interpretationem recipiunt statuta, quàm pacta, vt probauit Surd.dec.139.in fin. Molfes. de succeß.ab intest.par.4.q.9. num.4. magis dicendum est, comprehendere statutum, quàm pactum: nam pacta renunciatoria sunt strictissimè intelligēda,
13 & semper obijci potest; de hoc renūciatio non loquitur, vt per Dec. in l. postquam liti num.18.C. de pact. & sic semper restringenda, Molfes. de renūc. par.4.q.17. num.22. & 25. vt minus quàm fieri potest renūcianti noceat, Merlin.decis.4.num.24. Ergò sicut in prohibitione statuti excludentis patrem à successione, non comprehenditur vsusfructus, ita & in pacto, & renunciatione minus videtur ab eo exclusus.

Nec corruit pariformitas huius argumentationis inter pactum, & statutum ex illa DD. traditione, quæ quotidiè per ora pragmaticorum cir-
14 cumfertur, nempè quod per pactū, & renūciationem videatur renūciās tollere se de medio, & ita excludi, ac si mortuus esset, & nunquam in rerū

natura

natura extitisset, vt in casu nostro videtur sentire *Napod.ad consuet.si quis, vel si qua verb.præterquã vers.de forma igitur nu.*195. & probauit ex pluribus *Ioan.And.Georg.alleg.*23.*nu.*2. *Vinc.de Franch.decis.*552.*num.*7.*cum sequent.Reg.de Ponte cons.*40.*num.*11. & alij quos sequitur *Molfes.tit.de renunciat.q.*2.*num.*14.

Nam respondetur, illam esse verissimam in his, quæ debentur patri iu-
15 re successionis, de quibus renunciatio loquitur at iam diximus vsumfructũ retētionis non autem successionis iure ei deberi; imò & datur casus, in quo renunciãs successioni admittitur etiam ad illam, veluti in filia renunciante, quæ venit per vnde legitimi; ideoq; non haberi in totum pro mortua dixit *Marinus Freccia in additian.ad Napod. ad consuetud. si quis, vel si qua num.* 194. *litera B. fol.* 130. & in patre dixit *Vinc. de Franc. dicta decis.*552.*num.*12.

Tandem dicebatur non officere patri argumentationem quam validissimam, & concludentem contrarij appellabant ex his, quæ tradit idem *Vincen. de Franch. in d. decis.*
16 552. vbi decisum refert valuisse testamentum filij, in quo fuit prçteritus pater, nullo eidem relicto bonorum subsidio debito vigore Consuetudinis Neapolitanæ, quod est subrogatũ in locum vsusfructus debiti de iure communi, vt tradit *ibidem num.*21.*& Napod. in consuetud. quod si aliquis, verb.decesserit, & in consuet. filiusfam.*
17 *verb.testari, vers. respondeo.* Vnde argumentum taliter procedere videbatur. Bonorũ subsidium debetur patri loco vsusfructus; sed à bonorum subsidio excluditur pater, quoties per renunciationem tollit se de medio; ergò similiter excluditur ab vsufructu.

Nam respondebatur consecutio-
18 nem hanc esse contra mentem expressam *Napodani*, cuius verborum si germanus sensus excipiatur, simul videbimus, ipsum fateri patrem exclusum à successione filiorum, retinere post ipsorum mortem vsumfructum. Is enim *in d. consuetudine filiusfamil. verb. testari* quæstionem ponit, & respondet, quod quia attenta dispositione consuetudinis filius potest restati, & extraneum hæredem instituere, quod non est de iure communi, relicto patri bonorum subsidio; per illam consuetudinem censetur pater vsufructu priuatus. Idque efficitur altero ex duobus medijs, vel quia vsusfructus debetur patri limitatè,
19 nempè volentibus filijs habitare cũ ipso, *vt in consuet. si mulier, & quod si aliquis*, quod fortiùs videtur effici in casu mortis, per quam omninò filius separatur à patre, & dotes in aliũ transferuntur, meritò namque talis vsusfructus amittitur in terminis illius consuetudinis; vel secundò, & meliùs ex his, quę tradit *idem Napod. eodem loc.in verb.saluo num.*23.*&* 25. quia patri conceditur bonorum subsidiũ, in quo ipse cõsuetudinario iure succedit in proprietate, & subrogatur in locum vsusfructus; ad quã subrogationem probandam allegat ipse *textum in §. si verò cum ascendentibus auth.de hered.ab intest.ven.* in quo expresè cauetur, quod pater succedẽdo in aliqua portione in proprietate filio decedenti, non retinet vsumfructum, quasi dicere vellet; consuetudo vocat patrem ad proprietatis portionem, quæ vocatur bonorum subsidiũ: non potest eo casu habere vsumfru-
20 ctum: quia vbi datur successio, cessat vsusfructus, & sic ostendit *Napod.* quomodo intellexerit, quod bonorum subsidium successerit loco vsusfructus.

In hoc articulo Magna Curia habuit pro absoluto supradicta omnia veris sima

verisſima eſſe in puncto iuris, ſed ex verbis appoſitis in contractu capitulorum matrimonialium eſſe iudicãdum in fauorem hæredum vxoris, prout reſolutum fuit, me referente, procedendo per infraſcriptas cõclusiones, ad quas partium Aduocati nõ aduerterunt.

21 I. cõclusio eſt, quod vſusfructus poteſt prohiberi, & remitti non ſolùm expreſsè iuxta terminos *auth. excipitur C. de bon. quæ liber.* ſicut ſpecificè in patre aduertit *ex Bald. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 327. num. 24.* ſed etiam tacitè per coniecturas, prout perbellè oſtendit *Surd. conſ. 116. num. 54. volum. 1. Caſtillo de uſufruct. cap. 3. nu. 55. Caldas Pereyra in l. ſi curatorem uerb. læſis n. 145. C. de in integr. reſtit. Molina de Hiſpanorũ primogen. lib. 1. cap. 19. num. 31. Fontanell. loco cit. clauſ. 4. gloſ. 7. par. 3. nu. 23. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c. 989. num. 20.* plureſque caſus in quibus tacitè cenſetur prohibitus patri, receſſet idem *Gratian. diſcept. 713. à nu. 27. Trentaciną. uariar. reſolut. lib. 1. reſol. 4. tit. de pecul.* cum alijs relatis per doctiſsimum Siculum *D. Marium Cutelli in tract. de donat. contemplat. matr. tract. 1. diſcur. 3. particul. 1. nu. 9.*

Secunda concluſio eſt, coniecturam remiſsionis vſusfructus validè

22 deſumi ex facto patris, qui acquiſitioni vſusfructus repugnet, prout in emancipatione conſideraiut *Napod. in conſuet. ſed & mulier uerb. ſui iuris num. 11.* vbi ait, *alius ibi, uidelicet per emãcipationem, & ſic per actum patris;* q ſentit *Ferd. Vaſq. de ſucceſſ. pro greſſ. lib. 1. §. 1. n. 40.* his verbis, *Sic ergo cum iſte uſusfructus ſit quaſitus ipſi patri in bonis dicta filia, cum non interuenerit factum, aut cõſenſus ipſius patris adhibitus &c.*

Per huiuſmodi enim factum pater habetur pro mortuo quoad ſucceſſionem filij, veluti quando pater ſe excluſit, vt aduertit *Vinc. de Franch. d. deciſ. 552. num. 17.*

Tertia concluſio eſt, quod vſusfructus etiam prohibitus cenſetur ex

23 verbis tacitè importantibus eam remiſsionem, dummodò talia ſint, ex quibus nil aliud deduci poſsit, vt poſt antiquiores notauit *Molina d. lib. 1. cap. 19. num. 31. Aluarad. de coniectura mente defunct. lib. 2. cap. 3. num. 106. & lib. 4. cap. 3. num. 6.* cum alijs, quos ſequitur *Caſtillo dicto cap. 3. num. 57.* verba autem appoſita in cõtractu matrimoniali inito inter prædictos coniuges, talia ſunt. *Quod ſi contigerit decedere ſine filijs, uel cum ipſis, decedẽtibus tamẽ in pupillari ætate, uel poſt quandocunque ab inteſtato, non poſſint contrahentes ipſi ſuccedere in dotibus prędictis ſed integrè, pleno iure, abſque ulla diminutione, ſeu detractione, etiam iure legitima, uel Trebellianica ex nunc pro tunc reuertantur ad hæredes ipſius Iſabellę.*

Ex quibus reſultat alia concluſio p̃cedentibus corollaria, quod verba prædicta nil aliud, quàm vſusfructus remiſsionem importẽt, & quod aliàs eſſent inibi otioſa. Idque conuinci-

24 tur. Primò ex verbo, *integrè*, quod ex ſui natura diminutionem aliquam non patitur, vt probat eleganter *Conſultus in l. nomen 34. §. final. de legat. 3.* ibi, *quò magis integrum quod teſtator dediſſet, ad eam perueniſſet, & in l. decẽ in fine de fideicom. liber.* ibi, *ſed cogendus hæres tota decẽ præſtare, perinde ac ſi integra dixiſſet, & in l. fin. C. ad leg. falcid.* cum non nullis alijs ad rẽ traditis per *Pereg. de fideicomm. art. 3. nu. 90. Surd. conſ. 151. num. 7. Rot. Roman. apud Farinac. deciſ. 446. nu. 1. in nouiſſ.* poſt non nullos alios relatos per *Auguſtin. Barboſ. in opuſcul. de dict. dictione 143.* Hinc docent *DD.* quod licet regulariter maritus, qui in tali caſu pro-

promisit restituere dotem non per
hoc priuatur lucro dotali, quod sibi
à lege, vel statuto debetur, ad doctri-
nam *Bald. in l. fin. C. ad l. falcid. Angel.
in l. damni §. cum parietem de dam. in-
fect.* tamen si conuentum sit de resti-
25 tuendo integram, vel totam dotem,
amittit tale lucrum: cuius sententiæ
antesignanus *Rainer. in l. post dotem
solut. matrim. Imol. & Roman. in l. si
patronus de donat. Alex. conf. 183. col. 1.
lib. 5. & conf. 133. num. 8. Sebastian. de
Medic. de acquirend. rer. domin. in
princ. verb. totum, Marsil. sing. 687.* &
hanc esse magis communem *DD.*
sententiam dicit *Rolan. tract. de lucr.
dot. q. 38.* quē sequtur *Surd. dec. 274. n.
5.* eāq; mordicus defēdit *Moli. de rit.
nup. li. 3. q. 36. per tot & Gasp. Thesau.
qq. forē. lib. 2. q. 91. n. 5. & seq. Mātic. de
tacit. & ambig. conu. lib. 3. tit. 8. nu. 17.*
Secundò clariùs conuincitur ex
subsequenti verbo (*pleno iure*) quod
26 verbum totalitatem importat,
Menoch. consil. 1. numer. 13. cum
plenum dicatur id, quod non re-
cipit additionem, neque diminu-
tionem, *capit. benè quidem in prin-
cipio 96. distinct.* quinimò horum
27 verborum peculiare est, vt præter
proprietatis, vsusfructus quoque
acquisitionem importent, vt col-
ligitur *ex tex. in l. mater C. ad Tertull.*
vbi eleganter suo more *Bald.* ait,
quod pleno iure rem habere vide-
tur is, qui habet eam cum vsufru-
ctu, & sequitur *Tiraquell. in l. si vn-
quam in fine num. 11. C. de reuocand.
donat.* Ex quibus, & alijs *Stephan.
Gratian. decis. 239. Rota Marcb.*
decisum refert, quod vbi aliquis
28 est institutus hæres pleno iure, con-
currit cum alio, cui relictus est
vsusfructus omnium bonorum prop-
ter vim illorum verborum, *pleno iure,
qua*, ait ipse, *ostendunt magis enixam
eius voluntatem, & ideò debent ali-
quid operari vltra significationem,
quam habent de iure communi. Vnde
operabuntur, vt ex illis colligatur con-
iectura voluntatis, quodper concursum
faciant partem in vsufructu, cum eo
casu plus sit quando aliquid verbis
exprimitur, quàm si tacitè contine-
tur, l. legatum sit §. 1. in fin. de legat.
1. Et quamuis hæreditas tanquam
ius vniuersale possit intelligi sine v-
sufructu, tamen ex dictis verbis ex-
pressis à testatore sumetur coniectu-
ra, vt significetur proprietas cum
vsufructu, l. si alij de vsufruct. le-
gat. Et quod dicta verba importent
vsumfructum, & proprietatem, Dec.
consil. 468. numer. 10. & nullam di-
minutionem patiantur Felin. in cap.
auditis numer. 8. de præscript.* & idem
dicit *tom. 1. disceptat. forens. capit.
46. numer. 8. & tenet Surd. de alimen.
titul. 2. qu. 15. numer. 113.* qui in
specie concludit *consil. 259. num. 17.
lib. 2.* quod talis clausula id impor-
tet, vt patri non quæratur vsusfru-
ctus, prout tenet etiam *Boer. decis.
193. num. 2. & Vinc. de Franch. decis.
585. num. 7.* quos rursus refert, & se-
quitur idem *Grat. to. 2. discept forens.
c. 227. n. 16. & seq.* omninò videndus,
*& cap. 713. nu. 18. eruditis. Mar. Giurb.
ad Consuet. Messan. cap. 7. glos. 3. num.
21. Cutelli in suis decis. orat. 18. nu. 22.*
Et tandem ex clausula illa, *ex nunc
29 pro tunc*, clarissimè conuincitur: est
enim retrotractiua, & apposita in
contractu, facit rem transire cum do-
minio, & possessione *Bart. & DD.
in l. qui absenti §. 1. de acquir. possess. &
in l. filiusfam. §. Diui de legat. 1.* & ex
30 ea dicitur tempus futurum inesse
præsenti, & ideò totum actum resol-
uit redeundo ad prima principia se-
cundum *Ang. Alex. & alios in l. huius-
modi de verb. oblig. Felin. in c. licet cau-
sam nu. 6. de probat. Grat. to. 2. discept.
foren. c. 239. n. 18.* eāque actus resolu-

tionē per illa verba fieri ipso iure docēt DD. vt *Alex. cons. 83. vol. 2. Neguſ. de pignor. memb. 2. ſecunda par. num. 4.* cum alijs relatis *per Mart. in tract. de clauſ. par. 2. clauſ. 27. nu. 2.* Cùm ergò actus retrotrahatur ad tempus contracti matrimonij, in quo nullum poterat pater vſumfructum prætendere, ſequitur manifeſtè ex tali pactione ſe ipſum ab eo excluſiſſe, ac ſi filios non habuiſſet, & quoad illum nō minùs, quàm quoad proprietatē habendum eſſe pro mortuo: & iuxta hos terminos intelligenda eſſe omnia ſuperiùs dicta, quæ oſtendunt, magnum eſſe diſcrimen in propoſito inter diſpoſitionem ſtatuti, ſeu legis, & propriam partium conuentionem habitam per verba denotantia nonminus vſusfructus, quàm proprietatis renunciationem: & proinde ſuperiùs traditas doctrinas non eſſe applicabiles ad caſum noſtrum.

Neq; his obſtare diximus, quod in tranſactione facta cum debitoribus quantitatis promiſſæ diminuta ſit ipſa dotium quantitas, in eaque huiuſmodi pacti de non ſuccedendo filijs, nulla fuerit facta mentio: nā reſpon-
31 det eleganter *Bald. in l. pacta nouiſſima C. de pact.* quātitatis diminutionē nō eius eſſe efficaciæ, vt inde in alijs à priſtino contractu receſſum cenſeatur. Item dictum fuit nihil in tranſactione ipſa contineri, quod pacto ipſi de non non ſuccedendo repugnet: non enim erat data libera facultas diſponendi. At regula illa,
32 quod pacta poſteriora regulariter prioribus derogare ſolent, etiam ſi id expreſsè actum non ſit, *ex l. pacta nouiſſima C. de pact. l. cum plures 60. §. locator horrei ff. locati, cap. 2. de tranſact.* tunc denique locum habet, ſi à verbis primi diſcrepent, iiſque aduerſentur, vt declarat *Bart. in d. l. pacta nouiſſima, & Bald. ibidem col. penult. & in ſimili Alex. conſ. 40.* Ex quibus deciſum refert *Hartman. Piſtor. libr. 5. obſeruation. obſeruat. 156.* quod priori pacto in contractu dotalitio facto non cenſetur derogatum per tranſactionem poſtea ſequutam diminutionis dotis.

SVMMARIVM.

1 *Officialis tenetur in ſyndicatu pro compoſitione violenter extorta in beneficium Baronis.*

2 *Tertius comparens in cauſa ad coadiuuandum reum auditur in terminis in quibus ipſa reperitur.*

3 *.. veniens ad defendendum reum iudicatur vnica perſona cum ipſo.*

4 *.. veniens ad defendendum reum, non poteſt opponere exceptiones dilatorias, ſeu declinatorias, neque dicere de nullitate, neque ſi ſit minor habere beneficia.*

5 *Deciſiones nouiſſimæ Sacri Conſilij in hoc articulo.*

6 *Sententia lata inter alios præiudicat cæteris intereſſe habentibus, ſi de ea notitiam habuerunt.*

7 *Tertius, qui ſciuit litem motam, auditur in terminis, in quibus cauſa reperitur.*

8 *.. cui non principaliter, ſed ſecundariò intereſt, tenetur iudicium ſuſcipere in ſtatu, in quo reperitur, quamuis illud ignorauerit.*

9 *Lis cum eo eſt tractanda, cuius principaliter intereſt, Actorem excludere.*

10 *Baro tenetur pro delicto ſui officialis in officij exercitio commiſſo.*

11 *Sententia vt noceat, citandus eſt is, cuius principaliter intereſt.*

12 *Tertius, cuius principaliter intereſt, cōparēs in cauſa, auditur ex integro.*

13 Text. in l. is à quo de reiuendic. *loquitur de tertio non principaliter intereſſe habente, ſed de veritate n. 15.*

14 *Tertius*

14 *Tertius comparens non ad coadiuuandum, sed ad infringendum iura, impedit causæ expeditionem inter actorem, & reum.*
15 *Scientia procuratoris non constituit dominum in mora.*
16 Afflict.decis.15.*reprehenditur à Surdo.*
17 *Procuratoris factum nocet domino etiam in omittendo.*
18 *Dominus non restituitur in integrum aduersus procuratoris negligentiam, sed aget remedio ordinario.*
19 *Actio mandati contra procuratorem quid importet.*
20 *Tertius comparens ad coadiuuandum reum auditur, non impedito cursu causæ.*
21 *.. comparens ad defendendum reum, sed pro suo secundario commodo, nec etiam impedit cursum causæ.*
22 Text. in l. si superatus ff. de pignor. *commendatur.*
23 Decisio nouissima Sacri Consilij *refertur.*
24 *Tertio vtcumque comparenti ad defendēdum reum, in nihilo nocet scientia, vel ignorantia litis motæ.*
25 *.. comparens ad infringendum iura actoris, non coadiuuando reum, non impedit cursum causæ inter eos.*
26 *.. veniens ad infringendū iura actoris iuxta terminos* l. sæpè de re iudicata *auditur, impedito cursu causæ prioris, si de ea notitiam non habuerit.*
27 *Scientia præsumpta non sufficit, vbi agitur de alicuius præiudicio, sed requiritur certa.*

De tertio veniente ad causam, quando admittatur ad sui iuris prosequutionem absque læsione status, in quo ipsa reperitur.

CAPVT XXX.

1 EX *text. in l. 1. ff. de concussion. & in l. 3. vbi glos. ff. quod met. cau.* desumitur, quod pro compositione violenter extorta teneatur officialis, prout etiam aduertit *Paris de Puteo de syndicatu in verb. compositio cap. 6. num. 5.* qui *in verb. Index malè iudicans cap. 1. in princip.* notabiliter subdit, quod si officialis per sententiam condemnatoriam iniustè latam aliquid ab inquisito extorserit, licet illud det Thesaurario domini, vel Baronis, tenetur tamē ipse principaliter, dominus autem in subsidium, ex doctrina *Bart. in l. non itaque §. grauis de administr. rer. ad Ciuit. pertinet.* vnde dicebatur pro V.I.D. Francisco Maffi agente in M. Cur. Vicariæ contra Stephanum de Vrso Gubernatorem, & Prosperum de Ruffis ærarium principalis Curiæ Ciuitatis Rossani pro restitutione compositionis ducatorum ducētum quinquaginta sibi extortæ, non esse in hoc iudicio audiendam Illustrem Principissā, ad cuius beneficiū prædictā sūma fuit incorporata. Vel saltim non posse impedire iudicium iam cęptum, & conclusum contra prædictos, sed illud debere suscipere in eo
2 statu, in quo reperitur; quod regulare est, vbi tertius comparet ad coadiuuandum, & defendendum reum, ex dispositione *text. in cap. vltim. vt lit. pend. in 6.* & tenēt *Innoc. Felin. & alij in cap. cum super de re iudic.* & hic fuit

casus decisus per Sacr.Cons. *in decis. Afflict. 235. num. 3. & 4.* ex doctrina *Angel in l. si instituta de inoffic. test am.* & notat *Vant. de nullitat. tit. quis possit dicere de nullitate nu. 25. Couarru. pract. qq. c. 13. nu. 1.* id exemplificãs in venditore opponẽte liti motæ cõtra emptorẽ, *l. venditore ff. de re iudic. cũ concord.* Itẽ in legatarijs defendẽtibus scriptũ hæredẽ in lite cõtra ipsũ motã, ad rescindendũ testamẽti tabulas, *& in l. si suspecta de inoffic. test am.* & in alijs casibus per eum relatis, sequitur *Menoch. cons. 488. nu. 5. lib. 5. And. Gail pract. obseruat. lib. 1. cap. 71. nu. 1. Bernardus Greueus ad eundem d. conclus. 71. num. 1. Fab. de Anna cons. 97. num. 1. Bero. decis. 79. Ioseph Ludouic. decis. Perus. 26. num. 27. vers. stat ergò, Cancer. var. resolut. lib. 2. cap. 16. de tertio oppositore num. 5. cum infinitis alijs relatis per Giurbam decis. 1. num. 24.*
3 *Gizzarell. decis. 40. nu. 2. Ludouis. decis. 203.* & quidem ratio est, quia hoc casu vnica iudicatur persona tertij venientis cum principali, *Surd. decis. 235. num. 22. Giurba decis. 1. num. 31.*
4 *Honded. cõs. 25. n. 29. vers. vlterius opinio,* & ideo tertius non poterit opponere exceptiones dilatorias, vel declinatorias, *Ioan. Vinc. de Anna alleg. 76. num. 3.* nec potest dicere, processum esse nullum, eo quòd ipse non fuerit citatus, vt dicit *Innoc. in cap. statuimus de elect. Afflict. dicta dec. 235. in fine, Castillo decis. Sicil. 78. num. 1. Mar. Muta decis. 54. nu. 16. Vinius deci. 304. num. 4.* quos sequitur *Thorò in Compend. decis. tom. 2. verb. tertius fol. 691. col. 2.* quæ quidem conclusio tã strictè procedit, vt & si tertius, qui interuenire vult, minor sit, vel aliàs priuilegiatus, non tamen poterit beneficia habere, si ea, priusquã ipse venerit, principalis habuit, vt tenet *Giurb. d. decis. 1. num. 25. cum seq. & num. 38.* quamuis de hoc esset maturiùs cogitandum propter nouissimam decisionem Sacri Consilij, vno dominorum Consiliariorum consensu latam quam refert *Gizzarell. decis. 40. nu. 15. & seq.* ad cuius exornationem videnda sunt, quæ doctissimè scribit *Iulius Cæsar Imbrian. de primo, & secundo benefic. considerat. 6. num. 74.* Vnde non cogitur actor cum tertio subintrante litem substinere, sed tantùm hic admittitur, vt simplex defensor, prout *ex Bald. & alijs docet Natta cõs. 630. num. 1. lib. 3. optimè Honded. cons. 15. num. 8.* ideoque præter eas iudicaturas, quas refert *Couarru. loco su-*
5 *pra cit.* secundum eam opinionem pluriès iudicauit Sacrum Consilium in causa inter D. Thomam de Aquino, & sororem Ioãnis Vincentij Comi comparentem in iudicio moto contra D. Vincentium fratrem, ratione maioris paragij, referente Cõsiliario Patigno.

Rursus dicebatur eo tantùm casu esse admittendam dictam Illustrem Principissam, quo sua intersit litem agere, seu defendere: Idque dupliciter posse cõtingere, principaliter scilicet, aut secundariò. Si enim principaliter ad eã spectat, quia eius omnium maximè interest, vt docet *Bald. in l. principaliter per illum textum in princip. C. de liber. caus.* Et tunc cum
6 iam sit probatum in actis, ipsam habuisse scientiam litis motæ, succedit dispositio *text. in l. sæpè 63. de re iudic.* vbi sẽtẽtia licet inter alios lata piudicat sciẽtibus, ibi, *Cũ quis de ea re, cuius actio, vel defensio primum sibi competit, sequenti agere patiatur;* ex quo textu hanc distinctionem scientiæ, vel ignorantiæ in tertio pro suo interesse principaliter comparente desumit *Bart. in l. si prolusorio §. 1. num. 2. & sequen. ff. de appell.* & eum secuti sunt *Panor. in cap. cum super num. 3. de re iudic. & in cap. veniens il secondo de testib. n. 7.*

vbi

vbi Felin. num. 18. & sic fuisse votatum per Sacr. Cons. quod tertius veniens pro suo interesse teneatur iudicium suscipere in terminis, in quibus reperitur, quādo sciuit litem motam, licet ignorauerit publicationem, testatur *Afflict. d. decis. 135. num. 2. Couarru. pract. qq. cap. 13. Andr. Gail dicta obseruat. 70. num. 24. vers. tertiò limitatur, & obseru. 71. num. 14. & ibi Bernardus Greueus num. 70. Boer. decis. 79. Menoch. de arbitr. cas. 18. Cancer. var. resolut. lib. 1. cap. 13. de empt. & vendit. num. 66. cum multis alijs relatis per Giurbam d. dec. 1. nu. 9.*

7 (margin, beside "tum per Sacr. Conf.")

8 Si autem non principaliter, sed tantùm secundariò intersit Illustri Principissæ, nulla habita distinctione scientiæ, vel ignorantiæ, teneri litem suscipere in terminis, in quibus reperitur, fundat *Couar. loc. cit. & And. Gail. dicta obseruat. 71. nu. 14. Greueus ibidem num. 3. Ioseph Ludouic. d. decis. 26. num. 25.* dicens id comprobari ex doctrina *Paul. de Castr. d. l. sæpè nu. 5. de re iudic.* exemplo legatariorum, qui si velint adsistere scripto hæredi in iudicio contra eum moto, quod secundariò potest ipsis præiudicium afferre, siue sciuerint, siue ignorauerint, non possunt alterare statum causæ: & hic casus mea sētentia decisus fuit per Sacr. Cons. teste *Vinc. de Franch. decis. 492. num. 3. in fine*, vbi ait, *& per pretensa per vxorem non impediri causæ expeditionem reseruatis iuribus successionis pratensis per dictam D. Angelam*, latè *Thoro in Compend. decis. par. 2. verb. tertius fol. 691. col. 2. in fin.* vbi ait quod interesse tertij assistentis in iudicio debet esse fundatum de præsenti, & non de futuro sub spe fallibili, *Paul. Staiban. cons. 81. num. 37.*

Cùm ergò nec adiuuando reos conuentos, nec principaliter pro se agendo, cum sciuerit litem motam debeat Illustr. Principissa audiri ad impediendum causæ expeditionem, compilato iam processu inter Actorem, & reum, non esse de alio disputandum.

At pro parte Illustr. Principissæ dicebatur ipsam esse ex integro audiendam, nec iudicium posse tractari

9 cum prædictis Stephano, & Prospero: nam regula est in iure clara, quod causa cū eo est tractanda, cuius principaliter interest actorem excludere, vt probat *text. in d. l. principaliter interest 2. C. de liber. caus.* in præsenti autem iudicio satis constat, principale interesse spectare ad ipsam. Tùm quia ad eius beneficium pecunia, quæ prætenditur extorta, est incor-

10 porata: Tùm etiam quia Baro tenetur pro excessu suorum officialium in exercitio officij delinquentium, vt docet *Bart. in l. 1. C. de creat. lib. 12. cū alijs per Carauit. ad rit. 49. num. 18.* Vndè seruandum est, quod dicit *glos.*

11 *in l. de vnoquoque ff. de re iudic.* quod ille debet citari, de cuius interesse principaliter agitur, *Menoch. cōs. 1192. n. 29. & de adipiscen. possess. remed. 4. num. 457. Vinc. de Franch. dec. 492. nu. 3. & decis. 523. num. 16. & alios citat Giurb. decis. 1. num. 14. & 47.*

Probatur hęc pars mirificè *ex tex. in l. à Diu. Pio 5. si rerū de re iud.* vbi cōstitutum est, qđ si super rebus, quæ pignoris iure captę sunt, controuersia fiat, Iudex cognoscere debet de proprietate, & si cognouerit ad eū spectare, qui condemnatus est, rem iudicatam exequetur, ex quo *text. dicit Matth. de Afflict. dicta decis. 235. in fi.*

12 quod omnia fient de nouo quòad hunc tertium, qui dum venit ex se, potest bene post terminum comparere, & impeditur executio, donec sit cognitum, & discussum de suis iuribus: nam aliàs daretur locus collusionibus inter partes, vt bene obseruat

Rota

Rota Roman.decis. 335. *num.*2. *inter collect.nouiss.per Farinac.par.*1.

13 Neque hoc casu seruanda est dispositio *text. in l.is à quo de reiuendic.* vt scilicet tertio uenienti succurratur per idoneam cautionē; quia Consultus ibi nō loquitur de tertio, qui uenit principaliter ad causam, *vt aduertit Afflict.d.decis.*15. *num.*2. *Beninten. Rot.Bonon.decis.*75. *nu.*5. *refert Surd. decis.*335.*num.*5.

14 Quæ sine dubio procedunt, quoties tertius comparet,non ad coadiuuandū, sed ad infringendum alterius ex collitigantibus iura: nam eo casu expeditionem causæ inter Actorem, & reum impedit,*ex Bald.in cap.si duo de pac. iuram.firman. & ibi Afflict. n.*16.*ex l.si quis libertatem num.*2. *de petit.hæred.*quam ponderat *Menoch.cōs.* 488.*num.*8.*&* 9. *& alios allegat Giurba dicta decis.*1.*num.*33.

15 Nec de scientia litis motæ habita per procuratorem ipsius Illustri Principissæ esse habendam rationem: nam procuratoris scientia dominum in mora non constituit,vt probat *tex. elegans in l.item ueniunt* §. *petitam de petit.hæredit.ubi Angel.ait*, non est bona consequentia, Procurator scit,ergò etiā dominus scit,sequitur *Surd. cons.*183. *nu.*33. Igitur etiam admissa distinctione *Bart. in d. l. si proluforio de appellat.* esse omninò supersedendum in causa,& ipsam audiendam ex integro contendebat Principissa.

Sed replicabatur pro parte Francisci de Masso. Ad primum in iudicio concussionis principale interesse spectare ad prædictos officiales vim inferentes, vt supra fundatum est, *ex tex.in l.*1.*de concussion. cum concordā. suis*, & quod pecunia extorta, fuerit ipsi Principissæ tradita, hoc esse secundariò,& per accidens. Sed dato quod æquè principaliter interesset Principissæ,hoc non habet retardare cursum iudicij iam inchoati,& agitati contra cōcussores,sed sat est,quod per idoneam cautionem succurratur ei per terminos traditos à *Consulto in d.l.is, à quo de reiuendic. & decisos per Sacrum Consilium, ut per Vincent. de Franch.decis.*261. cuius text. dispositione cautum erit Principissæ,si victoriam reportabit contra supradictum Franciscum:quod expressè colligitur ex traditis *per eundem Afflict.* pro ipsius parte allegatum *d.decis.*235. vbi postquam dixit quod si tertius venit vt ex se,omnia fiunt de nouo, *per tex. in d.l.à Diuo Pio* §. *si super de re iudic.* immediatè subdit hæc verba. *Et habebis locum lex, is à quo ff.de reiuendic.* Ergò expressè sensit non esse impediendum primum iudicium per tertij principaliter interesse habentis comparitionem: ideòque non est curan-

16 dum,quod *Afflict.* contrarium dixerit *in d.decis.*15.*num.*2. præterquam quod eidem respondet *Surd.dicta decis.*335.*num.*20.dicens *textum in d.l.is à quo* expressè contrariari intellectui tradito *per Afflict. in decis.*15. *num.*2.

Et ad id,quod vltimo loco dicebatur, scientiam Procuratoris non esse

17 scientiam domini, & proinde ei non nocere, dictum fuit regulariter factū procuratoris nocere domino ex regula *tex. in l.si procurator C. de procurat. & in l.transactionis placitum C. de transact.* non tantùm cum facit actū præiudicialem domino, sed etiam cū aliquid omittit, vt decisum *per Rot. Roman.refert Verall.decis.*415.*num.*5. *par.*2.*Hartm.Pistor.qq. iur. lib.*1. *q.* 36.*num.*2. *Bernardus Greueus ad Gail. d.conclus.*45.*in princ.* cum sibi imputare debeat dominus, quod negligētem procuratorem elegerit, *l. cum*

18 *mādato in fine ff.de minor.*adeòquod in integrum restitutionem non possit petere dominus aduersus procuratoris

ratoris negligentiam, sed agere debet remedio ordinario: actione scilicet mandati ad damna, & interesse aduersus eundem, si sit soluendo, *ex tex. in l. si remunerandi §. primo, & in l. si procuratorem dedero §. si tutores ff. mandati cum concord.*

19 Et hæc actio non tantum importat interesse doli, sed leuissimæ quoq; culpæ; nam propter tacitam assertionem industriç procurator tenetur de omni culpa *ex tex. in l. à procuratore C. mandati*, & ita practicatum in Camera Imperiali refert *Gail. lib. 1. obseruat. 45. & ibi Bernard. Greu. Afflict. in Constit. Regni minorum iura nu. 19. Alexan. Trentacinq. var. resol. lib. 2. tit. de appellat. resolut. 7. num. 8.* & ita tenuit Sacrum Concistorium Regni Siciliæ in casu proposito *in decis. 1. Mar. Giurb.* vt videre est ibidem *nu. 46.* qui multos allegat, & in specie quod scientia procuratoris noceat domino tenet *Costa in tract. de fact. scient. & ignor. q. 79. num. 1.*

Magna Curia Vicariç latè his discussis me referente censuit, Illustr. Principissam non posse impedire causç expeditionem inter prædictos Fráciscum, Stephanum, & Prosperum, sed teneri iudicium suscipere in eo statu, in quo reperitur, procedendo per infrascriptas conclusiones, ad quas ferè tota pręsens materia tanquam ad fontem, & originem reducitur.

Prima conclusio.

20 Tertius veniens ad causam ad coadiuuandum simpliciter, & defendendum reum, potest iudicio assistere, non alterato statu, & cursu causæ iuxta rescriptum Summi Pontificis *in d. cap. vlt. vt lite pendente*, & quæ nos tradidimus supra.

Secunda conclusio.

21 Tertius non simpliciter comparens ad defendendum reum, sed pro suo secundario cómodo vel interesse, quod possit ex sentẽtia forsan proferenda contra reum sibi resultare, de quo sufficit apparenter cóstare, vt per bellè *ex Innoc. notat Gizzarell. decis. 40. num. 7. & 8. latè post alios Gratian. discept foren. tom. 3. cap. 439. num. 21. cum seq. Rota Roman. decis. 503. num. 4. inter nouiss. collect. per Farinac. par. 2.* & exempla habentur *in l. venditor ff. de iudic.* nec etiam impedit cursum prioris causæ, iuxta *tex. in l. si suspecta de inoffic. testam.* quoniam satis est iudicium agi cum legitimo, & principali contradictore, *l. si Papinianus §. ultim. l. qui repudiantis §. fin. ff. de inoffic. testam. l. à sententia, et l. si prolusorio ff. de appellat.* & esse ad hoc *textum insignem dicit Couar. in l.*

22 *si superatus ff. de pignor.* & ita fuit decisum per Sacr. Consil. non esse audiendam matrem, ad finem retardandi iudicium cæptum cum filio propter interesse, quod ipsa habere pretẽdebat in successione filij, vt testatur

23 *Vincen. de Franch. decis. 492.* & nouissimè celebrem refert decisionem Sacri Consilii iunctis Aulis factã *Gizzarell. decis. 40. num. 12.* Hisque duobus casibus nullam esse adhibendam distinctionem scientiæ, vel ignoran-

24 tię litis motæ eoquod neque scientia nocet, neque prodest ignorantia, optimè aduertit *doctiss. Couarru. d. c. 13. num. 3. in fine.*

Tertia conclusio.

25 Tertius comparens ad infringẽdum iura actoris, non quidem coadiuuando reum, sed potius petẽdo illum cõdemnari ad rem per actorem

rem petitam, sibi tertio restituendā: vnde litigium dirigitur principaliter contra reum conuentum, & in consequentiam excluditur actor; & tunc erit admittendus hic tertius, siue sciens, siue ignorans litem motam ad proprij iuris probationem absque lęsione status prioris causæ, neque impedita eius exequutione, dummodò eidem venienti succurratur salutari cautionis remedio tradito *per Cōsult. in d.l. is à quo de rei vendicat. & in l. penult. de petit. hæred.* quomodò eleganter decisum fuit *per Rot. Roman. de. is. 4. in antiquior. cuius post Felin. meminit Couar. d. lib. pract. qq. cap. 14. n. 4* dicens, id procedere, præsertim vbi tēpore, quo tertius cōparet, cōclusū sit in causa, vel didicita sint testificata, sequitur *Io. Vinc. de Anna allegat. 76. num. 5. & 6. Honded cons. 25. num. 22. & 23. Ludouis. decis. Lucen. 56. nu. nu. 2. & 3. & decis. Perus. 26. cum alijs quos sequitur Giurba dicta decis. 1. num. 33. vers. si contrarium Christof. Mart. decis. 13. Rot. Senen. num. 25.* quidquid *Peguer. decis. 267. num. 3.* dicat seruari in Regia Audientia Cataloniæ, quod repellatur tertius ab eo iudicio reseruatis suis iuribus in alio: Et hic casus fuit sollemniter decisus per Sacrum Consilium in causa Isabellæ, & Beatricis de Tapia meæ Auiæ cum Leone Caramanico: in quo iudicio cum subintrasset D. Carolus de Tapia nunc meritissimus Reg. Decanus Collateralis Regij Consilij, & Auunculus meus, petendo audiri ex integro, suspenso cursu causæ prioris, fuit decisum, esse in eo procedēdum, adhibito remedio cautionis, de quo in eo textu, & hanc opinionē plenè discusso articulo tenuit *Guttier. pract. qq. lib. 1. q. 66. per tot. D. Reg. Rouit. ad Pragm. 1. de bon. prodit. num. 137. & Imbrian. de 1. & 2. beneficio, consider. 6. num. 47. & seq.*

Quarta conclusio.

26 Tertius veniens principaliter ad infringendum iura actoris, quæ cum suis inter se sunt omninò contraria, dicens, non ad conuētum, sed ad ipsum, licet tardè venientem, litis defensionem spectare, reoque nullum competere interesse, quæ est species proposita *per Consult. in d. l. sæpè de re iudic.* prout rectissimè obseruat *Couar. d. cap. 13. num. 3.* & est verè casus noster, audiendus est præhabita superiori distinctione scientiæ, vel ignorantiæ litis motæ: nam prior definienda est, vbi sciuerit causam agi; quod probatur tàm expressè, quàm eleganter *in d. l. sæpè,* ibi, *scientibus sententia, quæ inter alios data est, obest, cū quis de ea re, cuius actio, vel defensio primum sibi competit, sequenti agere patiatur.*

Et quidem ratio non est in obscuro, nàm is ad quem primariò, & principaliter spectat litis actio, vel defensio iuxta terminos *d. l. principaliter C. de liber. caus.* si per alterum agi, vel defendi patiatur, videtur consentire quod causa per illum tractetur, ideoque acta, & sententia ei nocebunt, vt probat *tex. in d l. sæpè, & tradit Couar. d. cap. 13. num. 3.* meritoque non poterit prioris causæ expeditionem impedire, sed pati debet, priorem causā agi, cum secus erit, sic constet omninò ignorantiam habuisse illius litis: nam iniquum foret, vt ipso non citato cuius principaliter interest, causa tractetur, quæ posit eidem præiudicium afferre, quod omni iure prohibitum est, & hi sunt termini *text. in d. l. Titia 34. ff. solut. matrim.* & tradit *Couar. d. cap. 14. n. 3. vers. hactenus.* Quidquid contra videatur sentire *Barbos. in d. l. Titia num. 8. & Imbrian. de primo, & secundo benefic. consider. 6. n. 42.* cuius dicta locum habebunt, vbi tertius,

tius se opponens ignorauerit causã agi inter actorem, & reum, vt colligitur ex inferius traditis per *Imbrian. num.* 78. & ita quoque intelligenda est *decisio Rota in vna Nolana pensionis* 13. *Iunij* 1611. *coram Sacrato, relata per Oliuer. Beltram. in addit. ad decis.* 259. *Ludouis. num.* 8. *& per Riec. in collect. par.* 7. *collect.* 1936.

Postmodum Sacrum Consilium me referente iudicauit, Illustr. Principissam esse ex integro audiendam, reuocando decretum Magnæ Curiæ Vicariæ, non quod dubitauerit de veritate supradictarum conclusionũ. Sed habuit pro vero, scientiam præsumptam Illust. Principissæ ipsi non officisse quoad hoc vt nequeat pro suo principali interesse nouum iudicium inchoare, *iuxta tex. in d. l. item*
27 *veniunt* §. *petitam de petit. hared.* eo quod, vbi agitur de præiudicio alicuius, non sufficit præsumpta, sed requiritur certa scientia, vt perbellè censuit *Rot. Roman. decis.* 507. *num.* 8. *& latius decis.* 521. *inter nouiss. collect. per Farinac. par.* 1. *to.* 2. Ad materiam tamẽ tertij veniẽtis ad causã, quãdo possit retardare iudicium, siue ipsius executionem, videndi sunt *Felin. in c. cum super de re iudic.* qui congerit triginta sex declarationes, *Facchin. lib.* 5. *controu. cap.* 5. *Dueñas reg.* 224. *Diaz reg.* 166. *cum alijs relatis per Stephan. Gratian. discept. forens. to.* 3. *c.* 439. *in princ.* Sed nouissimè supra omnes materiam feliciter declarauit *D. Rege Rohit. in suis decis. dec.* 11 ad quam recurrendo amplius de eã non fitiet vnusquisque.

SVMMARIVM.

1 **V**Suræ non debentur nisi ex mora.
2 ... *etiam si mercator sit creditor, & solitus negotiari.*
3 ... *et fructus rei percipiat.*
4 *Contractus inæqualitas cessat ex partium voluntate.*
5 *Dilatione concessa debitor non dicitur constitutus in mora.*
6 ... *Pendente, potest de interesse, seu vsuris pacisci.*
7 *Vsura non debent transcendere fructuum valorem.*
8 *Pacto legis commissoria renunciare videtur is, qui post terminum præfixum pretium, vel vsuras recepit.*
9 *Vsurarum receptio repugnat pretij solutioni.*
10 *Electione vnius ex contrarijs videtur alteri renunciatum.*
11 *Vsuras recipiens, censetur contractum approbare, & a rescissione recedere.*
12 *Pacto legis commissoria extincto, non licet ad illud redire.*
13 *Fructus societatis recipiens post lapsũ termini ad præstandum fideiussionẽ, censetur pdicta pstationi renũciasse.*
14 *Pactum affrancandi censetur resolutum per receptionem pretij.*
15 Decisio notabilis Sac. Rot. Roman.
16 *Rescissioni cõtractus obtentę à creditore tacitè videtur renunciatum per receptionem tertiarum.*
17 Text. in l. 2. C. de iur. dom. impetr. *procedit data actuũ incõpatibilitate.*
18 *Caducitas cẽsetur à domino remissa ob receptionem canonis ab emphyteota.*
19 *Prorogatio termini ad soluẽdũ sortẽ inducitur p usurarũ receptionẽ post illũ.*
20 *Iusiurandum habet uim clausula,* rato manente pacto.
21 *Clausula,* rato manente pacto, *quid operetur.*
22 *Periurium iam incursum non potest creditor remittere, sed bene pœnam eius ratione sibi debitam.*
23 *Actus, per quem res reducitur ad suam naturam, facilius conceditur.*
24 *Debitum ex una causa non est incõueniens, quod conuertatur in aliam.*
25 *Pactũ de restituẽdo sortẽ apponitur fauore debitoris in contractu censuali.*

V Dila-

Dilatione concessa debitori ad soluendum debitum non esse improbatum de vsuris, siue interesse pacisci, sed creditorem, qui post diem præfixum eas receperit, censeri à pacto resolutionis contractus recessisse.

CAPVT XXXI.

QVamuis id regulare
sit in omni vsurarum
materia, siue ratione
1 lucri cessantis, siue
damni emergẽtis, vt
illę non debeantur,
cessante debitoris mora *ad tex. in l.*
lecta vers. sed cum fortis ff. si cert. pet. l.
cum quidam §. si pupillo de usur. l. in
hac ff. de condict. triticar. & docet *Fe-*
lin. in cap. cum P. & G. num. 1. de offic.
delegat. Dec. in cap. cum uenerabilis nu.
14. vers. quantum de except. Couar. lib.
3. uar. cap. 4. num. 2. & infinitos refert
Caualcan. decis. 2. nu. 27. & seq. par. 2.
& decis. 22. num. 5. par. 4. & faciunt
2 notata *per Surd. decis. 260. & 261.*
quos sequitur *Mastrill. decis. 16. nu.*
6. Ludouis. decis. 147. num. 2. etiam si
creditor sit mercator, & solitus cum
pecunia negotiari, prout tenet *Are-*
tin. cons. 9. ad finem, Crauett. cons. 87. ad
finem, & sequitur Barbos. in l. de diuisio
ne num. 67. ff. solut. matrim. & quan-
3 tumcunque debitor emptor sit, &
fructus rei percipiat; nam non data
mora non currunt vsuræ, sicque li-
mitari regulam *textus in l. curabit C.*
de action. empt. ex Afflict. dec. 20. in fin.
Paris. in cap. cum uenerabilis col. 8. de
except. defendit idem Barbos. loco cit.
num. 69. & 70. dicens, hoc posse ad-
mitti in terminis *d. l. curabit*, eò quod
4 stante partium voluntate, cessat inę-
qualitas contractus, *arg. tex. in l. cum*
donationes C. de transact. præsertim si
venditor dilationem dederit suo de-
5 bitori ad pretium soluendum, quia
tunc nõ dicitur in mora constitutus,
vt per *Caualcan. in locis superius alle-*
gatis, & alios plures relatos per Ioannẽ
Franciscum de Ponte cons. 2. nu. 120. &
seq. Mastrill. d. decis. 16. numer. 5.
& Barbos. loco cit. nu. 68. uers. quamuis
igitur.

Nihilominus ex eodem *textu in*
d. l. lecta in principio si cert. pet. ibi; *Con-*
6 *uenitque inter nos &c.* satis expressè
probatur, quod si specialiter conuen-
tum sit, vt dilatione durante vsuræ
pretij solui debeãt, certè valebit hoc
pactum: idque placuit etiam *Paulo de*
Castr. in l. Iulianus §. ex uendito de ac-
tion. empt. nu. 3. post med. & Alexan.
Curt. iunior. Alciat. & Dec. in d. l. lecta,
& probari videtur *ex text. in l. Lucius*
ff. depositi, & tenet Alexan. cons. 221. n.
8. lib. 2. & alij quos est secutus Barbos.
ibid. num. 71. & 72. Rot. Roman. decis.
372. num. 6. inter totidem criminum,
& testium collectas per Farinac. vbi
pluries sic fuisse determinatum,
Regens de Ponte de potest. Proreg. titul.
4. de regalib. imposit. §. 5. num. 68. uers.
Io. And. dicẽs esse communẽ opinio-
nẽ, & nedũ de incerto interesse, sed
7 etiam de quantitate certa, & taxa-
ta respectu illius valebit cõuẽtio, dũ-
modo verosimiliter non excedat fru-
ctuum percipiendorum rationem.

Bald.

Bald. Nouell. de dot. par. 7. priuileg. 3. n. 3. Cagnol. in d. l. curabit num. 57. C. de action. empt. Anchar. iun. qq. famil. lib. 2. quæst. 33. num. 4. Couar. loc. cit. nu. 6. dum tamen creditor mercator sit, vel aliàs solitus negotiari, *Couar. d. c. 4. num. 5. Guttier. de iuram. confirmat. par. 1. cap. 2. num. 5. & 6. Barbos. loc. proximè cit.* latiusque prosequitur etiam ex Theologorum placitis cõprobando *Reg. de Ponte dicto titul. de regal. impos. §. 5. num. 70. & seq.* concludens tandẽ hãc esse quęstionẽ de indubitabili in hoc Regno ex immemorabili consuetudine sic cõtrahendi, secundum quam semper fuit iudicatum talem cõuentionem validam esse, eo quod emptiones sunt semper promptæ, & paratæ; ideoque nemo præsumitur tenere pecuniam otiosã in arca, quãuis mercator non sit: quo casu omni iure debetur interesse lucri cessantis etiam ei, qui non consueuit negotiari, secundum *Anchar. cons. 150. & Castren. in l. diuortio nu. 6. in fin. solut. matrim. & alios relatos per Surd. decis. 262. num. 1.*

His fundamentis iustissimus visus fuit cõtractus vẽditionis certæ quãtitatis animalium Bubalinorum factę per Franciscum Antonium de Ragona V.I.D. Ioanni Nicolao de Vicarijs Ciuitatis Salerni, habita ei fide de pretio per quadriennium hac lege, vt interim solueret vsuras ad rationem septem pro centenario. Sed quia elapsa dilatione prædicta ipse Franciscus Antonius venditor per aliud tantundem distulit pretium illud petere, recipiendo quoque vsuras: cum postea egerit in Mag. Cur. Vicariæ sup tenore illius instrumẽti, illudq; intenderet liquidare cõtra ipsum Ioãnẽ Nicolaum pro capitali vigore pacti rescissorij in eo appositi.

Excipiebat emptor, prædicto pacto iam nõ posse vti venditorẽ ipsũ, eoquod per receptionem prædictarum vsurarum censetur ab eo recessisse, & proinde esse in ipsius electione; vel vsuras pendere, vel sortem restituere. Est namque huiusmodi pactum rescissorium ad instar pacti legis commissoriæ, cui renunciasse vi-
8 detur creditor, si post lapsum termini
pretium rei petat; vnde resolutionem
contractus intendere iam non poterit, *ad tex. in l. post diem*, ibi, *legi commissoriæ renunciare videtur, nec variare, & ad hanc redire potest ff. eod. tit.* & clarius ad rem nostram *in l. commissoriæ C. de pact. inter empt. & vendit.* vbi propriè de vsuris pretij rei venditæ sermo fit, ex quarum receptione post tempus præstitutum non licere ad commissoriam redire, rescribit Imperator. Cuius decisionis ratio in
9 promptu habetur: nam vsurarum
petitio repugnat ex diametro pretij
receptioni, vt bene aduertit *glos. ibidem in verb. vendicationem*; ideò cre-
10 ditor eligendo vnum ex contrarijs,
censetur alij renunciasse, *l. mater de inoffic. testam.* ad quã regulam exornandam plura congerit *Ferdinand. Gargiareus lib. 2. patrociniorũ, patroc. 9.* cui ipse aliam addo: nam recipiens vsurarum solutionem censetur contractum approbare, eoque vti; vnde dicẽdum est recedere à pacto rescissorio, quia hæc duo stare simul non possunt, nõ secus ac si creditor vellet simul, & semel contractũ substinere, & rescindere, vt post *Dec. in l. cũ proponas limit. 5. C. de pact. Rolan. cons. 69. num. 46. lib. 4. Surd. de alimen. tit. 9. q. 26. num. 132. in fine,* docet *Gratian. discept. forens. cap. 151. num. 5. Castracan. de societ. cap. 69. num. 8. Bald. Aretin. Surdus, & alij relati per doctissimum D. Marium Cutelli decis. 1. oratione 1. nu. 119.* constanter affirmantem, eum, qui petit interesse, resolutioni contractus, qua vti poterat vigore pacti, vel

Dilatione conceſſa debitori ad ſoluendum debitum non eſſe improbatum de vſuris,ſiue interesse paciſci, ſed creditorem, qui poſt diem præfixum eas receperit, cenſeri à pacto reſolutionis contractus receſſiſſe.

CAPVT XXXI.

QVamuis id regulare
ſit in omni vſurarum
materia,ſiue ratione
1 lucri ceſſantis, ſiue
damni emergẽtis,vt
illę non debeantur,
ceſſante debitoris mora *ad tex. in l.
lecta verſ.ſed cum fortis ff.ſi cert. pet.l.
cum quidam §.ſi pupillo de uſur. l.in
hac ff.de condict.triticar.* & docet *Fe-
lin.in cap. cum P. & G. num.1.de offic.
delegat.Dec.in cap.cum uenerabilis nu.
14.uerſ.quantum de except.Couar.lib.
3.uar.cap.4.num.2. & infinitos refert
Caualcan.decis.2.nu.27. & ſeq. par.2.
& decis. 22. num.5. par.4.* & faciunt
2 notata *per Surd. decis.260. & 261.*
quos ſequitur *Maſtrill. decis.16.nu.
6.Ludouiſ.decis.147. num.2.* etiam ſi
creditor ſit mercator, & ſolitus cum
pecunia negotiari, prout tenet *Are-
tin.conſ.9.ad finem,Crauett.conſ.87.ad
finem,& ſequitur Barboſ.in l.de diuiſio
ne num.67. ff. ſolut.matrim.* & quan-
3 tumcunque debitor emptor ſit, &
fructus rei percipiat; nam non data
mora non currunt vſuræ, ſicque li-
mitari regulam *textus in l. curabit, C.
de action.empt. ex Afflict.dec.20.in fin.
Pariſ.in cap.cum uenerabilis col.8. de
except. defendit idem Barboſ. loco cit.
num. 69. & 70.* dicens,hoc poſſe ad-
mitti in terminis *d.l.curabit*,eò quod
4 ſtante partium voluntate,ceſſat inę-
qualitas contractus, *arg.tex. in l.cum
donationes C. de tranſact.* præſertim ſi
venditor dilationem dederit ſuo de-
5 bitori ad pretium ſoluendum, quia
tunc nõ dicitur in mora conſtitutus,
vt per *Caualcan. in locis ſuperiùs alle-
gatis, & alios plures relatos per Ioannẽ
Franciſcum de Ponte conſ.2.nu.120.&
ſeq. Maſtrill. d. decis. 16. numer.5.
& Barboſ.loco cit.nu.68. uerſ.quamuis
igitur.*

Nihilominus ex eodem *textu in
d.l.lecta in principio ſi cert.pet.* ibi; *Con-
6 uenitque inter nos &c.* ſatis expreſsè
probatur,quod ſi ſpecialiter conuen-
tum ſit, vt dilatione durante vſuræ
pretij ſolui debeãt, certè valebit hoc
pactum: idque placuit etiam *Paulo de
Caſtr.in l.Iulianus §. ex uendito de a-
ction. empt. nu.3. poſt med. & Alexan.
Curt.iunior. Alciat.& Dec. in d.l.lecta,*
& probari videtur *ex text. in l. Lucius
ff.depoſiti,& tenet Alexan.conſ.221.n.
8.lib.2. & alij quos eſt ſecutus Barboſ.
ibid.num.71.& 72.Rot. Roman. decis.
372.num.6. inter totidem criminum
& teſtium collectas per Farinac.* vbi
plµries ſic fuiſſe determinatum,
*Regens de Ponte de poteſt.Proreg. titul.
4.de regalib.impoſit.§.5.num.68. uerſ.
Io. And.* dicẽs eſſe commune opinio-
nẽ, & nedũ de incerto intereſſe, ſed
7 etiam de quantitate certa, & taxa-
ta reſpectu illius valebit cõuẽtio, dũ-
modo veroſimiliter non excedat fru-
ctuum percipiendorum rationem,
Bald.

Bald.Nouell.de dot.par.7.priuileg.3.n.3.Cagnol.in d.l. curabit num.57. C.de action. empt. Anchar.iun.qq famil.lib.2.quæst.33.num.4.Couar.loc.cit. nu. 6. dum tamen creditor mercator sit, vel aliàs solitus negotiari, *Couar.d.c.4.num.5.Guttier. de iuram.confirmat.par.1.cap.2.num.5. & 6. Barbos. loc. proximè cit.* latiusque prosequitur etiam ex Theologorum placitis cõprobando *Reg. de Ponte dicto titul. de regal. impos.§.5.num.70. & seq.* concludens tandẽ hãc esse quęstionẽ de indubitabili in hoc Regno ex immemorabili consuetudine sic cõtrahendi, secundum quam semper fuit iudicatum talem cõuentionem validam esse, eo quod emptiones sunt semper promptæ, & paratæ; ideoque nemo præsumitur tenere pecuniam otiosã in arca, quãuis mercator non sit: quo casu omni iure debetur interesse lucri cessantis etiam ei, qui non consueuit negotiari, secundum *Anchar. cons.150.& Castren.in l.diuortio nu.6. in fin. solut.matrim. & alios relatos per Surd.decis.262.num.1.*

His fundamentis iustissimus visus fuit cõtractus vẽditionis certæ quãtitatis animalium Bubalinorum factę per Franciscum Antonium de Ragona V.I.D. Ioanni Nicolao de Vicarijs Ciuitatis Salerni, habita ei fide de pretio per quadriennium hac lege, vt interim solueret vsuras ad rationem septem pro centenario. Sed quia elapsa dilatione prædicta ipse Franciscus Antonius venditor per aliud tantundem distulit pretium illud petere, recipiendo quoque vsuras: cum postea egerit in Mag. Cur. Vicariæ sup tenore illius instrumẽti, illudq; intenderet liquidare cõtra ipsum Ioãnẽ Nicolaum pro capitali vigore pacti rescissorij in eo appositi.

Excipiebat emptor, prædicto pacto iam nõ posse vti venditorẽ ipsũ, eo quod per receptionem prædictarum vsurarum censetur ab eo recessisse, & proinde esse in ipsius electione, vel vsuras pendere, vel sortem restituere. Est namque huiusmodi pactum rescissorium ad instar pacti legis commissoriæ, cui renunciasse vi-
8 detur creditor, si post lapsum termini pretium rei petat; vnde resolutionem contractus intendere iam non poterit, *ad tex.in l. post diem*, ibi, *legi commissoria renunciare videtur, nec variare, & ad hanc redire potest ff. eod. tit.* & clarius ad rem nostram *in l.commissoria C.de pact. inter empt. & vendit.* vbi propriè de vsuris pretij rei venditæ sermo fit, ex quarum receptione post tempus præstitutum non licere ad commissoriam redire, rescribit Imperator. Cuius decisionis ratio in
9 promptu habetur: nam vsurarum petitio repugnat ex diametro pretij receptioni, vt bene aduertit *glos. ibidem in verb. vendicationem*; ideò cre-
10 ditor eligendo vnum ex contrarijs, censetur alij renunciasse, *l. mater de inoffic.testam.* ad quã regulam exornandam plura congerit *Ferdinand. Gargiareus lib.2.patrociniorũ, patroc. 9.* cui ipse aliam addo: nam recipiens vsurarum solutionem censetur contractum approbare, eoque vti; vnde dicẽdum est recedere à pacto rescissorio, quia hæc duo stare simul non possunt, nõ secus ac si creditor vellet simul, & semel contractũ substinere, & rescindere, vt post *Dec.in l. cũ proponas limit.5.C.de pact. Rolan.cons.69. num.46.lib.4. Surd. de alimen.tit.9.q.26.num.132.in fine, docet Gratian. discept.forens.cap.151.num.5.Castracan. de societ.cap.69.num.8. Bald. Aretin. Surdus, & alij relati per doctissimum D. Marium Cutelli decis.1.oratione 1.nu.119.* constanter affirmantem, eum, qui petit interesse, resolutioni contractus, qua vti poterat vigore pacti, vel

diei lapsus censeri renunciasse, &
12 perbellè ratiocinatur *Ruin.conf.*155. *nu.*11. dicens pacto legis commissoriæ extincto non licere ad aliud redire *Crauett.conf.*106.*num.*2. *vbi plura*, *Surd.conf.*104.*per tot.lib.*1. *Gratian.to.*2.*discept.forens.cap.*301.*num.*59.

His consequens est, vt in contractu societatis censeatur remissa datio
13 fideiussorum, infra certum tempus promissa ex receptione fructuum ipsius societatis *Gratian. dicto cap.*301. *num.*36. *Castracan.d.cap.*69.*nu.*8.

Idque in specie procedit in pacto affrancandi posito infra tale tempus; nam p receptionē pretij censetur ab
14 ipso recessum *Caualcan. d. decis.* 16. *num.*38.*par.*2. *Ioann. Bapt. Costa de ration. ratà q.*83.*num.*7.

Ideo *Rota Romana in nouissimis*
15 *par.*4. *decis.*805. notabiliter tenuit, quod debitor, qui fideiussores intra certum terminum præstare tenebatur suo creditori, & nisi præstiterit, integrum debitum soluere teneatur, si eo elapso receperit vsuras, seu interesse pro terminis decursis, non potest amplius pro integro debito molestari, eoquod creditor per earum summarum receptionem videtur recessisse ab actione illud petendi.

Sed quod magis est prædicta vera sunt, non tantùm antequā cōtractus
16 rescindatur, sed etiā facta rescissione, si creditor receperit adhuc tertias, prout ante rescissionem recipiebat, contractus adhuc remanet integer, & resolutioni ipsius videtur renunciatum, prout probari *ex tex. in l.*2.*C.de iur. domin. impetran.* in quo creditor recipiendo vsuras crediti, postquam dominium pignoris sibi quæsitum est, censetur renunciasse dominio prædicto, eoquod non possūt stare simul, esse dominum pignoris, & iure creditoris exigere vsuras expresè tenet *Philip. Pascal.de virib.*
17 *patr.potest.par.*4. *cap.*6. *num.*19. nec dissenti: *D. Reg. Rouit.ad Pragm.*1. *de censib.num.*42. *vers. non obstat*, vbi datur actuum incompatibilitas.

Et facit, quod communiter tradūt
18 *DD.* nēpè vt dominus rei emphiteoticæ recipiendo canonem ab emphiteota censeatur remittere caducitatē incursam, qua de re latè agit *Menoch. de præsumpt.lib.*3. *præsumpt.* 112. *vbi num.*11. fatetur non solere ab hac opinione recedi in iudicijs, *Surd.dec.* 317.*per tot. Ruinus d.cons.*155.*num.*8. *Castracan.d.cap.* 69. *num.*8. *Gratian. cap.*152.*num.*12. & 15. & *cap.*302. *numer.*16. *Pascal.d.cap.*6. *numer.*18. de eiusque veritate satis disserit *D. Reg. Rouit.loc.cit.num.*41. & 42.

Et non deest nobis punctualis decisio in materia prorogationis termini ad soluendum sortem principalē, *Gaspar.* enim *Thesaur.lib.*2.*qq forens. cap.*54.*in fine* refert, prorogationem
19 termini satis constare ex receptione vsurarum post lapsum ipsius. Vnde dicit, quod si creditor prorogauit tēpus suo debitori, vel expresè, vel tacitè, recipiendo vsuras medij temporis, tunc fideiussor præstitus ad soluēdum sortem principalem infra illud, erit liberatus, & in hanc partem inclinasse Senatum Pedamontanum. Cōsequitur ergò parem vim obtinere quoad termini prorogationē vsurarum receptio, vel expressa conuentio.

Neque his quidquam obstabit ius-
20 iurandum in contractu prædictæ vēditionis appositum, quod habet vim clausulæ, *rato manente pacto*, vt per *Alex.cons.*206.*col.*2.*in principio lib.*7. *Seraph.de priuileg.iuram. priuileg.* 85. *nu.*2. cuius effectus is est præcipuus,
21 vt possit simul creditor recipere pœnam, & petere resolutionem contractus ex pacto rescissorio propter inobseruantiam, *glos.notab.in l.fi. verb. videant*

videant in fine de eo, *quod certo loco*, *Corneus conf.* 179.*num.* 1.*lib.*2. *& conf.* 40.*nu.*9.*ad fin.lib.*4. *Alex.d. conf.*106. *vol.*1. *in fine*, & latè demonstrat *Asinius de execution.* §.9.*c.*122.*nu.*2.*cum sequen.*quos pro dubitandi ratione refert *Gratian.discept.forens. cap.*302. *nu.*5. nam idem *Gratian. ibid. & cap.*
22 301.*num.*69. obiectioni satisfacit:eò quod licet creditor non possit suo debitori remittere periurium iam incursum, *ex Bart. in l. Labeo de iureiuran. Alexand. conf.*17.*num.*5.*lib.*3. poterit nihilominus pœnam ex periurio incursam ipsi debitam remittere, vt per *Gozadin. conf.*28.*nu.*28.*Felin. in cap.*1.*num.*2.*de iureiuran. Aloysium de Leo in d. l. commissoriæ nu.*9. *&* 10. *C.de pact.inter empt. & vendit. cum aliis per ipsum relatis*: idque locum habere non solum in remissione expressa,sed etiam tacita, *ex Felin. in d. cap.*1.*nu.*6.*vers. vnum etiam relatione dignum de iureiuran.*

Quæ omnia fortiùs conuincunt in casu nostro,cum per eam tacitam termini prorogationem reducatur con-
23 tractus ad suam propriam naturam, quod faciliùs concedi debet,*arg.tex. in l. si vnus* §. *pactus ne peteret de pact. & in l.filio,quem pater de liber. & posthum.*prout in simili considerat *Oroscius in l. iuris gentium* §. *quinimo*, *& num.*49.*de pact.Felician. in proœm. de censib. numer.* 23. etenim non est inconueniens, vt debitum ex causa venditionis conuertatur in contra-
24 ctum censualem ex fictione *text. in l.singularia si cert.pet.& diffusè traditis per Mastrill.decis.*16.*nu.*5.*&* 9.*Foller. super bulla in verb. huiusmodi num.* 95. *Bertrand.conf.*91.*num.*7.*lib.*3.*Molina de iust.& iur.lib.*2.*disputat.*390. *Salas de censib.dub.*8.*num.*5. *&* 8. vbi contrarijs respondet: huius autem ea est natura, vt sors nunquam peti possit, pendente vsurarum solutione, &
25 pactum de restituendo sortem, vel dissoluendo contractum esse appositum fauore debitoris, vt latè defendit *Felician.de censib.lib.*1.*cap.*7.*n.*15. *vers. verum cum altius, Roder. de ann. reddit.lib.*1.*q.*18.

Hæc considerabantur in Mag. C. Vic. ad impediendam instrumenti liquidationem per creditorem intentatam pro sorte principali,eademque in causa fuere, vt partes amicabiliter negotium componerent. Nobis autem quæ ad nouam quæstionem excitauimus, non iniucundum videtur posteris tradere.

SVMMARIVM.

1 Renunciationes,quæ fiunt per filias, in dubio præsumuntur facta contemplatione fratrum suorum.
2 *Filia,siue soror renuncians, deficientibus fratribus admittitur ad successionem renunciatam.*
3 *Verba dispositionis cui conueniunt, eidem conuenire debet dispositio.*
4 *Proximior vocatus ad successionem is dicitur,qui talis reperitur tempore, quo defertur.*
5 *Dispositio, cuius effectus differtur in certum casum,vel tempus,secundum illud tẽpus, vel casum cõsiderãda est.*
6 *Renunciationes,quæ per filias fiunt,sunt stricti iuris.*
7 .. *facta patri pro se & hæredibus suis, sibi soli ius quærunt.*
8 .. *præsumuntur facta contemplatione omnium fratrum,non tantum vtrinque coniunctorum.*
9 *Dispositio omnis semper censetur conformis dispositioni legis.*
10 *Filij ex diuersis matribus succedunt patri æqualiter,sed suæ matri vnusquisque.*
11 *Fratri vtrinque coniuncto succedunt fratres ex vtroque latere.*
12 *Renunciatio, & repudiatio qualiter differant*

differant inter se.
13 *Portio vacans hæreditatis non dii adi ta spectat per ius accrescendi ad aliã portionem, non autem ad personas.*
14 *Affectio maior præsumitur erga propriam sobolem, & posteritatem.*
15 *Pater semper præsumitur velle æqualitatem seruari inter liberos.*
16 *Secunda nuptiæ quare sint contrahentibus odiosa.*
17 *Affectio magis præsumitur erga personas testatori cognitas.*
18 *Maritus conuolando ad secundas nuptias amittit omnia, quæ titulo lucratiuo habuit ex prima vxore.*
19 *Dispositio, in qua simpliciter est facta mentio filiorum, in dubio intelligitur de filijs primi matrimonii.*
20 *Ex donatione contemplatione matrimonii facta filijs, acquiritur ius filiis ex illo matrimonio tantum.*
21 *Legatum factum viro, & vxori susceptis liberis intelligitur de susceptis ex eo matrimonio, non ex aliis.*
22 *Renunciatio semper intelligitur rebus sic stantibus.*
23 *Dictio*, aliorum, *est repetitiua similium.*
24 *Substitutio facta per verbum*, alium, vel alios superuenientes, *quid importet.*
25 *Verbum.* hæredibus, *in renunciatione appositum restringitur ad filios data coniectura affectionis erga eos.*
26 *Inuestitura dicitur fons, origo, & causa deuolutionis feudorum.*
27 *Tenor inuestituræ seruandus est, licet repugnet naturæ feudorum.*
28 *Verbum*, hæredibus, *etiam in feudis ad filios impropriatur data coniectura affectionis testatoris.*
29 .. *vbi adiungitur dictioni*, masculis, *semper intelligitur de filiis.*
30 *Verba intelligi debent in potiori significatu.*
31 *Filia renuncians paternæ hæreditati deficientibus fratribus vtrinque cõiunctis admittitur ad eorundem bonorum successionem.*
32 *Statutum excludens filiam dotatam à successione, intelligitur per filios ex primo matrimonio, non autem ex secundo.*
33 .. *deferens lucrum dotis marito, si mulier decedat sine filiis, intelligitur de natis ex eo matrimonio, non ex alio.*
34 *Renunciatio facta patri pro se, & filiis, seu hæredibus quibuscunque prodest tã fratribus vtrinq; coniunctis, quàm consanguineis.*
35 *Regula, indefinita æquipollet vniuersali, non procedit in odiosis.*
36 *Consuetudines Ciuitatis Neapolis vniformiter admittunt fratres vtrinque coniunctos, & consanguineos ad exclusionem sororum.*

Filiam, quæ accepta dote patri stipulanti pro se, & filijs, siue hæredibus, maternis bonis renunciauit, deficientibus fratribus vtrinque coniunctis non esse prohibitam in eis succedere propter consanguineorum existentiam.

CAPVT XXXII.

Renunciationes, quæ pactis dotalibus inseruntur ad formam traditam *in cap. quamuis pactum de pact.*
1 *in 6.* in dubio censeri factas per filias con-

1 contemplatione fratrum suorum cõmuniter receptum est apud Nostrates, sic namque scripsit *Bald. conf. 437. dub. 2. lib. 1. Couar. in d. c. quamuis pactum, §. 3. num. 4. ubi Io. Gutier. uerbo omninò seruari num. 14. Maran. disput. 10. num. 27. in princ. Capic. decis. 190. Reg. de Ponte cons. 39. cum alijs relatis per Franc. Molino de rit. nupt. lib.*
2 *3. q. 85. num. 7. & q. 92. num. 26.* a leoque deficientibus ipsis fratribus admittitur ad succesionem renunciatã soror ipsa, siue filia pacto non obstante, *ex Bald. d. cons. 437. de Pont. d. cons. 39. Lanar. cons. 49 Mastrill. post alios decis. 65. num. 14. Capic. d. decis. 190. Cardin. Tusc. pract. concl. tom. 5. lit. R. conclus. 181. num. 17. & 55. Crass. post plures de success. §. successio quæstione 10. num. 11. & 12. D. Reg. Rouit. cons. 43. num. 1. 8. & 9. uolum. 1. & decis. 10. nu. 8. & dec. 22. n. 6. Mar. Antonin. uar. resolut. lib. 2. resol. 69. cas. 22. uers. secundò quia, Thomat. dec. Rot. Macer. 50. nu. 62. et 65. & seqq. Visconti in suis cõclusion. iur. uerbo filia, uel soror, eleganter Anton. Gomez ad l. Tauri 22. numer. ii.*

Sed an sit idem statuendum, vbi superfint patri, cui fuit renunciatum, filij ex alio matrimonio, qui fratres consanguinei sint renunciantis, ita vt pari modo excludant ipsi sororem, sicut vtrinque coniuncti: magna equidem, & anceps est iuris controuersia, quæ incidit in parua causa vertente in M.C.V. inter Vincentiã Pittarellam, & Thomam Pittarellam: hæc enim Vincentia dote accepta renunciauit in beneficium Nicolai patris dotantis, subditque hæc verba; *& Petri Pittarelli filii, & aliorum filiorum legitimè procreandorum masculorum tantum*. Defuncto post hæc Petro fratre vtrinque coniuncto, & postmodum Lucretia Carbonaria vxore ipsius Nicolai, & communi matre, secundas iniuit nuptias Nicolaus ipse, ex quibus ortus est Thomas, & tandem Nicolao ab humanis euocato relicto hærede prędicto Thoma, disceptatum fuit de dotibus maternis, an scilicet ob defectũ Petri fratris vtrinque coniunctĩ ipsius Vincentiæ de iure spectarent ad Thomam prædictum, fratrem consanguineum ex viribus prædictæ renunciationis; an verò hæc tantummodo ad fauorem filiorum ex primo matrimonio censeatur facta, ita vt eis deficientibus admitti deberet ipsa Vincentia excluso Thoma prædicto?

Dicebatur pro Thoma sibi opitulari, & prodesse renunciationem ipsam, cui cõueniunt verba illius, quod regulare est in omni dispositione ad
3 fauorem alicuius facta, vt eatenus ei prosit, quatenus verba conueniant, *l. 4. §. toties, de damn. infect. l. quod cõstitutũ de milit. testam. latè Tiraq. in l. si unquam uerb. libertis nu. 2. C. de reuocan. d. nat.* asseritque *num. 5.* id procedere in quacunque dispositione, siue legis, siue hominis, *Card. Tusc. pract. concl. to. 8. lit. V. concl. 89. in principio*, is enim tempore delatæ successionis filius masculus reperitur, ergò omninò ei debetur, *ex text.* insigni *in l. interuenit de legat. præstan.* ibi, *& placet sufficere in ea necessitudine tunc esse, quando dies legati cedit*, ex quo dicũt,
4 *DD.* quod quando proximior vocatur ad successionem, inspiciendum est, quis sit proximior tempore, quo defertur, quamuis tempore factæ dispositionis alius esset, *Ruin. cons. 96. n. 17. uolum. 2. Velasq. ad l. 40. Taur. glos. 6. num. 16. & glos. 18. num. 26. & 27. Anto. Gama. dec. 354. n. 8.* & dispositio
5 quæcunque cuius effectus, & executio differtur in certum casum, vel tẽpus, secundum illud tempus, vel casũ consideranda est, *Tiraq. de primog. quæst. 40.*

quæst.40.num.178.eleganter *Gerard. Mazol.conf.3.num.35.* sunt enim re-
6 nunciationes, quæ per filias fiũt stricti iuris, ideoque ijs personis tantum fauent, quę expresse continentur in illarum verbis, vt post multos notat *Surd. conf.431. num.15. & 20. lib.3.* vbi multa congerit, & sequitur *Frãc. Molin. de rit.nupt. lib.3.q.79. num.7. & 8. & q.85.num.3.*

7 Secundò nam renunciatio facta patri stipulanti pro se, & hæredibus suis sibi soli ius quærit, & non alijs: vnde portio renunciata auget paternam hæreditatem; ideoque defuncto patre eis tantummodo deberur, qui eius personam repræsentant, veluti hæredes; prout ad exclusionem filiæ prioris matrimonij renunciantis ad fauorem hæredum ex secundo, consuluisse *Paul. de Castr. conf.252. num.2. uolum.1. Alexand. conf.149. nu.5.uolum.7.* & alios refert *Surd. conf.244.num.13.* subdens hanc esse communem opinionem ex *Boer. dec. 184.nu.4.*

Tertiò quia renunciatio in dubio præsumitur facta cõtemplatione om-
8 nium fratrum non tantum vtrinque coniunctorum, & proinde omnibus ex ea ius quæritur, prout ex *Bald. in l. pactum dotali q.8. num. 6. C. de collat. Castrensf. in l.1.§.inde Neratius ad Trebell.* & alijs arguit *Surd. d. conf.244. num.12.* quibus, & alijs rationibus validissimè hanc partem tuetur, & conatur contrarijs respondere.

Verùm enimuerò in controuersiam tam difficili, quam insignem, & celebrem meritò appellat *Franc. Molin. loco cit. num.* 10. re attentè perpensa censuit Ma. Cur. Vic. ius fauere sorori renunciãti, quod scilicet admittatur renunciatione non obstante ad bonorum maternorum successionem post mortem patris excluso penitus fratre consanguineo: procedendo per infrascriptas conclusiones.

Prima nam regula est in omni dispositione ab homine facta, vt nisi expresse de contrario constet sem-
9 per censeatur conformem se reddere dispositioni legis, ab theoricam *glos. Bart. & aliorum in l.hæredes mei §. cum ita ad Trebell. Surd. decis.272. nu.25. Franc. Molin. d. quæst.85. num.28. &*
10 *51.* constat autem filios ex diuersis matribus succedere patri æqualiter, sed tamen suæ matri vnumquemque, *auth. de hæredibus ab intest. uenien. §. si quis igitur, Crass. in §. successio quæst.17. num.1. & 2. Franc. de Barry de success. lib.18.tit.1.nu.14. Valentius Forster. de success. lib.4.cap.16.* cum alijs, quos
11 sciens prætereo, & fratri vtrinque coniuncto succedere fratres ex vtroque latere nõ autem ex vno *auth. post fratres C. de legitim. hæred. Card. Cavaler. decis.50.nu.1. Præs. de Franch. decis.26.num 8. & decis.99. num.1. Ferrer. super constitut. los impuberes glos. 3. num.18. Crass. de success. ab intest. q.3.1. num.1. Mar-Anton. uar. resol. lib.2. resol. 69. cas.14 uers. in quo fuit resolutum, Viscont. concl. iur. uerb. frater utrinque coniunctus, Marta in summa legal. success. tom.1.par.3.q.4. art.2. nu.1.*

Secunda, quoniam portio bonorum maternorum magis dicitur repudiata per filiam, quàm renunciata; differunt enim inter se repudiatio, &
12 renunciatio, eo quod illa fit ad rem nõ dum aditam, hæc ad iam aditam, & acquisitam; cum autem hæreditas matris nõ sit adhuc adita, portio va-
13 cans per ius accrescendi spectat ad aliam portionem nõ autem ad personas, *l. si totam ubi Bar. de acquir. hæred. l. si ex pluribus de suis, & legitim. hæred. l. cum ex filia §. fin. ff. de uulgar. Bart. in l. re coniuncti num. 48. de legat. 3. Cephal. conf.29. num.9.* dicens, quod portio assumit naturam portionis, cui accrescit, cum alijs cumulatis per *Surd.*

*Surd.d.conf.*244.*nu.*4.5.*& 6.* & hoc est primum argumentum, quo vtitur subtilis *Franc. Aretin.* qui huius sententiæ est acerrimus defensor *conf.*90. prout eum refert *Franc. Molin.loc.sæpiùs cit.num.* 11.*cum seqq.* & proinde in fortioribus terminis *Bald.in d.l.pactum dotali q.*8.*C. de collat.* defendit, quod vbi repudiatio fit per sororem hæreditatis maternæ vni ex fratribus recipienti, adhuc quia nulla præcessit aditio, *l.fuit quæstionis, de acquir. hæred.cum concordan.* ad fratrem pertinere non potest nisi per ius accrescendi, & cum eius iuris ea sit natura, vt portio non accrescat personæ, sed alteri portioni, *d.l. si totam, cum concordan.* ideò fit, vt etsi specificè sit repudiatum vni fratri, adhuc admittantur omnes fratres si adsint, nisi aliqua vrgeret coniectura, qua credendum sit, sororem voluisse portionē illam donationis titulo in fratrem recipientem transferre, quod sequitur etiam *Franc.Molin. loc. sæpius cit.num* 16.*&* 23.

Tertia quia in omni renunciatione quæ fit per filiam magis credendum sit prospectum, & consultum esse fratribus ipsius, quàm aliquid patri recipienti donatum: ad hoc enim concurrit non minus coniectura affectionis ipsius renunciantis,
14 quæ suæ, & non alienæ posteritati consuluisse censetur, & magis sibi coniunctos diligere, ad tradita per *DD. in l. cum auus de cond. & demonstrat. & in l. cum acutissimi C. de fideicommiss.* quàm voluntas e-
15 tiam patris, quę sic semper se habere præsumitur, vt velit æqualitatem inter liberos seruari, ad *text. in l. final. C. commun. vtriusque iudic.* quæ præsumptio facit, vt ad liberos primi matrimonij portio materna transferri velit, nè ex aliena substantia ditentur filij alieni coniugij, quod quidem semper odiosum est, & legibus improbatum,
16 vtpotè quod in se continet tristis & lugubris casus expectationem, quod neque ciuile, neque naturale est, vt inquit *Consultus in l. inter stipulantem §. sacram de verb. oblig. & l. si quis posthumum de liber. & posthum.* & ita quoque argumentatur *Aretin. dicto conf.* 90. prout refert *Molin.loc. cit.num.*21.

Augeo ipse vim huius argumentationis in specie à nobis proposita, in qua, vt diximus, renunciatio, siue repudiatio per filiam facta fuit antequam pater secundas nuptias contraheret, & per consequens filij ex secundo matrimonio cogniti non erant ipsi repudianti; clara est ergò coniectura, quam facit *Aretin.* quod soror censeatur consuluisse fratribus suis vtrinque con-
17 iunctis, ex hoc insuper quia affectio maior præsumitur erga personas, quas testator cognitas habet, quàm ad incognitas, *Molin. de primog. Hispan.lib.*3.*cap.*5.*num.*53. *& Peregr.de fideicomm.art.*32.*num.*67. vnde *Bart. in l. Lutius §. quæsitum de legat.*3. *& Bald. in l.iubemus §. fin. C. ad Tertull.* inquiunt, quod soror renuncians in beneficium fratrum, intelligitur de primis fratribus, non de vlterioribus, sequitur *Brun.de statut. art.*12. *num.*140.*Card.Tusc.pract.concl. to.*6. *litera R. conclus.*181.*num.* 16. *&* 49. affectio enim cadit inter magis sanguine coniunctos, *l. dotem in fin. de castrens. pecul. Affl.ict. in constit. in aliquibus num.*40.*Caualcan. dec.*5.*nu.* 25. *&* 32. *Mart. in summ. success. legal. tom.*2.*par.*4.*q.*10.*art.*1. *num.*1. *& seqq. Gall. conf.*20. *num.*7. facit *D. Reg.Rouit.conf.*94.*num.*17.

Quarta, quoniam lex æquissima iustitiæ distributrix semper odio habuit secundas nuptias, liberisque

ex primis fauet; nam quod attinet ad
maritum, voluit eum amittere ſtatim
18 ac conuolauit ad eas omnia, quæ ti-
tulo lucratiuo habuit ex prima vxo-
re, vt in l. fœmina C. de ſecund. nupt.
Guid. Pap. deciſ. 228. Alexand. Trenta-
cinq. var. reſol. lib. 3. tit. de matrim. re-
ſol. 5. ſub num. 31. verſ. nota in hac ma-
teria, Facchin. contr. iur. lib. 3. cap. 64.
Card. Caualer. deciſ. 50. numer. 4. & 5.
Farinac. deciſ. 638. num. 3. par. 1. to. 2.
Ioann. Anton. de Nigr. ad Cap. Regn.
mulier dotarium numer. 56. cum ſeqq.
vbi pluribus ampliat, & limitat. Quò
verò ſpectat ad filios in dubio diſpo-
19 ſitio, in qua ſimpliciter eſt facta
mentio filiorum, intelligitur de filijs
primi matrimonij, l. ſi inter virum,
de pact. dotalib. l. ſi quid earum in fin.
de leg. 3. & tenet Fontanell. de
pact. nuptial. clauſ. 4. gloſ. 9. par. 1. nu-
mer. 20. & facit text. in l. Diui verſ.
pactis qua matrimonij tempore C. de
natur. liber. ibi, cum fratribus ex eiſ-
dem parentibus natis, & inferius; pro
tenore legum, nec non pactorum emo-
20 lumenta recipiant; & per donatio-
nem contemplatione matrimonij fa-
ctam filijs acquiritur ius filijs ex
illo matrimonio, non ex alio, prout
latè defendit contrarijs reiectis idē
Fontanell. loco proximè citato, & Mo-
lino dicto lib. 3. q. 11. per totam, &
21 legatum factum viro, & vxori ſu-
ſceptis liberis, intelligitur de liberis
ſuſceptis ex eo matrimonio, non de
alijs, l. cum uir, & l. ſi vir de cond.
& demonſtr.

Addo ad huius ſententiæ confir-
mationem, quod renunciatio filiæ
22 ſemper intelligitur rebus ſic ſtanti-
bus, & in eodem ſtatu permanenti-
bus tempore, quo fit, vt proinde
alterato rerum ſtatu non ſit ipſa in
conſideratione, Paul. de Caſtr. in
l. pactum dotali col. 2. verſ. item quæ-
ris C. de collat. Maran. diſput. 10. n. 15.
Napod. in conſuet. ſi moriatur verb. ipſi
ſucceſſores, Tiraquell. in præfat. ad l. ſi
vnquam num. 111. verſ. eſt enim quæ-
libet renunciatio, Achill. Pedroch. de in-
terpret. & reſol. contr. num. 289. & ſeq.
D. Reg. Rouit. deciſ. 44. num. 28. & 29.
Steph. Gratian. tom. 5. diſcept. forenſ.
cap. 863. numer. 17. & ſeqq. Paul.
Staiban. conſil. 46. numer. 3. & ſeqq.
Mar. Anton. lib. 2. var. reſol. reſol.
55. numer. 29. & ſeqq. Coſta de fact.
ſcient. & ignor. cent. 1. diſtinct. 80.
num. 12. & ſeqq. Cancer. var. reſol. par.
2. c. 5. nu. 46. & ſeqq.

Rurſus pondero verbum illud in
23 renunciatione adiectum dictioni fi-
liorum, ibi, & aliorū, quod eſt repeti-
tiuū ſimilium illorum ad quos refer-
tur, ideoque ad fratres vtrinque con-
iunctos prout erat Petrus, nō autem
ad conſanguineos, qui diſſimiles ſunt
eidem ſecundum gloſ. in l. ſi fugitiui
C. de ſeru. fugit. & in c. ſedes de reſcrip.
vbi Felin. nu. 6. Afflict. dec. 244. n. 2.
Carau. ad rit. 49 num. 4. & 5. Gonzal.
ad regul. 8. Cancell. tit. de menſib. & al-
ternat. gloſ. 3. nu. 22. & ſeqq. D. Regens
Rouit. conſ. 82. num. 7. vol. 1. Gratian.
diſcept. forenſ. to. 3. c. 568. nu. 34. & 35.
vnde ſatis ad propoſitum reſpondit
Corn. conſ. 182. num. 6. lib. 2. quod ſub-
24 ſtitutio facta per hæc verba, aliū, vel
alios ſuperuenientes, intelligi debet
de filijs, de quibus teſtator antea
fuit locutus, & tenet etiam Pariſ. cōſ.
20. num. 54. lib. 3. Alexan. conſ. 204.
numer. 4. lib. 2. Ruin. conſil. 130. num.
1. lib. 3. Menoch. conſ. 328. nu. 12. & 13.
lib. 4.

Vlteriùs etſi renunciatio facta ſit
patri pro ſe, & hæredibus, qui eſt ca-
ſus, pro quo conſuluit Surd. in fauo-
rem fratris cōſanguinei; adhuc data
coniectura affectionis erga filios, ſiuè
fratres renunciantis, renunciatio
25 reſtringitur ad hæredes tantùm,
qui filij ſunt, imò ad filios tātum et ſi

hæredes non sint, prout tenet *Bald. d.cons.437.num.2. volum.1.* quem sequitur *Bertran.cons.328.nu.2.vol.3.* asserentes ideò renunciationem factam pro se, filijs, & hæredibus non prodesse nisi filijs, & fratribus vtrinque coniũctis, qui magis dilecti præsumuntur renuncianti, quàm consanguinei, eos allegat *Surd. d. cons. 244. num.7.* idemque tenet *Molin. loc. cit. num.57. vers.4.* & probatur egregiè *ex text.* quem ipsi non viderunt *in l. ex facto §. fin. ad Trebell.*

Quinimò & in feudis, in quibus tãtum præualet proprietas verborum, vt extra illã nihil fas sit coniecturari, sed semper ipsorũ tenor attendẽdus
26 sit; quia inuestitura sola dicitur fons, origo, & causa deuolutionis feudorum *cap.1. in fine, de duob. fratr. à Capit. inuestit. vbi And. Alex. Afflict. & alij*; ideoque ipsius series seruanda
27 est, licet repugnet consuetudinibus scriptis, & naturæ feudorum tradit *Bald. in prælud. feudor. num.47. cum alijs relatis per D. meum Regent. Tap. decis.2. Supremi Italiæ Senatus art.2. num.133.* adhuc inquam verbum illud, *hæredibus*, ad solos filios impropriatur etsi hæredes non sint vbicunque ex coniecturis præsumptio est, quod testator voluerit filijs magis prospicere, ad tradita per *DD. in l. Gallus §. & si à parente ff. de liber. & posthu.* præsertim si verbo, *hæredibus*,
28 adiungitur dictio, *masculis*, tunc sine dubio intelligitur de filijs, vt tradit *Rayner. de Forliu. in sua disput. incipiente, quidam habens, &* voluit *Bald. in l. Caius ff. solut. matr.* & est *text. in cap.1. §. si clientulus de alienat. feud. pater.* ibi, *hæres masculus, id est filius*, cum alijs ad rem consideratis per *D. meum loc. proximè cit. nu.143. & seqq.*

Si ergò data affectionis coniectura recedimus quandoque à verborũ proprietate, ita vt quod de hæredibus scriptum est pro filijs accipimus, multò fortiùs dicendum est, quod de filijs dispositum est in filijs primi matrimonij tantummodo verificari, vt sic conseruetur omnimoda verbo-
29 rum proprietas, & in potiori significatu intelligantur, *l.1. §. qui in perpetuum ff. si ager vectigal. l.1. §. si is, qui nauem de exercitor. act. Card. Tusc. pract. concl. lit. V. concl.101.* cum alijs relatis per consumatissimum Iurecõsultum *August. Barbos. in opuscul. de axiomatib. iur. vsu frequen. axiom. 222. num.25.* quo argumento, ni fallor, satisfit omninò validiori rationi, cui *Surd.* innititur *d.cons.244.* pro suæ sententiæ confirmatione. Cæteras tàm eruditè, quàm prolixè prosequitur *Franc. Molino d. q.85. à num.49. ad fi.* vbi respondet non solùm argumentis ipsius; sed etiam replicationibus per eum traditis ad rationes *Aretini*, eiusque Sequacium.

Sit proinde conclusio genericè filiam maternæ hæreditati renuncian-
30 tem adeò suæ soboli, & posteritati consuluisse censeri, vt fratribus vtrinque coniunctis deficientibus ipsa admitti debeat, non obstante renunciatione, & si supersint fratres cõsanguinei ex altero matrimonio, siue renunciatio sit facta patri pro se, & filijs tantummodò, siue etiam pro se, & hæredibus iuxta famigeratam illam decisionem *Boerij 184.* quam ferè omnes sequuntur, & præcipuè *Guttier. in d.cap. quamuis pactum nu.62. de pact. in 6.* perbellè *Aluarado de coniectur. ment. defunct. lib.2. cap.3. §.2. num.6. Cancer. var. resolut. p.3. c.15. de renunciat. & post Dec. cõs.396. vol.3. & alios*, hanc sententiam sequitur *Io. Anton. de Nigr. ad Cap. Regn. mulier dotarium num.56. vers. contrariam opinionem*, dicens hanc esse magis æquam, *Molfes. ad Consuet. Neapol. tit. de renunciat.*

*q.2.num.*8. *Ioannes Vinc. de Anna singul.*440.

Et hæc procedunt tam si filia renunciauerit post transitum patris ad secunda vota, quæ est species proposita per *Io. Anto. de Nigr. loc. prox. cit.* quàm etiam si ante, vt bene fundat *Molino loco cit. num.*30.31. *&* 32.

Eamque iuris dispositionem locum habere in terminis statuti excluden-
31 tis filiam dotatam à successione, quę tamen nõ excluditur, nisi rantummodo per filios ex primo matrimonio, non autem ex secundo, ita obtinuisse *Salicetum* refert *in l. fęmina §. illud C. de secund. nupt.* & post *Soccin. Corn. Dec.* & alios defendit *Io. Anton. de Nigr. loc. prox. cit. vers. & pro ista parte*, quibus addo eundem *Corn. cons.* 314. *col.* 1. *volum.* 4. *Soccin. in l. cum vir. de condit. & demonst. Brun. de statut. art.* 12. *q.* 30. *num.* 297. *Costa cons.* 57. *Concordia fratr. cap.* 11. *nu.* 11. *facit Capic. decis.* 92. *num.* 3.

Et tandem in ea celebri quæstione, quam latè examinat *Signorol. cõs.* 37. *&* 68. & cum eo *Ias. cons.* 115. *nu.* 4. *lib.* 1. in statuto deferente lucrum
32 dotis marito, si mulier decedat sine filijs, intelligũt ipsi de filijs ex eo mamonio, non ex alio, per *tex. in d. l. cum vir vxori, de cond. & demonstr.* sequitur *Roman. cons.* 231. *num.* 3. & diffusè prosequitur *Phanut. de lucr. dot. glos.* 5. *num.* 2. *Boer. decis.* 276. *Card. Tusc. pract. concl. tom.* 7. *lit. S. concl.* 501. *sub nu.* 18. *Aluarado de coniecturat. ment. defunct. d. lib.* 2. *cap.* 3. §. 2. *num.* 3. *&* 4. *Molino d. lib.* 3. *q.* 11. *num.* 19.

Vnum quoque notandum censeo ex animaduersis ab eodem *Franc. Molin. loc. sapiùs cit. num.* 60. pro contrarijs huiusmodi opinionibus conciliandis, vt scilicet prædicta *Aretini, & Boerij* procedat, vbi simpliciter de filijs, seu hæredibus mentio facta sit in renunciatione ipsa: contraria
33 autem *Castrensis, Surdi, & aliorum* locum habeat, vbi dictioni, *filijs, seu hæredibus*, adiecta est altera vniuersalis, vt potè omnibus, & quibuscunq; q a in renũciationis materia q̃ stricta, & odiosa est, vt pluribus exornat *idē Molin. q.* 77. *num.* 7. non procedit re-
34 gula illa, indefinita æquipollet vniuersali ad theoricam *Bart.* communiter receptam *in l. si pluribus de leg.* 2. cum alijs relatis per eundem *Molino d. lib.* 3. *q.* 11. *num.* 17. *&* q. 85. *nu.* 59. *August. Barbosa axiom. iur. vsu frequen. axiom.* 123. *num.* 13.

Intellige tamen supradicta omnia non posse habere locum in mate-
35 ria Consuetudinum huius Fidelissimæ Ciuitatis, in quibus nulla est differentia inter fratres consanguineos, & vtrinque coniunctos ad hoc vt sorores excludantur vt existimat *Mol. sis. d. tit. de renunciat. q.* 2. *num.* 10. *&* 11.

SVMMARIVM.

1 *Collaterale Consiliũ impunitatem promittit reuelanti crimen.*

2 *Impunitatem criminis consequitur qui conscios conuincit.*

3 *Et qui dat contra socios inditia ad torturam ex cõmuni praxi Tribunaliũ.*

4 *Index, qui iurisdictionis solummodò habet exercitium de iure communi potest saluumconductum concedere ex causa, secus in Regno.*

5 *Securitas perpetua solum à Supremo Principe concedi potest.*

6 *Barones Regni habent Iurisdictionem in proprietate ex concessione eisdem facta à Rege Alphonso.*

7 *&. posse indultare eos, qui delictũ detegerint præcedente partis remissione tenet Ioannes Franciscus Capiblanc. sed refellitur nu.* 10.

8 *Decisio Mag. Cur. Vic. in Collaterali Consilio.*

9 *Im-*

9 *Impunitatem promittere solùm Princeps potest ei, qui crimen reuelauerit.*
11 Clarus in §.fin. q.55 vers. *ego certè suspicor declaratur.*
12 *Reus non est decipiendus sub Iudicis credulitate.*
13 *Impunitas promissa ab inferiore ex iusta causa, debet seruari etiam à superiore.*
14 Dominus Regēs de Ponte de potest. Proreg. §.4. nu.53. *declaratur.*
15 *Barones possunt saluum conductum ad tempus concedere.*

Barones Regni non posse impunitatem, siue indultum promittere reuelanti crimen, etiam præuia partis offensæ remissione, sed id esse supremo Principi reseruatum.

CAPVT XXXIII.

1 AD faciliorem criminū occultorum dilucidationem solet quādoque Supmū Collaterale Consiliū indulgentiam, siue impunitatem promittere vni, vel duobus ex conscijs, si crimen patefaciāt, seu, vt vulgo dicitur, in verum ponāt, quæ praxis desumpta est *ex tex. in l. non omnes §. final. de re milit.* ibi, *Qui transfugit, & posteà multos latrones apprehendit, & transfugas demonstrauit, posse ei parci Diuus Adrianus rescripsit, Bart. in l. 3. §. final. de cond. ob turpē causam, & in l. qui ea mente ff. de furt. D. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de*
2 *prouis. ficr. solit. §. 4. n. 39.* non tñ sufficiet ad impunitatē obtinendā, denūciare, detegere, siue arguere consocios, sed oportet eos conuincere, vt ipsam consequatur, vt docet *Bald. in l. 1. C. quib. ex caus. seru. pro prem. notat Viuius decis. 196. Anton. de Ball. var. tract. tit. de indit. q. 26. & præter eos Albericus in l. Diuus Adrianus nu. 10. de custod. reor. quem sequitur Clar. lib. 5. §. final. q. 27. in fine, & est textus in l. indicare ff. de verb. signif. & docet Pa*ris de Puteo de syndic. verb. premium & D. Capiblanc. ad Prag. 6. de Baron. num. 146.* quod quidem ex communi vsu Tribunalium totius Italiæ est interpretatum, vt sufficiat ad premiū promissum consequendum, reum da-
3 re inditia legitima ad torturā, vt videre est apud *Giurb. cons. crimin. 22.* & latiùs comprobaui in *cap.* .. præsertim si delictum sit difficilis probationis, vt benè aduertit *Viuius d. dec. 196. num. 7.* & passim video seruari in Mag. Cur. Vic. Sed quæstionis fuit, an hoc liceat Baronibus Regni, quī merum, & mixtum habent Imperium cum gladij potestate, & quatuor literis arbitrarijs, Occasio sumpta fuit ex banno emanato in Ciuitate Paulæ per Illust. Marchionem Fiscaldi vtilem dominum illius, per quod fuit impunitas promissa vni, vel duobus conscijs reuelantibus homicidiū cum eius qualitatibus commissum in personam Ioseph de Franza, idque præcedente partis offensę instantia, quæ ipsis reuelantibus remissionem pollicita est. Cuius banni vigore comparuerunt in Curia illa duo criminis participes, & suis depositionibus

bus patefecerunt crimen illud commissum cum assassinij qualitate. Ex quibus inditijs cum fuissent capti prætensi mandantes, ijdem se opposuerût aduersus prædictas sociorum criminis depositiones, instantes de eis nullam esse habendam rationem, tanquam factis sub spe impunitatis promissæ à non habente eam promittendi potestatem.

4 Pro Barone dicebatur, quæstionẽ posse sustineri in Iudice, qui iurisdictionis solummodo habet exercitiũ; & nihilominus iure communi inspecto, ex causa scilicet vt delictum reueletur, posse saluum conductum côcedere, notat *Bart. in l. si qui reus de publ. iudic.* & latè cumulat concordantes ad regulam cum suis ampliationibus, & limitationibus *Farinac. de carcer. & carcerat. q. 29.* In Regno autem non licere nisi Proregi, vel cui ipse talem potestatem concedit, expeditum esse docet *D. Regens de Ponte de potest. Proreg. tit. de prouis. fier. solit. §. 4. num. 51. & 53.* multò ergò minus talem impunitatem promittere
5 poterit, quæ est ad instar perpetuæ securitatis, cuius concessio ad solum Principem Supremum spectare docet *Bald. in l. reos num. 9. C. de accusat. Menoch. cent. 1. de arbitr. cas. 81. Dom. meus ad lib. 5. Iur. Regni in rub. de guidatic. Farinac. de carcer. & carcerat. q. 29. num. 90.* at in Barone diuersissi-
6 ma quidem est ratio; etenim cum iurisdictionem habeat in proprietate, ex vi concessionis meri, & mixti Imperij à Rege Alphonso eisdem factæ, vt probat *Afflict. in Constit. Regni ea, quæ ad decus in 4. notab.* quo argumento vsus est *Dom. Marinus Frecc. de author. Baron. author. 45.* dum videtur tenere, quod Barones possunt hoc facere ex causa approbata, videlicet, ad comparendum, vel pro veritate indaganda: hoc enim casu inquit *Dominus Regens de Ponte loco citato num. 54.* poterit Baro facere, quæ posset proprius Rex, & non est de reseruatis supremæ Principis potestati, idque verum intelligit, præcedente partis remissione; & *Clar. d. §. final. q. 55.* apertè côcludit, quod vbi impunitas promittitur ab eo, qui aliàs potestatem haberet indulgendi, siue gratiam concedendi (prout sunt Barones in Regno) tunc talis impunitas seruari omninò debet; ergò supponit potuisse concedi. Er nouissimè quæstionem in puncto ponit *Ioann.*
7 *Franc. Capiblanc. ad prag. 6. de Baron. num. 130. & 139.* concluditque licere Baroni indultare eum, qui delictum detegerit, & socios manifestauerit, dummodò id fiat præcedente partis remissione. Ex quibus bannum factum per Marchionem Fiscaldi esse omninò substinendum dicebatur.

8 Verumtamen per Mag. Cur. Vic. in Collaterali Consilio die 20. Aprilis 1633. referente ingeniosissimo Iudice D. Ioanne de Vera fuit habitum pro absoluto, non licere Baronibus Regni talem impunitatem, & indultum etiam ex causis supradictis concedere; etenim negari non potest quin hoc spectet ad supremum Principem ratione supremę potestatis, ad *text. in l. relegati ff. de pœnis, tenet Salicet. in l. cum indulgentia C. de sentent. pass. & Boss. in terminis in tit. de confess. per tortur. num. 11.* vbi ait. *Pertinet enim hæc impunitatis promissio ad soliũ Principem, imò ad supremum.* Id etiam tenet *Mastrill. de magistr. lib. 3. cap. 4. num. 310.* & rursus *lib. 4. cap. 16. n. 371.* sic inquit. *Trigesimus secundus casus est, vbi ageretur de concedenda actum impunitatis delinquẽtibus ad effectum capiendi bannitum, vel vt delictum aliquod in claro ponant, Bouadil. in eius politic. lib. 3. cap. 13. sub nu. 12.* cum
10 id ad Principem tantùm, & Regem perti-

pertineat, & respondit ad tradita *per Capiblanc. loco cit.* dicens non posse substineri, nisi Baro eam potestatem expresse haberet in priuilegio, *& Mastrill.* sequitur *D. meus Regens Tapia ad Cap. Regn. Misericordiam, & iudiciū n. 2. sub tit. de abolit. lib. 5. Iur. Reg.*

Et quod dicit *Clarus d. §. final. q. 55. vers. ego certè suspicor* pertinet dūtaxat ad quæstionem ab eo inibi positam, an ex confessione per Iudicem extorta sub spe impunitatis, possit reus cōdemnari, in qua dicit opinionem *Imolæ cons.* 109. quod scilicet nō possit condemnari, esse æquiorem præsertim vbi is, qui impunitatem promisit posset aliàs gratiam delicti concedere: hoc enim casu dicit promissionem esse à promittente seruādam; idque euenit non ex eo, quod alius quàm Princeps hanc potestatē
12 habeat, sed quia sub iusta credulitate non est reus decipiendus; ergò consecutio facta in contrarium non ꝓcedit. Et quod subdit talem promissionem esse à promittente seruandam, respondet quæstioni, de qua *Dom. Reg. Rouit. ad Pragm. primam de guidatic. num.* 55. vtrum securitas data ab inferiore debeat seruari à superiore: q. licet videatur indistinctè tenere, non obligare superiorem ad eius obseruantiam; nos tamen in proposita quæstione aliàs firmauimus, attendendam esse causam, ex
13 qua motus sit inferior ad securitatē concedendam: nàm si ea iusta sit, etiam à superiore seruāda est, ex traditis *per Marin. Freccia dicta author. 45. num. 1. vers. quando facit, & Vital. de Camban. in tract. de clausf. verb. nil nouari securitate pendente nu. 7.*
14 Et tradita *per D. Regentem de Ponte dicto §. 4. numero 53. & sequentibus* procedunt in saluoconducto, vt clarè patet ex lectura ipsius, idque in temporali, & ex causa concesso, non autem perpetuo, cuius concessionē ad solum Principem spectare diximus: quod conuincitur ex traditis per ipsum *num.* 58. vbi reassumendo concludit, posse indubitanter Barones hoc facere, ea quidē ratione, qa idem potest facere Iudex; idemque sentit *Farinac. d. q. 29. de carcer. & carcerat. num.* 111. Quantùm autem distent hi termini ab alijs, de quibus
15 agimus, vel etiam cęci vident; & nos non negamus, Barones posse ad tempus saluumconductum concedere ex traditis per *Frecc. dicta authoritate 45. & Vinc. de Franch. decis.* 370. *& Capiblanc. loco cit. num.* 152. *Mastrill. de magistrat. lib. 4. cap. 16. nu.* 88. seruandus tam n à suis Officialibus, & in sua Baronia.

SVMMARIVM.

1 *Sententia debet esse cōformis libello.*
2 *.. proferri non potest, quando vnum est deductum in libello, & aliud in probationibus.*
3 *Petere aliud est, aliud ponere.*
4 Capitulum Regni detestantes, *non tollit ea, quæ competunt reo iure propriæ defensionis.*
5 *Clausula,* sola facti veritate inspecta, *intelligitur de veritate legibus probata.*
6 *Iudicium ab articulis incipere potest in Regno.*
7 *Agens ex vna causa obtinebit ex alia in probationibus deducta.*
8 *Sententia non conformis libello valet in Regno.*
9 *Index, qui procedit,* sola facti veritate inspecta *potest ex causa non deducta, sed probata ferre sententiam.*
10 Textus in l. habebat de instit. act. *declaratur.*
11 *Noua actio noua interpellatione opus habet.*
12 *Clausula.* Petens ius, & iustitiam

mini-

ministrari, *quid operetur*.

13 ..*facit, vt intentans possessorium obtineat etiam in petitorio*.

14 ..*saluat sententiam non conformem libello*.

15 *Decisiones Sacri Consilij relatæ* per Ioann. Vinc. de Anna, & Gizarel. *commendantur*.

Sententiam proferri posse in Regno super id, quod est probatum, licet non deductum in libello vigore capit. detestantes, & Ritus Magnæ Cur. Vic. 289.

CAPVT XXXIV.

1 Sententiam debere respondere contentis in libello, vulgatum est apud Nostrates ex *reg. textus in l. vt fundus, com. diuid.* adeòque Iureconsultus *in l. habebat in principio de institor. action.* & 2 rursus *in l. quod si seruus ff. de in rem verf.* respondet, sententiam proferri non posse, quando vnum est deductũ in libello, & aliud in probationibus. Et quidem vera ratio est, nam aduersus positiones, seu articulos nequit reus se defendere, nec prout aduersus libellũ poterit deliberare, an velit cedere, vel contendere. Vnde si sententia ferretur super contentis in positionibus esset iudicare contra reum 3 indefensum, quod ratio etiam naturalis abhorret. Aliud namque est petere, aliud ponere, prout colligitur ex doctrina *Bald. in l. vbi decretum §. de plano de offic. proconf. num. 1. verf. secus*.

Nec ad hoc quicquam facere videtur dispositio *Capituli* huius Re-4 gni, quod incipit, *Detestantes*, qua prouisum est, quod in causis ciuilibus procedatur summariè, simpliciter, & de plano, sola facti veritate inspecta: etenim per huiusmodi statutum non intelligitur sublatum id, quod competit reo iure propriæ defensionis, vt aduertit *Bart. in extrauag. ad reprimẽdum verf. summariè num. 3. & Lucas de Penna in l. litibus verf. edictalem C. de agric. & censit. lib. 11.* & rursus clau-5 sula illa: *Sola facti veritate inspecta*, intelligi debet de veritate legibus probata, prout ex *tex. in l. nemo C. de senten. & interlocut. omn. Iudic.* notat eleganter *Gail. lib. 1. obseruat. 42. nu. 2. & Mynsinger. cent. 2. obseruat. 44. n. 4. Benintend. dec. 44. num. 2.*

Hinc *Ioannes Andr. in cap. ex conquestione de restit. spoliat.* docet, quod quando libellus est particularis, licet in articulis productum esset aliquid pleniùs, & largius, super illo pluri iudicandum non est, quod sequitur *Io. Vinc. de Anna allegat. 47.* Sic ergò cũ creditores Petri Mariæ Ardinghelli egerint in Mag. Cur. Vicariæ vigore instrumenti cum ipso gesti, quo tempore bona super quibus assistentiam petebant, non erant in bonis ipsius: quamuis in positionibus probauerint fuisse in bonis Andreæ patris tẽpore obligationis per ipsum factæ in anno 1595. non possunt obtinere, & proinde conuenti dicebant debere absolui, & actores de nouo agere actione sibi competente ex primo instru-

instrumento iuxta *textum in l. Babius Marcellus de pact. dotal.* quomodò decisum per Sacrum Consilium refert *Afflict. dec. 60.*

At pro creditoribus respondeba-
6 tur, iam scitum esse in Regno iudiciū ab articulis incipere posse, ipsosque haberi loco petitionis, & proinde nō esse incongruum quod agens ex vna
7 causa obtineat ex alia, vt bene aduertit *Cauens. in comm. ad prag. dispendia,* dicens sententiam posse proferri ex causa in probationibus deducta: quæ quidem praxis rectè desumitur ex præcitato *capitulo Regni. detestantes,* sed clariùs, & expressiùs *ex ritu Mag. Cur. Vic. 289. in ordine Carauita,* vbi disponitur nihil officere ineptitudinē libelli, vbi ex positionibus, & articulis constet de agentis intentione; ex quo *Carauita in præcedenti ritu 288.*
8 *num. 10.* concludit in Regno valere sententias non conformes libellis. Idque sentiunt quoque *Decius in c. dilecti filij nu. 10. in fine de iudic. Alex. in l. si ita stipulatus §. Chrisogonus n. 8. de verb. obligat. Ruin. Marsilius, Tiraq. & alij relati per Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 18. n. 5. Ias. in l. vnic. col. 15. si cert. pet. Gramat. decis. 19. num. 5. & seq. & decis. 103. nu. 141. Surd. decis. 284. num. 14. Mynsinger. cent. 2. obseru. 44. num. 6. Cacheran. decis. 1. numer. 21.*
9 concludentes, quod Iudex, qui sola facti veritate inspecta procedit, potest ex causa non deducta, sed probata ferre sententiam, & *Alex. consil. 114. num. 6. lib. 6. Iason in d. l. si ita stipulatus §. Chrysogonus nu. 33.* docēt, quod vbi proceditur in causa sūmariè, nō attēditur, quod petierit actor, sed quid appareat illi deberi, sequitur *Rot. Rom. apud Ludouis. decis. 176. num. 2. & decis. 270. num. 6.* & benè declarat *Dom. Ioa. Franc. del Castillo decis. Sicil. 57. tom. 1.* & latè quæstionem exornat *Scaccia de sent. & re iudic. glos. 14. q. 16. nu. 22. subdens nu. 23.* quod etiam in causis ordinarijs potest ferri sententia ex probatis, licet non deductis in libello ex rationibus per eum adductis.

Et regulam *text. in d. l. habebat de inst. action.* dicebatur habere locum
10 quoties id, quod deducitur in positionibus, seu articulis, est omninò diuersum, & separatum à capitibus cō-
11 tentis in libello: tunc enim cum noua sit actio, noua opus est interpellatione, vt tenent communiter *DD. in l. 1. ff. de edend. & in cap. final. de libel. oblat.* latè *Boer. decis. 61. nu. 17. Capic. decis. 96. num. 8.* & in his terminis vera sunt omnia, quæ superius pro concludentis dicta sunt.

Sed quando prima actio intentata in libello ineptè forsan, & minùs concludenter, vel nimis generaliter proposita sit, regula præfata non habet locum: siquidem potest ab actore non solùm declarari, & adaptari in articulis, sed etiam possunt addi noua capita, dum tamen à capitibus contentis, vel specialiter, vel generaliter in libello emanent, & descendāt, vt per *Castrens. & alios in l. scire debemus de uerb. oblig. & per Bal. in l. pen. C. de sent. & interlocut. & in l. vnica C. de sent. quæ pro eo quod interest.*

Idque sine scrupulo procedit ex vi clausulæ passim in libellis apponi solitæ. *Petens ius, & iustitiam ministra-*
12 *ri, isto, & omni modo meliori;* quę quidē efficit, vt sentētia possit ferri super omne id ꝙ potest elici ex tenore libelli, siue generaliter, siue specialiter; & quāuis super actione inepta conceptus sit, quoquo tamē modo possit referri ad aliquā actionē aptā, Iudex poterit supplere, & sup ea ꝑnūciare, ita tenet *Abb. in c. cū dilectus de ordin. cognit. & in c. finali in fi. de iureiurād.* subdēs, quod per hāc clausulā Iudex poterit impartiri officium suum etiā

non petenti, quemadmodum sentire videtur *Capic.decis.*10.*nu.*21. *&* 23. eo quod actor censetur omne ius deduxisse *per tex. in l.fin.C.de annal except. & Bald.in l.incerti C.de interdict.*
13 notabiliter docet, quod intentãs possessorium cum huiusmodi clausula, obtinebit etiam in petitorio; & ità decisum per Sacrum Consilium refert *Gramat.decis.*19. *num.*16. *Viuius decis.*315.*lib.*2.*num.*5. *Maranta in speculo par.*4. *distinct.*57. *num.*6. *& seq.& par.*6.*membr.*3. *num.*15. *Gail. pract.obseruat.lib.*1.*obseruat.*108. *nu*
14 *mer.*7. *& obseruat.* 61. *num.*11. & in specie quod huiusmodi clausula saluet sententiam non conformem libello, tenet *Decius in d. l. vinum numer.* 22. *si cert. pet.* quem refert *Scaccia de iudic. tom.* 1. *cap.* 50. *numer.* 26. & ita dissentientes inter se opiniones, decisionesque Sacri Consilij conciliat *doctus Muscatell.in sua praxi par.*1.*glos.petitur.*

Vnde notabiliter *Abbas in cap. Abbate Sancti Siluani de verb. signif.* docet, quod quando vnum est actum, & aliud licet non petitum discussum sit inter partes, potest Iudex super hoc pronunciare, & notat *Afflict.decis.*95. *num.* 98. Ex quibus iustissima
15 fuit decisio Sacri Consilij relata per *Ioan.Vinc.de Anna singul.*312. in qua fuit pronunciatum super positis, & probatis, quamuis petitio fuisset specialis super pascuo syluarum tantum. Magisque iusta fuit alia nouissimè relata per *Gizzarell. dec.*68. *n.* 10 *&.* 11. vbi concludit, quod si pars vnam causam deduxit in libello, & aliam probauit, potest ferri sententia, & obtinebit, si tamen super causa probata plenè sit cognitum pro vtraque parte, vt bene aduertit *Benintend. d. decis.*44.*num.*1.

SVMMARIVM.

1 *Constitutum appositum in contractibus quid operetur.*
2 *Clausula constituti, & precarij in Regno semper censetur apposita in contractibus.*
3 *In bonæ fidei iudicijs debent venire, quæ sunt moris, & consuetudinis.*
4 *Notarius tenetur apponere clausulas consuetas, & si eas omittat, subintelliguntur.*
5 *Clausulæ consuetæ fiunt de natura cõtractus ex consuetudine.*
6 *Notarius potest clausulas consuetas apponere, & superaddere.*
7 *Clausula constituti, & precarij est de natura contractus, & de ratione.*
8 *Decisiones Sacri Consilij in proposito commendantur.*
9 *Notarius non censetur rogatus de clausulis substantialibus.*
10 *et quæ solent apponi in contractibus ad augendam obligationem.*
11 *et quæ contractui vires addunt.*
12 *Natura est quid à principio rei connexum.*
13 *Naturalia contractus quæ sint.*
14 *Creditor anterior instrumentarius, in cuius instrumento non apparet clausa constituti, non præfertur posteriori cum ipsa.*
15 *In contractibus quatuor attendenda sunt nempè sollemnia, substantialia, naturalia, & accidentalia.*
16 *Naturalia contractus sunt in duplici differentia.*
17 *Naturalia substantialia contractus quæ sint.*
18 *Naturalia simplicia contractus quæ sint.*
19 *Consuetudo est altera natura.*
20 *Euictio quare dicatur de natura contractus venditionis.*
21 *Creditor præsumitur uelle debitorem suum strictissimè obligatum.*
22 *Expressum uidetur in cõtractibus, quod uerosimiliter uoluisse contrahentes creditur.*
23 *Pacta*

23 *Pacta incontinenti apposita censentur inesse contractui.*
24 *.. cẽsentur inesse, & si fiãt diuerso loco.*
25 *Contractus iudicatur sicut de eo, cuius contemplatione gestus est.*
26 *Constitutum nihil operatur absente constitutario.*
27 *Iuramentum supplet partis praesentiam.*
28 *.. operatur etiam absque notarij stipulatione.*

Clausulam constituti, & Precarij censeri de natura contractus, & Notarium de ea rogatum. Et de pactis incontinenti appositis, quod operentur contractus correspectiuitatem. Constitutarij absentiam non officere, quin ei actio quaeratur ex obligatione iureiurando vallata.

CAPVT XXXV.

Sed quia iudicium assistẽtiae fundatur praecipuè super clausula constituti, à contrahentibus apposita in instrumentis, vt *per pragm 1. de assistent.* Quae
1 clausula operatur ciuilis, & naturalis possessionis translationem apud creditorem, *l quod me, ubi DD. de acquir. possess. latè Tiraquell. de iur. constit. p. 1. num. 4. & seq. Molina de Hisp primog. lib. 4. cap. 2. nu. 4. Domin. Gaito de credit. cap. 4. quaest. 7. num.* 802. Cumque de ea non appareat in contractu gesto cum Andrea Ardinghelli, dicebatur per haeredes, tale iudicium non potuisse institui, & proinde esse absoluendos.

Verùm respondebant credito-
2 res, huiusmodi clausulas de generali consuetudine, & stylo notariorum huius Regni intelligi appositas, & pro appositis habendas esse. Ea enim, quae sunt moris, & consuetudi-
3 nis in bonae fidei iudicijs debent venire inquit *textus in l. quod si nolit §. quia assidua de aedilit. edict. & est text. vbi DD. omnes in l. fin. C. de fideiuss. & in cap. M Ferrariensis de constit.* ibi, *vel fuerit, vel esse debuerit, sicut consuetuit expressum*; quem textum dicunt Canonistae esse meliorem de iure ad hoc, quod clausulae solitae apponi in cõtractibus, habentur pro appositis. Vnde *Anchar. in cap. causam quae nu. 7.*
4 *de testib.* docet, quod notarius tenetur apponere clausulas consuetas, & si eas omittat, subintelliguntur, *Abb. in cap. quoad translationem num. 3. de offic. delegat. Anton. Praeposit. Alex. & alij*, quos sequutus refert *Tiraquell. de iure constit. par. 3 limit. 31. num. 9. & limit. 3. num. 37. Boer. decis. 182. nu. 54. & decis. 217. n. 6. Couar. de testam. par. 2. num. 14. Anton. Gabr. commun. opin. tit. de consuet. conclus. 3. in princip. Vinc. de Franch. decis. 302. nu. 4. Surd. decis. 223. & decis. 213. num. 6. & dec. 265. num. 63. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 548. num. 36. & 38. Molina de primog. lib. 4. cap. 7. num. 3. Azeued. ad l. 15. n. 8. tit. 3. lib. 4. noua recopilat.*

Mattien.ad l.8.glos.14.num.11. tit.11. lib.5. noua recopilat. Valasc. de partition.cap.6.num.45.& consult.146. nu. 3.in fine,& num.15.Farinac. cons.59. num.14.vbi additio bona, Sanch. de matrim.lib.8.disput.25.num.19. cum alijs relatis per Barbo.in tract.de clauf. clausula 111. Adeoque huiusmodi clausulæ consuetæ intelliguntur ap-
5 positæ, vt consuetudo faciat eas de natura contractus, *d.l.final. C. de fideiuss.d.l.quod si nolit §.quia assidua de ædilit.edict.* & de his notarius semper censetur rogatus: Vnde poterit clau-
6 sulas cõsuetas apponere, & superaddere etiam si à partibus expressæ nõ sint, probat *Soccin.sen.in l.Gallus §.idē credendum num.4. vers. si verò essemus in dubio de liber.& posthu.* & hãc sententiam mirificè comprobat *Menoch. in cons.37. à nu.41.* vbi contrarijs respondet, *Caualcan.decis.42. num.33. par.1.& decis.16.num.12.par.2.* cum alijs relatis *per Mart.in tract. de clau-*
7 *sulis par.4.claus.33.num.3.& seq.*& in specie, quod clausula constituti, & precarij sit de natura huiusmodi cõtractus tenuit *Gram.decis.103.n.109.* ex quo per ipsum constitutum mens contrahentium efficaciùs consequitur suum effectum, *ex Oldrad. consil. 139. Ias. in l. ex ea parte in principio col.2.num.9.vers.7.ff.de verb.obligat.* & hanc partem constanter tenuit in nostris terminis *Reuerendiss. Riccius collect.175.*

8 Ex quibus habemus, decisum fuisse per Sacrum Consilium in anno 1533. assistentiam esse præstandam, & si in instrumento non adsit constitutum, & precarium, sed ratione solius hypothecæ, testatur *Vrsill.ad Afflict. decis.139.* & ipse vidi similem decisionem eiusdẽ Sacri Consilij in causa Lucretię Chioiliæ cõtra Ioãnem Franciscum Chioilium de anno 1619. penès Galterium Actuarium.

Ex aduerso replicabatur regulam illam desumptam *ex tex. in d.l.fin. C. de fideiuss.cum concordant.suis*, habere
9 plures limitationes, & Prima, notarium non censeri rogatum de clausulis substantialibus, quamuis consuetæ, & solitæ sint apponi, si scriptę nõ appareant, vel sint de natura contractus, ita tenet ex pluribus *Dominus Præs. de Franch. decis.302. num.8.* & plures alij relati *per Mascard.in citatã conclus.1116. Castillo Siculus decis. 5.num.28.& 29.tom.1.Negusant. Paschal. & alii relati per D. Auditorem Dominicum Gaitum in tract.de credit. cap.4.quæsit.6.num.251.*

10 Item limitatur in his clausulis, quę solent in contractu apponi ad augendam obligationem, quia hæ clausulæ nequaquam censentur appositæ, *glos. in l.si fundus §.in commissoriam de leg. commiss.vbi Bald.& Card. Mantic.de tacit.& ambig.dicto tit.9.num.78. & Dom.Gaito vbi supra num.252.* qui id exemplificat in obligatione bonorum.

11 Et rursus notarius nec similiter rogatus censetur de his clausulis, quæ contractui vires,& robur addunt, per quas pleniorem effectum consequitur: quia tales clausulæ ex verosimili mente contrahentium non censentur appositæ. Cùm hoc, quod est velle isto, vel illo modo contrahentes teneri, sit quid facti, quod non præsumitur, nisi expressè probetur, ita tenet post alios *Cardinal. Mantic. de tacit.lib.2.tit.9.num.12.*dicens, quod de his licet solitis nunquam censetur notarius rogatus, *Vinc.de Franch. decis.567.nu.3.Gratian.discept. forens. tom.3. cap. 548. num.39. Dominicus Gaito loco cit. cap.3.nu.254. & cap.4. num.255.*

Nec verum videtur, quod huiusmodi clausulæ sint de natura contra-
12 ctus, quoniã natura est quid à principio

cipio rei connexum,& non per accidens subsequutum, *vt in l.certi conditio in princ. si cert.pet. & in l. si vnus §.pactus ne peteret vers. quod etiam in speciem dotis ff. de pact. & tradit Bald. in prælud.feud.4.diuis.n.46.* Vnde na-
13 turalia contractus sunt ea, quæ tanquam qualitates innatæ comitantur contractum, cuius virtus ex eis proficiscitur,& semper inesse videntur, nisi pacto tollantur. At nulla lege cauetur, vt in contractibus necessariò debeat apponi clausula constituti, & precarij, & ideò dici non possunt naturalia, quæ iuris effectu inesse dicũtur, ita appositè ex pluribus distinguit *Mantic. d. lib. 1. tit. 3. per tot.* & eleganter defendit *Dominicus Gaito dicto cap.4. quæsit.11. num.*2078. ex
14 hoc pro absoluto habẽs, quod creditor anterior instrumentarius, in cuius instrumento omissæ apparent huiusmodi clausulæ, non præfertur posteriori, qui in suo hypothecam, precarium,& constitutum habet.

Verùm enimuerò, vt quæstio hæc liquidò decidatur, id solùm inuestigari oportet, an verè huiusmodi clausulæ sint de natura contractus, & quomodo hoc accipiendum sit. Quo circa animaduertendum est, in omnibus contractibus quatuor semper
15 attendenda fore, nempè sollemnia, substantialia, naturalia, & accidentalia: quorum tertium est ad nostrum ꝓpositũ, seu quæsitũ pertinẽs. Naturalia definit *glos. in l.pacta conuenta, verb.noua emptio de contrahend. empt.* esse qualitates quasdam inductas ab
16 his, quæ extrinsecus accidere possũt, secundum proprios fines, quę tamen dupliciter considerari oportet. Nàm quędam sunt naturalia simpliciter, quędam verò naturalia substantialia, quæ ad instar substantialium si alterentur, immutant contractum: quam distinctionem eleganter suo more ponit *Paul.de Castr.in l.iurisgentium §. quinimò col.2.ff.de pact. & sequitur Nicol.Bellon.lib.1.supput.cap.5.*
17 *num.*3. Hæc autem naturalia substãtialia insũt cõtractui in ipsius natiuitate,& formatione, ita vt ab eo separari nequeant, adhuc partibus consentientibus: vt puta cum dicimus de natura contractus venditionis esse, vt dominium ad emptorem transeat, *l.si quis alienum ff.de action. empt.l. cù manu sata* 80. *in fine de contrahend. empt.* hoc ideò quia nec etiam inter partes fieri potest, vt vendita re dominium remaneat penes emptorem, quomodo præ cæteris exponit perbellè *Menoch. cons. 37.n.13. & sequ.*

Alio autem modo considerantur
18 naturalia contractus simpliciter, quæ sunt qualitates quędam innatę, ex quibus virtus contractus proficiscitur,& semper inesse videntur, nisi pacto tollantur: *Bald.in prælud. feud. diuis.4.num.46.& in l.etiam C.de execut.rei iudic.& notat Centius de censib. cap.1.q.3.art.1.num.19. cum seq.* Hęc inquit *Menoch.* non alia ratione dicuntur naturalia, nisi quod frequentiori, & assidua consuetudine ad contractum accesserunt, & ad notarij officium pertinent, & tenetur ea apponere in instrumento, quoniam præsumptio est, partes voluisse contrahere secundum morem, & consuetudinem regionis, nisi expressè contrarium appareat; ideò rectè dicimus, consuetudinem esse al-
19 teram naturam, *l.si quis posthumus ff. de liber. & posthum. & notat Ioannes Andr.in addit.ad Speculat.tit.de fid.instrum.§. instrumentum num.13. & sequitur Menoch.dicto cons.37.num.22.* id exemplificans in clausula euictio-
20 nis, quæ non alia ratione dicitur de natura contractus venditionis, nisi quia à consuetudine profecta est, *d.l. quod si nolit §.quia assidua de ædil edict.* &

& ita expressè sentit *Surd. decis.* 223. *num.* 9. dicens, quod id videtur esse de natura contractus, quod est de consuetudine.

Tùm ad propositum nostrum cum clausula constituti, & præcarij solita sit apponi in contractibus, cur nõ dicendum est, ipsam censeri appositã, & notarium de ipsis censeri rogatũ? prout esse communem opinionem, & veriorem in puncto iuris, tenuerũt *Felin. in cap. ex literis num.* 13 *vers. sed tamen istud de fide instrum. & Tiraq. in tract. de iur. constit. par.* 3. *limit. vlt. num.* 10. & quàm plures alij, quos refert, & sequitur *Menoch. d. cons.* 37. *n.* 33. *& seq.*

Neque refert, quod nõ sit dictum in instrumẽto, quod extendantur omnes clausulæ ad consilium Sapientis, prout fieri solet, & sentiunt *Io. Andr. & Oldrad.* quorum meminit *Menoch. loco cit. & alii, quos refert D. Regens Rouit. ad pragm.* 1. *de assist. num.* 38. nàm his respondent *Felin. Tiraquell. & Menoch. locis cit.*

Nec quidquam facit, quod ex his clausulis debitor strictiùs, & efficaciùs obligetur. Nàm id quoque

21 verosimile est, vt creditor voluerit debitorem suum, quantum fieri poterit, strictissimè obligatum, præsertim vbi talis stricta obligatio est de more, & consuetudine Regionis. Quã obligationem nec etiam verosimile est voluisse effugere debitorem sui creditoris ope, & auxilio indigẽtem, prout rectè philosophatur *Tiraquell. de iur. constitu. par.* 3. *ampliat.* 31. *n.* 15.

22 Cùm ergò præsumptio hæc verosimilis sit menti contrahentium, non erit absurdum, vt hoc habeatur pro expresso, quod tacitè ipsos voluisse credendum est, quoniam taciti & expressi idem est iudicium, *vulg. iurib.* imò quando tacitum venit ex natura contractus, id vtique pro expresso habetur, vt probat *Iureconsultus in l. cum quis, vbi glos. verb. pro tacito, si cert. petat. & in l. interdum* 73. *de verb. oblig.*

His accedere dicebatur vnum in facto notandum pro præsentis dubij resolutione, nempè huiusmodi instrumentum indemnitatis ad fauorẽ Actorum factum fuisse vno eodemque die, quo ipsi per primum instrumentum se obligauerunt Iuliæ Rossi pro prædicto capitali ducatorum decem mille. Quod quidem cum fuerit omnibus clausulis, & sollemnitatibus vallatum, reddit secundum instrumẽtum indemnitatis æquè va-

23 lidum, & perfectum, eo quod pacta incontinenti facta censentur inesse cõtractui, & vnum habet se correspectiuè ad aliud, taliter, vt censeantur, quod vnum sine alio factum nõ esset, *ad tex. in l. lecta ff. si cert. pet. & in l. petens C. de pact.* & magistraliter tradita *per Afflict. dec.* 306. *Gram. decis.* 103. *n.* 158. *&* 159. *& Vinc. de Franch. decis.* 126. *&* 369. *num.* 3. *vers. ex aduerso*, quibus locis pluries sic decisum refertur, idemque sentit *D. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de refut. feud. §.* 1. *num.* 4. *&* 5. Sicque per Rotam Romanam tanquam super re clara determinatũ refert *Farinac. dec.* 527. *in nou. collect. tom.* 3. *Gratian. to.* 4 *discept. forens. cap.* 624. *num.* 12. *& to.* 5. *cap.* 897. *num.* 13. *&* 14. dicens id pro-

24 cedere, quamuis diuerso loco fiant contractus, & esse veriorem, & receptiorem sententiam dicit *D. Dominic. Gaito de credito cap.* 4. *q.* 7. *nu.* 502. adeoque hic contractus indemnitatis est correspectiuus, & accessorius primo, quod certum sit, hos actores nullatenus se ipsos fuisse obligatos prædictæ Iuliç Rossi, nisi habita obligatione indemnitatis ab ipso Andrea Ardinghelli, ad cuius manus pecunia prædictæ Iuliç peruenerat

uenerat. Cùm ergò contemplatione prædictæ indemnitatis primus con-
25 tractus gestus sit, de vtroque pariter iudicabitur, sicut de principali,& accessorio, ex *vulg. regul.*quas ad propositum nostrum aptissimè adducit *Surd.cons.*217.*nu.*15.*lib.*2. *post Alciatū cons.* 149. *quod est in meo volumine* 44.*nu.*4.*in fine lib.*8.ideoque in correspectiuis sublato vno alterum corruere, & quamuis sint duo contractus etiam inter diuersas personas gesti,haberi pro vno,latè comprobat *Giurba dec.*85.*n.*18. *cum seq & sequitur Gratian.to.*4.*capit.*692. *nu.* 38. *& seq.* & in terminis fortioribus *c.* 717. *nu.*14. *&* 15.

Quibus suppositis parum diximus esse immorandum in tertia obiectione de constitutarij præsentia. Nàm
26 quamuis re vera constitutum nil operaretur absente constitutario, antequam ipse contractū ratū habeat, vt latè probat *Tiraquell. de iure const. par.*3.*limit.*30.*Thesaur.dec.*70 *n.*7. & alij, quos lata manu congerit *Pascal. de virib.patriæ potest.c.*8.*nu.*157.*uers. sed demum.* hoc non procedit vbi cō-
27 tractus iureiurando vallatus est,quia iuramentum supplet partis præsentiam,vt post non nullos tenet *Thes.d. dec.*70.*n.*8. *vers.sed contrarium,Rolan. cons.*19.*nu.*39.*vol.*1.*Caualcan.dec.*42. *n.*14.*p.*2.*r.*1.*Hadr.Negusant. cons.*395. *nu.*19.*Costa de retrotract.c.*10.*effect.*3. *n.*3.*Magon.dec.Floren.*39.*n.*12.*Surd.*
28 *dec.*10.*in fin.*talemque effectum producere,etiam si non interueniat notarij stipulatio, perbellè probat *Card. Mantic.de tacit.& ambig.conu.tom.*2. *lib.*13.*tit.*7.*per totum* eumque sequitur *eruditiss. Dominic. Gatto in tract. de credit.c.*4.*quæsit.*7. *nu.*824.

Ex quibus latè discussis in Mag. Curia Vicariæ fuit me referente iudicatum esse præstandam assistentiā prædictis creditoribus, eisque non offecisse ineptitudinem libelli, siue illius obscuritatem postea in articulis declaratam, nec minùs clausulam constituti,& constitutarij præsētiam in contractu omissam die. . Iulij 1630.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca non præsumitur inducta,nisi expressè probetur.*
2 *..non censetur inducta in bonis hæredis ex sola facultate concessa capiēdi de bonis ipsius.*
3 *..tacita non competit nisi in casibus à iure expressis.*
4 *Emptor fundi en phyteotici non tenetur pro pensione.sed tantum venditor.*
5 *Personalis actio non sequitur fundi possessorem.*
6 *..non sequitur rem, etiam vbi aliquid præstari debet ex ipsa.*
7 *Possessor fundi vectigalis quicunque sit,tenetur ad vectigalia.*
8 *Emphyteotici fundi alienatio quare desideret assensum directi domini.*
9 *Possessor ad canonis solutionem non tenetur nisi expressè de hoc conuentū sit,etiam si sit emphyteosis concessa ab Ecclesia.*
10 *Emphyteota ad canonis solutionem tenetur actione personali, idest conditione ex lege.*
11 Textus in §. scire authen. de non alienan.nouiter *dilucidatur.*
12 Baldi opinio in authent.si quas ruinas C.de Sacros.Eccles. *refellitur.*
13 Afflicti decisio 95.*declaratur.*
14 *Hypotheca rem sequitur, & contra tertium possessorem singularem intēdi potest.*
15 Text. in l. fin. C. de censib. lib. 11. *explicatur.*
16 *Fiscus habet tacitam hypothecam pro publicis pensionibus.*
17 *Prædium tributarium est tacitè obligatum pro tributo.*

18 *Hy-*

18 *Hypotheca non datur nisi in oneribus realibus publicis, ex lege, vel superioris indictione.*

19 *Emptor feudi potest conueniri pro ser-uitio adhoc, ad quod vendens tenebatur pro tempore preterito.*

20 *Feudum censetur hypothecatum pro seruitio militari, & quare.*

Directo emphyteotici fundi domino personalem tantummodò competere actionem pro canonis consequutione, non autem hypothecariam, & declaratur Afflict. decis. 95.

CAPVT XXXVI.

1 CVm scitum sit apud omnes, bonorum obligationem, siue hypothecã nusquã præsumi inductam, nisi legis ministerio, si tacita sit, & si expressa, ex partium conuentione, idque ab allegante expresse probetur, prout digito ostendit *Bald. suo cons.* 485. *num.* 4. *vol.* 1. dum agens de eo, qui instrumento publico suo creditori tenetur, nam inquit, *hypotheca est adiectio, quæ non præsumitur nisi probetur, licet de personali debito sit factum instrumentum publicum, non ergo sequitur, est debitor instrumentalis, ergò interuenit hypotheca*, sicque *Baldo* consentiunt *Bursat. cons.* 103. *num.* 24. *volu.* 1. *aliique apud Caualcan. decis.* 27. *n.* 9. *par.* 2. Hinc est & illud, quod valdè notandum, & menti tenendum monet *Afflict. decis.* 201. *nu.* 2. quod si in instrumento nõ sint expresse hypotheca ta bona hæ-
2 redis, sed tantum concessa facultas capiendi de bonis hæredum propria authoritate, non per hoc censebitur inducta hypotheca in bonis hæredis extra causam hæreditariam, eum citat *Vinc. de Franch. decis.* 321. *& Carot. in suis decis. cas.* 47. *nu.* 17.

Vnde non possum non mirari, quod vetustissimè in praxi seruatum audio in Regijs huius Regni subsellijs, quod in contractibus emphyteoticis indistinctè concedatur Domino directo intendere hypothecariam actionem pro solutione canonis tàm præcedentis, quàm præteriti temporis contra nouissimum emphyteotã, etiam citra vllam expressam partium hypothecariam cõuentionem, quasi quod lex ipsa id tacitè tribuat, quod contrahentes omittere possunt. Etenim negari non potest id, quod magistraliter resoluit *Bart.* ex eisdẽ iuris principijs superius per nos enunciatis *in l. Lucius num.* 4. *de alimen. legat.*
3 nempè tacitam hypotecam non cõpetere nisi in casibus à iure expressis, quem sequuntur *Bald. in l.* 2. *C. in quib. caus. pign. cum alijs relatis per Peregr. de fideicom. art.* 36. *num.* 149. *Surd. decis.* 271. *& Rota Roman. in vna Bononien. apud Coccin. decis.* 12. *Crauett. consil.* 872. *nu.* 2. *vol.* 5. *Morot. cons.* 18. *nu.* 17. sicq. in terminis nostræ quæstionis arguit *Cald. Pereyra. de iur. emphyt. lib.* 4. *c.* 3. *nu.* 34. At benè ad sensum patet *in toto tit. ff. & C. in quib. caus. pign. vel hypothec.* casum huiusmodi de tacita hypotheca pro canonis consecutione non reperiri expressum, consequens ergò fit erroneum

neum esse hoc asserere, magisque erroneum practicare.

Quod quidem, vt clariùs meridianæ luce constaret in quadam causa vertente in M. C. V. inter Nicolaum de Orta, & Horatium de Seraphino; dicebam primos omnium *Dinum*, & *Martinum de Fano Iureconsultos* quæstionem excitasse. si venditus sit
4 per emphyteotā fundus, an ipse, vel emptor conueniatur pro pensione, & respondent, vēditorem teneri ea sci-
5 licet ratione, quia personalis actio nō sequitur fundi possessorem; *l. 1. §. si hæres l. cogi §. vnde quæritur ad Trebell. l. eum cui C. de action.* idque obtinet etiam si obligatio, vel actio persona-
6 lis respectiua sit ad rem, nempè vbi aliquid paciscitur præstandum ex tali fundo ex textu singulari *in l. vltima §. vlti. de contrahend. emp.* Qua de re latè agunt *Anton. Gomez de contract. c. 15. n. 22. & seq.* & ad propositum extollūt *Ias. Rip. Aretin. & alij relati per Valasc. de iur. emphyt. q. 32. nu. 18. Meneses in l. 3. C. de seru. & aqu. nu. 23.* relati per *Caldas loco proximè cit. nu. 19.* vbi concordantes adiungit: ideoque *Dinum*, & *Martinū sequitur Alberic. in l. vlt. n. 5. C. de iur. emphyt.* & expressiùs *Bart. ibidem nu. 1.* in hoc differentiam considerans inter fundum ve-
7 ctigalem, & emphyteoticum, quod scilicet possessor illius quicunque, sit obligatus ad vectigalia, *ad text. in l. Imperatores ff. de publican. & in l. 1. & toto tit. C. sine censu, vel reliqu.* vnde tales fundi possunt alienari inrequisito domino, cum se-
8 cus sit in emphyteoticis, quorum alienatio ideò domini assensum desiderat, quia nulla obligatio contrahitur inter dominum directum, & nouum possessorem, nisi expressa sit in prima, vel secunda alienatione, idemque *ex Bart. tradunt Alex. in l. quod dicitur num. 15. vers. sed die, vbi Ioannes de Imol. nu. 8. vers. sed aduerte de verb. obligat. & rursus Bar. in l. si domus §. si fundus num. 2. de legat. 1. Angel. in l. 2. C. ne rei dominic. Anton. de Butr. in cap. potuit num. 14.* & ibi *Imol. num. 11. vers. & potest*
9 *esse ratio de locat. & conduct.* qui magis dicunt, id procedere, etiam si sit emphyteosis concessa ab Ecclesia: quibus adstipulatur post alios *Negusant. de pignor. memb. 4. 2. par. num. 127.* vbi amplius respondet contrarijs, sic *& Iason in l. 1. nu. 70. C. de iur. emphyt. Angel. in l. vniuersas C. ne rei domin. vel templor. & Alex. in l. Gallus §. & quidem rectè num. 152. de liber. & posthu.* vbi contrariam *Baldi* opinionem solùm procedere ait, si in contractu sit expressa hypotheca, idemq; tenuit *Roma. consi. 311.* dum consuluit aliter esse agendum domino, quàm per hypothecariam, eamque opinionem vti veriorem placuisse amplissimo Senatui Mantuano refert *Surdus decis. 32. nu. 3. Pinell. in l. 1. par. 2. n. 72. vers. quintò limitatur C. de bon. mater. Roderic. de ann. reddit. lib. 2. q. 22. n. 43 Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. glo. 18. par. 1. nu. 128. Mastrill. decis. 171. nu. 3. Valasc. de iur. emphyt. q. 4. num. 6. & 7. Cauedo dec. 149. n. 4. p. 1. Intrig. in suis singular. lib. 3. singul. 17. num. 4. Gaspar. Thesaur. lib. 2. qq. forens. q. 15. num. 4.* & latiùs eam defendit *Caldas Pereyra doctiss. Lusitanus d. lib. 4. de emphyt. extinctione cap. 3. num. 25. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 36. nu. 40.* quidquid sibimetipsi contrarius existat *tom. 4. cap. 784. num. 26. & sequent.* Quæ tamen vel ex eo etiam confirmatur, quod communiter re-
10 ceptum sit, emphyteotam ad canonem soluendum teneri actione personali, hoc est condictione ex lege iuxta doctrinam *Accurs. in §. adeò verb. propriam instit. de locat. & conduct. Bart. in l. 1. num. 11. ibique*

Iason num.68.C.de iur.emphyt. Caldas Pereyra dicto titul. 38. *cap.*3. *num.*20. Imò ex eo contractu oritur quædam actio specialis quę vocatur actio emphyteosis secundum *Bart.in l.* 1. *ff. de condiction.ex lege.*

Sed vt euidentiùs Pragmaticorum fallaciam agnoscas, sigillatim ad contraria responsum fuit, & pri-
11 mò ad *textum in* §. *scire authen. de non alienan.* ex quo *Bald. in authen. si quas ruinas num.* 9. *versic. sed vltra omnes C. de Sacrosf. Eccles.* dicit esse menti tenendum, quod dominus possit hypothecariam exercere contra possessorem sibi non expresſè obligatum pro canonis solutione, tanquam res, quæ ex fructibus debetur: nàm *textus* ille duo proponit, insuperque eis distinctè, & segregatim disponit. Primum quidem casum nostrum, ibi, *quia si biennio continuo non exoluerint &c.* super quo statuit possessorem fieri omninò extraneum emphyteomatis, quod *Accursius* declararibi, *in verb.defendere*, scilicet vindicando, vel condicendo ex lege ista, sicque casus hic primo loco positus definitus remanet. Et proinde ad secundum progreditur, & dum in eo quid agendum proponitur vbi emphyteota deterius fecerit prædium suburbanum, quæstioni respondet, cogendum esse eum de suo diligentiam ac restitutionem prisci status facere, & obligatum esse (idest ad restitutionem ipsam) & hæredes eius, & successores, eiusque res. Non ergò pro canone soluendo tacita rerum hypotheca inducta est, quò pertinet primum propositum, sed pro hoc ipso tantum, quod fundo Ecclesiæ damnum emphyteota intulit; quò pertinet secundum, sicque textum illum intelligit *Bart.ibidem numer.* 1. vbi ait; *nota textum ibi (res) hic videtur textus singularissimus inducere tacitam hypothecam contra emphyteotam Ecclesia in omnibus suis bonis pro his, qua debet ratione emphyteosis, sed veritas est, quam indicaui, Imperatorem loqui de emphyteota, qui emphyteosim deteriorauit.* Præterquam quod & si (quod negandum est) eadem rerum hypotheca ex dicto textu inducta referri posset ad primum casum inibi positum scilicet in quo agitur de emphyteota Ecclesiæ non soluente canonem per biennium, id procederet respectu bonorum ipsius emphyteotæ, non autem prædij emphyteotici, quod patet ex illis verbis *eius res*, quæ interpretatio præterquam quod mirè conuenit literę illius *textus*, placuit etiam *Caldas Pereyra* postmodum viso, qui prolixiori calamo eam comprobauit *loco cit.num.*26.*& seq.*

Ex quibus manifestè conuincitur erroneam esse *Baldi* opinionem
12 *in d. authen.si quas ruinas*, vtpotè qui maximoperè deceptus fuit in intellectu *textus in d.* §.*scire*, in quo fundatur, proindeque de eo nullam esse habendam rationem dicit *Iason in d. l.* 1. *num.* 70. *Alexand. & alij*, quos refert *Surd.dicta decis.* 32. *num.*2. *Mastrill. d. decis.*171. *num.* 4. præterquam quod idem *Baldus* suo more sibimet contrarius existit *in l.* 2. *C. ne rei domin. vel templ.* vt benè aduertit *Caldas d.cap.*3.*nu.*34.

Et ad *Affli. dec.*95. à quo erroneā
13 illam praxim fuisse deductam existimo propter egregiam ipsius in Regno authoritatem, facilis est responsio, si attendatur loqui in casu, quo pro canone soluendo fuit expresſè de hypotheca conuentum, prout ipsū intelligunt *Surd. d.dec.*32. *nu.*6. vbi ait, *& stante rei obligatione*

hoc

*hoc voluit Afflict.d.decis.*95.& similiter *Mastrill. d.decis.*171. *num.*11. *Intrigl.dicto singular.*17. *num.*1. sic quoque accipientes dicta *per Amodeum de Ponte quæst. laudemial.*45. *Foller. in prax. censual. verb. huiusmodi num.* 96.*Redoanum de reb.Eccles.non alien. quæst.*17.*num.*63. quod nec nos negamus, cum nihil speciale fiat ob canonis solutionem; sed ex viribus ip-
14 sius pactionis,ex qua hypotheca oritur, quæ rem sequitur, & contra tertium singularem possessorem intendi potest,*l.distractis, l.debitorem C.de pignor.cum alijs latè relatis per Neguf. de pignor.par.*8.*num.*1.

Nec rationes,& authoritates ge-
15 nericè traditæ per *Afflict.* negotium facessunt,nam *tex.in l.fin.C.de censib. lib.*11. ex quo deducere vult possessorem rei emphiteoticæ teneri ad canonem pro tempore præterito, nisi allucinor,totum, imò à fortiori contrarium probat,ecce verba. *Reliqua verò temporis anteacti à nouo domino Fiscum postulare non patimur,ne alterius culpa alter incipiat subiacere dis-*
16 *pendio*. Quod si Fisco, cui pro publicis pensionibus res sunt obligatæ, *ad tex.in d.l. Imperatores vbi DD.ff. de public.*pro præteritis non conceditur actio: multò ergò minùs cōcedēda est priuato. Vnde censeo,non esse necessariam resolutionem ad eum *textum* traditam per *Pinell. loco cit.* quam refert *Surd.dicta decis.*32.*nu.*3. cum in eo expressius negatiua pars fulciatur.

Nec consequētia desumpta ex regula illa, quod solutio census correspōdeat proprietati,ergò afficit quēlibet successorem, rectè procedit. Nàm inquit *Surd.loco cit. nu.*2. aliud est,quod ob solutionis defectum res possit auocari: aliud verò, quod sit obligata ad canonis solutionē, prout dicit etiam *Mastrill. d.dec.*171. *nu.*3.

Et argumento desumpto ex onere insito rei pro tributo facilè satisfit, attendendo tributorum naturam hoc sibi à iure præcipuum habere, vt prædium ipsum,sicut & om-
17 nia alia ciuium bona pro tributis sint tacitè obligata, *ad textum insignem vbi DD.in l.*1.*C.si propter public. pensitat.*ibi,*potior est enim causa tributorum,&c.* nosque de ea re latiùs diximus supra *cap.*2. *num.*21. quomodo huic difficultati respondet *Guid. Pap. quæst.*9.*& quæst.*45.quas refert *Vrsil. ad Afflict. d. decis.*95.*num.*2. vnde doctiss.*Pinell.loco cit.*concludit,quod nō datur hypotheca, nisi in oneribus
18 realibus publicis ex lege, vel Superioris indictione, secus in oneribus ex conuentione, vt in pensione soluenda ab emphyteota, qui rem alienauit: non enim datur domino ius agendi ad pensionem, nisi conueniat cum eo, cum quo fit alienatio, vel translatio, quia est actio personalis conuentione, quæ non sequitur rem *Gratian.discept.forens.cap.*272.*num.*3. *&* 4.*Valasc.Menesius,& alii relati per Caldas Pereyra d.lib.*4.*cap.*3.*num.*33.

19 Et tandem ad simile traditum de feudo, in quo ait *Afflict.* si vasallus habens feudum illud vendat cum consensu Regis, poterit emptor illius conueniri pro seruitio,ad quod vendens tenebatur pro tempore præterito. Respondetur hoc euenire, quia adoha, siue seruitium illud est onus insitum feudo, *D.Reg.Rouit.ad prag.* 1.*de fid.memor.nu.*51.*D. meus dec.*14. *Sacr. Cons. numer.* 17. *Paul. Staiban. consil.*83.*per tot.* pro cuius consecutione censetur illud hypothecatū,lege ipsa hoc disponente. Vnde etsi non præstetur, feudum amittitur *c.*1. *§.sed nec est alia, qua fit prim. caus.benef.amitt. cap.*1. *§.*1. *hic fin. lex.* Cùm ergò sit onus reale feudo à lege indictū,meritò sequitur fundi possessorē.

Ex quibus omnibus palam fit, quãtum hodierna praxis à iuris tramitibus deuiet, vt proinde dum de his ageretur in causa prædicta, fuissetque petitum sequestrum super fructibus fundi emphyteotici, neque constaret de expressa hypotheca ad beneficiũ domini directi, fuit, me referente, denegatum: quod decretum licet prima vice ad mei relationem fuerit per Sacr. Consr. reuocatum; tandem in causa reclamationis, re maturiùs discussa, fuit decretum Magnæ Curiæ confirmatum.

SUMMARIUM.

1 *Hypothecaria exerceri potest contra vltimum fundi emptorem, etiam pro laudemijs præteritis, sed de veritate num. 7.*

2 *Onus reale transit ad quemcunque possessorem.*

3 *Laudemium est onus reale, ita vt sine illius solutione contractus emphyteoticus subsistere nequit, sed contra num. 8.*

4 *Hypotheca datur pro consequutione laudemij, sicut pro tributis.*

5 *Laudemium æquiparatur decimæ.*

6 *Laudemij solutio est de natura contractus.*

7 *Hypotheca non datur domino directo pro laudemiis.*

8 *Actio competens domino ad laudemia, est personalis, nec sequitur fundi possessorem.*

9 *Hypotheca tacita non competit nisi in casibus à iure expressis.*

10 *Laudemium est res penitus extranea, & separata ab ipso fũdo emphyteotico.*

11 *Laudemii solutio non est de substantia contractus emphyteotici.*

12 *Emphyteoticus contractus multoties substineri potest sine laudemii solutione, & casus recensentur.*

13 *Substantialia contractus non possunt ab eo separari, etiam partibus consentientibus.*

14 Marini Frecciæ, & Surdi opinio *tenentium pro laudemiis non competere tacitam hypothecam verior est de iure.*

15 Textus in l. fin. C. fine cens. vel reliqu. *declaratur.*

16 Gaspar. Thesaur. lib. 4. qq. forens. q. 52. *refellitur.*

17 *Prælatio competens pupillo, mulieri, vel ei, qui ad rem emendam, uel reficiendam pecuniam mutuauit, sine assistentia tacita, vel expressa hypotheca quid operetur.*

18 *Creditor nisi expressè mutuauerit ad rem reficiendam, non habebit tacitam hypothecam.*

19 *.. mutuans ad rem emendam quando vtatur hypotheca super re ipsa.*

20 Mastrill. decis. 171. *reprehenditur.*

Laudemium pro fundi emphyteotici alienatione iure personalis actionis consequi posse, non autem tacitæ hypothecæ, defenditur Surd. dec. 31.

CAPUT XXXVII.

PRæcedenti resolutioni consentaneum est differere, quid iuris statuendum sit in laudemijs ex fundi emphyteotici alienationibus debitis per priores emphyteotas iuxta dispositionem *textus in l. fin.*

fin. versic. quinquagesima Cod. de
iur. emphyteot. vtrum scilicet peti pos-
sint à nouissimo emptore, quaue a-
ctione? De personali non est quæ-
rendum: nàm nulla nascitur, vbi nihil
pactum est, *ad regul. text. in l. licet §.*
ea obligatio de procurat. cum cõcordan.
vel iudicatum est, *l. miles §. vltimo de*
re iudic. vbi Bart. num. 1. allegat con-
cord. Vidẽdum remanet de hypothe-
caria, vnde decisio pendet ab eo,
an hæc detur pro illorum conquutio-
ne: in qua video scissas interse non
tantùm nostrorũ opiniones, verũ etiã
Supremorum Tribunalium definitio-
nes: siquidem Parisiensis Senatus
1 (vt ab ipso exordiar) affirmatiuam
secutus est sententiam, nempè hy-
pothecariam exerceri posse contra
vltimum emptorem etiam pro laude-
mijs ex prioribus alienationibus de-
bitis directo domino, qui inuestitu-
ras non adhuc præstitit, vt post *glos.*
Parisien. damnata memoria §. 52. glos.
2. num. 139. & §. 53. glos. 1. num. 18. te-
statur Pappon. Arrestor. Franciæ lib. 11.
arrest. 4. relatus à Gaspar. Thesaur. loco
inferius citando. & sic pariter plu-
ries determinatum in Senatu Sa-
baudiæ refert *insignis Præs. Anton. Fa-*
ber in Codic. Fabrian. tit. de iure emphy
teot. definit. 1. 4. 7. 59. & 68. & in tit. fi-
ne cens. vel reliq. definit. 1. eosdemque
secutus est *Sen. t. Pedamon. & Nicen.*
teste D. Gaspar. Thesaur. qq. foren. lib. 4.
q. 52. num. 2. & Maynard. decis. 32. in
princip. lib. 6. & M. C. Vicariæ Regni
Siciliæ, si credimus *Mario Burgio in*
tract. de laudem. par. 1. inspect. 9. nu. 6.
quem citat *Mastrill. dec. 171. nu. 15.*
Mar. Muta super Consuet. Panorm. cap.
26. num. 194. & sic ipsũ solum deter-
minasse, dicit *doctiss. Vinc. de Franch.*
decis. 430. eamque defendunt *Amad.*
de Ponte quæst. laudemial. 45. Cassan.
in Consuet. Burgun. rubr. 11. glos. 1. nu. 9.
& eam obseruari testatur *Tiraquell.*
de retract. Lignagyer. §. 29. glos. 2. nu. 8.
in fine vers. quamquam scio aliter, cum
non nullis aliis relatis per Stephan.
Gratian. discept. forens. cap. 272. num. 5.
qui eam mordicus defendit *tom. 4.*
cap. 784. num. 16. & seq. consuluitque
pro ea *Menoch. cons. 444. num. 21. Io.*
de Cruce in addit. ad decis. 48. Guid.
Pap. vers. quæri posset

Et quidem his rationibus compro-
batur, nàm dicunt laudemium esse
2 onus reale, cuius præcipuum est, trã-
sire ad quemcũque possessorem cum
3 re ipsa, *l. possessores C. de fund. patrim.*
lib. 11. adeòque rei inest, vt sine illius
solutione rei emphyteoticæ aliena-
tio non subsistat, *l. final. C. fine cens. vel*
4 *reliqu.* vnde prout in cæteris oneribus
realibus, veluti pro tributis, *l. prædiis*
§. final. de iur. fisc. l. vltima C. de censib.
lib. 11. d. l. final. C. fine cẽsu dari hypo-
thecã pro laudemio dicunt *Mastrill.*
d. decis. 171. in fine, & veluti pro deci-
5 ma, cui laudemium æquiparatur, *di-*
xit Alex. cons. 123. col. penult. vol. 5. cum
alijs per Surd. decis. 31. n. 5. adeò quod
decima etiam præteriti temporis po-
test peti à nouo fundi possessore, *vt*
per Franc. Marc. decis. 558. par. 1. &
decisum refert *Nouar. qq. foren. par. 1.*
q. 21. num. 6.

Et confirmari aiunt, eo quod lau-
demij solutio est de natura contra-
6 ctus; fit namque pro noua inuestitu-
ra, & labore, quem dominus patitur,
vt nouum emphyteotam inducat in
actuali fundi possessione, de quo est
text. in d. l. fin. C. de iur. emphyteot. &
tradunt Oldrad. Alberic. Afflict. & alii
relati per Surd. d. decis. 32. num. 8.

Hisque nouam rationem addit *Ga-*
spar. Thesaur. ibidem num. 3. quod sci-
licet dominus directus ius suum no
habeat fundatum ex iure hypothec
contra quemcunque possessorem
sed ex quodam iure prælationis
quod ratione prædij huic solutioni
obnoxij

obnoxij competit ad instar creditoris priuilegiati, veluti pupilli, mulieris, vel eius, qui ad nauem, vel domū reficiendam pecuniam mutuauit, ad tradita *per DD. in l. priuilegia ff. de priuileg. credit. & in l. assiduis C. qui potior. in pignor.*

At contrariam sententiam mordicus defendit *Surd. d. decis. 31. nu. 8.* di-
7 cens, in proposita inibi specie Senatū Mantuanum postposuisse dominum directum agentem pro laudemio ijs creditoribus, qui habebāt hypothecam; eandemque tenuit *doctissimus Marin. Frecc. de subfeud. tit. de author. Baron. auth. 3. num. 4.* & videtur
8 etiam sequi *Tiraquell. loc. cit. num. 8.* vbi ait, quod actio competens domino ad laudemia est personalis, nec sequitur fundum, aut tertium possessorem, & sic concludit etiam *Guid. Pap. cons. 46. col. vlt. vers. et videtur, & cons. 126. in 3. dub. & Pinell. in l. 1. par. 2. num. 72. ante finem, vers. limitatur, 5. C. de bon. matern.* quos refert *Stephan. Gratian. d. cap. 272. in princ.* & nouissimè eam comprobat, dicens falsam esse contrariā *Georg. Frantzkius Saxonus in tract. de laudem. capit. 16. num. 127. & seq. Valasc. de iur. emphyt. quæst. 32. nu. 19. & quæst. 4. nu. 6. & 7. Roderic. de ann. reddit. lib. 2. quæst. 22. nu. 45. Molfes. ad consuet. Neap. par. 2. de bonis quæst. 8. nu. 12.* foueturq; ijs, quæ tradidimus in præcedēti ex *Bar. in d. l. Lucius de alim. legat. cum aliis inibi coaceruatis*, scilicet hypothecā tacitam nunquam inductam censeri
9 nisi in casibus à iure expressis, quibus addo *glos. finalem in fine in l. 2. ff. de priuileg. creditor. cum aliis* in cōfirmationem adductis *per Surd. d. decis. 32. n. 9.* subdentem inferius, quod laudemium est res penitus extranea, & se-
10 parata ab ipso fundo emphyteotico. vnde non debet esse pro ea obligatus, *ex Oldrad. cons. 24. in princ.* Rursus quia laudemij solutio non est de
11 substantia contractus emphyteotici, veluti pensio, siue canon, præter cuius solutionem nil aliud est in eo substantiale ex cōmuni *DD. opinione, de qua testatur Ias. in d. l. 1. C. de iur. emph. fteot. n. 3. Natta cōs. 49. vol. 1. Oroscius in l. iurisgētiū §. quoniā n. 45. ff. de pact.*

Hinc est, quod contractus emphyteoticus multoties sine laudemij so-
12 lutione subsistere potest: veluti vbi res emphyteotica donatur, si credimus *Vinc. de Franch. decis. 201. Guid. Pap. & addit. ad ipsum q. 48.* vel in dotem datur, *ut per Anton. Fabr. in Codic. Fabrian. tit. de iur. emphyt. defin. 55.* qua de re videndi sunt distinguētes relati *per Ricc. collect. 3037. Maynard. decis. 37. lib. 4.* nec similiter deberi ex alienatione necessaria dicit idem *Maynard. decis. 43. eod. lib. & Thesaur. decis. 139.* nec in contractu pignoratitio, *Anton. Faber loco cit. definit. 67.* nec in venditione pensionis annuæ super fundo, *idem Faber defin. 72.* nec si facta fuerit cum pacto l. cōmissoriç, vel addictionis in diē, *Guid. Pap. d. dec. 48.* neque in contractu diuisionis, vt per *Martin. Coler. dec. 23.* qui alios etiam casus recenset, prout etiam *Caldas Pereyr. de iur. emphyt. lib. 4. cap. 16. per totum*. Ecce quomodò
13 laudemium non est de natura, & substantia contractus emphyteotici: namque certo certius est in iure substantialia contractus non posse ab ipso seiungi, & separari, adhuc partibus consentientibus, prout *ex Paul. de Castr. & aliis* doctissimè explicat *Menoch. cons. 37. num. 13. & seq.* nosq; latiùs probauimus *in cap. 35. num. 12.*

Ex quibus clarè innotescit, quàm anceps sit quæstio huiusmodi, & proinde quàm fallax super ea iudicium; quid dicendum? certè si fas erit à tot Supremorum Tribunalium definitionibus discedere, veriorem in puncto iuris

14 iuris indicarem *Marini Frecc. Surd. & sequacium* sententiam, vtpotè quę veris, solidisque nititur iuris principijs. Et ad obiecta in contrarium responderem, falsum esse assumptum, quod laudemium sit onus reale. nam pręterquam quod nulla lege id cautur, obstabunt quoque à fortiori huic assertioni ea, quæ diximus in antecedenti de canone, seu emphyteotica pensione, quod regulariter non sit onus reale, ni si rei ipsi imponatur expresse ex partium conuentione. Nec
15 textus in *l. fin. C. sine cens. vel reliqu.* contrarium probat; nam loquitur in prædijs publicis tributarijs, quæ quidem hoc ipsum præcipuum habent, vt pro ipsorum solutione censeantur obligata, prout latiùs disseruimus in præcedenti cap.

Et ad nouam ponderationem tra-
16 ditam *per Gasp. Thesaur. d. quæst.* 52. *num.* 3. aptè responderi existimo fuæmet ipsius sententiæ contradicere: nam si hoc ius competit directo domino, non ratione hypothecæ, sed tantùm prælationis; ergò laudemiũ non est onus reale, neque tributo simile, neq; decimę, & per consequens huiusmodi cõfirmationes ad propositum per eum allatæ sunt extra rem.
17 Addo quod prælatio illa, quæ pupillo, mulieri, eique, qui nauem, domũuè reficiendam mutuauit, competit, si cohærentia hypothecarię actionis, siue tacitæ, siue expresæ non consistat, nil aliud tribuit creditori, nisi personalem actionem: nam priuilegium exercetur contra alios creditores personalem tantùm habentes, *l. priuilegia de priuileg. credit. cum concordant.* & per consequens nil commune habebit cum re ipsa. Exemplum est *in ead. l. assiduis C. qui potior. in pig.* nam si fauore dotis cautum non esset, vt bona mariti censeantur tacitè obligata pro restitutione dotis *ex l. vnic. §. & vt plenius C. de rei vxor. act.* certè prælatio ipsa, de qua *in eod. tex.* nihil proficeret vxori citra casum expressæ bonorum obligationis: at si opus ad id fuit imperiali decisione, consequitur manifestè, prælationem illam de per se nullum ius tribuisse vxori super bonis viri, vt clarè discerit idem Imperator *in d. l. assiduis vers. nos itaque &c. & in vers. cum enim in personalibus &c.* Similiterque de pupillari pecunia ad rem emendam mu-
18 tuata videmus dispositum *ex tex. in l. idemque, qui potior. in pignor. habeã.* Sicque tandem in mutuante ad rem reficiendam: nam nisi in eam causam expresè mutuauerit, nihil iuris consequitur super re ipsa refecta, *ad text. in l. fin. de exercit. actio. latiùsque d. ximus in cap.* 26. cum autem hoc declarauerit, ideò res afficitur obligatione, quia lex ipsa sic expresè statuit, *l. interdum ff. eod.* contra quam dispositionem nihil prælatio officit rei ipsæ.
19 Et in eo qui pecuniam mutuauit ad nauem emendam, siue instruendam: nam si citra illam expressam de hypotheca conuentionem declarauerit tantummodò in eam causam mutuare, vtetur priuilegio prælationis, *secundum glos. in l. qui nauem de priuileg. credit. & post Bart. Bald. & Salic.* docet *Negusa. de pignor. memb.* 4. 2. *p. num.* 163. Ideò quia iure id cautum reperitur *ad text. in l. qui nauem, & in l. quod quis de priuileg. credit. & in l. quamuis 3. C. de pignor.* sed tamen nulla vtetur hypotheca, nisi de ea expresè conuentum sit, *l. licet C. qui pot. in pign. hab.* quia nulla lex tacitam tribuit. Vnde ex eisdem Thesauri argumentis magis cõfirmatur suprapositum theorema, nempè hypothecam non nisi in casibus à iure expressis induci.

Sed si ex illa prælatione fundare velit, dominum directum posse actionem

nem

nem intendere contra tertium fundi possessorem, necessariò fatendū erit, hoc euenire iure personalis, non autē hypothecariæ actionis, prout supra fundauimus, eritq; extra nostrā controuersiam: etenim vt in præcedenti præfati sumus, aliud est, quod ob solutionis defectum res possit à quocunque successore auocari, cōditione scilicet ex lege, quæ personalis actio est; aliud verò, quod possessor teneatur actione hypothecaria ad solutionem canonis, *ex Surd. dicta dec. 32. num. 2. & Mastrill. d. decis. 171.*
10 *num. 3.* de quo tandem non possum non mirari, quod ob canonis solutionem, quæ, vt prædiximus, est de natura, & substantia contractus emphyteotici, hypothecariam actionem nō admittat; pro laudemio verò, quod est extra contractus substantiam, illā competere velit, cum nullam eius discriminis rationem possit inter hæc duo assignare.

SVMMARIVM.

1 *Excambij præstatio non est de substantia contractus emphyteotici.*
2 *Sine lege non est aliquid asserendum esse de natura, vel substantia contractus.*
3 *Excambium, & permutatio in quo differunt.*
4 *.. idem est, quod permutatio.*
5 *Actio personalis præscriptis verbis, vel ex stipulatu oritur ex contractu innominato.*
6 *.. præscriptis verbis non competit contra tertium singularem successorem.*
7 *Excambij præstatio est accessoria ad contractum emphyteoticum.*
8 *Accessorium resoluitur, resoluto iure principali.*
9 *Directus dominus resoluto contractu emphyteotico agit ad relaxationem fundi.*
10 *Tertius possessor potest excipere de iure tertij exclusiuo iuris domini directi in contractu emphyteotico.*
11 *Ioannes Laurentius de Rogerio nobilis Patritius Salernitatus laudatur.*

Rem emphyteoticam non esse hypothecatam pro excambio in ipsius alienatione promisso.

CAPVT XXXVIII.

Solet nonnunquam in alienationibus fundorum emphyteoticorū, quæ in dies fiunt in hoc Regno, pacisci inter cōtrahentes, vt vēditor infra certum tempus teneatur directo domino alium fundum loco alienati assignare, vel etiam tantam pecuniæ quantitatem, quod quidem vulgari eloquio dicitur, *in excambiū.* Hinc in quadā causa vertente in Regia Audientia Salerni dubitatum fuit, vtrum non secuta prædicta excambij præstatione, sit prædium alienatum ipsi domino tacitè hypothecatum pro excambio prædicto, itaquod valeat hypothecariam intendere contra tertium possessorem. Et cum huiusmodi contrahendi mos non sit vbiquevsitatus, hucusque nō inueni articulum à Nostratibus pertractatum. Verùm eliciendo veritatem ab ijsdem iuris principijs, non fuit

fuit visum Regiæ Audientiæ hypothecariam posse in casu proposito exerceri ex infrascriptis rationibus.

Primò nam excambij præstatio
1 non est de substantia, neque de requisitis ad validitatem contractus emphyteotici, nulla enim l. id cautũ reperitur: nam vt diximus in præcedẽti, nihil præter canonis solutionem habet substantiale ex traditis *per Iasonẽ, Nattam, & Oroscium inibi relatos* & facilè cõspicitur ex eo quod *in d. l. 1. & 2. C. de iur. emphyt.* in quibus enumerantur substãtialia huiusmodi cõ-
2 tractus, nullatenus de excãbio mẽtio fit, nec sine lege est aliquid de natura, vel substantia contractus ponẽdũ, *arg. tex. in l. illam C. de collat.* ergò excambium erit quid extra rem, & accidentale contractus, & proinde etiã si pro canonis solutione tanquam ipsius substãtiale competeret actio hypothecaria (contra id quod aliàs firmauimus) adhuc pro excambio non posset competere.

Secundò excambium in proposita specie idem importare quod permu-
3 tationem. Sic namque accipitur *in cap. 1. §. si quis quo tempore miles, & in cap. 1. §. cum autem, si de inuest. fuer. contro.* quem tex. *Bald.* exponendo ibidem differentiam statuit inter cã-
4 bium, & permutationem in hoc solũ, quod permutatio fit propriè speciei ad speciem; cambium verò de specie ad genus, *& tunc* inquit, *sonat in contractum innominatum*; at ex contractu innominato, vel de permutando stipulatione vallato oritur actio
5 personalis nempè præscriptis verbis, vel ex stipulatu, *l. 1. & toto tit. de præscript. verb. l. ex placito C. eod.* quæ qui-
6 dem actio certè non competit contra tertium singularem successorem, vt est casus *in l. cum precibus C. eodem,* vbi, dedi fundum, vt domum dares, fundum alteri vendidisti, & domum dare recusas, potero contra te agere condictione sine causa vel præscriptis verbis, vt fundum reddas, aut promissa impleas; at contra tertiũ singularẽ possessorẽ ad nihil agere possum; ecce *textum* mea tẽmẽtia expressum, probantem propter permutationem, siue cambium stipulatione promissũ, solam personalem competere actionem.

His accedebat aliud factum, quod & si talis hypotheca competeret, adhuc extincta foret: constat nãque tam canonis solutionem, quàm excambij præstationem accedere contractui ipsi emphyteotico, & eousq; durare, quousq; ipse persistit, & ipso resoluto extinctum remanere quidquid ab eo causatur; cum non entis nullæ sint qualitates, *l. eius qui*
7 *in prouincia ff. si cert. pet.* Vnde accessorium resoluitur, resoluto iure principali *glos. in l. si patronus §. patronum in verb. faueant ff. si quis in fraud. patron. cum similibus.* Cùm ergo contractus huiusmodi inter dominum, & primum emphyteotam esset iam resolutus per lapsũ tẽporis viginti no-
9 uẽ annorũ, ad quod fuit concessus sine renouatione, ideò diximus directũ dominũ non posse amplius agere ad excãbiũ, siue canonẽ debitũ pro emphyteosi, sed ad relaxationẽ ꝓprietatis fundi, quia finito tẽpore cõcessionis, liber redijt ad ipsũ, attẽta natura cõcessionũ fũdi Ecclesiastici, nã talis hic erat, de quo agebatur. Neq; hoc opponere ꝓhibetur tertius pos-
10 sessor, quasi quod sit excipere de iure tertij. nã cũ sit exclusiuũ iuris ipsius domini, potest per eũ obijci. *Crau. cõs. 191. n. 3. Thes. dec. 4. n. 1. Surd. cons. 415. n. 16. & 17.* & ratio est, qa tũc ꝓpriùs dicitur excipere de non iure agentis quã de iure tertij, *Rot. Rom. dec. 741. in fin. p. 4.* & rursus ius tertij quãdo opponẽti prodest, potest allegari, *l. si cui*

C. de non numer. pecun. Surd. decis. 301. *num.* 15. *cum alijs per Beltramin. ad decis. S. P. Ludouisij* 415. vbi aliàs regulam limitat, sed in proprijs nostris terminis sic censuit *Rota Roman. apud*
11 *Farinac. decis.* 438. *num.* 3. *par.* 1. *to.* 1. eamque allegauit mihi doctissimus, atque moribus probatissimus D. Io. Laurentius de Rogerio nobilis patritius Salernitanus, & publici primarij Cęsarei iuris Eminentissimus Interpres in Neapolitano Gymnasio iam quidem, dum hæc scriberem, ad commune malum extinctus.

SVMMARIVM.

1 Beneficium l. 2. ff. & C. quod cum eo *quid contineat.*
2 *Filiusfamilias effectus sui iuris dicitur nouus homo.*
3 *Exceptio beneficii*, quod cum eo, *potest opponi aduersus instrumentum guarentigiatum.*
4 .. *opponi debet à Iudice ex officio.*
5 *Filiusfamilias gaudet benefi.* l. 2. ff. & C. quod cum eo, *etiam si renunciauerit.*
6 .. *metu inductus ad se obligandum, eodem metu præsumitur inductus ad renunciandum.*
7 *Metus reuerentialis solus sufficit ad annullandum contractũ gestum per filiumfamil. ad patris vtilitatem.*
8 *Absolutio à iuramento necessaria non est vbi contractus est gestus metu reuerentiali cum enormissima læsione.*
9 *Filiusfamil. adiens paternam hæreditatem cum beneficio legis, & inuentarii, habetur, ac si abstinuisset.*
10 *Renunciatio etiam specialis beneficio* l. 2. ff. & C. quod cum eo, *non est sufficiens, sed requiritur specialissima.*
11 *Filiusfamil. potest pro patre fideiubere.*
12 Pragmat. Regni 1. ad Senat. Consf. Maced. *quomodo se habeat ad ius commune.*
13 Decisio Rotæ Romanæ *cõmendatur.*
14 *Filiusfamil. minor, qui pro patre carcerato, seu de proximo carcerando se obligauit nõ restituitur in integrum.*
15 *Minor non restituitur aduersus actum pium, & laudabilem.*
16 *Filiusfamil. cogitur pro patre carcerato fideiubere, alioquin poterit exhæredari.*
17 *Riminaldus senior* consf. 77. *commendatur.*
18 *Metus illatus ei, qui resistit legi, dicitur iustè illatus.*
19 *Vis illa dicitur, quæ fit contra bonos mores.*
20 *Iuris executio iniuriam non habet.*
21 *Metum non potest allegare ille, qui est in Vrbe.*
22 *Filiusfamil. qui se obligauit in casu permisso, non dicitur læsus.*
23 .. *non præsumitur propter minas patris fideiubere, nisi probetur.*
24 *Metus solus reuerentialis non est sufficiens ad rescindendum contractũ, nisi adsint quoque minæ, & verbera.*
25 .. *qualis esse debeat ad rescindendum contractum.*
26 *Agenti ex edicto Prætoris*, quod metus causa, *quid probare incumbat.*
27 *Metus reuerẽtialis cõtra eum obijcitur, qui illũ intulit, nõ autẽ contra tertiũ.*
28 *Consensus requisitus per* Regiã Pragmaticam 1. ad Maced. *nõ potest præstari à patre ad sui ipsius cõmodum.*
29 *Pater non potest consensum præstare filio sibi donanti ex causa mortis absque Iudicis authoritate.*
30 *Sollẽnitas, & forma requisita vigore statuti, si omittatur, facit cessare naturalem, & ciuilem obligationem.*
31 *Consensus, & authoritas differunt maximè inter se.*
32 *Cõsẽsus respicit tãtũ cohærẽtia personę, ideòq; põt ad ꝓpriũ cõmodũ adhiberi.*
33 *Filiusfamil. potest de bonis suis causa mortis disponere ad beneficiũ patris.*

34 *Con-*

34 *Consensus Collegij rectè adhibetur ad restituendum hæreditatem, quæ acquiritur ei, qui præest* Collegio.
35 *Pater potest consensum præstare filio adeunti hæreditatem, quæ sibi acquiritur.*
36 *Consensus in terminis* Pragmaticæ primæ ad Maced. *non requiritur ad integrandam personam filij.*
37 .. *illius, cuius principaliter, vel secundariò interest, non dicitur requiri ad integrationem, seu sollemnitatem actus.*
38 *Principaliter quod agitur semper est attendendum.*
39 *Creditoris interest plures habere obligatos.*
40 *Decisio Sacri Consilij refertur.*
41 *Sollemnitas statutaria non requiritur ad faciendum actum necessarium necessitate legis.*
42 *Filiusfamilias soluens post mortem patris censetur contractum ratificasse, & non iuuatur Macedoniano.*
42 *Decisio Senatus Dolani commendatur.*
43 Molfes. cons. 4. & 42. *declaratur.*

De beneficio legis secundę ff. & C. quod cum eo, quod non opituletur filiofamilias pro patre carcerato, seu de facili carcerando obligato.

CAPVT XXXIX.

Famigerata, & in foris, subsellijsque controuersa admodum est dispositio *textus in l. 2. ff. & C. quod cum eo, cum concordant. suis*, ex qua filij-
1 famil. qui ad patris commodum se obligauerunt, tuentur, ne vltra quam facere possunt, teneantur deducto ne egeant, si tñ à paterna se abstinuerint hæreditate cui multũ assistit municipale ius, quo annullãtur, & prorsus abolentur omnes, & quicunque contractus per filiosfa. gesti absq; patris consensu, & præsẽtia, vt videre est *in Pragmatica 1. ad Senat. Cõsult. Maced.*

Hinc citato in Mag. Cur. Vicariæ Andrea Zucchetta super tenore instrumenti ad instantiã V. I. D. Ioseph Greco pro ducatis 1400. capitalis, & tertiarum, dicebat se iuuari beneficio dictarum legum, ex quo tempo-
2 re obligationis erat sub patria potestate constitutus & hodie sui iuris effectus, vti nouus homo iudicãdus est *ex text. in l. 2. de capit. diminut.* & proinde iuris ciuilis rigore ad nihilum teneri: quod cum durum censeretur; Prætori visum fuit tam ipsis filijsfamil. quàm creditoribus subuenire, vt non insolidum, sed ad aliquid teneantur videlicet ad id, quod facere possunt deducto ne egeant: sic namque discurrit *Odofred. in rub. ff. eod. Bart. Paul. de Castr. & Ias. quos secutus refert Vinc. de Franch. dec 181. num. 5. Molfes. cons. 4. num. 1. D. Anell. Amat. cons. 41. num. 3.*

Huiusmodi tamen exceptio, non est dubitandum, quin possit opponi
3 aduersus instrumentum guarentigiatum ad impediendam ipsius executionem, vt per *Carauit. super dicta pragmaticã 1. ad Macedonian. §. 12. num. 63. & super ritu 166. num. 79. Vinc. de Franch. d. decis. 181. D. Rouit.*

ad d. Pragm. 1.*num.*26.& ferè omnes Regnicolas, eò præsertim cum exceptio huiusmodi beneficij, quæ oritur ex fonte,& ventre instrumenti, videatur potius opponi ab ipso creditore illud præsentante, quàm à debitore: & ideò proprio conatu vide-
4 tur creditor exclusus. Vnde successit, quod Iudex hanc exceptionem ex officio opponere debet, prout ex *Bart. Alex. & aliis* eleganter discurrit *Carol. Grimal. in addit. ad Nunt. Tartagl. in prax. ciuili M. C. Vic.* §. 1. *vers. fallit etiam fol.* 16.*col.*2. quod regulare esse in omnibus exceptionibus iuris docet *Vinc. de Franch.* in propria materia liquidationis instrumenti *decis.* 623. *num.*3. 22.& 23.
5 Hæc adeò vera sunt, vt filijfamil. gaudeāt huiusmodi beneficio, etiam si eidem cum iuramento renunciauerint, quia cum in hac prohibitione lex consideret facilitatem & metum reuerentialem, quibus obligati præsumuntur ex regula *text. in l.* 1.§. *quæ onerandæ ff. quar. rer. actio non detur*,
6 consequens est, vt censeantur eadem facilitate, & metu inducti ad renunciandum, qua inducuntur ad se obligandum, *l. doli* §. *diuersum de nouat. Dec. conf.* 557.*num.*3. *Afflict. dec.*220. *num.*6. præsertim accedente enormi ipsius filij læsione: nam supponimus
7 pecuniam versam in ipsius patris vtilitatem, quo casu solus metus reuerentialis sufficit ad annullandum cōtractū, *l. si superstite C. de dolo Castrēs. conf.*174.*vol.*1. etiam nullis probatis minis, & verberibus, vt per *Dec. in cap. causam num.*22. *& seq. de offic. delegat.* cum nonnullis alijs relatis *per D. Regent. Rouit. loco cit. num.*61. *D. Anell. de Amat, dicto conf.*41. *num.*12. *Fabium de Anna in apostill. ad allegat.* 88.*nu.*6. *sui genitoris*, & probant *Grauett. conf.* 11. *num.* 12. *Camill. Salern. in add. ad Napod. in proœm. Consuet. Neap. vers. vim legum lit. E. Cap. e. dec.* 159. *num.* 32. *cum seq. Gramat. decis.* 103.*num.*49. *Peregr. decis. Patau.* 112. *num.*20. cum alijs relatis per *Molfes. conf.*42. *num.*2. *&* 3. dicentem hanc esse receptiorem sententiam,& sic in praxi pluries obseruatam, adeò vt nec etiam necessaria sit hoc casu ab-
8 solutio à iuramento, cum adsit metus reuerentialis, & enormissima læsio *ex doctrina Anton. de Butr. in cap. cum contingat num.* 13. *vers. quartus casus principalis de iureiurand. vbi Parnorm. num.*23. *cum aliis per ipsum cumulatis ibid. num.*4.

Ex quibus *idem Molfes. d. conf.* 42. *num.* 16. iamdiù pluries successiuis te nporibus spatio ferè cētum annorum iudicatum per Sacr. Cons. refert quod filiusfamil. effectus sui iuris vel per mortem patris, vel per emancipationem ex contractu gesto in beneficium patris, dum in ipsius est potestate, non vltra tenetur, nisi in quātum facere potest deducto ne egeat, vt refert ipse sigillatim decisiones ipsas, quas videre non desit studiosus lector.

Addebat Andreas, non ipsi officere, quod paternam adierit hæredi-
9 tatem: nam hoc effecit cum beneficio legis,& inuent. quo casu habetur, ac si ab ipsa abstinuisset, vt *in l. fin.* §. *& si præfatam C. de iur. deliber. cum concord.* prout in specie huiusmodi mordicus defendit *Minad. conf.* 17. *num.*3. & ita decisum fuisse per Sacr. Consil. in causa Comitis Montellæ refert *in constit. in aliquibus not ib.* 2. *num.*34. & ab ipso id mutuò accepit *Molfes. d. conf.* 42 *num.*9. *Giurb. decis.* 45.*num.*21.*&* 25.*& Ioannes Baptista Thoro in Compend. decis. tom.*1. *verb. filius & si dicatur fo.*234. *Rolan. à Vall. in tract. de bar. inuent. & eius confect. q.*182.*nu.*26.

Nec rursus renunciationem illius bene-

beneficij in instrumento factam; nam præter ea, quæ superius ponderata sunt, iam habemus decisum per Sacr.
10 Consil. in causa Marci Antonij de Azzia, non sufficere genericam, nec specialem renunciationem, sed specialissimam debere interuenire: scilicet præcedēdo particularem certiorationem beneficij illius legis: cuius renunciationis formam magistraliter suo more ponit *Dom. Regens Rouit. loco cit. quem sequitur D. Pres. Amat. loco cit. num. 21. & vterque num. 42.* decisionem refert, secundum illam opinionem, quam amplexum est Regium Tribunal Sac. Conscient. Regni Siciliæ, teste *Giurba decis. 42. num. 19. & decis. 45. num. 16.* mouentur; ex illis sępè repetitis rationibus, quod scilicet priuilegium huiusmodi sit inductum ratione personæ, non contractus, & miserationis causa ad temperandam prioris edicti sæuitiā, quo insolidum tenebātur, vt prædiximus: quo casu non potest nisi specialissimè renunciari, esseq; huiusmodi renūciationes potius appositas de stylo notariorum, quàm re vera de partium scientia, & voluntate, ad doctrinam *Bart. in l. 1. num. 10. in fine ff. de iur. Codicill. Gramat. decis. 62. in fine, Franch. decis. 181. num. 10. Amat. loco cit. num. 22. & plures alij.*

In contrarium dictum fuit, præfatū Andream nō posse iuuari iuris communis, neque municipalis dispositione: constat namque communi iure
11 filijsfamil. esse permissum pro patre fideiubere, non obstante Senat. Consult. Macedon. *l. filiusfamil. C. de fideiuss. l. si ex alio C. quod cum eo, l. si paternam C. ad Velleian. Ant. Hering. tract. de fideiuss. cap. 7. num. 336.* pręsertim si maiores sint annis 25. iuxta *regul. text. in l. vnic. C. de fil. famil. mi-*
12 *nor.* iure verò municipali non repetitur hac in parte, communi derogatum, quia Pragmatica habet se tantū extensiue ad prohibitionem factam filijsfamil. pro mutuo, & voto, ita vt extendatur ad omnes contractus. Vnde in casibus limitatis per ius cōmune remanet quoque limitata dispositio pragmaticæ, prout doctè discurrit *Paschal. de virib. patria potest. par. 1. cap. 6. num. 124. vers. vnde ego,* allegans ad id elegantem doctrinam *Ioannis Guttier in authen. sacramenta puberum C. si aduersus vend. num. 76.*
13 sed ne desit punctualis ad hoc decisio, videatur quæsò *Farinac. in nouiss. collect. decis. Rotæ tom. 3. par. 2. decis. 485. in vna Brundisina de anno 1613.* vbi decisum refert filiumfamil. maiorem, qui pro patre se obligauit, non gaudere beneficio *l. 2. C. quod cum eo, nec nostra Pragmatica.*

Sed neq; si minor fuisset, illo frueretur: constat namque se ipsum obli-
14 gasse pro liberando patre à molestia propinquæ carcerationis, & executionis periculo, quo casu filiusfamil. minor nō restituitur, vt tradit *Aretin. in d. l. 1. C. de fil. famil. minor. in fin.*
15 *Boer. decis. 128.* ex regula generali, quod minor non restituitur, vbi facit actum pium, laudabilem, & qualem quisque pater familias maior fecisset, prout docet *Sfort. Odd. de restit. in integr. q. 23. art. 12. nu. 52. & 54. ex tex. in l. verum §. sciendum de minor. & in l. fin. C. de restit. in integr. Anto. Faber. in Codic. Fabrian. lib. 2. tit. 14. definit. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. t. 1.*
16 *cap. 108. num. 41.* quin potius cum pater carceribus mancipatur, cogitur filiusfamil. etiam inuitus pro patre fideiubere, alioquin exhæredari poterit ex dispositione *text. in auth. vt cum de appellat. cognosc. §. aliud quoque, Paul. de Castr. cons. 52. in fine par. 2. Vrsill. ad Afflict. decis. 308. nu. 25. Capiblanc. ad pragm. 10. de Baron. nu. 67.* nec tantùm exhæredari, sed alimentis

ës priuari poterit, prout diffusè comprobat *Ant. Herin. in tract. de fideiuss. cap. 7. num. 356. cum seq.*

Quæ doctrina vera est, non solùm quando parer carceribus mancipatur, sed verissima quoque est in casu nostro, cum filius obligatur pro patre, vt eum liberet ab execurionibus imminenribus creditorum, & carcerationis periculo, quoniam eadem in vtroque casu versatur pietaris ratio,
17 prout doctissimè fundat *Riminald. senior*, à quo omnes mutuò accipiunt *in suo celebri cons. 77. num. 16.* quem sic decidenrem secuta est *Rota Roman. in vna pecuniaria 9. Iulij 1603. coram Ludouis. postea Sum. Pontif. Greg. XV. quæ hodie est in volumine suarum decisionum 120. quã refert, & sequitur Gratian. loco cit. num. 44.* & ita intelligendam esse *Pragmaticam Regni* tàm doctè, quàm diffusè fundat *Consil. Paschal. in tract. de virib. patr. potest. par. 1. cap. 6. num. 123. per totum*, dicens, se ipso patrocinante fuisse decisum per Sacr. Consil. in anno 1605. quam decisionem commendat *Mauson. de caus. execut. ampliat. 10. num. 27.*

Si igitur filiusfamilias etiam minor fideiubere tenetur pro patre carcerato, vel de proximò carcerando, & ad hoc impellitur non tanrùm officio pietatis, sed legis præcepto sub pęna exhæredarionis, & denegationis alimentorũ, & hęc inter causas ingratitudinis connumerarur *in d. auth. vt cum de appellat. cognosc. §. aliud quoque*, non est quærendum, an fuerit
18 læsus, vel ne, vel an meru reuerentiali inductus prę sumatur, nam si in casu à lege permisso filiusfamil. renuat se obligare, metus dicirur iustè illatus, & sibimetipsi illum inferre videtur, vt probat *tex. elegans in l. si mulier*
19 *21. de eo quod met. caus.* in liberta ingrata, quæ aliquid dòmino suo dedit, ne propter ingratitudinem in seruiturem redigarur; nam vis illa dicitur, quæ fit contra bonos mores, nõ quæ iure liciro infertur, *l. 3. ff. de eod.* & iu-
20 ris execurio iniuriam non habet, *l. iniuriarum §. 1. de iniur. l. quemadmodum, ad l. Aquiliam. vnde Bart. in d. l. si mulier* docet, quod vbi obligatio fit metu iustè illato, non potest allegari metus, *& Bald. in d. l. 2. de his, qui per met. iudic. non app.* subdit, quod factũ per compulsionem iuris valet, & tenet, *argumento tex. in l. 3. de hæred. instituen. sequitur Paris de Put. in tract. de syndic. verb. compositio vers. an si est facta compensatio, Ioann. de Amicis cons. 33. Camill. Salern. vbi supra fol. 60. lit. F.*

Considerabatur vlteriùs ad excludendum omninò metum, quod Andreas ipse rempore metus passi erat
21 in hac Ciuitate Neapolis, pater verò in Terra Monrisauri: & hæc est maxima prę sumptio metus exclusiua; nam vt eleganter *Vlp.* docet *in l. fin. ff. quod metus caus. Non est verosimile, coactè aliquid gessisse eum, qui in Vrbe est, cum potuerit ius publicum inuocare, & adire aliquem potestate præditum, qui vtique vim eum pati, prohibuisset.*
22 Prærerquam quod non est verum assumptum suprapositum, quod eo ipso, quod filius fideiuber pro patre, dicitur lęsus, nã certũ est, quod vbi filiusfamil. se obligat, vel fideiubet in casu permisso, non dicitur læsus, prout *Rotam Roman.* cõsiderasse refert *Steph. Gratian. dicto cap. 108. nu. 48. ex Paul. de Castr. d. cons. 52. in fin. & Ludouis. dicta decis. 120.* esse aurem à lege permissum fideiubere pro patre iam supra probarũ est, adeò vt dixerit *Bald.*
23 *in d. l. filiusfamil. C. de fideiuss.* quod non præsumirur, quod filius propter minas patris fideiusserit, nisi hoc probetur, *Ludouis. d. decis. 120. nu. 23. sequitur Gratian. vbi supra nu. 49.*

Et

Et vlteriùs ſolus metus reuerẽtia-
lis non ſufficit ad reſcindendum cõ-
24 tractum,niſi adſint quoque minæ,&
verbera,vt *ex doctrina Bart. in l. 1. §. quæ onerandæ ff. quar. rer. act. non dat. Emanuel Suarez in theſaur. recept. ſent. lit. M. n. 150. & ſeq. & Boer dec. 10c. nu. 11.* vbi eleganter ait, quod in pa-
tre reſpectu filij, in marito reſpectu
vxoris, vel in Prælato reſpectu cleri-
ci,& ſimilibus non præſumitur metus
reuerẽtialis,vt actum reſcindat,ſi mi-
næ,vel verbera nõ præcedant, ex do-
ctrina *Innocen. quem omnes ſequuntur in cap. cauſam matrimonij de offic. delegat.* & hanc eſſe communem opinio-
nem poſt infinitas *DD.* authoritates,
quas ipſe allegat, imò oportet,quod
ſit metus mortis, vel cruciatus cor-
25 poris ad reſcindendum contractum,
vt ex *Bald. & alijs docet Camill. Salern. vbi ſupra fol. 60. lit. F.* Eòque magis
cùm regulare ſit, quod is, qui agit, ſeu
excipit ex Prætoris edicto, *quod me-*
26 *tus cauſa,* non ſolum fundare tenetur
metum fuiſſe illatum, ſed amplius ad
inferentem metum, commodum ne-
gotij perueniſſe, vt probat *tex. expreſſus in l. item ſi cum exceptione §. in hac actione ff. quod met. cauſ.* ibi; *ex hac reum, qui cõuenitur, & ſi crimine caret, lucrum tamen ſenſiſſe.* Vnde cum cõ-
modum præſentis obligationis, ſiue
fideiuſſionis principaliter non ad pa-
trem pertineat, ſed ad creditorem,
prout rurſus dicemus inferiùs, non
eſt cur filius beneficium Prætoris im-
ploret. Et rurſus metus reuerentia-
27 lis cõtra eum obijcitur, qui illum in-
tulit, eique officit, non autem tertio
cum filiofamil. qui vt placeret patri,
ſe obligauit, contrahente, *text. in l. fideiuſſor §. pater ff. de pignor.* quam ra-
tionem optimè deduxit *Afflict. deciſ. 263. numer. 4. & 5. Aymon. conſ. 120.* ex doctrina *Bart. in l. nam & ſeruus de negot. geſt. Iaſ. in l. 1. C. ſi quis aliq. teſt. probib.* vbi tenet, quod metus adhi-
bitus teſtatori per alium, non nocet
tertio instituto,& ita (licet ijs nõ rela-
tis) in terminis diſcurrit Michael Zap-
pull. in quibuſdam ſuis allegationi-
bus, quas tranſcripſit *Ioann. Baptiſta de Thoro in Compend. deciſ. Regn. to. 1. verb. filiusfamil. obligatus fol. 236.* licet
ſuper hoc eſſe animaduertendum di-
cat *Camill. Salern. in addit. Napod. vbi ſupra fol. 60. lit. A.*

Sed hæc omnia vera eſſe conſide-
rabam in terminis iuris communis:
quo attento, non dubito, quin filius
poſſit, imò teneatur pro patre fideiu-
bere: difficultas maxima verſatur in
terminis *pragmaticæ prædictæ ad Maced.* per quã prohibitio iuris cõ-
munis ne filiusfamil. mutuò accipiat,
vel voueat, ampliata eſt ad omnes,&
quoſcũque cõtractus, ita vt nulli cẽ-
ſeantur, ſi geſti fuerint abſque ſuorũ
28 patrum præſentia,& expreſſo conſen-
ſu: qui quidem conſenſus videtur à
patre non poſſe præſtari ad ſui ipſius
commodum,& beneficium, ad quod
filij obligatio dirigitur, *ex reg. tex. in l. 1. de auth. & conſenſ. tutor. & in l. 1. §. fuit quæſitum ff. ad trebell.* quibus iuri-
bus cauetur, non poſſe quemquã ſi-
bimet ipſi authorare, prout ita tenuit
gloſ. Dinus, & Bart. in d. l. 1. de author. tutor. cum multis alijs, quos refert Tiraquel. ad ll. connub. gloſ. 8. de Son Mary. num. 115. in terminis illius quæſtionis
29 an poſſit pater filio ſibi donanti ex
cauſa mortis conſenſum præſtare, in
qua *Iacob. Cancer. lib. 2. variar. reſolut. cap. 1. num. 63.* poſt alios neruosè de-
fendit, talem donationem non
valere abſque Iudicis authorita-
te, & ſecundum eam deciſum refert
Guid. Pap. deciſ. 225. nu. 1. Michael Graſ. de ſucceſſ. §. donatio cauſa mortis q. 3. num. 2. Villalob. commun. opin. verb. filiusfamil. num. 84. Suarez recept. ſent. in verb. filiusfamil. nu. 193. Iul. Clar.

recept.

recept. sent. §. donatio q. 7. vers. quaro etiam, Thesaur. qq. forens. lib. 2. c. 37. num. 2. & seq. Paschal. de virib. patr. potest. cap. 6. num. 113. & plures alios recenset *Mauson. de caus. execut. lib. 1. ampliat.* 10. *num.* 79.

Deficiente ergò patris consensu contractus redditur omninò nullus, 30 adeò vt filiusfam. nec naturaliter, nec ciuiliter remaneat obligatus. nam vbicunque in obligatione, & contractu requiritur certa forma, & sollemnitas vigore statuti, si absque illa cõtractus fiat, ex eo non oritur naturalis, neque ciuilis obligatio, vt docet *Bart. in l. cum lex C. de fideiuss. Imola in cap. cum contingat membr.* 8. *col.* 2. *de iureiurand. cum alijs relatis per Iacob. Cancer. d. cap.* 1. *nu.* 5.

Sed præterquam quod huic difficultati satisfactum esse dicebatur ex his, quæ superiùs fundauimus, scilicet casum nostrum non esse dispositioni Regię Pragmaticæ alligatum, nihilominus aptissimè respõdet subtilis *Bald. in l. si quando §. illud etiam* 31 *num.* 1. *C. de inoffic. testam.* non rectè desumi argumentum de authoritate ad consensum: & horum terminorũ maximum esse discrimen, *vt tradit Innocen. in cap. dudum de reb. Eccles. nõ alien.* authoritas enim ea est quæ ex causa officij interponitur, & est quid seorsum, & separatum à persona illã præstante, ideò nil mirum, si non potest proprio cõmodo inseruire, prout in specie dictorum iurium cautũ est, in quo tãtùm casu illa procedere aduertit *Vinc. de Francb. decis.* 14. *nu.* 4. 32 consensus verò cum respiciat tãtum cohærentia personæ, ita vt priuatim adhibeatu, certum est posse ad proprium commodum adhiberi: & ideò satisfactum esse statuto requirenti licentiam, & consensum patris in cõtractu filij, etiam si filius cõtrahat ad beneficium patris: quam doctrinam secuti sunt *Angel. d. l.* 1. *§. fuit quæsitum num.* 2. *ad Trebell. & Alex. in. ibidem num.* 9. *& cons.* 100. *num.* 2. *lib.* 1. *vbi num.* 3. mordicus defendit, valere consensum patris prestitũ filio minori pro eo fideiubenti, *Castren. in l. qui testamentum in fine ff. de testam.* vbi testatur vidisse plura consilia insigniorum *DD.* hanc partem substinẽtium, *& in l. senium num.* 7. *vers. sed an possit C. qui testam. fac. poss.* vbi refert, sic fuisse consultum per plures *DD. Perusinos, Petr. de Bellapert. in d. l.* 1. *de author. præstand. Iason in d. l.* 1. *§. fuit quæsitum ad Trebell. Roman. cons.* 515. *incipien. in quæstione num.* 2. *Oldrad. cons.* 26. *num.* 2. *Angel. Speculat. & alii, quos sequutus refert Tiraqu. loco prox. cit. nu.* 116. *& Addentes ad Guid. Pap. d. decis.* 223. & infinitos alios hanc sententiam vti veriorem, & magis cõmunem insequendo allegat *Mauson. loco cit. cap.* 10. *num.* 81. *&* 82. mouentur *per tex. in l.* 1. *circa princip. C.*
33 *de imponen. lucrat. descrip. lib.* 10. vbi filiusfamil. potest de bonis suis causa mortis disponere (hoc intellige de donatione, non autem de testamento, *iuxta textum in l. senium, & in l. penult. C. qui testam. facer. poss.*) ad beneficium ipsius patris, & hoc certũ est, non posse fieri, nisi cum ipsius cõsensu, ex eisdem iuribus; ergò pater
34 non prohibetur ad sui commodum consentire. Secundò *per textum in d. l.* 1. *§ si autem, ad Trebell.* vbi consensus Collegij rectè adhibetur ad restituendum hæreditatem ei, qui præest Collegio. Tertiò *per textum in cap. cum in iure de offic. delegat.* Quartò per rationem, nam pater filio potest
35 consentire adeunti hæreditatem, ad *textum in l. si quis mihi bona §. iussum de acquir. hæred.* & tamen certum est ipsã pleno iure patri acquiri per *reg. tex. in d. l. placet. ff. de acquir. hæred.*
36 Quintò, quia falsò supponitur in terminis

minis nostræ Pragmaticæ consensum
36 patris requiri ad integrandam personam filij, & sic ad sollemnitatē actus, vt tenet *D.Reg.Rouit.loco cit.n.*58.nā iuxta suppositū ipsius *D.Rouit.* pragmatica nostra generaliter ꝓhibet cōtrahere tàm filijsfam. maioribus quā minoribus: & tamē certo certius est, non minus integri, & sani iudicij, & consilij esse filiosfamil. maiores, quā qui sui iuris sunt; ergò non ad integrandam filij personā inducta est, vnde *Rota Roman.dec.*580.*nu.*3. in proprijs terminis Pragmaticæ Regni censuit talem patris cōsensum nullatenus requiri ad integrādam filij personam, sed tantummodò ratione præiudicij, quæ est notabilis decisio ad ornatum dictæ Pragmaticę, ideoque videnda omninò, eamque reperies inter *nouiss. collect. per Farinac. tom.*2.*par.*1.

Et rursus regula est, quod vbi consensus illius, cuius principaliter, vel
37 secundariò, prout in patre diximus, interest actum fieri, vel non fieri necessarius est, tunc non ad integrationem, & sollemnitatem actus fieri dicitur, vt docet *Bald. in l.*1. *C. qui admitti Felin. in cap. edoceri num.* 4. *de rescript. Paul. Castr. Alex. & alij, quos secutus refert Cancer.d.lib.*2. *var. cap.*1.*num.*91.

Vnde per hæc, & similia, hanc partem tenere videtur *Tiraquell. vbi sunum.* 117. & expresè distinguendo terminos inter voluntatem, siue consensum, & authoritatem, hoc tenet *Ferrer. in addit.ad Guid.Pap.d.quæst.* 223. & confirmatur ex dispositione *text. in d. l.* 1. *de author. præstand.*
38 vbi cauetur, in hac materia semper attendendum quidquid principaliter agatur, *l. si quis nec causam, si cert. pet. l. hoc legatum de legat.* 3. cum autem filius pro patre fideiubet, certū est, principaliter geri negotiū creditoris: quia ipsius interest plures
39 habere obligatos, *l. procuratoris §. sed si dedi de tribut. act. cum concord.* in consequentiam autem dicitur respicere patris beneficium. Si ergo authoritas præstatur principaliter ad commodum creditoris, non dicitur pater sibimetipsi authorari. Quibus iuribus, & rationibus non respondēt cōtrariæ sententiæ sectatores, & pręcipuè *Cancer. d.cap.*1. *num.*63. *& D. Reg.Rouit.ad d.prag.*1.*ad S. C.Maced. nu.*48.*nec ij, quos ipsi allegant*, & ideò hoc habito pro vero, quod hoc casu
40 possit pater ad sui commodum consensum præstare, decreuit Sacrū Cōsilium in causa Iacobi, & Ferdinandi Pinti filiorūfam. obligatorū pro debito eorum patris Iuliæ Benincasa virtute instrumenti omni sollemnitate vallati, vt procederetur contra eos ad interrogationem, prout refert *Ioānes Baptista Thoro in Compend. dec. tom.*1. *verb. filiusfamil.obligatus*.

Sed hæc ex abundanti mihi dicta videbātur, cū.n. supponamus filiumfamil. legis præcepto teneri hoc casu ad se pro patre obligandum, consequens fit, nec etiam fuisse necessariū ipsius patris consensum, qui aliàs vi-
41 gore Regiæ Pragmaticæ requireretur; nam regulare est, quod ad faciēdum actum necessarium necessitate legis, non requiritur sollemnitas statutaria, *ad text. in l.*1.*§. sed si de reb. cor. & in l. si tibi pecuniam si cert. pet. vbi Angel.* docet, quod qui facit actum ex necessitate, non subiacet statuto. Qua præcipuè ratione *Rota Roman.decis.*827. *num.*5. *tom.*3. *in nouiss.* censuit compromissum factum per mulieres absque propinquorum authoritate, quę vigore statuti requirebatur, fuisse validum, sequitur *Scaccia de iudic.lib.*2.*cap.*2. *num.*534. & plura alia huiusmodi exempla etiam cū decisionibus *Rota Romana* refert

in huius propofitionis confirmationem *Gratian. difcept. forenf. to. 1. cap. 27. num. 44. vfque ad finem*, quamuis eadem *Rota Roma.* in vna cenfus coram *R.P. Lugdunenfe* poft hæc fcripta vifa ab hac fentẽtia validis fundamẽtis videatur difcedere, vt videre eft *in nouiff. collect. per Farinac. p. 1. dec. 177. n. 8. & 9. & rurfus dec. 153. & dec. 218. num. 7. & feq. p. 2. to. 3.*

His omnibus accedat, quod prædictus Andreas effectus iam paterfamil. in anno 1620. poft mortem patris per plures annos cõtinuauit folutionẽ prædicti annui redditus: vnde cẽfetur agnouiffe debitum, & cõtractũ
42 ratificaffe, ideoque non iuuari beneficio Macedoniani, vt exprefsè tenet *Accurf. in §. illud propriè verb. fenatus inftit. quod cum eo qui in alien. poteft. Roffred. in rub. de Senat. Conful. Maced. in tract. de ordin. iudic. p. 7. nu. 2. in fine & num. 6. & Graff. in tract. de except. except. 27. num. 12.* nec etiam beneficio *l. 2. ff. & C. quod cum eo*, vt tradit *Io. Caftagn. Siculus in tract. deductio ne*
43 *egeat q. 6. fallen. 11.* & ita in terminis ftatuti Dolani requirentis confenfũ & præfentiam patris in contractu filij famil. tenet Griuell. *decif. 14. numer. 21. & 62.* fubdens *numer. 63.* fuiffe per illum Senatum decifum obligationem à minore factam abfque curatoris authoritate cenferi validam, vtpotè ratificatam, eo quod minor ille effectus maior per quinquennium redditum annuatim foluerit, imò per vnam tantùm folutionem cenferi contractum à filiofamil. effecto maiore ratificatum, fatetur poft *Bald. Soccin. Tiraquell. & alios Molfe. d. conf. 4. num. 19.*

Ex his ergò præfuppofito tali contractu omni iure valido, nec alligato prohibitioni Regiæ Pragmaticæ, ceffant omninò obiectiones, quarum funt multi diuerfi termini à noftris, & præfertim fpecies propofita per *Molfef. d. conf. 4. & 42.* de quibus pars debitoris magnum feftum faciebat: nam ibi pater non erat carceratus: filiusfamil. tempore obligationis erat minor, & in paterna hæreditate nihil remanfit: quibus cafibus procedunt rectifsimè decifiones Sacri Confilij per ipfum relatæ; At è contra in cafu noftro Andreas ipfe tempore obligationis erat maior, paternæ opulentæ fe inmifcuit hæreditati, & caufa obligationis iuftifsima fuit, fcilicet vt patrem liberaret ab imminenti executionis tam perfonalis, quàm realis periculo. Ex quibus omninò remanet obligatio valida, & ipfe denegans folutionem, in neceffariam confequentiam dicitur periurus, non obftante abfolutione iuramenti poft moram incurfam abfque partis citatione obtenta.

Vnde refultat, non effe præfentis fpeculationis difputare de viribus renunciationis factæ per dictum Andream beneficio dictarum legum, cum renunciatione opus non fit, vbi non eft, quid renuncietur.

Controuerfia hæc non fuit decifa, eoquod debitor agnofcens malam fouere caufam, debitum foluit, & pœnam euitauit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus affaffinus poteft à feculari Iudice puniri abfq; vlla degradatione.*

2 *.. fi tamen de qualitate affaffinij liquidò conftet.*

3 *Qualitas in omni actu ante omnia probari debet.*

4 *Probari aliquid non poteft nifi teftes fint recepti parte citata.*

5 *Teftes poffunt recipi in crimine affaffinij parte non citata.*

6 *.. fed*

6 .. *sed ad probandum delictum, non autem qualitatem.*
7 *Iurisdictio fundatur statim ac assassinium perpetratur.*
8 *Qualitas assassinij sufficit constare per inditia legitima ad torturam.*
9 .. *leuioribus probationibus probatur.*
10 *Clericus citatus à Iudice laico in crimine assassinij tenetur comparere.*
11 *Verbum, plenè, appositũ in bulla Gregoriana intelligitur per testes examinatos ex processu informatiuo.*
12 *Plenaria causæ cognitio non est necessaria ad cognoscendum de qualitate.*
13 .. *nec in quæstionibus emergentibus ad causam principalem.*
14 .. *nec vbi actus plenum nõ affert parti præiudicium.*
15 *Reus non est audiẽdus in suis defensionibus circa qualitatẽ ipsum excludẽtem in terminis bullæ Gregorianæ.*
16 *Delinquens sub guidatico punitur pro delictis etiam antea commissis.*
17 *Delictum non quodlibet sufficit ad priuandum reum securitate, sed debet esse verè punibile.*

Reum inquisitum de delicto qualificato, non esse audiendum circa qualitatem ipsam, nisi in iudicio principali vbi diffinitiuè est ius dicendum.

CAPVT XL.

1 Qvamuis clericus cõmittens arrocissimũ assassinij crimen possit à seculari Iudice puniri sine vlla degradatione, ex *tex. in c. 1. de homic. i 6* si verus est intellectus, quẽ ad illũ tradunt Canonistæ, & insuper tenet *Marsil. in l. vnic. C. de rapt. virg. Boer. q. 69. nu. 18. Igneus in l. necessarios §. nõ altàs nu. 448. ad S. llan. Capyc. dec. 112. & 155. Gram. vot. 8. nu. 1. et vot. 9. n. 17. Clar. in §. assassiniũ in princ. Vinc. de Franch. decis. 571. nũ. 7. Ant. Fab. in Cod. Fabr. lib. 9. tit. 10. definit. 8. nu. 1. Scacc. de iudic. lib. 1. c. 11. nu. 55. Decia. in tract. crim. tom. 1. lib. 4. c. 9. nu. 76.* cũ alijs relatis per *Farin. de inquisit. q. 8. nũ. 82. Giurb. consil. crim. 48. n. 17. et 18. Mastril. dec. 288. nu. 31. Carol. de Graff. de effect. lib. cler. effect. 1. nu. 672.* vbi plures grauissimos cumulat Authores, & asserit esse communẽ opiniõnẽ, licet
2 multi etiã eiusdẽ notæ sint contrariũ opinãtes. Nihilominùs id locũ habet si liquidò constet de qualitate assassinij, secus si de ea dubitaretur, vt per *Gabriel. lib. 7. concl. 1. n. 28. Vulpell. cons. 153. nu. 2.* Probanda est igitur huiusmodi qualitas ante omnia, prout re-
3 gulare est in omni actu, ad *text. in l. 2. §. sed si dubitetur de iud.* præsertim vbi agitur de fundanda iurisdictione, vt magistraliter tradit *Innoc. in c. cum sit generale, de for. comp. Ang. cons. 6. nu. 2. Barbos. in l. 1. art. 1. nu. 150. de iud. Affl. vbi Vrsill. latè dec. 297. Gramat. cons. 1. n. 53. post decisiones, D. meus Reg. Tapia ad Constit. Regni de personis nu. 7. tit. de Episc. et cler. lib. 1. Iur. Regn. Castil. Sicul. dec. 156. nu. 5. Mastrill. dec. 288. nu. 10. & seq.* cũ alijs relaris per *Farin. loc. cit. nu. 85. & q. 123. inspect. 3. nu. 76.* latè *Carol. de Graff. loc. prox. cit. nu. 712. & seqq.* qui oẽs cõcludũt debere cõstare de huiusmodi assassinij qualitate.
4 Sed quia nõ potest aliquid probatum dici nisi fiat parte citata ad vidẽdum testium iuramẽta, vt dispositum est in *l. si quando §. sed cũ oportet, ibi, si per executores admoniti C. de test. lib. et in auth. sed et si quis C. eod.* & de iure canonico *in cap. 2. de testib.* quã regulã pluri-

pluribus suo more exornat *Farin. de testib. q.72.c.1. et 2.* Hinc vidi dubitatum aliquãdo in M.C.V. an vbi agitur de cognoscendo clericum assassinum (modo tamẽ à sacris canonibus permisso) vel de priuãdo reum aliquẽ ecclesiastica immunitate propter crimen aliquod exceptũ per iura canonica de quibus in *cap. inter alia de immunit. Eccles.* his casibus reus sit audiendus in suis defensionibus circa qualitatẽ excludentẽ; an verò standũ sit testibus receptis ad informationẽ Curiæ eo nõ citato? Dubiũ augetur ex eo, nam licet in crimine assassinij
5 testes possint recipi parte nõ citata, vt per *DD. in d.c. 1. de homic. in 6. Capyc. dec. 155. priuil. 5.* cum alijs per *Farinac. d q.72. nu.122. Catalan. de indult. cap.32. nu.17. Pet. Plaza in epit. delict. cap.19. nu.17. Decian. tract. crim. lib.9. c.30. n.23. D. meum Reg. Tapia loc. cit. nu.19. Muscat. in prax. crim. tit. de homicid. med. mandat. n.76.* id tamen intelligendũ est in probatione delicti,
6 non autem in probatione qualitatis, nàm in ea nulla est specialitas à lege inducta quouſq; in dubiũ reuocatur, vt bene aduertit *Mascard. q.137. n.5. & Farin. q.123. nu.54.* præsertim vbi qualitas alterat speciẽ delicti, illudq; aggrauat, quo casu debet ante omnia probari, vt nec sufficiat ad hoc ficta confessio inquisiti, vt post alios notat *Grat. discept. foren. tom.4. c.619. nu.18.* ideoq; non præsumptiuè, & per inditia, sed concludenter probandã dicit *Castill. decis.156. nu.5. tom.2.* Item intelligẽdum est dummodo ius assassinij non tollatur, vt post *Carrer. Decia. & alios* notat *Farinac. loc. cit. nu.53.*

Verumtamen pro Fisco respõdebatur. Primò non ex probationibus
7 fundari iurisdictionẽ; sed ex crimine ipso statim ac patratur, licet exercitiũ ipsius pẽdeat ab eis; sic in iurisdictione Iudicis laici in crimine assassinij dixerũt *DD. in c. pro humani de homic. in 6. Vinc. de Franch. dec.571. Gramat. vot.8. & 9. Giurb. consil.48. n.17. & 18. Graff. de effect. cler. effect. 1. nu.670.*

Secundò, ad hoc vt talis iurisdictio ritè, rectèq; exerceri possit, sufficit vt de qualitate illã tribuente cõstet per
8 inditia legitima, quæ mentẽ iudicentis inducãt ad credendum imputatũ de crimine illud cõmisisse, quę quidẽ inditia *Felin. in c. afferte de præsumpt.* loquens in specie *d.c. pro humani*, vocat indubitata; sed communis, & hodierna praxis Tribunalium ad torturã sufficere interpretata est, *Gama decis. 179. nu.2. & dec.281.* latè *Guazzin. de reor. defens. lib.1. c.31. nu.9. Giurb. consil. 50. nu.28. D. meus ad Const. Regni Capitaneorũ verb. perpetratis nu.6. collocata sub tit. de offic. Magist. Iustit. lib.2. iur. Regni, Castill. decis. Sicil. 156. nu.2. tom.2.* elegãter *Mastril. de indult. c.29. nu.22. ad fin.* etenim in probatione
9 qualitatis leuioribus probationibus lex cõtenta est, *cap. per tuas de probat. Ias. in l.1. not.2. C. de testam.* cum alijs relatis per *Steph. Grat. discept. for. to.3. c.577. nu.21.* sic & vbi agitur de probanda qualitate vnicus testis sufficiẽs est, quãuis si de substãtia tractaretur, duo requirerentur *Crau. consil.443. nu.2. & Surd. decis.166. nu.18.*

Tertiò huiusmodi inditia probata ex processu ad informationẽ Curiæ fabricato, & per testes examinatos parte nõ citata, satis esse sufficiẽtia ad exercendum talẽ iurisdictionẽ in reũ alias non subditum rõne ordinis clericalis in casu posito in *d.c. pro humani*, vel ad priuandũ ipsũ Ecclesiastica immunitate in casibus à sacris canonibus permissis; etenim quotiescunq; lex plenã probationẽ non desiderat, sed cõtenta est inditijs solummodo, vel præsũptionibus, testes possunt recipi parte non citata, vt per *Gemin. in d.c. pro humani §. fin. n.9. in fin. uers. nota bene,*

ta bene, de homic. in 6. Dec. in c. 2. n. 54. de testib. & ibi addent. ad Abbat. nu. 8. lit. A. Socc. reg. 406. vlt. fallent. Cäpeg. de testib. reg. 165. fall. 5. Marf. sing. 24. & in l. de vnoquoq; nu. 90. de re iudic. Gabr. com. opin. lib. 2. tit. de citat. concl. 1. nu. 343. Viu. opin. 966. n. 8. quod verū intelligo in his, quæ non afferunt partibus plenum præiudiciū, vt videtur esse de mēte DD. relatorū per Farin.
10 de testib. q. 72. nu. 138. Vnde fit vt clericus (seruatis prius, quæ de iure seruanda sunt,) citatus à Iudice laico in crimine assassinij teneatur cōparere, aliàs poterit ab eo cōtumax reputari, vt docet Carol. de Graſſ. d. effect. 1. nu. 478. ꝙ quidē necessariò supponitur fieri ex processu informatiuo, idque procedere etiā in terminis Bullę S. P. Gregorij XIV. demōstrat Steph. Guazzin. in tract. de defens. reor. c. 31. nu. 9.
11 subdens ꝙ verbum illud, plenè, appositum in ea, intelligitur per testes examinatos ex processu informatiuo, ita vt nec ipsorū repetitio sit necessaria parte citata, quē sequitur Giurb. d. suo cons. crim. 50. nu. 7. dicēs sic practicatum in casu suo. Imò doctissimus Stephan Grat. tom. 3. discept. for. c. 596. nu. 22. in eisdē terminis vlteriùs progre-
12 ditur, non esse necessariā formationē alicuius processus, nec plenariā esse adhibendā causæ cognitionē, sed sufficere semiplenā, & in processu congruo tēpore fabricato in Curia seculari, vel etiā quod Episcopus extraiudicialiter se informet quantū pro suæ consciētiæ securitate erit necessariū, ita seruari in Regno Siciliæ testatur Castill. dec. 165. in princ. tom. 2. Quod quidē expressè cautum est quodam motu proprio S. P. Clemētis VIII. de quo meminit post alios Giurb. d. cons. 50. nu. 10. & nos alibi, quamuis aliter dictum fuisse in vna Panormitana immunitatis Eccles. dicat Reuerendiss. Ricc. collect. 1792. par. 5. in fin. tēporibus eiusdē S. P. Clementis, ad ꝙ allegat cons. Farin. 76. Sed ex eo conspicitur casū inibi nullatenus fuisse decisum propter fugā reorum à carceribus; & insuper idem Farinac. contrarium esse verius clarè fatetur cōs. 211. num. 19. vol. 3. & nos diximus infra cap. 64. num. 21.

Eiusq; dispositio iuris habeat assistentiā, nam vt ait Gratian. ibid. nu. 25. & sequitur Giurb. cons. 100. nu. 28. in quęstionibus emergentibus ad causā
13 principalē, non requiritur plena causæ cognitio, & examinatio, ad tradita per Bart. & Bal. in l. ius alimentorū ad fin. ff. vbi pupil. educ. debeat, & est regulare ꝙ vbi actus plenum nō affert par-
14 tibus præiudicium non requirit plenam causæ cognitionem, Alex. in l. Iudices C. de iudic. cum alijs ad rem traditis per Giurb. d. cons. 100. nu. 29.

Ex quibus notabiliter infert ad propositum nostrum idem Gratian. d. c. 596. nu. 33. quod etiā obseruantia dictæ Bullæ redderetur admodū difficilis, si super qualitate excludente
15 reum esset ipse audiendus in suis defensionibus; sicque satis esse si de qualitate huiusmodi cōstet Iudici ad quē de iure spectat per informationē extraiudicialem secretā, & sine partis vocatione cōcludit Remig. de immun. quæst. 2. nu. 3. ad med. post Aufrer. quē citat idem Gratian. ibid. nu. 28.

Reseruāda est ergò plenaria cognitio aduersus qualitatē in iudicio principali vbi de crimine agitur, in quo cōmodè reparari possit grauamen illud ꝙ reo infertur ex decreto reijciēte talem exceptionē, cum re vera nō dicatur reiecta, sed potius reseruata, eo ꝙ decisū non dicitur, ꝙ non est discussum, Vinc. de Franch. dec. 510. n. 8. Anna alleg. 102. nu. 2. & etiam si esset decisū, posset ex nouiter pro reo deductis decretum illud, vtpotè interlocutoriū, reuocari non solùm semel,

sed

ſed nullles, vt tradunt plures *DD.* relati per *Barboſ.in collect.ad tex.in cap. ſignificantibus nu.8.de offic.deleg.*

Vnum tñ credo non eſſe denegandum reo, vt ſi velit per ſummariã informationem excludere qualitatem proditionis, vel aſſaſſinij, nõ ſit deneganda ei totaliter audientia, ſed dato ei breui termino per modum extraiudicialis cognitionis valeat deducere ei incumbẽtia, ꝙ poterit reo eſſe proficuũ, & Fiſco in nihilo nocebit: nam totum hoc fiet non data copia repertorũ, nec facta publicatione proceſſus, prout nouiſſimè iudicauimus etiã in Collat.Conſ. in cauſa Caroli della Valle, & Antonij Lãberti, ex doctrina *Abb.Panorm. conſ.41.nu.1.ante finem verſ.ex quibus verbis par.1.* vbi expreſsè tenet in hac informatione extraiudiciali Iudicẽ non teneri teſtes cõparare, nec ꝓceſſum publicare, quia hoc eſt proprium extraiudicialis informationis, eum refert, & ſequitur *Hieron. Gonzal. ad reg.8.Cancell.* §.7. *proœmij nu.233.* ſubdens hanc doctrinã fuiſſe ſępè per Rotam Romanã canonizatã.

His fundamẽtis ſecuriſſimè iudicauit M.C.V. vti delegata in cauſa Ioãnis Baptiſtę Verde extracti ab Eccleſia Diui Antonij pro homicidio proditoriè cõmiſſo in perſonã ſoceri, nõ eſſe ipsũ audiẽdũ aduerſus qualitatẽ in iudicio repoſitionis ad Eccleſiã, nuper poſtquã ab eo fuit ꝑ Curiã Archiepiſcopalẽ excluſus, intentatũ in M.C.V. referẽte eruditiſs. Iudice D. Anibale Moles. Et ſic pariter cẽſuit in cauſa clericatus Frãciſci de Auxilio Ciuitatis Auerſæ inquiſiti de aſſaſſinio, quãuis poſtea fuerit cognitum de qualitate aſſaſſinij non conſtare.

Sed nouiſſimè in cauſa Ioannis Conſtantij de Alphano, & Detij de Leone, qui dum eſſẽt foriudicati per ſententiã M. C. V. fuerunt capti ſub Regia ſecuritate, ſeu guidatico à me eis cõceſſo vti Cõmiſſario Generali cõtra delinquentes pro quodã graui

16 delicto ab eis patrato, quo caſu non eſt eis ſeruãda fides publica, & puniri debent pro criminibus iàm ante, quã poſt ſecuritatẽ cõmiſſis, vt per *Cabal. reſol.crim.lib.1.caſu 118.nu.2.Vinc.de Frãch.dec.258.* diſputatũ fuit in iudicio ſuper exceptione guidatici, an eſſet eis cõcedenda copia proceſſus informatiui ſuper delicto in quo excluſio fundabatur. Dicebat enim Fiſcus nõ eſſe hoc admittendũ, nam proceſſus ante tempus publicaretur, ꝙ eſſet causã tribuere fraudibus, & ſubornationibus teſtium, ad ꝙ inconueniens euitandum inductum fuit, vt qualitas huiuſmodi excluſiua probetur sũmariè; & per teſtes nõ citata parte, cum alijs rõnibus in deciſione ſuperioris articuli adductis, ex quibus in prima inſtantia obtinuit. Sed in cauſa reclamationis re maturiùs diſcuſſa, & conſiderata, fuit me referente deciſũ 24. menſis Octobris 1633. eſſe cõcedendam prædictis inquiſitis copiã integram eiuſdẽ inquiſitionis ad ſe ipſos defendendũ ſuper exceptione guidatici. Conſiderando ꝙ excluſio prætenſa per Fiſcum non fundatur in aliqua qualitate, quo caſu rectè procedunt ea, quę ſupra diximus; ſed oritur ex delicto, quod eſt neceſſariò ſupponendum ad hoc vt quis amittat be-

17 neficium ſecuritatis, imò non quodlibet ſufficit; ſed illud tantummodò quod ſit verè punibile, vt docet *Vinc. Franch.d.dec.258. D.meus Reg.Tapia ſuper rit.287. num.9. D.Reg.Rouit. ad prag.1.de guidat.Capiblanc.ad prag.1. de Baron.nu.57.* quod declarat *Farin. de carcer.q.29.poſt nu.60.* Vnde interlocutoria illa qua reijcitur reus à beneficio prædicto, implicitè præfefert declarationem quod adſit delictum; hoc autem iniquum eſt fieri ipſo inaudito, & indefenſo.

Et

Et rursus eoquod etiam vbi de qualitate tantummodò ageretur ad excludendum reum, adhuc super ea esset audiendus vbi plenum ex eo iudicio oriretur ipsi præiudicium, prout ex *Farinac.d.q.72. num.138.* tradidimus, de quo dictum fuit non esse in præsenti controuertendum; etenim exclusis reis prædictis à securitate non erant amplius audiendi in iudicio principali, cum nil aliud remaneret agendum nisi executioni demandare sententiam forjudicationis contra eos latam pro alijs delictis iuxta praxim quotidianam Tribunalium Regni ex Constitutione, quæ incipit, *Pœnam eorum*.

SVMMARIVM.

1 *Mulieribus non est proprium forensia tractare.*
2 *Argumentum non valet à reciprocis vbi est diuersa ratio.*
3 *Citatio viri facta vxori non valet, si fortè eum odio habeat.*
4 *.. facta in domo vxoris valet regulariter in Regno.*
5 *Vxor dicitur socia diuini, humanique iuris, & consortium rerum secundarum, aduersarumque.*
6 *Maritus præsumitur domicilium habere in domo in qua vxor habitat.*
7 *Vxor potest facere citare virum vagabundum in domo sua.*
8 *Citatio viri facta in domo vxoris cur valida sit.*
9 *Coniugalis affectio multis casibus cessat inter coniuges.*
10 *Citatio viri facta in domo vxoris vt valeat, tria requiruntur.*
11 *Don Ioannes de Eraso Reg. Coll. Cons. & Regens M.C.V. commendatur.*

Citationem notificatam vxori, quæ virum forte odio habere præsumitur, nullam, & inualidam esse, ad ornatum Constitutionis Regni Citationis literæ.

CAPVT XLI.

QVidquid iure communi antiquitùs controuersũ foret, vtrum citari possit vxor pro viro, ita quod valeret contumax reputari, de qua re latè agunt *Bart. Bal. & alij in l. fin. per illum text. C. de indict. viduit. tollen.* vnde *Accursius in l. aut qui aliter §. sed & Seruius rectè ait ff. quod vi, aut clam*, expressè docuit non, sicut valet citatio facta viro pro vxore, valere factam vxori
1 pro viro, eo quod minus peculiare, & proprium sit mulieribus forensia negotia tractare, *ad tex. in l. 2. ff. de reg. iur.* nec valere argumentum de viro ad vxorem, quasi à reciprocis ex
2 *tex. in d. l. fin. C. de indict. viduit.* quia diuersa est vtriusque ratio, *l. curatorē C. de interd. matr. DD. in l. multum intereſt. de verb. oblig. & notat Mynsing.*
3 *sing. obseruat. cent. 3. obseruat. 37.* ideòque *Iacob. de Aret.* constanter affirmat, talem citationem vxori notificatam nō valere, eoquod posset fortè vxor suũ virũ odio habere, & sequeretur inconueniens, quod ei non denunciaret, eum refert *Guid. Pap. q. 445. n. 1. Tiraquell. de retract. consang. §. 9. glos. 1. & 2. Mynsing. loc. cit. nu. 1.* Nihilo-

Nihilominus hodie iure huius Re-
4 gni non eſt in dubium reuocandum valere citationem mariti factam in domo vxoris tàm in iudicio ciuili, quàm criminali, ex eaque poſſe illum contumacem reputari: etenim Imperiali *Conſtitutione*, quę incipit, *citationis litera*, id expreſsè ſancitur; eiuſq; decidendi ratio eò præcipuè repoſita eſt propter ſpecialem amorẽ, quo vxor pręſumitur virum proſequi. Vnde illud *Propertij lib.* 4.

Omnis amor magnus ſed aperto in coniuge maior.

eoſdemque vitæ conſuetudinem indiuiduam tenere, *l.* 1. *de rit. nupt.* vnde eleganter *Imperator in l. aduerſus C.*
5 *de crim. expil. hæred.* vxorem vocat ſociam diuini, humanique iuris; *& Tacit. lib. annal.* 3. appellat conſortium rerum ſecundarum, aduerſarumque, ſic & *Vlp. in l. ſi cum dotem §. maritus ſolut. matrim. quid tàm humanum eſt,* inquit, *quàm fortuitis caſibus mulieris maritum, vel vxorem viri participem*
6 *eſſe?* Inde altera deſcẽdit ratio, quod maritus præſumatur domicilium habere in ea domo, in qua vxor cum familia habitat, *ad tex. in l.* 1. *§. domum, de liber. agnoſc.* ibi, *larem matrimonio collocauerit,* & facit *tex. in l.* 2. *C. vbi Senator. vel Clariſſ. & in l.* 1. *§. fin. ff. ad Sillan.* vbi *Vlp.* ait, *commixta familia eſt, & vna domus, & Cicero lib.* 1. *offic. Prima Societas in ipſo eſt coniugio, proxima in liberis, deinde vna domus, cõmunia omnia.* ad quorum comprobationem plura adiungit *Ann. Rob. lib.* 4. *rer. iudic. cap.* 1. Ex quibus noſtra conſtitutio habet etiam iuris communis aſſiſtentiam: nã talem citationem eſſe validam, tenuerunt expreſsè *Innoc. Hoſtien. & Io. Andr. in cap. fin. de eo, qui mitt. in poſſeſ. Bart. in l.* 1. *§. permittitur de liber. agnoſcen. Alciat. in tract. de præſumpt. reg.* 1. *præſ.* 35. *cũ aliis relatis per Mynſing. loco cit. nu.* 7. *Tiraquell. loco etiam cit. gloſ.* 1. *num.* 7. *Menoch. de præſum. lib.* 2 *præſ.* 27. *n.* 1. & ita contrariam ſententiam limitari, vbi in ea domo domicilium maritus habet, ſi tamen copia literarum citationis vxori, vel alteri de familia tradatur, dicit *Guid. Pap. q.* 445. & ſic obſeruari in Curia Parlamenti Delphinatus, & notat *Mynſing. loco cit. nu.* 5. *Sed Innocentius* vlterius progreditur
7 *in d. cap. vltim. de eo, qui mitt. in poſſeſ.* locum habere etiã ſi maritus ſit vagabundus, & quod magis eſt, ſi vxor ipſa eum citari faciat, nam adhuc citatio facta in eius domo valebit, ſequuntur *Tiraquell. & Menoch. loc. cit.*

His tamen non obſtantibus, Magna Curia Vicariæ delegata in Iudicio nullitatum propoſitarũ per Ioãnem Baptiſtam Verde aduerſus ſententiam foriudicationis contra ipsũ latam pro homicidio proditoriè cõmiſſo in perſonam eius ſoceri, cenſuit *die prima Martij* 1633. nullam rationem habendam de citationibus intimatis vxori prędicti Ioannis Baptiſtæ: etenim ſupponebatur, homicidium ab eo patratum fuiſſe, quia ſocer traduxerat filiam ſuam vxorem à domo viri ad ſuam propter nimiã ipſius viri ſæuitiam, & ſic ſeorſum à viro h. bitabat: vnde odio ſpeciali coniuges ſeſe proſequebantur: nam vt ait *Diuus Chriſoſtom. in homil. de coll. Sancti Ioannis, mulier ſi iniuriam patitur, inſanit:* vindictamque parat, qua nemo magis gaudet, quàm fœmina, vt dicit *Iuuenal. Satyr.* 13. Sic ergo dictum fuit, tàm Conſtitutionẽ
8 prædictam, quàm *DD.* placita ſuperius telata non ſe fundare in ſimplici ratione matrimonij, ſed in mutuo amore, & cohabitatione, prout aliàs conſiderauit *Iureconſultus in l. cum hic ſtatus* 33. *§. ſi mulier ff. de donat. inter vir. & vxor.* ibi, *non enim coitus matrimoniũ facit, ſed maritalis affectio.* Vbi autem coniectura eſt aliqua, ceſſare

inter

inter eos coniugalem affectionẽ, vnde præsumendum sit, quod vnus alteri citationem non denunciabit, æquum est, non officere marito ci-
9 tationem illam cessante legis ratione. Nec enim nouum est plerisque in casibus euenire, vt cesset omninò inter coniuges coniugalis affectio, prout paulò superiùs adnotauimus, & satis ad rem cõsiderat *tex. in d. l. cũ hic status §. si diuortium*, ibi, *plerique enim cum bona gratia discedunt, pleriq; cum ira animi sui, & offensa*, & inferiùs. *Quod scimus interdum, & inter consulares personas subsequutum*; de qua re multa possent hic referri exẽpla, nisi plura sciret vnusquisque; interim consulas *Tiraquell. ad l. 8. connub. glos. 1. par. 8. num. 18. & seq.* Esset namque magni præiudicij, præsertim vbi de crimine agitur citationem notificare ei, qui verosimiliter non denunciet, ad quod inconueniens saluandum *Iacob. de Aretio.* contrariam tenet opinionẽ, vt præfati sumus. *Vnde Boer. in Consuetud. Bituring. tit. de iurisdictione §. 19. Alciat. in l. abesse de verb. signif. Imbert. institut. forens. lib.*
10 *1. cap. 5. Guid. Pap. cons. 121.* tunc valere, aiunt, citationem factam vxori aduersus maritũ, vt exinde possit cõtra eum, tanquam contra contumacem procedi, si tria præcisè concurrant. Primum, quod fiat in domo vxoris vbi vir habitat, illique relinquatur citationis copia, seu alijs domesticis, quod idem cautum est *præfata Regni Constitutione*. Alterum si non agatur de graui præiudicio, quod non est Regno admittendum propter expressum tenorem ipsius *Constitutionis* in contrarium. Tertium, si verosimile sit citationem ad aures mariti per vxorem deferri, prout tenet etiam, qui eos refert, *Additionator Matthæus ad supradictam decis. 445. Guid. Papę.*

Ex quibus iudicauimus nullam sententiam foriudicationis, & prædictum Ioannem Baptistam esse ex integro audiendum. Hæc discussa
11 fuerunt coram *nobilissimo equite Don Ioanne de Eraso Regio Collaterali Consiliario*, qui post dignissimè exercitum supremum munus Straticoti Fidelissimæ Ciuitatis Messanæ assumptus fuit ad regendum insigne hoc Tribunal Mag. Cur. Vicariæ, ab Excellentissimo Montisregij Comite Prorege Vigilantissimo. Is inquam Illustrissimus Regens non magis morum candore, quàm animi virtutibus, & erudimentis clarus, & quasi Titus ille, *amor, & delitiæ generis humani*; decisionem hanc summè commẽdauit, testatus iustissimam sibi visam, quamuis contra Fiscum. Quod posterorum memoriæ commendandum censui, vt inde inuideant raram nostrorum temporum fælicitatem, qua iusdicentibus fas est sentire quæ velint, & dicere quæ sentiunt: isthæc verè sunt aurea Traiani sæcula, in quibus, *vt Plinius* aiebat *in eius panegyrico; præcipuam suam gloriam esse, quod sæpiùs vinceretur Fiscus: cuius mala causa nunquam est, nisi sub bono Principe.*

SVMMARIVM.

1 *Testes debent deponere, vel repeti, citata parte ad videndum iuramenta.*
2 .. *confrontati cum reo super recognitione personæ, adhuc repetendi sunt; sed contra num. 4.*
3 .. *recepti ad informationem Curiæ non sunt repetendi, vbi quis passus fuit se in contumaciam banniri, & condemnari.*
4 *Confrontatio testium facta cum reo habet*

habet vim citationis, & noui examinis.

5 *Repetitio testium est sollemnitas iuris positiui, quæ omitti potest in causis in quibus proceditur summariè.*

6 Guazzin.in tract.de defens.reor.*declaratur.*

7 Hondedeus cons. 101.*exponitur.*

8 *Iuramentum habet vim specialis expressionis.*

9 *& facit valere actum omni modo meliori.*

10 *Repetitio testium semper est necessaria etiam cum quis est condemnatus in contumaciam, si tamen sententia sit nulla.*

11 *in Regno semper fieri debet vigore Regiæ Pragmaticæ, nisi tamen in duobus casibus in ea enumeratis.*

Repetitionem testium examinatorum ad Curiæ informationem non nullis casibus omitti posse.

CAPVT XLII.

1 TEstium depositiones recipi debere citata parte ad videndū ipsorum iuramenta, cōstitutum est *in l. si quando, & in authen. sed & si quis C. de testib.* nec sufficere generalem citationem, sed specificam, & indiuidualem requiri dixit *Rota Roman. coram Ludouis. decis.* 267. *numer.* 2. aliter autem nullam facere fidem, tanquam contra legem factam respondet *S.P. in cap.* 2. *de testib.* adeò vt nec etiam stylus Curiæ in contrariū valeat allegari, quia sollemnitas hæc respicit litis decisoria, non autem ordinatoria, *Dec. in capit.*2.*numer.*103. *de probat.* nisi tamen sit cōsuetudo legitimè inducta p tot,& tales actus,qui deuenerint ad notitiā Populi,vel maioris partis,*vt post Alex.cōs.*36.*n.*11. *Crauett.de antiq.tēp.p.*2.*in prin.n.*36. *vers.*2.*intellige*, fuit resolutū per *Rot. Rom.dec.*215.*n.*3.*inter* 372.*dec.criminū,& testiū collectas per Farinac.*ideò nullū facere inditiū in criminalibus testes aliter examinatos docet *Abb.in d.c.*2.*Bar.in l.maritus nu.*3.*in fin.de q. Paul.de Castr.in l. itē illa n.*7. *de const. pec. Ant.Gomez de delict.to.*3.*c.*12.*n.*20 *ad fi.Ossc.dec.Pedem.*79.*n.*18.cū multis alijs relatis per *Farinac. de testib. q.*72.*c.*2.*n.* 89. nisi tamen capto reo fuerint repetiti,vt docet *Bal.in l.*3.*S. si tibi de condict.ob turp.caus.Salicet.in l.final.in fin.C.de quæst.Marsil. in l.*1. *in princ.nu.*4.*de q.Clar.in pract q.*15. *vers.item quæro, & q.*45.*vers.cęterū si reus,Viuia* *latè com.opin.*966.*n.*3. *&* 4. *Mascar.de prob. concl.*1366.*n.*1.*Lauren.dec.Auenion.*16.*n.*13.*cū alijs relatis per Farin.de testib.loco cit.nu.*136.

Vnde in causa Io.Bapt.Verde foriu. dicti per M.C.V.pro homicidio cōmisso in persona soceri dicebatur sētētiā condēnationis ad mortē cōtra ipsū latā esse nullā,vtpotè quę fundata est in testiū depositionibus receptis ad informationē Curiæ, & postea ipso capto non legitimè repetitis, ipso scilicet citato ad videndum ipsorum iuramenta.

Neq; hūc defectū suppleri ex cōfrōtatione testiū facta cū ipso reo super recognitione psonæ,vt moris est: nā adhuc vltra talē confrontationē esse necessariam legitimā repetitionē defendit *Steph.Guazzin. in suo tract. de defens.reorū def.*20.*c.*21.*n.*5.& non esse reo hoc denegandum,longè,latèque comprobat *doctiss. Honded.cons.* 101.*nu.*1.*& seq.vsque ad nu.* 40. respondendo contrarijs.

Sed

Sed contra dicebat Fiscus, sententiam esse omninò exequendam, & talem repetitionem non fuisse necessariam. Primò, quia in odium illius, qui passus fuit se in contumaciam banniri, & condemnati constitutum
3 est, vt cum peruenit in manibus Curiæ, quamuis admittatur per Iudicē ad nouas defensiones, testes contra ipsum per prius recepti ad informationem non sunt repetendi, ita tenet *doctiss. Iulius Clar. lib. 5. sent. §. fin. q. 45. num. 13. vers. in hoc autem proposito*, vbi refert fuisse per Senatū grauiter reprehensū Prætorē Valētiæ, qui hoc casu testes citauit ad repetēdū, & ita esse in practica seruandū ex generali consuetudine, de qua etiam testantur *Cartar. in tract. de execut. sent. tent. contumac. c. fi. n. 175. Mascard. de probat. cōcl. 496. n. 13. relati per Baiar. ibid. & Farinac. de inquis. q. 11. n. 105. & rursus de testib. q. 72. n. 100. Caball. res. crim. cēt. 1. cas. 110. n. 37. Sigismun. Scacc. de iudic. caus. ciuil. & crimin. to. 1. cap. 98. num. 7. eleganter Matt. Stephan. de offic. Iudic. lib. 9. cap. 8. num. 2. & 3.*

Secundò, quia facta cum reo cōfrontatione cessat omninò repetitio-
4 nis necessitas, quandoquidem habet vim citationis, & noui examinis, put magistraliter docet *Afflict. in Constit. humanitate nu. 15. & rursus in Constit. si damna clandestina num. 36. & 37.* vbi etiam reprehendit quosdam proteruos Iudices contrarium sentientes, & idem tenet *Clar. d. q. 45. nu. 14. vers. sed in proposito, & Bertazol. inter consilia criminalia diuers. cons. 70. nu. 30. tom. 2. Vulpell. cons. 68. num. 7. Farinac. q. 66. nu. 310. & d. q. 72. nu. 139.* vbi allegat *Franc. Pegn. in addit. ad director. inquisitor. par. 3. commē. 23. & idem tenet Caball. resolut. crim. cent. 3. cas. 169 num. 14. cum seq. pulcrē Ambrosin. de process. informat. cap. 9. n. 3. & sequen.* & nouissimè quæstionem examinat *eruditiss. Sigismund. Scacc. d. tom. 1. de iudic. cap 85. nu. 54.* vbi cōcludit de generali consuetudine seruari, vt facta testium confrontatione cum reo, non sit opus alia repetitione, etiam si testes fuissent examinati
5 ante litis contestationem, quia huiusmodi sollemnitas est iuris positiui, quę potest omitti in causis, in quibus proceditur summariè, prout sūt causæ criminales tàm *in Regno vigore Ritus Magnæ Curiæ Vicariæ 289. in ordine Carau.* quàm etiam de iure communi, *Scacc. d. lib. 1. cap. 51. n. 30.* vt latiùs est videre penès ipsum ibidem, *& rursus lib. 2. cap. 9. num. 584.*

Et ad tradita per *Guazzin.* respon-
6 debatur procedere, attenta iuris cōmunis dispositione, per quam testis antequam interrogaretur super interrogatorijs Fisci, tenebatur respōdere super interrogatorijs rei, *ad tex. in l. si postulauerit §. quæstioni de adult.* q̄ praxis recessit ab Aula, eo quod in eius locum datur inquisitis repulsa, vt per *Foller. in prax. crimin. verb. recipiantur rei defensiones nu. 32. & Honded. d. cons. 101.* idem supponit, dum tenet esse licitum reo petere testium repetitionem cum suis interrogatorijs etiam facta confrontatione. Præterquam quod hic non est casus noster, cum iam sit lata sententia. Et ad argumentum traditum per eun-
7 dem *Honded.* quod scilicet repetitio sit facienda specificè, & expressim, & cum omnibus qualitatibus, quæ requiruntur si de nouo testes examinentur tanquam nunquam examinati, prout aduertit *Clar. q. 45. num. 13. vers. & aduerte, Rota decis. 720. to. 2. in nouiss. & Ambrosin. de process. informat. lib. 3. cap. 2. num. 17. & sequitur D. Reg. Rouit. ad Pragm. 1. de persequ. malefactor. num. 11. in fine*, dictum fuit veriorem esse opinionem, quam seruari de consuetudine omnium Cu-

riarum dicit *Thesaur.decis.*28. *num.*1. quod sufficit, si relatio fiat ad primã depositionem etiam nullam, & inualidam, eoquod incertum dici non potest id, quod habet relationem ad illud, quod prius gestum est licet nulliter, *Alex.consl.*16. *numer.*6. *lib.*1. cum alijs ad hoc relatis per *Gratian. discept.forens.tom.*5.*cap.*890.*num.*15. & 16. vbi dicit prædictam Rotæ decisionem esse contra obseruan-
8 tiam ab omnibus receptam. Accedit insuper, quod vbi actus iureiurando vallatur, non habet opus alia expressione, quia iuramentum habet vim specialis expressionis, vt ait *Bald. in l.*2. *C.commodati*, præsertim vbi nõ potest referri nisi ad id, de quo disputatur, prout *ex text.in l.*2.*de liber. & posthum.& in l.si quis de fund.instruct. notat Surd.de alim.art.*9.*q.*15. & ius-
9 iurandum facit valere actum omni modo meliori quo de iure valere debet, *l.cum pater* §.*filius matrem de legat.*2.& notat *Cancer. var.resolut.lib.*3.*cap.*8.*tit.de iuram.num.*51.

Ex quibus Mag. Curia iudicauit, processum fuisse sollemniter instructum, sententiãque ritè, & rectè prolatam, ex eoquod nulla repetitione opus sit vbi testes præuio iuramento fuerunt cum inquisito confrontati. Quò vero ad primam rationem traditam pro Fisco, nempè non esse necessariam repetitionẽ vbi reus passus fuit se condemnari in contumaciam,
10 dictum fuit non posse practicari in casu nostro, tùm quia etiam de iure communi non habet locum vbi bannum, & sententia lata in contumaciã est nulla, quia contumax, seu bannitus is dicitur qui ritè, & rectè fuit cõtumax reputatus, & bannitus, prout tenet *Francisc.Curt.consl.*60. quem sequitur *Gram.consl.*37. *num.*2. prout nulla per prius fuerat declarata sententia foriudicationis in hac causa; quo casu ea est de nouo agitãda, & testes sunt repetendi; adeò vt si essent mortui, vel absentes deficeret probatio delicti, vt benè obseruat *Anton.Gomez ad l.* 76.*Tauri num.*11. & 13. quem nouissimè refert *Farinac.d.q.*11. *nu.*105. *in fin.* cùm etiam quia in Regno indistinctè hoc proce-
11 dere existimo postquam *per pragmaticam Excellentissimi Comitis de Lemos editam in anno* 1616. *quæ dicitur* 89. *capitum*, statutum est, vt in omnibus causis etiam in quibus proceditur admodum belli, & ex delegatione testes repetantur, non obstante quouis stylo, & consuetudine in contrarium: nisi tñ in duobus casibus nẽpè vbi reus legitimè confessus est de crimine, *vt in cap.* 51. *eiusdem pragmatica*, vel quando persistente in contumacia mortui sunt testes, vt *in cap.*83. *eiusdem*; extra hos duos casus nullatenus esse omittendam repetitionem censuimus; quia ex his remanet regula firmata in cõtrarium, *ad text. in l. nam quod liquidè de pen. legat. cum concordantibus.*

SVMMARIVM.

1 *Obligatio rei alienæ regulariter non subsistit.*
2 *.. valet consentiente domino.*
3 *Emptiones sunt semper promptæ, & paratæ in Regno, & pecunia nunquã præsumitur stare otiosa.*
4 *Interesse lucri cessãtis, & damni emergentis reputatur vnum, & idem cum sorte principali.*
5 *Dispositum in sorte principali, censetur etiam dispositum super interesse.*
6 *Res obligata pro sorte, censetur etiam obligata pro vsuris in dubio.*
7 *Potior pro sorte est etiam potior pro vsuris.*
8 *Pignoratitia actio competit ad pignus auocandum.*

9 Cre-

9 *Creditor non tenetur pignus restituere, nisi soluta sibi sorte cum vsuris.*
10 Textum in l.solutum §. si in sortem de pignorat.action. *male intellectũ à Negusantio.*
11 *Vsura in contractibus bonæ fidei non magis debentur ex partium conuentione, quàm ex mora.*
12 *Pignus tunc est obligatum pro vsuris, quando illa debentur naturaliter, & ciuiliter.*
13 *Obligatio non est extendenda vltra obligantis consensum.*
14 *Fideiussor non tenetur vltra sortem, vbi est expressa certa quantitas obligationis.*
15 Textus in l. fideiussores magistratuum §.1.ff.de fideiussor.*quomodo procedat.*

Rem alienam cum consensu domini obligatam pro sorte, censeri etiam obligatam pro vsuris, nisi tamen sortis obligatio sit expressè concepta per verba taxatiua.

CAPVT XLIIII.

1 REi alienæ obligatio, in qua debitor nihil iuris habet, regulariter de iure nõ subsistit, vt *in l.* 1. §. 1. *vbi Bar.ff.de pignor. l. si rem alienam, & l.rem alienam* 41. *de pignorat. action.* verumtamen si dominus oppignora-
2 tioni consentiat, valebit quidem obligatio, siue in principio consensus adijciatur, siue ex post facto, prout expressè respõdet *Consultus in l.alienа res, & in d.l.rem alienam eodem tit. & post Bart.notat Negusant.de pignor. & hypothec.3.memb.2.par.nu.*54.

Sed quia obligationi principali solet vt plurimũ accedere obligatio ad interesse passum per creditorem ratione lucri cessãtis, vel damni emergentis, præsertim in Regno, ex generali consuetudine cuiusuis personarũ
3 generis, quæ non solent pecuniam tenere otiosam, ideoq; esse emptiones, & venditiones semper inibi paratas, & propterea pluries decisum per Sacrum Consilium vidi, vt refert etiã *D.Reg.Rouit.ad pragm.* 1. *de vsur. num.*45.*&* 46. & similiter practicari in Regno Siciliæ *D.Marius Giurba decis.* 85. *in fin.* idque pro absoluto habet *D.Auditor Dominic. Gaito in suo tract.de credit.cap.2.tit.7.n.*1757. *& seq.*& in mercatore publicè nego-
4 tiante docuit *Bart. in l. centum Capuæ num.*8. *de eo, quod certo loco*, adeò vt tale interesse reputetur vnum, & idẽ cum sorte principali secundum *Bar. in l.stipulationes non diuiduntur q.*9.*n.*40.*ad fin.de verb. obligat. cum alijs per Stephan.Gratian.discept.forens.tom.*1. *cap.*42.*num.*15.*Surd.decis.*306.*nu.*7. *& in tract.de alimen.tit.*2.*q.*15.*n.*157.
5 Et dispositum in vno censetur dispositum in alio, *D. Reg.de Ponte dec.*34. *nu.*37.*Vinc.de Franch.decis.*154.*nu.*8. *Gaito in suo tract.de credit.c.* 4. *quæst.* 10.*n.*1172. Vnde magistraliter suo more *Bart. in l.pignoribus C. de vsur.* desumpto argumẽto *ex tex. in l. quæro ff.locat. & in l. centum Capua de eo, quod cert.loc.*docet, quod licet in cõ-

tractu

6 tractu nulla mentio facta sit vsurarũ, tamen in dubio res obligata pro sorte censebitur etiam obligata pro vsuris, prout de communi testatur *Gaito in eod. tract. cap. 4. quæsit. 10. nu. 1171.*

7 Hinc proditum est, vt qui potior est pro sorte, talis etiam sit pro vsuris *ad text. in l. Lutius Titius vbi DD. qui potior. in pignor. habean.* cuius dispositionem acriter defendit *D. Reg. de Ponte d. decis. 34. per totam, & sequitur Mastrill. decis. 119. num. 2. Felician. de censib. tom. 1. lib. 3. cap. 5. num. 18. relat. per Gait. loc. cit. num. 1177.*

Hinc curiosa fuit lis agitata in M. Curia Vic. inter Simeonem de Ninno cum Ioanne Baptista de Martino super restitutione quarumdam gemmatum valoris ducatorum quingentum, quas supponebatur Simeonem accomodasse Bartolomeo Marazzano, vt eas pignori traderet ipsi Ioanni Baptistæ pro ducatis biscentum. Cumque diù Bartholomeus eas reluere distulisset, egit Simeon contra

8 prædictum Ioannem Baptistam ad illarum restitutionem pignoratitia actione, offerendo eidem prædictos ducatos biscentum Bartholomeo commodatos, *ad tex. in l. aliena res §. 1. vers. si per creditorem, vbi glos. in verb. agitur de pignorat. action. & notat Negusant. 2. membr. 7. par. num. 12.*

Sed pro Ioanne Baptista dicebatur, ipsum ex rationibus supradictis esse creditorem non tantum in sorte principali ducatorũ biscentum, sed etiam in vsuris, & interesse ipsorum, proindeque non posse adstringi ad restituẽdum pignus, nisi facta sibi solutione tàm sortis, quàm vsuratum *ad tex. expressum in l. solutum §. si in sortem de pignorat. actio.* ibi. *Quandiù quid ex his debetur pignoratitia cessabit.*

Et quamuis *Negusant. de pignorib.*

10 *memb. 2. 7. par. num. 16.* *textum* illum intelligat, cum expresse in pignoris datione actum est de vsuris, nihilominus interpretatio hæc manifestè violat literam illius, vbi claris verbis dicitur pignoratitiam cessare, siue vsuræ in stipulationem deductæ sint, siue non, & quod sequitur illis verbis: *si tamẽ pignus & in eas obligatum fuerit;* non est quare ad primum stipulationis casum referri queat, non autem ad secundum; cum tamen certum sit, vsuras non magis ex partium conuentione iuxta terminos traditos per *DD. in l. lecta, si cert. pet.* quam ex mo-

11 ra in bonæ fidei iudicijs deberi sine vlla stipulatione ad tradita per *DD. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod interest, & in l. Insulam de verb. obligat.* sicque rectiùs eum *textum* intellexit *glos. ibidem in verb. siue non* in vsuris vtroque casu debitis. At ꝓ vsuris esse pignus, sicut pro sorte obligatum, satis supra demonstratum est. Vnde

12 aptior est secunda interpretatio, vt scilicet tunc pignus censeatur obligatum pro vsuris, quando illæ debẽtur naturaliter, & ciuiliter, secus si naturaliter tantùm. Cùm ergò vsuræ huiusmodi ex mora debeantur, consequens fit, ad eas pignus esse obligatum.

Verũ pro Simeone replicabatur, regulare esse in omni contractu, quod

13 obligatio non extendatur vltra obligantis consensum: idque in pignoratitio perbellè docuit *Vlp. in l. 1. de pignorat. action.* in illis verbis, *Et consequens est, vt aurum obligetur, non autem æs; quia in hoc non consenserunt,* & rursus, *quia in corpore consensum est,* vt præfati sumus. Sic absurdum erit dicere, quod pro vsuris possit sustineri idque in fideiussore, qui solet in omnem causam fideiubere (quod magis est) procedere

14 ex Imperiali decreto, respõdet *Paul. in l. fideiussores magistratuum 69. §. 1.*

ff. de

ff.de fideiuss. in specie inibi proposita de fideiussore conductoris prędij vectigalis, contra quem Fiscus postulauerat tàm sortem, quàm vsuras, nō teneri vltra centum sortis, quia non in omnem conductionem, sed in sola centum fideiusserat. Per quem *tex. Negusant. 1. memb. 5. par. num.* 10. in propria quæstione, an res hypothecata pro sorte sit etiam hypothecata pro vsuris; resoluit, quod si obligatio fuit cōcepta expressa certa quātitate, puta centum, & tunc hypotheca non trahitur ad vsuras, *ex tex. in d. l. fideiussores magistratuū post Bartolum in d. l. centū Capuæ de eo quod cert. loc. & Alex. in l. si cum dotem §. sin autem in sciuissimo ff. solut. matrim.* addo eundem *Bart. in d. l. solutum §. si in pignore ff. de pignorat. act. & nouissimè Surd. de aliment. priuil.* 51. *& doctissimus Barbos. in l. 1. 3. par. num. 28. vers. neq; obstat. ff solut. matrim.* & pluribus comprobat *Rot. Rom. decis.* 55. *nu.* 6. *inter collect. per Farinac. par.* 1.

Verùm Magna Curia censuit, pi-
15 gnus fuisse etiam in præsenti casu obligatum pro vsuris, & *textum in d. l. fideiussores* procedere, vbi expressioni certæ quantitatis adijcitur vlterius aliqua dictio taxatiua, veluti, *tantùm*, aut, *solū*, vel similis, prout expresse colligitur ex eodem *textu*, ibi, *in sola centum*; sicque clariùs se ipsum declarando, illum intelligit idem *Negusant. membr. 4. 2. par. num.* 48. *post Bart. in d. l. solutum §. si in sortem, & tenet etiam Dominic. Gaito d. cap. 4. quæst.* 10. *num.* 1166. & 1175. *post Barzium dec.* 108. *num.* 4. & *Mantic. de tacit. & ambig. lib. 14. tit. 46. tom. 2. num.* 9. referente meritissimo Iudice Ioanne Cioffo, meo collega in vtraque Aula.

SVMMARIVM.

1 *PRæscriptio triginta, vel quadraginta annorum locum habet in annuis præstationibus, etiam in foro cōscientiæ.*
2 *Ius, quod oritur ex obligatione censuali, dicitur reale.*
3 *Iura realia legitimo tempore præscribuntur.*
4 *Index ex officio potest actorē repellere, vbi ex actis constat de præscriptione ad beneficium debitoris.*
5 *Debitor fundans se in præscriptione, nō tenetur probare negatiuam solutionis.*
6 Textus in l. cum notissimi §. in ijs C. de præscript. triginta, vel quadraginta annorum *quid disponat.*
7 *Præscriptio non prodest principali debitori, nec ipsius hæredi.*
8 .. *potest prodesse pro censibus præteritis, nō autem pro futuris, sed de veritate num.* 20.
9 *Iuramentum perpetuat actionem, sicut litis contestatio.*
10 *Legata tot sunt, quot anni, quibus debentur.*
11 *Præscriptio in ijs, quæ sub conditione debentur, non potest incipere, nisi à die aduenientis conditionis.*
12 *Obligatio vnica est pro omnibus annuis præstationibus ex contractu debitis.*
13 *Præscriptio quadraginta annorum sufficit ad excludendum Ecclesiam.*
14 *Hæres cum beneficio legis, & inuentarij dicitur purgasse omne malæ fidei vitium.*
15 *Census consideratur formaliter, & materialiter.*
16 .. *formalis quis dicatur.*
17 .. *materialis est ipsa pecunia, quæ annuatim soluitur.*
18 .. *formalis præscribitur, sicut cætera iura.*
19 .. *ubi uenditur, intelligitur de cēsu formali.*

21 *Iureiurandum litis decisiuum est illud, quod perpetuat actionem.*
22 *.. non impedit praescriptionem quadraginta annorum, sed tantùm triginta.*
23 *.. tunc impedit praescriptionem, quoties praescribens est in mala fide.*
24 *Legatum relictum Ecclesiae, Collegio, Ciuitati, uel Monasterio praescribibitur spatio quadraginta annorum.*
25 *Praescriptio unicâ sufficit in annuis debitis ex contractu, quamuis obligatio concepta sit uerbis distributiuis generalibus, secus si expressis.*
26 *Tertius possessor cum titulo praescribit decennio inter praesentes, & uiginti inter absentes.*
27 *.. cum titulo praescribit etiam non facta discussione cum principali debitore.*
28 Text. in l. cum notissimi §. in ijs C. de praescript. triginta, vel quadraginta annorum *declaratur*.

Annuos census triginta, vel quadraginta annorum spatio praescribi, & de intellectu textus in l. cum notissimi §. in ijs C. de praescript. triginta, vel quadraginta annorum.

CAPVT XLIV.

CVm iam ex Imperiali decisione *textus in l. cum notissimi §. in ijs C. de praescript. trig. uel quadrag. annor.* satis cõstet praescriptionem longi temporis locum habe-
1 re in annuis redditibus, seu praestationibus tàm ex contractu debitis, quàm ex vltima voluntate, itaut eo tempore possit debitor liberationem acquirere etiam in foro cõscientiae, prout ex Theologis notat *Foller. ad pragm. 1. de censib. uerb. huiusmodi nu. 107.* hoc ideò, quia actio, seu Ius
2 oritur ex obligatione censuali, dicitur reale, *Grauett. cons. 107. num. 4. Tiraquell. de retract. lignagyer. §. 1. glo. 6. n. 4. Io. Faber. ins. itẽ seruiana col. 9. inst. de action. Ludou. Cẽcius in tract. de censib. p. 2. q. 5. artic. 1. c. 2. num. 5. Padiglia in l. praedia C. de fideicom. Simancas de Cathol. instit. tit. 9. nu. 130. Parlad. rerum quotidianarum cap. 3. num. 52. Anton. Gama decis. Lusitan. 145. & alij, quos refert Felician. de Sexlis de censib. lib. 1. cap. 8. nu. 19.* quamuis ipse contrarium videatur sentire: &
3 proinde sicut caetera iura realia legitimo tempore praescribuntur, vt per *Felin. in cap. auditis nu. 57. de praescrip.* sic etiam ius censuale, vt bene obseruat *Cencius loco cit. par. 3. cap. 1. q. 8. art. 1. n. 2.*

Adeò quod in ea quaestione, quam posuit *D. Regens de Ponte cons. 48. in princip. lib. 1.* an scilicet exceptio prae-
4 scriptionis sit opponenda, dicũt *DD.* quod vbi constat de ea ex eisdem actis, potest Iudex ex officio actorem repellere tanquam agentem sine actione, vt per *Guid. Pap. q. 221. Boer. decis. 344. n. 8. Cancer. lib. 1. uar. resol. cap. 18. num. 27. Mynsinger. cent. 1. obseru. 28. Decian. cons. 2. n. 48. Arismin. Tepat. tit. 557. de praescript. cap. 23.* nec
5 tenetur debitor, qui fundat se in praescriptione, probare negatiuam solutionis,

tionis, sed onus est creditoris probare sibi fuisse solutum *Crauett. d. cons.*
5 *7.nu.9. Maceraten. var. resolut. lib.2. resolut.5.num.16. Cenc. loco proximè cit.art.1.num.8.*

Non tamen vsque adeò firmum est inter nostrates, an scilicet sufficiat ad hoc vnica præscriptio à die, quo à solutione cessatum est, an verò tot debitor teneatur complere præscriptiones, quot sunt anni, quibus præstatio ipsa incipit deberi. Qua de re disputatum vidi in Magna Curia Vicariæ in causa Petri de Parascandalo cum hæredibus quon. Ioannis de Rocca debitoris annui redditus ducatorum septuaginta pro capitale ducatorum mille ex contractu censuali.

Dicebatur namque pro Petro creditore esse *textum clarum in dicta*
6 *l.cum notissimi §. in ijs, vbi* expresse videtur statutum, præscriptionem in annuis redditibus, siue ex contractu, siue ex vltima voluntate debitis, non ab exordio obligationis; sed ab initio cuiuscunque anni, vel mensis cōputari debere, & proinde non vnicā sufficere, sed tot requiri, quot sūt anni, quibus incipit præstatio ipsa deberi: per quem *text.* sic generaliter in proposita specie esse tenendum docuit ibidem *Mar.de Fano primus omnium glosator*, cui se subscripserunt *Iacob.de Arena, Petr.de Bellapert. Cyn. & alij, quos refert Guid.Pap.q.406.vbi* testatur sic semper vidisse iudicari, & tenet *Fulgos.in eod.§.in ijs*, eamque opinionem esse in iure veriorem dixit *Boer.dec.336.lib.4.* multisque præiudicijs in Camera Imperiali confirmatam tradunt *Andr.Gail. pract. obseruat.lib.2.obseruat.83.num.1. Mynsing.cent.3.obseruat.13. Gratian.discep. forens.to.3.cap.490. nu.1.*

Secundò quidquid sit de supradicta opinione *Martini de Fano*, adhuc
7 certum est, nullam præscriptionem prodesse principali debitori, qui malam fidem habet, nec eius hæredi, etiam si ipse velit inchoare præscriptionem, eoquod mala fides authoris nocet hæredi, *c. ip. final. de præscript. l. cum hæres l. an vitium de diuers. & tēp. præscrip.* & ita in specie cōsiderat *Tiber. Decian. cons.2. num.190. Rodriq. de ann. reddit. lib.1.q.17. num.3. vers. quod tu limita, Foller. de censib. verb. huiusmodi num. 106. & 109. Franc. Balb. de præscript. 4. par.6. par. principalis q.5.nu.2.* & alios refert *Cenc. d. par.3.cap.1.q.8.art.1.nu.11. Gratian. decis.15.nu.9.*

Tertiò & si talis præscriptio prodesset principali debitori, seu eius
8 hæredi, id esse intelligendum pro cēsibus præteritis, non autem pro futuris, ad quorum solutionem cogi non potest debitor, nisi adueniente tempore, licet vnica sit stipulatio pro omnibus præstationibus. Vnde cum respectu futurarum solutionum dies nondum cesserit, & proinde non potuerit agere creditor, dici non potest completa præscriptio, quę non currit cōtra nō valentē agere *vulg. iurib.* prout decisum *per Rotam Romanam refert Put.decis.259.num.2. lib.1. & Mohedanus decis.216.* præterquam quod ante aduentum conditionis nō potest dici nata actio ad redimēdos census futuros, quia conditio stat in arbitrium debitoris; ideò nec currit præscriptio, vt etiam ex pluribus *Rotæ decisionibus* conclusum fuisse refert *Cenc. d. par.3.cap.1.q. 8. art.2. num.18.* vbi hanc opinionem tuetur.

Et tandem non posse de præscriptione obijci, vbi agitur ex contractu iureiurando vallato. Nàm iuramentū reddit actionem perpetuam, habetq; vim litis contestationis, per quā excluditur omnis præscriptio, *ad tex. in l.nam & postea §. si is qui temporali ff.*

Dd de

de iureiur. vbi DD. Felin. in c. fin. nu. 7. *de præscript. Vrsill. ad Afflict. dec.* 139. *num.* 5. & in terminis ita tenet *Steph. Gratian. d. cap.* 490. *num.* 9. At pro hæredibus respódebatur; quinimò eos, qui per triginta annos censum non soluerunt, esse tutos exceptione præscriptionis, & vnicam sufficere pro omnibus præstationibus, & quacunque causa debitis: cuius sententiæ cótra *Martinum* author fuit *Bulgar. in d. l. cū notissimi §. in ijs*, & pro ea videtur *tex.* expressus *in cap. olim de censib.* vbi id locum habere statuitur etiam contra Ecclesiam, prout rectè obseruat *Boer. dicta decis.* 336. *nu.* 2. & tenet etiam *Federic. Martin. in tract. de iur. cens. cap.* 8. *nu.* 147. quem refert *Cenc. loco sępiùs citato art.* 2. *num.* 2.

Vel saltim opinionem *Bulgari* esse veram in annuis præstationibus debitis ex contractu inter viuos secundum distinctionem *Ioannis & Accursii in d. §. in ijs* dicentium, quod in an-
10 nuis debitis ex vltima volũtate, quia tot sunt legata, quot anni, quibus debentur *l. Senatus §. final. de donat. caus. mort.* & licet pro primo anno legatũ sit purum, pro sequentibus tamẽ códitionale est, *ad regul. tex. in l. si stichũ §. stipulatio de verb. obligat.* ideò præscriptio currere non potest, nisi de anno in annum, quia in his, quæ sub
11 conditione debentur, præscriptio nó potest incipere, nisi à die aduenientis conditionis, *d. l. cum notissimi §. illud C. de præscript. trig. vel quadragint. an.* quod secus esse in contractibus, in quibus stipulatio, vel obligatio vnica
12 est pro omnibus præstationibus, licet exactio differatur de anno in annum, *d. l. stichum §. stipulatio*; ideòque vnicam sufficere præscriptionem pro omnibus annis, post eos tenuerunt *Azo, Gulielm. de Cuneo, Speculat. Oldrad. & alij, quos refert Boer. dicta decis.* 336. *num.* 3. dicens esse communem opinionem, & seruari de Consuetudine generali Fráciæ, & *Anton. Gomez var. resolut. tom.* 2. *cap.* 11. *num.* 45. *Balb. in tract. de præscript.* 4. *par.* 1. *par. principalis q.* 4. *num.* 2. *Foller. in prax. censual. verb. huiusmodi num.* 107. *Aufrer. ad Capell. Tholos. decis.* 343. & ab ea in iudicando, & consulendo non esse recedendum dicunt *Surd. consil.* 302. *num.* 8. *lib.* 3. *Tiber. Decian. cons.* 2. *numer.* 39. *& sequent. lib.* 1. *Felician. de Solis de censib. lib.* 4. *cap. vnico num.* 14. *vers. nihilominus, Magon. decis.* 95. *num.* 2. *& plures Rota Romana decisiones refert Cenc. de censib. d. par.* 3. *cap.* 1. *quæst.* 8. *art.* 2. *num.* 8. *& sequen.* & eam seruari apud Hispanos refert *Aluar. Valasc. cons.* 49. *num.* 4. *&* 6. *Ceuallos commun. contra comm. quæst.* 567. *Parlador. lib.* 1. *rer. quotidian. cap.* 1. *§.* 12. *nu.* 7. *& Cancer. var. resol. lib.* 1. *cap.* 15. *de præscript. num.* 18. *& lib.* 3. *cap.* 20. *de legat. nu.* 59. Adeò quod hodie apud Citramontanos sit communi consensu recepta.

Pro qua facit *tex. in cap. de quarta*
13 *de censib.* vbi vnica præscriptio quadraginta annorum sufficit ad excludẽdum Ecclesiã Cathedralẽ pro toto tempore à iure petendi quartã decimarum, quẽ *tex.* ad hoc ponderat *Abbas in c. auditis de præscript.* & facit etiam *text. in l. si vsusfructus alternis annis ff. quib. mod. vsusfru. amitt.* arguendo à contrario sensu, prout ipsũ inducit *Ant. Gom. loco cit. num.* 45. *circa medium.*

Et ad id, quod mala fides nocet tã principali debitori, quàm eius hæredibus, ad inducendam præscriptionem: respondebatur non habere locũ in hæredibus cũ beneficio legis,
14 & inuẽtarij, quorũ mala fides dicitur satis purgata ex edictis factis in actu aditionis pro creditorib. incertis, ideò cũ nó cóparuerũt, iustè hęredes cre-

dide-

diderunt huiusmodi annuum cẽsum non deberi, & proinde rectè inchoatam esse præscriptionem, prout sic in specie docet *Alexan.* quem sequitur *Balb.de præscript.2.par.3.par. principalis quæst.12.sub num.13.vers.secundò limita, Anton. Gabr. commun. opin. lib.5.tit.de præscript.conclus.5. num.9. Tiber.Decian.dicto cons.2.num.50.lib.1.vbi latè.*

Et ad tertium dicebatur, quod cẽsus dupliciter considerari potest, nẽ-
15 pè formaliter, & materialiter. formalis dicitur census ius illud incorporale percipiendi annuos redditus,
16 quod quidem inter immobilia connumeratur, estque in commercio vẽditionis, prout sunt cæteræ actiones, & iura *toto tit. C. de hæredit. & action. vendit.* & notat *Tiberius Decian. d. cons.2.num.79.& Bald.cons.54. nu.2. lib.2.*& venditur sicut ius percipiendi tributũ, siue fructus ex fundo *l.emptor nominis ff.de hæred.& action. vẽd. l.Iubemus C.de sacros.Eccles.* cum alijs adductis *per Ludouic. Cenc. de censib. par.2.cap.1.quæst.1.art.2.num.10. & 11.Gratian.discept.forens.tom.1. c.29.*
17 *nu.2.* census materialis est ipse annuus redditus, siue quãtitas ipsa pecuniæ, quæ annuatim soluitur, percipitur, & leuatur, prout docet *Ludouic. Molina de iust.& iur. disput.183.n.3. cum aliis per Ludouic.Cenc. loco proximè citato num.1.*

Cùm ergò quærimus, vtrum annuæ præstationes præscribi possint,
18 intelligimus de iure illo incorporali percipiendi eas, quod censum formalem vocari diximus, & sicut cętera iura præscribi potest, *ita Balb. in tract.de præscript.4.par. principali q.1. & seq.Cenc.par.3.cap.1.quæst.8.art.2. num.3.*Hinc *Rota Roman.* in pluribus *decisionibus impressis post tractatum de censib. Ludouici Cencij, quæ sunt 1. num.2.& 4.num.5.& 16.num.9.*quas refert idem *Cenc.d.par.2.cap.1. quæst. 1.art.2.num.12.* rectè dixit, quod dũ venditur census, non intelligitur vẽditus ille census materialis, idest pe-
19 cunia ipsa, quæ annuatim soluitur, sed formalis, idest ius illud eam percipiendi. Quod si ius est illud, quod præscriptione acquiritur, vel extinguitur, nulla erit differentia inter cẽsus præteritos, vel futuros: quoniam nulla remanet actio ad census futuros, dum ius illud formale, quod vnicum est, in quo ipse fundatur, & sustinetur, extinguitur, & per cõsequẽs non est quærendum, an nondum orta actione possit præscriptio currere, quia vbi deficit substantia, non inuenitur qualitas *l.4.§.fi.de action.empt. l.final.C.de collat.bon.cũ concordantib. Surd.cons.34. num.13.Barbos.princi-*
20 *pior.iuris litera Q.nu.1.* ideò vnicam sufficere præscriptionem non solùm pro præteritis, sed etiam pro futuris censibus tenuerunt, licet non sic declarantes *Panormit.in cap.auditis de præscript.Iason post alios in l.de pupillo §.si in pluribus de nou.oper.nunc.Felin. Bartol. Speculat. & alij, quos sequitur Aluar.Valasc. Consult.49. num.4. & 6. Decian.d.cons.2.nu.39.& seq.Roderic. de ann.reddit.d.q.17.num.101. Foller. de censib.verb.huiusmodi num.105.* & meliùs quàm cæteri omnes *Anton. Gom.var.resol.loc.superius cit.n.45.in fine*, quorum rationibus nõ satisfacit *Cencius*, qui cõtrariam partem tuetur.

Et tandem ad obiectum de iureiurando, quod dicebatur excludere præscriptionem, respondebatur.
21 Primò id intelligendum de iureiurando litis decisiuo quod deferrur debitori ad creditoris instantiam, nõ autẽ de eo, quod apponitur incõtractu; nam aliàs cum omnes cõtractus sint iuramento vallati, inanis esset quęstio, cum præscriptio nullo casu haberet locum, prout satis ad rem

Dd 2 con-

considerat *Boer.dec.328, in fine*, quæ sententia sicuti expressè probatur ex eodem *tex.in d.l.nam & postea §.si is qui temporali de iureiuran.*ita eam defedunt *Bart.ibidem, & doctissimè Roderic. Suar. in d.l.post rem iudicatam notabil.2.vers. considera vltim. de re iudic. Couarr. lib.1. var. resolut.cap.9. num.7.Felin.in rub. de præscript. vers. fallit.4. Guid. Pap.q.199. cum alijs relatis per Surd.decis.3.num.14.*

Secundò iuramentum quodlibet sit, non impedire præscriptionem
22 quadraginta annorum sed tantùm triginta: nam perpetuatio actionis non porrigitur nisi ad illud tempus, vt *ex tex.in l.fin.C.de prescript.trigin. annorum*, & multis alijs docet *Surd. d.dec.3.num.15.*loquens specificè de iureiurando apposito super renūciatione præscriptionis.

Et tertiò iusiurandum tunc impedire pscriptionē quoties præscribēs
23 est in mala fide, vt bene aduertit *Surd.d. decis.3. num.8. vers. secundò*, At hæredem cum beneficio legis, & inuentarij conficiendo sollemnia purgasse omne malæ fidei vitium, iam demonstratum est.

In hac controuersia Magna Curia Vicariæ, me referente, iudicauit distinctionem *Ioannis, & Accursij* esse in iure veriorem, & frequentiori rerum iudicatarum, & *DD.* authoritate receptam, quod scilicet in annuis legatis, quia conditionaliter deberi censentur, & tot sunt legata de per se, quot anni, tot etiam compleri debēt
24 præscriptiones, quot sunt anni, quibus debentur; nisi tamen legatū relictum esset Ecclesiæ, Collegio, Ciuitati, vel Monasterio, quia tunc ad instar obligationum ex contractu legatum censetur purum, ideoque non plura, sed vnum, & perpetuum, *l.pen. de ann. legat.* & pluribus confirmat *Rodriq.de annu.redd.d.c.17.nu.103.*

At in obligatione ex contractu, quia vnica est obligatio, eaque pura, licet exactio dilata in diem, vel suspensa sub conditione putificanda, vnicam sufficere præscriptionē pro omnibus annis à die tamen quo ces-
25 satum est à solutione. Idque procedere etiā si talis obligatio cōcepta sit verbis distributiuis perseuerationē temporū denotantibus veluti si adiectum sit verbum, *quandocunque*, vel simile; nam per huiusmodi verborum generalitatem non intelligitur sublata præscriptio, præsertim triginta, vel quadraginta annorum, vt bene post alios docet *Surd.dec.2.per totam*, nisi tamen huiusmodi temporum dinumeratio esset facta verbis expressis, & specialibus, veluti promisit soluere primo, secundo, & tertio anno, & sequentibus, vt satis ad propositum aduertit *Rodriq.de ann.reddit. dicto c. 17.num.101. ad finem & sequitur Ludouic.Cencius d.par.3.cap.1.q.8.art.2. num.11.*

Multòque fortiùs si res, super qua est constitutus annuus census, sit pe-
26 nès tertium possessorem cum titulo, nam is pręscribit decēnio inter pręsentes, & viginti annis inter absentes *l.1.& 2. C.si aduersus creditorem*, & docēt præter antiquos moderni omnes, præsertim *Felician de censib. lib. 3.cap.4.num.12.*& alij relati *per Cenc. loco proximè cit. nu.20. Boer.dec.325. nu.2.Afflict. decis.139. in princ. Balb. de prascrip.4.p.principali q.3.Negusāt. de pignor. membr.2. 6. par. principalis num.1.Rolan.cons.79.n.7.lib.1.Gaspar. Thesaur. in addit. ad Patr. dec. 157.*
27 *vers. hypothecæ*, & hanc præscriptionem currere ad beneficium tertij possessoris, etiam non facta discussione cum principali debitore secundū magis communem opinionem, quā tenet *Negusant.loco cit.Balb.d. par.4. 4.principalis quæst.3. num.6. vers. sed puto*

puto, & par.4. 5.par. principalis, quæst. 3.nu.2. Versill. ad Afflict.d.dec.139.n.2. Gratian. decis.15.num.4. & seq.

Ad tex. in d.l. cũ notissimi §. in ijs dictum fuit congruè respõdisse *Accursium* ibidem quod scilicet tàm in cõtractibus inter viuos, quã in legatis currat præscriptio à die, quo cessatũ est à solutione; sed hoc secundum naturam vniuscuiusque obligationis, quæ traditur *in d.l. stichum §. stipulatio de verb. obliga.* & proinde cũ in cõtractibus vnica sit obligatio, rectè dicitur, vnicam sufficere præscriptionẽ. Quam *glossa* solutionem secuti vidẽtur *Anton. Gom. loco superius citato nu. 45. circa finem, Felician de censib. d. lib. 4. cap. vnic. num. 14. vers. qua tamen, Parlador. rer. quotidian. lib. 1. §. 12. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Emptor non tenetur soluere pretiũ rei alteri obligatæ.*

2 *Fructus, & census sunt etiam hypothecati pro rei euictione.*

3 *Euictio quando imminere dicatur in limine contractus.*

4 *Emptor tenetur pretium soluere venditori parato satis offerre pro euictione imminente.*

5 *Conditione pẽdente, res non dicitur hypothecata.*

6 *Cautio in specie* tex. in l. si post perfectam C. de euiction. *præstari potest cum simplici hypotheca omnium bonorum, & author diues non tenetur eam præstare.*

7 *Hypotheca dicitur conditionaliter cõtracta cum prædium est obligatum pro restitutione sortis.*

8 Text. in l. ex his prædijs C. de euict. *non habet locum, vbi res vendita reperitur alteri obligata per generalem hypothecam.*

9 *Vsuras pretij soluere eum, qui re empta fruitur, æquum est.*

10 Bald. in l. 1. C. de bon. matern. & Afflict. decis. 20. *notantur, sed declarantur num. 11.*

Pretium rei venundatæ, siue partem ipsius non semper licere emptori retinere propter hypothecam in re inuentam, & de reg. text. in l. ex his prędijs C. de euiction.

CAPVT XLV.

1 EX Imperatoris *Antonini responso in l. ex his prædijs C. de euiction.* regula stat, emptorẽ non teneri pretium soluere, vbi res vẽdita alteri obligationi obnoxia reperitur, venditoremque agentem ad pretium exceptione doli submouendũ, eamque procedere, etiam facta ipsius rei traditione tradit *glos. ibi ver. ex empto* & notat *Vinc. de Franch. decis.200. num.14. Mangil. in tract. de euiction. q.23. nu.16.* vnde eleganter *Bald. in l.3. C. de euiction.* dat cautelã pauperi emptori, qui pretium exbursare non valet, vt excipiat contra vẽditorẽ, quod res non fuerit liberè tradita, & quod est obligata pro dote vxoris, vel alijs creditoribus, & ita-

quoq;

quoq; tenet *Ripa post. Alex. in l. 1. §. si hæres ff. ad trebell. num. 32. Mangil. loco citato num. 19.*

Ex hac iuris dispositione Ludouicus Orlandi debitor Petri Tascioni in annuis ducatis vigintiquinque pro capitale ducatorum 375. renuebat parere mandato eidem facto per M. Curiam de soluendo Matthiæ Margiotto creditori ipsius Petri in ducatis biscentũ, & tot annatas, quę extinguerent summam prædictam: etenim dicebat, domum per ipsum emptam à prędicto Petro, ex cuius pretio fuerat annuus ille census constitutus, fuisse inuentam obligatam Gratię de Tango ipsius venditoris vxori pro ducatis quingētum suarum dotium: & ex prædictis dicebat non solùm capitale prædicti annui redditus; sed nec tertias; siue interesse teneri sol-
2 uere, quandoquidem ad rei euictionem etiam fructus, & census sunt hypothecati, nam sufficit pretij sumum remansisse, & ita ex *Bald. in l. 1. nu. 5. C. de bon. matern. tenet Affl. dec. 20. num. 5. Rota diuersor. decis. 281. nu. 6. par. 2. Mastrill. Surd. & alij, quos refert Giurb. decis. 100. num. 25. Mangil. loco cit. q. 23. num. 25. Mynsinger. cent. 4. obseruat. 56.*

Sed contra dicebatur, Ludouicũ omninò esse cogendum ad solutionẽ prædictam: nam & si simpliciter vera essent superiùs tradita, habebunt
3 tamen locum, vbi euictio rei venditæ in ipso limine contractus imminetet, quod fieri dicitur, vbi ante pretiũ numeratum rei venundatæ, mota super ea fuerit quæstio, qui sunt termini *tex. in l. si post perfectã C. de euict.* & pbellè cẽsuit *Rot. Rom. in dec. 28. nu. 1. Mastril. Thes. Mynsing. & cęteri relati per Giurb. d. decis. 100. nu. 24.* & decisum per *Senat. Mantuan. refert Surd. decis. 252 num. 19.* Cùm autem nulla hic immineat euictio, & si qua immi-
4 neret, vẽditor paratus est satis offerre emptori, non est cur pretium retinere velit. Nàm hoc ei licere conditionaliter statuitur *in d. l. si post perfectam*, idest, si satis ei non offeratur, & ita tenent *Negusan. de pignor. par. 5. membr. 1. num. 38. vers. puto, Cancer. var. resol. tom. 1. cap. 13. nu. 22. & 29.*

Item procedere possent vbi debi-
5 tum, pro quo res est hypothecata, esset purum: nam si esset conditionale, quoniam pendente conditione res non dicitur obligata, vt per *DD. in l. facere ff. solut. matrim. & in l. cedere dit de verb. signif.* emptor nõ poterit pretium retinere; sed satis ei erit consultum, si caueatur per venditorem ipsũ indemnem futurum, vt post *Bald. & Salices. in l. 2. C. de sent. quę sin. cert. quant.* docent *Negusant. vbi supra nu. 28. Vincent. de Franch. decis. 200. nu. 15.*
6 *Cancer. loc. cit. nu. 23.* & talem cautionem posse præstari cum simplici hypotheca omnium bonorum absque fideiussione, per *tex. in l. 1. §. an pignoribus de collat. bon. tenet Negusant. ibidem*, quod intellige cum temperamento tradito per *Cancer. vbi proximè num. 24.* quamuis veriùs sit, hoc remitti Iudicis arbitrio, prout rectè resoluit *Rota d. decis. 281. in fine.* Sed vbi author est diues, non teneri præstare cautionem in specie *tex. in l. si post perfectam* dicit notabiliter *Affli. dec. 171.* & sequitur *Surd. decis. 183.* & sic fuisse iudicatum.

Hypothecam verò esse conditionaliter contractã exemplificant *DD.*
7 satis ad propositum nostrum: cum prædium obligatum est pro restitutione dotis iuxta notata *in l. si constante §. 1. solut. matrim. & in l. in rebus §. omnes C. de iur. dot. Negusant. vbi supra num. 24. vers. sed difficultas.* Infertur ex prædictis, quod dispositio
8 *tex. in d. l. ex his prædijs* non habeat locum, vbi res vendita reperiatur alteri

teri obligata per generalem dumtaxat hypothecam: nàm hæc non ita afficit rem, sicuti specialis, *l. est differentia, in quib. cauſ. pign. vel. hypothec.* aliàs ſequerentur inconuenientia consîderata per *Neguſant. d. num. 28. in fine*, quod ſi in inſtrumento venditionis cum hypotheca bonorum eſſet promiſſa refectio damnorum, & intereſſe, ſatis hoc eſſet abſque noua cautione præſtanda, aliàs orirentur ſuper venditionibus quotidiè infinitæ lites, quia vix poteſt reperiri venditor, qui in aliquo contractu nõ obligauit ſua bona, & nimis durum eſſet, quod ex hoc venditor deberet impediri in exactione ſui pretij, vel cogi de eo diminuere, propter dubiũ euentum dictæ obligationis conditionalis; hęc ipſe, cui expreſsè conſẽſit *Cancer. loco ſuperiùs citato num. 25. verſ. non ſiquidem*, & hæc quoad ſortem principalem prędictorum ducatorum 375.

Quò verò ad vſuras ipſius, eas quoque tenetur emptor præſtare il-
9 la præcipua ratione, quod ęquum ſit vt vſuras pretij ſoluat, qui re empta fruitur. Nec refert an verè, & cũ effectu fructus rei percipiat, nam ſat eſt, ſi illorum percipiendorũ facultatem habeat, quod totum probatur tã expreſsè, quàm eleganter *ex l. Iulianus §. ex vendito de act. empt.* ibi; *nam cum re emptor fruatur, æquiſſimum eſt, eum vſuras pretij pendere; poſſeſſionem autem traditam accipere debemus, etiã ſi precaria ſit poſſeſſio: hoc enim ſolùm ſpectare debemus, an habeat facultatem fructus percipiendi*; ex cuius *tex.* deciſione rectiùs ſentiendo hanc ſententiam ſecutus eſt *Bald.* ſibi contrarius *in l. 2. C. de vſur. Paul. de Caſtr. ibidem, Decius conſ. 119. col. 2. verſ. 6. adduci poteſt, Cagnol. in l. curabit num. 32. C. de action. empt.* dicens eſſe communiter receptam, *Conar. lib. 3. var. cap. 4. poſt numerum 6. 12. illatio. Caualcan. deciſ. 4. num. 5. & alii*, *quos ſequitur Artman. Piſtor. quæſt. iur. lib. 2. cap. 32. Maſtrill. deciſ. 160. num. 12. & ſeq.* vbi refert deciſum ex ratione *text. in l. curabit C. de actio. empt.* ibi; *cum vſuris reſtituere*. Et hoc eſſe verum in huiuſmodi vſuris recompenſatiuis fatetur *Mangil. poſt nonnullos d. cap. 23. num. 27.*

Ex quibus deducimus tantùm à
10 veritate aberraſſe Baldum *in l. 1. C. de bon. mater. Afflict. d. deciſ. 20.* & cęteros pro contraria adductos, quãtũ locuti ſunt contra *text.* expreſſum in *d. l. Iulianus §. ex vendito*, in cuius ſpecie etiam cũ quis precario poſſidet, tenetur vſuras pretij pẽdere, & tamẽ conſtat ad oculum precariam non eſſe veram, & tutam poſſeſſionem, vt rectè aduertit *Facchin. loc. cit. verſ. his poſtremis.*

Niſi tamen dicamus tantorum Pa-
11 trum ſententiam tutãdo, illos loqui, prout re uera loquuntur, vbi hęc duo poſſeſſionẽ emptoris turbant, euictio ſcilicet imminens (quod fieri dicitur per vnum ex modis per *DD.* traditis, vbi ſuper re vẽdita quęſtio mouetur iuxta terminos *d. l. ſi poſt perfectam, Afflict. deciſ. 171. Menoc. de arbitr. caſu 224. nu. 2.* etiam ratione ſolius hypothecæ, vt tenent *Bald. in l. qui rem*, per illum *text. C. de euict. Surd. deciſ. 295. nu. 7.*) vel quod aliquid extraiudicialiter ſuſcitetur ad euictionem ordinatum, *gloſ. in l. penult. §. fin. de peric. & commod. rei vendit.* & alios ſequitur *Giurb. d. deciſ. 100. nu. 24.* Nec ſatis eſt, quod immineat euictio, ſed opus eſt, quod imminente euictione venditor cõtumaciter renuat fideiuſſionem præſtare, qua emptori cõſultum ſit. Cum ergò in caſu noſtro euictio non immineat, nec metus quidem ſit forè ſuſcitãdũ aliqd, quod euictionẽ ſapiat, Magna Curia iudicauit non

eſſe

esse retardādam pretij, siue vsurarum solutionem seruata forma cessionis oppositis non obstantibus.

SVMMARIVM.

1 *Emptori quanam actio competat contra venditorem rei, quæ reperitur seruituti obnoxia.*

2 *Contractus subsistere nequit, vbi defectus est in causa finali.*

3 *Iuramentum facit, vt contractus debeat adimpleri pracisè.*

4 *Emptor potest à contractu recedere, vbi probetur sua interesse rem non esse alijs obligatam.*

5 *Sub hasta non potest à contractu recedere propter seruitutem in re empta repertam nisi id pactum sit.*

6 *Seruitus rei non est tota res, sed qualitas ipsi inhærens.*

7 *Venditor sciens rei uitium, tenetur de euictione: ignorans, quanto minoris.*

8 Textus in l. 1. & 2. C. creditor. euiction. pignor. non deb. *non procedit ubi scienter uenditor occultat uitium. Item quando euictio imminet in limine contractus.*

9 *Actio quanto minoris quanti æstimanda est.*

Propter seruitutem in re vendita repertam non licere emptori à contractu recedere, præsertim attenta fide hastæ iudicialis; sed actione quanto minoris arbitrio expertorum æstimanda, consulendum ei.

CAPVT XLVI.

1 HIs, quæ in præcedenti disseruimus, cōsequēs est id, de quo aliàs dubitatum fuit in M. Curia in causa Not. Andreæ Fasani cum Petro Philiberto emptore cuiusdam domus sub hasta venditæ in hac Ciuitate Neapolis. Is enim antequam solutionem pretij compleret, inuenit ipsam seruituti altiùs non tollendi obnoxiam Illustr. Duci Grauinæ. Quæsitum fuit, quęnam actio ei cōpeteret contra venditorem? Videbatur dicendum, esse in eius potestate à contractu recedere, vtpotè qui nullatenus domum ipsam emisset, si sciuisset esse tali seruitutis nexu obstrictam, *argum. l. si quis aliam ff. de solution. & in l. cum plures ff. de euict & in l. si duos de contrahend. empt. & notat Surd. decis. 295. num. 16.* & cauetur expressè *in l. cum eiusdem §. interdum de ædilict. edict.* tenetur enim vēditor emptorem certiorare specialiter de qualitate rei venditę, nec sufficit in genere, & sub inuolucro verborum, *Surd. decis. 265. num. 8. dec. 288. nu. 46. & cons. 13. n. 34. Beltram. ad Ludouis. decis. 119. num. 10.*

Et quidē contractus subsistere nequit vbi defectus est in causa finali ipsius, vt probat *Bursat. cons. 191. & cons. 194. lib. 2. Crauet. cons. 296. nu. 2. Rolan. cons. 69. lib. 4. & tenet Mangil. in dicto tract. de euict. q. 24. numer. 36.*

sub-

3 subdens, id quoque procedere, quādo iuramentum est appositum in cōtractu venditionis, eoquod illud non aliud nisi præcisum adimplementum admittar.

Quod sine dubio procedit, vbi
4 probetur emptoris intereue rē emptam nō esse alijs obligatam, siue seruituti obnoxiam, prout pluries decisum per *Rotam Roman. testatur idem Mangil. nu. 39.*

Nihilominus Magna Curia censuit non licere emptori à contractu recedere propter solam seruitutem in re inuentam, præsertim attenta fide hastæ Iudicialis, quæ venditionem fecit, *Rota Roman. coram Ludouis. dec.* 119. nō enim potest dici à venditore fuisse deceptum: debebat enim ipse,
5 antequam offerret pretium diligenter perquirere domus qualitates, & ita esse respondendum in proposita quæstione, nisi aliud suadeat pactum resolutiuum in contractu appositum tenet *Mangil. ibidem nu.* 35.

Si hæc vera sunt, numquid ergò
6 aget emptor de euictione? & quidem cum seruitus rei non sit tota res, nec pars ipsius, sed qualitas quædam ipsi rei cohærens, *l. quid aliud de verb. signif. & declarat Gomez de contract. c. 2. num.* 45. *Caldas de empt. & vendit. cap.* 31. *nu.* 62. regulariter dicendum videtur non posse agi hoc casu de euictione per *text. in l. pen. ff. de euict.* ibi; *quod ad seruitutes prædiorum attinet, si tacitè secutæ sunt, & vendicentur ab alio, Quintus Mutius, & Sabinus existimant venditorem ob euictionem teneri non posse.*

Sed regula hæc accipienda est cū distinctione tradita per *Vlpian. in l.*
7 *Iulianus de act. empt.* vbi si venditor sciens rei vitium ipsam vendiderit, tenebitur emptori de euictione, ibi; *Omnia detrimenta, quę ex ea emptione emptor traxerit, præstaturum ei. Sin autem ignorans, id tantum præstabit quanto minoris esset empturus, si id emptor sciuisset,* hoc idem in seruitute in re vendita repetta respondent *Iureconsulti in l. quoties, & l. vltim. de ædilit. edict. l. cum venderes de contrahend. empt. l. domum ff. eodem,* & ita hanc sententiam verissimam putant *glos. & Fulgos. in dicta l. penul. de euict. Bald. Paul. de Castr. Cepol. Alexand. Cagnol. & alij relati per Mangil. dicto capit.* 24. *numer.* 2. præter quos idem docet *Mynsinger. singul. obseru. centur.* 1. *obseruat.* 56. *numer.* 4. *vers. illud, Gaspar. Thesaur. libr.* 2. *quæst. forens. quæst.* 115. *num.* 3. *Caldas Pereyra de empt. & vendit. cap.* 31. *num.* 56. & 57. & procedere cum hac distinctioné omnia iura dicit *Surd. decis.* 265. *num.* 49. *& rursus decis.* 165. *num.* 8. 9. *&* 10. Et per hos terminos iudicauit Magna Curia non esse locum resolutioni contractus, sed consulendum emptori per actionem quantominoris; habens insuper pro certo nullam scientiam prædictæ seruitutis, quæ dolum argueret, posse ex parte debitoris considerari in hac venditione facta sub hasta; sed fuisse onus creditoris, ad cuius instantiā fiebat subhastatio, &
8 pignoris distractio, denunciare emptori onera, & qualitates rei, de quibus habebat notitiā, vel credulitatem: quoniam, & si regula sit creditorem non teneri de euictione pignoris, *l. prima & 2. C. cred. euict. pignor. non. deber.* hoc non procedit vbi ipse scienter occultat vitium, & seruitutem rei, *l. fin. C. eodem, Negusant. de pignor. part. 6. membr. primo quæst.* 5. Item quando euictio imminet in limine contractus prout resoluit *Rota Roman. dicta decis.* 281. *numer.* 23. 24. *&* 25. & ita confirmatum per Sacrum Consilium ad mei relationem in

Aula *dignissimi Regij Consiliarij Carauita die* 23. *Decembris* 1630.

Remansit postmodum in causa hac discutiendum, quanti hæc quantominoris actio æstimanda sit, vt valeat à pretio domus deduci. 9 Huic quæstioni variè responderunt nostri. Nàm *Surd. consil.* 452. *numer.* 77. *lib.* 3. tenet post *Alexand. Iason.* & *alios* æstimationem esse faciendam ad sextam partem communis valoris rei. *Senat. Pedemont.* in casu relato per *Gaspar. Thesaur. quæst. forens. libr.* 3. *quæst.* 115. censuit re diligenter examinata, æstimationem quantominoris esse taxandam ad quartam pretij conuenti. *Ripa in l. naturaliter §. nihil commune de acquir. possess. numer.* 9. tenet seruitutem, & onus rei importare tertiam partem, & ita per Italiam obseruari, & vidisse pluries praticatum, prout post alios testatur *Caualcan. decis.* 36. *numer.* 5. *lib.* 1. Et tandem *Iason. in l. prima numer.* 1. & 2. *C. de iur. emphyteot. Afflict.* & *Mascard.* tenent in hac actione venire dimidiam pretij, si credimus *Thesaur. dicta quæst.* 115. *numer.* 5. *Mang. dicta quæst.* 24. *numer.* 41. qui eos referunt. Mea tamen sententia illis arridet, qui tenent huiusmodi æstimationem esse faciendam per expertos, & peritos in arte, qui re diligenter perpensa æstiment pretium seruitutis in re vendita inuentæ: quod esse ex mente *Baldi consil.* 103. *libr.* 1. & *Purpurat. consil.* 356. *numer.* 4. *lib. prim.* dixerunt *Thesaur.* & *Mangil. loco proximè citato* & faciunt tradita per *Mascard. de probat. tom.* 2. *concl.* 615. *nu.* 4.

SVMMARIVM.

1 *PRinceps potest circulum anni foriudicationis abbreuiare.*

2 *Pœna imposita principali delinquenti, siue mandatario ratione alicuius qualitatis, an irrogetur contra mandantem?*

3 *Qualitas pœnam aggrauans in principali delinquente, afficit etiam auxiliatorem.*

4 *Verbum* commiserit *aquè verificatur in principali delinquente, ac in auxiliante.*

5 *Verba statuti, obseruandum est, vtrū sint cōcepta in rem, an in personam.*

6 *Statuta debent intelligi propriè, & in eis strictissima sit interpretatio.*

7 .. *exorbitantia à iure communi strictissimè intelliguntur.*

8 .. *loquentia in casu simplici, non verificantur in mixto.*

9 *Extensio non fit in statuto ex identitate rationis.*

10 *Pœnę imposita per Regni Constitutiones non extenduntur extra personas de quibus nominatim loquuntur.*

11 *Verba legis cui non conueniunt, nec conuenit eius dispositio.*

12 *Qualitas debet concurrere in subiecto quoties agitur de imponenda pœna statuti propter qualitatem.*

13 .. *non extenditur de persona ad personam.*

14 .. *vbi diuersa est inter delinquentem, & auxiliantem, non habet locum pœna statutaria.*

15 *Pœna statutaria imposita contra delinquentem non habet locum contra auxiliatorem, quando finis, & effectus statuti verificatur solùmodò in personam mandatarij.*

16 *Mandans nunquam comprehenditur sub statuto, quando cessat ratio.*

17 *Pœna statutaria tunc habet locum contra auxiliatorem, quando est cōformis iuri cōmuni, secus si est difformis*

18 D. Reg.

18 D. Reg. Ferdinandus Brancia *commendatur*.
19 Textus in l. vtrum ad l. Pompeiam de parricid. *declaratur*.
20 Bart. in l. is, qui opem num. 5. de furt. & Caball. cas. 56. *declarantur*.
21 *Verba priora declarantur per ultima*.
22 .. *per posteriora mutant naturam*.
23 *Modus quid sit*.
24 Text. in cap. mulieres de sent. excommunicat. *exponitur*.
25 *Verbum*, ille, *omnimodam personalitatem importat*.

Pœnam à statuto auctam delinquenti propter aliquam qualitatem, non posse irrogari contra auxilium, & opem præstantem delicto, in quo non verificatur qualitas: ad exornationem Regiæ Pragmaticæ editę per Excellent. Comitem de Lemos sub die 31. Martij 1612.

CAPVT XLVII.

Imperiali Constitutione statutum est in hoc Regno, vt sententia foriudicationis proferatur cõtra contumaces post anni lapsum à die forbanni, *ut in Constitutione, quæ incipit. Pœnam eorũ*; sed excrescente in dies hominum nequitia, & præsertim frequentia delictorum, quæ committi solent cum scoppittis siue, archibusijs, visum fuit *Excellen. Comiti de Lemos Proregi, & Supremo Collaterali Consilio* in huius atrocissimi criminis odiũ, & quò ab eo, abstineanth omines, maioris pœnę metu abbreuiare circulum anni: & proinde *Regia pragmatica sanctione* edita *sub die 31. Martij 1612.* edixit, vt inquisiti de delictis commissis tali genere armorum, foriudicentur post quindecim dies à cõtracta contumacia. Idque posse per Principem fieri, non est ambigẽdum, siue ex antiquissima obseruantia, vt testatur *D. Vinc. de Franch. decis. 213.*
1 *nu. 36.* siue verius, ex ipsiusmet Principis suprema, & absoluta potestate, cuius vigore potest nouas leges cõdere, & veteres reformare, & derogare, prout sic in proposita quæstione notat *Andr. in d. constitutione pœnã eorum colum. 7.* id intelligens verum si fiat per modum legis condendæ: sed verius est posse etiam in casu particulari terminum abbreuiare, vt docuerunt *Lucas de Penn. in l. fin. num. 13. C. de censib. & censit. lib. 11. & sequitur Gizzarel. decis. 17. num. 16. D. R. de Ponte in tract. de potest. Proreg. tit. 1. §. 4. num. 43. D. Reg. Rouit. ad rub. de sentent. for iudicat. num. 6. sequitur Mastrill. de indult. cap. 30. num. 3. D. meus ad Constit. Regn. Pœnam eorum uerb. infra annũ sub tit. de bannit. & foriud. lib. 5. Iur. Reg.* & quotidiè practicatũ videmus.

Verumtamen ad harum legum exornationem plurimũ confert quæstio illa, de qua multoties audiui fuisse disceptatum in Mag. Cur. Vicariæ; sed meo tempore sollemniter decisũ: num dispositio ipsius habeat locum contra assistentem, & opem ferẽtem

dolosè, & premeditatè ei, qui ictu scoppicti homicidium commisit, ita quod pro huiusmodi simplici assistẽtia possit is foriudicari in termino prædicto sicut, & principalis ipse delinquens. Rationes dubitandi pro Fisco erant, nàm casus videtur decisus *ex textu in l. vtrum ad l. Pompeiam de parricid.* vbi parricidij pęna imponitur tàm contra principalem, quàm contra cõsocios, per quem *text. Bart.*
2 *in l. is, qui opem num. 5. ff. de furt.* concludit, quod pęna imposita principali delinquenti, siue mãdatario, etiam ratione alicuius qualitatis personæ ipsius inhærentis, irrogatur quoque contra mandantem, siue opem præstantem, secuto tamen delicto. Idq; procedere, quando qualitas inest ab initio tempore delicti personæ delinquentis, vel etiã si non inhæreat personis, sed tantùm circumstantijs delicti, siue ratione loci, vel alterius qualitatis; qua de re latiùs cum *Bart. differit Caball. resolut. crimin. cent. 1. cas. 56. num. 104. vsque ad 112.* & sequitur etiam *Clar. lib. 5. sent. §. final. quæst. 90. num. 1. vers. quinimò etiam, & Baiard. ibidem num. 3. & Io. Andr.*
3 *in Addit. Specul. in tit de treg. & pac. in fine*, tenet, quod qualitas pęnam aggrauans in principali delinquente, afficit etiam auxiliatorem, eum allegat *Farinac. q. 107. nu. 39.*

Secundò, quoniam statutum, siue Pragmatica nostra loquitur per verba generalia, seu communia apta comprehẽdere tàm principalem delinquentem, quàm auxiliatorem ibi; *A' quelle persone, & delinquenti, che*
4 *commettono simili delitti &c.* Quod verbum commiserit, æquè verificatur in vtroque, ad *text. cum materia, in l. non dubium C. de legib. l. & si amicis ff. ad l. Iul. de adult. & in c. mulieres de sent. excommunicat.* ibi; *Cùm is committat verè cuius authoritate, vel mandato delictum committi probabitur, & docet Salicet. in l. non ideò minùs num. 19. C. de accusat. & Roman. in l. si is, qui pro emptore nu. 23. in fine, vbi Iason nu. 359. & 380. ff. de usucap.* illud verbum denotat factũ mediatũ, in quo videtur non minus cooperari, & delinquere auxiliator, quàm principalis, prout sic in mandante, vt comprehendatur in tali statuto, loquitur *Butrig. in l. non dubium C. de legib. Alciat. in d. l. si is, qui pro emptore num. 165. cum alijs relatis per Farinac. de Consultor. q. 135. nu. 130.*

Tertiò cum dubitatur an aliquid comprehendatur sub dispositione statuti, id regulariter obseruandum
5 esse dicunt *DD.* an scilicet verba ipsius sint concepta in rem, an verò in personam. Primò enim casu dispositio comprehendit tam principales, quàm auxiliatores v. g. Si statutũ dicat, vt qui deliquerit furando, vel homicidium committendo. Secundò verò si dicat, si quis occiderit, vel percusserit, puniatur tali pœna; tunc quia præstans opem non dicitur propriè occisor nec percussor, ideò non erit puniendus pœna statutaria. Hæc est theorica *Bart. in l. nibil interest post princip. ad l. Cornel. de sicar. & in l. sed & si vnius §. seruus num. 2. de iniur. & in l. aut qui aliter §. finali num. 3. ff. quod vi, aut clam, Alex. in l. 1. in princ. num. 23. ff. de verb. oblig. Boss. in tit. de pœnis num. 14. & sequitur Anton. de Butr. in cap. 1. num. 16. ante finem de offic. delegat. vbi Decius nu. 65. & Farinac. de consultor. q. 131. nu. 51. & latiùs q. 135. num. 142. Iul. Clar. lib. 5. §. final. q. 89. nu. 2.* concludens *Bartoli* opinionem esse communem, & ab ea non esse recedendum in iudicando, & consulendo, vt bene declarat *Decian. tract. crim. lib. 9. c. 32. n. 10. & cap. 39. num. 1. in fin. volum. 2. cum alijs relatis per Peregrin. Iamminum inter*

ter consilia Farinat. cons. 85. num. 73. Tuscus lit. A. concl. 169. num. 20. D. R. Rouit. ad pragm. 1. de assass. num. 21.

Et tandem dicebat Fiscus sic in terminis fuisse decisum ad sui fauorē per Regium Collaterale Consilium ad relationem Regiç Audientiæ Calabriæ Citra, in qua fuit processum ad sententiam foriudicationis contra mandantem cum abbreuiatione specialiter concessa ipsi Regiæ Audientiæ contra committentes homicidiū cum scoppittis, vt videre est penès Io. Bapt. de Thoro in cōp. decis. to. 1. verb. mādās an includatur f. mihi 329.

Verumtamen contrariū fuit decisū per M.C.V. die 14. Februar. 1633. referente eruditissimo Iudice D. Ioãne de Vera in causa Hieronymi Feraioli Ciuitatis Auersæ, nempè esse agendum cōtra ipsum ordinariè, expectato scilicet anni circulo, procedēdo per infrascriptas conclusiones.

Prima, quoniam regulare est in iure nunquam puniendos esse auxiliatores conscios, & participes delicti eadem pœna qua punitur principalis delinquens, vt probatur in l. vnica C. de Nili agger. nō rumpen. & in l. vnica §. pœnas autem C. de rapt. virgin. nisi tamen cū auxilio causā dederint delicto, vt aduertit D. Reg. Rouit. ad prag. 1. de assass. num. 27.

Secunda est, quod statuta eius sūt
6 naturæ, vt pprijssimè intelligi debeāt l. 1. §. is, qui nau:m de exercit. actio l. eū qui vectigal. ff. de uerb. significat. in eisque fit strictissima interpretatio, l. Cōstitutionibus ff. ad municipal. DD. in l. omnes Populi de iust. & iur. Surd. dec.
7 191. nu. 6 latè Alder. Mastar. de statut. interpt. concl. 4. num. 1. & seqq Io. Castagn. in tract. de benef. deduct. ne egeat q. 7. n. 73. & seqq. pſertim quādo sunt exorbitantia à iure communi, textus in cap. cum dilectus §. quia nobis de consuetud. tunc enim tanquam iura anomala, & irregularia non sunt extra suos casus extendēda, vt inquit Bal. cons. 452. col. final. vol. 1. Dec. cons. 444. n. 11. Surd. dec. 56. nu. 4. & dec. 313. n. 4. Andr. Gail. lib. 2. pract. obseruat. cap. 124. n. 7. Vnde sta-
8 tutum loquens in casu simplici, non verificatur in mixto, vt pluribus cōpbat idē Surd. dec. 329. n. 13. Mascar.
9 loc. cit. n. 20. nec extēsio fit in talibus etiā ex idētitate rationis pſertim si pęnalia sint tex. in auth. de administrātibus officia in Sacr. Palat. §. penult. & glos. ibi, uerb. quoniam, Gail. loco cit. num. 8. & in puncto tenet Boss. tit. de pœn. n. 15. & Farinac. d. q. 135. n. 133. Bal. in l. 1. C. de patr. qui fil. distr. Villagut de exten. leg. tit. de exten. leg. correct. & pœn. n 91. & seq. Idque in spe-
10 cie procedere in pęnis impositis per Regni Constitutiones, ex doctrina glossæ in Cōst. Pœnā eorū, & And. de Is. in Cōst. Prosequētes, docet singulariter ad rē nostrā Grā. dec. 28. n. 29. 30. 31. Et proinde concludit, mandantem aliquem vulnerari non esse puniendū pœna amputationis manus imposita per Const. Regni si aliquem cōtra vulnerantem, eoquod Constitutiones Regni sunt stricti iuris, & non extenduntur extra casus, de quibus expressè loquuntur; sed hos esse terminandos secundum ius Commune, & ante eum id docuit Afflict. decis. 204. n. 6. & sequitur etiam Io. Ant. de Nigr. in proœm. cap. Reg. nu. 36. & seq.

Tertia nā pęna per Pragmaticā augetur propter qualitatem armorum, quæ non reperitur in auxiliatore, sicut in principali. non ergo potest
11 practicari eius dispositio, nam verba ipsius non conueniunt auxiliatori, l. 4. §. toties de damn. infect. Surd. decis. 276. num. 2. & in puncto considerat Gail. de pac. public. lib. primo c. 13. nu. 6. 17. & 21. quod vbi agitur de imponēda pęna alicuius statuti, si prop-

12 propter aliquam qualitatē alteretur species delicti,seu pœna,tunc necesse est in subiecto concurrere factum cū omnibus qualitatibus à statuto desideratis: idque esse specificè probandum,vt possit puniri pœna statuti,sequitur *Mynsing.pract.obseru.centur.*1. *obseru.*40. vndè rectè inquit *Bald. in d.l.non ideò minus nu.*11.*C.de accusat.*
13 quod qualitas eius est naturæ, vt nō extendatur de persona ad personam; idque in specie sentit etiam *Menoch. de arbitr.lib.*2.*casu* 353.*nu.*7. concludens,qualitatē extrinsecam, quæ reperitur in mandatario non aggrauare
14 mandantem: ideòq; vbi est diuersa qualitas inter delinquentem,& auxiliatorem, non esse locum pœnæ statutariç,colligitur ex traditis per *Anibal. Troys. ad rit.* 276. *Mag.Cur.Vic. nu.*32. & tenet expressè *Farinac. de consultor.quæst.*131.*nu.*44.

Quarta, quando finis, & effectus statuti verificatur solummodo in personam mādatarij, siue principalis de-
15 linquentis, eique tantùm potest attribui, non habet locum pœna statutaria contra auxiliatorem, siue mandantem, vt benè exemplis demonstrat *Salic.in d.l.non ideò minus nu.*19. *vers.aut verba personaliter prolata C.de accus. Imol.in l.si is,qui pro emptore n.* 27. *il primo, de vsucap. & ibi Alciat.*
16 *nu.*173.*vers.cæterum*,vbi quod mandans nunquam comprehenditur sub statuto, quando cessat ratio statuti, cum alijs relatis per *Farinac. d.quæst.* 135.*nu.*131. & 132. cum ergò finis, & effectus Pragmaticæ sit, ne delicta committantur tali armorum genere, cessat omninò in auxilium præstante, qui eis vsus nō est, cessabitq; meritò dispositio ipsius.

Quinta conclusio est; quod tunc
17 pœna imposita per statutum delinquenti habet locum contra auxiliatorem, seu mandantem, quando illa est conformis iuri communi, secùs si alteretur; nàm quatenùs est difformis,& aucta, nō habebit locum contra mandantem,seu auxiliatorem, secundum *Salicet. in d.l. non ideò minus nu.*21.*vers.& quando disponeret C.de accusat.*dicentem, quod hæc conclusio dubium non habet, *Roman. in l.si is, qui pro emptore nu.*14.*vers.aut statutum de vsucap. Abb. in cap. mulieres nu.*14.*de sent.excommun. Decian.tract. crim.lib.*6.*cap.*39.*nu.*9.& 10. *Menoc. d.cons.*353.*num.*12.& 13. dicens id procedere, etiam si statutum loquatur in personam,*Farinac.d.quæst.*135. *nu.*128. *Peregrin.Iannin.inter consilia eiusdem Farinac.cons.*85.*n.*79. Vnde satis ad rem nostram declarat *Bart.in l.*2.*§.exercitium num.*2.*de his,qui not. infam. Aymon de antiq. temp. par.*4. *§. videamus nu.*1.*in fin.* quos refert *Farinac.in fragm.par.*1.*verb.extensio nu.* 149. tunc legem pœnalem esse extēdendam de persona ad personam, quando nisi extensio fieret delictum remaneret omnino impunitum,secus verò si punitum, sed tamen mitiori pœna,veluti à iure cōmuni imposita.

Et tandem pro inquisito fuit adducta decisio in terminis facta per
18 Sac. Reg. Cons. iunctis duabus aulis in Regio Collaterali Consilio ad relationem tunc *meritissimi Consiliarij, nunc dignissimi Regentis Supremi Italiæ Senatus Ferdinandi Branciæ eximij Iureconsulti, & Viri nobilissimi in causa Caroli de Palma* de anno 1615. inquisiti de assistentia in homicidio cōmisso cum ictu scoppitti;nā fuit iudicatum esse procedēdum ordinariè, seruata forma Regni Constitutionis.

Et ad rationes in contrarium ad-
19 ductas respondebatur.Primò,*text.in d.l. vtrum ad l.Pomp. de parricid.* specialiter procedere ob parricidij immanitatem,vt aduertit *Bal. in d.l.non ideò minus nu.*11.*C.de accus. Menocb. d.casu*

d.casu 353.*nu*.8.vnde *Rimin.sen.cons.* 50.*nu*.8.*lib*.1.docet, hoc non esse secundum regulas Iuris,sed quia lex in hoc casu sic expresse disposuit: ideòque non esse trahendum ad consequentiam,& iterum *cons.*59. *nu.*7. *in fine*, & *nu*.8. dicit, hoc esse indubitatum, sequitur *Farinac.d. quæst.* 131. *num.*51. *in fin.*Vel secundò, & aptius respondit idem *Bald. in d.l. non ideò minus*,ideò in specie *tex.in d.l.vtrum*, cõscios puniri, prout principales delinquentes,quia qualitas inest in personam offensi, quæ delictum auget æqualiter in personam mandantis,& mandatarij, & idem *Bald.* clarius loquendo in *l.1.not.3.C.de rapt.virg.* dicit, quia ibi qualitas inerat delicto, non autem personæ delinquenti, & sequitur *Alex.in addit.ad Bart. in d. l. is, qui opem lit.H. ff.de furt.*

20 Et ad tradita per *Bart.in d.l.is, qui opem num.*5.*& Caball.d.casu* 56. præterquam illis aduersantur ea, quæ dixerunt *Bald. in d.l.non ideò minus nu.* 11. *vers. hoc præmisso C. de accusat. & Salicet. in l. vnic. post numer.* 24. *C. de raptu virg.* quod opinio *Bartoli*, quam Iudices imitantur,animam occidit,prout refert *Clar.d.quæst.*90. *in princ.* & subdunt *Addentes ad ipsum lit. C.* quod propterea anima *Bartoli* cruciatur in inferno; nihilominus dictum fuit eorum placita posse forsan procedere,vbi auxilium præstans dedit opem scienter ad qualitatem intrinsecam, & à principio connexam delicto secundum delinquentiũ propositum, vt colligitur ex exemplis consideratis per eumdem *Bart.ibidẽ*, quorũ meminit *Caball. nu.*111. secùs autem vbi auxilium non fuit præstitũ ad qualitatẽ delicti,illaq; est seorsim, & extrinseca ab ipso crimine, prout genus armorum consideratum per Pragmaticam.

Quò verò ad Secundum dicebatur verum esse,quod verba priora nostræ Pragmaticæ ibi: *quelle persone, che commettono simili delitti*, sic simpliciter,& de per se considerata conueniunt tàm principali delinquenti,
21 quàm opem præstanti; sed subsequẽtia ibi: *con le dette scoppette*; declarant priora, eaq; restringunt vt intelligi debeant de delinquente tantummodò cũ ijs armis,vt per *DD. in l.pacta nouissima C.de pact.*vbi *Iason nu.*3. *l.si seruus plurium § fin. de leg.*1. *text. optimus in l.cùm in testamento* §. *qui tres de hered. instit.* vbi *Bald.* vnde licet priora verba generalia, siuè cõmunia sint,ratione tamen subsequen-
22 tium non sunt taliter consideranda; quia mutarũt naturam ex horũ adiectione ad *tex.in l.si stipulatus*,ibi, *propter inferiora verba ff.de vsur.*& notat *Andr.in cap.* 1.§. *donare col.*4. *qualiter olim feuda poterant alienari*, *Losfred.cons.*1.*nu.*21. illa enim verba posteriora declarant modum delinquẽdi ad hoc vt Pragmatica habeat locum, & tanquam modalia dicuntur restringere, & coarctare executionẽ
23 dispositionis; nàm vt *Bald. ait in l. Arethusa nu.*7. *de statu homin.* modus est adiacens determinatio principalis dispositi originem nõ impediens, sed exequutionis dirigens, & coarctans effectum. Est enim modus quasi freni quædam temperies, vt idem *Bald.* ait *in cap.dudum il secondo, num.*7.*de elect.* sic ergò cum verba Pragmaticę intelligenda sint iuxta modum adiectum,non possunt dici generalia,siuè communia, quia nõ conueniunt nisi principali delinquenti, & sic cessat
24 obiectum. Et ad *text. in cap. mulieres de sent. excommun.* respondit *Bart. in l.sed si vnius* §.*seruus meus nu.*4. *de iniur.*procedere quantùm ad rationem peccati, pro qua magis consideratur animus, quàm factum.

Ad tertium respondetur negando mino-

minorem partem argumentationis, quod ſcilicet Pragmatica noſtra loquatur in rem; nàm veriùs eſt loqui in perſonam, ibi, *quelle perſone*, & rurſus, *qualſiuoglia perſona, che commetterà*; & clariùs infra, *à quelli, che delinqueno con tal'arme, &c.* quod verbum, *ille*, omnimodam perſonalitatem importat, vt docent *Felin. in cap. fin. col. 1. de offic. deleg.* & alij quos refert *Ioan. de Caſtillo quotid. controu. lib. 3. cap. 15. nu. 42.* ſicq; in terminis noſtræ Pragmaticæ fuiſſe deciſum per Magn. Cur. Vicariæ, & Sacrum Conſilium teſtatur *Ioannes Baptiſta Thoro in Compend. decif. verb. ſententia foriudicationis prolata col. 2. fol. mihi 503.* ſententiam foriudicationis latam contra eum, què nō conſtabat ictum ſcoppitti emiſiſſe fuiſſe nullam, eoquod Pragmatica diſponens circa abbreuiationem termini loquatur in perſonam, non autem in rem, & proinde non eſſe practicandam niſi contra principalem ictum emittentē.

Et tandem reſpectu deciſionis per eundem *Thorum* relatę, factæ ad relationem Regiæ Audiētiæ Calabriæ, dicebatur, illam non mereri pro deciſione allegari, quia ignoramus factum, & rationes illius. Et ego, vt verum fatear, ſemper paruifeci deciſiones ſcriptas ab authoribus, qui in eis non interuenerunt: nequeunt enim nobis referre motiua iudicantium, quæ cum poſſint eſſe diuerſa, ideò non poteſt dici ſicut ipſis videtur iudicatum.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones, quæ poſſunt allegàri pro abſente criminaliter citato, quæ ſint.*

2 Ritus Mag. Cur. V. 269. *corrigit ius commune.*

3 *Tertio, qui venit acceſſoriè ad cauſam, non licet, quod non permittitur principali.*

4 *Principalis, & tertii ad cauſam venientis eadem eſt natura.*

5 *Contumacia tribuit iuriſdictionem, & quare.*

6 *Contumax amittit omnes exceptiones dilatorias.*

7 *Recuſatio Iudicis ſuſpecti dicitur dilatoria, & debet prima omnium exceptionum opponi.*

8 *Lis habetur pro conteſtata in præiudicium contumacis.*

9 *Contumaci denegatur audientia in quacunque cauſa inter eaſdē partes.*

10 *Tertius veniens ad defendendum reū, ligatur inſtantia primi iudicij.*

11 *.. cum principali iudicatur vna, eademque perſona.*

12 *.. non poteſt declinatorias opponere etiam citatus quatenus ſua putauerit intereſſe.*

13 Ritus Mag. C. Vic. 269. *de quo excuſatore loquatur.*

14 *Citatio ad foriudicandum eſt maximi præiudicij, & in ea admittitur quilibet ad excuſandum reum.*

15 *Excuſator aducrſus citationem ad foriudicandum, poteſt allegare omne id, quod eſt ſeorſum à crimine.*

16 *Exceptio incompetentiæ Iudicis poteſt opponi per quemcunque in cauſa capitali.*

17 Gramaticus conſ. 1. nu. 39. & 40. *defenditur ab impugnatione* Carauitę.

18 *Excuſator comparens aduerſus citationem ad foriudicandum, potius pro ſuo intereſſe, quàm pro rei defenſione dicitur comparere.*

19 *Tertius comparens ad excuſandum reum, non poteſt Iudicem recuſare.*

20 *.. comparens, vt principalis pro ſuo intereſſe, poteſt Iudicem recuſare etiam poſt litem conteſtatam.*

21 *Fictio inducta à lege in odium contumacis nihil operatur in præiudicium tertii.*

Tertium

Tertium comparentem pro suo interesse in iudicio capitali ad excusandum reum citatum ad foriudicandum, posse Iudicem suspectum recusare.

CAPVT XLVIII.

1 Est quidem satis vulgata in Regno praxis illa, quæ desumitur ex *ritu Mag. Cur. Vicariæ 269. in ordine Carauita*, quod scilicet nulla exceptio nisi infirmitatis, & absentiæ, aut captiuitatis possit allegari pro citato in criminali iudicio; addit & quartam *Carauit. ibidem num.* 13. id est carcerationis, *ex tex. in l. 2. §. simili modo ff. si quis caution. & in l. eos §. super his vbi Angel. C. de appellat. Farinac. de inquisitio. quæst.* 11. *num.* 54. Quæ tamen vetusta praxis ancipitem valdè reddidit quæstionẽ olim in Magna Curia controuersam. Nam patrato quodam graui facinore in Ciuitate Paulæ Prouinciæ Calabriæ Citra, passi fuerunt inquisiti se reputari contumaces in primis citationibus ad informandum, & ad capitula. Postea cum peruentum esset ad citationem ad foriudicandum cõparuit quidam excusator admissus per leges Regni, & inter alias exceptiones intendebat admitti etiam ad recusandum Magnificum Iudicem D. Alphonsum de Agraz eruditissimum collegam nostrum Hispanum ad præsens Auditorem generalem rei militaris in Vlteriori Sicilia, qui informationem pro Curia cœperat. Quod quidem nouum, nec hucusque attentatum fuisse dicebat Fisci patronus, & habere contra se resi-
2 stentiam *ritus præfati*, per quem dicit *Carau. ibidem num.* 2. esse correctam dispositionem iuris cõmunis admittentis procuratorem ad opponendũ fori declinatoriã ad tradita per *Bart. in l. penult. §. ad crimen nu.* 18. *de public. iudic. Gramat. consf.* 1. *post decisiones nu.* 39. & 76.

Imò esse etiam contra dispositum per ius commune, ex cuius re-
3 gulis esset valdè alienum, quod tertius, qui venit accessoriè ad causam ad defendendum reum, admittatur ad recusãdum Iudicem, ad quod nec etiam principalis admittitur in
4 proposita specie, cum tamen vtriusque scilicet principilis, & tertij eadẽ esse debeat natura, *c. accessoriũ de reg. iur. in 6. Iulius Clar. in prax. quæst.* 49. & innuit *Thesaur. decis.* 265. *nu.* 18. Et quidem minor pars huius argumentationis, scilicet contumacẽ nõ posse Iudicem suspectum allegare,
5 probatur euidenter, quoniam contumacia tribuit iurisdictionem, vel quia videatur citatus prorogasse iurisdictionem illius Iudicis, quam aliàs declinare posset si contumax non fuisset reputatus, *Ang. & Imola in l. si finita §. item videamus de damn. infert Alex. in l. quidam consulebat in fine de re iud. Affl. dec.* 133. *Vinc. de Frãcb. dec.* 417. *nu.* 1. vel quia non opponendo huiusmodi exceptionem censetur illi renunciasse, prout veriùs esse dicit
6 *Carauit. ad rit.* 205. *n.* 5. Inde infertur contumacem amittere omnes exceptiones dilatorias iuxta sententiam *Bal. in l. non videtur la seconda de iud. Dec. in c.* 1. *nu.* 180. *cum seq. extra eod. Inno. in c. ad petitionẽ de accus. Affl. dec.* 135. & 185. *Alex. in l. si quis ex aliena de iud. Thes. d. dec.* 265. *nu.* 2. *latè Coler. dec. Germ.* 108. & cum exceptio recu-

ſationis Iudicis ſuſpecti connumere-
7 tur inter dilatorias debet ante litem
cõteſtatã opponi,& prima omniũ,ita
vt ſi alia dilatoria opponatur, cenſe-
tur prorogari Iudicis recuſandi pote-
ſtas iſq; prouocari,vt ſuper ea pronũ-
ciet;ſicq; inducitur cõſenſus in ipsũ,
vt nõ poſſit poſtea recuſari, ita nota-
biliter dicit *Lanfranc.in c.quoniã con-
tra verſ.recuſatione in princ. de probat.
& ſequitur Mynſing.cent.4. obſeru.* 59.
8 Quod autem lis habeatur pro cõte-
ſtata in præiudicium cõtumacis,pro-
bat *Alex.conſ.*100.*n.*1.*vol.*5.& *Frãc.
Marc.dec.*764.*par.*1.*Mynſing.cent.* 4.
*obſeru.*66.*nu.*2. Habetur enim con-
tumax pro comparente,& ſubſtinẽte
litem ad ſui præiudicium, *Rota Rom.*
9 *dec.*314.*nu.*4.*par.*1.*in nouiſſ.*& quod
magis eſt, contumaci denegatur au-
dientia indiſtinctè, & abſolutè non
ſolùm in illa cauſa, pro qua fuit con-
tumax reputatus, ſed etiam in qua-
cunque alia vertente coram Iudice
inter eaſdem perſonas ex diſpoſitio-
ne *Ritus Mag. Cur. Vic.* vt videre eſt
apud *Vinc.de Franch.dec.*271. quem
ſequitur *Surd. conſ.*300. *volu.*1.*nu.*3.
*Viuius deciſ.*11.*num.* 5. *lib.*1. *Franc.
Marc.dec.*15.*p.*1. per quos terminos
hãc partem neruosè defendit *doctiſ-
ſimus Ioannes Bapt. Coſta in ſuo elegã-
ti conſ.*46.*relato per D.Reg.Rou. in cõ-
ment. ad prag.* 1. *de ſuſpic. official.*

Et confirmatur difficultas, quia
10 tertius veniens ad cauſam ad defen-
dendum reum,debet ſuſcipere iudi-
cium in eo ſtatu in quo ipſa reperi-
tur, & ligatur inſtantia primi iudicij,
*cap.*2. *vt lite pendente in* 6. *Giurba de-
ciſ.*1.*num.*30.*verſ.*2. & iudicatur vna
11 eademque perſona cum ipſo princi-
pali, *Surd.dec.*174.*nu.*27.*& dec.*335.
*n.*22.*Giurb.d.deciſ.*1.*n.*31. inde fit,vt
nõ poſſit tertius declinatorias oppo-
nere ex traditis per *Io.Vinc.de Anna
12 alleg.*76.*n.*3. Idq; procedere etiam ſi
compareat citatus, quatenùs ſua pu-
tauerit intereſſe,& per cõſequẽs hu-
iuſmodi dilatorias opponat ex ſui p-
ſona,prout *ex Rot.Ianuenſ.dec.*13.*n.*1.
*& alijs tradit Giurb.d.dec.*1.*nu.*35.

Sed nihilominus M. C. cenſuit, ad-
mittendũ eſſe tertiũ ad recuſandum
Iudicem ſuſpectum vbi comparet tã-
quam excuſator aduerſus citationẽ
ad foriudicandum procedendo per
infraſcriptas concluſiones.

Prima,quod ritus præfatus 269.per
quem taxantur exceptiones propo-
13 nendæ per excuſatores, intelligitur
de excuſatore, qui venit ad excuſan-
dũ reũ in vocatione primæ cõtuma-
ciç ad informandum, & ad capitula,
quç cum modici ſit præiudicij, licet
præãbula ad foriudicationis ſentẽtiã,
non eſt mirũ ſi admittat eas tantùm
exceptiones à ritu enumeratas, quæ
ſolũ reſpiciũt excuſationẽ citati,pro-
pter eius impedimentũ, prout ſic ri-
tum prædictum intelligit *Vincent.de
Franch.deciſ.*329. *nu.*11. & in his ter-
minis veriſſimum eſſe, quod tradit
Carauit.ſuperiùs allegatus, quod per
ritũ p̃dictũ ſit correcta diſpoſitio iu-
ris cõmunis. At aduerſus citationem
14 ad foriudicãdũ,quæ eſt maximi prç-
iudicij, & vltimũ terribiliũ non ſolũ
admittitur quilibet excuſator; quini-
mò Cõſtitutio Regni vocat parẽtes,
affines,amicos,& vicinos citati ad al-
legãdũ ſi ſua putauerint intereſſe,nõ
tantũ exceptiones in ſupradicto ritu
15 enumeratas;ſed omne illud,quod ſit ſeor
sũ à crimine pro defenſione ipſius iu-
xta tradita per *Vinc.de Frãc.d.dec.*329.
*n.*7.*Theſ.d.dec.*265.*n.*16.*ver. ſed quã-
uis, And.Gail.de pac.publ.lib.*1. *c.*10.*n.*
16.*Farin.de var.& diuerſ.quæſt.q.*99.
*n.*211.*& ſeq.* Quidquid vlterius attẽta-
uerit *Giurba conſ.crimin.*95. *num.*13.
vbi cenſuit veriùs eſſe admitti con-
ſanguineum foriudicandi, etiam
ad allegandum ipſius innocentiam.

In his namque terminis non video, vbi nam sit correctum ius commune, vt benè aduertit *Vinc. de Franch. loco cit. num.* 7. & stando ipsius dispositioni, non est inconueniens id, quod sin-
16 gulariter tradit *Bald. in l. reus C. de accusat.* quod nõ prohibetur reus per alium opponere exceptionem incõpetentiæ Iudicis in causa capitali, quamuis per statutum vetitum sit ei proponere defensiones, nisi personaliter compareat, quod sequitur *Frãc. de Aretin. in cap. veniens col.* 10. *de accusat. vbi Marian. Socc. col.* 45. *in vers. tertio nota* subdens, quod admittitur excusator ad allegandum causas absentiæ iuris, vtpotè quod citatus sit exemptus à iurisdictione citantis, *& Bart. in d. l. penul. §. ad crimen de public. iudic.* tenet, quod exceptio declinatoria iudicij potest opponi in causa capitali etiam per procuratorem, eoquod nõ agitur de exceptione, p quã crimen examinetur, idemque tenet *Bald. in l. seruum quoque §. publicè ff. de procurat.* latè *Farinac. d. quæst.* 99. *num.* 214.

Ex quibus patet *Carauitam in d.*
17 *ritu* 269. *num.* 3. in fine, nullatenus percepisse sensum *Gramatici in d. cõs.* 1. *num.* 39. 40. *&* 45. dum de ipso miratur; nàm loquitur in terminis citationis ad foriudicandum, vt patet ex facti serie proposita in principio illius consilij. Vnde eius opinio sic intellecta est conformis dispositioni iuris communis, quæ in hoc nõ est per ritum immutata: ideòque eam sequuntur *Ioannes Anton. de Nigr. in c. Regni post commissum num.* 39. *Aegid. Boss. in prax. crimin. tit. an in crim. iud. num.* 13. *in fine*, *Hieron. Magon. decis. Lucens.* 22. *num.* 16. *&* 17. loquentes in terminis statuti consimilis nostro Ritui, & per consequens quamuis esset vera distinctio tradita *per Farinac. d. quæst.* 99. *num.* 270. *&* 271. non est in præsenti necessaria.

Inde infertur ad secundam conclusionem, quod scilicet sicut magnopere differunt inter se citationes ad informandum, & ad foriudicandum; ita quoq; maximum est discrimen inter tertium comparentem ad excusandum reum in priori citatione, qui verè, & propriè excusator dicitur, cum tantum admittatur ad excusandũ reum tribus casibus in titu enumeratis: & inter illum, qui venit citatus, quatenus sua putauerit inte-
18 resse ad dicendum causam quare non debeat inquisitus foriudicari. Hic namque cũ nõ magis pro rei defensione, quàm pro suo interesse ad iudicium prouocetur, potius principalis, quàm tertius dicitur, ideoque posse pro absente citato comparere, & eius defensionẽ suscipere etiam in causa capitali, probat expresè *tex. in l. Lutius ff. de appellat. & in l. seruum de public. iudic. & in l.* 2. *C. de accusat. Glos. Alberic. Odoffred. Angel. & alij relati per Farinac. d. quæst.* 99. *num.* 154.

Vnde quæcunque superius ponde-
19 rata sunt ad illius exclusionem procedere possent in mero, & simplici tertio comparente ad excusandum reum, quo casu verum est dicere ipsum teneri suscipere iudicium in eo statu in quo reperitur, & ligari prioris instantia, & per consequens non posse Iudicem recusare: quoniã cum exceptio hæc declinatoria sit, non potest opponi pro parte contumacis, *Afflict. decis.* 133. *& Vinc. de Franch. dicta decis.* 417. *num.* 1. quia ex sua contumacia videtur litem cõtestatus in sui præiudiciũ, vt per *Alex. cons.* 100. *& alios supra relatos*.

Cùm verò tertius comparet vt principalis, idest pro suo interesse, nõ ligatur instantia primi iudicij cum reo inchoati, ideoque posse Iudicem suspectum recusare expresè docuit

Philip. Franc. in cap. cum speciali 20. q. de appellat. quem in puncto sequitur *Afflict. decis. 235. num. 6. in fin. Abbas in cap. cum super nu. 2. de offic. delegat.* dicens esse menti tenendum, *Vant. in tract. de nullit. tit. quis possit de nullit. dicere sub nu. 20.*

Neque hoc casu obstabit ei litis contestatio cum principali facta; nam *Philip. Dec. in cap. cum super Abbatia, de offic. delegat.* indistinctè tenet, tertium pro suo interesse comparentem posse Iudicem suspectum recusare, etiam post litem contestatam, quod quidem verissimum credo præsertim in casu fictæ litis cõtestationis, idest, quãdo lex, siue statutũ habet litẽ pro contestata in præiudicium contumacis, prout in casu nostro; eò præser-
21 tim quia omne id, quod lex fingit in odium contumacis, nihil operatur in præiudicium tertij, *l. eius qui delatorem ff. de iure fisci, Bart. cum multis alijs traditis per Farinac. de delict. & pœn. quæst. 24. num. 176.*

SVMMARIVM.

1 *Tempus commissi criminis attenditur ad fundandam Iudicis iurisdictionem.*

2 *Iudex acquirit iurisdictionem in reũ statim patrato crimine.*

3 *Fructus iurisdictionis ad eum pertinent, qui eam exercet tempore delicti.*

4 *Iudex militaris cognoscit de crimine commisso tempore militiæ.*

5 *Scholarium Rector cognoscit de crimine commisso tempore studij.*

6 *Iudex mercatoris cognoscit de crimine commisso tempore mercaturæ.*

7 *Laicus cognoscitur per Iudicem Ecclesiasticum pro delicto commisso tempore clericatus.*

8 *Clericus citatus per Iudicem laicum non tenetur comparere.*

9 Don Emanuel de Fonseca, & Zunica Excellentissimus Comes Mõtisregij Prorex Regni Neapolitani laudatur.

10 *Sententia foriudicationis impeditur in Regno per ostensionem bullarum clericatus.*

11 *Iudici laico nec Princeps potest iurisdictionem tribuere in clericum.*

12 Gramat. conf. 1. *refellitur.*

13 *Talis præsumitur is, qualis reperitur tempore quo conuenitur.*

14 *Citatus tenetur comparere vbi de iure, vel de facto dubitatur an sit de iurisdictione citantis.*

15 Decisio insignis Capellæ Tholosanæ.

16 *Iudex Ecclesiasticus vt cognoscat de delicto patrato per laicum tempore clericatus vnde processerit.*

17 Carauitæ ad r. t. c. 6. nu. 9. 10. *ponderationem validam esse.*

18 *Præuentio inter eos datur qui cumulatiuam habent iurisdictionem.*

19 *Iudex præueniens præfertur etiam si post præuentionem reus mutauerit forum.*

20 *„ laicus pro delicto commisso tempore clericatus potest esse incompetens, sed non incapax.*

21 *Incompetentia Iudicis non potest nisi à citato allegari.*

22 *Bullas clericatus impedire sententiam foriudicationis in Regno vnde processerit.*

23 *„ non impediunt sententiam foriudicationis in Comitatu Cathaloniæ.*

Tempus

Tempus commissi criminis attendendum fore ad cognoscendum de Iudicis competentia; sed reum citatum non posse eam allegare nisi personaliter compareat; ad ornatum text. in l. si quis ex aliena de iudicijs.

CAPVT XLIX.

EX *Vlpiani* responso *in l. 1. ff. de pen.* regula desumitur, quod status in quo quis erat tem-
1 pore commissi criminis attendendus est, quoties de pœna illi irroganda agitur, sic & vbi de cognoscenda iudicum iurisdictione, nam inspici oportet cui eo tempore competebat; statim enim ac delictum patratur Iudex
2 acquirit iurisdictionem, *ad reg. tex. in l. quæcunque actiones de action. & oblig. cum alijs traditis per Tiraquell. de retract. conu. §. 5. glos. 4. nu. 23. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 226. num. 10.*
3 Hinc iure procedit vt fructus iurisdictionis quicunque sint ad eum pertineant, qui eam exercet tempore cõmissi delicti ex diffusè traditis per *Tiraquel. ibid. Vinc. de Franch. dec. 76. num. 12. Mastrill.* latè quæstionem disputantem *dec. 12.* indeque Iudex militaris ob crimen commissum tem-
4 pore militiæ iurisdictionem exercet quamuis in ea non permanserit delinquens, secũdum *Gulielm. de Cuneo in l. 1. C. vbi de ratioc. agi opor. Caball. resolut. crimin. cas. 147. num. 28. Stephb. Gratian. discept. forens. cap. 226. nu. 19.*
5 prout & Rector scholarium cognoscet de delicto per scholarem commisso tempore studij, quamuis hodie scholaris non sit, *Paul. de Castr. in l. fi. in princip. C. de iurisd. omn. iudic. Vinc. de Franch. decis. 417. nu. 9. Caball. loc. cit. num. 11. & Gratian. d. cap. 226. nu.* 19. & in mercatore idẽ docuit *Crot.*
6 *in l. nemo potest num. 80. de legat. 1. Franch. Caball. & Gratian. loco cit.* & in eo qui est de Collegio alicuius artis, præsertim in ijs, quæ circa eam gesserit *est text. in l. 2. C. vbi de ratioc. agi oport.* & tenet *Castrens. d. l. fin. in princip. Franch. & alij relati per Mar. Giurb. cons. crim. 15. num. 19. & sequen.* vbi multus est.

7 Fortiùs itaque dicendum est in eo qui dum crimen patrarat erat clericus, & postea laicus effectus est, vel quia coniugem duxit vnicam, & virginem iuxta sacrorum canonum dispositionem, non esse ambigendum quod sit iurisdictione Episcopi coercendus, prout primus omnium docuit *Bald. in l. affinitatis nu. 7. C. commun. de success.* id desumens *ex glos. in l. nemo potest verb. quia nec ff. de legat. 1.* secundum quam *Baldi* opinionem pluries iudicatum fuit, præsertim in Sacro nostro Consilio teste *Gram. decis. 10.* & tenet *Vinc. de Franch. dec. 417. num. 4. & 571. num. 2. Caball. loc. citato num. 10. Caualcan. decis. 10. nu. 28. Gratian. loc. cit. n. 2. Carol. de Graff. de effect. cleric. effect. 1. nu. 647. Valasc. decis. 48. num. 2. D. meus Reg. Tapia ad ritum M. C. Vicariæ 66. num. 2. sub tit. de Episc. & cleric. lib. 1. Iur. Regn. D. Reg. Valenzuel. cons. 4. num. 21.* cum innumeris alijs relatis per *Giurb. d. cons. 15. num. 13.* ex quibus de huiusmodi conclusione videtur nõ posse hodie dubitari cum reus est in fortijs

Curiæ

Curiæ ſecularis, vel Eccleſiaſticæ.

Sed maxima quidem, & nobilis eſt difficultas: an de huiuſmodi incõpetentia poſſit opponi pro parte illius, qui cum tempore commiſſi delicti eſſet clericus, citatur hodiè laicus exiſtens per Iudicem ſecularem. Vtilitas quæſtionis maxima eſt, quia ſi ex eo quod delictum patrauit tem-
8 pore clericatus vti clericus habendus eſt, non tenebitur comparere, & per conſequens nulla erit citatio, & iudicium contra eum formatum, ad diffusè tradita per *Gramat. deciſ.* 29. *&* 61. *Afflict. deciſ.* 133. *in fine, Ioannem Anton. de Nigr. ad cap. Regn. item ſtatuimus quod clericus nu.6. & ſeq. Barboſ. in l. ſi quis ex aliena num.* 65. *de iudic.*

Contingit mihi de his diſceptare in quadam graui cauſa vertente in Regio Tribunali Campaneæ dum tãquã Commiſſarius Generalis contra bannitos illi præeſſem, ſimul exercẽdo officium Iudicis Aulæ criminalis Magnæ Curiæ Vicariæ: vtrumq; mihi
9 iniunctum ab *Excellentiſſimo Principe Don Emanuele de Fonſeca, & Zunica Montisregij Comite, huius Regni Proregi eximio numquam pro meritis ſatis laudato, Iuſtitiæ cultore, bonorum tutelare, & malorum vindice.* Erat namq; Aloyſius Taglialatela Caſalis Iuliani inquiſitus de pluribus delictis, quorum cognitio fuerat mihi delegata, quare cum eſſet citatus ad foriudicandum, in actu vocationis vltimæ contumaciæ comparuit Hector eius pater cum bullis primæ tonſuræ petendo eas admitti ad impediendam
10 lecturam foriudicationis iuxta hodiernam praxim Tribunalium Regni deſumptam ex *Vinc. de Franch. deciſ.* 329. de qua etiam teſtatur *D. meus in comment. ad ritum* 65. *M.C.V. n.*5. *ſub tit. de Epiſc. & cleric.* eſto quod nõ dubitaretur in facto ipſum Aloyſium ad preſens non eſſe clericum, ſed tantum prætendebatur talem fuiſſe tempore patratorum criminum, quod ſibi ſufficere dicebat pater ad fundandam iuriſdictionem Iudicis Eccleſiaſtici, cui fuerat ius quæſitum ſtatim commiſſo delicto, eique præiudicare non potuiſſe ſtatus mutationem ex regulis ſuperiùs traditis per *Gratian. diſcept. forenſ. tom.* 2. *d. cap.* 226. *nu.* 10. *Vinc. de Franch. deciſ.* 417. *nu.* 4.

Nec ſibi ad hoc obeſſe diſpoſitionem *ritus M.C.Vic.* 235. nàm *Thomas Gramat. conſ.* 1. poſt deciſiones *nu.* 26. in propria quæſtione tenet quod non ex hoc benè conſequitur, non comparet, ergò poteſt Iudex laicus vlterius procedere, & ipſum bannire, &
11 condemnare, quia hoc eſſet tribuere iuriſdictionem Iudici laico in clericum, quod impoſſibile eſſe fieri per Principem, docet *Cardin. in cap. perpendimus de ſent. excommunicat.* cum alijs diffusè per ipſum traditis, quem ſequi videtur *Ioannes Anton. de Nigr. in d. cap. Regni item ſtatuimus num.* 8. *Cau lcan. deciſ.* 10. *num.* 31. *par.* 5.

Nihilominus ex infraſcriptis iudicaui, non eſſe hoc admittendum in beneficium prædicti Aloyſij, qui ad præſens laicus erat ad impediendam ſententiam foriudicationis, quæ eſt pœna contumaciæ, non autem criminis, vt claris verbis differit *Imperator Federicus in Conſtitutione Regn. Pœnam corũ, & ibi gloſſ.* & latiùs probaui *cap.* 63. etenim aut pater comparens vult hoc modo declinare forum Iudicis ſecularis vt cauſa remittatur ad Eccleſiaſticum, prout iuris eſſe affirmat *Gramat. d. conſ.* 1. *poſt deciſiones nu.* 76. & tunc negari non poteſt quin obſtet ei *ritus præfatus* 235. *M.C.V.* & ibi tradita p *Carau. in priu. & nu.* 4. 5. *&* 6. ideòque ceſſat conſi-
12 deratio facta per *Gramat. d. conſ.* 1. & rationes adductæ ad ipſius confirmatio-

mationem; nam proce dunt supponẽdo quod reus sit clericus, quo casu certo certius est nulla lege, vel statuto fieri posse vt reus subdatur iurisdictioni Iudicis laici, sed quoties necessaria est præambula cognitio istius qualitatis, quæ omninò cõtradicit præsenti statui ipsius citati qui laicus est, debet personaliter comparare, quod nisi fiat, non potest hac exceptione se tueri ad impediendam Iudicis laici iurisdictionem, saltim quoad citationem; corruit ergò suppositũ, & cessant obiecta; vnde nil mirum si de *Gramat.* ipso miratur *Carauit. ad ritum 269. n. 2.* rectiusque vt fallaciam agnoscas obseruat *Vinc. de Franch. d. dec. 329. n. 10.* consilium illud fecisse in fauorem filij.

Si ita est quod personaliter comparere debet is, qui tempore cita-
13 tionis laicus reperitur, eoquod præsumptio est pro iurisdictione Iudicis laici citantis; nã vt tradit *Alex. in l. nemo potest num. 31. de legat. 1.* talis dicitur is qualis est tempore quo cõuenitur, saltim ex hac psũptione redditur dubia, & quoties de iure, vel facto dubitatur an citatus debeat comparere, succedit *regula text. in l. si*
14 *quis ex aliena de iudic.* ibi *debet venire*, & rursus, *in ea sunt causa vt in ius vocati veniant priuilegia sua allegaturi*, ita docet *Carauit. ad ritum 230. n. 7. vers. non obstat quod dicatur*, *Mynsinger. post alios cent. 6. obseruat. 7. in fine, Barbos. in d. l. si quis ex aliena n. 5.* subdens *num. 6.* id procedere etiam in Iudice delegato, *Bart. in l. non videtur la 1. de iudic. Stephan. Aufrer. de offic. ordin. tit. de potest. secul. in Eccles. fallen. 23. Carol. de Grass. de effect. clericat. effect. 1. nu. 479.*

Et ne desit ad hoc punctualis de-
15 cisio videatur *Capell. Tholos. dec. 378.* vbi is, qui fuerat accusatus de crimine patrato dum esset clericus, fuit remissus per Iudicem secularem ad Ecclesiasticum iuxta *regulam text. in d. l. 1. ff. de pæn.* sed seruata dispositione *d. l. si quis ex aliena, de iudic.*

Idque confirmatur mirificè, nam etsi talis laicus citatus comparuisset, & se clericum tempore delicti probaret, adhuc secundum aliquos qui à magis communi, & receptiori sententia recedunt, non declinaret forũ,
16 quia vt Iudex Ecclesiasticus hoc casu priuatiuè cognoscat, inquiunt ipsi, nulla lege ciuili, vel canonica sancitur, sed id receptũ est hodie ex *DD.* traditionibus superius allegatis, cum nec deficiat qui contrarium defen-
17 dat, vt videre est apud *Carau. ad ritũ 66. num. 9. & 10.* considerantem *Baldum* illius opinionis antesignanũ *in d. l. affinitatis nu. 5. C. commun. de success.* supponere præuentionem ex parte Iudicis Ecclesiastici, ex qua non solũ nõ excluditur, sed imò fũdatur iurisdictio Iudicis laici, quia præuentio
18 inter eos tãtũ datur qui cumulatiuã habent iurisdictionem, ad tradita per *DD. in d. l. si quis posteaquam de iudic. Paul. de Castr. in l. testamenta num. 6. de testam. Gramat. decis. 30. num. 12. Surd. cons. 56. nu. 20. Carau. ad rit. 295. nu. 18.* & proindè nil mirum si Iudex Ecclesiasticus de ea cognoscet, quia is præfertur, qui præuenit, *ad tex. in*
19 *l. negãdo C. qui accus. non poss. Caball. resol. crim. cas. 117. n. 6. Vinc. de Franb. decis. 505. nu. 3. Giurba cons. crim. 48. num. 32. & 33.* etiam si post præuentionem reus mutauerit forum, & cõditionem personæ, *l. penul. de iurisd. omn. Iudic. Barbos. in d. l. si quis posteaquã n. 111. de iudic.* vnde rectè videtur Carauita inferre in ꝓposita specie reũ posse cognosci ab vno ex duobus Iudicibus Ecclesiastico, vel seculari, q ꝑ eo crimine, ꝙ patrauit tẽpore clericatus, ꝑuenit in reali captura.

Vel

Vel saltim constat ex his quæstionem esse ancipitem,& dubiam, vnde non erit Iudex laicus rotaliter incapax, sicuti si vellet exercere iurisdictionem in clericum, quod non est controuertibile: consequens ergò fit quod etsi *Baldi* opinio indistinctè vera esset, prout & ipse veram arbitror, quidquid contra communem attentauerit *Carau.loc.prox.cit.* quod scilicet cognitio sit Iudicis Ecclesiastici, id non effici ex eo quod reus sit pro clerico habendus, nec ratione incapacitatis, sed tantum incompetentiæ
20 prouenientis ex eo quod tempus delicti attendendum sit ad fundandam iurisdictionem, *ex reg.tex. in d.l. 1.de pœn.* prout in milite, scholare, & alijs quorum respectu Iudicis ordinarij iurisdictio non dicitur incapax, sed tantum incompetens,prout bene hos terminos distinguit *Barbos. in d. l.si quis ex aliena num.64.de iudic.* Si ergo nō ex alio remittendus est reus nisi quia Iudex laicus est incompetens,sequitur manifestè eam incom-
21 petentiam nō ab alio nisi ab ipsomet reo posse allegari *d.l.si quis ex aliena, de iudic.*nam vt tradit *Imol.in cap.cum super num.*20.*& 22.de offic.delegat.& Alexan.in l.2.num.*13.*&* 14.*ff.si quis in ius vocat.* quos sequitur *Carauit.d. ritu* 230.*num.*7.tunc est verum quod non tenetur quis comparere, quādo notoriè cōstat Iudicem funditus esse incompetentem, secus quando ope tantum exceptionis est incompetens.

Quod si pater prædictus ex hac clericatus allegatione tantum pretēdat impedire sententiam foriudicationis iuxta praxim supradictam, &
22 adhuc dixi neque ad hoc esse admittendum;huiusmodi enim praxis nulla lege communi, vel municipali fulcitur, vt colligitur ex traditis *per Vinc. de Franch.d.decis.*329.*num.*11. vnde nil mirum si in Cathalonia contra-
23 rium seruatur, reste *Mich. Ferrer. obseruat.*173. quem refert *Mastrill. dec.* 113.*num.*8. sed tantum fuit introducta ex æquitate Sacri Cōsilij ad euitandum periculum, & scandalum, quæ possent subsequi, si sentētia foriudicationis contingeret executioni demandari; nam esse rem maximi præiudicij censuit,vt qui clericus est posset interfici vt laicus propter ipsius contumaciam, vnde iussit rātum supersederi. At in casu nostro cessat huiusmodi inconueniens,& præiudicium,nam quatenus sententia foriudicationis proferēda aliquando exequeretur, non diceretur exequi contra clericum, sed contra laicum,quia talis hodie reperitur, & per consequens cessater etiam occasio scandali.

Cōcludo igitur cognitionem criminis per laicū cōmissi dū clericus erat spectare ad Ecclesiasticū Iudicē; sed citatū pro eodē à seculari teneri omninò personaliter comparere ad allegandum fori declinatoriam, non ratione incapacitatis, prout si tempore citationis clericus esset,sed tātum incompetentiæ iuxta terminos *d.l.si quis ex aliena de iudic.* ex quo assumpto multùm equidem Iudicis Ecclesiastici iurisdictio adiuuatur:nā comparente reo remittitur eidem,vt suam exerceat iurisdictionem, quod aliàs non eueniret.

Supremum Collaterale Cōsilium, cui primo intuitu ardua, & noua visa fuit hæc determinatio, & contra praxim antiquam Tribunalium Regni,vt per *Vinc de Franch. d.dec.*329. quæ fuit à me fundamenta ipsius,eaque per me in scriptis relata, & postmodum discussa sollemniter coram Excellentissimo Prorege inter eos Sāctiores Patres fuit sūmè commēdata per rescriptum ad me directum teno-

tenoris sequentis. *Mañifico Señor. Por vuestra relacion de 31. del passado se hà visto en Colateral quan ajustadamente hauiades proçedido ala forjudica contra Luys Tallalatela inquisido en esse Tribunal de diuersos delitos, sin embargo de haueros presentado por su parte algunos decretos del, para impediros la execucion, y hauiendo sido todo conforme à justicia, y al zelo con que acudis al cumplimiento de vuestras obligaciones, no se me ofreçe que dezir en este particolar, despues de estimar como es justo vuestro cuydado, y quedado del con toda satisfacion &c. Nuestro Señor &c. Napoles* 3. *de Abril* 1632. *A lo que manderedes.* El Conde de Monterey. *à ter. Al Mañifico Señor Don Françisco Merlino Iuez criminal de la gran Corte de la Vicaria, y Commissario general de Campaña.*

SVMMARIVM.

1 *Maior pars Collegij, siue Vniuersitatis representat totam Vniuersitatem.*

2 *Minor pars Collegij censetur consentire electioni factæ per maiorem.*

3 *Electio prima vbi est nulla de iure, potest deueniri ad aliam.*

4 *Dispositio omnis tunc dicitur adimpleta, quotiès actus validè, & vtilitèr geritur.*

5 *Dispositio legis, siue hominis verificatur in primo actu valido.*

6 *Arbitrium prorogandi potestas non consumitur per actum, qui non habuit effectum.*

7 *Electio, quæ prima vice effectum non habuit, poterit de nouo fieri.*

8 *Facultas à Principe concessa non expirat, nisi sequuto effectu.*

9 Text. in l. boues, §. hoc sermone, de verb. signif. *non habet locum in fauorabilibus.*

10 *Verba statuti, seù priuilegij debent intelligi de primo actu.*

11 *Cautio de dote restituenda, vel danda consumitur contractis primis nuptijs.*

12 *Constitutio loquens de scrutinio, intelligitur de primo.*

13 *Conditio dicitur primo actu completa, quamuis non duret, vel nullum effectum sortiatur.*

14 *Sermo simpliciter prolatus, si relationẽ habet ad merum factum, verificatur in quocunq; actu etiam inualido.*

15 *Eligendi facultatẽ habens iure proprio, potest de nouo eligere, secus si alieno.*

16 *Electio nulla ope exceptionis, non est iterabilis.*

17 *Scientia semper præsumitur in eligente indignum.*

18 *Eligens indignum, amittit pro ea vice eligendi facultatem.*

19 *Electione facta indigni, deuoluitur ad superiorem eligendi potestas.*

20 *Electio facta per minorem partẽ Collegij praualet, vbi maior indignum scienter elegit.*

21 Decisio notab. Sacrę Rotę Roman.

22 *Electio facta per minorem partem sustinetur, etiam si electus à maiori sit habilis, sed tamen suspensus.*

23 *Qualitas adiuncta verbo regulatur secundum tempus verbi.*

24 *Vota maioris partis eligentis indignũ censentur adcrescere minori, qui dignum nominauit.*

25 *Eligentes nequeunt electionem primã mutare, quoties per eam est ius alicui quæsitum.*

26 *Electio facta per minorem partẽ sustinetur, quoties eligentes faciunt vti singuli, non autem vbi sit iure Collegij, sed refellitur hæc distinctio, numer.* 27.

27 Lambert. de iure patron. lib. 2. art. 5. quæst. 4. nu. 1. *reijcitur.*

Electionem factam à minori parte Capituli, siue Vniuersitatis substineri, vbi maior indignum, seu incapacem scienter elegerit, multaque de regula text. in l. Boues §. hoc sermone de verbor. significat.

CAPVT L.

VNiuersitas Squinzani Prouíciæ Hydrunti, quæ priuilegium habet eligendi sibi Iudicem quotannis, qui sibi ius dicat, siue Gubernatori assideat: congregata in mense Septembris 1628. plures ad id officium ciues nominauit, quorum vnus facto scrutinio habuit sex voces, alius quinque, & alius duas. Possessio tradita fuit Francisco Valenti, qui plures habuit, etenim quod maior pars efficit, id leges ratum habent, *ad text. in l. quod ma-*
1 *ior ff. ad municipalem*, & qui maiorem partem habet totam Vniuersitatem habere videtur, quia hæc trahit ad se minorem, *Rota Romana in nouiss. per Farinac. decis.* 443. *num.* 4. *&* 5. *tomo* 1. *part.* 2. *Cardin. Caualer. decisio.* 21. 439. *&* 519. *Maceraten. variar. resolut. lib.* 1. *resolut.* 104. *num.* 13. & minor pars hoc casu censetur con-
2 sentire electioni factæ per maiorem, *Paul. Staiban. consil.* 45. *num.* 2. *Beltram. in addit. ad decis. Ludouis. postea Sum. Pontific. Gregor. XV. decis.* 452. *sub num.* 23.

Sed remoto prædicto Francisco ab exercitio illius officij ordine magnæ Curiæ, ex quo alterius administrationis syndicatum non dum præstiterat seruata forma Regię Pragmaticæ; comparuit eadem Vniuersitas in Magna Curia, petens decerni sibi licere de nouo se congregare pro facienda electione Iudicis. dicebat
3 enim hoc esse de iure, quod vbi electio prima est nulla deueniatur ad aliam, prout ex pluribus comprobat *Phœbus decis. Lusitan.* 101. *num.* 4. *& sequent. Iacob. Anton. de Mauro allegat.* 55. *num.* 5. etenim omnis dispositio
4 siuè legis, siuè hominis, tunc adimpleta dicitur, cum actus validè, & viriliter geritur, vnde is effectus sortitus sit, quo plenè sit satisfactum menti disponentis. Probatur hoc theorema satis eleganter *in l. hac conditio filia mea in princ. de condit. & demonstrat.* vbi conditio *cum nupserit*, non impletur contractis inutili-
5 bus nuptijs, vndè *Paul. de Castr. ibidem in fine*, *& Soccin. vltim. notab. aiunt*, nota dispositionem siue legis, siue hominis verificari in primo actu valido, non autem in primo actu inualido. Rursus in *l. si maritus §. final. ad legem Iuliam de adulterijs*, vbi prima adulterorum delatio, quæ nulla est, non habetur in consideratione, & ideò poterunt de nouo accusari. Vlterius *in l.* 2. *§.* 1. *de option. legat.* si is, cui electio centum amphorarum vini legata sit, acetum elegerit, actus optionis non dicitur consumptus, ideòque poterit de nouo vinum eligere, vbi *glosa* ait, nihil referre, an aliquid non fiat, vel non iure fiat, & huc pertinet id, quod dicit *Bald. in cap. olim ex literis, co-*
6 *lum.* 2. *de rescript.* vbi potestas prorogandi arbitrium non consumitur per

actum

actum prorogationis, qui non habuit effectum.

Et in propria materia electionis,
7 de qua agimus est *text. in cap. si electio de elect. in 6.* vbi si prima vice electus electioni consentire noluerit, vel renunciauerit, vel morte præuentus sit, vnde electio effectum nõ habuerit, poterunt eligentes de nouo eligere, & ideò *Roffred. in suis quæstionib. Sabatin. quæst. 1.* docuit, quod facta per eum, qui potestatem ad hoc habet, electione Episcopi, quę aliquo casu effectũ non habuerit, poterit electio de nouo fieri; idem tenet *Bart. Brix. q. 79. Bal. & Alberic. in l. qui per salutem, per illum text. ff. de iureiurand.* & expressè *Raphael Cuman. in d. l. hac conditio filia mea ff. de condit. & demonstrat.* cum alijs latissimè in illius sententiæ confirmationẽ traditis per *Andr. Tiraquell. in l. Boues §. hoc sermone limit. 1. num. 5. & 6. de verbor. significat. Rota Romana decis. 405. inter nouiss. collect. per Farinac. tom. 3. par. 2. Anton. Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de legibus conclus. 3. num. 30.* & facit regula illa, non præstat impedimen-
8 tum, quod de iure non sortitur effectum: idque regulare esse in omni facultate à Principe concessa, quod nõ expiret nisi sequuto effectu, *Innoc. in c. in causis col. 2. de elect. Imol. in cap. constitutus notab. 5. de concess. preben. Angel. in l. iudicium soluitur ff. de iudic. Bald. in l. fideicommissa §. si quis de legat. 3. Roman. cons. 504.* & ita limitari regulam *d. l. boues §. hoc sermone* dicit *Anton. Gabr. lib. 6. tit. de legib. conclus. 2. num. 28. & 30.* & in specie electionis tenet *Berous cons. 106. num. 29. & 30. vol. 1.* quos ad rem allegat, & sequitur *Io. Vinc. de Anna* in propria nostra materia *allegat. 139. nu. 32.* additq; *nu. 31.* quod in fauorabilibus non habet locum regula *text. in d. l. Boues §. hoc sermone*, quæ introducta est pro materijs odiosis tantũ, nam in fauorabilibus potestas non consumitur vnico actu, *Bart. in l. si ita de auro, & argent. legat. Afflict. decis. 393. Gozzadin. cons. 6. nu. 83. Loffred. cons. 7.* cum alijs per *Anton. Gabr. loco proximè citato nu. 37. limit. 6.*

Sed his se opposuit Doctor Ioannes Sandalus, qui in scrutinio prædictæ electionis habuerat quinque suffragia, iàm non esse permittendum
10 Vniuersitati de nouo eligere, eo quod verba priuilegij Serenissimorum Regum, quibus eidem permittitur vnoquoque anno sibi Iudicem eligere, de vnico, & primo actu electionis intelligi debent, in quo consumuntur, perficiuntur, & finiuntur, ita vt priuilegium, siuè statutum locum non habeat, vulgata *dicta regula text. in l. boues §. hoc sermone*, quam habere locum in omni dispositione tradunt *Alexand. consil. 16. nu. 9. lib. 4. Francisc. Curtius cons. 132. colum. 1. Iason consil. 36. vers. ista responsio lib. 3.* & confirmatur perbellè *in l. cum pater 79. §. pater certam ff. de*
11 *legat. 2.* vbi primis tantum nuptijs consumitur cautio de dote danda, vel restituenda, *vbi glos. in verb. non oportet*, allegat *textum concordantem in l. dotis de iure dotium, & in l. stipulatio ff. eodem titulo*, & propriè in materia fauorabili est *tex. elegans in l. matrimonij ff. qui, & à quibus*, vbi manumissio ancillæ locum non habet, nisi ab eo fiat, qui primas cum ea contraxerit nuptias, ibi, *Quasi de his nuptijs Senatus senserit, quæ post manumissionem nullis alijs interpositis secutæ fuerint*; cum alijs, quæ ad rem latissimè tradit *Tiraquell. in princ. commentarij ad d. §. hoc sermone.*

12 Et in propria materia scrutinij, vel communis electionis, quod constitutio loquens de ipso, intelligatur de primo, docuit *Ioan. Monac. in cap.*

eum expediat col.2. de elect. in 6. Tiraquell. loco citato nu. 60.

Et confirmatur; nàm regulare est
13 in omni conditione, vt sit primo actu
completa, quamuis de facto etsi non
duret, vel nullum effectum sortia-
tur, *ex text. in l. mulier §. si quis hae-
reditarij de condit. institut.* vbi *Bart. &
in l. Maeuius in princ. de condit. & de-
monstrat. l. quidam cum filium de verb.
obligat.* de qua latè agit *Bald. in rubr.
C. de institut. & substitut. & in l. 1.
col. 5. vers. quaero numquid sufficiat, C.
de his, quae poenae nomin.* & probat *tex.
in l. haeredibus in princ. ff. ad Trebellian.
l. ex facto §. si quis autem susceperit eod.
titulo, l. cum vxori C. quando dies legat.
cedat, l. si quis haeredem, vbi glos. verbo
& omnes C. de institut. & substitut.* &
latè comprobat *Tiraquell. in l. si vn-
quam, verbo susceperit liberos nu. 187.
C. de reuocand. donat. & in d. §. hoc ser-
mone in princ. nu. 118.*

Rursus regula illa, quod sermo
14 simpliciter prolatus intelligitur de
primo actu valido, & qui effectum
sortitur, locum habet quoties actus
de quo agitur, habet relationem ad
ius; nàm si relatio fiat ad merum fa-
ctum, intelligitur de quocunque
actu, qualitercunque consumato etiā
inualido, ex *text. in l. fideicommissa
§. si quis decem de legat. 3.* à quo id de-
sumpsit *Bald. in d. l. qui per salutem ff.
de iureiurand.* quem citat *Tiraquell.
d. limit. 1. nu. 37.*

Item tunc is, qui facultatem habet
15 eligendi, poterit, si inutiliter elege-
rit, de nouo eligere, cum id habet iu-
re proprio; at si facit ex potestate
sibi ab alio tributa nullatenus pote-
rit, ita probat *text. in l. si compromissa-
rius de elect. in 6. iuncto cap. vt circa
eodem titulo,* & voluit *Bart. in l. 2. de
option. legat. & in l. serui electione in
princ. vbi Alexand. alios adducit de
leg. 1. Ioan. Monac. Ioan. Andr. Paul. de
Castr. Iason. Hostiens. Cardin. Florent.
Imol. Cyn. Bald. & alij,* quos refert
*Tiraquell. ad d. §. hoc sermone limit. 1.
num. 43. Anton. Gabriel d. conclus. 3.
num. 32.*

Vlterius cum electio praedicti Frā-
cisci Valentis nō fuerit nulla ipso iu-
re, sed ope tantum exceptionis syn-
16 dicatus nō praestiti oppositae per par-
ticulares, vnde venit Iudicis officio
emendanda; non est iterabilis, quia
in hoc differunt actus nullus ipso iu-
re, & actus nullus ope exceptionis,
vt primus possit iterum fieri, secun-
dus nequaquam prout eleganter cō-
siderat *Bald. in l. vlt. col. 1. quaest. 4. C.
de contrahend. empt.* & in propria ele-
ctionis materia docuerunt *Innocent.
Hostiens. Bald. Panormitan. & alij Ca-
nonistae in cap. publicato de elect.* & se-
quitur *Tiraquell. d. limit. 1. nu. 56.*

Cum ergò prima electio in perso-
nam praedicti Francisci Valentis fue-
rit nulla tanquam scienter facta in
indignum, eo quod notorium erat
ipsum syndicatui prioris administra-
17 tionis non paruisse, & in his termi-
nis scientia semper praesumitur, *Ad-
ditio ad glos. in cap. scriptum est, verbo
praesumptione de elect. Rota Romana
apud Cardin. Caualer. decis. 231. nu. 3.
Lambertin. de iure patronat. lib. 2. par. 1.
quaest. 10. artic. 4. Roccb. de Curte eod.
tract. verbo honorificum nu. 16. & 17.*
18 vnde Vniuersitas facultatem eligen-
di pro illo anno amisit, *ad text. in
cap. gratum de postulat. Praelator. & in
cap. bona memoriae il secondo de elect. &
in cap. cum in cunctis §. vlt. cum alijs
concordant. eodem titulo,* quorum re-
gula procedere etiam in electionibus
factis à personis laicis tenet *Imol. in
l. cum quidam col. 1. vers. item nota,
quod vbi de legat. 2. Rota in recollect.
per Farinac. decis. 216. num. 6. par. 2.
tom. 1. Marius Anton. variar. resolut.
lib. 1. resolut. 3. nu. 1. & resolut. 4. nu. 2.*

Horat.

Horat. Viscont. in suis conclu. iur. verb. elector, Lambertin. de iure patron. p. 3. lib. 2. quaest. 4. art. 5. latè Caldas de iur. emphyt. lib. 3. cap. 1. num. 60. extenditurq; etiam ad Imperatoris electionem, si credimus *Restaur. Castal. tract. de Imperatore quaest. 15. in princ. num. 8. Cald. ibidem num. 63.* Ideòque
19 vel potestas eligendi deuoluitur ad superiorem *ex tex. in §. si quis autem oratorij, authen. de Sanctiss. Episc. Glos. Alberic. & alijs, quos citat Tiraquell. d. limit. 1. num. 34.* vel si in electione prędicta alius sit nominatus, siue po-
20 stulatus, licet per minorem partem suffragiorum, ipse remanet electus, ita probatur tàm expressè, quàm eleganter *in cap. congregato de elect.* vbi si maior pars capituli indignum eligat, substinetur electio facta per minorem partem in personam dignam in eodem scrutinio, & idem probatur *in d. cap. gratum*, ibi. *Ac ideò ad alios pauciores numero de postulat. Praelator. vbi glos. in verb. pauciores allegat*
21 *concordantes*, sicque in terminis determinatum fuisse *per Sacr. Rot. Rom. refert Cardin. Caualer. dicta decis. 231. num. 2.* quod vbi maior pars patronorum indignum praesentauerit, beneficium debet cōferri in personam dignam, & habilem licet praesētatam à minori parte, quia hoc casu totum ius residet in persona illorū, qui praesentauerunt habilem nec fit ad superiorem deuolutio, sequitur *Marius Anton. var. resolut. lib. 1. resolut. 19. n. 1.*
22 dicens, id procedere, etiam si electus à maiori parte esset habilis, sed tamen suspensus; nam attenditur tempus electionis, an quis sit capax, vel ne,
23 eoquod qualitas adiecta verbo regulatur secundum tempus verbi, *l. in delictis §. 1. ff. de noxal. l. Titio ff. de militar. testam. Cardin. Caual. dicta decis. 231. num. 1.* Ideòque hanc sententiam quod electio substineatur in personam habentem minora suffragia, tenuerunt etiam *Paul. de Citadin. de iure patronat. par. 12. nu. 2. Roech. de Curt. in eodem tract. verb. honorificeū num. 43. & num. 16. & 17. Barbos. de potest. Episcop. allegat. 72. num. 198. & rursus eadem Sacr. Rot. Ro. in recollectis per Farinac. decis. 625. num. 3. par. 2. tom. 2.* imò *Cardin. Tusc. pract. concl.*
24 *tom. 3. lit. E. concl. 80. num. 11.* subdit, quod vota maioris partis, quae indignum scienter elegerit, censentur ad crescere ei, qui à minori digniter est electus.

25 Cōsequitur ex his, ius fuisse quaesitū ipsi Ioanni Sandalo, qui habuit quinq; voces in scrutinio electionis: vnde in eius praeiudiciū non est permittendum Vniuersitati de nouo eligere; nam vt *Bald.* ait *in l. qui post aditam C. de impuber. & alijs substit.* quoties est alicui ius quaesitum per actū ptimo loco gestum, eligentes non possunt electionem mutare, variare, seu de nouo facere, *cap. cum inter canonicos, & c. publicato de elect. & pluribus confirmat Tiraquel. ad d. §. hoc sermone limit. 23.*

Sed pro Vniuersitate replicabatur, assumptum illud, quod vbi maior
26 pars indignum elegerit scienter, totum ius deuoluitur ad electum per minorem, locum habere vbi electio fit ab eligentibus vti singulis, non autem vbi fit iure Collegij, vel Vniuersitatis, eoquod integra potestas hoc casu residet penès maiorem partem, & minor non est in consideratione, prout diffusè declarat *Lambertin. de iure patronat. par. 3. art. 5. quaest. 4. num. 1. vers. quod tu intellige*, iuxta quàm distinctionem resoluit *Rota Romana in vna Firmiana altaris relata per Farinac. dec. 568. nu. 2. par. 2. tom. 4.* Cuius semitas insecuta est Magna Cur. Vic. in hac causa declarando licere Vniuersitati iterum se congregare

gregare ad nouam electionem. Sed ab ea discessit S. Cons. facta in eo relatione, adhibitaque maxima causæ
27 cognitione fuit resolutum; distinctionem illam traditam per *Lambertinum* (salua tamen semper reuerentia *Sacræ Rotæ Romanæ*) nullatenus posse de iure substineri, vtpotè quæ apertè contradicit *textui in d. c. cõgregato*, vbi expresſè de capitulo mẽtio fit, electionemque Niuernensis Episcopi iure Collegij, seu Capituli necessariò fieri debuerat, idemque *in d. cap. gratum de postulat. Prælat. & in cap. dudum de electione*.

Reuocatum fuit ergò decretum Mag. Curiæ Vicariæ, & decisum electionem factam per minorẽ partem in personam Doctoris Ioannis Sandali firmam remanere debere.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas ante omnia probari debet.*
2 *Depositio socij criminis facit inditium ad torturam in assassinio.*
3 *Inditia ad torturam sufficiunt ad fundandam iurisdictionem Iudicis laici in crimine assassinij.*
4 *Socij criminis infamia purgatur per torturam.*
5 *Tortura ex informatiuo non infertur Neapolitanis, nisi præuia dispensatione Regij Collateralis Consilij.*
6 Regula tex. in l. Boues §. hoc sermone de verb. significat. *habet locum præcipuè in dispositione hominis.*
7 *Actus qui fit iure proprio potest reiterari, secus iure alieno.*
8 *præsertim in Iudicialibus.*
9 Regula text. in d. l. Boues §. hoc sermone de verb. significat. *procedit in odiosis.*
10 *Dispensationes omnes sunt odiosa.*
11 *tot requiruntur, quot sunt obstacula.*
12 *Illegitimus per Papam dispensatus ad obtinendum beneficium, non poterit nisi primum tantum obtinere.*
13 *Episcopus dispensatus à Summo Pontifice ad testandum de bonis Ecclesiasticis, non poterit facere nisi primum testamentum. sed contra num.* 14.
15 Decisio Sacræ Rotæ Romanæ.
16 Regula text. in l. Boues §. hoc sermone *non habet locum, vbi actus de sui natura est renouabilis.*
17 Gramaticus cons. 64. num. 12. *commendatur circa repetitionem torturæ ex processu informatiuo.*

Torturam semel illatam Ciui Neapolitano ex processu informatiuo præuia dispensatione Supremi Collateralis Consilij non posse iterari sine noua dispensatione.

CAPVT LI.

Confert ad ornatum regulæ *text. in l. Boues §. hoc sermone de verb. significat.* de qua egimus latè in præcedenti, id, quod aliàs discussum fuit in Mag. Cur. Vicariç in causa Francisci de Auxilio Ciuitatis Auersæ imputati de assasinio, qui perierat remitti ad Iudicem Ecclesiasticum, ad quod necessariò præcognoscendum

1 dum erat, an qualitas huius criminis esset sufficienter probata: quod regulare est in omni actu, ex quo iurisdictio fūdatur ad *tex. in l. 2. §. sed si dubitetur de iudic.* & in propria materia docet *D. meus Reg. Tapia ad Constitutionem Regni de personis num. 7. tit. de Episc. & cleric.* nosque latiùs disseruimus *in cap. 40. num. 3.* Fundamentum intentionis Fisci totum repositū erat in depositione Didaci de Storia
2 vnius ex mandatarijs, quam facere inditium ad torturam in crimine assassinij docuerunt *DD. relati per Farinac. de indit. & tortur. quæst. 43. n. 65.*
3 Quæ inditia sufficere etiam ad fundandam iurisdictionem Iudicis laici in clericum inquisitum de hoc crimine docuerunt *DD. per nos relati eod. cap. 16.*

Sed dicebatur contra, eam conclusionem procedere, vbi depositio prædicti socij criminis sit in tortura cōualidata, etenim ex ea cōfessione confitens redditur infamis, isque nō
4 admittitur sine tortura ad purgandā infamiam, *l. ob hoc carmen §. si ea rei conditio ff. de testib. c. illi qui quæst. 5. c. in primis 11. quæst. 1. Marsil. latè in pract. §. diligenter num. 62. Fulgos. cōs. 173. cū mille alijs relatis per Farinac. d. quæst. 43. num. 134.* Difficultas ex eo oriebatur, nàm socius hic duas fecit depositiones, vnā in mēse Nouembris 1631. Alterā in mēse Aprilis 1632. Primam conualidauit in tortura, præuia tamen dispensatione Regij Collateralis Consilij, quia ci-
5 uis Neapolitanus erat: contra quos ad torturam ex processu informatiuo aliter deueniri non potest, ex gratia cōcessa huic fidelissimæ Ciuitati per *Inuictissimum Cæsarem Carolū Quintum in anno* 1540. cuius meminit *Ioan. Anton. de Nigr. ad c. Regn. Si cum sceleratis num. 8. latiusque Vinc. de Franch. decis. 143. num. 2. & 3.* In hac non fuit nominatus Franciscus de Auxilio, sed tantùm in secunda, quæ fuit conualidata absque dispensatione. Vnde iudicauit Mag. Cur. Vicariæ nullam habendam esse rationem de prædicta conualidatione, quæ non poterat robur assumere ex prima dispensatione: etenim hæc iam suum effectum sortita erat in primo actu,
6 ex *reg. text. in d. §. hoc sermone*, quæ propriè locum habet in dispositione hominis, prout aliàs dixit *Andr. in c. 1. §. quin etiam Episcop. vel Abbat. & notat Minad. in repet. constit. In aliquibus, notabil. 3. num. 20.* & plures cumulat *A. Gabr. com. con. lib. 6. tit. de legib. nu. 34.* & faciunt, quæ in præcedenti diximus, quod verificatur in actu valido prout erat præsens.

Et confirmatur ex ea notabili distinctione, quam tradunt *DD.* quod
7 etsi quis inutiliter actum fecerit, si tamen non facit iure proprio, sed facultate ei à superiore tributa, tunc non potest actum reiterare, vt per *Innoc. in cap. in literis col. 1. & ibi Ioan. And. in verb. fructus de offic. deleg. Ioan. Monac. in cap. cum expediat col. 1. vers. item qui facit de elect. in 6. & in cap. si tibi ad finem de prebend. in 6. Marian. cons. 89. nu. 24. & seq. Ant. Gabr. loc. cit. num. 32.* & docet *Tiraquell. ad d. l. Boues §. hoc sermone limit. 1. nu. 40. vbi*
8 *nu. 47.* subdit hanc doctrinam procedere sine dubio in iudicialibus, per *text. in l. si vt proponis, & l. si Præses C. quomodo, & quando Iudex*, & sequitur *Rota Romana in nouiss. par. 1. decis. 47. nu. 9. vers. 3.* facitq; id, quod etiam deduximus in præcedenti, regulam *text. in d. §. hoc sermone* esse inductam
9 pro rebus odiosis, ex *Ioan. Vincent. de Anna alleg. 139. num. 32.* & tales esse dispensationes omnes non est ambi-
10 gendum, vtpote, quæ sunt contra regulas Iuris, vt in *cap. 1. de filijs presbyt. Aegid. dec. 482. & cons. 32. col. 2. Paris. cons.*

cons.37.num.11.lib.4. latèque eadem Rota Romana. dicta par.1.decis.454. num.2. vbi perbellè differitur, an & quando dispensatio censeatur odiosa, vel fauorabilis. Vnde proditum est id, quod tradunt *Franc.in cap.non potest de præbend. Gemin.cons.33. Rota Romana in nou.par.1.decis.233.num. 22.Gratian.discept.forens.tom.2.cap.*
11 *397.num.39.* quod vna dispensatio non tollit omnes defectus, sed tot requiruntur, quod sunt obstacula, eleganter *Surd.cons.245.n.4. & 5.vol.2.*

Hinc & *Archidiac. in d.cap.1.ad fin. de fil. presbyt.* notabiliter refert, pro-
12 nunciasse Bonifacium Papam, quod si illegitimus dispensatus sit ad obtinendum beneficium, poterit primum tantum assequi, non autem secũdum absque noua dispensatione, sequitur *Luc.de Penn.in l.si quis decurio col.2.C. de decurion. lib.10. & Bald.in cap. innotuit vers.quæro dispensatum est de elect Philip.Franc.in cap.non potest, de præbend.in 6.col.vlt.Dec.cons.169. col. 1.& cons.152.num.4.& tenuit Rota Roman. decis.339. incipiente, si legitimus,* quã refert, & sequitur *Tiraquel. ad §.hoc sermone in princ.num.30.* qui tandem *num. 34.* dissidentium opiniones sic conciliat, vt regula locum habeat quando illegitimus primum beneficium cum effectu obtinuerit ex vi dispensationis.

Huc spectat etiam id, quod elegãter consulit *Dec. cons.512. incipiente. Cùm Reuerendissimus Cardinalis nu.3.*
13 quod si Episcopus dispensatus sit à Summo Pontifice, vt possit de bonis Ecclesiasticis testari, dispensatio intelligenda sit de primo tantummodò testamento, non autem de secundo, quamuis regulariter primum per secundum tollatur, sequitur *Tiraquell. citato loco num.28.*

14 Et licet hæc *Decij* doctrina validè impugnetur per *Sarmient. de reddit. Ecclesiastic.par.4.cap.4.post Ioannem Andream in cap. non potest in fine de præbend. in 6. Bald. in capit.1.numer. 21.de pac.Constan.Alexand.ad Bart.in l.omnes Populi num.29.de iustit.& iur. Molin. de Hispan. primogen. libr. 2. capit. 12. num.45. & noster Camer. in capit. Imperialem fol. 62. column. 2. versic. sed pulchrum erit,* vbi latè de hoc agens asserit, quod iuraret illud resupinũ respõsũ nõ fuisse *Decij*. Vn-
15 de *Rota Roman. in nouiss.part. 1. d. decis.47.* latè disputando tenuit dispensationem illam tribuere facultatem Episcopo disponendi toties quoties sibi visum fuerit, & rursus idem determinauit in alia relata per *Farinac.tom.1.par. 1.decis.405. & sequitur Facchin. controuers.forens. libr. 5. capit.49.per totum.* Neque ab hac sententia Magn. Curiæ di-
16 scessit, sed tamen dictum fuit, hoc euenire specialiter in casu per eos posito, propter testamentorum naturam, quæ est reuocabilis vsq; ad vltimũ vitę spiritum; vnde non dicitur primum testamentum subsistere, quandiù fuerit reuocatum; ideòque non habet locum *reg. tex. in d.§. hoc sermone, Rota Romana in nouiss. per Farinac. decis.463. num.6.* quia nec etiam Pontificis dispensantis intentio effectũ habuisset, cũ alijs rationibus traditis per *Dominos de Rota ibidem*, quæ nullatenus possunt applicari in casu nostro, in quo primus actus idest conualidatio primæ depositionis validus fuerat, nec erat reuocabilis. Quæstio in eo tantummodò versabatur, vtrum noua secunda depositio poterat conualidari ex illa dispẽsatione, quæ semel suum sortita fuerat effectũ, super qua iudicauit opus fuisse noua dispensatione, & impartitus fuit inquisito terminus ad probãdum incumbentia super clericatu, referente sepiùs à nobis collaudato

D.

D. Consil. Sanfelicio morum, ac generis nobilitate clarissimo.

17 Vidi post hæc scripta, articulum in terminis pertractatum per doctissimum *Regium Cons. Thomam Gram. in suo cons. 64. num.* 12. vbi ferè per eadem fundamenta, quæ nos attulimus, concludit, torturam semel illatam ex processu informatiuo vigore *cap. Regni si cum sceleratis*, non posse contra reum repeti, quem sequitur *Ioannes Anton. de Nigr. in d. cap. si cum sceleratis num.* 10. *Anton. Gabr. com. conclus. lib. 6. tit. de legibus d. conclus.* 2. *num.* 35. *& Mar. Burgio in tract. de mod. proceden. ex abrupt. cent.* 1. *quæst.* 24. *num.* 3. tantò fortiùs dicendum erit, non posse repeti contra Neapolitanos, quo casu læditur non tantùm ius commune, sed etiam gratia eisdem concessa à Serenissimis Regibus.

SVMMARIVM.

1 *Vxor potest repetere dotes, siue iura dotalia viro vergente ad inopiam.*

2 *.. vel vbi maritus bannitus est.*

3 *Remedium* l. si constante ff. solut. matrim. *quare non sit plenaria dotis restitutio.*

4 *Mors ciuilis aquiparatur naturali; sed de veritate nu.* 17. *&* 18.

5 *Pactum de dote lucranda in casu mortis, habet locum in ingressu religionis.*

6 *Fideicommissum debetur substituto, statim facta professione grauati; sed contra num.* 14.

7 *Decisio notabilis Senatus Parisiensis.*

8 *Vxor viri ciuiliter mortui potest dotes repetere ex iuris æquitate.*

9 *.. et etiam dotarium, siue ante nuptialem donationem.*

10 *Pœna perpetui carceris successit in locum antiquæ damnationis in metallum.*

11 *.. et morti aquiparatur.*

12 *.. et imponitur per ius canonicum vbi de iure ciuili irrogatur pœna mortis naturalis.*

13 *Vidua dicitur mulier, cuius maritus bannitus est, captiuus, vel condemnatus ad triremes.*

14 *Mors ciuilis non aquiparatur naturali.*

15 *.. naturalis grauati restituere fideicommissum, omninò expectanda est.*

16 *Verba debent intelligi propriè, & non fictè.*

18 *Mors ciuilis non aquiparatur naturali, nisi in casibus à iure expressis, vel vbi idem resultat ab vtraque effectus.*

19 Tex. in l. final. C. de Episc. & cleric. *declaratur.*

20 *Mors ciuilis non aquiparatur naturali, quotiescunque spes est, vt ciuiliter mortuus redeat ad primæua iura.*

21 *Matrimonium nulla pœna hodie dissoluitur de iure canonico.*

22 Textus in l. 1. C. de repud. *declaratur.*

23 *Vxor de iure ciuili poterat à marito seruo pœna effecto recedere.*

24 *.. deportati non habebit remedium* l. si constante ff. solut. matrim. *vbi Fiscus bona ipsius non occupasset.*

25 Vin. de Franch. dec. 562. & 689. Mastrill. dec. 283. *cũ aliis, in quibus casibus procedant.*

26 *Vxor quatuor casibus potest agere ad dotis restitutionem.*

27 *Decisio notabilis Regij Collateralis relata per* D. Regentem Tapia.

28 *Maritus bannitus restitutus ex principis gratia qua bona recuperet.*

Vxori eius, qui perpetuo carceri damnatus est, actionem pro omnimoda, & plenaria dotium consecutione non competere, nisi tantummodò remedium, l. si constante ff. solut. matrim.

CAPVT LII.

1 VIro ad inopiam vergente piè admodū muliebri fragilitati consultum est, vt dotes, & ante nuptiales donationes repetere vxoribus liceat, *ad textum in l. si constante ff. solut. matrim. & in l. seruum ff. de manumiss. & in l. vbi adhuc C. de iure dotiū*, quod regulariter non liceret, nisi soluto matrimonio *l. 2. in princ. ff. eodem titul.* nec etiam viro volente dotem restituere, *l. vnica C. si dos constant. matrim.* Id ex Prudentum interpretatione receptum est procedere, vbi-
2 cunque mariti conditio deterior fiat, sic licere banniti vxori docet *Bart. in d. l. si constante numer.* 20. eoquod propter bannum cogitur maritus peregrinari, videturque ex hoc incipere male vti substantia sua: Idemque in marito vagabundo tradit *Crotus in eadem l. si constante num.* 27. quem sequitur *Riminal. consil.* 599. *nu.* 4. *lib.* 3. *& in prin. inst. quib. alien. lic. n.* 340. de cuius veritate agit *Barbos. in ead. l. si constante num.* 30. *vers. si vlterius*, eamque opinionem communem dicit *Bald. Nouell. eodem loco num.* 49. Quod fortiùs dicendum est procedere in nostris foriudicatis, propter bonorum publicationem illorum sententiæ annexam vigore *Constitutionis Regni incipien. foriudicatorum bona*, quod est expresse dispositum per aliam *Regni Constitutionem*, *qua incipit pœna carere*, eòquod publicatis omnibus bonis mariti, vel parte ipsorum, iam dicitur vergere ad inopiam, quamuis ex alijs sit diues ex traditis per *Palat. Ruuios in cap. Per vestras* §. 18. *num.* 28. *de donat. inter.* multosque ad hoc adiungit *doctissimus Mastrill. decis.* 283. *num.* 3. *vsque ad* 10. *Vincent. de Franch. decis.* 689. & plures allegant *Addentes ad Gizzarell. decis.* 4. latè & eleganter *Andr. Gail. de pac. public. lib.* 2. *capit.* 16.

3 Sed quia dotium restitutio ex remedio *d. l. si constante, cum suis concordantibus*, non est omnimoda, & plenaria restitutio, prout benè existimat *Bart. ibidem numer.* 53. cum adhuc fructus sint obnoxij alimentis mariti, cęterisq; oneribus matrimonij, nec vxor de dote disponere potest, prout si verè, & propriè restituta fuisset *d. l. vbi adhuc C. de iur. dot. Afflict. decisione* 9. *per totam*, & latiùs notat *Cacheran. decis.* 135. *numer.* 9. *Gail. d. cap.* 16. *num.* 2. Vnde magis videtur remedium sequestrationis dotium in manibus vxoris, vt ipsamet suæ securitati incumbat, oneraque coniugij commodiùs supportentur, eiusque tantummodò administratio censetur à viro in eam translata, §. *illud quoque authen. de æqualit. dot.* vnde bona remanent adhuc dotalia, & sub eadem natura, prout erant antea penès maritum, *Anchar. cons.* 119. *nu.* 6. *Ludouic.* dec.

decis. Lucen. 21. *num.* 57. latiusque comprobant *doctissimus D. Io. Franc. del Castillo decis. Sicil.* 24. *num.* 2. *cum sequent. Barbos. in d. l. si constante numer.* 46. *& num.* 51. *vers. vlterius*, vbi concludit hanc esse magis communem sententiam, quod non sit propria, & vera dotis restitutio, cum eius effectus non habeat. Ideo condemnato per Supremum Tribunal Sāctæ Inquisitionis Anello de Vicarijs ad pęnā perpetui carceris, cōparuit eius vxor in M. C. V. prætendens pinguiori remedio esse sibi subueniēdum pro suarum dotium repetitione, scilicet omnimoda, & vera restitutione, ex qua plenum dominium illarum consequi possit, ne sit obstricta alimentis mariti alijsque matrimonij oneribus: etenim ex condemnatione prædicta erat factus casus restitutionis.

Ad quod fundandum dicebatur multis iuris locis comprobatum
4 esse, mortem ciuilem æquiparari naturali. Primo *in l. Gallus §. & quid si tantum deliber. & posthum.* vbi pęna aquæ, & ignis interdictionis æquiparatur morti. Secundo *in l. si decesserit ff. qui satisd. cogãnt.* ibi; *decesserit, aut amiserit Ciuitatem*. Tertio *in l. ex facto §. si quis rogatus il secondo ad Trebell.* vbi qui seruus pœnę effectus est, decessisse videtur. Quar-
5 to *in l. final. C. de Episcopis, & clericis* vbi disertissimè statuitur, pactum de dote lucranda in casu mortis habere locum, vbi alter ex coniugibus religionem ingressus est. Vnde *Bartol. in l. cum pater §. hæredi-*
6 *tatem de legat.* 2. primus omnium docuit, substitutum hoc casu admitti ad fideicommissum statim facta professione, vt ciuilis mors operetur omnes effectus naturalis, cui se subscripserunt Patres omnes antiquæ scholæ, quos sigillatim enumerat *Peregrin. de fideicommissis artic.* 28. *numer.* 63. *Osasch. decis.* 126. *in fine*, *Surd. consil.* 90. *num.* 8. *Abb. in capit. in præsentia de probat. Rolan. de lucr. dot. quæst.* 95. *numer.* 18. *& consil.* 97. *numer.* 41. *libr.* 2. *Vincent. de Franch. decis.* 14. *num.* 7. *Simon. de Petr. de interpretat. vltim. voluntat. libr.* 2. *interpretat.* 1. *dub.* 1. *solution.* 6. *numer.* 5. *Maynard. decis. Tholosan.* 73. *libr.* 5. *Villalobos commun. opin. verb. mors ciuilis versic. nota* vbi dicit esse notandum, quod Monachus, seruus, & in perpetuum exulatus effectualiter dicuntur mortui, latiùsque hanc sententiam comprobat, & defendit *Ioseph. de Rustic. ad l. cum Auus de condit. & demonstrat. libr.* 5. *capit.* 7. *per totum*, qui omnes eam vocant magis communem, & receptam, & in iudicando, & consulendo ab ea non esse recedendum, latè *Ioseph de Sesse decis. Regn. Aragon.* 44. prout non recessere Senatum Parisiensem, vt re-
7 fert *Annæus Robert. lib.* 4. *rer. iudicatar. cap.* 16. vbi multis comprobat, condemnatum ad triremes esse habendum pro mortuo, ideoque in casu inibi posito bona fuisse applicata substituto, excluso penitus Fisco, & similiter Senatum Pedemontanum in specie relata per *Gaspar. Thesaur. libr.* 3. *quæst. forens. quæst.* 36. *numer.* 7. vbi declaratum fuit, statim facta Monachi professione, esse habendum pro mortuo, & fieri locum substituto, eamque decisionem fuisse factam, toto sedente Senatu, qui timuit ab hac opinione discedere.

Sed magis in specie esse vxoribus permissum dotes repetere, viro
8 ciuiliter mortuo, iuris æquitate suadente, probatur tàm expressè, quàm eleganter *ex Alexandri Constitutione in l.* 1. *C. de repud.* vbi ait.

dotis exactionem æquum esse
vxori competere aduersus virum
aqua, & igne interdictum, vel de-
portatum, Ex cuius dispositione sic
decisum per Sacrum Cõsilium dicit
Vincent. de Franch. decis. 562. cuius
meminit *Molfes. ad Consuetud. Neap.*
par. 4. *quæst.* 47. *nu.* 23. Idque haben-
do pro absoluto Cõcistorium Sacræ
9 Conscientiæ Regni Siciliæ, determi-
nauit non solùm dotem; sed etiam
dotarium vxorem foriudicati repete-
re posse, tradit *Mastrill. decis.* 283.
num. 26. *& seq.* lateque de his agit
Carot. decis. 106. dicens, procedere,
siue maritus condemnetur ad trite-
mes, siue alia quacunque morte
ciuili, quos sequitur *Cutell. in*
tract. de donat. contemplat. matrim.
prima tract. discurs. 2. *par.* 2. *num.*
64. *Fontanell. de pact. nupt. tom.* 2.
claus. 7. *glos.* 2. *par.* 19. *num.* 61. *Gail.*
d. cap. 16. *num.* 15.

Et quidem hoc fortiùs conuince-
10 re dicebatur in casu præsenti: ete-
nim pœna perpetui carceris, quæ
est inter omnes vilissima, vt elegan-
ter notat *Consultus in l. si hominem*
in principio ff. deposit. & in l. omnes C.
de pœnis, cum alijs per *Farinac. q.* 27.
in princ. successit in locum antiquæ
damnationis in metallum, prout
scripserunt *Diaz in pract. criminal.*
canon. capit. 146. *aliàs* 145. *num.* 3.
& Foller. in eadem pract. canon. cap.
9. *num.* 8. *Farinac. de delict. & pæn.*
11 *quæst.* 19. *num.* 14. ex ea enim videtur
induci perpetua seruitus, vnde morti
æquiparatur, *l. intercidit. de condit. &*
demonstrat. l. seruientem de regul. iur.
auth. si captiui C. de Episcop. & cleric.
notat *Bellug. in specul. Princ. rubr.* 24.
vers. & primo num. 3. Imò grauio-
rem esse perpetui carceris pœnam,
quàm mortis naturalis, dixerunt
plures, quos allegat *Diaz in d. pract.*
crimin. canon. capit. 140. *num.* 2. *&*
Bald. in l. programma C. comminia-
tiones, vel epistolæ & in l. incredibi-
le C. de pæn. Bart. in l. 2. *numer.* 9.
de public. iudic. cum alijs per *Farinac.*
dicta quæst. 19. *numer.* 31. dicunt
talem pœnam posse dici verè capita-
lem, & vltimi supplicij: ideòque
12 vbi iura ciuilia imponunt pœnam
mortis naturalis, ius canonicum ir-
rogat carceris perpetui, *cap. nouimus*
de sent. excom. præsertim in crimine
hæresis, *cap. antiqua de hæretic. Cle-*
ment. 1. *eodem titul.* & bene obseruat
Petrus à Plaza in epitom. delictorum
libr. 1. *capit.* 11. *num.* 19. *& Fari-*
nac. loc. prox. cit. qui dicit in talibus
cõdemnatis nullam esse spem, quod
liberentur, Huc etiam pertinet id
quod tradit *Felin. in cap. significan-*
tibus num. 8. *de offic. delegat.* quem se-
quitur Gail. pract. obseruat. libr. 1. *cap.*
1. *num.* 44. quod mulier, quæ vi-
13 rum habet ciuiliter mortuum, veluti
captiuum, condemnatum ad trire-
mes, vel bannitum, dicitur etiam
vidua, vnde infert *Salicet. in l. fin.*
C. ad l. Flau. de plag. eidem compe-
tere priuilegium *l. vnic. C. quando*
Imp. inter pup. sequitur *Iason in l. si*
is, qui pro emptore numer. 186. *de*
vsucap. Viuius decis. 197. *&* 521.
cum alijs relatis per *Reuerendissimum*
Episcopum Riccium decis. Archiepiscop.
Neapol. 290. *numer.* 5. *par.* 4. & no-
uissimè *eruditus Nouarius in prax.*
elect. for. sect. 1. *quæst.* 7. *num.* 2.
& moderni Addent. ad Gizzarel. decis.
4. *Stephan. Gratian. discept. forens.*
to. 4. *cap.* 666. *n.* 9. *Gail. d. cap.* 16. *nu.* 3.

Verùm enimuerò Magnæ Curiæ
Vicariæ nimis iniqua visa fuit instan-
tia vxoris, & contra omnem tùm na-
turalem tùm ciuilem rationem: ete-
nim, vt coniuges sibi ipsis alimenta
subministrent, naturæ est præceptum.
Et quod attinet ad famigeratã illam
quæstionem: an s. mors ciuilis æqui-
paretur

parretur naturali dicebatur, partè negatiuam esse in iure veriorem, siuè in cōtractibus versemur, siuè in vltimis
14 voluntatibus, siuè in alia qualibet dispositione: sic namq; probatur expressè in l. Statius Florus S. Cornelio Fœlici de iure fisci, vbi fideicommissum relictum in diem mortis non cedit antè diem mortis naturalis;& rursus in d.l.ex facto S. ex facto, & S. seq. ff. ad Trebellian. & iterum in l.ex ea parte S.in Insulam de verb.oblig. & in l.cum pater 79. S.hereditatem de leg.2. ex quibus iuribus in ea controuersia
15 an dies fideicommissi cessisse videatur per ingressum Religionis, moderni DD. ferè omnes tenuerunt, esse expectādam mortem naturalem gra-
16 uati, eo quod verba debent intelligi propriè, & non fictè, & magis naturaliter, quàm ciuiliter, l.fin. C.de his, qui ven. atat. impetrar. hos recenset Peregr.d.artic.28.num.63.& de iure fisci tit.4.num.9.in fine, Alex.Trentatin. de subst. par.4.cap.6.sub num.4. Roder. Suarez alleg.20. Boer.dec.323. num.6. Didac. Spino, & alij, quos citat Gasp.Thesaur.d.q.36.eamque opinionem sibi magis placere dicit, prout tenet Molfes. ad consuet.Neap. par.4. tit.de success.ab intest.quaest.65.nu.17. Rota Romana in collect. per Farinac. tom.3.decis.492.num.4. & decis.544. num.1.& 2. vbi fuit resolutum officia Curiæ Romanæ per ingressum Religionis, aut professionem sequutam non vacare. Sed nobis, qui veritati innitimur, magis arridet propositio illa, ex qua amaritudines euitantur,
17 quod mors ciuilis non æquiparatur naturali, nisi in casibus à iure expressis, glos.in cap.placuit 17.q.1.& in cap. susceptum de rescript.& esse magis cōmunem traditionem dicit Viuius lib. 2.com.opin.opin.190. Vinc.de Franch. decis.562.num.9. & decis.589.nu.10. Mastrill.decis.277.nu.38.& dec.283. nu.16.& 17.Thesaur.d.quaest.36.nu.6. Gail.lib.2 pract.obseruat.cap.140.nu. 18.Giurba cons.65.num.26.Rota Romana apud Farinac par.1.tom.1.decis. 240.nu.7.& decis.544.num.1.par.2. tom.3.vel vbi idem ab vtraque resul-
18 tat effectus, quo casu procedit æquiparatio iurium pro vxore adductorū, ita tenet Grat. cons.21. num.69.lib.2. Molin.de primog.hispan. lib.1.cap.13. num.94.& doctissimè differit Barbos. in l.si cum dotem 23.in princ.nu.45. ff. sol.matr. Mastrill.dec.6.nu.18. D.Reg. Rouit.ad pragm.2. de iurisd. inuic. non turband.nu.52. Gutier.lib.2.canon.qq. quaest.1.nu.43. Giurb. post alios d.cons. 65.n.26.Vinc.de Frāch.in puncto dec. 689.nu.12. Ex qua distinctione resultat resolutio ad argumētū propositū de ingressu Religionis; nàm tunc dispositio verificatur tàm in morte ciuili, quàm naturali, eo quod ab vtraque resultat idem effectus, indè meri-
19 tò habebit locum pactum lucrandæ dotis, ex text.in d.l.fin. C.de Episc. & cleric. Barbos. loco citato, etenim post ingressum religionis, & professionem secutam nulla spes remanet, quod coniuges iterū coniungantur, vt matrimoniū substineatur, quod est omninò dissolutum quòad vsum ipsius, ad quod dotes sunt introductæ, quæ est vera interpretatio, ad text. in d.l. fin. vt ibi docent Bald.Angel.& Paul. & esse communem opinionem asserit Roland.de lucr.dot. quaest.95.nu.14.& 19. Berous in cap.in præsentia nu.477. de probat. meritò igitur frustra expectaretur mors naturalis, vt tradit Bal. Nouell.de dot. par.7. speciali 11.nu.8. Alciat.de verb.signific. lib.2. num.26. Barbos.in d.l.si cum dotem nu.45. & in l.2.par.1.in princ.nu.155. vbi respondet obiectis ff. solut. matr. cum secus foret si daretur casus, quo coniuges
20 possent ad matrimonium redire: etenim quotiescūque spes aliqua remanet,

net, qua ciuilitèr mortuus possit ad libertatem, & Ciuitatem redire, tunc nullatenus mors ciuilis æquiparatur naturali, quod eleganter considerat *Cynus*, & post eum *Bald. in d. l. cum pater §. hæreditatem de legat.* 2. *Alciat. in l. Gallus §. quid si tantum de liber. & posthum. nu.* 6. quos citat *Thesaur. d. cap.* 36. *nu.* 8. *ex text. in l. res vxoris C. de donat. inter vir. & vxor.* sed clariùs probatur meo iudicio, *ex text. in d. l. intercidit de condit. & demonstrat.* ibi, *Numquid non interim extinguitur legatum, quia restitui in Ciuitatē potest? quod probabiliùs esse arbitror.* idque in famigerato casu cōsideratum fuisse reperio in propria nostra materia per *Ioan. Decker. in dec. Belgij lib.* 1. *differt.* 16. *nu.* 1. & 2.

Ex quibus infertur, quod cum hodiè iure canonico nulla pœna matrimonium dissoluatur *Mastrill. d. decis.* 283. *nu.* 12. cuius dissolutio omninò necessaria est ad dotis restitutionem,
21 (see margin)

d. l. 2. *ff. solut. matrim.* non rectè desumitur argumētum ab eo, qui religionem ingreditur ad eum, qui Ciuitatem, aut libertatem amisit, eo quod non idē resultat ab vtroque effectus, scilicet dissolutionis matrimonij, vt præfati sumus, & sic intelligenda sunt iura in contrarium allegata.

Textus verò prima facie difficilis
22 *in l.* 1. *C. de repud.* potiùs contrarium probat, cum fateatur exactionē dotis ipso iure non competere, vbicunque matrimonium nō dissoluitur veluti aquæ, & ignis interdictione, vel deportatione, nisi tamen mutaretur vxoris voluntas, *Bald. nouell. d. par.* 7. *special.* 11. *nu.* 8. *ad finem, Barbos. in d. l. si cum dotem num.* 46. *ff. solut. matrim.* hoc etenim casu solueretur coniu-
23 gium, quia illo iure ciuili attento erat in mulieris potestate à marito seruo pœnæ effecto discedere, *l. sed etsi ff. de bon. damnat.* & accuratè obseruat *Faber de error. pragm. decad.* 42. *error.* 3. *num.* 7. & sequitur *Cutell. loc. cit. nu.* 9. quod nunc non permittitur, vt diximus. Præterquam quod hodie nemo à principio benè natus ex supplicio fit seruus, & ideò matrimonium non dissoluitur; quæ sunt verba *Iustiniani in authent. sed hodie C. de donat. inter,* & in puncto considerauit *Rota Romana d. dec.* 492. *inter collect. per Farinac. par.* 3. vbi fuit resolutum damnatos perpetuò ad triremes mortuis non æquiparari, nec amittere ea, quæ iuris gentium sunt. Quod autem in *text. d. l.* 1. sequitur ibi *sed indotatā eam &c.* non id probat, vt dotem repetere possit, sed id tantùm vt eius securitati succurratur aduersus Fiscum, qui bona occupauerat: idque satis abundè cōsequitur remedio *d. l. si constante, et l. vbi adhuc.* Vndè doctissimè suo more ait *Barbos. in eadem l. si constante nu.* 30. *vers. non obstat,* quod si in specie *d. l. prima C. de repud.* marito deportato, non fuissent bona omnia ablata à Fisco, sed pars bonorum, quæ
24 ei remansisset sufficeret ad dotis securitatem, nō solum denegaretur mulieri omnimoda dotis repetitio, sed etiam remedium *d. l. si constante,* & ita etiam tenere dicit *Imol in l. si marito in princ. ff. solut. matrim. Dec. in d. l. si constante in princ. col.* 2. *Crot. ibidem lect.* 1. *num.* 29. & *Ias. num.* 177.

Omnes igitur supradictæ Tribuna-
25 lium decisiones (vt vno verbo me expediam) quibus videtur comprobatum competere vxori viro bannito, foriudicato, seù aliàs condemnato ad pœnam corporalem, dotium restitutionem, de ea restitutione accipiēdæ sunt, quæ competit ex remedio dictorum iurium, quia de ea verè lo-
26 quuntur, quę est vna ex quatuor speciebus restitutionis secundum *glos. in l. cum notissimi §. illud de præscript. triginta, vel quadraginta annor. verb. repudij,*

pudij, vbi docuit quatuor casibus licere mulieri agere ad dotis restitutionem, scilicet mortis, repudij, vergentiæ ad inopiam,& ipsa mutante voluntatem, non autem de vera, & plenaria restitutione, quæ in casu dissoluti matrimonij tãtummodò competit, proùt perbellè decisum per Supremum Collaterale Consilium
27 in vxore hæretici refert *D. meus Regens Tapia Marchio Belmontis ad constitut.Regni Patarenorum sub tit.de hæretic. lib.1.iur.Regni*, vbi fuit resolutũ competere mulieri ipsi omnes actiones,& iura, quæ cõpeterent pro consequutione dotium soluto matrimonio, sed tamen per viam assecurationis, *ex d.l.si constante,& d.l.vbi adhuc*, quam sequutum est Sacrum Concistoriũ Regiæ Conscientiæ Siciliæ, vt per *Mastrill.d.decis.283.nu.33*.ideoque nec posse vxorem dotarium petere viro propter delictum condemnato,iudicatum refert *Pappon.arrest. franc.lib.15.tit.4.arrest.11.*

Hoc iuris remediũ reseruauit Magna Curia vxori prædicti Anelli, absoluendo tamen curatorem ipsius à prætensa omnimoda dotium restitutione, nihil attendendo, quod pœna carceris perpetui æquiparetur morti naturali,quin & in eius locum successerit de iure canonico; nàm hoc vnũ facere ad rem censuit,an scilicet matrimonium sit vel nè dissolutũ, quod morti ciuili nullatenus cõtingit,*Vinc. de Franch.d.decis.689.nu.13.Mastrill. d.decis.283.nu.44.* cum spes sit,vt restitutus à Principe, & libertatem, & Ciuitatem rursus consequatur. Quo
28 casu si restitutio fiat generaliter ad omnia, non est ambigendum, quod recuperet etiam bona alteri quæsita per ipsius incapacitatem, vt tenet *Farinac.de inquisit.quæst.6.num.38.*post multos, & in terminis censuit *Rota Romana decis.365.num.2.inter collect. per Farinac.* cum secùs si sit restricta ad certa, & specificata bona, prout notabiliter in pũcto dotis mulieri restitutæ determinauit eadem *Rot. Roman.coram Ludouisio,postea S.P.Greg. XV. in vna Fauentina bonorum, quæ est 114. in volum. suarum decisionum.*

SVMMARIVM.

1 *Collaterale Consilium tenetur fidem Regiã incolumem seruare.*

2 *Fidei obseruantia conuenit naturali iuri.*

3 *: conuenit rationi ciuili,& politicæ.*

4 *Assecuratus à Principe,vel Magistratu,nullatenus molestari debet, nec iudicialiter, nec extraiudicialiter.*

5 *Bannitus solummodò publicè toleratus habetur pro assecurato.*

6 *Cõtractus censetur inductus inter Principem, & reum, quoties indulgentia promittitur, si alium bannitum ceperit.*

7 *Princeps obligatur ad obseruantiam contractus, non minus ac priuatus vnusquisque.*

8 *Principis contractus omnes dicuntur bonæ fidei.*

9 *Fides Principis vbi adijcitur in promissione importat proprium, & verũ iuramentum.*

10 *Securitas minus legitimè concessa omnimodò seruanda est.*

11 *: contra legis prohibitionem concessa adhuc seruanda est.*

12 *Bãnitus captus sine securitate,sed tantum cum simplici nominatione ab habente nominandi potestatem,pristinæ libertati restituendus est.*

13 Decisio *notabilis* Sacri Cõsilij Neapolitani.

14 D. Regens Rouitus ad pragmat. 1. de guidatic.nu.55.*declaratur.*

15 *Securitas concessa ab inferiore ex aliqua vrgenti causa seruanda est à Superiore.*

16 *Cau-*

16 *Causa iusta concedendi securitatem est, vt banniti occidantur.*
17 *Iudex sua ordinaria iurisdictione non potest premium promittere capienti malefactores.*
18 *Factum ex Principis delegatione censetur factum ipsiusmet Principis.*
19 Farinac. cons.53.nu.38. *declaratur.*
20 Menoch.de arbitr.casu 337.num.7. *declaratur.*

Fidem Regiam indistinctè esse obseruandam Bannito assecurato per Iudicem etiam non habentem assecurandi potestatem, & contra legis præscriptum.

CAPVT LIII.

Capto in Ciuitate Salerni Petro Antonio Botiglierio sub amplo saluo conductu, siuè guidatico, pendête indultus expeditione eidem côcessio per Magnificum tûc temporis Commissarium generalem contra delinquentes, iustè exclamabat apud
1 Regium Collaterale Consilium esse reponendum in pristinam libertatê, eius enim est Regiam fidem incolumem, & indemnem seruare: Scitur namq; pręcipuam ipsius curam fuisse amplissimo Romano Reipublicæ Senatui, à quo omne bonum iustitiæ, & ęquitatis exêplar nobis prodijt, eiusque rei breue, licet fidele testimoniû reperitur apud *Titum Liuium lib. 7. historiarum ab Vrbe condita anno* 408. cum ait. *Fides tamen publica priuatis difficultatibus potior ad curam Senatui fuit.*

Illius fundamentum inuenitur in
2 ipso naturali iure, cui nil magis conuenit quàm fidei obseruantia, vt testatur *Vlpian. in l.1. de pact.* & rursus *in l.1. de constit. pecun.* ibi. *Hoc edicto Prætor fauet naturali æquitati, qui constituta ex consensu facta custodit: quoniàm graue est fidem fallere*; idque in specie animaduertit *Angelicus Doctor D. Thom. secunda secundæ q. 70. art.1. ad 1.* eiusque rei mirabile exêplum conspicitur *in l. postliminij ius §. captiuus de captiu. & postlimin. reuers.*

Magisq; fulcitur ciuili, & politica
3 ratione: per fidem namque Ciuitates seruantur, hominum multiplicatio, Ciuitatum, Castrorum, & virorû communio, atque Regum dominatio. Inde *Appius Claudius in oratione ad Tribunos*, quam recitat *Titus Liuius lib.6.histor.cap.41.in fine* ait. *Cum fides abrogatur, omnis humana societas tollitur*; *Et Cicero pro Quinto Roscio, Fidem vitam continere* dicit, *eamque frangere perfidiosum, & nefarium esse*; ideò *Aristot. de secr. lib.1.cap.26.* monitum facit. *Caueas, ne infringas fidem alicui donatam*. Illam humani pectoris bonum appellat *Senec. epist.88. ad Lucill.* nulla necessitate ad fallendum cogi, nulloq; premio corrumpi; fides fundamentum iustitiæ est, secundum *Ciceronem lib.1.offic. & Alciat. in l.1. de verb. signific.* meritò eam exactissimè, & inuiolabiliter seruandam per Iudices, *voluit Imperator Aurelianus in vulgata l.1. C. de his, qui ven. ætat. impetrar.* ibi, *ne ij, qui cum eis contrahunt*

bum principali authoritate circumscripti esse videantur; ex cuius sanctionis tenore id pro comperto habet communis nostratũ schola, vt saluus conductus, siue securitas à Principe, vel magistratu concessus seruari omninò
4 debeat, ita vt assecuratus nullatenus molestari queat, vt post *Cynum in l. præsenti C.de his,qui ad Eccles. confug.* docent complures alij per *Farin. relati tom.1.quæst.29.in princ.*eaq; concessa intelligi debet, vt assecuratus nullam vim patiatur, nec cum armis, nec sine armis, nec cum anthoritate iudiciali, nec extraiudiciali, vt docet *Ioan.de Platea in l.1.*per illum *text.C. de naucul. lib.11.* & nec directè, nec indirectè, vt dicunt *Angel. Aretin. & Ias.* quos sequitur *Vinc. de Franch.decis.590.nu.6.* & rursus *dec.673. nu.2.* latè *Giurb* plures referẽs *cõs.80.n.10. Ioseph.Ramon.*post alios *cons.54.n.10.*

Nec tantum si bannitus assecura-
5 tus sit, sed etiam si publicè toleratus solummodò sit in Ciuitate, adhuc huiusmodi sola tolerantia præstat ei securitatẽ,vt dicit *Salic.in l.nullus n.1. C.de Iudeis,Alex.cons.1.nu 1.lib.2.& cons.108.ad finẽ lib.6. Surd. cons.245. nu. 28.* & in terminis docet *Mars. in pract.§.agredior nu.28.cũ seq.et cõs.46. omnipotẽs nu.3.*vbi hoc firmat de eo, qui falsò existimabat se posse frui generali abolitione, siuè indulgentia Principis, & publicè versabatur, *Alexand. in l.huiusmodi § si ita num.3. de legat.1.* quem refert, & sequitur *Dec. cons. 327.* dicit hanc esse mitiorem opinionem, eamque non habere cõtradictorem dicit *Ias.in l.omnes populi nu.48.ff.de iustit. & iure, & in l.si creditores vers. tertio singulariter C. de fideicommiss. Ioan.de Arnon.singul.10. Foller. & Carau. ad pragm.1.de exul. nu. 10.* & alios ad hoc refert *Ramon. cons.53.num.6.*

Rursus huiusmodi fides magis illibata seruari debet cũ data est à Principe per publicum proclama: cum enim promittit indulgentiam delinquenti, vel ei dat facultatem alium
6 nominandi si bannitum aliquem capiat,vel occidat, tunc censetur inductus contractus inter Principem, & reum, vt obseruat *Vinc.de Franch.dec. 433.nu. 1.* qui iterum *dec. 673.nu.3.* loquens specificè in securitate concessa cuidam delinquenti ad certum tempus,vt infra illud seruitia faceret, dicit ex hac conuentione oriri contractum facio,vt facias,*ad tex.in l.naturalis §.sed si facit de præscript. verb. consentitq; Signor.cons.103.nu.6.in fin.*
7 *& Surd.cons.298.nu.10.lib.2.* Proinde adimpleta ex parte recipientis conditione, remanet Princeps obligatus ad obseruantiam contractus, *Vinc. de Francb. d.dec.673.nu.4.* non minus quam priuatus vnusquisque, vt per *DD.in c.1. de probat.*cum alijs relatis per *Eminentissimum Iureconsultum D. meum Regentem Marchionem Belmontis decis. 5. Supremi Italiæ Senatus num.35.* Ideò de his loquens
8 *Bald.cons.490. lib.1.* ait, *Omnes Principis contractus esse bonæ fidei,& proindè ad ipsius honorem spectare securitatis obseruantiam*; idemq; tradunt *Brun: Angel.& alij*, quos refert *Farinac.d.q. 29.nu.38.& cons.45.nu.29.*præsertim vbi eius fides in promissione adiecta
9 est, nam importat proprium,& verũ iuramentum,vt docet *Bursat.cons.78. nu.19.Surd.dec.154.nu.3.* & ita decisum refert in pulchro casu *Mynsing. cent.1.obseru.17.* & sequitur *Christof. Mart.examinat.17.nu.21.post dec.28.* cum pluribus relatis per *Gratian. discept.forens. tom.5.c.824.nu.23.*

Cuius verissimæ conclusionis ra-
10 tio eo vsque progreditur,vt si securitas minus legitimè concessa sit,vtpotè quia concedi non debuerat, vel quia sine causa concessa est,vel à Iu-

Ii dice

dice non habente eam concedendi potestatem, vel absque debitis sollemnitatibus, adhuc concessa seruari debet, nequis sub fide publica,& iudicis authoritate decipiatur. Huius sententiæ author est *Bart. in l. is, qui reus num.12. ad finem de public. iudic.* quem secuti sunt *Alber. in l. præsenti C.de his, qui ad Eccles. confug. Paul.de Castr. cons.*423. *Menoch. de arbitrar. lib.1.quæst.*51.*num.*12. cum alijs per *Farinac.allegatis d.quæst.*29.*num.*45. *& cons.*59.*num.*16. latè *Surd. consil.* 298 *num.*22.*col.* 2. *Borgnin. decis.*1. *num.*45.*par.*1. *Caball.resolut. crimin. casu* 118.*nu.*12. Idque in Regno receptum,& decisum testantur *Vinc.de Franch. decis.* 258. *&* 415. *Dominus meus Regens Marchio Belmontis in celebri commentario ad Ritum* 287.*Magnæ Curiæ Vicariæ sub tit. de morat. & salu.conduct. num.*9. *vers.sed nunc videamus lib.* 4. *Iuris Regni, D. Regens Rouitus ad pragmat.*1.*de guidat. nu.*3. *Pascal.de virib.pat potest. par.*4.*cap.*3. *num.*37. *Giurba cons.crimin.*22. *nu.*3. & rursus *d. cons.* 80. *num.* 12. *Molfes. ad consuetud Neapol. par.*4. *quæst.*57. *in addit.num.*2. dicens, id seruatum vidisse in quodam bannito capto sub falsa securitate, & fuisse repositum in pristinam libertatem, quem sequũtur *Farinac.& Guazzin.* relati per *Giurb. d.cons.*80.*nu.*14.

Neque hic subsistit publicæ fidei incolumitas, quod enim mirabile
11 est,& si contra legem concessa sit securitas, adhuc seruari debet,veluti si iure aliquo cõmuni scilicet, vel municipali vetitum sit, ne quibusdam in casibus concedatur,adhuc si concessa sit seruari debet, neque molestandus est,qui eam obtinuit,etiam si ius illud commune, vel municipale procederet cum clausula decreti irritantis,& annullãtis tales securitates. Ità ex pluribus tàm sacræ, quàm etiam prophanæ paginæ dogmatibus, magistraliter more suo hãc partem tuetur *D.Senat. Ludou. Peguer. in famigerata eius dec.*39.*vbi nu.*10. refert pluries secundũ eam decisum in supremo Cataloniæ Senatu, & signanter *9.Martij* 1570.*in causa Michaelis Casadaual*, qui cum esset instante parte captus pro crimine assassinij, de quo remitti nõ poterat,fuit pro obseruantia fidei Regiæ relaxatus à carceribus; cuius opinionem sequutus est *Baiard.ad Clar.in §.fin.quæst.*49.*nu.*1. *& Farin. d.quæst.*29. *nu.*10.*&* 97. *& Giurb.d.cons.*80.*nu.*14.

Nec tantum id seruãdum est casu
12 quo reus indulgentiam criminis obtinuit,cum Princeps facultatem nominandi dedit,sed quod magis est, si nec indulgentiam,nec securitatẽ,sed nominationẽ tantummodò obtinuit ab habente nominandi potestatem. Nàm etsi is captus sit cum ipsa sola nominatione,adhuc pristinę libertati restituendus est: quoniam paria sunt reum captum esse cum indultu, vel intuitu indultus, prout censetur ille, qui nominationem obtinuit,& expectat indultum, *Alberic.in l.præsenti C. de his,qui ad Eccles. confug.* & per hos terminos fuit annis præteritis decisũ contra Fiscum in causa Marci Antonij de Falconibus, prout refert *Asca-*
13 *nius Tholomeus eximius criminalista in addit.ad Nunt.Tartagl.*2.*par.prax. crim. cap.*1. sic inquiens. *Sed in causa Marci Antonij de Falconibus inquisiti, & contumacis de homicidio,qui fuit captus cum nominatione tantum absq; indultu, cum esset decretum, quod non gauderet, Regius Fiscus prætendebat ipsum non esse reponendum in pristinam libertatem, ex quo fuit captus cum simplici nominatione,& per hoc fuit captus vti contumax, & delinquens: & cũ per Magnã Curiã Vicariæ fuisset prouisum, quod non reponeretur in libertatem, interposita*

terposita appellatione ad Sac.Reg.Cons. referente Domino Salernitano determinatum est, reponendum pristinæ libertati, nam paria sunt captum esse cum indultu &c. quam doctrinā sequutus est *Basard. ad Clar. in* §.*homicidiū nu.* 227. Nec doctrina *eximij Iurisconsul-*
14 *ti D. Regentis Scipionis Rouiti in commentar. ad pragmat.* 1. *de guidatic. nu.* 55. aliquid Fisco opitulatur; nàm quidquid sit de veritate illius distinctionis, an securitas concessa sit à Principe, vel ab eius inferiore, & an concessa à Iudice inferiore, obliget superiorem ad illius obseruantiam; tamen certum est, quod quando datur à Iudice inferiore ex iusta causa, & cum causæ cognitione, tunc seruanda est etiam à superiore, dummodo perperam non sit, ita ex *text. in l. relegati ff. de pœnis, & l. qui cum vno* §.*final. de re militar.* docet *Vitalis de Cambanis in tract. de clausul. verbo nil nouari securitate pendente num.* 7. à quo eam distinctionem mutuò accepit *D.Regens Rouitus*, & tenet in specie *Marin. Frecc. de subfeud. lib.* 2. *auctorit.* 45. *num.* 1. *vers. quando facit,*
15 præsertim vbi securitas conceditur ex aliqua vrgenti causa ab inferiore, seruanda omnino est à superiore, quoniam tunc præsumitur data cum consensu, & licentia superioris, prout tradit *Blanc. in pract.crim. verbo datis defensionibus num.* 40. & sibi placere dicit *Cancer. lib.* 2. *variar.resol. cap.* 2.
16 *num.* 292. & quæ iustior causa securitatem concedendi, quam vt banniti occidantur? vt ait *Blanc. loco citato num.* 26. cum alijs traditis per *Giurb. d.cons.* 80. *nu.* 16. ex quo publica oritur quies, & iusta viuendi ratio, *l.* 1. §. *quamuis de ventre inspic. l. lex Cornelia de iniur. Giurb. loco citato.*

Vlterius adhuc secundum terminos præfatæ distinctionis securitas de qua hodie agitur, omnino seruari debet, quoniā concessa est Principe demandante eiusque voluntatis merus executor delegatus est Magnificus Commissarius generalis contra delinquentes, idque palam fit ex tenore banni emanati Excellētissimi Proregis nomine, vnde infertur hanc nō esse Iudicis, sed Principis securitatē.
17 Et confirmatur, quoniā Iudex sua ordinaria iurisdictione nō poterat facultatem nominandi, seù aliud quodpiam cōsiderabile premium promittere capientibus malefactores, vt colligitur ex traditis per *Bart. in l.* 4. *C. de naucul. lib.* 10. *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de prouis. fieri solit.* §.4.*n.* 52.
18 cum autē id fecerit ex Principis delegatione, ipsiusmet Principis factum censetur, *l.* 1. §.*qui mandare, & l.* 3. *de de officio eius,* qua ratione motus *Bart. in l.* 1 *nu.* 3. *de iustit. & iure,* in eadem quæstione an potestas possit premiū promittere capienti bannitum, resoluit non posse, nisi id faciat de voluntate Gubernatorum Ciuitatis; & facit regula, omnia nostra facimus, quibus authoritatem nostram impartimur *l.* 1. §.*omnia C. de veter. iur. enucleand. & cap. si apostolicæ de præbend. in* 6. & ita in terminis banniti, qui alium præsentauit, tenet *Aug. ad Angel. de malefic. glos. quod fama publica ad num.* 77. *& Nellus tract. de bannit. in* 3. *par. secundi temporis quæst.* 6. *& quæst.* 64. *& Roman. singul.* 543. quos ad propositum nostrum refert, & sequitur quidam grauissimus *Doctor in suo voto inserto in cons. Farinac.* 53. *num.* 10.

Et licèt idem *Farinac. ibidem nu.* 38. dicat factum Iudicis tunc dici factum Principis, quando Iudex mandati fines nō excessit; attamen in casu nostro rescriptum Excelentiss. Proregis ad vnguem seruatū fuit, quoniā etsi in eo velit, quod non possint nominati indultari de criminibus exce-

ptis,nō tamen exinde sequitur, quod non possint assecurari ea securitate, quæ pertinet ad prouisionem faciendam super indultu prætenso per inquisitum vigore nominationis. In hac enim controuersia dum Fiscus impugnare debuerat expeditionem indultus,quomodò reus poterat iura sua patefacere interdicto ei commercio ex sententia foriudicationis contra eū lata,nisi interim assecuraretur: ergò necessaria est securitas,ex qua nihil prçiudicij causatur Regio Fisco: & proindè certissimum esse dicebatur Magnificum Commissarium generalem Campaneæ ad vnguem seruasse fines mandati.

Et Menoch.de arb. casu 337.nu.7.
20 vbi in terminis statuti Brixiæ dicit saluum conductum contra formam illius concessum nō esse seruandum, intelligēdum esse iuxta terminos traditos, & decisos per *Senatum Cataloniæ d. decis.39.* vt scilicet saluus conductus in futurum obseruari non debeat, pro præterito autem secus, vt proinde reus reponatur in pristinam libertatem,subditus tamen prout antea pœnis delictorum per ipsum cōmissorū, quomodo sçpius practicatū refert *Peguera* ibidem.Et hæc fortius practicanda esse in Regno, in quo non habemus legem,quæ in casu nostro procedat cum clausula decreti irritātis huiusmodi securitates, & saluos conductos: nec bannum Excellentissimi Proregis eam continet. Ex quibus palam fit quantum leges, & iura publicæ fidei faueant.

Habes in sequenti, quid fuerit hac in re resolutum.

SVMMARIVM.

1 *IVris ignorantia neminem excusat.*
2 *Rescriptum gratiæ per subreptionem ipso iure vitiatur.*
3 *Saluum conductum esse beneficium, quando verum sit.*
4 *Priuilegium concessum propter merita transit in vim contractus, nec reuocari potest.*
5 *Subreptio, quæ versatur circa causam finalem in mente Principis vitiat actum, non autem, quæ versatur circa causam impulsiuam.*
6 *Causa impulsiua si deficit, non per hoc deficit actus.*
7 *Cessante causa ad cautelam ordinata non cessat principalis prouidentia.*
8 *Subreptio qualitatis non ita vitiat rescriptum gratiæ, sicut rescriptum ad lites.*
9 Text. in cap. super literis, & in cap. postulasti de rescript.*declarantur.*
10 *Subreptio qualitatis non ita vitiat rescriptum gratiæ iam concessæ, sicut concedendæ.*
11 *Securitas, siue guidaticum quid sit.*
12 *Treugua conuentionalis, est fortior treugua legali.*
13 *: contractus est.*
14 *Regula* text. in l. & si legibus C. si contra ius, *non procedit quando exponens, quod petijt non impetrauit.*
15 *Gratia subreptitia declarata, nihilominus reus est reponendus pristinæ libertati.*
16 *Citatio debet continere causam inquisitionis cum omnibus suis qualitatibus.*
17 *Credulitas, quæ fundatur in Iudicis assertione bonam fidem causat.*
18 *Subreptio dolosa vitiat solum gratiam.*
19 *Assassinij qualitas probatur inditijs,& argumentis.*
20 *Inditia super qualitate assassinij debēt esse indubitata.*
21 *Probationes in crimine assassinij debent esse plena, prout in cęteris delictis vbi agitur coram Iudice seculari.*
22 *Inditium quodlibet debet probari per duos testes.*

23 Pro-

23 *Promissio pecuniæ, seu alterius rei pretio æstimabilis, & acceptatio ex parte homicidæ debet præcedere omninò in crimine assassinij.*

24 Hippol. Rimınal. conf. 685. nu. 12. lib. 6. *commendatur.*

25 *Titulus solus Inquisitionis reum non facit, nisi liquidò ex actis probetur delictum.*

Rescriptum gratiæ Principis per subreptionem vitiari non esse generaliter verum, nec in securitate obtenta à Iudice idem statuendum.

CAPVT LIV.

ADuersus ea, quæ in præcedenti fundata sunt pro Regiæ fidei tutamine in beneficium Petri Antonij Bottiglierij, duo obijciebantur pro Fisco. Primùm quidem prohibitio Proregis expresse vetantis guidari prædictum Petrum Antonium. Alterum, dispositio iuris communis volentis rescriptum gratiæ subreptitiè obtentum tacendo qualitatem illam, cuius expressio Principem ab ipsius concessione auerteret, omninò vitiari; qua de re latiùs agit *D. Capiblancus*, qui in hac causa Fisci partes tuebatur, vt videre *est in 2. tom. suarum pact. quæst. de Baronibus quæst. 31.*

Sed quam facili negotio eius argumentationes diluantur (ni oculi mei cæcutiant) ex infrascriptis clarè apparebit. Et quidem ad primum, præterquam quod prohibitio illa gratis asserebatur, nihilominus nec afficere posse dicebatur Petro Antonio eam ignorāti *ad tex. in cap. gratia de rescript. in 6. & in cap. si eo tempore eod. tit. Rota Romana dec. 288. nu. 3. inter 372. collect. per Farinac. in materia criminum, & testium*, & rursus ex tot Supremorum Tribunalium decisionibus in præcedenti relatis, & *DD.* traditionibus iam compertum est, nec etiam ei officere legis prohi-

1 bitionem, cuius ignorantiæ causam nemo valet allegare, præsertim iuris communis, siue statuarij, vel pragmaticarum, & bannorum, vt per *Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 30. nu. 4. Tiraquell. de pæn. temperan. caus. 11. num. 9. Magon. decis. Lucens. 33. nu. 32. cum alijs per Farinac. de pæn. temper. quæst. 89. nu. 103.* Nec vlterius bene sequitur, Princeps prohibuit Petrum Antonium guidari: ergò si sit guidatus potest offendi: cum nulla discriminis ratio valeat iuridicè assignari, quare guidatus contra legis prohibitionem tutus sit: contra verò Principis dispositionem nequaquā. Sunt namq; potius hæc inter se tàm consonantia, & conformia, vt Principum dispositio semper reguletur à legis dispositione; ex quò Princeps est lex animata in terris, vt bene ad propositum notat *Capic. dec. 20. num. 7.* nosque alibi diximus.

Quòad secundum, & si verum sit, quod rescriptum gratiæ per talem

2 subreptionem ipso iure vitiatur *vt per DD. in cap. ad audientiam il secondo de rescriptis, & Socc. cons. 13. col. 3. vol. 1.* cum

cum alijs per Menoch. cumulatis de arbitr. Iudic. lib. 2. cas. 201. *num.* 2. quia qui falsum exponit, debet carere impetratis; tamen respondebatur non rectè in casu nostro desumi argumētum de securitate, seu guidatico ad gratiam, *Vinc. de Franch. decis.* 370. *Mastrill. de magist. lib.* 4. *cap.* 6. *n.* 190.
3 nam quod *DD.* dicunt saluum conductum esse beneficium, siue priuilegium, eo pertinet vt in eis latissima fiat interpretatio in fauorē recipiētis, etiam contra concedentem, ita post *Oldrad. cons.* 268. *concludunt Dec. & alij per Farinac. allegati d. quæst.* 29. *num.* 39.

Præsertim quando priuilegium est concessum ex causa seruitiorum Fisco præstitotum: quo casu dicitur
4 concessum ex causa onerosa, & transit in vim contractus, ideòque, nec reuocari potest ex magistraliter traditis per *D. meum Regētem Marchionem Belmontis in decis.* 5. *Supr. Ital. Senat. num.* 34. 39. *&* 53. & ita concessū ex causa onerosa, vel remuneratoria interpretandum est, vt effectum habeat, licet tertio praiudicet, *idem D. meus decis.* 7. *num.* 20.

Rursus etsi verè saluus conductus gratiosa concessio foret, attamen scitum est non quamlibet subreptionem ipsam vitiare; sed illam tantummodò,
5 quæ versatur in falsa assertione illius qualitatis, quæ causa finalis fuit in Principis mente ad illam cōcedēdam. At cum subreptio versatur circa causam impulsiuam tantùm, non autem finalem, tunc rescriptum gratiæ non vitiatur, prout in specie in rescripto securitatis docuit *Imol. in cōs.* 33. *in princ.* & post eum *Tiraquell. in tract. cessante causa in princ. num.* 230.
6 *Rota Roman. d. decis.* 288. quia regulare est (inquit) si deficiat causa impulsiua, non deficere actum, *& Barbat. ad Bald. in d. cap.* 1. *§. porrò sub num.* 5. *quæ sit prima causa benefic. amitt.* dicit, quod cessante causa ad cautelam or-
7 dinata, non cessat Principalis prouidentia: proinde *Dec. in l. cum proponas la seconda num.* 2. *C. de pact.* vult, hoc casu non licere fidem frangere, prout hæc, & alia ad rē trad it *Surd. d. cons.* 298. *num.* 32. cum autem in casu nostro satis appareat causam finalem, quæ Excellentissimum Proregē mouit ad promittēdum tale præmiū nominationis, fuisse publicam vtilitatem, quæ versabatur in nece famosi illius grassatoris Nicolai Vallonis, prout in simili obseruat *Vinc. de Frāc. decis.* 330. *num.* 6. non est cur immoremur in subreptione qualitatum dictorum: quia non fuit hæc causa finalis concedendi saluumcōductum, sed impulsiua tantùm, & ad cautelam ordinata, cuius falsa assertio, siue non expressio rescriptum gratiæ non vitiat.

Vlterius cum *DD.* dicunt, rescri-
8 ptum vitiari ex subreptione qualitatis exprimendæ, id intelligunt procedere in rescriptis ad lites, secus autē in gratiosis, in quibus nō omnia tacita, quæ Principem auertere possent à concessione gratiæ, ipsum vitiant; sed ea tantùm, de quibus expressim iure cautum reperitur, quod eis expressis gratiam non concessisset; vt docet *Felin. in cap. postulasti* 3. *colum. de rescript.* quem sequitur *D. Reg. de Ponte cons.* 2. *num.* 38. *vol.* 1. *Fab. de Anna cons.* 114. *nu.* 8. *Ludouis. decis. Rot. Rom.* 108. *nu.* 6. *Couar. lib.* 1. *var. resol. c.* 20. quoniam in gratiosis rescriptis nulla concessio esset tuta si omnia essent exprimenda, quæ de iure non præstēt
9 impedimentum, vt aduertit *Gratian. discept. forens. tom.* 2. *cap.* 135. *num.* 16. *Garz. de benefic. lib.* 8. *cap.* 3. *nu.* 26. *&* 27. sic declarante *tex. in cap. super literis, & cap. postulasti de rescript. & post nonnullos alios docet Giurb. dicto cons.* 80.

conſ.80.num.22.& conſ.57. nu.22. & Menoch. vidēdus omninò conſ.316.nu. 12. vbi allegat tres Rotæ deciſiones, quas dicit eſſe magni ponderis, & aliam ponit *Farinac. inter 372. deciſiones criminum,& teſtium per ipſum collectas,quæ eſt 257.nu.3.*

Tandem in hac ſubreptionis materia, cum dubiū eſt an qualitas debeat exprimi, aduertendum dicebatur,quod multum refert, an gratia ſit
10 in fieri,an verò iam cōceſſa ſit.Cùm enim eſt in fieri, rectè procedit aſſūptum,quod debent exprimi qualitates, quæ Principem ad non concedendum mouiſſent. At cum agitur de ſubſtinenda gratia iam impetrata,dicendum eſt non fuiſſe neceſſariam expreſſionem illius qualitatis; ſed abſque ea gratiam ſubſtinendam fore ex egregia,& notabili diſtinctione *Franch. in cap.cū in illis in prin. & Gemin.ibidem in §. vltimo de præbend. in 6.* quos ſequitur *Caſſador. in deciſ. 12. num.15. eodem tit. & Menoch. d. conſ.316. num. 13. Giurb. d. deciſ. 57. num.24.*

Sed vt omnis tolleretur ſubreptionis quæſtio, dum pro fiſco ponderabantur verba comparitionis præſentatæ per reū in Regio Tribunali Cāpaneæ ad eam fundandam, mirum eſt quomodò non aduertitur illum non petijſſe ſibi expediri ſaluumconductum, ſiue guidaticum, de cuius validitate hodie agitur; ſed petijſſe indultum virtute nominationis obtentæ ſeruata forma banni.

Ex his conſequitur vnum, quod meo iudicio reſponſionem non admittit,quod adhuc ſi aſſertio in comparitione facta deficeret in expoſitione qualitatis alicuius, quæ reſcriptum ipſo iure vitiaret;cum tamen id quod petijt non obtinuit, non poteſt exindede ſubreptione agi,ex qua
11 nihil impetrauit. Securitas autem, quæ ſibi conceſſa fuit,non eſt cur vitietur, quia huiuſmodi nō eſt gratia, ſiue indulgētia promiſſa; ſed tantùm quædam pax,ſiue treugua,quę fit inter Fiſcum, & reum, vt commodiùs hinc inde diſcuti poſſit, an verè ipſe
12 ex parte ſua adimpleuerit requiſita banni. quæ treugua conuentionalis dicitur, & fortior eſt treugua legali, *Henric.Boich.de treugua,& pac.c.2.n. 1.& 4.*obligatque vtramque partem
13 mutuò & viciſſim,quia treugua contractus eſt & ſi vna pars tantùm obligaretur non valeret, *iurè Io. Roncal. conſ.68.num.2. & 3. per text. in l. litigatores §.final. de recept. arbitr. Sebaſtian.Guazzin. de treug. & pac. par.2. quæſt.6.num.1.* & cum prima facie appareat,reum ex parte ſua adimpleuiſſe requiſita banni ex pręſentatione nominationis, & è contra aduerſus eam multa poſſent accidere,quæ impediant indultus expeditionem, Fiſcus vult ea diligenter perquirere: ideò introductæ ſunt huiuſmodi ſecuritates,quas vocant ad diſcuſſionē indultus, quibus hoc medio tempore conſultum eſt iuribus vtriuſque partis: rei ſcilicet ne interim moleſtetur, & ſecurus ſit ſub fide,& verbo Regijs; Fiſco,vt ſuper expeditionem indultus faciat debitas diligentias. Quod ſi poſteà contingat declarari non debere gaudere petita indulgētia, debet omninò dari competens terminus, quo poſſit reus in tutum locum ſe recipere. Vnde infertur quidquid Fiſcus attentauerit contra ipſius perſonam dum manet ſub tali ſecuritate eſſe apertè violare fidem Regiam. Nec minus importuna erit tractatio de ſubreptitia impetratione
14 guidatici ante expeditionem indultus quem petijt: quia regula *l. & ſi legibus C. ſi contr. ius vel vtilit. public.* non poteſt adaptari ad caſum noſtrum, in quo exponens quod petijt,

tijt non impetrauit.

Imò & plus dicebatur, tantam es-
15 se fidei Regiæ vim, quod etsi ex sua assertione petitam criminum indulgentiam obtinuisset reus, & posteà cõtra eam aliquid fuisset oppositum ex parte fisci vnde declaratum foret non debere ea gaudere, nihilominùs pristinæ libertati esset reponendus, dato eidem competẽti termino ad se saluandum: prout in nostris terminis decisum fuisse per Sacrũ Consilium refert *Vinc. de Franch. dec.* 415. *in principio* de eaque latiùs discurrit *Ascan. Tholomeus*, quem in præcedẽti citauimus, & tanquam notabilem, & casum nostrũ decidentem hic trãscribere non erit iniucundnm. Is enim *in d. addit. ad secundam partem prax. crimin. Nunt. Tartagl. cap. 1. propterea* (inquit) *Andreas de la Rocca fuit inquisitus, & carceratus pro nonnullis delictis, & præsertim pro sacrilegio quodam intus Ecclesiã, quo casu nõ potest gaudere indultu, cum sit crimen exceptuatum per bannum Regium, & ita fuit decretum, quod non gauderet, cũ instetisset se esse reponendum in pristinã libertatatem; pars aduersa, & Regius Fiscus dicebant, quod lex erat, scilicet Regium bannum, per quod delictum ipsum exceptuatur, & tunc est quis reponendus pristina libertati, quando dubiũ est posse, vel non posse gaudere. Nihilominus tàm per Mag. Cur. Vic. quàm per Sacrum Consilium, referente Dom. de Haro, fuit determinatum contrariũ, per l. 1. de his, qui ven. ætat. impetr. & per doctrinam Bossii in tit. de remed. ex sola Clem. Princip. num. 41. vbi ponit factum de eo, qui fuit captus cum gratia absque remissione partis: quo casu gratia non valet, & erat certum non valere, cum sit monstruosum facere gratiam sine remissione, & propterea talis gratia non fuit approbata à Senatu Mediolanensi, & nihilominus dicit, quod fuit repositus in pristinam libertatem, prout inquisitus prædictus. Et Marius Giurba in sæpè allegato cons.* 57. ampliùs decisum testatur, pendente iudicio nullitatis gratiæ, reum esse ante omnia reponendum in pristinam libertatem.

Sed dicebatur nihil in facto apparere de qualitate assassinij, & sacrilegij in qua subreptio ipsa fundaretur, idque clarè conspicitur ex citationibus ad capitula contra hãc inquisitũ expeditis per Iudices delegatos, &
16 tamen scitum est, citationem debere continere causam inquisitionis cum omnibus suis qualitatibus, præsertim quæ infert irreparabile præiudicium, sicut citatio ad capitula, à qua robur sumit sentẽtia foriudicationis, *Vinc. de Franb. decis.* 322. *num.* 2. ita enim docet quotidiana praxis Tribunaliũ huius Regni, vt post plures tenet *Farinac. de inquisit. quæst.* 11. *nnmer.* 40. *qui allegat Plot. consil. crimin.* 72. *numer.* 15. *& sequent. volum.* 2. vbi tenet, quod statutum volens contumacem haberi pro confesso, & cõuicto debet intelligi, dummodò præcesserit inquisitio sollemnis cũ anno mense, & loco delicti, & alijs circumstantijs, de quibus *in l. libellorum ff. de appellat.*

Dicendum est ergo ritè, & rectè fuisse concessam securitatem, eique omninò seruandã esse, & quod Magnificus Commissarius Campaneæ iustè crediderit reo asserenti se non esse inquisitum de delicto exceptuato per bannum, cum & is etiam iustissimè id crediderit ex citationibus ad eum transmissis à Iudicibus delegatis: quæ credulitas non tantùm dolum abesse facit, sed bonam fidem causat, *Tiraquell. de pæn. temper. caus.*
17 51. *nu.* 27. *& seq. Farinac. quæst.* 90. *par.* 2. *num.* 114. quæ cessare facit omne vitium gratiæ, quod ex subreptione

18 ne solùm dolosa oritur, *ad tex in cap. super literis de rescriptis. Cardin. Seraphin. decis. 936. num. 3. Crauett. consil. 572. num.* 10. & non dolosæ subreptionis nulla debet haberi ratio, *Seraphin. decis.* 1009. *nu.* 6. *Giurba d. consil.* 20. *Rota dicta decis.* 228. *num.* 1. *inter collect. per Farinac.* vbi fuit resolutũ *textum in d. cap. super literis* procedere etiam in gratiosis.

Et quidem fateor cum fisco, qualitatem illam assassinij sufficiẽter probari ex probabilibus inditijs, & argu-
19 mentis, *vt per DD. in cap.* 1. *de homicid. in* 6. quorum multos cumulat *Giurba d. consil.* 22. *num.* 22. Cæterum tria aduertenda esse, dicebatur. Pri-
20 mum, quod talia inditia debent esse indubitata, prout verbum, *probabilibus*, exponit *Felin. in cap. afferte limit.* 3. *de præsumpt. quem sequitur Gramat. consil.* 1. *post decis. num.* 64. *vers. & maximè, & rursus vot.* 11. *num.* 20. vbi refert sic iudicatum *Dom. meus Regens Marchio Belmontis in coment. ad Constit. Regni de personis sub tit. de Episc. & cleric. libr.* 1. *recopilat. numer.* 18. vbi amplius testatur de hodierna praxi Mag. Cur. Vicariæ, & Sacr. R. C. *Mastrill. de indult. cap.* 29. *num.* 21. imò *Carrer. in pract. crimin. in* 3. *tract. de homicid. & assass.* §. *circa igitur nu.* 29. *in fine*, notabiliter declarat hoc
21 procedere quando agitur coram Iudice Ecclesiastico, secus si coram Iudice seculari, quia tunc probationes debent esse claræ, & plenæ, prout in ceteris alijs delictis, & contrarium obseruare alijs non concurrentibus, periculosum esse, sequitur *Farinac. tom.* 4. *quæst.* 123. *inspect.* 3. *num.* 47.

Secundum quod vnumquodque in-
22 dicium de per se debet esse sufficiẽter probatum idest per duos testes omni exceptione maiores, *ex vulg. glos. in l. final. verb. vel inditijs C. famil. hercisc. clarè Farinac. de indit. & tort. quæst.* 37. *num.* 13.

Tertium quod speciale est ad co-
23 gnitionem in genere criminis assassinij, quod præcesserit promissio pecuniæ, vel alterius rei pretio estimabilis, siue certa, siue incerta, vt per *Vinc. de Franch. dec.* 176. nec tantùm promissio, sed probari quoque debet acceptatio ex parte homicidæ, vt per *Bald.* quem omnes sequuntur *in celebri consilio* 383. *nu.* 3. *lib.* 1. *Gramat. d. vot.* 11. *nu.* 19. *Ioannem Anton. de Nigr. post multos in cap. frequens num.* 72. *Carrer. Plazz. Boss. Monticell. De-*
24 *cian. & alij, quos sequutus refert Farinac. d. quæst.* 123. *inspect.* 4. *num.* 147. inter quos emicat *Riminal. consil.* 685. *num.* 12. *& sequent. lib.* 6. vbi amplius defendit, quod acceptatio debet esse expressa per conuentionem, nec sufficit tacita etiam quod postea se-
25 quatur homicidium. Vnde remanebat solus inquisitionis titulus, qui quidem ipsum reum non facit; sed liquidò ex actis probandum est, *l. final. C. de accusat. Vinc. de Franch. decis.* 230. *nu.* 7. *Mastril. de indul. c.* 29. *nu.* 20. & solùm imputatum de assasinio, assassinus iudicari non potest, *Bouadigl. in sua polit. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 55. *Giurb. d. consil.* 57. *n.* 24. *vers. non obstat.*

His respondere conatus fuit *D. Io. Franc. Capiblanc. in d. quæst.* 31. sed an id sit assecutus, dijudicet amicus lector, vel ex eo maximè quod iuxta hæc pro Regiæ fidei incolumitate non solùm securitatis obseruantiam Petrus Antonius obtinuit; sed & criminum abolitionem, siue indultum vigore nominationis prædictæ, & banni desuper emanati.

SVMMARIVM.

1 **E**Xceptio *Senatusconsulti Velleiani potest opponi aduersus publicũ instrumentum.*

2 *Exceptiones iuris potest Iudex opponere ex officio.*

3 *Mulier quoties obligatur cum alio, seu pro alio, præsumitur obligata in fraudem Velleiani.*

4 *.. etiam si sola sit in instrumẽto obligata, si tamen obligatio sua tenderet ad fauorem alterius.*

5 *.. Color semper præsumitur quæsitus in prohibito contrahere.*

6 *Mulier insimul cum alio obligata, saltim præsumitur pro medietate intercedere.*

7 *Contractus vnicus non potest pro parte sustineri, & pro parte irritari.*

8 *.. contra Velleianum est ipso iure nullus.*

9 *.. locationis rei Ecclesiasticæ vltra triennium nõ substinetur in triẽnio.*

10 *Actus si non valet vt fit, neque valebit vt fieri potest in his, quæ pendent à voluntate duorum.*

11 *Iuramentum constituit actum indiuiduum.*

12 *Compromissum nullum quoad certa capita, non substinetur quoad alia.*

13 *Confessio mulieris, pecuniam fuisse versam in ipsius vtilitatem, nihil operatur nisi aliunde constet.*

14 *Creditori incumbit onus probandi, pecuniam mutuo datam mulieri fuisse versam in illius vtilitatem.*

15 *Mulierem fuisse locupletatam, imò & locupletationis species probanda est, vt cesset dispositio Velleiani.*

16 *.. in Regno absque Regio assensu non posse se obligare.*

17 *Fideiussor mulieris iuuatur etiam Senatusconsulto Velleiano.*

18 *Obligatio specialis certi corporis requiritur in census constitutione.*

19 *Census constitui non potest in personã venditoris cum obligatione omnium bonorum.*

20 *.. si constituatur super certa fundi parte eligenda, non substinetur donec electio fiat.*

21 Couarru. lib. 3. var. cap. 7. num. 5. *ab omnibus improbatur.*

22 *Obligatione personali sublata, tollitur etiam hypothecaria illi accessoria.*

23 Textus in l. 2. C. de luition. pignor. *declaratur.*

24 Textus in l. & si is C. de præd. minor. *verus intellectus.*

25 Negusant. & Dominic. Gaito *notantur in intellectu* text. in l. & si is C. de præd. minor.

Mulierem iuuari beneficio Senat. Consul. Velleiani etiam principaliter cum alio obligatam. Et de annui census constitutione absque certi corporis hypotheca pro sortis securitate.

CAPVT LV.

PIissima equidem fuit Senatuscõsulti Velleiani dispositio, per quã subuentum est mulierum fragilitati, quæ sæpenumero blanditijs, & amore virorum inductæ, multis quæsitis coloribus, alienam in se suscipiunt obligationem, vt *in l. 1. & tot. tit. ff. & C. eod.* cui multũ roboris addit *Regia Prag. adita* in hoc Regno, quæ collocatur sub eadem *rubrica*, per quam prorsus annullantur, & abolentur huiusmodi contractus, impo-

imponiturque Tabellionibus pœna, ne ipsos stipulentur.

Hinc videmus quotidie exceptionem eius Senat. Consulti opponi in Regijs Regni Tribunalibus, etiã aduersus publica instrumēta omnibus clausulis, & sollēnitatibus vallata, & in actu interrogationis, imò Iudex ex officio parte nō opponēte potest eã opponere; quia hoc in se pcipuũ habēt
2 exceptiones iuris, vt in ppria materia notat *Vinc. de Frãch. dec.* 623. *nu.* 3. *&* 22. *&* 23. Sic in quadã causa liquidationis instrumēti corã me vertēte in M.C.V. fuit dubitatũ, an cõtractus in quo mater erat cũ filio obligata; sed tamē principaliter nō autē intercedēdo, posset via ritus liquidari. Et pro debitore dicebatur illum esse nullum tanquam factum in euidentem fraudem Senatusconsulti. Etenim
3 in iure nostro absolutissimum est, quod vbicunque mulier obligatur cum alio, seu pro alio, puta viro, vel filio, aut extraneo, quamuis fateatur se principalē debitricē semper tamē præsumitur pecuniam fuisse versam in alteriùs commodum, & sic intercessisse, & proinde esse locum Senatusconsulto Velleiano, quia præsumitur color quæsitus, etiam si vterque fateatur se recepisse pecuniam: quemadmodum decisum refert post multos, quos allegat *Thesaur. decis.* 222. *num.* 14. vbi subdit,
4 hanc conclusionem procedere etiam si in dicto instrumēto nemo cum muliere se obligasset, si tamen obligatio sua tenderet ad fauorem alterius, qui data opera, ne ex eorum obligatione esset locus Velleiano, in instrumento non se obligasset, & sequitur *Heringius de fideiuss. cap.* 7. *num.* 195. *versic. nouam, & est textus expressus*, quem ipsi non allegant *in l. quidam voluit, ad Senat. consult. Velleian. Dom. Regens de Pont. de potestate Proreg. titul. de diuers. prouis. fier. solut. in rubric. numer.* 25. color
5 enim semper præsumitur quæsitus in prohibito contrahere, *Alexand. consil.* 66. *volum.* 4. *Vinc. de Frãch. dec.* 279. *n.* 8. *in fin.* & in specie quod vbi mater pro filio fideiubet contractus sit nullus, quando ex instrumenti inspectione apparet ipsam damnum sentire, determinasse *Rotam Romanam coram Mellino refert Marescot. var. resolut. libr. primo cap.* 43. *num.* 3. Idemque si contrahat in fauorē alterius, licet filijs resultet cõmodũ, *Euge. cons.* 88. *n.* 52. *Maresc. loco cit.*

Vel saltim cum nec constet pecuniam fuisse versam in ipsius mulieris vtilitatem, quod locus sit Senatus Consulto Velleiano pater; nã ex iuris
6 dispositione, quãdo mulier obligatur insolidum cum extraneo, saltim præsumitur, quod medietas pecuniæ versa sit ad beneficium alterius personæ obligatæ cum ea, pro qua medietate mulier præsumitur intercessisse, quamobrē locus erit Velleiano: sunt termini *tex. in l. vir vxori* 17. *§. mulier ff. ad Velleian. Vinc. de Franch. dec.* 476 *n.* 12. & ita specie tenet videndus *Gaspar. Roder. de ann. reddit. lib.* 2. *q.* 5. *nu.* 23. *in fin. vers. in cõtrariũ*: adeò ꝙ fuit, & est nullũ instrumētum pdictũ. Nec substinebitur pro alia medietate pecuniæ, quã lex psumit versã ad beneficiũ mulieris. Etenim cũ vni-
7 cus sit cõtractus, nō potest ex vna parte sustineri, & ex alia irritari *tex. est singularis in l. si mulier la terza §. fi. ff. ad Velleian.* in sua decidendi ratione illis verbis; *quia totã obligationem Senatus improbat*, & eò magis quia cõtractus
8 ille in sui natiuitate, & in actu formationis ipsius est ipso iure nullus, prout sunt in Regno huiusmodi vigore *Reg. Prag. ad Velleian.* & tradũt *Frãch. dec.* 613. *n.* 8. *Borrell. de mag. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 48. *ver. hoc idē, Reg. de Põt. potest. Proreg.*

*reg.tit.*10.*c.*11. *Mausf.de causf.execu.limit.* 10.*n.*11. Vnde satis ad rẽ nostrã *Sacr. Rota Roman. decisf.* 30. *num.*3. *par.*1. *in nouissim. recollect. per Farinac.* post multorum authoritatem in illa quæstione, an contractus locationis re-
9 rum Ecclesiæ factus vltra triennium valeat in ipso triennio tantùm, an verò irritetur in totum, tenet indistinctè contractũ corruere in totum, tùm quia lex procedit irritando contractum in ipso actu formationis, vt patet in *extrauag. ambitiosæ*. Tum etiam quia in his, quæ
10 pendent à voluntate duorum, & agitur de obligatione contrahenda, si actus non valet vt fit, neque valebit vt fieri potest, *ex Bart.* communiter recepto *in l. prima §. si quis ita ff. de verb. obligat.* Rursus iura-
11 mentum constituit contractum indiuiduum ex sui natura, *de Franch. decisio.* 173.*num.*6. *& Surd. decisf.*16. & plura congerit *Ioannes Vincent. de Anna allegat.* 9. *num.*6. *& sequent.* ideò non poterit pro parte subsisti. Vnde *doctissimus Regens Lanar.*
12 *consil.* 33. eleganter docuit, compromissum nullum, quoad certa capita ex defectu Regij assensus esse nullum in totum, etiam respectu aliorum capitum, quæ non indigebant Regio assensu ex indiuiduitate actus, quomodo licet eo non relato, post alios docet *Dom. Regens Scipio Rouitus ad pragmat.* 2. *de arbitr. nu.*22.

Nec sibi obesse confessionem
13 præfatæ viduæ factam in instrumento, pecuniam versam fuisse in eius vtilitatem pro suis necessitatibus, quoniam non statur confessioni mulieris id afferentis; sed aliunde debet hoc manifestè constare, vt est *text. expressus in auth. si qua mulier C. ad Villeian. in finalibus verbis*, vbi dicitur; *nisi manifestè probetur, quod pecunia in propriam ipsius mulieris vtilitatem expensa sint*, & ibi expresse *Bart. Bald. & Salicet. latè Honded. consil.*45. *per totum Roland. consil.* 64. *num.*10. *libr.*1. *Marc. Anton.de Amat. decisf.*27. *num.*12. *Hering. de fideiusf. capit.* 7. *num.* 402. *Afflict. decisf.*209. *num.*4. *Cacher. decisf.* 240. *num.*2. *& Thesaur. d. decisf.*222. *num.*14. *& decisf.* 223. *num.*4. cum alijs relatis per *Barbosf. in l. prima quæst.* 5. *num.* 55. *solut. matrim.* Qua de re incumbebat prædicto creditori onus manifestè probãdi, pecuniã illã verè versã fuisse
14 in vtilitatẽ viduæ, quia dãti pecuniã incũbit onus probandi eã fuisse consumptã, & recipientẽ locupletatũ, *vt post Ang. Ruin.* & alios docet *Menoch.* qui de magis communis testatur *præsumpt.* 27. *versic. tertius est casus lib.* 6. *& de recuperand. possess. rem.*15. *nu.* 586. *& sequent. Surd. consf.*290. *nu.*5. *in fine lib.*2. *& plures allegat Mauson. de causf. execut. limit.* 10. *nu.* 10. *versf. secundo*: Imò magis probanda est species locupletationis, quomodo notabiliter decisum per Rotam Romanã refert *Steph. Grat. discept. forensf. tom.* 3. *cap.*576. *nu.*32. videndus omninò.

Sic ergò cum contractus huiusmodi vitio laboret, certè ipsius matris obligatio indigebat Regio assensu, prout communiter in Regia hu-
16 ius Regni Cancellaria seruatur etiã vbi vidua obligationem suscipit: ex cuius assensus defectu pluries ad viduę fauorem, etiam principaliter obligatæ, quod nullus sit contractus decisum per Sacrum Consilium refert *Vincent. de Franch. decisf.* 279. *& iterum decisf.* 578. & denuò *decisf.*623. *& Gizzarell. decisf.*4. quidquid contra attentauerit *D. Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit.* 10. *in princ.*

Nec vlteriùs posse molestiam inferri filio, tanquam fideiussori obli-
17 gato. nàm cõstituto contractu prædicto nullo, & inualido respectu matris bene.

beneficio Senat. Consult. Velleian. vt præfatum est, eodem beneficio iuuatur filius fideiussor, ad quod habemus iura ad manus in proprijs terminis *in l. si mulier 16. §. fin. ad Velleian. & in l. mulierem C. eod. tit.* & ita tenet *Ant. Hering. de fideiuss. cap. 10. nu. 18. Dominic. Gaito de credit. cap. 2. tit. 7. nu. 1966. Gaspar Thesaur. quæst. forens. lib. 4. quæst. 6. num. 5.* quod sine dubio procedit vbi nullitas principalis obligationis est propter defectum formę, quæ facit contractum ab initio non valere, ita notabiliter *Rota decis. 153. nu. 3. inter 372. decisiones criminum, & testium collect. per Farin.* vel quando contractus de iure communi est nullus, eadem *Rot. Roman. decis. 118. nu. 4. post secund. volum. consil. Farinac.* & sequitur *Marescot. variar. resolut. lib. 2. cap. 65. nu. 9.* & aliàs decisum refert *Gratian. disceptat. forens. cap. 122. nu. 14. & 15. Beltram. ad Ludouis. decis. 321. nu. 13.* & vera hæc sunt non solũ quando quis accessoriè, sed etiam si principaliter pro alio se obligasset, prout ex *text. in l. 2. C. de fideiuss. minor.* in simili eleganter tradit *Vinc. de Franch. decis. 247. nu. 4.* vbi refert ita decisum per Sacrum Consilium, eadem scilicet ratione, quia negari non potest primitiuam radicē, pro qua quis se obligauit esse infectam, *ex Anchar. cons. 330. & Ioseph Ludou. decis. 27.*

Rursus ex alio dicebatur tale instrumentum nō posse substineri, quoniam nullum certum corpus specialiter suis finibus designatum pro sortis securitate fuit per ipsos matrem, &
18 filium debitores suppositum, prout necessariò requiritur ad census validitatem per expressam dispositionē *Bullæ Summi Pontificis Pij Quinti*, quā trāscribit *Nauar. in suo manuali cap. 7. nu. 235. Rota Romana decis. 671. nu. 1. inter nouiss. collect. per Farinac. par. 1. tom. 2.* quod quidem corpus oportet, quod sit fructuosum, vt tenent relati per *Thesaur. decis. 154. nu. 3. Rot. Roman. decis. 227. inter 372. decisiones criminum, & testium collect. per Farinac.* vbi amplius resolutum fuit, quod si talis res casu aliquo fiat infructuosa, vel pereat, extinguitur etiam census. Vndè nec constitui potest in
19 genere super quibusuis bonis, nec etiam in personam venditoris cum obligatione omnium bonorum: quoniam esset nullus & vsurarius contractus, prout doctè ex verbis *pragmaticæ primæ de censibus* fundat *Foller. in comment. ad ipsam sub verbo huiusmodi censualia nu. 48. Redoan. de rebus Eccles. non alien. rub. de constit. ann. census super reb. Eccles. nu. 44. Rodriq. de ann. reddit. lib. 2. quæst. 7. nu. 13. Auend. de censib. cap. 57. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 141. nu. 10.* & sic generaliter de consuetudine obseruari testantur supremi ordinis *DD. Regentes Dñus meus in comment. ad prag. 2. de censib. nu. 111. lib. 4. Iuris Regni, et Fuluius Constantius Corleti Marchio ad l. 1. nu. 41. C. de fiscal. vsur. lib. 10. Rouit.*
20 *ad dictam pragmat. 1. de censib. nu. 22.* adducens nouissimè, quod si census constituatur super certa parte fundi eligenda, donec electio facta sit census nōn substinetur, secundum *Gasp. Thesaur. quæst. forens. 104. lib. 3.* licèt quādo corpus fundi certum est contrarium censuerit *Rota Romana decis. 353. inter nouiss. collect. per Farinac.*
21 *par. 1.* opinio namque *Couar. lib. 3. variar. resol. cap. 7. nu. 5.* tenentis posse constitui censum super obligatione personali, singularis est, & ab omnibus improbatur, vt videre est penès *DD. relatos per D. Regentem Rouitum loco citato nu. 23.* vndè à principio instrumentum ex defectu formæ fuit nullũ, prout in terminis decisum refert *Viuius decis. 369. nu. 3.*

Præterquam quod etsi mater ipsa certum

certum corpus supposuisset pro securitate census, nihilominus nec po-
22 terat hypotheca substineri sublata principali personali actione beneficio Sen. Cons. Velleiani ex superius traditis, quoniã certum est hypothecariam accedere obligationi personali tanquam principali: ideòq; nulla remanet vbi personalis actio extinguitur *ad text. in l. soluitur, vbi glos. verbo discedatur cum l. seq. quib. mod. pign. vel hypoth. l. si deferente eod. tit. l. fœnerator de naut. fœnor. vbi Bart.* & ita expresse tenet *Roder. de ann. reddit. lib. 2. quæst. 8. nu. 3. Negusant. de pignor. 1. memb. 4. par. num. 9. Surd. decis. 174. nu. 20. & cons. 146. nu. 9.* quos allegat *Christoph. Mar. decis. Senen. exam.* 18. *num.* 44. & pluribus relatis *Gratian. tom. 4. discept. forens. cap.* 691. *num.* 29. *Capiblanc. in singul. post tract. de Baronib. singul.* 1.

23 Neq; huic conclusioni obstat *tex. in l. 2. C. de luit. pignor.* nam respondet *glos. ibidem verb. actione summota*, in specie illius *text.* personalem actionẽ summoueri per præscriptionem triginta annorum, ideoque nil mirum si remanet hypothecaria, quæ quadraginta annis durat: cum verò tollitur pacto, solutione, re iudicata, iureiurãdo, vel alio modo, tũc cessat quoq; hypotheca, vt in supradictis iuribus, & hic verus est intellectus ad illum textum.

24 Nec rursus facit *text. in l. si is C. de præd. minor.* nam responsio elicitur ex eiusdemmet *text.* verbis, ibi, *idem curator ex rebus proprijs &c.* supponitur namq; in eius specie curatorem minoris prædium alienasse absque decreto, sed tamen pro euictione obligasse bona sua. respondent Imperatores rescissa vẽditione respectu minoris nõ esse sublatam obligationem contractam in rebus proprijs curatoris ex causa euictionis, quia curator est extra causã prohibitionis, ideòq; respectu minoris censetur sublatum tàm principale, quàm accessorium obligationi: respectu verò curatoris, sicut remanet integrum ius pignoris, sic etiã & principalis obligatio, si qua contracta est: ita colligitur ex magistraliter suo more traditis per *Accurs. ibidem verbo sanè*. Vnde cauendum est ab opinione *eruditissimi alioquin*
25 *viri, & amici nostri dignissimi Auditoris Dominici Gatti in suo tract. de credit. cap. 4. quæst. 11. num. 1255. & seq.* secuti *Negusant. de pignor. p. 6. memb. 2. nu. 5.* nam nõ est scrutatus vt subtiliter scrutari solet germanum sensum prædictorum iurium.

Ex his in Sacro Consilio iustissimũ iudicatum est decretum Magnę Curiæ Vicariæ, quod ordinariè agatur, me referẽte in Aula *eruditissimi Consiliarij Carauita* die . . Februarij 1631.

SVMMARIVM.

1 *MVlier nulliter pro marito obligatur, & de ratione.*
2 *Constitutum transfert dominium in donatarium à die contractus.*
3 *Dominium penès duos esse non potest.*
4 *Statutum generaliter prohibens mulierum obligationes, non comprehendit causam dotis.*
5 *Mulier validè intercedit pro marito pro communi filiæ dote, & nu.* 10.
6 *.. etiam pro dote extraneæ, sed contra num.* 11.
7 *Contractus mulieris alias inualidus substinetur viribus iuramenti.*
8 Text. in l. fin. C. ad Velleian. *procedit vbi mulier dotem constituit, non autem vbi pro ea fideiubet, & de ratione discriminis.*
9 *Mulier potest pro extraneo fideiubere pro dote, non autem pro marito.*
12 Decisio notabilis Sac. Rot. Roman.

13 Vinc.

13 Vinc. de Franch. decis. 182. num. 12. & sequaces *notantur in intellectu* tex. in l. fin. C. ad Velleian.
14 *Iuramentum firmat contractum alias inualidū, vbi cessat præsumptio metus, & doli.*
15 .. *non firmat contractum cui lex, vel statutum vires tollunt.*
16 *Mulieri licitum est spem recuperandi suam dotē dissoluto matrimonio alienare.*
17 *Barbosæ distinctio in* l. 1. par. 1. nu. 40. solut. matrim. *commendatur.*

Imperialem decisionem text. in l. fin. C. ad Velleian. non habere locum, vbi vxor intercedit pro marito ad dotem extraneæ mulieri constituendam. Et de rei dotalis donatione, quod valida sit si conferatur in tempus dissoluti coniugij.

CAPVT LVI.

1 CVM generaliter dispositum sit, nullam, & inualidam esse quamcumque obligationē factam per vxorem in mariti beneficium, ex *text. expresso in auth. si qua mulier C. ad Velleian.* etenim cum inter coniuges prohibita sit donatio, ne scilicet mutuo amore se spolient, *ad text. in l. 1. & toto titulo ff. & C. de donat. inter vir. & vxor.* si posset pro marito fideiubere, vel se obligare fieret per indirectum fraus legi, & rursus vt plurimum priuaretur dote, alijsq; bonis, quod est cōtra publicam vtilitatem, *l. 1. ff. solut. matrim.* prout rectè considerant *DD.* quos congerit *Tiraquell. ad ll. connub. glos. 5. sub nu.* 107. *& passim cæteri omnes.* Hinc dubitari de duobus contingit in Mag. Cur. Vic. Primum an fideiussio euictionis facta per Iudictam Squillantem vxorē Fabij de Alferio dotantis Camillam Squillantem, de iure subsisteret. Secundum an donatio ducatorum bis centum facta per eamdem Iudictam eidem Camillæ in augmentum dotium soluēdorum post ipsius promittentis mortē de bonis dotalibus valida sit, non obstante quod fuerit facta in constantia matrimonij, & per consequens tempore inhabili, cum omnis alienatio rerū tàm viro, quàm mulieri interdicta sit cōstante matrimonio *vulgatis iuribus.* Et augebatur ratio dubitādi, eo quod donatio huiusmodi concepta cum clausulis cōstituti, & præcarij nō videbatur posse habere locum in beneficium Camillæ donatariæ, licet collata fuisset in tēpus mortis ipsius donātis. nam cū
2 dominiū rei donatæ etiam post mortem transeat in donatarium à die cōtractus vigore constituti, & præcarij, prout ex *Oldrad. cons.* 114. tradit *Vinc. de Franch. decis.* 213. *num.* 1. *&* 9. sequeretur absurdū, quod scilicet dominium eiusdem rei penès duos esset eodem tempore, nempè penès mari-
3 tum vigore instrumēti dotalis, & penès donatarium vigore donationis eisdem clausulis conceptæ contra *text. in l. si vt certo §. si duobus ff. commodati.*

Quoad Primum videbatur dicendum

dum id regulare esse, vt lex, siue sta-
4 tutũ mulierũ obligationẽ prohibens
nunquã comprehẽdat casũ speciali-
ter prouisũ, veluti dotis causã, cuius
fauore inductum est vt possit se obli-
gare, *ad tex.in l.si dotare, & in l.final.*
C.ad Velleian. ita enim docuit *Iacob.*
de Belusi.in §.est,& aliud, auth.vt nul-
li Iudicum, Bald.in l.1.nu.1.vers.quin-
tumdecimum ff. solut. matr. & ibi Ro-
man.nu.26.in 3.special. Paul.de Castr.
in d.l.final. nu.2. Lambert. de iurepatr.
artic.3. quæst.5.principali par.1. lib.1.
Bald.Nouell.in tract.de dot.par.6. pri-
uileg.3.& priuileg.12. nu.1. Barbos.in
l.1.par.3.nu.53.ff.solut.matrim.& rur-
sus egregiè *Bald. cons.106. vol.5. Ca-*
mill.Visitar.in d.l.1.num.170.ff.solut.
matrim. estq; in terminis statuti pro-
hibentis mulierum obligationes ele-
gans *decisio Putei 106. lib. 3.* dicens
semper *Sacr.Rot.Roman.* hanc opinio-
nem amplexam fuisse, prout & alias
eiusdem decisiones refert *Maresc.*
variar.resolut. lib.1.cap.43.nu.9. Do-
minic.Picus ad statut. Vrb.151. lib.1.
glos.7. num. 242. Caputaq. decis.199.
par.3.Tiraquell.de retract.lignag. §.1.
glos.14. num.91. Negusant. de pignor.
memb.1.par.8. nu.23. cum alijs quos
sequitur *Gratian. discept:forens. tom.4.*
cap.647.nu.22. & 23.

Nec tantum pro hac causa se obli-
5 gare, sed etiam mariti obligationem
in se suscipere pro cõmunis filiæ do-
tatione, non obstante *d. auth. si qua*
mulier, tenet *Bald. Nouell. loco citato,*
cum alijs relatis per *Barbos.in l.1.par.*
4.nu.101.ff.solut.matrim. fuit resolu-
tum per *Rotam in vna Anconitana*
Iunij 1602.coram Cardinali Mellino,
quæ est decis.15.inter collectas per eum-
dem Dominicum Picum in calce prædi-
cti tractatus, latè *Gaspar Baeza in*
tract.de non melioran. dot. num.37. &
& seq. Anton. Gomez in l. 50. Tauri
num. 25. quos refert, & sequitur *Al-*
*uar.Valasc.consult.127.nu.3.*vbi *nu.4.*
defendit nullum esse discrimen sta-
tuendum si mulier sola dotem con-
stituat, an verò pro marito fideiubeat
pro communi filia, eo quod in hoc
casu non potest dici à marito dece-
pta, seù circumuenta: eãdemque
opinionem tenuit *Franc.Marc.decis.*
*508.nu.18.par.1.*cum alijs relatis per
Stephan.Gratian. discept. forens. tom.4.
cap.647.nu.17.

Sed etiã quod magis est, etiã pro
6 dote extraneæ mulieris posse vxorẽ
cum marito se obligare, seù fideiube-
re, tenuerunt *Vincent.de Franch.decis.*
182.num.12.Gizzarell.decis.4.nu.24.
Gratian.d.tom.4.cap.735.num.12. ex
generalitate *text.in d.l.final.C.ad Vel-*
leian. ibi, *generalitèr sancimus*; & rur-
sus, *pro qualibet muliere*; hoc enim
fert fauor ipse matrimonij conside-
ratus in eodem *text.* ibi, *Neque enim*
ferendum est quasi casu fortuito inter-
ueniente mulierem fieri indotatam, &
sic à viro forsitan repelli, & distrahi
matrimonium, & fuisse resolutum per
Rotam Romanam coram Ortembergo in
vna Romana dotis, refert *Marescott.d.*
cap.43.nu.12. & idem Picus post eum-
dem tractatum, & est decis.13.

His accedebat virtus iuramenti,
7 quæ hoc operatur vt cõtractus aliàs
à lege improbatus validus iudicetur,
prout in propria materia fideiussionis
mulieris docuit *Bart.in l.si quis num.*
11.vers.& ideò dico ff.de fideiuss.& te-
net *Rota Romana decis.619.nu.3.inter*
nouiss.collect.per Farinac.par.2.tom.3.
& rursus in alijs decisionibus relatis
per *Marescott.lib.2.variarum cap.5.*
nu.17. latè *Bald.Nouell. in tract. de*
dote priuileg.21. vers.duodecimo limi-
ta, Campeg. eodem tract.quæst.173.&
quæst.175. Palat. Ruuius in cap.per ve-
stras notab.5.num.12.vers.nonus casus
de donat.inter vir.& vxor. Abb.in cap.
cum contingat in fine de iure iurand.latè
Alex.

Alex. in l. si constante §. *quoties num.* 5.
ff. solut. matrim. cum alijs per *Gra-*
tian. disceptat. forens. tom. 2. *cap.* 233.
num. 40.

Sed pro vxore respondebatur non
esse negandũ assumptum, causam do-
tis esse in hoc priuilegiatã, quod mu-
8 lier possit pro ea se obligare non tan-
tum pro filia, sed etiam pro qualibet
extranea muliere, & hunc esse casum
dispositum per *text. in dicta l. final.*
sed non esse id permittendum vbi su-
scipit mulier mariti obligationem;
siue pro eo fideiubet, qui est casus
prouisus *in dicta authent. si qua mulier.*
Ratio namque discriminis inter sim-
plicem obligationem, & fideiussio-
nem manifesta est, quia priori casu
non potest considerari in ea subdu-
ctio, siuè circumuentio vlla: ideoq;
aptissimè docuit *Bald. in d. l. final.*
& in l. iubemus C. ad Velleian. quod
9 mulieri permissum est fauore dotis,
vt pro alio possit fideiubere, non au-
tem pro marito, *Berous consil.* 48. *per*
tot. & sequitur *Marescot. d. lib.* 2. *cap.* 52.
num. 15. *&* 16. at in secundo cum
scilicet pro marito fideiubet, restat
adhuc doli, & circumuentionis præ-
sumptio, quæ tamen vno tantùm ca-
su suprapposito cessaret, scilicet cum
10 intercedit pro dote communis filiæ,
cum potius stimulo quodam, & na-
turali impulsu censeatur mulier indu-
cta ad se obligandum, vt scilicet filiæ
commodis prospiciat, quod est vni-
cum, & commune Parentum votum,
vt perbellè loquitur *Consult. in l. pe-*
nult. §. *facilior q; de bon. libert.* ibi, *cum*
omnia, quæ nostra sunt liberis nostris ex
communi voto paremus; & considerat
Berous d. consil. 48. *num.* 10. & in his
terminis non inconuenienter substi-
netur opinio supra firmata, quod fi-
deiussio facta à muliere pro marito
in causam dotis communis filiæ va-
lida sit, non quidem ex dotis fauore,
cum necessarius non sit in hoc casu;
sed quia cessat ratio prohibitionis
Senatus Consult. Velleian. Quamuis
nec desint qui existiment etiam vt
communis filia dotetur inualidam
esse vxoris obligationem in viri be-
neficium, vt vides per *Angel. & Alex.*
in l. 1. *ff. solut. matrim.* quæ sententia
verior videtur *Surd. decis.* 164. *nu.* 14.
nobis autem non placet ex rationi-
bus, & authoritatibus suprapositis.

Extra hunc casum, cum scilicet fi-
liæ communi dos constituitur, dice-
batur non esse permissum mulieri etiã
11 in causam dotis pro marito fideiu-
bere, veluti pro dote extraneæ mu-
lieris, vt perbellè consuluit *Berous d.*
cons. 48. *Honded. cons.* 45. *num.* 4. *lib.* 1.
Berretta consil. 48. *Hering. de fideiuss.*
cap. 7. *nu.* 453. *Pirrus Maur. eod. tract.*
sect. 8. *cap.* 3. *num.* 31. *Mauson. de caus.*
execut. lib. 1. *limit.* 10. *nu.* 10. nec tan-
dem potuit negare *Surdus* esse de
iure *d. decis.* 164. *nu.* 15. *&* 16. & pla-
cuit *Rotæ Senensi* vt refert *Christoph.*
Mart. decis. 48. *&* 49. idque decisum
refert suo elegãti calamo *Anneus Ro-*
bert. lib. 3. *rer. iudicat. cap.* 11. vbi nulla
fuit declarata obligatio mulieris fa-
12 cta cum marito pro dote priuignæ.
Immò *Sacr. Rot. Roman. in vna Anco-*
nitana dotis, quæ est 283. *par.* 1. *in no-*
uiss. idem resoluit his verbis. *Non ob-*
stat, quod huiusmodi statuta non proce-
dant in obligationibus pro dote factis
iuxta decis. Put. 160. *lib.* 3. *& Caputaq.*
decis. 199. *par.* 3. *quia hoc Domini intel-*
ligebant procedere in eo, qui dotare te-
nebatur, quo ad quem reputatur obliga-
tio necessaria, vt loquuntur d. ctæ deci-
siones, & facit cons. Soccin. 80. *num.* 23.
lib. 4. sic & in Senat. Pedam. refert
Anton. Faber in tit. C. ad Velleian. de-
finit. 14.

Nec contrarium suaderi debet au-
13 thoritate *Vinc. de Franch. d. decis.* 182.
nu. 12. *Gizzarell. decis.* 4. *nu.* 24. & se-

quacium; nam viri alioquin in iuris prudentia præclarissimi nimis per trāsitum,& perfunctoriè hac in re locuti sunt decepti ex generalitate *d.l.final. C.ad Velleian.* quam nos locum habere non inficiamus; sed tamen in casu suo, idest vbi mulier dotat, non autē si fideiubeat pro marito extraneam personam dotante.

Et ad id, quod iuramentum vim
14 præstare solet contractui alias nullo, & inualido, dictum fuit hoc procedere vbi non est præsumptio metus, vel doli, quo casu si iuramentum subsisteret contractum diceretur vinculū iniquitatis, prout in terminis statuti Vrbis similis nostræ *Pragmat.ad Velleian.* pluribus relatis, & signanter ex vna *Rota decisione coram Ludouis.* respondet *Gratian.discept.forens. tom.2. cap.*233.*nu.*58.*&* 59. Nec rursus iura-
15 mentum præstat vires fideiussioni factæ per mulierem, quoties statutum contractui, seu instrumento tollit vires, prout fit per ipsam *Regni Pragmaticam* 1. *ad Senat.Consult.Velleian. Seraphin.de priuileg.iuram.priuil.*61.*nu.* 11. *&* 18. *Rota Romana in terminis statuti Vrbis in vna Romana societatis officij de anno* 1602. *& in alia Romana fideiussionis coram Cardin. Seraphino,* quas refert *Marescott. d.lib.*2.*cap.*5. *num.*18.

Quoad secundum dubium dicebatur, licere mulieri spem recuperandi suam dotem in casu dissoluti con-
16 iugij ex nunc pro tunc constante matrimonio alienare,& donare. Huius namque opinionis fuit *Accurs. in l.constante* 21. *C.de donat.* quem pro singulari cōmendant ferè omnes Patres antiquæ scholæ. Quinimò *Cynus in l.si prædium circa finem C.de iur.dot.* vlterius progreditur, dicens, quod etiam si mulier cōstante matrimonio ex nunc fundum dotalē alienauerit, & per consequens alienationem statim effectum habere voluerit, nihilominus dissoluto postea matrimonio, ea alienatio, quæ à principio nulla erat, dicitur validata, & confirmata: Estq; casus similis *in l.cum vir* 42. *ff. de vsucap.* quod si vir constante matrimonio fundum dotalem alienauerit, & postea eo dissoluto dotes lucratus fuerit, talis donatio dicitur confirmata.

Non tamen defuerunt authores,
17 qui contrariam sectarunt sententiā, quorum argumentis coactus fuit *doctissimus Barbos. in l.*1.*par.*5.*num.*40. *cum seq.uers.pro concordia ff.solut.matrim.* ad securum distinctionis Asylū confugere, taliter concordando diffidentiū opiniones, quod scilicet aut matrimonium dissoluitur per mortē viri, & tunc ne mulier remaneat indotata, valida non erit donatio, seu alienatio rei dotalis facta per mulierem constante matrimonio: sin verò dissoluatur per mortem vxoris, tunc valida erit donatio, eo quod nulli præiudicium fit, cessatq; ratio legis prohibentis, & per consequēs prohibitio: & hunc esse casum nostrum, dicebatur pro parte actorū, nàm donatio fuit collata in tempus mortis ipsius Iudittæ, quæ iam secuta erat.

Ex quibus Mag.Cur.me referente iudicauit, irritam fuisse primā Iudictæ fideiussionem euictionis dotis prædictæ Camillæ constitutæ, secundam verò donationis collatæ in tempus mortis validam.

SVMMARIVM.

1 Communio discordias parit etiam inter coniunctos.

2 Diuisio, quæ fit vt vnus diuidat, & alter eligat cum ipso seculo originem traxit.

3 Aequalitas seruanda est in contractibus bonæ fidei.

4 Text.

4 Textus in l. maioribus C.commun. vtriusque iudic. *non requirit læsionem vltra dimidiam ad rescindendã venditionem.*

5 *Læsio vltra sextam partem pretij sufficit ad rescindendam diuisionem.*

6 *Diuisio ex errore facta rescinditur etiã si laudo à partibus emologato fuerit confirmata.*

7 *Sentẽtia ob errorem etiam iuris retractatur.*

8 *Diuisio etiam iurata detecto errore retractatur.*

9 *Error consensum excludit.*

10 *Diuisio non congruè facta retractatur.*

11 .. *dolo interueniente rescinditur.*

12 *Dolus delictum continet.*

13 .. *coniecturis probatur.*

14 *Dolo non caret, qui non facit ea, ad quæ scit se teneri.*

15 Textus in l. maioribus C.commun. vtriusque Iudic. *de qua diuisione intelligendus sit.*

16 *Actio ex stipulatu stricti iuris est.*

17 *Iudicio familiæ herciscundæ, vel communi diuidundo agi non potest, nisi corpora maneant communia.*

18 *Commune iam non est, quod est diuisum.*

19 *Actio nulla ciuilis nascitur ex simplici pacto de diuidendo.*

20 Antonij Fabri intellectus ad text.in dicta l. maioribus *summè commendatur.*

21 Remedium l. 2. C. de rescind. vendit. *non habet locum in contractibus diuisionis, & quare. sed contra numer.* 22.

23 *Diuisio facta inter fratres rescinditur ex quauis notabili læsione, at inter extraneos non nisi læsio sit vltra dimidiam.*

24 *Læsio vltra sextam rescindit venditionem factam via iudiciali, vel mediantibus arbitris.*

25 *Diuisio facta inter maiores per electionem ob sortem non retractatur ex* text.in d.l.maioribus.

26 *Dolus, & vis considerari non potest in diuisione facta per electionem.*

27 *Læsus non dicitur quis ex euentu dubio, qui sicut tendit ad damnum, poterat se habere ad lucrum.*

28 *Minor nõ restituitur aduersus diuisionem per sortes factam, nisi tamen læsio enormis admodum excessiua sit.*

29 Decisio Senatus Pedamont. *quod læsio vltra dimidiam rescindat diuisionem electione factã commendatur.*

Diuisionis contractum non ex qualibet læsione posse rescindi, sed ex ea tantummodò, quæ sit vltra dimidiam iusti pretij, ad ornatum l. maioribus 3. C. commmun. vtriusq; Iudic.

CAPVT LVII.

1 Communionis materia adeò periculosa est, vt plerumque etiam inter fratres discordias pariat, teste *Consult. in l. cum pater S. dulcissimis de legat.* 2. vndè ad officium boni patrisfamilias pertinet diuisionem ordinare, nec minus ad munus optimi Legislatoris iam factam substinere; nam vt *Aristoteles* ait *de Republica lib.2. cap.5. Curatio-*

nes bonorum diuisæ criminationes, & querelas inter eos non gignent, sed potius illa amplificantur, & crescent vnoquoque tamquam rei propriæ affixo, atque incumbente.

2 Hinc plures à iure inducti sunt modi, quibus res communes inter socios diuidantur, quorum vnus, & horum præcipuus est, qui hac lege fit vt vnus diuidat, alter verò eligat, iuxta formā traditam à Summo Pontifice *in cap. 1. de Parroch. & ab Imperatoribus in l. 2. C. de metat. & epidem. lib. 12.* & sęculo ferè ineunte seruatum vidimus inter Abrahā, & Loth, vt habetur *Genes. 1. cap. 13.* de quo loco *Diuus Ambrosius* ait. *Cuiusmodi debet esse diuisio Patriarca edocet. firmior diuidat, infirmior eligat, ne habeat, quod conqueratur, electionis suæ partem non poterit calumniari. non residet occasio resiliendi, cui datur optio eligendi, nec diuisor grauatur; nàm quo est prudentior, eo cautior, vt nec diuisione circumscribatur, nec in electione fraudetur;* ad quorum confirmationem plura alia tàm sacræ, quàm prophanæ paginæ adducit *Tiraquell. de iure primog. quæst. 60. in princ.* & nonnulla *Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 160. nu. 18. cum seq.*

Huiusmodi monitu Andreas Fornarius, & Ianuarius Bottone Ciuitatis Puteolorum conuenerunt de diuidenda communi domo, vtque Andreas partes faceret, & Ianuarius eligeret. Hæc conuentio suum effectū sortita est, itaùt Ianuarius ex partibus diuisis per Andream, suam elegerit, eiusque diuisionis sollemne instrumentū rogatum est inter eos de mense Februarij 1629. aliudq; celebratū super eodemmet negotio nonnullis pactis additis ad paucos dies.

Andreas de mēse Iunij eiusdē anni obtēta prius absolutione à iuramento comparuit in Magna Curia Vicariæ, petijtq; declarari nullam, & inualidam prædictam diuisionē, eo quod in ea fuerit enormiter læsus, & in facto probare nitebatur, læsionem fuisse vltra sextam partem pretij totius domus, eamque esse sufficientem ad rescindendum talem contractum ex sequentibus.

3 Primo per rationem, nàm contractus huiusmodi est bonæ fidei, in quo æqualitas seruanda est, vt expressè probatur *in d. l. vnde si Neruę ff. pro socio, & in l. si nō fuerint ff. eodem,* vt tradit *Bart. in l. societatem §. arbitrorum nu. 25. ff. pro socio.* Secundo per iura; nàm in *tex. in l. si post diuisionem C. de iuris, & facti ignorant.* diuisio per errorem facta retractatur, & in *l. si soror C. de collat.* diuisiò retractatur per Iudicem cognito, quod plus ad vnum, quàm alterum peruenit. Et tandem per *tex.* clarum, & expressum in *l. maioribus C. commun. vtriusque Iudic.* vbi *Imperatores* statuunt, succurrendum esse maioribus si diuisio perperam, vel per dolum, vel per fraudem facta fuerit ex ea generali ratione, quod in bonæ fidei iudicijs, quod inæqualiter factum esse constiterit, in melius reformandum est: ex quo *tex.* id pro constanti affirmat *Facc hin. lib. 8. controuers. cap. 36. vers. sed vt rectè,* vt scilicet dicta lex maioribus nullatenus

4 requirat læsionem fuisse vltra dimidiam, sed quamlibet grauem sufficere ad rescindēdam diuisionem, eamdemque sententiam neruosè defendit *Anton. Ayora Hispan. in tract. de partition. bon. commu n. 3. par. quæst. 6.* his verbis: *Ego tamen verius esse puto, quod etsi læsio non sit vltra dimidiam, habeat locum dispositio illius legis, si læsio sit immodica, quod colligitur expressè ex illo textu, qui nihil de læsione vltra dimidiam iusti pretij dixit, sed solùm si perperam facta est diuisio etiam citra dolū, & fraudē, quod probatur ibi;*

vel

vel perperam factis, & quidem videtur diuinatio dicere, quod ille tex. loquitur in casu, quo læsio sit vltra dimidiũ, cum in eo nullum verbum de hoc sit. Secundo, quia si loqueretur de remedio vltra dimidiam daret electionem cohæredi, vt patiatur reformari diuisionem, vel solueret iustum pretium, sicuti statutum est in l. 2. C. de rescind. vendit. sed nec de hoc vllum verbũ est in illo textu, sed absolutè disponit, quod diuisio reformetur, & reducatur ad æqualitatem, vt probatur in textu ibi; & quod inæqualiter factũ esse constiterit in melius reformabitur. Et licet Bald. ibi senserit, quod in casu illius legis libellus debet concludere dando electionem reo, vt si velit suppleat iustum pretium, vel faciat rescissionem diuisionis: hoc etiam est diuinatio, quia textus hoc non dicit, & contrarium tenent Petrus, & Cynus ibi apertè concludentes, non audiri tunc reũ conuentum, qui in pecunia supplere, vel satisfacere velit; sed præcisè teneri in rebus ipsis diuisis, quod iterùm fiat diuisio: & hoc etiam tenent Alberic. & Fulgos. ibi, & Faber.

Tertiò fundatur hæc conclusio euidẽtissima ratione: nam qui vendit, animũ, & consensum habet vẽdendi, & alienãdi rem suam, idcircò contrauenire non potest, nisi vltra dimidiam iusti pretij grauaretur; sed qui diuisionem facit, nõ habet animum vendendi rem suam; sed diuidendi, & æqualem portionem pro iure suo in eisdem bonis consequi: ita declarant prædicti DD. Cynus, Petr. & Faber. in d. l. maioribus, rationem addẽtes, quare non habeat locum ibi supplere iustum pretium; sed quod reus præcisè teneatur ad rescissionẽ, & reformationẽ dictæ diuisionis perperam factæ, & sic euidenter sentiunt remedium illius legis, non esse idem, quod est in l. 2. C. de rescind. vendit. Y ansi teneo pro constanti, quod etsi non interueniat læsio vltra dimidiam iusti pretij in casu illius legis, sino que haya agrauio notable en la dicha particion, quod relinquitur arbitrio Iudicis, que se ha deshazer el agrauio, quia perperam facta est, vt probat ille tex. in d. l. maioribus in fine ibi; & quod inæqualiter gestum esse constiterit, in melius reformabitur, maximè si aliquid perperam factum in ea inuenitur. Hucusque author ille, qui eandem opinionem commendat *quæst. sequẽti num. 14.* & pro ea esse decisionem Senatus Dolani in terminis, quam refert *Griuell. decis. 127.* dicebat vnus ex dominis Collegis.

Quod si nõ ita indistinctè in quacũcunque graui læsione, & grauamine hoc accipiendũ esset, iuxta id ꝙ præfati *DD.* sentiũt, id tamẽ effugere ne-
5 mo sanæ mentis poterit, quod vel saltem ea læsio ad id sufficiens sit, quæ ascendat ad sextam partem pretij totius rei diuisæ, prout deduxisse videtur *Bart. in l. societatẽ §. arbitrorum nu. 25. ff. pro socio. Panorm. in cap. quintavallis num. 23. de iureiurando, Hector Felicius in tract. de societ.* eamque opinionem lege Regia Lusitaniæ esse comprobatam, refert *Pinell. in l. 2. par. 2. cap. 1. num. 3. C. de rescind. vendit.*

Quam conclusionem ampliandam esse dicebatur, vt procedat etiam si laudo à partibus emologato diuisio facta confirmata fuerit: licet enim ex tali diuisione dominium translatum fuisset, prout in casu nostro: attamen docto de errore diuisio rescinditur, *Menoch. cons. 31. num. 58. & 62. per textum in l. si soror in fine C. de collat.* & etiam si facta fuerit à
7 Iudice, quia sententia ob errorem etiam iuris retractatur, *Corneus cons. 58. vltim. colum. uers. nam etsi ex causa Dec. cons. 523. num. 11. lib. 2. Menoch. cons. 91. nu. 59.* Item ampliatur etiam si in instrumento diuisionis appositũ
8 fuisset iuramentũ, quia tale iuramẽtũ

esset

esset assertoriũ de preterito, vt quasi iuratũ omnia & singula esse vera, cogniro esse falsa, & sic detecto periurio nõ obligat, *Cynus in l. 1. C. de Sacros. Eccl. Bar. in l. cũ quis decedẽs §. Titio ff. de lega. 1.* qua ea facilitate, qua ex causa erronea facta fuit diuisio, eadem etiã
9 facilirare censetur appositum iuramentum, & vbi erratur ibi non est consensus, *l. si per errorem ff. de iurisdict. omn. iudic. Ruin. cons. 158. nu. 23. lib. 2.*

Rursus ampliatur non solum diui-
10 sionem per errorem factam retractari debere, verum etiam si non congruè facta fuerit, vt quia cuique habenti communionem debita portio assignata nõ sit, prout in casu nostro, per *text. in d. l. si soror C. de collat. & in d. l. 3. C. commun. vtriusque iudic.* falsa enim causa, & error annullant diuisionem, *Menoch. cons. 9. n. 18.*
11 *lib. 1.* Tantò magis quando vni plus, quàm alteri assignatum fuit si in tali assignatione dolus interuenerit, proculdubio diuisio rescindenda erit, quia bonæ fidei iudicijs dolus penitus contrarius erit, prout habetur *in d. l. 3. & ibi Bart. C. commun. vtriusque iudic. Menoch. cons. 77. sub num. 86. lib. 1.* vbi loquitur de assignatione dolosè facta, *& Surd. cons. 382. num. 51. & sequent. lib. 3.* dicit non valere diui-
12 sionem fraudulenter factam, quia dolus delictum continet, *l. 1. §. nunc tractemus vers. planè ff. de tutel. & ra-*
13 *tion. dist.* & talis dolus coniecturis probatur, *l. dolum C. de dolo,* & qui nõ
14 facit ea, ad quæ scit se teneri, in dolo est, *l. dolus ff. mandati, Roman. cons. 191. num. 3.*

Pro parte verò eius, qui electionẽ
15 habuit videbatur dicendum, quod *textus in d. l. maioribus,* cum loquatur de bonæ fidei iudicijs, necessariò intelligendus est de ea diuisione, quę non dum per traditionem partium vel per sollemnem stipulationem suũ effectum sortita est. Nàm sequuta traditione, impletoque contractu nulla iam actio superesse potest ex diuisione inter cõdiuisores, quæ bonæ fidei sit, sola enim vendicatio eis competit, cum eius rei, quàm penès se habet vnusquisque ex diuisione dominium nactus sit, *l. 2. C. commun. vtriusque iudic.* stipulatione verò in-
16 terposita nascitur quidem actio ex stipulatu, quæ stricti iuris est, non bonæ fidei, *l. quidquid 99. ff. de verbor. obligat. l. videamus 78. §. si actionem de vsur.* Non igitur potest de alio iudicio bonæ fidei intelligi ille *textus,* nisi familiæ herciscũdæ, vel commu-
17 ni diuidundo. At his iudicijs agi non potest aliter, quàm si corpora maneant communia, *l. familiæ ff. com-*
18 *mun. diuid.* & cum hęc non possint videri communia pcstquam per diuisionem possessionis dominiũ quoque diuisũ est, *d. l. 2. C. eod.* Ergò necessariò fatendum est eam legem intelligendam esse de diuisione huiusmodi, quæ steterit in finibus nudæ conuentionis, non dum stipulatione, aut traditione effectum sortita, quidquid in cõtrarium arguat *nouissimus Ioannes Deckherus decis. Belgij lib. 2. dissertione 2. num. 40. & 41.*

Dicet argutè aliquis, si hæc vera sunt, necessaria non est dispositio *d. l. maioribus,* eòquod ex illa simplici, & nuda conuentione nullus alius effe-
19 ctus oritur ad actionem informandam, quàm ex alio quolibet pacto nudo, quod præcipuum est in huiusmodi diuisionis contractu, *l. diuisionis placitum 45. ff. de pact. l. cum proponas 21. C. eodem.*
20 Sed aptissimè respondet subtilissimus *Ant. Faber. de error. prag. decad. 8. error. 1. num. 17. & 18.* cuius est totus hic infallibilis discursus, quod ex illius textus dispositione id efficitur,

tur, vt non modo si is, qui à condiuisore per fraudem, vel dolum circũcumuentus fuit, conueniatur iudicio communi diuidundo ad diuisionem cõuento modo faciendam, tutus sit; sed etiam quod notabiliùs est, si ille ipse, qui circumuentus est agat communi diuidundo, tãquam rebus omnibus adhuc in communione retentis. Aduersario enim excipienti de pacto diuisionis, replicatio doli obijcietur, quæ bonæ fidei iudicium facit, commentumque fraudis repellit, *l. aduersus C. de exception.* Quod in cæteris bonæ fidei contractibus, qui nudo consensu perficiuntur, diuersũ est, in quibus traditio non est necessaria, vt contractus perfectùs videatur. Hæc sunt quę considerat *maximus ille Iurisconsultus Ant. Fab.* non nulla alia tàm vera, quàm iucunda ad exornationem *tex. in d. l. maioribus* congerens, quæ attentè videnda sunt; nàm alibi non inueniuntur, *& si Tiraquel. de iur. primog quæst.* 60. *num.* 18. id quoque sensisse videtur dum ait, post taliter factam diuisionẽ, posse eum, cui electio competit non eligere; sed petere rem aliter diuidi, si diuisio fraudulenta facta sit ex dispositione *tex. in d. l. maioribus*, ergo sentit beneficium illius legis competere ante perfectum per stipulationẽ, siue traditionem diuisionis contractum; sed expresſius hoc pacto eam l. nouiſsimè intellexit *Griuell. dec. Dolan.* 127. *num.* 3 22. *&* 23.

21 Inde effectum est, quod idem author subtili suo calamo defendit dispositionem *l. 2. C. de rescind. vendit.* non habere locum in contractu diuisionis, eoquòd inter ipsum, & venditionis contractum maximum est discrimen; quare vẽditori, siue emptori non etiam condiuisori (si tamen absit dolus, vel fraus) succurratur. Ratio enim quare moti fuerunt *Imperatores in d. l. 2.* ad sic statuendum, vt læso vltra dimidiam succurratur ea quidẽ est, quod contrahentes eo prætextu, quod in hoc conuentionis genere liceat se inuicem in pretio decipere, ea licentia paſsim abuterentur, maximè in venditorum perniciem, qui plerumque rei familiaris neceſsitate adstricti, ad vendendum vilisſimo pretio adiguntur. Vnde subdit *Fab. decad.* 8. *error.* 6. *circa finem* iunctis traditis *d. error.* 1. *num.* 28. *&* 29. *Nec tamen consequens esse, vt cæteris contractibus, qui hac parte venditione fauorabiliores sunt, idem beneficium hodie dari debeat, idest, vt secuto quoque implemento ex vtraque parte, atque ita extincto iudicio bonæ fidei succurramus ei, qui læsus fuit, nec si vltra dimidiam iusti pretij læsus sit, quia est, quod ei imputetur, nõ quod ita contraxerit, sed cur cõtractũ tãta læsionis iniquitate laborãtẽ, vltrò impleuerit, nec potius curauerit, vt ad æquitatẽ, reduceretur, & in melius reformaretur, cũ ipsius iudicij æquitate, & potestate id assequi poſset. quod ipsũ quoniã vẽditori imputari nõ põt, cui scilicet ius antiquũ nullo modo succurrit mirũ nõ est, si lex noua ei subueniat, tùm etiã cũ impleuerit cõtractũ, perinde ac si non impleuiſset*, hæc ipse.

22 Quod si sequi velimus magis communem sententiam, dicendum erit, remedium *d. l.* habere locum etiam in contractu diuisionis, & proinde ad ipsum rescindendum non aliam sufficere, nisi eam, quæ trascendat dimidiam iusti valoris totius rei diuisæ: Ita namque tenet *glos. & Bald. in d. l. maioribus C. commun. vtriusq. iudic. &* rursus *conf.* 72. *num.* 2. *lib.* 2. *Tiraquell. de iur. primog. quæst.* 17. *nu.* 98. *Maran. conf.* 119. *nu.* 52. *Cagnol. in d. l.* 2. *nu.* 59. *de rescinden. vendit.* & tradit eruditè *Valasc. in tract. de partition. cap.* 39. *nu.* 8. *& sequitur Franc. Nig. Cyriac. to.* 2. *cõtrouer. forens. controuers.* 325. *nu.* 24.

Mattienz.

Mattienz. ad l. 1. tit. 11. lib. 5. recopilat. ll. Castella glos. 8. num. 3. & inibi Azeued. Barbos. in collect. ad textum in cap. cum dilecti nu. 13. de empt. & vendit. Roderiq. de ann. reddit. lib. 1. quaest. 11. nu. 33. in fine Hieronym. Ceuall. pract. quaest. comm. contr. com. quaest. 536. nu. 35. & videtur tenore, licet non fuerit decisum, *Vinc. de Franch. decis. 675. & Senat. Sabaudiensis* eam opinionem vti frequentiorem sequutus est in casu relato *in Codic. Fabrian. lib. 3. tit. commun. vtriusque iudic.* taliter conciliando eam cum opinione Gallorũ Pragmaticorũ, vt, si retractetur de rescindē-
23 da diuisione facta inter fratres, sufficiat læsio notabilis, inter alios autem non nisi vltra dimidiam: & secundũ hanc distinctionem intelligendus est *Griuell. d. decis. Dolan. 127. nu. 22.* dum concludit, quod si maior intra quatriennium à die diuisionis dicat se læsum, non est audiendus, nisi læsio sit vltra trientem, quoniam in specie per eum proposita diuisio erat facta inter fratres.

24 Contrariam verò sententiam vt saluaret *Valasc. loco cit. num.* 10. dicit, eam procedere, quoties diuisio fit mediātibus Arbitris, vel via iudiciali, nam tunc sufficit læsio in sexta tantũ parte: & in his terminis loquitur *Ayora* superius pro contraria parte citatus: cùm verò agitur ex partium conuentione requiri vltra dimidiam, quam distinctionem sequitur etiam *Frāc. Niger. Cyriac. loco supra cit. n. 28.*

At quæ verior partium conuen-
25 tio, quàm vbi diuisio fit inter maiores per electionem, aut per sortem? qui modi diuidendi æquiparantur, & in his terminis nullatenus habere locum *text. in d. l. maioribus* probat doctiss. *Antonius Faber de error. pragm. d. decad. 8. error. 2.* eo quod *tex.* ille supponat dolum, vel vim interuenisse,
26 quod prorsus alienum est ab ea diuisione, quæ fit vno diuidente, & altero eligente. Vnde inquir ipse. *At verò quis credat eum, qui portiones constituit, vt cōdiuisor haberet electionem, ea mente fuisse, vt socium circumscriberet, aut non potius sibi ipsi fraudem faceret qui in condiuisoris arbitrio relinqueret, vt eam portionem eligeret, quæ multò amplior esset? è contra quis eum audiat, si se dicat circumuctum ab alio, qui eligit, & eligendo non nisi iure suo vsus est? an hoc ipso fraudem, & turpitudinem suā patefaciat, si dicat inæquales à se factas portiones, & conqueratur, quod socius cui electionē dederat, elegerit meliorem; quid enim aliud expectare potuerat? an fortasse, vt qui electionem habeat eligeret eam partem, quæ esset minoris æstimationis, meliorem vero haberet ipse, qui portiones fecisset? at qui nō potest hoc fieri sine dolo malo? Denique tritum est nunquam audiendū esse eum, qui petat cuius contrarium non fuerat in inuentum contractum postulaturus, l. penul. C. de euict. electione igitur facta melioris, & amplioris portionis, non potest conquari, qui electionē dedit, cum si socius deteriorem eligisset, non conquæreretur.*

Idque ipsum confirmat mirificè *Franc. Niger Cyriac. dicta controuers. 325. nu. 26. & 27.* quod vbi quilibet ex condiuisoribus acceptauerit partem suam cum oneribus eidem assignatis, non potest dici læsus: nam si damnum sentit, hoc euenit ipsius culpa, & facto, quod alij imputari nō debet, *cap. damnum 86. de regul. iur. in 6. Surd. decis. 62. num. 8.* Rursus cum quis læditur per diuisionem factam per electionem, siue per sortes, di-
27 citur lędi ex euentu dubio, qui sicut se habuit ad damnum, poterat se habere ad luctum, & hoc casu non dicitur læsus, vt probat *textus in l. si iactum retis de action. empt.* & esse ad hoc nonnulla aliā iura, & *DD.* authorita-

thoritates refert idem *Cyriac. loco cit.* & facit pro supradictorum confirmatione regula *textus in l. non videtur C. de in integr. restit.* per quem tradit
28 *Morquecho*, loco superius citato *numer.* 37. quod nec etiam minor restituitur aduersus diuisionem per sortes factam, quod antea docuit *Bald. in l. ait Prætor* §. *final. de minor. Tiraquel. de iur. primogen. quæst.* 17. *num.* 96. *Sfort. Odd. de in integr. restitut. par.* 2. *quæst.* 66. *numer.* 27. nisi tamen læsio enormis admodum, & excessiua sit, prout decreuit Sacrum Consilium *teste Gizzarell. decisio.* 57. *in nouiss. impress.*

Verùm enimuerò etsi ex supra re-
29 latis rationibus id probare intendat *Antonius Faber*, nihilominus Senatus Sabaudiẽsis in eadem causa proposita, & per eundem relata *in supracitata definitione tertia* decreuit, restituendum esse eum qui optionem dedit aduersus diuisionem taliter factam, si læsum se probet vltra dimidiam, prout videre est *in C. Fabrian. d. tit. comm. vtriusq. iudic. definit.* 5.

Die 23. Nouembris 1630. referente *Magnifico D. Don Ioseph. de Herrera nobilissimo Hyspano Iudice ipsius Mag. Cur. Vicariæ* fuit iudicatum iunctis Aulis, læsionem ex qua posset rescindi contractus diuisionis factus inter extraneos, non quamlibet sufficere, sed quæ sit vltra dimidiam iusti pretij rei diuisæ, & proinde absolutus conuentus.

SVMMARIVM.

1 *Adulterij iniuria præcipuè irrogatur viro.*
2 *Accusare potest is, qui suam vel suorũ iniuriam prosequitur.*
3 *Mulier ad accusandum non admittitur, nisi vbi non est idoneor accusator*
4 .. *vel ad quem magis principaliter spectet.*
5 .. *vel vbi is fuisset negligens.*
6 Reg. text. in l. 1. C. de adult. *quando procedat.*
7 *Violentia alterat speciem delicti.*
8 .. *illata meretrici punitur in Regno pœna vltimi supplicij.*
9 *Vxor per uim adulterata non amittit dotem, & ante nuptialem donationem.*
10 *Mulier potest accusare, ubicumque iniuria ei infertur.*
11 Textus in l. 1. C. de adulter. *non procedit, ubi mulier uult maritum accusare ex generali capite iniuriarum.*
12 *Mulier admittitur ad accusandum, ubi suam uel suorum iniuriam prosequitur.*
13 Textus in l. si maritus §. lex Iulia de adulter. *expenditur.*
14 Carauit. ad rit. 191 num. 8. *declaratur.*
15 *Mulier certis casibus potest maritum de adulterio accusare.*
16 Tet. in l. 1. C. de adulter. *non procedit de iure canonico.*

Adulterij accusationem competere etiam mulieri per vim compressæ contra adulterum.

CAPVT LVIII.

Publico iudicio non habere mulieres adulterij accusationem, quamuis de matrimonio suo violato quæri velint, inquiunt *Im-*
1 *peratores Seuerus, & Antoninus in l.* 1. *C. de adulter.* & iure quidem: eo quod iniuria

iniuria, quæ ex adultero concubitu oritur, principaliter marito irrogatur, idcirco ipsum inprimis genialis tori vindicem esse oportet ait *textus in l. qua nuts la seconda §. inprimis C. eod. tit.* nàm defendi vxores à viris, non viros ab vxoribus æquum est inquit *Consultus in l. 2. ff. de iniur, ubi notant DD. quos refert Farinac. de uar. ac diuerf. crimin. quæst. 105. num. 274.* & ita decisum testatur *Vrsill. ad Afflict. decis. 176. in fine num. 4.* Hinc fit, vt etsi regulariter vnusquisque ad ac-
2 cusandum admittatur, qui suam, vel suorum iniuriam prosequitur, *ad text. in l. de crimine C. qui accus. non poss.* & in Regno est prouisum per *Rit. Magnæ Curię Curię 191.* id tamen non permittitur mulieri in crimine adulterij, vt docet *glos. in d. l. 1. uerb. publico iudicio.*

Quin potius etiam in his crimini-
3 bus, in quibus mulieres ad accusandum admittuntur, id non eis licet, nisi vbi non est alius idoneior, qui iniuriam prosequatur, vt dicit *glos. in l. Senatusconsulto per illum textum C. qui accus. non poss. & Odofred. ibidem, & Bart. in l. uxor tua C. eodem tit.* quod mulier potest accusare vbi
4 suam, vel suorum iniuriam prosequitur, nisi sit alius, ad quem magis principaliter spectet, eum sequitur *Bald. in d. l. Senatusconsulto, & in Rubr. C. qui accus. non poss. col. 2. cum*
5 *alijs relatis per Vincent. de Franch. decis. 382. num. 4. & sequent.* vel vbi is, ad quem principaliter spectat, negligens fuisset, vt notat *glos. in d. l. Senatus Consulto.* Ex quibus petierat Thomas de Stephano Baro Siciliorum in Mag. C. V. gaudere beneficio Regij generalis indultus publicati ordine Inuictissimi Regis nostri in anno 1630. ob felicissimum ortum Serenissimi PHILIPPI PRINCIPIS HISPANIARVM (quem Deus incolumen seruet ad Reipublicæ Catholicæ bonum) non obstante quærela contra eum exposita per N. honestam mulierem ab ipso per vim adulterio compressam, supponendo ad eam non pertinere ius accusandi de adulterio. Sed M. C. V. iudicauit legitimè contra eum fuisse expositam quærelam, ideòque indigere ipsius mulieris remissione ad obtinendum petitum regale beneficium,
6 mota ex his: nàm *regula textus in d. l. prima C. de adulter.* procedit vbi vxor vult maritum de adulterio accusare: hoc etenim casu constitutum est, non esse ei permittendum; quia verè iniuria non fit vxori per viri concubitum, sicut viro per vxoris adulterium (licet dura videatur inæqualitas hęc *Diuo Augustino in libr. de verb. Apostol serm. 4.*) sic docet *glos. ibidem, Bald. & cæteri omnes,* nemine dissentiente; & rationem tradit, *Franc. Marc. decis. 514. nu. 16. & sequentibus, Berous in cap. 1. numer. 39. de accusatio. Baiard. ad Clar. in §. adulterium numer. 18. cum alijs relatis per Farinac. dicta quæst. 131. numer. 104. latè Gratian. discep. forens. tomo primo capit. 35. num. 21. & seq.*

Item quoties mulier per vim adul-
7 terata est non dicitur simplex adulterium, quia violentia alterat delicti speciem, & nonnunquam facit, vt grauiter coerceatur id, quod aliàs esset impunibile. Exemplum habemus in *Constitutione Regni omnes nostri sub titulo de violentia me-*
8 *retricibus illata* vbi pœna vltimi supplicij afficitur is, qui per vim meretricem cognouit, cum tamen certum sit accessum ad eam, quæ corporis sui quęstum facit, non esse regulariter punibile. Ideò *Andr. in eadem Constit,* rectè docuit in hac parte multū defecisse Iurecōsultos, qui impunitā relinquerunt

querunt

quærunt violentiam meretricibus illatam, vt *in l. verum in principio de furt.* subditque. *Sed non propterea debuerunt violentiam non punire, quam in rebus punierunt, etiam si ius habet, nam per Iudicem debetur sibi ius: non enim vis est solùm, quando homines vulnerantur ff. quod met. causa l. extat.*

Hinc rectè consuluit *Abbas conf.* 4.
9 *volum.* 1. quod licet regulariter vxor adultera omni iure amittat dotem, & donationem propter nuptias, *ad text. in cap. plerumque de donat inter, & in l. cum mulier ff. solut. matrimon.* & est communis opinio, de qua testatur *Bald. nouell. de dote parte* 11. §. *hactenus num.* 36. *Couar. Vinius*, *Villalob.* & cæteri relati per *Clar. in* §. *adulterium num.* 15. *Farinac. de delict. carn. quæst.* 132. *num.* 1. *& sequent.* vbi latè *Vincent. de Franch. decisio.* 184. cum alijs relatis per *Ricc. collect.* 2309. *Thesaur. decis.* 130. *Rota Roman. decis.* 135. *inter* 372. *decisiones collectas per Farinac.* id tamen non procedit vbi per vim compressa fuit, eoquod adulterij pœnam non incurrit, qui coactè illum commisit, *cap. proposito* 32. *quæst.* 5. *Menoch. de arbitr. cas.* 354. *nu.* 9. *Baiard. ad Clar. d.* §. *adulterium num.* 100. & multos cumulat *Farinac. quæst.* 131. *num.* 95.

Cùm ergò vis vxori inferrur, non est cur ab accusando vim inferentem
10 repellatur: quod quidem ei permittitur etiam circumscripta adulterij qualitate, vbicunque ipsi principaliter, vel in consequentiam iniuria fit, vt perbellè notat *Ioannes Faber in* §. *patitur num.* 4. *instit. de iniur. vbi Aret num.* 1. *& sequitur Farinac. d. q.* 105. *num.* 275. dicens sic limitari dispositionem *tex. in d. l.* 2. *ff. de iniur.*

Imò *Bal. in d. l.* 1. *C. ad l. Iul. de adul.*
11 *nu.* 3. tenet, quod *tex.* ille prohibens vxori virum de adulterio accusare, procederet vbi vellet agere ad pęnã *l. Iuliæ*, secus tamen si accusare velit ex generali capite iniuriarum: quo casu ei non est denegandum, quia sine dubio ei irrogatur iniuria ex viri adulterio refert *Farinac. dicta quæst.* 131. *num.* 106. de cuius dicti veritate vide *Valasc. consultat.* 29 *num.* 12.

12 Admittitur ergò mulier ad suam, vel suorum iniuriam prosequendam, *ad text. in l. sororem C. de his quib. vt indig. l. prima C. de his qui se defer. l si fœmina C. ad Turpill. l. hi tamen ff. de accusat. d. l. Senatusconsulto C. qui accus. non poss. cum alijs concordant. & DD. authoritatibus relatis per Farin. de accus. quæst.* 12. *num.* 16. qui omnes dicunt esse communem, & indubitatam opinionem, eamque in Regno talem existimo per *Ritum prædictum* 191. *vbi Carauit.* solertissimus ipsorum explicator *nu.* 8. *ait*, *Et ideò ego teneo, quod mulieres præsertim in hoc Regno admitti debent ad querelandum omni tempore, & casu, quo suam, vel suorum iniuriam prosequuntur, etiã stantibus masculis, & eis non exploratis, nec in mora constitutis.*

13 Confirmantur hæc notabiliter in propria materia *ex textu in l. si maritus* §. *lex Iulia ff. ad l. Iuliam de adulter.* in quo regulariter proponitur, quod etsi nonnullis personis specialiter prohibitum sit de adulterio accusare, id eis obijci non potest, vbi suam iniuriam vindica-
14 uerint. Ex quo cessat consideratio facta per *Carauit. ad dictũ ritum* 191. *numer.* 9. quod scilicet mulier non admittatur vbi viuentis velit iniuriam prosequi, nàm id posset procedere quando iniuria non est sibi principaliter illata, & per consequens non suam, sed suorum prosequitur.

Hinc descẽdit id, quod singulariter ponere *Sali.* refert *Aug. ad Ang. in*

 tract.

15 *tract. de malefic. verb. che m'hai adulterato vers. quaero quia video*, vt scilicet licitum sit vxori etiam maritum suum criminaliter de adulterio accusare, quando suam prosequitur iniuriam, vtpotè quia maritus carnaliter cognouit vxorem filij sui, quem habuit ex alio coniugio, vel vxorem sui fratris, quæ est pulchra limitatio *ad textum in dicta l. 1. C. de*
16 *adulter.* refert *Baiard. ad Clar. lib. 5. §. adulterium numer.* 18. eiusque dispositionem nec etiam procedere de iure Canonico, quo mulier potest etiam criminaliter virum suum de adulterio accusare, docet *Specul. in titul. de adulter. num.* 15. *per textum in cap. gaudemus* §. 1. *de diuort. & in cap. si quis vxorem* 22. *quaest.* 1. *notat Farinac. d. quaest.* 131. *nu.* 105.

Ex his fuit per Mag. Cur. Vic. exclusus prędictus Baro à beneficio generalis abolitionis, idque confirmatum per Sacrum Consilium die 24. Martij 1632. in Aula Consiliarij de Piccolellis.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio* text. in l. quoties C. de donat. quæ sub mod. *singularis est, & egregia.*

2 *Donatio facta alicui vt post certum tempus rem restituat Ecclesiæ reuocari potest secundum* Bartolum, *sed contra num.* 5.

3 .. *vbi non est simplex, & pura transit in speciem contractus innominati.*

4 *Pœnitentia habet locum in contractibus innominatis.*

6 *Actio semel mihi quaesita me inuito auferri non potest.*

7 *Pactum de non petendo factum debitori non potest reuocari in praeiudicium fideiussoris.*

8 *Ius quaesitum patri ex contractu filij nō potest ab eo auferri ipso inuito.*

9 *Mulier, quae hoc pacto dotem dedit vt post eius mortē restituatur fratri, non potest de ea disponere, nec in vita, nec in morte in prętudicium ipsius.*

10 *Ius quaesitum tertio re, vel spe vigore contractus per dispositionē legalem non potest remitti in ipsius praeiudicium.*

11 *Donatio quatenus donatio est, nec nominatus est contractus, neque innominatus.*

12 .. *non potest obligationem producere.*

13 .. *quae admixtam habet causam, siue negotium accedit ad naturam cōtractus innominati.*

14 *Donare plus est quam dare.*

15 *Donatario legem sibi in donatione impositam non adimplente, succurritur donatori condictione ex lege.*

16 *Pęnitentiæ in donatione ob causā facta locus non est, secus in caeteris contractibus innominatis, & de ratione.*

17 Textus in d. l. quoties C. de donat. quæ sub mod. *nouum ius induxit.*

18 *Donationes sine traditione, vel stipulatione valida erant iure digestorum.*

19 Tex. in l. si quis argentum §. fin. C. de donat. *vetus ius abrogauit.*

20 *Donatarius secundus vtilem actionem tantùmodò exercere potest* ex l. quoties C. de donat. quæ sub mod. *cōtra primum donatarium, non etiam contra donatorem.*

21 *Donationes duae sunt in specie* l. quoties C. de donat. quæ sub mod.

22 .. *perfectae reuocationem non admittūt*

23 Couarruuiæ distinctio var. resol. lib. 1. c. 14. n. 13. vers. tertio est considerandum *non est necessaria.*

24 *Acceptatio, seu ratihabitio donatarij nō est necessaria in specie* legis quoties C. de donat. quæ sub mod.

25 *Stipulatio Notarij non est necessaria in* specie dictæ l. quoties.

26 *Actio quaesita secundo donatario in* specie d. l. quoties *reuocari non potest.*

27 *Do-*

27 *Donatio hodiè solius donatoris consensu irreuocabilis redditur.*
28 *Haredi non permittitur, quod non licet testatori.*
29 Aretin. conſ. 74. reijcitur.
30 *Promiſſio facta abſenti poteſt reuocari antè acceptationem.*
31 *etiamſi iuramentum interponatur.*

Vtilem actionem ſecundo donatario quæſitam benigna illa diuorum Principum interpretatione de qua in l. quoties C. de donat. quæ ſub modo, irreuocabilem eſſe contra Bartolum noua dilucidatione oſtenditur.

CAPVT LIX.

Vexantur mirè admodũ iuris Interpretũ ingenia circa intellectum Cæſariæ conſtitutionis de qua *in l. quoties C. de donat. quæ ſub mod.* quam merito ſingularẽ, & egregiam appellarũt vtpotè, quæ ſub paucorum verborũ ſtructura multas concipit quæſtiones, eaſq; difficilliſſimas. Dum enim adſtruunt inibi *Cæſares* regulam, quod ex pacto inter donantẽ, & donatarium inito, ſecundo donatario acquiratur vtilis actio: ex ea inferunt *Noſtrates* ad quærendum. Vtrum hæc perſonalis tantummodo ſit an in rem ſcripta? Item an acquiratur ſecundo donatario ſine vlla ſtipulatione, an verò neceſſe ſit, vt donator ipſe, Notarius, ſiue extraneus quilibet pro eo abſente ſtipuletur? Et rurſus vtrum integrũ ſit donatori pœnitere, ſiue vt *Noſtrates* loquuntur, pactum illud geſtum cum primo donatario, vt ſcilicet poſt certũ tempus res donata reſtituatur ſecundo, licitum ſit reuocare in ipſius ſecundi præiudicium? Et tandem ſi hoc licet, quo tempore ante, vel poſt reſtitutionem eidem factam, vel ſaltem poſt ipſius acceptationem?

Ego ſanè totã hanc prolixã tractationẽ, quã ipſi faciũt, ad eas tantummodo quæſtiones reduci exiſtimo, an ſcilicet poſſit pactum reuocari? Et an vtilis illa actio ſit perſonalis, vel realis? de his fuit actum in M.C.V. inter Ioannem Iaquintum, & Victoriã Marchettã, noſq; pro viribus vtramque examinabimus in præcedenti, & ſubſequenti capite.

Quoad Primum *Bart.* ante alios *in l. qui Romæ* 122. *§. Flauius Hermes de verb. oblig.* quæſtionem proponit de eo, qui rẽ alicui donauit vt poſt certum tempus eadem ſit Eccleſiæ, vtrũ donator poſſit talem legem reuocare, & concludit poſſe: idque probari ex *tex. expreſſo in l. 3. ff. de ſeru. export and.* qui loquitur in fortioribus terminis, ſcilicet in pacto quæſito tertio fauore libertatis, & tamen requiritur ibi perſeuerantia voluntatis, vt pactũ locum habeat; & rurſus in *l. 3. ff. qui ſine manumiſſ. ad libert. peruen.* ibi, *viuente venditore, & perſeuerante in eadem voluntate.* Itidem in *l. ſi pecuniam §. ſi ſeruum*, ibi, *ſi pœnituerit eum qui tradiderit, de condict. cauſ. dat.* & tandẽ ex *tex. in l. 1. C. ſi mancip. ita fuer. alienat. vt manumitt.*

Et

Et confirmatur *Bartoli* sententia,
3 ex eo quod vbi donatio simplex, & pura nõ est, sed admixtum habet negotium, quod obligationem producat, transit in speciem contractus, sed tamen innominati, scilicet do vt des; at in his certũ est habere locum pœ-
4 nitentiam ad *tex. in l. 3. §. idem erit, & in d. l. si pecuniã §. si seruũ de cond. caus. dat. glos. in l. Aristo, verb. quia donatio de donat. vbi Bart. Ias. in d. l. qui Roma §. Flauius Hermes num. 15. de verbor. oblig.* quibus, & alijs fundamentis cũ *Bartolo* sentiunt *Bald. cons. 377. lib. 5.* quẽ allegat *Alex. ad Bart. in d. §. Flauius Hermes*, & sequitur *Ias. ibid. n. 14. & 15.* latè *Cagnol. in l. id quod nostrum col. 2. & 4. de regul. iur. Bald. in d. l. 3. de seru. exportand.* vbi loquitur in statuto iurato; & secundum eius opinionem vidisse iudicari dicit *Afflict. in cap. 1. si vasall. feud. priu. num. 9.* & esse veriorem, & magis communem *Iul. Clar. lib. 4. sent. §. donatio quæst. 13. nu. 5.* & sequendam in consulendo, & iudicando *Gregor. Lopez ad l. 7. verb. el otro tit. 4. par. 7. Ant. Gabr.* post plures *commun. opin. lib. 3. tit. de rer. alienat. conclus. 5. nu. 1. Surd. de aliment. tit. 2. quæst. 7. nu. 12. Ludouic. Molin. de Hispanor. primogen. lib. 4. cap. 2. num. 74. Ioan Guttier. pract. quæst. lib. 2. quæst. 52. nu. 6.* & secundum eam iudicasse Senat. Pedamont. refert insignis *Ant. Faber in Codic. Fabrian. tit. de donat. quæ sub mod. definit. 2.* & plures ad id congerit *Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 48. nu. 8. & 9. Ripa in l. vlt. num. 220. vers. secundus casus, C. de reuocan. donat. Surd. cons. 150. nu. 102. lib. 1. & cons. 305. nu. 40. lib. 3. & decis. 409. num. 13. Menoch. cons. 270. num. 74. & 75. lib. 3.* cum alijs relatis per *Steph. Gratian. discep. forens. tom. 3. cap. 575. num. 7. Cancer. variar. resolut. lib. 1. cap. 8. nu. 31.*

Eamque conclusionem procedere etiam solo donantis consensu proiut tenet *Aretin. cons. 74.* quem sequitur *Anton. Gabr. d. concl. 5. nu. 11. vers. contrarium.*

Sed nihilominus negatiuam partẽ
5 nempè talem donationem, siue pactũ in specie *tex. in d. l. quoties*, non posse in præiudicium secundi donatarij reuocari, contra *Bart. eiusque sectatores* tenuerunt *Raphael Cuman.* relatus, & secutus per *Paul. de Castr. in eadem l. qui Roma §. Flauius Hermes num. 3. de verbor. obligat. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de instrum. edit. §. nunc vero aliqua in addit.* & notat *Couar. variar. resol. lib. 1. cap. 14. nu. 7 vers. 3. ad idem facit in fine, Bald. in l. cum à socero C. de iure dotium, Gulielm. de Bened. in cap. Raynuntius, verbo si absque liberis il secondo, nu. 23. de testam. Palat. Ruuius in cap. per vestras §. 54. in fin. de donat. inter vir. & vxor. Roderic. Suarez in l. quoniam in prioribus quæst. 8. nu. 1. cum seq. C. de inoffic. testam. & ibi eius additionator Iacob. Valdes.* alios congerit *Dueñas reg. 216. post medium, Gratian. reg. 410. Ferdinand. Vasquez qq. vsufreq. lib. 3. cap. 62. nu. 1. Guttier. in cap. quamuis pactum nu. 60. de pact. in 6. Cauall. commun. contra cõmun. quæst. 249. nu. 2. & 3. Facchin. lib. 8. controu. iur. cap. 89. circa medium, Molin. de Hispanor. primogen. lib. 4. cap. 2. num. 74. vers. contrariam autem sententiam, Rebuff. in l. quod iussit notab. 1. nu. 33. ff. de re iudic.* cum alijs plena manu congestis per *Ant. Gabr. d. conclus. 5. nu. 1. vers. sed in casu nostro, Stephan. Gratian. d. cap. 575. num. 8. & 9.* vbi asserit omnes supradictos attestari opinionem contra *Bartolum* esse magis communiter receptam, *Fab. de Anna cons. 32. num. 1.* licet ipse nihil audeat firmare, & nouissimè opinionẽ *Paul. de Castr.* acerrime defendit *doctissimus Anton. Gomez ad l. 40. Tauri num. 29. vers. sed his non obstantibus cum seqq.*

Foue-

Foueturq; his rationibus, nam certum est ex dispositione *tex. in d. l. quoties C. de donat. quæ sub mod.* imperiali largitione inductum esse vt ex pacto inito inter donantem, & primum donatariũ quæratur actio secundo donatario cõtra primum, cum quo nullum negotium est gestum; at necesse est hoc fieri irreuocabiliter, eo quod
6 regulare est vt actio mihi semel quęsita me inuito à me auferri nõ possit, ad regulam *tex in l. id quod nostrum de regul. iur. l. sicut C. de action. & oblig. l. de contractu C. de resc. ind. vendit.* cum alijs concordantibus ad id adductis per *Anton. Gomez loc. cit. nu.* 30.

Secundo arguit ipse ex *tex. in l. fin.*
7 *ff. de pact.* vbi pactum de non petendo factum debitori non potest reuocari in præiudiciũ fideiussoris, ex quo desumitur, quod ius mihi quęsitũ ex cõtractu, vel pacto alicuius nõ potest mihi auferri, prout sic notãt ibi *DD.* Et cõprobatur *&* *tex. in l. si seruus & l. filius*
8 *paciscẽdo C. de pact.* in quibus ius quæsitum patri ex cõtractu filij taliter in eo radicatur, vt nõ possit ab eo auferri. Item ex *tex.* celebri *in l. cũ maritus* *§. fin. de pact. dotal.* in quo cauetur non
9 posse mulierem, quæ hoc pacto dotẽ dedit, vt post eius mortẽ restituatur fratri, de ea disponere in vita, nec in morte in præiudicium ipsius, quem *textum* ad hoc dicit esse singularem *Aretin. consf.* 24. *col. penult.* & probatur egregiè hæc pars in *l. si constante vers. exceptis C. de donat. ante nupt.* ex qua regulam elicit *Bald.* quod ius quæsitũ
10 tertio re, vel spe vigore contractus per dispositionem legalem non potest remitti in ipsius tertij præiudicium, quẽ *textum*, & alia, quæ tamen minus stringunt, ad hoc põderat *Ant. Gomez loco proximè citato.* Ex quibus cõsequi videtur in proposita difficili quæstione omnino esse contra *Bart.* tenendum pactum in specie *d. l. quoties* non posse in præiudicium secundi donatarij, cui actio illa vtilis fuit quęsita reuocari.

At ego licet in idem consentiam, non tamen possum probare media ex quibus negatiuam hanc partem fundant eam tuentes, & proinde distinctis aliquibus principijs, & rationibus veram esse conclusionem constabit; sed tamen media omnino fallacia, & commentitia.

In primis (quidquid falso existimarunt *Bart. in l. iuris gentium in princ. num. 2. ff. de pact. Sarmient. lib. 3. select. cap. 3. nu. 6. Padigl. in l. naturalis nu. 5. de præscript. verb. Mendoz. lib. 1. disput. iur. ciuil. cap. 4. num. 28. Iaf. in d. §. Flauius Hermes num. 12. Iul. Clar. lib. 4. sent. §. donatio quæst. 1. Fab. de Anna*
11 *consf. 32. num. 9.*) donatio, quatenus donatio est, nec nominatus contractus est neque innominatus, etenim nullum negotium admixtum habet.

Quod probatur expresѕè ex *tex. in l. interdictũ ff. de pręcar.* in quo postquã *Paulus* scripsit de pręcarijs merito introductum esse, quod nulla eo nomine iuris ciuilis esset actio, eam subdit rationẽ, quod magis ad donationis, & beneficij, quam ad negotij cõtracti causam spectat præcarij conditio. Ex qua manifestè colligitur donationem ex diametro opponi cõtractui. Ideoque etsi in donatione negotium aliquod permisceatur, obligatio negotij causa non contrahitur, quatenus
12 donatio est, quia hæc duo vt scilicet donatio sit, & obligatio contrahatur, sunt inter se pugnantia, *l. Aristo de donat. & l. si prædia de donat. inter vir. & vxor.* prout mordicus contra supracitatos defendit *doctiss. Anton. Pichar. in rubr. instit. de donat. num. 17. & rursus in §. actionum quæst. 27. num. 51. instit. de action.* sed melius, & euidentius *D. Præs. Ant. Fab. de error. pragm. decad. 45. error. 8. nu. 3. & 4.*

Dico

Dico Secundo veram esse maio-
rem propositionem illius argumenti,
quod ad confirmandam *Bartoli* sen-
tentiam supra tradidimus, nempè do-
13 nationem illam, quæ admixtam ha-
bet causam, siue negotium prout in
specie proposita in *d. l. quoties C. de*
donat. quæ sub mod. accedere ad natu-
ram contractus innominati, do scili-
cet vt des; sed minor pars, quod sit in
ea locus pœnitentiæ, & reuocationi,
prout in contractibus ipsis, hæc non
est secura. Donare enim plus est quã
14 dare; ideòque qui tibi donat, vt ali-
quid facias, plus facit quã qui donat
simpliciter vt des; qui enim donat
hac lege adiecta, vt aliquid à donata-
rio fiat, duplicẽ habet donandi cau-
sam, præsentem vnam, futuram alte-
ram; præsens est liberalitas donato-
ris: futura pendet ex facto, & volun-
tate donatarij. Fit ergo vt quemad-
15 modum si donatarius legem sibi im-
positam adimplere noluerit, compe-
tit donatori cõdictio, ex *d. l. 2. 3. & 8.*
C. de cõd. ob caus. etenim ex sola libera-
litate non donasset nisi certa illa lege
imposita. Ita è contra si donatarius
paratus sit legẽ donationis implere,
non est permittendum donatori, vt
condicat, quia subest adhuc præ-
sens causa etiam impleta, scilicet li-
beralitas donatoris, quæ iam suum
effectum sortita est ex donatione
ipsa iam perfecta, tum ex sola donan-
tis voluntate, cum etiam ex quo do-
natarius paratus est implere causam
donationis. At vbi nulla interuenit
donationis causa, vel vt clarius lo-
quar, liberalitatis vinculũ, ex quo cõ-
dictio impediatur, & proinde nulla
præsens subsistat causa, non est suffi-
ciens causa futura, quæ non dum im-
pleta est vt condictio, pœnitentia,
siue reuocatio impediatur, ita subtili-
ter suo more discurrit *Ant. Faber d. de-*
cad. 45. error. 9. nu. 2. dicens hanc esse
16 specialem rationem, cur scilicet in
donatione ob causam facta locus nõ
sit pœnitentię, cum secus sit in cœte-
ris contractibus innominatis. Vnde
infertur nõ esse securam argumenta-
tionem illam, donatio ob causam ac-
cedit ad naturam cõtractus innomi-
nati: ergo in ea habet locum pœni-
tentia.

Dico Tertio, veteri iuris rigore
inspecto ex ea donatione, quæ ita fit
vt post certum tempus res alteri tra-
datur, nullam illi tertio competere
actionem, nec contra donantem, eo
quod donatarij stipulatione non po-
terat actio eidem quæri repugnanti-
bus iuris vulgatis regulis, alteri per
alterum stipulari non posse. Nec qui-
dem contra donatariũ, cum quo nul-
lum tertius ille negotiũ gesserat: do-
17 nec benigna illa iuris interpretatio-
ne *Diui Principes* magis attendendo
donatoris voluntatem, quam iuris ri-
gorem, vtilem permiserunt tertio illi
exercere actionem contra donatariũ
ipsum, prout claris verbis disserunt
ijdem in d. l. 3. C. de donat. quæ sub mod.

Sed quia donationes huiusmodi
18 quatenus à traditione, vel stipulatio-
ne robur accipere deberẽt veteri iu-
re inspecto, *l. in ædibus §. fin. ff. de do-*
nat. l. Senatus §. donatio, de donat. caus.
mor. videbatur à propria donationũ
natura recedere, cum posset donator
non tradendo eludere donatarium,
Diuus Iustinianus in famigerata illa
constitutione relata in *l. si quis argen-*
19 *tum §. fin. C. de donat.* vetus ius abro-
gauit, & reiecta stipulationis, siue tra-
ditionis necessitate ad perficiendam
donationem, solum donatoris cõsen-
sum, & voluntatem necessariam esse
voluit, ibi, *cum enim in arbitrio cuius-*
cumq; sit hoc facere, quod instituit. opor-
tet eum, vel minime ad hoc prosilire, vel
cum ad hoc venire properauerit, non
quibusdam excogitatis artibus suum
propo-

propositum defraudare, tantamque in deuotionem quibusdam quasi legitimis velamentis protegere.

Qua quidem *Iustiniani constitutione* longius, & commodius consultum est tertio illo, siue secundo donatario, quam ex *dicta l. quoties*. Etenim actione illa vtili ad eius beneficium introducta tantum experiri potest vi-
20 gore *d. l. quoties* contra primum donatarium, non etiam contra donatorem; at ex *d. l. si quis argentum* §. *fin.* non tantum contra primum donatarium, sed etiam contra donantem ipsum prospectum est. Hoc præsupposito pro indubitato, quod in specie *tex. in d. l. quoties* duæ sunt donationes. vna in fauorem primi, alia in fauorem secundi; & proinde non magis primus quam secundus donatarius sit; prout doctissime fundat *Ludouic. Molina de Hispanor. primog. lib. 1. cap. 1. nu. 17.* & rursus *lib. 4. cap. 2. num. 74. vers. in primo casu, Guttier. pract. car. quæstion. lib. 2. quæst. 52. nu. 5. Roderic. Suarez in l. quoniam in prioribus quæst. 8. num. 6. C. de inoffic. testam. Anton. Faber de error. pragmat. decad. 47. error. 7 num. 5. vers. verum respondeo*, qui id probari afferit ex eisdem verbis *d. l. quoties*, ibi, *si is in quem liberalitatis compendium conferebatur*, iuncta *l. vltim. C. de legat. & l. vt heredibus de legat. secundo*, & proinde, inquit ipse, certum esse fauorē *Iustinianeæ constitutionis in d. l. si quis argentum* §. *fin.* ad hunc secundum donatarium extendi.

Quod si ita fit, vt perfecta fit donatio nudo donatoris pacto, & per-
22 fecta donatio reuocationem non admittat; quinimo actionem pariat ad rem donatam consequendam *d. l. si quis argentum* §. *fin.* ibi, *nec confirmetur ex traditione donatio, sed liberalitatem plenam, & secundum legem nostram perfectissimam constitutam, necessarius traditionis effectus sequatur, & necessitatem habeat donator omni modo, vel res, vel partem substantiæ quam nominauerit, vel totam substantiam tradere*. Consequitur manifestè nō esse necessariam distinctionem illam quā
23 facit *Couar. d. cap. 14. num. 13. versic. tertio est considerandum*, vt scilicet si secundi donatarij acceptatio, vel ratihabitio aliqua subsequuta sit, vel stipulatus pro eo sit Notarius, vel potius donator ipse, vel si tempus in donatione præfinitum præterierit, reuocari non possit donatio ipsa iuxta opinionem *Pauli de Castro, & sequacium*; quasi his casibus secundo donatario sit ius irreuocabiliter quæsitum, eisque cessantibus nequaquam.
24 Nam quod attinet ad acceptationem, vel ratihabitionem ea necessaria non est in beneficium eius, cui lex ita fauet, vt etiam ignorans ex pacto donatoris vtilem, & efficacem habeat actionem ex *d. l. si quis argentum* §. *fin.* iuncta *d. l. quoties*, & quoad
25 stipulationem ea nec etiam necessaria est beneficio *d. l. quoties*, iuncta *glos. ibi in verbo admiserint*, ex quo inductum est vt sine vlla stipulatione vtilis actio quæratur secundo donatario, ita *Roderic. Xuarez in d. l. quoniam in prioribus quæst. 8. num. 7. C. de inoffic. testam.* & subtiliter ratiocinatur *Anton. Faber d. decad. 47. error. 7. per totum*. Ex cuius solidissimis argumentis id in summa colligitur donationem, quæ hac lege fit, vt post cer-
26 tum tempus res donata fit alicuius tertij absentis ex Imperialibus decisionibus *dict. l. 3. C. de donat. quæ sub mod. & l. si quis argentum* §. *fin. C de donat.* adeo prodesse secundo donatario vt nullo casu ipso inuito reuocari possit, quia sicuti antea vigore traditionis, hodie solius donatoris
27 consensu donatio irreuocabilis redditur *d. l. si quis argentum* §. *fin.* ibi, *sed*

Nn *libe-*

liberalitatem plenam, & secundum legem nostram perfectissimam &c.

Ex quibus deducitur non esse necessariam in præsenti inspectionem illam an possit hæres reuocare, vel nō, de qua *Bart. in d. §. Flauius Hermes*, cum alijs, qui eum sequuntur: contra quos inuehit *Bald. in l. cum à socero C. de iure dotium, Roman. in l. si pecuniam C. de condict. ob caus.* quos refert *Anton Gabriel d. conclus. 5. num. 2.*
28 nam quod non permittitur donanti, multo minus permittēdum erit eius hæredi.

Nec rursus opus est quærere, an solus sufficiat donantis consensus, vt
29 existimauit *Aret. d. cons.* 74. vel debeat in idem concurrere donatarij voluntas, vt tenuit *Bald. in d. l. cū à socero C. de iure dotium, Alexand. consil.* 204. *vol.* 7. *Soccin. cons.* 115. *volum.* 4. quos refert *Anton. Gabr. d. conclus.* 5. *num.* 11. quasi tunc ius quæsitum ex ministerio, & re alicuius possit per illum tolli, *Couar. d. cap.* 14. *num.* 9. vbi dicit adeo vtriusque consensum requiri vt reuocatione donatoris non obstāte, possit donatarius legem donationi appositam seruare, & rem tertio tradere, sequitur *Cancer. variar. resol. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 31. *Gratian. disceptat. forens. tom.* 1. *cap.* 49. *num.* 40. etenim postquam perfecta est donatio, si nec donatori, qui liberalitatis author extitit hoc licet, multo ergo minus erit permissum donatario, qui hac lege accepit vt tertio restituat.

Et tandem impertinens omnino est tractatio illa; an reuocatio huiusmodi fieri possit vbi promissio facta absenti iure iurando vallata est, in qua existimarūt plerique reuocationi locum esse non obstante iuramento, eo quod illud sequitur naturā actus
30 cui adhæret; at promissio facta absenti eius est conditionis, vt ante illius acceptationem possit reuocari, vt ex multis probat *Molin. de Hispanor. primogen. lib.* 1. *cap.* 2. *nu.* 62. vnde *doctissimus Pater Thomas Sances lib.* 1. *de sponsal. disput.* 7. *num.* 24. post *Archidiac. Panormit. Ias. Alciat. Dec. & alios* mordicus defendit, posse promissionem absenti factam ante ipsius
31 acceptationem reuocari, quamuis iureiurandum in ea interponatur: hoc enim totum pertinere posset ad terminos simplicis pactionis, & nudi pacti, quod de per se inefficax est ad actionem producendam, non autem ad illud, quod est eleuatum ad esse perfectæ, & irreuocabilis donationis, quæ actionem parit, & exceptionem ex præfata *Iustiniani constitutione in d. l. si quis argentum §. fin.*

Firmum ergo remanet ex præfata veteris, & noui iuris distinctione ante Iustiniani tempora veram fuisse *Bartoli* opinionē in *d. l. qui Romæ, §. Flauius Hermes*, scilicet pactum fauore tertij posse reuocari, quia etiam attenta dispositione *d. l. quoties* actio illa vtilis non acquirebatur irreuocabiliter secundo donatario, eo quod donatio in eum collata sine traditione perfecta non erat. At postquam ex *Iustiniani constitutione* donationes robur accipiunt solo nudo pacto, vt prçfati sumus, iam acquisitio est irreuocabilis facta, & proinde sustinēda est opinio *Pauli de Castro, & aliorum* contra *Bart.* sentientiū. Ad cuius confirmationem necessariæ non sunt considerationes factæ per *Anton. Gomez*, quia vnaquæque ipsarum habet suam specialitatis rationem non applicabilem ad nostram quæstionem.

Vide definitionem in sequenti.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Actio vtilis secũdo donatario tributa ex l.quoties C.de donat. quę sub mod.*personalis sit,an realis?*
2 *Hypotheca potest nobis acquiri absque traditione vera,vel ficta.*
3 *Dominium,& possessio trãsit in secundum donatarium sine vlla traditione ex iure septem partitarum Hispaniç.*
4 .. *sine traditione ex actu inter viuos transferri non potest.*
5 Text. in l.ea lege C. de condict. ob caus. *expendiur.*
6 *Actionem secundo donatario quęsitam in specie* tex.in d.l.quoties, C.de donat. quæ sub mod. *personalem esse, non realem magis communiter receptum est.*
7 *Opinio* Speculat. in tit. de emphyt. quęst.70.& Decij cons.239.*defenditur, sed eorum fundamenta impugnantur.*
8 *Lex cum simpliciter tribuit vtilem actionem intelligi debet de vtili in rem,non autem in personam.*
9 *Actio vtilis prò efficaci accipitur in iure.*
10 Text. in l. qui mortis 30. de donat. caus.mort. *expenditur.*
11 *Repetitio rei donatæ duobus modis fit.*
12 Text. in d.l. quoties, C. de donat. quæ sub mod. *cur magis de vtili reali,quam personali intelligẽdus sit.*
13 *Actio personalis non datur nisi contra eum, qui est aliquo modo obligatus.*
14 ..*realis regulariter in eum datur, qui non est obligatus.*
15 .. *Vtilis etiam accomodatur ei, qui verè dominus non est, dummodo sit quasi dominus.*
16 Text. in l.1. C. de donat. quæ sub mod. *continet specialem rationem decidendi.*
17 .. in l.ea lege, C.de cond. ob caus. *explicatur.*
18 .. in l.cum maritus, §. fin. de pact. dotal. *expenditur.*

Vtilem actionem tributam secundo donatario, ex text. in l. quoties, C. de donat. quæ sub modo, esse realem, non autem personalem.

CAPVT LX.

1 COnsequens est videre, (vt quod in præcedẽti polliciti sumus expleamus) an actio illa vtilis secundo donatario accomodata benigna illa Diuorum Principum interpretatione, de qua in *d. l. quoties, C. de donat. quæ sub mod.* dominiũ rei donatæ ita trãsferat in ipsum, vt lege donationis non adimpleta,competat eidem ad rem donatam consequendam vtilis reiuendicatio,an vero cõdictio tantummodò ex lege illa, quæ personalis actio est? idque est de quo fuit principaliter actum in M.C. in causa inibi proposita.

Hac in re *Specul.tit.de emphyt.q.70. Philipp.Dec.cons.239.nu.8.& in l.traditionibus nu.14. C.de pact. Ripa lib.3. respons.cap.1.col.vlt.* defendũt dominium vtile transire in secundum donatarium absq; traditione,& proinde eum vtili in rem posse experiri actione, *Cassan.cons.53.nu.53.& seqq.Cravett.cons.19.num.9. Soccin.iunior cons.118.nu.12.& seqq.vol.2.Paris.cons.8. nu.23. vol.3.* quos refert, & sequitur *Cacher.decis.Pedam.33.in fin.*subdens regulam *tex. in d.l. traditionibus C.de*

 pact.

pact. fallere fauore donationis; ideq;
2 dicendum esse in hypotheca, quod possit nobis sine traditione vera, vel ficta adquiri,& alios hanc sententiam tenentes refert nouissimè *D. Gerius Spinius consf.49.nu.5.& consf.5..nu 4. & 5.* Quod probant supra argumento ex *tex. in ead. l.quoties, C.de donat. quæ sub mod.* iuncta *l.1. C.eod.tit.* nam *Imperatores* eandē vtilem concedūt secūdo donatario actionē, quæ competit primo; at hæc realis est, nō autem personalis, vt expressis verbis deciditur in eadem *l.1.ibi, verum etiā vindicationem &c.* ergo &c. Accedit insuper secundum hanc opinionē intellexisse dispositionem *d. l. quoties*,
3 *Compilatores legum septem partitarum Hispaniæ*, dum *in l.7.tit.4.partit.5.* disponitur dominium,& possessionē rei donatæ, statim post diem præfixum trāsire in secundum donatarium sine vlla traditione, ibi, *E de aquel dia en adelāte ganarian la possession, y el señorio della sus herederos del que ouiesse fecha la donacion, ò el otro à quien nombrasse para hauerla.* quam legem ad Hispanū sermonē traduxisse *tex. in d.l.quoties*, non potuit negare *Couar. var. resol. c.14.nu.3.vers. verum*, eamq; sic intellexit *Rodr. Suar. ad l.quoniam in prioribus quæst.8. C.de inoff.testam.*

Sed cōtrariam partem acriter defendit idem *Couar. loco prox.cit. vers. hāc vero Philippi*, quatuor medijs; Pri-
4 mo eo quod iuris regulis omninò repugnet vt dominiū transferatur sine traditione ex actu inter viuos, ad *tex. in l.traditionibus C. de pact. & in l.ab emptione ff.eod. & in l.1.& 2. C.quādo liceat ab empt.disced. glos.not.ib. in l.1. C. de inoff. donat.* quam ad hoc commēdat *Bal.ibid.in fine, & Alex.in l.fin. C.de legat. col 2.nu.3. Bart.in l.& ideò ff. de cond. furt.* quos ad hoc adducit *Ant.Gom.ad l.40.Tauri nu.25.in fine.* Secūdo, quia si *Imperatores* in specie *d. l. quoties* voluissent tribuere secundo donatario vtilem reiuendicationem hoc dixissent, prout expressis verbis id statuerunt in *l.1.C.eod.* Tertio, quia ex resolutione cōtractus verbis obliquis concepta, prout in *d.l.quoties* numquàm transit dominium sine traditione, secundum *glos. in l.1.ff.de donat.*

Quarto, cum speciale sit in pactis l. commissoriæ, & addictionis in diē nō transire dominium absq; traditione, consequitur id admittendum esse, etiam si in cōtractu donationis resolutio eius facta esset verbis directis, ex *tex. in l.penul. C.de adilit.edict. & Bar.in d l.1.ff.de donat.*

Addit his argumētis aliud *Anton. Gomez loco prox. cit.* ex textu quem
5 vocat expressum in *l ea lege C.de cond. ob caus.* quo sit vt si quis donat rē alicui hoc pacto vt eam non alienet, nō prohibetur rem alienare, sed tantum tenebitur donatori, seù eius hæredibus ad interesse: pari modo dicēdum videtur in casu *d. l quoties*, nàm licet designetur tertia persona, cuius fauore prohibetur alienatio, non tamen poterit ea impediri, sed tantum tenebitur hæredi donatoris ad interesse; quibus & alijs comprobat opinionem *Couar.* quod scilicet actio illa vtilis sit tantummodo personalis, quā sequitur *Guido Papa q.512.* in pulcra quæst. *Tiraq. de iur.const.ampl.30.n.2.3.& 4.* vbi allegat *Corn.cons.173.col. 5.in fin.lib.2. Alciat.in d.l.traditionibus nu.4.C.de pact.& in c.cum contingat nu.333.de iuretur.& cons.99.n.12. & cons 578.nu.1. Aretin.in l.qui absētiā §.1.col.pen.in princ.de ac.uir.poss.* & eā an plectitur doctiss.mus *Greg. Lop. ad d.l.7.tit.4.partit.5. verb. y el señorio* vbi subdit, quod casus *Speculatoris*, qui contrariā tenet, vt præfati sumus, est longè diuersus à casu *d. l. quoties*, & proindè mirabile esse inquit ipse,

quod

quod disponitur d. Hispanica lege, quod si ne traditione dominium, & possessio transferatur in secundum donatarium contra regulam *tex. in d. l. traditionibus C. de pact.* sic quoque sentie post alios *Magan. decis. Florent. 71. nu. 8. Emanuel Suar. in tom. 2. commun. opinion. diuersor. lib. 8. tit. 33. de donat. qua sub mod. nu. 8. Molin. Theologus de iustit. & iur. to. 2. disput. 265. num. 5. & Ludouic. Molin. de Hispan. primog. lib. 3. c. 12. n. 2.* cũ alijs relatis per *D. Geriũ Spiniũ d. consf. 49. n. 7. & cõs. 50. & 51.* vbi acriter defendit hãc partẽ, & cõtrarijs respõdet, & secundũ hanc iudicasse Sac. Conf. refert *Vincent. de Franch. decis. 74. num. 2.* cui alios addit *Horat. Visconte.*

Ex quibus negari non potest magis communiter à Nostratibus amplexam fuisse opinionem *Couarruuia*, & sequacium, vt scilicet actio quęsita secundo donatario beneficio *d. l. quoties* nullum dominium, & possessionẽ transferat in secundũ dona-
6 tarium, quod possit reiuendicationẽ intendere contra tertium possessorem; sed personalem tantummodò actionem, siue condictionem ex lege. A qua non ausa fuit recedere M. C. in facto occurrenti inter Ioannem Iaquintum, & Victoriam Marchettam, quod proposuimus in praecedenti, & proinde licet tenuerit pactum illud irreuocabile esse respectu secũdi donatarij iuxta ea, quæ inibi disseruimus, non ideò posse ex eo reiuendicationem intendi, & multo minus iudicium assistentiæ, quod actor intẽtauerat, & proinde absoluit conuentos.

Sed an hæc *Couarruuia* opinio veris, solidisque iuris principijs nitatur subtili suo ingenio dubitat *Anton. Faber de error. pragmat. decad. 48. error.*
7 *8.* vbi licet fateatur opinionem *Speculatoris, & Decij* esse veriorem, impugnat tamen eorum fundamenta, & proinde alijs ipse vtitur ad eius comprobationem. Et primò (inquit) quęstionem de vtili tantummodò actione, non etiam de directa esse proponendam: etenim hæc, quæ non competit nisi soli domino ex iuris dispositione, certum est non posse competere secundo donatario, qui dominus nunquam factus est, neque fieri potuit nulla interueniente traditione. Et ad hæc de directa in rem actione nõ concedenda secundo donatario rendere argumenta omnia *Couarruuiæ, & sequacium*, ideòque responsione non indigere, vtpotè quæ sunt extra controuersiam.

Secundo opinionem *Decij*, & *Speculatoris* rectè procedere si de vtili in rem actione agatur, eamque certum esse nullatenus posse eidem cõpetere ex iuris ratione eiusdemque principijs; sed ex sola æquitate, benignaque iuris interpretatione ab Imperatoribus facta contra communes regulas, vt inquiunt ipsi *in d. l. quoties.* Itaque impertinens est argumentum illud, quod scilicet si daretur actio illa in rem repugnaret iuris regulis, quod scilicet dominia quærantur sine traditione, *d. l. traditionibus C. de pact.* cum iam fateamur hoc euenire extrà omnem iuris regulam, sed tantum Diuorum Principum largitione.

Tertiò non esse nouum in iure, vt
8 cum lex simpliciter vtilem tribuit actionem, ea intelligatur de vtili in rẽ, non autem in personam; nàm prætérquamquod vtilis in rẽ est efficacior, *arg. text. in d. l. 1. C. de donat. quæ sub mod.* & pro efficaci semper accipitur
9 verbum *vtilis*, vt eleganter exponit *glos. in l. sed reuocata verb. vtilis ff. de iur. fisc.* quam commendauimus *cap. 27. num. 22.* Id quoque egregiè
10 probari ait *Faber in l. qui mortis 30. de donat. caus. mort.* vbi *Vlpian.* statuit eum

eum qui mortis causa donauit posse pœnitere vt proinde vel condictionẽ habeat, vel vtilem actionem; quo loci non alio sensu *Vlpianus* opposuit condictioni, quæ personalis actio est, vtilem actionem, nisi vt intelligeret de vtili in rem; etenim repetitio rei
11 donatæ duobus tantummodò modis fit, vel per condictionem, vel per vindicationem, *l. interdum* 29. *de condict. indeb.* vnde consequitur non esse absurdum, imò congruentiùs eam vtilem actionem, quam *Imperatores* dant in *d. l. quoties* ad realem potiùs, quam ad personalem referri.

Quarto si attendatur Diuorum Principum mens, & intentio *in d. l. quoties*, quæ fuit vt vtiliter prospectum esset secundo donatario iuxta donatoris voluntatem, magis cen-
12 sendum est inductam fuisse realem, quam personalem actionẽ. Ea enim fuit voluntas donantis vt secundus donatarius fieret dominus per traditionem ei faciendam à primo, cum ipse rem donatam, quæ iam apud eū non sit tradere non posset. Ad hoc quid æquius constitui potest, quam vt traditio ipsa, quam prior donatarius facere deberet iuxta legem donationi adiectam, pro facta habeatur, si renuat tradere; idque ex potestate Imperialis Constitutionis, quæ hoc in casu supplet factum hominis, vt in specie *l. vlt. C. si mancip. ita fuer. alien.* ad quod necessaria est legis, & constitutionis authoritas, & ministerium, quæ sublato circuitu inani faciat traditionem haberi pro facta in secundum donatarium, ex eaque vtilis in rem actio competat aduersus quemcunque possessorem; cum etsi traditio verè, & realiter facta fuisset, eadem competeret.

Quinto supponendum est quoties Imperatores sua benignitate aliquā nouam actionem inducunt contra iuris regulas, censeri debet ita hoc statuere vt quātò minus possint ab illis deflectant: cū enim legibus
13 constitutum sit vt personalis actio numquam detur nisi contra eum, qui aliquo modo est obligatus, ad regulam *textus in l. 1. in princ. de action. & obligat.* iūncta *l. licet §. ea obligatio de procurat.* & nos diximus *cap.* 37. *in*
14 *princ.* at in rem actio siue illa directa sit, siue vtilis, regulariter in eum datur, qui nullo modo obligatus est, *§. 1. instit. de action.* & quamuis non detur nisi ratione dominij, & proinde ei qui dominus est, hoc intelligitur
15 de directa; nàm vtilis etiam accommodatur ei, qui verè dominus non est, dummodò sit quasi dominus, *l. 1. ff. si ager vectig. §. namque instit. de action.* cùm ergò in specie *d. l. quoties* inter primum, & secundum donatarium nullum sit negotium contractū, & proinde nulla obligatio, cōsequēs sit magis esse credendum ab Imperatoribus inibi fuisse inductam vtilem realem actionem, quam personalem, quæ sine contractu, vel quasi subsistineri non potest, vt sic quantòminus fieri possit ius lædatur ex benigna eorum interpretatione.

Ex quibus iuris principijs sic clarè elicitis notescit longè, latèque probabiliorem esse opinionem *Decij, & Speculatoris*, licet falsis nixam fundamentis. Nam quod attinet ad argu-
16 mentum desumptum *ex tex. in d. l.* 1. 1. *C. de donat. quæ sub modo*, quæ dat donatori non solum cōdictionem ex lege, quæ actio personalis est vt ibi, sed etiam vindicationem; dico non esse trahendū ad consequētiam, cum in eo sit casus specialis, idest fauor alimentorum vt benè aduertit *Couarr. d. cap.* 14. *num.* 6. & sequitur *Ant. Fab. d. error.* 8. *num.* 5.

Et à contrarijs *Couarruuia, & aliorum* vno tantum verbo se expedit

Anton.

Anton. Faber ea hoc tantum conuincere, vt scilicet directa in rem actio competere non possit, quod nos non negamus, sed tantum de vtili quærimus.

17 Et ad *textum in l. ea lege C. de condict. ob caus.* quem videri expressum ad hoc probandum, vt personalis tātummodò competat actio non autē realis, extollit *Ant. Gomez ad d. l. 40. Tauri nu. 25. circa med.* facilè responderi posse existimo in specie inibi proposita nullam tertio fuisse quæsitam actionem, cum negocium gestū sit inter donantem, & donatarium tātummodò: atqui cum donanti ob nō seruatam donationis legē iam sit cōsultum ex condictione, quæ personalis actio est, eademque, & hæredi eius: meritò non impeditur dominij translatio, si tamen credimus *Accursio*, qui tenet succedere hoc casu obligationem ad interesse, vt patet *in glo. sa magna eiusdem legis.* At si in donatione ipsa tale esset pactum adiectū, quod ex eo quæreretur actio extraneo, equidem non sustineretur alie-

18 natio, & dominij translatio, *ex text. celebri in l. cum maritus §. fin. de pact. dotal.* vbi mulier, quæ hoc pacto dotem dedit, vt post eius mortem restituatur fratri, prohibetur de ea omninò disponere tàm per actum inter viuos, quam vltimæ voluntatis, quem *textum* commendauimus in præcedenti *capit. ex eodem Anton. Gom. loco citato num. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Stipulari non poteſt alteri per alterum.*

2 *Mulieri fauore dotis quæritur actio ex ſtipulatione alterius.*

3 *Alimentorum fauore quæritur actio ex ſtipulatione alterius.*

4 *..censentur bona debitoris tacitè obligata, ſed de ueritate num. 5.*

6 *Tacita hypotheca non competit niſi in caſibus à iure expreſſis, inter quos nō eſt caſus alimentorum.*

7 *Filio nullum ius hypothecæ competit pro alimentis.*

8 *Obligatio perſonalis non tranſit in ſingularem ſucceſſorem.*

9 *Tertius poſſeſſor non poteſt pro alimentis per debitorem debitis moleſtari.*

10 *Alimenta debita per maritum vxori, gaudent dotis priuilegio, quo ad hypothecam, ſed de veritate num. 11.*

12 *Bona obligata pro ſorte, ſunt etiam obligata pro vſuris.*

13 *Alimenta relicta in teſtamento habent tacitam hypothecam, ſed declaratur numer. 14.*

15 *..vbi præſtari debent ex certis deſignatis bonis, habent bona debitoris tacitè obligata.*

16 Text. in l. 2. de aliment. legat. *declaratur.*

17 Tex. in l. Lucius eod. tit. & in l. hactenus de vsufruct. *exponuntur.*

18 Andr. de Iser. & Afflict. in Constit. Reg. in aliquibus, *declarantur.*

19 *Hypothecam competere ſuper bonis ex quibus alimenta præſtanda ſunt, eſt ſpecialis alimentorum fauor.*

20 *Debitor inſtrumentarius non ideo præſumitur cum hypotheca obligatus.*

21 *Fauor omnis alimentorum cauſa introductus ceſſat in præteritis.*

Dispo-

Dispositionem textus l. Gaius ff. solut. matrim. habere locum etiam fauore alimentorum, sed pro eis nunquam dari hypothecam tacitam, nisi cum præstanda sunt ex certis designatis bonis.

CAPVT LXI.

Licet firmum sit iuris
1 principium, quod
actio non quæratur
ex alterius stipulatione, *l. stipulatio ista §. alteri ff. de verb. obligat.* etiam si is, qui stipulatur ascẽdens sit per lineam maternam *ad tex. in l. pactum 4. C. de pact. conuen.* nec filius stipulando matri acquirat, *l. debitor §. final. ad Trebell.* nihilominus in causa Eleonoræ Morano cum Lucretia Ricca Ciuitatis Catanzarij super nullitatibus propositis aduersus sententiam illius Curiæ, non dubitauit Mag. C. nec Sacrum Consilium, quod fauore dotis per stipulationem
2 extranei, quęratur actio mulieri, *per tex.* quẽ nostri appellant singularissimum *in l. Gaius 46. ff. solut. matrimon. vbi DD. & pręsertim Bart. num. 3. Crot. in l. 2. §. 1. num. 10. ff. eod. Salicet. in l. pater pro filia C. de pact. conuen. Baldus Nouellus in tract. de dote par. 6. priuil. 22.* cum alijs doctissimè congestis per *Barbos. in comment. ad eand. l. Gaius, et Tiraquell. de priuil. piæ caus. priuileg. 115. vers. & in hanc partem.*

Quod dotis priuilegium, vt actio
3 quæratur ex alterius stipulatione extendi etiam ad alimenta, vbi promissio ipsorum est iureiurando vallata, quia iuramentum supplet partis præsentiam; dicit *Cordub. in l. si quis à liberis §. vtrum num. 8. de liber. agnosc.* Sed *doctissimus Petr. Sud. in tract. de aliment. tit. 8. priuileg. 73. num. 4.* indistinctè tenet, siue promissio iurata sit, siue non, actionem quęri ex alterius stipulatione, nam alias nihil speciale daretur alimentorum fauore; cum certum sit in omni alia causa iuramẽtum supplere partis præsentiam.

Verùm id, quod anceps reddit vtrumque Tribunal fuit, an scilicet huiusmodi actio sit personalis tantummodò, an etiam hypothecaria; Quod quidem ab illo dependet articulo iã quidem à *DD.* disputato, & in cuius dubietate subtilissimus *Alciat.* nesciuit firmare pedes, an scilicet pro alimentorum præstatione sint bona debitoris tacitè obligata, ita quod
4 super eis possit tertijs possessoribus molestia inferri. Nam pars affirmatiua videtur probari *in l. 2. de aliment. legat.* vbi expressim cauetur alimenta deberi ex bonis, quamuis ad fiscum fuerint deuoluta, prout si ad quemlibet successorem transissent. Idemq; *in l. Lucius Titius eod. tit. & in l. hactenus ff. de vsufr.* Ex quibus iuribus eã tenere videtur *And. in Constit. Regni in aliquibus col. 7.* ibi; *respondi non teneri possessorem etiam si dictum esset dari dotẽ de feudalibus bonis, quia personalis actio non sequitur fundum, nisi in causa alimentorum, tunc essent bona obligata,* &c. eum sequitur *Afflict. ibidem num. 35.* vnde *Paul. Castrens. cons. 8. col. 2. vers. illud autem volu. 1.* docet, quod onus alendi trãsit in quemcũque bonorum possessorem, quia eis inhæret, & probat *Dec. cons. 376. nu. 3.*

Palat.

*Palat. Rauiot in repetit. cap. per ve-
stras* §. 23. *num.*16. *& sequent. de do-
nat. inter*, & expressiùs *Durant. de
art. testan. titul.*3. *de liber. instit. cau-
tel.*17.*num.*7. *& Becc. cons.*8. *num.*7.
11. *& sequent. Molfes. ad Consuetud.
Neap. p.* 5. *de alim. præst. quæst.*6. *nu-
mer.*23.
5 Sed contra dicebatur, certum esse
in iure, tacitam hypothecam legis
ministerio induci, idque non nisi in
casibus à iure expressis *toto titulo ff.
& C. in quibus caus. pign. vel hypoth.*
Cumque inter hos non reperiatur
casus alimentorum, merito nullam
pro eis competere hypothecam, vt
bene arguit *Bart.* qui sibi videtur cō-
trarius *in l. Lutius in fine de aliment.
legat. & in tract. aliment. vers. quæro
an vxor.* & proinde *Couarr. de spon-
sal. par.* 2. *capit.* 8. §. 6. *numer.* 14. *&
Curdub. in l. si quis à liberis* §. *idem
rescripsit. numer.*51. *de liber. agnosc.*
6 inferunt nullum ius hypothecæ
competere filio in bonis patris pro
alimentis. Idemque sentit *Surd.
in tract. de aliment. titul.* 8. *priui-
leg.* 81. *in fine*, *Stephan. Gratian. dec.
March.* 129. *numer.* 11. *& tom.* 2.
discept. forens. capit. 366. *numer.* 7.
*Franc. Niger. Cyriac. controuers. fo-
rens. tomo* 1. *controu.* 18. *num.* 3. *&
Negusant. de pignor. & hypoth. quarto
membr.* 2. *par. num.*164. *vers. vigesi-
mus tertius casus circa finem*, vbi plu-
ribus repetit esse tenendum, quod
nulla quòad hypothecam sit spe-
cialitas inducta fauore alimento-
rum.

Quod si regulariter pro alimen-
tis non sunt bona obligata, conse-
quitur erroneum esse asserere posse
7 super eis molestari tertium possesso-
rem. Nam præterquam quod obliga-
tio personalis non transit in singula-
rem successorem, *l. eum cui C. de
action. & obligat. l. fin. C. de heredit.
act. l. cogi* §. *vnde quæritur ad Trebell.*
de hoc habemus expressa iura *in l.
final.* §. *final. de contrahend. empt.* ibi;
*Respondit emptorem Gaio Seio se-
cundum ea, quæ proponerentur, obli-
gatum non esse*, & rursus *in l. fundi
Trebatiani de vsufruct. legat. & in
l. liberto suo de ann. legat.* Ex quibus
iuribus insignis *Napod.in. in consuet.
quod si aliquis verb. tenetur num.*32.
8 *de aliment. præstan.* docet, onus ali-
mentorum esse merè personale, &
proinde non afficere rei possesso-
rem, his verbis: *Nota quod videtur
hoc onus impositum personæ, non re-
bus, & sic propter hoc non impedi-
tur pater alienare bona ipsa sua,
nec transit onus in emptorem*; Hoc
idem sentit *Couar. dicto capit.* 8. *de
sponsal.* §. 6. *num.* 14. vbi ait; *Non
transit hoc onus alendi liberos ad eum,
qui iure emptionis, similisuè contra-
ctus bona patris obtinuit, cum nullam
hic debetur hypothecæ ius: qua in re
allucinatur Durant. Gualdens. in li-
bro de art. testan. titul. de liber.
instit. cautel.* 17. *dicens, bona pa-
rentum esse subdita hypothecæ pro
alendis liberis, atque adeò eorum
emptores ad hæc alimenta teneri per
l.* 2. *de aliment. legat. hoc enim
falsum est &c.* & allegat *Ioann. Gall.
quæst.* 122. vbi tenet, quod vxor
pro alimentis, quæ sibi maritus præ-
stare tenebatur, nequaquam potest
agere aduersus tertios possessores
bonorum mariti.

Ab hac generali regula tres tan-
tum casus (ni fallor) excipiunt Iu-
9 reconsulti. Primus est in alimentis
debitis per maritum vxori, quæ
cum sint accessoria ad dotem, si-
uè ipsius additamenta, latè *Ne-
gusant. dicto membr.* 4. *secundæ partis
& Surd. de aliment. titul.* 8. *priuileg.*
49. *in principio*, sicut dos gaudet
priuilegio tacitæ hypothecæ, *l. vnica*

§. & vt pleniùs C. de rei vxor. action.
ità abſurdum non videtur, quod pri-
uilegia dotis extendantur ad ali-
menta argument. textus in l. etiam
C. iur. dot. & quia ratione con-
nexitatis, & acceſſionis priuilegium
exorbitans à iure communi extendi-
tur ad connexum, & acceſſorium, vt
per Afflict. deciſ. 127. in fine, & ita
ad propoſitum arguit Vincent. de
Franch. deciſ. 613. num. 15. & hoc
præſuppoſito ſuccedit regula textus
in l. Lutius ff. qui potior. in pign. hab.
quod ſicut pro ſorte principali, ita
pro vſuris pignora ſunt hypotheca-
10 ta, quomodo partem affirmatiuam
defendit Bart. in l. ſi cum dotem §. ſin
autem in ſauiſſimo vbi Paul. de Caſt.
numer. 3. ff. ſolut. matrimonio, Spe-
cul. in titul. de donat. inter vir. & v-
xor. §. formatus verſic. ſed numquid
bona viri, & latiùs Neguſant. de pi-
gnor. & hypothec. 4. membr. ſecundæ
part. num. 47. & ſequentibus, Afflict.
deciſ. 10. numer. 3. Gutier. de iuram.
confirmat. prima part. capit. 46. num.
5. Lara in l. ſi quis à liberis §. ſi quis
ex his numero 40. de liber. agnoſcend.
eamque opinionem approbaſſe Ca-
meram Imperialem, vti æquiorem
refert Mynſinger. pract. obſeruat. cen-
tur. 1. obſeruat. 64. Riccius collectan.
2958. & tenet Burſat. conſil. 32. num.
26. & Surd. dicto titul. 8. priuileg. 49.
dicens, eſſe cõmunẽ opinionẽ, & va-
nũ eſſe in iudicio ſuper ea diſceptare.
Sed hanc limitationem expreſsè
11 reprobat Bartol. ſibi contrarius in d.
l. Lucius Titius de alimen. legat. vbi
tenet, quod nec etiam vxori com-
petit hypotheca in bonis mariti
pro alimentis, & in dicto tract. de ali-
ment. verſic. quaero an vxor, cum ſe-
quitur Roman. conſ. 454. num. 28. Pa-
normitan. conſil. 53. lib. 2. Alexan. in l.
ſi cum dotem §. An autem in ſeuiſſimo
à num. 10. ff. ſolut. matrimon. & mordi-
cus defendit Bald. Nouell. de dote
par. 6. priuileg. 7. num. 4. & eſſe com-
munem opinionem aſſerit Socci. conſ.
41. num. 21 libr. quarto, Hieronym.
Gigas in tractat. de penſ. capit. 51.
numer. 17. & 18. Couarru. de ſpon-
ſal. capit. 8. §. ſexto numer. 14.
Barboſ. in l. prima part. 3. numer. 28.
ſolut. matrimon. vbi ſingulariter con-
trarijs reſpondet, & pro hac parte
deciſum refert Stephan. Gratian. de-
ciſio. 129. numer. 15. eamque de-
fendit Chriſtof. Mart. deciſio. Senen.
examinat. 48. numer. 5. verſic. ſed
ſi rationibus, & Surdus, qui præ-
dictam limitationem tanquam com-
munem amplexus eſt dicto titulo 8.
priuileg. 59. hæc ait numer. 8. Me-
liùs ergò eſſet dicere, quod pro ali-
mentis nunquam bona mariti ſunt
obligata: quæ opinio ſi rationibus
certandum eſſet, & integrum foret ſu-
per ea ſententia deliberare, mihi ma-
gis placeret. Prætcrquam quod con-
trariam tenentes hoc vno tantum
fundamento allucinantur, quod
ſcilicet alimenta ſint dotis acceſſo-
ria, cui doctiſſimè reſpondet Bar-
boſ. poſt Alexand. in dicta l. prima
tertia parte numer. 28. ff. ſolut. ma-
trimonio, & Chriſtoſ. Mart. dicta
examinat. 48. numer. 7. ad quos
breuitati ſtudens, te remitto.
Secundus caſus eſt. Vbi alimen-
12 ta relinquuntur in teſtamento, nam
tũc habẽt tacitam hypothecam, pro-
ut regulariter cætera alia legata, ad
tex. in l. 1. C. com. de legat. & ita tenet
Bar. in d. l. Lutius, & in l. Caius de ann.
13 legat. ſequitur Neguſ. loco cit. nu. 164.
ver. vigeſimus tertius caſus eſt. Sed hic
caſus, prout & præcedens non
meretur pro regulæ limitatione ad-
duci, id nãque nõ ex eo euenit, quod
alimẽta ſunt, ſed quia legata, vt benè
obſeruat Cald. Perey. de iur. emph. lib.
4. c. 4. n. 22. etenim ſcitũ eſt ꝓ legatis
om-

omnibus dari hypothecā etiā ꝑ quibus cōpetit sola actio personalis, vel tantum officium Iudicis, *l. 1. in fin. C. commun. de legat. Couarr. in cap. Rainutius §. 10. num. 2. de testament. Surd. de aliment. titul. 3. quæst. 4. nu. 3. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 542. num. 37.* at exceptiones debent esse de regula, *l. quæsitum §. denique de fund. instruct. Rota apud Seraphin. dec. 980. num. 7.*

Tertius casus est, qui vnicus apud
14 me reputatur, cum contrahentes ex certis bonis designant alimenta præstari, tunc certum est illa bona esse tacitè obligata pro alimentis ipsis virtute illius specialis designationis: Ideòque quilibet tertius possessor eorum corporum posset pro eis molestari iuxta doctrinam *glos. in dicta l. Lucius verb. ex reditu, & Azonis in summa de aliment. legat. numer. 5. Bartol. in dicta l. Lucius, & in l. Caius de ann. legat. & alijs in locis relatis per Negusant. loco proximè cit.* qui dicit id esse tenendum, *Cordub. in dicta l. si quis à liberis num. 81. Couarr. loco citato, Surd. dicto priuileg. 51. per totum*, vbi in fine ait. *Regulariter igitur bona non sunt pro alimentis obligata, nisi quando alimenta ex certo fundo relinquuntur, vel quando super aliquo fundo constituuntur, quia tunc non negatur hypotheca* &c. Et *Stephan. Gratian. dicta decisio. 129. num. 11.* inquit. *Aliud enim esset in emptoribus talium bonorum, ad quos non descendit talis obligatio, nisi pro alimentis certa corpora essent designata;* Idem tenuit *Barbos. loco superiùs citat. num. 29. & Gaspar. Thesaur. lib. 2. quæst. forens. quæst. 67. numer. 18. & sequent.*

Ex qua limitatione rectè infertur
15 ad intellectum iurium pro contraria adductorum. Et Primò *ad d. l. 2. de aliment. legat.* cui licet respondeat *glos. ibidem verb. præstanda sunt*, quod inibi agitur de vniuersali successore, qui quidem rectè conuenitur pro alimentis, tamen rectius satisfacit *Couarru. loco citato*, vt procedat quando expressim designantur alimenta præstanda ex certis bonis. *Hoc enim* inquit ipse, *falsum est, quia lex secunda, quam ipse citat, locum sibi vindicat in bonis, quæ expressim designantur in testamentis, vel in contractibus ad alimenta alicui exhibenda:* quæ interpretatio omninò arridet literæ illius *textus* in illis verbis, *Ex quibus alimenta debeantur;* eamque amplexi sunt *Barbos. dict. num. 29. & Surd. dicto priuileg. 51.* Item *ad textum in l. Lucius*
16 *Titius eodem titul.* ex quo clariùs colligitur eadem responsio, ibi, *Vt ex reditu eorum alimenta suprascripta percipiant*. Et tandem ad *text. in dicta l. hactenus de vsufruct.* in illis verbis, *vel alimenta ab eo relicta scilicet*, ait *Glos. Fructuario, cui relictus est vsusfructus*.

17 Ex quorum iurium dilucidatione iam notescit quid intellexerint *Andrea, & Afflict. in dicta Constitutione in aliquibus:* nàm veritas est, eos loqui in terminis prædictorum Iurium, quæ ipsi allegant, idest quando bona sunt specialiter designata pro alimentorum præstatione.

Sed aduertēdum est ne erres, hoc quod diximus non generaliter procedere vbicunque aliquid relictum est super certis bonis, siue ex alimentorum causa, siue ex alia qualibet, vt tenuit *Alexand. consil. 156. numer. 3. volum. 6. Afflict. decis. 162. num. 2. Crau. consil. 20. nu. 10.* nàm regula est in contrarium, quod vbi aliquid relinquitur præstandum ex tali fundo, sola personalis non autem realis dabitur actio, vt patet expressè

in d. l. fin. §. fin. de contrahend. emp. de qua re latè agit *Anton. Gomez de contract. cap.* 15. *num.* 22. *vsque ad* 24.

18 Ideoque cum dicimus competere hypothecam vbi certa bona designatur pro alimentis præstandis, esse specialiter inductum fauore alimentorum tenet *Specul. in titul. de locat. & conduct. §. nunc aliqua numer.* 109. *versic.* 86. & pluribus comprobat *Surd. d. tit.* 8. *priuil.* 51. *vers. veriùs tamen est*.

Neque his refragatur, quod pro huiusmodi alimentorum præstatione fratres in instrumēto inter eos super bonorum diuisione gesto sint obligati, quasi ex eo censeatur non solum tacita, sed expressa inducta hypotheca: nàm eleganter respondet *Bald. consil.* 485. *statuto Ciuitatis numer.* 4. *volum.* 1. non bene se-

19 quitur est debitor instrumentalis, ergò interuenit hypotheca, cui etiam consentit *Bursat. consil.* 103. *num.* 24. *volum.* 1. & cæteros recenset *Caualc. decis.* 27. *nu.* 9. *par.* 2.

Ex quibus Mag. Cur. Vicariæ iudicauit actionem illam acquisitam propter alimenta Eleonoræ Morano ex fratrum stipulatione, esse merè personalem, non autem realem, nec rei persecutoriam, & proinde non potuisse exerceri contra prædictam Lucretiam tertiam possessitricem, præsertim, quia certū est, quod vbi hypotheca datur pro alimentis id est inductum ipsorum fauore, vt dixit *Surd. dicto titul.* 8.

20 *priuileg.* 51. at omnis fauor cessat pro alimentis præteritis de quibus agebatur, vt per *Thesaur. decis.* 44. *& Vincent. de Franch. decis.* 203. *nu.* 2. vbi notabiliter.

Sacrum Consilium etiam in hanc partem negatiuam inclinauit, sed visum fuit, hæc respicere iustitiam causæ; ideò noluit in iudicio nullitatum super his pronunciare.

SVMMARIVM.

1 *Sententia contra vnum lata non potest exequi contra tertium non citatum.*

2 .. *lata contra venditorem, non officit emptori, etiamsi emisset lite pendente.*

3 .. *lata contra eum, cuius principaliter interest, præiudicare tertio non citato, quomodo verum sit.*

4 .. *quando possit exequi contra pignorum detentorem.*

5 *Calculus, & liquidatio crediti an possit exequi contra tertios possessores inauditos, & num.* 7.

6 *Sententia lata in actione personali exequitur contra tertios possessores, facta discussione bonorum principalis.*

8 *Sententia de collusione suspecta nulla fides præstatur.*

9 *Consanguinitas arguit collusionem inter collitigantes.*

10 *Taciturnitas lōgi temporis arguit collusionem.*

11 *Sententia lata in causa, quæ non fuit per partes defensa, non nocet tertio tanquam collusiua.*

12 *Appellatio omissa arguit collusionem inter partes.*

13 *Alimentis præteritis lex non fauet.*

14 *Appellatio admittitur à sententia super alimentis præteritis.*

13 *Appellari debet à sententia, & appellatio prosequi, vt noceat tertio non citato.*

16 *Sententia manifestè iniusta, & iniqua non officit tertio.*

17 *Alimenta quomodò taxanda.*

18 *Sententia, quæ fundatur in sola confessione principali, nec iustificatur ex aliȷs, non officit tertio.*

19 .. *lata*

19 .. *lata ex sola rei contumacia non officit tertio.*
20 .. *debet ex actorum productione iustificari, vt noceat tertio.*
21 .. *vt noceat tertio debet ipse citari, vt possit summariè iniquitatem, & iniustitiam ipsius deducere.*

Sententiam, & calculum pro crediti liquidatione factum inter litigantes, nocere tertio bonorum possessori in iudicio non citato, quando verum sit?

CAPVT LXII.

SI actio, quæ pro alimẽtis datur regulariter
personalis tãtummodo
est, prout latè in præcedenti disseruimus,
consequens fit vt nulla
sit sententia super hypothecaria lata
contra tertios possessores bonorum
Scipionis Morani fratris ipsius Eleonoræ: quo pertinet secunda nullitas
proposita in Mag.Cur.Vic. pro parte
Lucretiæ Ricchæ. Nam supponebatur in iudicio illo agitato contra fratrem, nullatenus fuisse citatam ipsam
1 Lucretiam. Vndè succedit vulgata
regula, quod sententia contra vnum
lata nõ potest exequi contra tertium
non citatum, ad *tex. in l. de vnoquoque, & in l. sæpè, vbi DD. communiter ff. de re iudic. Paul. Castrens. in l. à Diuo Pio §. si super rebus eod. tit.* dicens, quod
processus factus contra debitorem
non sufficit, vt executio possit fieri
contra tertium possessorem.

Rursus sententiã illam latam con-
2 tra fratrem venditorem illorum bonorum, nõ potuisse officere emptori,
etiam si ipse emisset lite pendẽte, sed
tunc agendum erit reuocatoria, seu
rescissoria, vt bene docuit *Bart. in l. creditores num. 23. C. de pignor. & in l. à Diuo Pio §. si super rebus ff. de re iudic.* cum alijs relatis per *Cacher. decis. Pedemont. 65. nu. 5. & Surd. decis. 256. num. 7. Dominic. Gaito de credit. cap. 2. tit. 3. num. 539.*

Vlterius, nam quod *DD.* dicunt,
sententiam latam contra illum cuius
3 principaliter interest, præiudicare tertio non citato, qui in consequentiam
læditur, eò pertinet vt valeat processus, & acta facta, quamuis is citatus
non fuerit, nõ autem vt ei taliter præiudicet, quod possit exequi contra
eum absque ipsius citatione, vt docet
Alex. cons. 84. num. 10. lib. 3. & in d. l. de vnoquoque in fin. de re iudic. cum
relatis per *Capyc. d. decis. 107. nu. 4. & Phanut. in tract. de inuent. par. 5. versic. explicitis num. 23.* Ideoque ad hoc vt
4 pignorum detentor possit condemnari, requiri ipsius citationẽ, censuit
Sacrum Consiliũ re maturè discussa,
iunctis Cõsiliarijs duarum aularum,
& impositum perpetuum silentium
refert *Vinc. de Franch. decis. 524.*

Et tandem, quia non tantum sen-
5 tentia, sed etiam calculus ipse, & liquidatio crediti facta ipsis tertijs possessoribus inauditis, exequi prætẽdebatur vigore illius sententiæ, quod
quidem videtur valde iniquũ, & proinde Senatum Mantuanum nullam
rationem de tali calculo habuisse testatur *Surd. d. decis. 256.* & faciunt tradita per *Menoch. cons. 1187. lib. 12.*

Sed contra dicebatur, quod licet
6 obligatio pro alimẽtorum præstatione

ne personalis tantum esset: tamen
facta excussione bonorum principa-
lis debitoris, sententia illa præiudicat
tertijs possessoribus licet non citatis,
vt contra eos possit hypothecaria
exerceri, docet *Bald. in d. l. sæpè de re
iudic. & in l. de vnoquoque eodem tit.* &
tenet *Iacob. de Arena in suo opusculo de
discuss. bonor.* quos refert, & sequitur
Capyc decis. 107. num. 7. ea quidem ra-
tione, quia sufficit iudicium fuisse in-
stitutũ cum principali contradictore,
idest cũ eo cui principaliter res tan-
git, nec opus est citare eos, qui in
cõsequentiam habent interesse, pro-
ut ex *Alex. Ias. Paul. de Castr.* & alijs
latè defendit *Phanut. loco proximè ci-*
7 *tato num. 24. & seq.* qui exactè articu-
lum disputauit, id in specie conclu-
dendo, quod calculus, siue liquida-
tio crediti facta cum principali inte-
resse habente præiudicat his, qui in
consequentiam læduntur, licèt non
citatis in ipsius calculi confectione:
nam vt ait *Bald.* quem ipse allegat *nu.
31. in fine*, donec agitur de sola de-
biti liquidatione præambula ad iudi-
cium hypothecarium, tertius posses-
sor non habet ius contradicendi, nec
est citandus.

Verum enimuero huiusmodi do-
ctrina licet vera sit, non tamen est in
praxi simpliciter admittẽda, nisi cum
aliquibus modificationibus, quas bre
uiter hic collegi commodioris expli-
cationis gratia.

Prima quidem limitatio est, vt tàm
sentẽtia, quàm calculus ipse tũc præ-
iudicent tertio non citato, cum abest
à iudicio ipso omnis inter colligitan-
tes collusionis timor, ad *tex. in l. Præ-
ses C. de pignor.* nam satis est ad aufe-
8 rendam sententiæ fidem, quod sit su-
specta de collusione, *Seraphin. decis.
1200. nu. 4.* & proinde hoc casu nul-
latenus officere tertio, docuerunt
*Bald. & alij in l. ingenuum de stat. hom.
& in l. sæpè de re iudic. Bart. in l. si su-
peratus de pignor. Anton. Negusant. d.
memb. 3. sexta partis nu. 39. vers. secun-
do limita, Surd. d. decis. 256. nu. 12. &
Phanut. loco sæpius citato num. 30. Lu-
douis. decis. 486. nu. 12. Christoph. Mart.
decis. Senen. examin. 39. num. 14. 15. &
16.* eleganter *Ioan. Andr. de Georg. al-
leg. 36.*

Collusionis, & fraudis plura dete-
gebantur in præsenti causa inditia.
9 Primum quidem strictissimum con-
sanguinitatis vinculum inter prædi-
ctam Eleonoram, & fratrem: & hoc
vrgentissimum est, vt docet *Decian.
cons. 11. num. 116. lib. 1. Menoch. de
præsumpt. lib. 5. præs. 26. nu. 21.* Secun-
10 dum taciturnitas ipsius Eleonoræ in
petendo alimenta prædicta per plus-
quam quadraginta annos absque vlla
iusta non petendi causa, cum venter
dilationem non patiatur, *Menoc. loco
citato num. 12.* Tertium ex quo nihil
fuit oppositum per fratrẽ ipsum pro
eius iurium tuitione, quæ non minor
collusionis demonstratio est, cum te-
neretur viriliter causam defendere,
11 nàm aliàs sententia nõ nocet tertio,
etiam si de per se esset nocibilis, vt
probat *tex. in l. si seruus plurium, §. si
quis ante*, ibi, *vel minus plenè defendit
causam, de legat. 1.* & benè aduertit
Surd. loco citato nu. 5. post *Alciat. Mo-
lin. Dec. & alios, Christoph. Mart decis.
Senen. 64. nu. 11.* subdens *nu. 12.* hæc
verba. *Quinimò etiam si nulla culpa,
seu negligentia possit redargui princi-
palis, sed alia quauis ratione causa non
fuerit congruè agitata, & defensa, vel de
ea non fuerit plenè cognitum, sententia
inde emanans non potuit alijs obesse*,
Bart. in l. sæpè. quæst. 1. de re iudic. &c.
12 Quartum eo quod à sententia præ-
dicta non fuit per ipsum conuentum
appellatum, quod quidem manifestã
collusionem præsefert, vt docuit *Lu-
douic. Molin. de primog. Hispan. lib. 4.
cap. 8.*

*cap.8. nu.*10. & sequitur *Menoch.loco citato num.6. Christoph.Mart.d.decis. 64.num.*13. cum tamen iustè appel-
13 lare poterat, & debuerat, cum agitur de alimẽtis præteritis, in quibus cessat omnis fauor, *l. de alimentis C. de transact.Vincent.de Franch.decis.*303.
14 *num.*2.& ratio exequutionis sententiæ, admittiturq; appellatio, vt docet *Ioan.Andr.ad Specul.in §.in quibus vers.sed numquid*, & post *Alberic. Cuman.Aretin.* & alios docet *Surd.de aliment. tit.*8. *priuileg.*60.*nu.*14.*vers. intellige tamen prædicta,Thesaur.decis.* 76.*in fine,Mauson.de caus.execut.ampliat.* 31. *num.* 30. & ad hoc vt talis
15 sententia noceat tertio non citato, necesse est, quod ab ea non solùm sit appellatum, sed etiam appellatio sit prosequuta, vt docuit *Felin. in cap. cum super num.*10.*de re iudic.*latè *Dec. cons.* 445. *num.*36. *&* 37. *Martius d. decis.* 64. *num.*13. & post alios *Gaito vbi supra nu.*670.*&* 679.

Secunda limitatio est, nisi senten-
16 tia cõtineat manifestam iniustitiam, & iniquitatem: quo casu nullatenus posse officere tertio non citato, docuit *Dec.cons.*445.*num.*41. *Bal. Paul. de Castr.*& alij, quos sequitur *Phanut. loco citato num.* 30. & tenet *Honded. cons.*28.*num.*47.*& seq.* & innumeros allegat *Cæsar Manent.decis.*15.*& Dominic.Gait.loc.cit.num.*676.*Christoph. Mart. loc.cit.nu.*14. & quæ maior iniquitas sententiæ,& liquidationis prędictæ, quàm vt pro dote ducat.2500.
17 taxentur tam excessiua alimenta, quorum taxatio semper fit in minori quantitate, quàm importaret interesse dotis, vt benè colligitur ex insigni decisione Collateralis Cõsilij relata per *Ioan.Vinc.de Anna singul.*26. in causa Ill. D. Isabellæ de Aragonia, cum Excellentiss. Duce Montis alti, in qua etsi dotes fuissent ducatorum 80. mil. alimenta fuerunt taxata in ducatis bis mille tantum.

Tertia limitatio est, vbi sententia
18 cuius executio petitur contra tertiũ, fundatur solùm in confessione principalis, contra quem lata est: nam si nõ iustificetur ex alijs, nullatenus tertio præiudicabit, ad tradita per *Cuman. Castrens.& alios*, quos ad comprobationem adducit *Surd.d.decis.*256.*nu. num.*8.*Phanut.loco sæpius citato nu.*31.
19 Idemque si lata sit ex sola rei contumacia sine alijs probationibus, ad *tex. in l. Papinianus §.fin. & in l. qui repudiatis in fin.de inoffic.testam.*quod quidẽ licet regulare sit in omni actu, vt præiudicium resultans ex contumacia, nõ egrediatur personam contumacis, *l.eius,qui delatorem,de iure Fisci*, fortiùs procedit in præiudicio, quod oritur ex sententia *Bar. Socc.in l.cũ filiusfamilias de verb. oblig. Hippolyt.de Mars.singul.*4.*Abb. Alciat.Ludouic. Roman. & alij*, quos sequitur *Phanut. loco proximè citato*, quod intelligendum est iuxta distinctionem traditam per *Nezusant. de pignor.* 3. *memb.sextæ partis nu.*39. *vers. primò limitatur*, & alios quos sequitur *Dominic.Gaito d.cap.*2.*tit.*3.*num.*531. & nouissimè *Christoph.Mart. dec.Senen.* 64. *num.* 9.

Quarta limitatio est, si processus,
20 & acta facta in primo iudicio producantur in hoc secundo contra tertiũ, ita vt ex eis possit sententia probabiliter iustificari, vt docet *Phanut. loco citato num.* 22. nam ex ipsorum actorum inspectione constabit Iudici, an de meritis causæ sit plenè cognitum, quod omnino requiritur, vt sententia noceat tertio nõ citato, vt post *Alex. Mascard.*& alios tenet *Dominic.Gait. loco citato num.*669.*& seq.*
21 Quinta, vt sententia possit exequi contra tertium nõ citatum in iudicio principali, debet in exequutione ipsius citari, non vt ordinariè iterum iudi-

iudicium agitetur, sed vt summariè deducere possit iniquitatem, & iniustitiam illius sententiæ, siue collusionem inter collitigantes ipsos principales, prout benè aduertit *Phanut. loc. cit. num.* 22. & decisum per Aragoniæ Senatum refert *Ioseph Sesse decis.* 163. *vol.* 2. quos sequitur *Dominic. Gaito d. cap.* 2. *tit.* 3. *num.* 722. Idque est, quod sentit *Rota Bononien.* apud *Anton. Monac. decis.* 23. *in princ.* dum ait, quod sententia lata contra vnum super liquidatione crediti, præiudicat tertio non citato, non quoad plenum præiudicium, sed quoad aliquam præsumptionem insurgentem ex sententia, quæ præsumptio transfert onus probandi in aduersarium, & ita refert iudicatum.

Hæc pro veris habendo Mag. Cur. Vic. iudicauit sententiam, & liquidationem in dicta causa factam nullam, sed Sacrum Cõsilium licet hæc omnia esse vera in puncto iuris, censuit tamen respicere iustitiã causæ, & esse reseruãda ad merita ipsius in iudicio appellationis.

SVMMARIVM.

1 *Duplex delictum continetur in foriudicationis sententia.*
2 *Sententia foriudicationis ferri debet super crimine, quod mortis pœnam mereatur.*
3 *Contumacia delictum est.*
4 *Iudici permissum est propriam iurisdictionem criminali authoritate tueri.*
5 Text. in Constit. Regni pœnam eorum *declaratur*.
6 *Pœna foriudicationis, siuè bannitionis est pœna contumaciæ, non criminis.*
7 *Amicus inimici mei, inimicus meus est, & è contra.*
8 Pragm. 1. S. 2. sub rubr. de exulib. *habet se extensiuè ad* Constit. Regni pœnam eorum.
9 *Decisio Magnæ Curiæ Vicariæ in Collaterali Consilio.*

Pœnam foriudicationis, & bannitionis remittendam foriudicato alium foriudicatum occidenti, ex Constitutione pœnam eorum, esse pœnam contumaciæ non autem delicti.

CAPVT LXIII.

I *Mperator Federicus in constit. Regni*, quæ incipit *Pœnam eorum*, ad faciliorem foriudicatorum extirpationem, præmium statuit, vt si foriudicatus alium foriudicatum occidat, foriudicationis, & bannitionis pœnam quam incurrerat, euitet.

Hinc dum ageretur in Magna Curia Vicariç de expeditione causç Francisci Bauaresij inquisiti de pluribus delictis, allegatum fuit pro parte ipsius sibi deberi beneficium impunitatis, & indulgẽtiæ suorum criminum ex dispositione illius Constitutionis, vtporè qui viuum præsentauit alium foriudicatum per Magnam Curiam vltimo supplicio affectum.

Quæ quidem prætentio vt noua visa fuit, & vsque adeò nondum in iudiciũ deducta, ita ansam dedit perqui-

quirendi fundamenta ipsius. Vnde pro Fisco dicebatur in omni foriudicationis sententia duplex delictum contineri, & proinde duplicem pœnam, licet vna ab altera ortum habeat.

Primum crimen est, facinus illud, quòd cōtra legis præscriptum patratur, oporteatq; esse tale, quod mortis
2 pœnam mereatur, & de eo cōstet per legitimas probationes, seu per inditia sufficientia ad torturam, vt per *Gizzarell.decis.*13. nouissimè aduertit *D. Reg.Rouit.ad rub.de sent.foriud.nu.*36. sicque obseruat moderna praxis Tribunalium Regni, de qua nouissimè testatur *D. meus Regens Tapia decis. Sacr.Cons.*49.

3 Aliud est contumacia ipsa, ad *tex. in l.omne delictum* §. *contumacia de re milit.& in c.cordi nobis* §.*fin.de appell.* quidquid dicat *Bal in l.fin.C.de crim. stellionat.* nàm contrarium comprobatur ex eleganter traditis per *Farin. tom.*1.*de delict.& pœn. quæst.*18.*n.*26. *Andr.Gail.de pac.publ.q.*5.*nu.*8.consistitq; crimen huiusmodi in cōtemptu iudicialis authoritatis, ideòq; iustis-
4 simè legibus proditū est, Iudices posse propriā iurisdictionē pœnali coercitione tueri, vt patet ex *tex. in l.vnic.* vbi *DD.ff.si quis ius dicen.non obtemp. & in l.*2.*ff.si quis in ius voc. non ierit,* & probat *glos.magna in d.l.vnic.*§.*fin.* latiusq; prosequitur *Foller.*& alij relati per *Farin.loc.cit.nu.*27. Hinc fit, vt vtrumq; delictum diuersimodè coerceatur: nàm delictum primum habet suam pœam vltimi supplicij, vt prædiximus; cōtumacia verò punitur banno, siue foriudicatione, cuius vigore foriudicatus efficitur hostis publicus, *d.l. contumacia de re iudic. l. Roma, ad municip. l. hostes de capt. & postlimin. reuers.l.hostes de verbor.signific.Gail.de pace publ. lib.*2.*cap.*1. *num.* 22. poteritque à quocunque impunè occidi, prout patet ex eiusdem *Constitutionis* serie, *l. amissione* §. *qui deficiunt*, ibi, *Sed & ij, quos Senatus hostes iudicauit; de capit. diminut. Claud.Seysell. in l.*1. §. *iuris gentium de iustit. & iure, Menoch. de arbitr. quæst.* 90. *num.* 43. *& sequent. Mastrill. decis.*285. *num.*13. *& seq.*

Ex ijsque facilè dignosci posse, quid nam sibi voluerit *Imperator Federicus* in eius *text.* dispositione, cum statuit bannitionis, siue foriudicationis pœnam remittendam esse foriu-
5 dicato alium foriudicatum occidenti, vt scilicet remissio fiat pœnæ contumaciæ, non autem delicti, & ita expresse colligi ex primordialibus verbis ipsiusmet Constitutionis, vbi dum quid sibi agendū proponit Imperator, his prosequitur. *Pœnam eorum, qui in contumaciam perseuerant, dignis stipendijs prosequi &c.* vndè *communis noster Præceptor Andr.* hunc esse verum illius legis sensum edocuit *ibidem, verbo quid si Vniuersitas*, vbi considerando rigorem statuti, hac ponderatione auget admirationem, quod pœna hæc contuma-
6 ciæ, non quidem crimini imponitur; & rursus inferius in *glossa Francisci de Pisis*, eadem quoque ratio repetitur in ea quæstione, an quemlibet foriudicatum occidere liceat, veluti foriudicatum in actione iniuriarum, subditur: *Alij primum putant verius quasi ratione contumaciæ, non criminis hoc eueniat;* & paulò post, *notatur ex ista constitutione, quod contumacia est delictum, quia cum iste textus non loquatur nisi de contumacia, ergo &c.*

Et cōfirmatur vlterius ex eademmet ratione decidendi illius constitutionis, quæ dum vult pœnam foriudicationis remitti foriudicato, qui alium occiderit, supponit iàm non posse pro hoste publico haberi eum,

qui alium hostem publicum occide-
7 rit, seù detexerit; sicut enim vulgariter dici solet amicus inimici mei, inimicus meus est; *l. liberi de inoffic. testam.* & secundùm *glos. in l. 1. verbo cum inimicis de officio Præfecti Vrbis*, & pluribus exornat *Dominus Regens Constantius Marchio Corleti ad l. 1. C. de classic. lib. 11. nu. 131.* ita è conuerso inimicus inimici mei amicus meus erit.

Hæc quę diximus, adeo vera esse dicebantur, vt in eadem materia dispositum videamus per *pragmaticam primam* §. 2. *sub rubrica de exulibus*, in illis verbis. *Quello, che fusse fuorgiudicato, ò delinquente dalla data della presente à dietro, che nelle dette Prouincie ammazzarà, ò pigliarà priggione, & consegnarà in potere della Regia Corte vn'altro fuorgiudicato, ò vn'altro delinquente, che hauesse commesso delitto tale, che importasse pena di morte naturale, se li perdonarà la sua forgiudicatione, & delitti, per li quali fusse stato forgiudicato.* Ex quibus verbis expressè colligitur multum differre pœnam foriudicationis à pœna
8 delicti, & quod quando id voluit Legislator expressit, necnon per hanc pragmaticam voluisse Regium Collaterale Consilium extẽdere, & ampliare dispositionem *Constitutionis pœnam eorum*, circa præmium promissum foriudicato occidenti alium, vt non solùm gaudeat foriudicationis, sed criminis quoque abolitione. At si diceremus idem dispositum per *Constitutionem ipsam*, extensio hæc necessaria non esset, & proinde inanis, & frustratoria, quod esset absurdum.

In hac controuersia Mag[n]a Curia iudicauit in fauorem Fisci, referente meritissimo Iudice ipsius *D. Hieronymo Salamanca*, & iterum confir-
9 matum fuit in gradu reclamationis in Supremo Regio Collaterali Consilio de mense Septembris 1632. quam decisionem ne vlterius disceptari de his contingat, hic annotandam curaui, præterquàm quod dispositio dictæ Constitutionis quoad hoc reuera nunquam fuit in obseruantia.

SVMMARIVM.

1 V*Erbum* verè *excludit omnem fictionem.*
2 *Publicus, et famosus latro quis dicatur.*
3 *Grassatorum duo sunt genera.*
4 *Consuetudine furandi efficitur quis famosus latro.*
5 *Dictio*, famosus, *idem est, quod publicus.*
6 Tiber. Decian. *doctrina commẽdatur.*
7 *Capitulum Regni* frequens, & ineffrenata *habet locum etiã contra furantes de nocte per Ciuitatem.*
8 *Immunitatis causa cognoscitur summariè, & sine partis citatione.*
9 *Informatio minor sufficit ad videndũ, quomodo sit procedendum, quàm ad reum de crimine condemnandum.*
10 *Inditia ad torturam sufficiunt ad priuandum reum immunitate Ecclesiastica.*
11 Decisio Senat. Lusitan. *cõmendatur.*
12 *Promittens patefacere delictum, vel vt dicitur ponere in vero, adimplet dando inditia sufficientia ad torturam.*
13 *Manifestum dicitur, quod desumitur ex coniecturis.*
14 *Priuilegium fori est maius priuilegiũ immunitatis.*
15 *Assassiniũ probatur per inditia in terminis* c. pro humani de homic. in 6.
16 *Verbum* probabilibus, *aliquando accipitur pro indubitatis.*
17 *Indubitatum inditium quod sit.*
18 *Probatio plena resultat ex pluribus inditijs.*
19 Decis. Senat. Catal. 17. *videtur dura.*

20 *Verba*

20 *Verba Cõstitutionis Gregorianæ quomodo intelligenda.*
21 *Clementis Octaui Summi Pontificis rescriptum ad Archiepiscopum Panormitanum commendatur.*
22 *Eminentiss. Card. Boncompagnus Neapolitanus Archiepiscopus laudatur.*
23 *Sociorum criminum duæ depositiones in crimine furti faciunt plenam probationem ad condemnandum.*

Publicum, & famosum latronem Ecclesiastica immunitate non esse tutandum, vbi per inditia ad torturam de furtis constet, & quis in hac specie dicatur publicus latro.

CAPVT LXIV.

PVblicos, & famosos latrones Ecclesiastica immunitate non esse tuendos pluribus Canonicis sanctionibus statutũ est; sic ex *text. in can. sicut antiquitus* 17. *quæst.* 3. & *in cap. inter alia de immun. Eccles.* cum alijs. Hos vulgus pragmaticorum intelligit, qui in itineribus grassantur vias obsidendo, ex *text. in l. capitaliũ* §. *grassatores, de pœnis,* qui videtur ad literam hoc decidere.

Vnde in causa quam sollemnitèr vidi agitari in Archiepiscopali Curia Salernitana super extractione Felicis de Amora ab Ecclesia Diui Matthei, dicebat Fiscus eiusdem Curiæ non esse prædictum inquisitum priuãdum Ecclesiastica immunitate, ex duobus.

Primò, quoniã furta, de quibus inquirebatur, non erant cõmissa in vijs publicis, vt posset dispositio sacrorũ Canonum practicari; nam publicus & famosus latro dicitur is, qui tale crimen committit habito respectu ad locũ in quo grassatur, vt tradit *Angel. in d. l. capitalium* §. *famosos de pœn.* quẽ sequitur *Io. Ant. de Nigr. ad cap. Regni ad hoc nu.* 5. cũ alijs quos retuli supra *cap.* 17. *nu.* 20. cum ergo omnia furta ab ipso patrata fuerint intus Ciuitatẽ Nuceriæ Paganorũ meritò tutandus erit Ecclesiastica immunitate.

Secundò, de huiusmodi grassationis qualitate debere plenè, & cõcludenter constare tali probationis genere, quod inquisitus posset pœna ordinaria delicti puniri; nàm prærerquam, quod id regulare est in omni qualitate, vt de ipsa debeat ante omnia concludenter constare, *l.* 2. §. *sed si dubitetur de iudic. cum concord. aliàs à nobis adductis*, expressè hoc cautũ esse dicebat motu proprio Gregorij XIV. vbi S.P. vsus est verbo *verè*, cuius est excludere omnem fictionẽ, vt
1 per *Gonzal. ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 15. *nu.* 15. & idẽ importat, quod *propriè*, vt aduertit *Farin. in praxi crim. par.* 4. *quæst.*... *n.* 8. qui sic in proposita quęstione consuluit *cons.* 76. *Aug. Barbos. de dictio. ver. verè cap.* 419.

At pro parte querulantiũ respondebatur.

Ad primum, publicum, & famosũ latronẽ definiendũ non tantum eum,
2 qui in publicis vijs, sed illum etiã, qui pluries cum diffamatione in priuatis domibus, vel in syluis, vel in mari, cũ armis grassatur. Huius sententiæ sũt *Capoll. in authent. sed nouo iure num.* 106. *C. de seruis fugitiuis*, ita intelligens *text. in d. l. capitalium* §. *famosos ff. de pœnis*, & intelligendam esse *glo in cap. si quis fortitudinem* 23. *quæst.* 3

& ad hoc (si benè perpēdatur) videtur *text. expressus in d.l.capitalium, §. grassatores*, qui è contra allegatur, vbi
3 duo distingui videntur genera grassatorum. Alterum eorum, qui in itineribus publicis cum armis assistunt, atque homines spoliant. Alterum eorum, qui frequenter homines cum armis aggrediuntur, & spoliant; non tamen stratas obsidēt: priorem namque dici posse propriè grassatorem; posteriorem verò publicum latronē, ex *Couar. lib. 2. variar. resolut. cap. 9. num. 7. Anton. Gomez tom. 3. variarum cap. 10. & Farinac. 1. par. quæst. 28. de carcer. & carcerat. nu. 50.* tenent *Mo-*
4 *derni de immunit. Eccles. lib. 5. cap. 11. nu. 4. & 5.* Ratio est, quia per talem consuetudinem furādi efficiuntur famosi, *argum. tex. in d.l. capitalium, §. famosos de pœnis, & in d. authent. sed nouo iure*; ideòque nulla differentia
5 est inter publicum latronē, & famosum, cum vox *famosus*, idem importat quod *publicus*, vt testatur *Fulgos. cons. 157. & Alexand. cons. 110. nu. 6.*
6 *vol. 4.* & post eos *Franc. Marc. decis. Delphin. 989. num. 6. col. 2. tom. 1.* & dixi *eodem cap. 17. num. 13.* ijsque relatis tenet *Tiber. Decian. tract. crim. lib. 6. cap. 28. num. 2. vers. sed posset dubitari*, vbi ait: *Extendenda erit ergo prædicta limitatio, vt latro publicus non sit tutus in Ecclesia, siuè in vijs publicis cum violentia solitus sit depredari, siuè etiam in domibus priuatorum, modò id cum violentia faciat*: nàm maius videtur delictum in domo propria quā in via publica, à quibus nō dissentit *Farin. de furt. q. 166. nu. 14. & de immunit. Eccles. c. 10. nu. 152.* & sequitur *Mastrill. tract. de indult. cap. 33. nu. 5. Marius Italia de immun. Eccles. lib. 1. cap. 5. §. 1. num. 34. & seq. Alexand. Peregrin. eod. tract. cap. 6. nu. 7.*

Hinc fieri asserebant, quod dispo-
7 sitio *tex. in cap. Regni frequens, & inefrenata*, per quod imponitur publicis latronibus pœna mortis naturalis ex depositione trium sociorum criminis; Sacrum Consilium pluriès iudicauit habere locum etiam contra furantes de nocte per Ciuitatem, ex rationibus superius adductis, & alijs per *D. Præsid. de Franch. decis. 570.* Ex quibus prædictum Felicem solitum, & consuetum publicè, & cum diffamatione furari tàm in Ecclesijs, quā etiam in domibus priuatorū, & quod peius cum interemptione hominum verè, & propriè dici publicum, & famosum latronem. Ideòque immunitate Ecclesiastica nullatenus frui debere iuxta interpretationem prædictorum Doctorum.

Ad secundum dicebatur veram non esse conclusionem superius insinuatam scilicet probationes, ex quibus pronunciandum est super immunitate Ecclesiæ tàm cōcludētes esse debere, quantum requiruntur ad infligendum pœnam ordinariam deli-
8 cti; siquidem communis *DD.* sententia semper, & vbique recepta tenet, satis esse causam immunitatis cognosci summariè, & sine partis citatione, quod expresse sentiunt *Aufrer. Iacob. de Beluis. Hippol. de Mars. & alij*, quos sequuti referunt *Moderni d. lib. 6. cap. 15. num. 5.* ea scilicet ratione, quia id commune est omni informationi, quæ fit ad finem sciendi, quomodo sit procedendum in causa, vt semper
9 minor sufficiat, quàm ad reum de crimine condemnandum, eo quod istæ duæ cognitiones sūt distinctæ, & impossibile cognoscenti de immunitate Ecclesiastica præcaperē certā, & euidentem cognitionē delicti, seu qualitatis ipsius, quandoquidem hæ non nisi in fine causæ post longum tempus, post tormenta, defensiones à reo factas, & compilato processu assequi potest.

Vnde

Vnde accusatum de crimine, cui immunitas Ecclesiastica non patrocinatur, ea priuandum eo ipso, quod pręsumptiuè, licet non plenè, sed tãtùm per inditia ad torturam probetur delictum, seu qualitas, quamuis exinde non possit reo imponi pęna ordinaria delicti. Ratio est, quia in tortura potest tale delictum confiteri,& sic redditur verum,& sufficiẽter probatum: & cum adhuc probatio huiusmodi, quæ speratur per tor-
10 turam,non sit ad finem perducta., interim criminosum nõ gaudere immunitate Ecclesiæ iustum est,ita eleganter disserit *D. Anton de Gama dec. Lusit.*129. & rursus refert *decis.*281.
11 pluries fuisse decisum per Supremũ illum Senatum,quas decisiones singulares, & sequendas in iudicando, & consulendo dicit *Blas.Flor.de Mena eius additionator*, & sequitur *Castill.decis.Sicil.*156.*num.*9.
12 Accedat prædictis id, quod quotidie seruatum videmus per M.C.V. nam quoties Proregis iussu promittitur alicui criminis indulgentia. *Ponẽdo in vero il delitto*. Tunc ad hoc,vt inquisitus gaudeat indultu sufficit, quod delictum patefaciat,dando inditia sufficientia ad torturam, & ita fuisse decisum in Collaterali Consilio temporibus Excellentissimi D. Parafan de Ribera Alcalanorũ Ducis in causa Magnifici Federici Pignatelli refert Dominus Præsidès Aegidius de Tapia recolẽdæ memoriæ in quibusdã suis singularibus, quæ hodie manuscripta seruantur per Dom. meum Regentem Corolũ de Tapia eius filium auunculum meum; & ita similiter decisum in Senatu Messan. refert *Giurba cons.crim.*22. & rursus *Mastrill.de indult. cap.*29.*num.*22.

Et comprobatur ex magistraliter traditis per *Afflict. in Constit. Regni multa leges de crim.sacrileg.* vbi postquam *num.*10. docuit sacrilegium duobus casibus puniri pęna capitali, nec non arbitraria, dum dicit, quod primus est, quando quis manifestè templum Dei fregerit, quærit nu.12. quomodo accipiatur illud verbum,
13 *manifestè* subditque idẽ dicitur manifestum illud, quod desumitur ex coniecturis, & verisimilibus probationibus, vt patet *in l. licet de leg.* 1. *& notat Abb. Siculus in cap.*1.*col.*1.*de cleric.non residen. & magis in specie doctissimus Pegner. in add. ad decis.*43. *vers.restat nunc*;dum quærit quænam probationes sint necessariæ in crimine raptus ex dispositione *text. in l. vnic.§.si autem post C. de rapt. virg.* vbi videtur constitutum, non sufficere pręsumptiones,& coniecturas; cõcludit non habere locum, vbi præsũptiones sunt à iure cognitæ,& approbatæ,cum pręsumptiones iuris dicãtur liquidissimæ probationes, vt per *DD. in l.* 1. *C. de testam.mil.*& ex his dicitur plenè probatum crimen.

Et vlteriùs confirmantur, quoniã
14 nemo negabit priuilegium exẽptionis fori,quod iure diuino concessum est personis clericorum esse maius priuilegio immunitatis, & alio quocunque. De huiusmodi enim dixit Christus. Vos Dij estis; & rursus, nolite tangere Christos meos. Et patet *ex cap.si Imperator* 96. *dist. vbi glos. verbo, & discuti*, & multos cumulat *Scaccia de iudic tom.* 1. *cap.*11.*nu.*44.
15 & tamen Summus Pontifex *in cap. pro human.de homicid.in* 6.ad priuandum clericum committentem crimẽ assassinij priuilegio clericali,dicit sufficere probabilia argumenta, ibi, & postquam probabiliùs constiterit argumentis aliquem, &c. quod si interpretari velimus cum *Felin. in cap. afferte de præsumpt. num.* 6. Verbum
16 illud *probabilibus*, idest *indubitatis* quasi quod necessaria sint inditia indubitata,

dubitata, quæ æquiparantur plenæ probationi, iuxta *text. vulgatum in l. sciant cuncti C. de probat. l. si quis C. de adulter. Gram. conf. 1. post decisiones nu. 21.* & rursus *voto 11. num. 20.* Adhuc
17 dicebant querulantes, cum inditium indubitatum illud sit, quod arctat mentem Iudicis ita, vt omninò credat inquisitum talia perpetrasse; nec in contrarium possit inclinare, vt per *Castrens. in d. l. fin. num. 5. C. de probat.* nec dissentit *Bocr. decis. 164. num. 3. & 4.* cum alijs, vel vt *Bald. ait in l. ea quidem sub num. 8. C. de accusat.* sit demonstratio rei per signa sufficientia, per quæ animus in aliquo, tanquam in proprio existente quiescit, & plus inuestigare non curat; sequitur *Menoch. de præsumpt. lib. 1. præsump. 7. nu. 16. Mascard. de probat. quæst. 15. n. 11.* & post alios tenet *Farinac. de indit. & tortur. quæst. 36. num. 36. & 37.* certè in eo processu ex depositionibus duorum sociorum criminis, ex inuētione rerum furatarum penès inquisitum, ex confessione ipsius extraiudiciali, ex vehementi eius diffamatione, & ex tot delictorum complicatione, quæ de per se tantùm sufficeret ad ipsum puniendum pęna ordinaria delicti, si credendum est *Bartolo in l. 1. C. de superexact. lib. 12.* non tantū oriri inditia indubitata, sed verā, plenam, & concludentem probationem sufficientem ad condemnandum inquisitum etiam pęna capitali, ex eleganti doctrina *Bald. in l. excipiuntur 14. per illum text. ad Senat. Consult. Syll.* ibi ex multis inditijs resultat ple-
18 na probatio, etiam ad condemnationem capitalem, etiam contra non puberem *Glos. in l. 2. in princ. in verb. legitimis de excus. tutor. Gram. cons. 27. col. fin.* Et in omni materia sufficiens dicitur illa probatio, quæ inducit Iudicem ad credendum, vt per *Soccin. cons. 11. lib. 3. Decium cons. 510. lib. 4.*

Probare enim nil aliud est, quàm inducere Iudicem ad credulitatē eius, quod intenditur *l. quingenta in fin. de probat. cum similibus, Bart. in l. admonendi col. 4. de iureiuran.* & quod inditia possint inducere mentem Iudicis ad huiusmodi credulitatem; notat *Bald. in l. non hoc in fine C. vnde legitimi;* vnde licet non relata doctrina *Baldi Regius Cataloniæ Senatus* pluries decreuit, plures semiplenas pro-
19 bationes coniungi in criminalibus ad puniendum reum pæna ordinaria delicti, quod mirabile est, vt per *Ludouicum à Peguera decis. 17.* quidquid tamē velit *Farinac.* de huiusmodi cōclusionis veritate, *moderni DD. in expositione Bullæ Gregorianæ in illis ver-*
20 *bis. An verè crimina expressa commiserint*, aduertunt, cum grano salis intelligenda esse, vt Episcopus eam veritatem assequi studeat, quam summariè, & extraiudicialiter potest, ita vt conscientiam suam informet, illum verè commisisse delictum: etenim sic id apertissimis verbis declaratum referunt per Summum Pontificē Clementē VIII. ad interrogationem Archiepiscopi Panormitani, publicis ad eum datis literis in forma Breuis sub
21 die 6. Februarij 1597. quæ sic se habēt in puncto, *si tibi summariè simpliciter, extraiudicialiter, & quantum pro tua conscientiæ informatione sufficere tibi videbitur, constiterit, reos homicidium prædictum* (agebat enim de homicidio quodam proditorio, & sub spe immunitatis propè Ecclesiā commisso) *perpetrasse*. De hoc etiam Motu proprio præter alios meminerūt ad propositū eruditissimus *Giurba cons. crimin. 70. num. 22. & 23. &c.* & rursus *cons. 100. num. 28.* hisque, & alijs fundamentis nostram sententiā defendit *Gratian. discept. forens. to. 3. cap. 596. num. 22. & sequent.* aliàs à nobis prolixiori calamo relatus.

Cùm

Cùm ergò præter iuris dispositionē habeamus quoque mentem Bullæ declaratam per Summum Pontificem, non est *de Farinacio curandum d.conf.76.* nam ipsemet fassus fuit postea malè inibi sensisse attento supradicto Motu proprio Clementis VIII. vt videre est in *conf.* 211. *num.* 19. *volum.*3. quod ostendit mihi Dominus Alexand. Lucianus dignissimus
22 Auditor Eminentissimi Cardinalis Boncompagni, Archiepiscopi Neapolitani, non minus sanguinis splendore, quàm vitæ sanctitate, cæterisq; animi virtutibus præclarissimi, sed dato millies, quod *Farinacij* assertio posset sustineri, dicebatur adhuc nostro hoc casu delicta superius enunciata, de quibus inquiritur Felix ille, esse plenè, & concludenter probata, adeò vt ex ijs probationibus posset Iudex ipsum damnare etiam pœna capitali: obseruo enim tot furta, & sacrilegia, & homicidia cōmissa per ipsum detecta fuisse per depositiones duorum sociorum criminis, vt prædixi, quæ in delictis exceptis, in quibus socius de consocijs potest interrogari, prout est in crimine furti *Farinac. de indit. ad tortur. quæst.*43.*nu.*45.
23 faciunt plenam probationem, sufficientem ad condemnandum: ita in terminis doctissimus *Anton. Gomez tom.3.var.capit.*12.*num.*18. videndus omninò, cuius doctrinam, vti verissimam in puncto iuris tenet, & sequitur idem *Farinac. in d. quæst.*43. *num.* 71. *& sequent. præcipuè num.* 76. vbi vult indistinctè procedere, quoties depositio socij criminis adminiculatur alijs psūptionibus, & coniecturis

Hæc in causa fuerunt dicta, vt Curia ipsa Archiepiscopalis Cōsulto prius de omnibus Eminētissimo Cardinali de Trescio illius Ecclesiæ dignissimo quond. Præsule, & eximio Doctore eius extractionem non impediret. Omissa disputatione num Ecclesia possit hunc inquisitum de furtis in ea commissis tam grauibus tueri: attenta etiam dispositione Bullæ supradictæ, quo in casu excludendos esse ab ipsius immunitate, docuerunt quamplures grauissimi Auctores relati per *Gratian. discept. forens. tom.3.cap.*598.*num.*20.*&c.*

SVMMARIVM.

1 *Hospitale gaudet priuilegijs Ecclesiæ.*
2 .. *si publicum sit.*
3 .. *publicum quodnam sit.*
4 .. *gaudet Ecclesiastica immunitate.*
5 .. *debet ab Episcopo in locum sacrum erigi, vt gaudeat immunitate.*
6 .. *diù erectum ex signis præsumitur consecratum.*
7 .. *ex quibus signis iudicetur consecratum.*
8 .. *in dubio præsumitur profanum, etiā si in eo hospitalitas exerceatur.*
9 *Exempla declarant, non restringunt regulam.*
10 *Episcopus in locis profanis non habet institutionem, neque destitutionem.*
11 *Ordinarij locorum permissum est loca pia quęcunque sint visitare.*
12 *Hospitale, in quo Episcopus deputat Rectorem præsumitur sacrum.*
13 *Scripturam exhibere tenetur is, qui se fundat in aliquo actu, qui per scripturam solet explicari.*
14 *Testes deponentes tenorem scripturæ deperditæ, debent esse periti.*
15 *Rector hospitalis debet esse perpetuus.*
16 *Hospitale non religiosum non tenetur Episcopo ad iura Episcopalia.*
17 *Hospitalis fundatore mortuo, cura ipsius ad Episcopum pertinet.*
18 .. *debet expressè dotari, nec sufficit annuus redditus, vt sacrū censeatur.*
19 *Iudici deposito officio nō creditur de gestis in ipso &c.*

Ho-

Hospitalia gaudere Ecclesiastica immunitate; si tamen constet esse Episcopi authoritate consacrata; idque data temporis diuturnitate signis, & coniecturis probari posse.

CAPVT LXV.

1 OMnia priuilegia, quæ sacrosanctis Ecclesijs quibuscunque iura tribuerunt cōpetere etiam xenodochijs, siue hospitalibus, non est in dubium reuocandum, ex Imperiali, rescripto *in l. omnia C. de Episc. & Cleric.* & tenet *Bal. in l. si quis ad declinandam C. eod. Archidiac. in cap. definiuit 17. quæst. 4. Io. Andr. in cap. qui a contingit, de Religios. dom. & in clem. dispendiosam verb. beneficia de iudic. cum alijs per Farinac. in prax. crim. quæst. 28. nu. 36. Decian. tract. crim. lib. 6. tit. de extrahent. ab Eccles. cap. 25. num. 18. Couarr. lib. 2. variar. cap. 20. num. 4. vers. 3. constat, Socc. in l. rem, quæ nobis, vers. 2. dubitatur de acquiren. possess.* cum alijs per *Anton. Gabriel. com. con. lib. 6. conclus. 2. num. 4.* si tamen huiusmodi hospitalia
2 non priuata, sed publica sint; *Bald. in auth. hoc ius porrectum vers. sed hic quæro C. de sacros. Eccles. Barbat. in cap. nulli vers. & pondera subtiliter de rebus Eccles. non alienan. Anton. Gabr. loco proximè citata num. 10. Rot. Roman. decis. 725. num. 2. 1. par. in nouiss. Aluar. Valasc. consult. 105. num. 12.*

3 Publicum hospitale vocant nostrates, quod est fundatum, siue erectum Episcopi authoritate ad *tex. in cap. ad hæc de religios. domib.* vbi *DD.* notant, quos nouissimè congerit *Augustin. Barbos. in collect. ad eundem latiusque in tract. de potest. Episcopi allegat. 75. nu. 3.* præter quos hanc cōclusionem pluribus comprobat *Dec. cons. 488. num. 4. & cons. 504. num. 1. Gratus cons. 204. num. 22.* & alios referunt *Tiraquell. in tract. piæ causæ in princip. num. 5. Farinac. de immunit. Eccles. num. 266. D. Reg. Carol. de Tapia Marchio Belmōtis Auunculus meus in Cōment. ad cap. Reg. 95. quod incipit; item statuimus quod Ecclesiæ num. 7. tit. de his, qui ad Eccles. confug. lib. 1. iuris Regni,* latè *Anton. Gabr. d. conclus. 2. num. 1. Aluar. Valasc. consult. 105. & sequent.*

4 Gaudebunt ergò hospitalia Ecclesiastica immunitate, quod est vnum, & præcipuum priuilegium concessum diuinis domibus.

Sed tamē errant ipsi hac nuda cō-
5 ienti assertione: etenim nō sola Episcopi authoritas immune reddit hospitale, nisi & illud in locum sacrum & religiosum erigat, ijs tamen modis quibus sacrosanctis legibus, & canonibus loca profana sacra, & religiosa efficiuntur; quę si rectè intueatur est vera, & genuina decidendi ratio, *ad tex. in d. c. ad hæc de religios. domib.* quā insinuat *glos. ibid. verb. authoritate Pontificis*, & eleganter disserit *doctiss. Felin. in cap. de quarta de præscript. nu. 11.* his verbis, *secunda declaratio est; si hospitale non est ædificatum ad Missā celebrādam, nec ibi est Rector perpetuus, nec habet dotem, non dicitur locus religiosus, nec gaudet immunitate, licet cū authoritate Episcopi sit ibi Altare, in*

quo

quo aliquando celebratur; ad quod allegat *Card. Zabarell. in c. fi. de censib.*

Fateor quidem, quod concurrête
6 longi temporis cursu, vt rectè post plures obseruat *Menoch. de præsum. ptio. lib. 3. c. 132. nu. 51. Barbos. d. tract. de potest. Episc. c. 75. n. 5.* vbi de tali solēni erectione specificè nõ cõstet, sit ad signa, & coniecturas recurrendum, *Felin. loco citato num. 13. circ. medium*. Sunt autem hæc illa dumtaxat, quæ locum sacrum, & religiosũ efficiunt, eorumque præcipuum,
7 si locus habeat formam Ecclesiæ, & in eo sit altare, siuè Oratorium consacratum cum campanile, & campanis, quibus ciues vocentur ad rem sacram, aliaque diuina officia audienda, non semel, rarò, & priuatim, sed quotidie, & publicè celebranda, vt docet *Archidiac. in cap. nemo de consecrat. distin. prima Innoc. in cap. inter dilectos, de donation.* ex cuius dictis fuisse decisam Florentiæ magnam quæstionem refert *Felin. loco proximè cit.* & multos congerit *Mascard. de probation. concl. 869. in prin. Ant. Gab. loc. cit. n. 5. Guttier. canonic. quæst. lib. 1. c. 35. n. 20.* cũ sexcẽtis alijs nemine cõtradicẽte

His deficientibus signis, & coniecturis, hospitale iudicandum est profanum, & priuatum quantumcumque in eo hospitalitas, aliauè opera pia exerceantur *Bald. in d. l. si quis ad declinandam verſ. sed iuxta hoc quæro, Alexand. conſ. 120. num. 3. libr. 1. Iason. conſ. 218. num. 1. Cur. iunior latè conſ. 1. per totũ, Ioseph. Ludouic dec. 90. n. 9. p. 2. Mast. decis. 110.*
8 *nu. 16.* vel saltim tale est præsumẽdũ, vt post *Federic. de Senis conſ. 125. Roman. singular. 35. Riminald. senior. consil. 486. num. 13.* decisum per *Rot. Florentin.* testatur *Magon. dec. 61. n. 15.* eò quod non omnis locus pius sacer, & religiosus est, & proinde immunis; nam hæc qualitas distincta, & separata est à pietate, vt benè ad rẽ cõsiderat *Rom. conſ. 477. in fine Bald. conſ. 5. volum. 3.* cùm cæteris relatis per *Ant. Gabr. d. conclus. 3. n. 1. verſ. contrarium*, & cum est fundamentũ intentionis, non præsumitur nisi probetur, vt benè aduertit *Regens de Ponte conſ. 18. numer. 5.* vnde dicendum est *Paul. Staiban.* doctum certè Iurisconsultum incautè hos terminos confundisse in suo *consil. 95.* ideòque cautè legendum.

Deficere quippe supiora, q̃ retulimus signa negari nõ poterat in causa Tiberij de Vincentijs Baronis Terræ Pizzuti, carcerati in Mag. Cur. Vicariæ pro homicidio commisso in personam Thomæ de Vincentijs eius patrui petentis reponi in hospitale Castri Pedemontis Abbatiæ Sancti Germani; sed videbatur ad alia esse re-
9 currendum, eò quod natura exemplorum hæc est, vt declarent non autem restringant regulam *l. regula in fine de iur. & facti ignorant. §. hactenus instit. de gradibus cap. Romana §. si autem de appellat.*

At respõsũ fuit, tũc recurrẽdũ esse ad alia, si talia sint, quæ locũ efficiant sacrũ, & religiosum, prout rectè sentit *Guttier. dicto cap. 35. numer. 26.* ibi, *vel alia signa sacrum indicantia, &c.* Hinc appositè tradit *Hostiens. in capit. cum olim il secondo §. Iudices autem circa finem de Priuileg.* quod ad hospitale erigendum debet antè omnia Episcopus locum Deo consecrare figẽs in eo salutis nostræ signũ prout eũ refert, & sequitur *Mar. Ital. de immu. Eccles. lib. 1. c. 4. in initio nu. 19.* dicens esse multum diligenter aduertendũ in fundatione huiusmodi locorum, quia in ea debet interuenire authoritas Episcopi, qui primũ lapidem imponat. Signa autẽ quę pro inquisito afferebantur, videndũ

Qq est

est sigillatim de vno quoque an id
præseferant.
Quòad primum quod Episcopus
hospitale illud visitet, rationesque
administratorum recipiat, quod fieri
posse non videtur, nisi locus esset re-
ligiosus, & ipsius authoritate cõstru-
ctus, eo q in priuatis; & ꝓfanis Epus
10 nõ habet institutionẽ, nec destitutio-
nẽ vt dicit *Bal. in d. auth. hoc ius porre-
ctum*; vnde necessariò est ꝑsumẽdum
ipsius authoritate erectum, vt tenet
Reg. de Pont. d. cons. 18. nu. 2. 3. & 8.
Sed responsum fuit, consecutio-
nem nõ rectè procedere, nã Ordina-
11 rijs locorũ permissum est non solum
religiosa loca visitare, sed etiam pia
quæcũq; sint quãuis profana, ex dis-
positione *Sacrosancta Trident. Synod.
sess. 22. cap. 8. & 9.* exceptis tantum-
modo ijs, quę subsũt immediatè Re-
gum protectioni; idq; efficiunt nõ iu-
re ordinario, sed vt Sedis Apostolicę
delegati, & ita pluries censuit *Sacra
Rota Rom.* prout refert *Garzia de be-
nef. par. 5. c. 1. nu. 602. in fin.* & aliã de-
cisionẽ eiusdem corã *Card. Ludouisio
postea Summo Pontifice Gregorio XV*;
refert *Farinac.* inter nouissimè recol-
lectas pro eundem *decis. 30. nu. 8. p. 2.*
latissimè *Barbosa d. alleg. 75. per totam.*
Cũ ergò prouisio est hęc specialiter
facta in illis duobus casibus tantum-
modo in eisdẽ capitibus expressis; nõ
est trahẽda ad cõsequentiã, sed in cę-
teris recurrendũ ad ius cõmune, pro-
ut doctè admodum scribit *Guttier. d.
cap. 35. num. 18. vers. hoc tamen.*
Secundũ signum, quod re vera ma-
12 gis stringere videtur, illud est, vt s. sic
in eo hospitale deputatus Rector ab
Episcopo; vnde cõsequitur illud præ-
sumendum erectum eiusdem autho-
ritate, prout expressè decisum
fuit per *Rot. Roman. decis. 725. num.
1. par. 1. in nouiss.* & tenet *Marius
Antonin. var. resolut. lib. 1. c. 14. nu. 4.*

Verumtamen hæc procedere di-
cebatur. Primò vbi de huiusmodi
Rectoris institutione constet per le-
gitimam, & authenticam bullam, nec
testes sufficere, nam compertum est
13 in iure, eum qui se fundat in aliquo
actu, qui scripturam desiderat, vel
saltim de cõmuni stylo ꝑ scripturã so-
let expediri, teneri eã exhibere, eo q
hoc casu scriptura est de essentia,
prout docet *Antun. de Butr.* in propria
materia *in cap. in nostra de rescriptis*, &
latè differit *Afflict. decis. 253. num. 3.
& sequen.* & pleniùs *decis. 398.* vel sal-
tim debet probari scripturæ, seu li-
terarum deperditio, ad theoricam
Bart. in l. sicut C. de fid. instrument. &
notat *Guid. Papæ in commen. ad sta-
tut. Delphinat. si quis per literas in
proœmio num. 23. & quæst. 474.* vbi
14 *Ferrer. eius additionator*, & testes
deponentes scripturæ deperditæ te-
norẽ debẽt esse periti, vt cognoscere
possint vitia scripturę, aliàs nõ proba
rent, *ad not. per Bar. in l. 2. §. Diuus de
iur. fisc. & in auth. si quis in aliquo n. 19.
C. de eden.* cũ alijs relatis ꝑ *Cãcer. var.
resol. to. 3. c. 3. de priuileg. & rescr. n. 171.*
15 Secundo talẽ Rectorem debere esse
perpetuum iuxta tradita per *Felin. in
d. c. de quarta nu. 11. vers. secũda decla-
ratio.* Tertiò nõ ex eo sequi, quod Epi
scopus hoc vnũ ius Episcopale in hu-
iusmodi hospitale exercuerit; exin-
de inferri debet necessariò fuisse
ipsius auctoritate constructum; nam
doctè satis, & eleganter in specie
respondet *Abb. in cap. 1. num. 5. de
religios. domib.* non ideò hospitale
esse religiosum nisi aliunde constet;
nam, inquit ipse, *contrarium consu-
lit Federicus de Senis cons. 225. quia
de possessione vnius articuli nõ est inferẽ
dũ ad alios articulos, vt in d. cap. cum
contingat cum similibus: non obstat iste
textus, quia locus iste necessariò debe-
bat esse subiectus alicui Episcopo;*
ideò

ideò præsumptio est pro eo, qui exercuit
16 *ibi aliqua iura. Sed non sic est in hospitale, quia hospitale non religiosum non tenetur Episcopo ad iura Episcopalia cap. ad hac, ideò sumus extra terminos huius capit. vt sic dicamus tantum fuisse præscriptum, quantum probatur fuisse possessum, & facis hoc ad multas quæstiones;* quam doctrinam meritò extollit *Mascard. dicta conclus* 869. *num.* 8. Et tandem
17 potest id fieri ab Episcopo, eo quod mortuus sit hospitalis fundator, quo casu etiam in profanis,& priuatis cura ipsorum ad eum pertinet, vt docet *Abb. in c de xenodochijs n.3. de religios. domib. Federic. de Senis cons.* 111. *in princ. Steph. Gratian discept. forens. to.* 3. *cap.* 481. *nu.* 9 *Barbos. d. cap.* 75.

Tertium quod affertur signũ, nẽpè habere annuum redditũ ducatorum sexdecim, neque sufficiens esse dicebatur, vt hospitale præsumen-
18 dum sit publicum, & religiosum, nisi constet de expressa dotatione ad tradita per *Felin. dicto cap. de quarta num.* 11. *Menoch. de præsumpt. libr.* 6. *capit.* 79. *numer.* 4. *Rota Romana decis.* 508. *par. prima in nou ff.* & expressiùs post alios tenet *Cauaican. dec.* 17. *nu.* 65. *par.* 2. oportere quod sit instituta, & facta dotatio: nam aliàs si solũ salarium, vel introitus quorundam bonorum essent pro operibus pijs designati, tunc locus esset profanus, &c. Idque maximè cum rigore seruandum animaduertit *Mar. Ital. de immunit. Eccles. d. cap.* 4. *in init. num.* 22. *versic. hoc autem*; eo quod apud Gentiles in suorum templorum ędificatione huiusmodi sollemnitas celebrata fuerit, prout eleganter obseruat *Frater Hieronym. Roman. in tract. de las Republicas del mũdo par* 2. *de la Republ. Gentil. lib.* 3. *c.* 1. *col.* 4. *in fin.*

Et tandem non esse habendam rationem dicebatur de attestatione
19 Capitanei Auila, nam de his, quæ gessit in officio, eo deposito non statur dicto ipsius Iudicis, ex doctrina *Baldi in c.* 1. *col.* 2. *ver. extra quaro, qui success. tenean.* quam esse notabilem dicit *Vinc. de Franch. dec.* 185. *nu.* 3.

Ex quibus per Mag. Cur. Vic. delegatã in Supremo Collaterali Consilio fuit pari voto decisum huiusmodi hospitale, ex eo quia non habebat requisita à sacris canonibus præfinita ecclesiastica immunitate nõ gaudere; referẽte meritissimo Iudice Moles die 19. Octobris 1633.

SVMMARIVM.

1 Delictorum grauitas augetur ex circumstantia loci.
2 Palatium, Principis, Prætorium Magistratus, Theatrum, vel forum dicũtur quasi loca sacra.
3 Domus Principis securum debet esse omnibus asylum.
4 Carceratum si quis offenderit censetur Regiam Maiestatem offendere.
5 Bannitus eo ipso quod est carceratus nõ potest offendi.
6 Delinquẽs in Palatio Principis, siue Magistratus Prætorio arbitrariè punitur.
7 Pena arbitraria contra delinquentem in Palatio Principis potest extẽdi vsque ad mortem inclusiuè.
8 Iniuria æstimatur plerũque ex qualitate personæ inferentis, & patientis.
9 Nobiles non tenentur iniuriam ferre, secus autem Plebeij.
10 .. si ab alio aggrediantur non tenentur aufugere, secus rustici.
11 Prouocatio verbis iniuriosis facta alijs verbis est vlciscenda, non autem manu, & ferro.
12 Birroarij sunt viles personæ, & communiter infames reputantur.
13 .. ad testificandum non admittuntur.
14 Verba iocosè, & communiter vsitata non sunt ad iniuriam referenda.

15 D. Franc. Balboa Iudex M. C. Vic. *laudatur.*
16 *Delinquens ex ira,& animi motu mitius punitur.*
17 *Iracundia tollit deliberandi consiliū.*
18 .. *excusat delinquentem à pœna ordinaria delicti.*
19 *Pœna ordinaria non irrogatur ei, qui sine dolo delinquit.*
20 *Causa iniusta excusat à delicto.*
21 *Honor maximum est bonorum omnium.*
22 .. *sicut vita æstimandus est.*
23 *Occidere licet pro honoris defensione aggredientem sicut pro corporis tutela.*
24 *Prouocato nedum licet occidere prouocantem, sed & tertium ad rixã superuenientem.*
25 *Iniuria, quæ verberibus fit vili, & ignobili personæ, dicitur atrox.*
26 .. *Verbalem ferro, & armis propulsans punitur tantummodo de excessu.*
27 *Delictum factum in Palatio Principis non præsumitur præcogitatum, quando nō præcedāt inimicitia, & similia.*
28 Don Ioannes Franc. del Castillo Siculus *laudatur.*
29 Marius Muta Siculus *præconijs extollitur.*
30 *Delinquens in rixa in Ecclesia non amittit ecclesiasticam immunitatē.*
31 *Ecclesia sanguine polluta quando non sit reconcilianda.*
32 *Iudex pro iniuria vltione est regulariter adeundus, sed excipe casū vt hic.*
33 *Author delicti acriùs punitur.*

Crimen calore iracundiæ ad vlciscendam grauem iniuriam commissum in Palatio Principis, Prætorio, vel carcere, non esse pœna ordinaria puniendum.

CAPVT LXVI.

1 Augetur plerumque delictorum grauitas ex circumstantijs, & qualitatibus, inter quas vna est, & præcipua locus scilicet, in quo patrantur si credimus *Claudio Saturnino in l. aut facta §. locus ff. de pœn.* vtpotè si in theatro, vel foro, in Palatio Principis, seu Magistratus Prętorio, *l. Prætor edixit §. atrocē iūcta l. sed est quæstionis ff. de iniurijs*; hæc n.
2 loca quia publica sunt, & Principis Maiestati dicata, quasi sacra reputantur, *ad tex. insignē in l. vn. C. de Palat. & dom. dom. lib. 11. vbi Luc. de Pen.* idque ad propositum nostrum obseruat *Frec. de subfeu. lib. 1. tit. de off. Mag. Siniscal. nu. 6. Caball. resol. crim. cent. 1. cas. 8. n. 35. Marius Burg. de modo procedendi ex abrupto cent. 1. q. 19. n. 209. Muta super Prag. Regni Sicil. to. 1. c. 45. nu. 8. & decis. 36. num. 16. & 21.* Ideo-
3 que domum Principis securum esse debere omnibus asylum, & cuicunq; tribuere securitatem tradunt *Bald. in l. 1. C. de his, qui per met. Iudic. non appellau. Alberic. in l. præsenti C. de his, qui ad Eccles. Mastrill. de Magistr. lib. 3. cap. 9. nu. 57. D. meus Regens Tapia ad constit. vt participatio nu. 3. sub tit. de iniur. etiā Curial. illat. lib. 5. iur. Reg.* quod præcipuè procedit in loco car-
4 ceris, in quo si quis delinquat acriùs punitur; nam censetur Regiam Maiestatem offendere *Mar. Burg. loc. cit. nu. 208.*

*num.*208.*Mut.d.tit.*45*num.*13. maximè si delictum sit commissum in personam eorum, qui in vinculis manēt; hi enim sub Regia custodia, & protectione sunt *Burg. loc. cit. num.* 208.
5 *Mut. decis.*36.*nu.*17. vndè Bannitus, qui aliàs à quocumque posset offendi eo ipso, quod carceribus mancipatur, tutus est ab omni molestia, & offensa, *Muta loco proximè citato*, idcirco officium Iudicis interponitur extraordinariè, & ex abrupto contra offendentem carceratos, prout peculiari lege constitutum esse in Regno Siciliæ referunt ijdem *Marius Burg. ibid.num.*209.*& Muta super pragmat. d.tit.*45.*nu.*13.
6 Pœnā autem quæ irrogati debet contra delinquentem in his locis esse Iudici arbitrariam, affirmant *Conrad. Alex.Crauett. Anton.Gomez, & Menoc. de arbitr.Iudic. casu* 263.*nu.*23. quos sequitur *Farin. de var.ac diuers.crim. quæst.*105. *num.* 194.& posse extendi
7 vsque ad mortē inclusiuè, vbi Iudex coram Principe, vel ipso consulto ius dicit, ex *Farinac. tom.*1.*tit. de delict. & pœn.quæst.*18.*nu.*60. aduertit *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit.*1.*de proui.fieri solit.*§.2.*num.*15. ibique conspicitur taliter fuisse pluries practicatum ipso consulente, & signanter cōtra eum, qui de mādato alterius vulnus intulerat in pueri faciem propè ianuam Ecclesiæ Societatis Iesu. Sic & *Cassan. in catalog. glor.mund. par.*5. *consider.*24.*num.*125.refert fuisse Bononiæ dāmnarū ad mortem quendā Gallum, qui in Palatio Papæ in rixa alapa percusserat alium; cuius exempli meminerūt *Frec.d.tit.de offic.Magni Siniscalc. Regens de Ponte, D.meus Regens Tapia, Mastrill. loc. cit. & D. Reg.Constant. ad d.l.vnic. C. de palat. & domib.Dominic. lib.*11.*num.*16. & secundum hæc bis fuisse iudicatum per Magnam Curiam Vicariæ condemnando Vincentium Coqui inquisitum de homicidio in rixa commisso intus Palatium Magnæ Curiæ, necnon Hieronymum Riccardum, qui percussus alapa similiter alium occiderat in eodem loco, dicebat *D. Iulius Mastrillus eruditissimus Fisci Patronus*; vt proindè iusta videretur ipsius instantia, quod furcis suspenderetur Ioannes de Aciro miles cohortis Campaneæ, qui dum quosdam Carceratos asportaret ad carceres Magnę Curię, Alexandrum Faraum carceratum intra cancellos existentem occidit, qui grauissimas ei intulerat iniurias vxoris pudicitiam denigrando.

Nec esse attendendam iniuriarum prouocationem, etenim scitum est
8 apud Iureconsultos iniuriam præcipuè ęstimari ex qualitate personæ inferentis, & patientis, vt inquit *text.in l.fin. ff.de iniur. cum concord. ibidem adductis per glos. in verb. persona*, & notat eleganter *Anton. Gomez de delict.cap.*6.*rubr.de iniur.lib.*4. *Iacob.de Graff. decis. cas. conscient. lib.*2.*par.*2. *& decis.*17. *nu.*3. *Peguer.decis.*13.*nu.*19.*Menoch.de arbitr.d.casu* 263.*nu.*1. cum alijs relatis per *Farin. d.q.*105.
9 *nu.* 177. nobiles enim iniuriam ferre non solent, nec tenentur; at viles, & plebei facillimè eam tolerāt, parum de proprio honore curantes, vt pulchrè obseruat *Francisc. Pegna in directlor.inquisit.*3.*par. schol.*123. *quæst.* 57.*col.*4.*vers.sed in hoc*, quem refert, & sequitur *Mascard. de probat. tom.*2. *conclus.*898.*nu.*25.& in propria quæstione *Muta d.decis.*36.*nu.*27.vndè descendit id quod tradunt *DD.*relati per *Boer.decis.*168.*num.*5. *& Ferd. Vasq.controu. lib.*1.*c.*18.*nu.*20. quod
10 rusticus, & vilis si ab alio aggrediatur ad fugiendum tenetur, nō sic nobilis; ideoque his casibus non esse licitum prouocato offendere prouocantem,

cantem, tenuerunt *Felin. & Abb. in cap. dilecti de except.* cum alijs ad cõprobationem cumulatis per eundem *Mar. Mut. d. decis. 36. num. 30. & seq.* subdentem debere hoc casu prouocatum adire Iudicem, ad quod facit *text.* elegans in *l. fin. ff. quod met. caus.* ibi, *cum potuerit ius publicum inuocare, & adire aliquem potestate praeditum, qui vtique vim eum pati prohibuisset*, vel saltim, vt inquit *Bald. in l. 1. vers. sed numquid C. vnde vi*, prouocatio-
11 nem verbis iniuriosis factã alijs verbis esse vlciscendam, non autem manu, & ferro, sequitur *Angel. Aret. in tract. malefic. in verbo contumeliosa, vers. quid si aliquid dicto, vel facto, Iacobin. de Sancto Georg. in l. fin. ff. quod quisque iur. Menoch. cons. 41. num. 10. lib. 1.* & latè disputat *Cabal. resol. crim. centur. 2. casu* 154. quos, & alios ad rem sequitur *Mut. loc. prox. cit. nu.* 34.
12 sũt quippè birruarij, seu satellites viles personæ, communiter infames reputantur, omni vitiorum macula aspersi, vt scripserunt *Bald. in l. final. 8. quæst. C. de edict. Diu. Adrian nu.* 47. *August. Bero. quæst.* 84. *nu.* 7. *Cl. Clar. §. fin. quæst.* 7. *vers. hab. igitur in fine*,
13 Ideoq; nec in iudicijs admittuntur ad testificandum ex eodem *Bald. & Salic. in l. etiam C. de testib. Angel. in l. sciendum C. de vsur. Gramat. vot.* 21. *num.* 1. cum mille relatis per *Farinac.*
14 *de testib. quæst.* 56. *num.* 371. Addebat Fisci Patronus huiusmodi verba potius iocosa, & communiter vsitata à carceratis, vt scitum est non esse ad iniuriam referenda, prout ex *Butrig. in l. si non conuitij in princ. C. de iniur. & text. in l. illud* §. 1. *in fin. ff. eodem*, & alijs notat *Farinac. d. quæst.* 105. *num.* 125, & in propria nostra specie *Muta d. decis.* 36. *num.* 22 & casus decisi per Magnam Curiam fortius conuincunt prædictum Ioannem pœnam vltimi supplicij pati debere, quia cessabat in illis consideratio huiusmodi de vilitate personæ; erat enim Vincentius Coqui nobilis, & Hieronymus Riccardo mediæ conditionis, & nihilominus ad mortem damnati fuerunt.

Ex his obtinuit Fiscus in prima instantia in Magna Curia Vicariæ de-
15 legata, referente *Iudice D. Francisco Balboa* nobilissimo, & eruditissimo Hispano, quemadmodum ostendit libellus ab ipso editus, quem inscripsit *Monarchia Regum Hispaniæ*. Sed introducta causa reclamationis in supremo Collaterali Consilio, dicebatur pro inquisito nimis duram fore sententiã Magnæ Curiæ, vtpotè, quæ vltimo supplicio afficit delinquentẽ
16 ex ira, impetu, & animi motu prouocatum, quod repugnat manifestè omni iuri: *Plato* enim Philosophorũ Princeps, & Legislatorũ Magister *lib. 3. de leg.* iustissimè sanxit eum, qui primo iræ impetu hominem interficit, quasi inuoluntarij homicidæ habere rationem, ideoque leuiùs puniendũ, prout refert *Euseb. ad Theodor. in præparat. Euangel. lib.* 13. *cap.* 13. idque ad imitationem *Moysis* primi omnium legumlatoris, de quo refertur *Deuteronom. cap.* 19. statuisse mitius puniẽdum eum, qui dolore commotus occidit occisorẽ proximi sui: vndè *Alex. de Ales in summa* 4. *par. q.* 86. *memb.* 1. in expositione *eius loci, multa*, inquit, *perpetrata instante dolore remanẽt impunita, quæ si cessante dolore fierent, essent punienda*, quem refert *Tiraq. de pœn. temper casu* 1. *nu.* 16. *& seqq.* multis exemplis hanc partem eleganter comprobando.

Sed & *Arist. lib. 5. moral. Nicomac. c.* 8. sic ait, *quæ ob irã, aliasq; animi perturbationes, quæcumque necessario, vel natura hominibus accidunt iniuriam quidem faciunt, sed non idcirco sunt iniusti, vel praui*.

Ideoq; *Iureconsultus in l. 1. §. quæri ad Tur-*

ad Turpillian. ait, inconſultum calo-
rem calumniæ vitio carere, & ob id
nullam pœnam ſubire oportere, &
Paulus ratum non eſſe, inquit, *quicquid*
calore iracundiæ vel fit, vel dicitur,
niſi perſeuerantia appareat in *l. quid-*
quid 48. de regul. iur. & Impp. Diocle-
tian. & Maſſimian. in l. ſi non conuitij
C. de iniur. hoc idem ſtatuerunt, & in
l. 2. C. de abolit. idemque de iure ca-
nonico *in cap. ſi quis iratus, & ibi gloſ.*
2. quæſt. 3. & in cap. ira 11. quæſt. 3. &
in cap. ſi quem pœnituerit §. notandum
2. quæſt. 3. cum ſexcentis alijs breui-
tati ſtudens omiſſis.

Iracundia, dolor, & primi animi
17 motus, quia tollunt deliberandi con-
ſilium, ad *tex. in l. Gracchus ad l. Iul. de*
adulter. Bal. in cap. 1. §. ſi quis verò de
pace iuram. firm. Tiraq. de pœn. temper.
cauſ. 1. nu. 6. Afflict. in cap. 1. in gloſ. 1.
num. 16. de pace iuram. firm. eleganter
Menoc. de arbitr. lib. 2. caſu 361. nu. 9.
ex quacunque cauſa proueniant, ex-
cuſant delinquentem à pœna ordina-
ria delicti, etiam ſi ipſa leuis, & iniu-
19 ſta ſit; etenim pœna ordinaria irro-
gari nõ poteſt ei, qui ſine dolo, & de-
liberatione delinquit ad *text.* inſignẽ
in l. igitur verſ. et generaliter de lib. cau.
ibi, *quoties quis iuſtis rationibus ductus,*
vel non iuſtis ſine calliditate & ſ... credi... cen-
dum eſt hunc in eam cauſam eſſe, vt ſine
dolo malo in libertate fuerit, idque ex-
preſsè docuit *gloſ. in l. 1. in fin. ff. de*
20 *abigeis*, iniuſtam ſcilicet cauſam ex-
cuſare à delicto, & in *l. Plagij 2. C. ad l.*
Flau. de plagiar. Bart. in l. 1. §. non autẽ
verſ. aſſeſſores ff. ſi quis teſtam. lib. eſſ.
iuſſ. fuer. Bal. in l. procurator ff. de pœn.
& in l. nouiſſimè §. ſi quis compulſus ff.
quod falſ. tut. & in l. criminis C. qui ac-
cuſ. non poſſ. cum mille alijs relatis per
inſignem *Tiraq. de pœn. temper. cauſ.*
43. num. 2. Angel. in l. Prætor ait §. hac
actione de vi bon. rapt. Grammat. decis.
23. num. 8.

At ſi cauſa quælibet iniuſta excu-
ſat à dolo, & proinde à pœna ordina-
ria delicti, quomodo iuſtum iudiciũ
patietur, vt qui proprium honorem
defendendo prouocantem occidit,
vltimum ſubeat ſupplicium. Eſt enim
21 honor bonorũ omnium, quæ homini
accidere poſſunt primum, præcipuũ,
& maximum, vt ait *Ariſt. 4. Ethic. c. 3.*
& rurſus lib. œconomiæ, *Multò*, in-
quit, *grauiùs fert aliquis ſi honore ſuo*
priuetur, quàm ſi bona ei auferãtur: imo
honor ſicut vita exiſtimandus eſt, vt in-
22 quit *Conſult. in l. iuſta de manumiſſ.*
vindict. & Eccleſiaſt. cap. 20. habetur,
meliùs eſt mori, quàm perdere honorem,
& in l. iſti quidem ff. quod met. cauſ. ait
Conſultus, cũ viris bonis iſte metus ma-
ior quàm mortis eſſe debeat; ideoque
celebris eſt, licet lugubris hiſtoria
Virginij relata in *l. 2. §. initiũ de orig.*
iur. qui caſtitatẽ filię, vitæ ipſius præ-
ferendam putauit, & proinde arrepto
cultro de taberna lanionis filiam in-
terfecit, vt morte virginis ſtupri con-
tumeliam arceret; vndè & *Bleſſus de*
Republ. lib. 4. cap. 5. ait, *& ſi quis ali-*
quid ingenuitatis habet, non minus infa-
miam, quàm ſuppliciũ pertimeſcit, quæ
omnia latiùs exornat *Caſſan. in catal.*
glor. mund. conſid. 1. Ferdin. Vaſq. con-
trou. lib. 1. cap. 18. nu. 13. Girard de
Petraſanct. ſing. 82. Thom. Gram. conſ.
29. num. 30. D. meus Regens Tapia ad
conſtit. Regni ſi maritus nu. 14. ſub tit.
de adulter. lib. 5. tur. Regni, Caſtill. decis.
171 num. 2. Bouadill. in ſua polit. lib. 2.
cap. 14. lit. E. iuſta igitur eſt honoris
cauſa, ideoque ardua dicitur per *text.*
in ſua decidendi ratione in *l. ſi inimi-*
citiæ in fin. de his quibus vt indign. ad
quod ſacratiſſimę leges conſiderarũt
verecundum eſſe vnicuique honorẽ
ſuum inultum relinquere, vt inquit
text. in l. miles §. ſocer ad l. Iul. de adul-
23 *ter.* Proinde pro honoris defenſione
licere aggredientẽ occidere ſicut pro
corporis

corporis tutela *Petrasanct. singul.* 33. *num.* 4. *& d. sing.* 82. sequitur *Cassan. d. consid.* 2. *in fine*, *Castill. d. decis.* 171. *num.* 6. *&* 30. estque ad hoc celebre *cons. Gramat.* 29.

Sed & quod magis est si quis in
24 rixa, & eodem instanti non solùm prouocantem; sed & tertium quoque ad rixam superuenientem occiderit, non ideò ordinaria pœna puniendus erit, si credimus *Roman. in l. cum mulier ff. solut. matrim.* quem refert *Farinac. cons.* 2. *num.* 18. *& Castill. decis.* 159. *num* 34. Neque ab iniuriæ propulsatione excipiuntur viles personę, prout considerabat Fiscus; nam *Aret. in* §. *atrox in princ.* tenet
25 atrocem esse iniuriam, quæ verberibus fit vili, & ignobili personæ, sequitur *Castillo d. decis.* 171. *num.* 22. Rursus non esse admittendum dicebatur vt iniuria verbalis non possit armis repelli, nam *Angel. in l. si adulterium* §. *Imperatorem ff. de adulterijs*, fatetur eum, qui iniuriam verbalem
26 ferro, & armis propulsauerit; modum defensionis excedere, sed non exinde mori debere, & tantummodo pro excessu esse puniendum, sequitur *Hippolyt. de Marsil. cons.* 25. *num.* 26. cum alijs relatis per *Boer. decis.* 169. dicentem pro hac parte fuisse cóclusum in Senatu Burdegalensi, *Farinac. de homicid. quæst.* 125. *nu.* 98.

Ex his facilè est intelligere quid sit statuendum in casu proposito; si enim honoris defensio est iusta vlciscendi causa, iustaque est ira, & animi motus ex ea proueniens, non est in consideratione qualitas, seù circumstantia loci ex aduerso considerata, prout in specie notat eleganter *Iacob. Nouell. in tract. ad defensam, cap. an indicia pro reo danda sint num.* 140.
27 vbi probat quod delictum factum in Palatio Principis, vel in Prætorio Magistratus, non ideò grauius dicitur, nec præsumitur præcogitatum, quando casu fortuito, & in rixa, vel quando non præcedunt minæ, inimicitia, & similia, & *D. Ioan. Francisc.*
28 *de Castillo* vir quidem nostra hac tēpestate in iuris prudentia florentissimus *d. decis.* 171. *num.* 50. *&* 55. concludit se consulente fuisse decisum prouocatum, seù insultatum in Palatio Principis mitiori pœna esse plectendum, etiam si modum exces-
29 sit; sed & similter alter doctissimus Siculus *Marius Muta*, cui sua Trynacria debet veram lucem suarum legum sæpius citata *decis.* 36. in simili omnino specie de delicto patrato intus carceres ad iniuriarum propulsationem, refert fuisse decisum in Magna Regia Curia non esse reum puniendum pœna ordinaria delicti, etiam si modum excesserit inculpatæ tutelæ, & sic pariter decisum in Curia Archiepiscopali huius Ciuitatis refert *Reuerendiss. Episcopus Riccius decis.* 245. *par.* 3.

Quod vel ex eo fortiùs conuincitur, nam maior debetur reuerentia Ecclesijs, & alijs locis Deo consecratis, in quibus Rex Regum, & Dominus Dominantium assistit per essentiam, & nihilominus delinquens in
30 eis calore iracundiæ prouocatus, & in rixa, non ideò amittit beneficium Ecclesiasticę immunitatis, prout vno ore fatentur *Canonistæ in cap. fin. de immunit. Eccles.* & in specie *Guttier. practicar. quæstion. lib* 3. *quæst.* 1. *num.* 29. *Molina in repet. text. in cap.* 1. *de homic. cap. immunitas Ecclesiæ quali*
31 *homicidio amittatur nu.* 69. Imò hoc casu si Ecclesia fuerit sanguine polluta non indigebit reconciliatione, vt post *Dec. in l. vt vim num.* 8. *in fin. de iustit. & iure*, & alios tenet *Farinac. de homicid. quæst.* 125. *num.* 22.

32 Et ad id, quod dicebatur pro vltione huiusmodi iniuriæ debuisse

pro-

prouocatus Iudicem adire, respondet *Gramat. d. conf. 29. num. 29. & decis. 23. num. 1.* iniuriam illam, quæ afficit vxoris verecundiam eius esse qualitatis, vt non sit conueniens Rectorem adire pro ipsius vindicta, eo quod res poneretur in derisum, & iniuriatus vilis reputaretur, proindeque licere propria authoritate illam sumere, & si moderamen excedat iniuriam passus.

33 Nec esse curandum de exemplis, & decisionibus pro Fisco adductis; nam vidi postmodum processus, ex quibus apparet illos, qui fuerunt vltimo supplicio damnati, fuisse authores rixæ, quo casu condemnatio illa legitimè processit ad tradita per *DD.* quos allegat, & sequitur *Farinac. de quæst. 125. num. 118.*

Supremum ergo Collaterale Cōsilium, votante etiam eadem Magna Curia, censuit circumstantiam loci in quo crimen fuit patrarum grauissimā esse; sed non vsque adeò pœnam augere vt ordinariā vltimi supplicij debeat subire is, qui animi dolorem temperare non valens, iracundia motus proprium honorem defendendo deliquit, & proindè vestigijs inhærendo decisionum vlterioris Regni Siciliæ Tribunalium, de quibus supra meminimus, censuit prædictum Ioannem de Acito extra ordinem puniēdum, sed tamen propter loci reuerentiam acriori pœna triremium vita durante. Die 16. Maij 1634.

SVMMARIVM.

1 *Delegationis potestate omnis defensio coangustatur, & appellatio tollitur.*

2 *Delegatio stricti iuris est.*

3 *nullam admittit interpretationem extensiuam, aut subauditum intellectum.*

4 *Verba rescripti cui nō conueniunt, nec etiam conuenit eius dispositio.*

5 *Locus in quo delictum initiatur semper attendendus est.*

6 *Finis pendet necessario à principio.*

7 *Initium delicti attendi debet, quoties magis prodest defensioni delinquētis, quam finis.*

8 *Delictū commissum in personam existentis in Ecclesiā ab eo, qui erat extra illam, non priuat delinquentem ipsius immunitate.*

9 Tex in l. 1. C. vbi de crim. agi oport. *expenditur.*

10 *Persona patientis, non autem agentis attenditur in cognoscendo criminis naturam.*

11 *Locus vbi est persona patiens attenditur, non autem vbi est delinquens.*

12 *Qualitas delicti vbi augetur ratione loci, tunc non initium, sed consumatio delicti attenditur.*

13 *Crimen initiatum ex loco profano, & consumatū in sacro, ex circumstantia loci redditur atrocius.*

14 *Initium, & cōsumatio delicti aquè faciunt Iudices territorij competentes, sed inter eos præfertur, qui præuenit in captura.*

15 *Finis, & consumatio delicti attenditur magis quam initium, vbi agitur de pœna irroganda.*

16 *Locum, qui delinquenti magis prodest, attendendum esse quomodo verum sit?*

Qualitas delicti vbi ad pœnam irrogandam augetur ex loco in quo fuit conſumatum, & perfectum, tunc non initium attendendum eſſe, ſed finem, & conſumationem ipſius.

CAPVT LXVII.

SI locus carceris facer cēſendus eſt, omnibuſque in eo exiſtentibus tutiſſima manſio, & ſecurum aſylum iuxta ea, quæ in præcedenti capite adnotauimus, iuſtiſſima quoque erit exiſtimāda prouiſio facta per ſupremum Collat. Conſ. vt ſcilicet in cauſis maleficiorū inibi commiſſorū Iudices M.C.V. procedant tanquam delegati, & nomine Regio. Qua pote-
1 ſtate omnis defenſio coanguſtatur, & appellatio tollitur, prout tradit *Reg. de Ponte de pot. Proreg. tit. de deleg. cauſar. nu.6.* ex eoque manifeſtè conuincitur huiuſmodi delicta cæteri grauiſſima, eo quod delegationes nō dantur niſi arctè, & vt inquit de *Ponte ibid.* ob neceſſariam, rectamq; Regni adminiſtrationem.
2 Sed quia poteſtas huiuſmodi ſtricti iuris eſt, eo quod opponitur ordinariæ iuriſdictioni, ideoq; extraordinaria nuncupatur, vt poſt *Abb. in c. de cætero de tranſact. in 3. notab.* notat *Marc. Ant. Pereg. ad rubr. de offic. deleg. nu. 1. in fin.* circūſcribitur rebus, per-
3 ſonis, & præſertim locis de quibus reſcriptum expreſsè loquitur, nullam admittendo interpretationem extenſiuam, aut ſubauditum intellectū, vt tradunt *DD. in c. cum olim de offic. deleg.* & ſequitur *Marc. Ant. Peregr. loco prox. cit. nu. 39.* hinc prætereundū non eſſe exiſtimaui ſubtile (ni fallor) quæſitum excitatum in M. C. in caſu antecedenti cap. relato, an ſcilicet vigore præfatę delegationis poſſet procedi contra prædictum Ioannem de Acito pro eo homicidio, quod vt diximus patrauit exiſtēs extra carceres ſclopum exonerando in perſonā carcerati. Et quidem difficultas augeba-
4 tur, nam ſi attendimus perſonā delinquentis, non ei conueniunt verba reſcripti, quæ expreſsè diriguntur ad eas tantummodo, quæ delicta cōmittunt intus carceres, ergo nec poterit ei applicari eius diſpoſitio, quod maximè procedit in noſtra hypoteſi, vt perbellè docuit *Bart. in l. libellorum nu. 7. de accuſ.* ibi, *Sed in quæſtione propoſita debemus aduertere ad verba ſtatuti, &c.*
Siue namque inſpiciamus locum, & tunc fortiùs dicendum eſt non eſſe comprehenſum in delegatione prædicta; de iure enim vbi delictum in vno loco initiatur, & in altero perfi-
5 citur, & conſumatur, eſt ſemper attēdendus locus vbi initium ſumpſit, ad *text.* quem aliàs præ cæteris commēdauimus *cap.... nu. 8. in l. ſi quis in ſeruitute ff. de furt.* in ſua decidendi ratione ibi, *quia origo furti in ſeruitute facti manifeſti non fuit.* Finis enim
6 delicti pendet neceſſario à principio, ideoque non finem, ſed principium attendendum fore in delictis, etiam ſi ille ab hoc dependeat ſola neceſſitate cauſatiua, vt ex *Menoc. & alijs ibid.* tradidimus *nu. 10.* multis hanc partē comprobando, ſecundum quam retulimus fuiſſe deciſum in caſu illo.
Idque ſine ſcrupulo procedere,
7 quoties vt initium non finis attendatur

tur, prodesit magis defensioni rei delinquentis, secundum *Aegid. Boss. in praxi tit. de fauor. defension. lib. 7.* quē sequitur *Guttier. pract. qq. lib. 3. quaest. 2. nu. 25.* ex quo infert *nu. 28.* eum qui extra Ecclesiam existens telum, sagit-
8 tam, seu sclopum in existētem in Ecclesia emisit, non exinde amittere beneficium immunitatis, nam vt delictum dicatur in Ecclesia commissū non sufficit quod perficiatur in ea, si delinquens verè, & realiter extra eam sit, & hanc esse communem, & receptissimam sententiam, quamuis contra eam tenuerit *Couar. lib. 2. var. cap. 20. nu. 15. vers. 27.* in quo tamen ipse nihil firmare audeo in praesenti, quia magna equidem est *Couar.* authoritas. Quinimo in propria specie *Pater Azor institut. moral. par. 1. lib. 5. cap. 25. quaest. 2.* sic inquit, *deinde statuto ligatur aliquis quādo opus coeptum est in territorio, licet sit extra completū: vt si quis sagittam mittat ex loco potestati, & iurisdictioni alicuius subiecto, & in loco ab eius potestate exempto aliquem interimat, afficitur poena statuti conditi ab eo, cuius iurisdictioni subiectus est locus unde sagittam proiecit.*

Sed quod immò tum ex ipsius delegationis verbis, tum quoque ex natura loci delictum sit sub rescripti dispositione comprehensum suadetur. Primò, quod cum in eo agatur de puniendis criminibus commissis intus carceres huiusmodi verbū *commissis* non verificatur in loco vbi fuerunt inchoata, si in alio perficiantur ex
9 textu vulgato, sed mirabili si rectè ponderetur ad propositū in *l. 1. C. vbi de crimin. agi oport.* in quo locus vbi committitur crimen ponitur ad differentiam eius in quo inchoatur ibi, vbi *commissa, vel inchoata sunt*.

Secundò, nam regulare est in om-
10 ni delicto, vt in naturae ipsius cognitione attendatur persona patientis, non autem agentis, ad text. vbi *glos. in l. eum qui, §. penult. de iniur.* quem ad hoc commendat *Feli. in cap. fin. num. 14. de for. compet.*

Tertiò, nam etiā respectu loci non
11 est in consideratione ille in quo stat persona delinquētis, sed tantūmodo locus in quo reperitur patiēs, eo quod ibi videtur quis interfectus vbi est percussus, *l. ait lex ff. ad l. Aquil. l. 1. §. ex incendio, de incend. ruin. & naufr.* notat ad hoc *Bart. in d. l. libellorum nu. 7. de accusat.* subdens opinionem *Petri de Bellapertica* contrariam non esse veram, sequitur *Felin. loco prox. cit. Affl. in consiit. Regni asperitatem nu. 10.* vbi ait. *Si existens in vno territorio cum arcu, vel balista emisit sagittam contra aliquem existentem in alio territorio, & illum occidit, quod Iudex illius territorij vbi sagitta percussit, cognoscit, & punit, & nō Iudex alterius territorij vnde balista misit sagittam, quia magis attēditur locus patientis, quàm locus agentis, l. palam ff. de ritu nupt. item quia quando balista traxit, delictum non erat cōsumatum in locum patientis &c. Molina de bracch. secul. lib. 3. cap. 49. num. 15.*

Quartò id maximopere procedere
12 dicebatur vbi qualitas delicti augetur ratione loci in quo committitur, tūc equidē non initiū, sed cōsumatio delicti attendenda est. Exemplū ponunt nostrates in eo, qui ex loco profano sclopum, seu sagittā emisit, qua vulnerauit, seu occidit existentē in loco sacro, vel immune. quocirca negari nō potest iniuria affici Ecclesiā, & ex hac loci circumstantia crimen reddi atrocius, ideoq; attendendū esse locū illū, prout post *Bal. in l. si quis non dicā, C. de Episc. & cler. & in l. multū interest col. penult. C. si quis alter. vel sib. Paul. Castrens. in l. si vt proponitur ff. de fideiussor. Hippol. de Marsil. in l. vnic. nu. 350. C. de raptu virgin.* tenet *Couar.*

lib.2.variar.cap.20.num.15.vers.27. quam ampliationem ex alijs comprobat *Guttier. d. quaest. 2. num. 30. & seq.*

Neque his obstabunt ea, quę latius tradidimus *cap.* .... vbi initium
14 in delictis esse magis attendendum, quàm finem statuimus: nam illa procedunt in casu inibi proposito ad cognoscendum scilicet quis erit Iudex competens, si diuersæ subsint iurisdictioni, locus initij, & locus consumationis delicti: qua in re non recedo ab opinione inibi firmata, quod scilicet Iudex inchoationis sit competēs, vel saltim quod iurisdictio sit vtriusque, prout inferius dicemus; at si de pœna irroganda, siue mauis augenda agatur, nulli dubium est attendendū
15 esse locum consumationis delicti, præsertim si ex loco augeatur qualitas illius, prout sentit *Guttier.d.quaest. 2. nu. 29.* sed meliùs declarat *doctiss. Pater Suarez de censur. disput. 5. sect. 4. num. 9.* id exemplificans in pœnis canonicis, seù censuris, inquiens, *Praeterea si quis occidat hominem in Ecclesia existentem quamuis inchoet delictum extra Ecclesiam, inde proijciendo sagittam incurret censuram latam contra homicidam in Ecclesia: secùs vero esset si in Ecclesia inchoaret delictum, inde proijciendo sagittam, & extra consumando delictum ibi occidendo.*

Et tandē ad id quod dicitur eum locum inspici debere, vbi quæritur: de initio, vel fine delicti, qui ad excusationem rei magis prodest, respondebatur procedere quando, ex duobus scilicet initio, & fine vnum est licitum, alter vero illicitum, prout in exemplis propositis per *Bar. in l. quod ait ff. de adulter.* hoc enim casu fauor rei, semper attendendus in dubijs id exposcit, vt ille locus attendatur, qui habet respectum ad actum licitum; at si tam initium delicti, quā finis, & consumatio sunt illicita, tunc attenditur locus consumationis quò ad pœnam irrogandam, vt præfati sumus, quò verò ad iurisdictionem statuendam vterque locus, ita vt potior sit in cognitione iurisdictio Iudicis præuenientis, secundum *Abbat.d.cap. fin. num. 25. de for. competen.* qui dicit esse communem *Cin. & Bald. in l. 1. C. vbi de crim. agi oport. Ioan. Andr. in reg. in obscuris, Afflict. in cap. 1. §. iniuria not. 4. num. 44. de pace iuram. firm. Farinac. quaest. 7. nu. 46. Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quaest. 38. vers. item porrò,* sequitur *Guttier. d. lib. 3. quaest. 2. num. 21. & 22.* sic respondens obiectioni.

In præsenti difficultate noluit Fiscus expectare resolutionem ipsius Mag. Cur. quia dubij sunt litiū euentus, ideo adiens supremum Collaterale Consilium, nouā quatenus opus esset, obtinuit delegationem, cum qua fuit processum, vt visum est in præcedenti.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegij instar est de Principis potestate disputare.*

2 *Princeps nec de plenitudine potestatis potest ius parti quæsitum tollere.*

3 *Offensis est solatium non videre maleficium inultum.*

4 *Princeps nō indulget criminosis absq; partis remissione.*

5 *Ratihabitio confirmat ea, quæ ab initio subsecuta sunt.*

6 *Retrotrahitur ad tempus actus gesti.*

7 *Mandatum speciale ad remittendum non sufficit in Regno.*

8 *Ratihabitio vt valida sit, fieri debet intra tempus, quo actus principalis fieri posset.*

9 *Ratihabitio post tempus habita nil operatur vbi consensus requiritur certo tempore limitato.*

10 Tem-

10 *Temporis præfinitio in dispositione legali est de forma, & sollemnitate actus.*

11 *Ratihabitio requirit eandem sollemnitatem, quæ requiritur in actu principali.*

12 *Ratificari non potest id quod est ipso iure nullum.*

13 *Duriùs agitur cum lege, quàm cum homine in his, quæ respiciunt actus nullitatem.*

14 *Ratihabitionis requisita.*

15 *Ratihabitio eatenus vires habet, quatenus potest retrotrahi ad tempus actus gesti.*

16 *Fictio requirit extrema, & media habilia positiuè, & realiter.*

17 *Translatiua quid operetur:*

18 *Ratihabitio non retrotrahitur, vbi ex legis dispositione medio tempore superuenit defectus.*

19 *Fictio non habet locum in dispositione legali, & specifica.*

20 *Ratihabitio re non integra non habet locum.*

21 *Non retrotrahitur in præiudicium tertij.*

Remissionem legitimo tempore nomine absentis factam non posse ratam haberi extra tempus præfinitum ad obtinendum Regale generalis abolitionis beneficium.

CAPVT LXVIII.

QVamuis quodámodo ad instar sacrile-
1 gij sit de Principis potestate disputare ad *text. in l. 2. C. de crim. sacril.* non tamen vsque adeò lata est vt possit ius
2 partibus quæsitum ipsis inuitis tollere, etiam de plenitudine potestatis, prout doctissimè probat *Sarmiento lib. 1. select. interp. cap. 8. nu. 20.* cum alijs relatis per *Mastrill. tract. de indult. c. 24. nu. 1.* Cumq; in capitalibus iudicijs debeatur ius offensis, non solùm pro damnis, & interesse ei obtientis ob patratum maleficium *l. liber homo, & l. qua actione,* vbi *DD. ff. ad l. Aquil.* sed etiam ob vindictæ pro-
3 sequutionem, quasi solatium sit ipsis maleficium non videre inultum *l. capitalium §. famosos ff. de pœnis* meritò omni iure constitutum est, non licere Principi indulgere criminosis, siue
4 delinquentibus nisi præuia partis offensæ remissione, notat *Andr. in cap. 1. de Capitaneo, qui Curiam vendidit, Petra de potest. Princip. cap. 12. Carauit. ad rit. 273. nu. 2. Farinac. de inquisit. quæst. 6. num. 18. & seq.* cum alijs latè traditis, & coaceruatis per doctissimos viros *Ioannem Aloys. Catalan. & D. Gars. Mastrill. in tract. de indult. ille cap. 22. num. 31: & 32.* vbi limitationem ponit, nisi id fieret ex causa iusta, *hic cap. 24. num. 1.* Causas autem exemplificant *Lucas de Penn. in l. si apparitor col. 7. C. de cohort. lib. 12. & Ioseph de Sess. in tract. de inhibitio. iust. Arag. cap. 1. §. 5. num. 11.* & alij relati p *D. meũ Regentem Tapia ad cap. Reg. misericordiam, & iudicium num. 5. sub tit. de abolit. lib. 5. Iur. Reg. Neap.*

Id quod est extra omnem controuersiã in indulgentia generali, quæ passim conce-

conceditur ob nuptias Supremorum Principum, vel filiorum natiuitatem, siue alterius publicæ lætitiæ causam, cũ licet sit hoc de iure, adeò vt nulla expressione opus sit; nihilominus Serenissimi Reges nostri iustitiæ cultores exactissimi, vt sibimet ipsis priusquam alijs legem imposuisse ostendãt in eodem diplomate, quo indulgentiam prædictam elargiuntur, expressis verbis id statuunt, ibi, *quæ omnia locum habere declaramus quoad eos tantum, qui legitimam remissionem, & pacem ab offensis habuerint*.

Requiritur ergo ad cõsequendum Regale abolitionis beneficium partis offensæ remissio, sed tamẽ obtẽta ante ipsius publicationẽ, vel ꝙ intra sex menses immediatè sequentes corã Iudice ordinario exhibita sit. Euenit Marco Ritio cum Regio Fisco disceptare, verum ratihabitio post præfinitum sex mensium terminum sequuta sufficiens sit ad validandum remissionem factam legitimo tempore à duobus fratribus occisi, tàm proprijs nominibus, quàm pro parte alterius absentis, cum ratificationis promissione, vt reus obtinere possit criminis abolitionem vigore generalis indultus. Et augebatur ex eo difficultas; nam in ratificatione ipsa asseritur fratrem ipsum tunc ratum habentem, tempore remissionis factæ dedisse speciale mandatum ad remittẽdum. Vnde siue spectemus tẽpus factæ remissionis, siue mauis tẽpus ratificationis, omnia sollemniter gesta videbantur. Etenim id regulare est
5 in omni ratihabitione vt prorsus cõfirmet ea, quæ ab initio subsequuta sunt, vt inquit *Imperator in l. si filius familias C. ad Macedon.* nec non retrotrahatur ad tempus illud quo ne-
6 gotia gesta sunt, vt idem statuit *in l. donationes la prima in fin. C. de donat. inter vir. & vxorem*.

Quod vel ex eo maximè in spẽti sub stinẽdũ esse dicebatur; nã etsi verè ratificatio huiusmodi primum actum tãquam nullum sustinere nequiret; adhuc cum tales remissiones ipsarũ partium querelantium fauore requiri manifestum sit, vtpotè ad conseruãdum earum ius; consequitur talem nullitatem nõ licere alijs, quàm ipsis fratribus allegare, quod generaliter dispositum est in omni actu ad fauorẽ alicuius introducto, adeò vt sit in eius electione vel illum approbare, vel annullare, prout latiùs comprobaui *cap. 21. num. 11. & sequent.* ergò in tantum erit nulla hæc remissio, in quantum ius partis sit deterius effectum, quod incõueniens cessat, subsecuta iam ratificatione ipsa; vnde videbatur ipsum Marcum, non esse exclusum à Regali beneficio.

Verùm enim verò (quidquid sit de potestate fratrum remittentium, cum de mandato absentis non con-
7 stet, & adhuc si constaret, nec speciale sufficeret iure nostro municipali attento, ex dispositione Regiæ Pragmaticæ *7. de composit.* quæ dat certam formam faciẽdi huiusmodi remissiones, vt scilicet partes ipsæ, quibus ius querelãdi competit personaliter cõpareant in M. C. V. vel coram alijs Iudicibus ordinarijs, vt latiùs declarat *Carauit. ad rit. 275. nu. 8. vers. hodie verò*, & post *Baiardũ, & Foller.* notat *Mastrill. d. cap. 24. nu. 69.*) Respondebatur pro Fisco nullam esse de huiusmodi ratihabitione habendam rationẽ; etenim id generalissimè cõstitutũ est in ratihabitionis materia ad hoc, vt valida sit, ꝙ fieri debet in tempo-
8 re habili in quo actus ipse principalis, qui ratificari intẽditur fieri posset *ex tex.* vulgato, sed mirabili ad rẽ nostram, *in l. bonorum ff. rẽ rat. haber.* vbi Africanus respondit; tunc demũ bono-

bonorum possessionem ab alio agnitam posse ratam haberi, si ratihabitio fiat intra centesimum diem, quo peti potuisset,& ibi *Bart.* magistraliter materiam declarat, quem sequũtur cęteri classici,& innumeri relati per *Tiraquel.de retract.lignag.glos.*10. *§.1.nu.*88. *Guido Papa decis.*13. *Balb. dec.*126. *Ioseph Ludouic. dec. Luc.* 18. *num.*8.9.refert,& sequitur *Reuerend. Episcopus Riccius collect.*937. pulchrè *Ozasch.decis. Pedamon.* 119.*num.*23. Vnde cũ ad obtinendum regale abolitionis beneficium remissio debet obtineri præcisè,& præsentari infra sex mẽses immediatè post ipsius publicationẽ, aliàs reo nullatenus prodesse poterit, vt post *Decianũ, Oldrad.* & alios aduertit *Catal n.c.*23.*nu.*23. certè non erit admittenda ratificatio eius, quod ipsemet ratificãs principaliter facere nõ posset. Ad quod etiã eleganter tradit *Bart. in l. si filius fa-*
9 *milias ff. ad Macedon.* quod ratihabitio post tempus habita nihil operatur quando consensus alicuius adhibendus est certo tempore limitato ad *tex. in l. si quis mihi bona §. iussum de adquirend. hæredit. & in l. obligari §. tutor de authorit. præstan. & in l. quid ergo in princ. de his qui not. infam.* qua in re quæstionem à *Dino* excitatã refert *Bald. in d. l. bonorum num.*6. in terminis statuti disponentis, quod homicida debet decapitari, verùm si antequam in fortijs Curiæ peruenerit habeat ab offensis remissionẽ, soluat tantummodo centum fisco: si consanguineus homicidæ obtineat pro eo remissionem, an possit eã ratificare reus ipse postquam peruenerit ad manus Curiæ, respondit non posse, si facto,& culpa sua tempus ratum habendi elapsum est.

Rursus, cũ aliquid lege disponente fieri permittitur intra certum tẽpus,
10 illa quidem temporis præfinitio dicitur esse de forma, & sollemnitate actus, *ad tex. in auth. qua supplicatio*, ibi, *nisi sub hac forma*, iuncta *glos. C. de precib Imper. offer.* vbi *Bald. Salicet. & Ias.* ergò ratihabitio facta post tempus non potest substineri, vtpotè quę deficeret in sollemnitate, & forma, cum & id quoque regulare sit in materia, quod & nos alibi diximus, vt
11 eadem sollemnitas requisita in actu debeat quoq; in ratificatione ipsius interuenire *l. si vt proponis la seconda C. de nupt. & l. nuptiæ C. de rit. nuptiar.* quomodo perbellè argumentatur *Tiraquell. d. §.1. glos.10. nu.90. Ozasc. dec. Pedamon.166. Ricc. d. collect.937.*
12 Vlterius id, quod est ipso iure nullum ratificari non potest, vt docet *Paul. de Castr. in d. l. bonorum num. 6. Balb. decis.*253. *Ricc. loc. cit.* præsertim si nullitas prouenit ex legis disposi-
13 tione cum qua durius agitur, quàm cum homine in hijs, quæ respiciunt nullitatem actus *l. si libertus de iur. patronat.* & notat *Bart. in d. l. bonorum*; etenim ex eleganti *Baldi* sententia in *cons.*44.*num.*4. *lib.*2. quem sequitur doctissimus *Ioannes Bapt. Cost. in tract. de re integr. distin.*27.*num.*7. omnis ratihabitio requirit potestatem
14 in persona, consumationem in actu, & vt id, quod ratum habetur sit ratificabile. Itidem ratificatio eatenus vires habet, quatenus potest retro-
15 trahi ad tẽpus actus gesti, quod quidem fictione iuris est introductum, vt per *DD.* & præcipuè *Ias. in l. si is, qui pro emptore num.*129. *de vsucapion.* vbi est sedes materię: at omnis fictio vt operetur effectum suum requirit extrema, & media habilia positiuè, & realiter, id quod speciale est cuiuslibet fictionis, vt pluribus comprobat *Velasq. ad l.*40. *Taur. glos.*7.*n.*15. *Bar. in d. l. si is, qui pro emptore numer.*52. *verbo quod extremum Dec. cons.* 147. *num.*3. *propè finem*, *Honded. cons.* 16. *nu.*47.

*num.*47.*volum.*1.quod intelligo in fictione translatiua de qua agimus, quæ transfert tempus secundi actus ad tempus primi, doctè *Ozasc d. decis.* 119.*numer.*23. *Costa d. distinct.* 27. *num.*12.

Ex qua ratione descendit, vt rati-
18 habitio nō retrotrahatur ad tempus actus gesti, vbi ex legis dispositione medio tempore superuenit defectus, vt docet *Bart.in d.l. bonorum*,præsertim quia fictio non habet locum in dispositione legali, & specifica, quæ
19 nō potest impleri in suo æquipollēti, vt in casu nostræ pragmaticæ, ita latè differit *Ioannes Andr. in addit. ad Speculator.rubr. de feud. & Alberic. in dictionar.ver feudum col.*5.*Bar. in auth. post fratres C.de legit.hæred.Bald.in l cũ antiquioribus C. de iur. deliber.* & alij innumeri relati per *Petr. de Gregor. de concess.feud.par.*4.*quæst.*10.*num.*17.

Huc etiam pertinet id, quod scripsit *Alex.cons.*78.*nu.*23.*vol.*5. quod ratihabitio non habet locum nisi fiat
20 re integra,& in eodem statu,idest nō dum alteri medio tempore quæsito iure *Io.And.in reg.cap.si sine culpa col.* 14.*vers.ad tertium argumẽtum*,vbi ait quod in fictionibus,quæ ad principiũ trahi debẽt, oportet quod eadẽ causa,& essẽtia perseueret,sequitur alijs comprobando *Ozasc.dec.*119.*nu.*24. *Monter.dec. Aragon.*25. *num.*53. *Annæus Rober.lib.*3. *rer.iudicat. c.*17.*col.* 4 quos & alios refert *Cost. d.dist.*27. *num.*1.pulchrè *Afflict.dec.*300. *nu.*2.
21 etenim in præiudicium tertij ratihabitio nō retrotrahitur, vt docet *Alex. ad Bart. in d.l. bonorum,Ozasc. d. decis.* 119.*num.*15.*Afflict.d.c.*286.& alios, quos refert *Ricc. collect.*938. cũ ergo per lapsum temporis à Rege præfinitum,sit quæsitum ius fisco ad denegandum indultum, certum esse dicebatur non esse admittendam ratihabitionem factam, per querelantes ad beneficium ipsius Marci,prout sic determinauit Magna Curia referente eruditissimo Consiliario D.Ferdinãdo Ezquerra.

SVMMARIVM.

1 *Barones habent iurisdictionem priuatiuam in suos vasallos.*
2 *Barones dicuntur Ciues Neapolitani, & sortiuntur forum M.C.V sed de veritate num.* 16.
3 *nō possunt torqueri ex processu informatiuo.*
4 *dicuntur Regij Officiales.*
5 *Regio generali indultu non gaudet,qui offendit Baronem.*
6 *M.C.V sola cognoscit de delictis Officialium.*
7 *Par in parem imperium non habet.*
8 *Barones dicuntur quasi homines eximentis,& liberæ potestatis.*
9 *vocantur Regij Consiliarij.*
10 *Monachus effectus Episcopus, vel Abbas eximitur à potestate ordinarij.*
11 *Forus delicti est potentior forus.*
12 *Officialis Regius si delinquit in terra Baronis poterit ab eo puniri.*
13 *etiam si sis delegatus Principis.*
14 *Baro delinquens in terra alterius Baro nis non consideratur vt Baro.*
15 *Archiepiscopus delinquens extra suam diœcesim punitur ab ordinario loci in quo delinquit nisi esses illi suffraganeus.*
16 *Barones non sunt Ciues Neapolitani.*
17 *Priuilegia non extenduntur de persona ad personam.*
18 *Precibus frustra impetratur quod iure communi debetur.*
19 *Exceptio firmat regulam in contrariũ.*
20 *Barones quando dicantur Regij Officiales.*
21 *M.C. cognoscit de delictis Officialium, quando sunt circa exercitium officij.*
22 *Baro Ciuis Neapolitanus delinquens vti Baro cognoscitur ab ordinario.*

23 *Regula*

23 *Regula* tex. in l.ille à quo §. tempestiuum ad Treb. *quando procedat.*
24 *Iudex ciuilis si delictum committat poterit per Iudicem Criminalem eiusdem loci puniri.*
25 *Barones cognoscuntur per Mag. Cur. Vicariæ, sed non priuatiuè ad ordinarios locorum.*
26 *Dignitas, & administratio iurisdictionis amittitur propter delictum.*
27 Capibl.to.2.de Baron.cap.85.n.8. *notatur.*

Barones Regni, qui vasalli sunt alterius Baronis non esse exemptos ab eius iurisdictione, sed posse ab eo cognosci, & puniri. Examinatur decisio relata per Io. Baptistam Thoro in eius Compendio.

CAPVT LXIX.

1 BArones huius Regni meri, & mixti Imperij cōcessionem habentes Iudices esse suorū vasallorū, prçsertim in primis causis priuatiuè ad Regiā iurisdictionē nō est hodie indubiū reuocādum, prout latiùs nouissimè cōprobat *D. Garsias Mastrill.in tract.de magist.lib.4.c.15. n.26.& c.16.per totum, Marc.Ant. Pereg. de iurisd.ord.& deleg.ad rub.de off. ordin.n.15.& 16.* Sed nūquid iurisdictionē huiusmodi exercere valeāt in vasallos suos qui feuda possidēt quaternata, & pinde, Barones quoque sunt quæstionis fuit in M. C. V.inter Illu.Ducem Magdaloni vtilē Baronē Terræ Cerreti cū Petro Petrōtio Barone Terræ Galli eius vasallo, qui vti talis prætēdebat nō nisi per M.C.V. posse cognosci de quodā delicto de quo inqrebatur. Dicebat.n.articulū huiusmodi cōtra eūdē Ill. Ducē iam olim fuisse determinatū per M.C.V. & rursus p S.C.vt refert eruditus *Io. Bap.Tho.in Cōp.suar.decis.par.2.verbo Baro extera nationis fol.37.* Re igitur in controuersiā deducta cū nec deficeret, q dubitaret de viribus pdictarum decisionum, oportuit earū fundamēta examinare vnum post aliud.

2 Primum igitur suppositū illarū relatum per *Thorum* est, quod Barones dicūtur Ciues Neapolitani, & vti tales sortiuntur forum Mag. Cur. Vic. ex *Ritu* ipsius 301. ad quod allegat *Capibl.ad rubr. de Baronibus num. 19. & ad pragm.12. num.2.* & confirmari videtur ex gratia per Serenissimum Regem nostrū PHILIPPVM cōcessa Baronibus ad postulationē Regni in generalibus Comitijs habitis in anno 1605. quæ *registratur in volumine Pragmaticarū sub tit.de Baro. prag.22.*
3 qua disponitur vt Barones non possint torqueri ex processu informatiuo, prout antea concessum erat Ciuibus Neapolitanis.

4 Secundum, quia Barones sunt Iudices Regia manu constituti suorum vasallorum, ideòq; dicūtur Regij Officiales ex *Vin.de Franch.dec.274.nu. 3.& dec.211.n.7.*latè *Mastr.de magist. lib.4.c.15.per totum*, quo fit vt is qui offendit Baronem excludatur à Re-

5 gio generali indultu sicut is, qui Regios Officiales offendit, *Mastril. loc. cit. num. 17. & de indult. cap. 36. nu. 18.* & sic indistinctè practicatur in Regijs Tribunalibus; cum ergo de delictis
6 Officialium sola M. C. cognoscat ex *ritu* 49. consequitur Barones nõ esse subditos alteri iurisdictioni, quam ipsius M. Curiæ.

7 Tertium, quia par in parẽ Imperiũ nõ habet, *ad tex. in l. ille à quo §. tẽpestiuum, ad Trebell. l. nã & magistratus de arbitr. c. inrotuit §. quãuis de elect.* vnde absurdum videretur quod vnus Baro puniret alium Baronẽ, prout in specie videtur sentire *Felin. in c. prudentiã n. 4 de off. deleg.* & sequitur *Iul. Clar lib. 5. §. fin. quæst. 38. nu. 3.*

Quartũ ratione dignitatis; etenim
8 Barones dicũtur quasi homines eximentis, & liberæ potestatis ex *Frecia de subfeud. lib. 1. tit. de origin. Baron.*
9 *nu. 24.* & vocantur Regij Consiliarij ad *not. per DD. in l. quisquis C. ad l. Iul. Maiest. Surgens de Neapol. Illustr. c. 23. nu. 7.* cum alijs relatis per *Mastrill de magistr. lib. 4. c. 13. nu. 13. & c. 15. n. 20.* ea enim dignitas eximit eũ
10 à potestate ordinarij; sicut de Monacho effecto Episcopo, vel Abbatẽ, docuit *Abb. in c. cũ olim il secundo n. 7. de priuil.* proindeq; M. C. esse Iudicẽ cõpetentem Baronum, ex *Frec. lib. 2. tit. quis dicatur Marchio in fin. & Capibl. nc. d. rub. de Baron. n. 19.* Idq; statutũ videtur per plures leges Regni, vt potè per *Cõstitutionẽ Regni Capitaneorũ*, p quã expressè demandata est iurisdictio causarũ criminalium cõtra Barones M. C. V. Itẽ per aliam *cõstitutionẽ*, quæ incipit; *M. C. nostra* vbi Magistro Iustitiario cõmittitur cognitio causarum Baronum. Et tandẽ per *Ritũ M. C. V. 46. in ordine Carau.* cuius dispositionẽ solũmodo seruari quòad Barones testatur *Carau. ibid. n. 16. qui omnes*, inquit ipse, *subsũt ipsi M. C. & ciuiliter, & criminaliter ibi citantur, conueniuntur, & carcerantur.*

Sed nihilominus tam facili scrutinio ruunt argumenta huiusmodi, vt necessariò fatẽdum sit decisiones per *Thorũ* relatas alijs fundamẽtis fuisse roboratas, prout passim in similibus euenire solet, ita vt nõ sit vndequaq; tutũ asseuerare fuisse per hos, aut illos terminos articulum aliquẽ decisum, vbi Relator decisioni non interfuerit, eò præsertim, q̃a factum potuit esse diuersum, put ad propositum cõsiderat *Capibl. ad prag. 8. de Baronib. p. 2. n. 78.* Tãta etenim est uis, atq; potestas ordinariæ iurisdictionis, vt nullus ab ea exẽptus cẽseatur, nisi specia
11 li priuilegio munitus sit, præsertim si illa fundetur ratione delicti, q̃ est potẽtior forus iuxta tradita p *Io. And. in c. 2. de cõst Paul.* & alios relatos p *Vin. de Frãc. dec. 37.* seq̃tur *D. meus R. Tap. ad prag. 1. nu. 7. sub tit. vbi de crim. agi oport. lib. 3. Iur. Regn.* vnde descendit id quod mirabiliter disponit *textus in l. in officiales C. de offic. Rector. Pro-*
12 *uinc.* vt si in terra Baronis delictum committat officialis maioris Iudicis, possit ab eo puniri, si tamen non sit de concernentibus officium, prout *ex decis. 423. Capell. Tolosan. & Boer. decis. 9. Carau. Cassan. & alijs* specificè de Baronibus notat *Baiard. ad Clar. d. q. 38. & latius q. 35. nu. 10. D. meus Reg. Tapia. ad Const. Reg. Magister Iustitiarius num. 21. titul. de offic. Magistr. Iustitiar. lib. 2. Iur. Regn. Horat. Viscont in suis conclusionibus iur. verb. officialis maioris*, eleganter præ cæteris *Anton. Faber in C. Fabr. titul. de execution. rei iudic. diffin. 49.* vbi am-
13 pliat procedere in Iudice à Principe delegato, quod possit ab ordinario loci in quo deliquit puniri.

Quod si ita sit, vt Baro exercendo suã ordinariam iurisdictionem possit punire eũ, qui aliàs sibi superior esset; multò

multò ergo fortiùs puniret aliū Baronem delinquentem in suo territorio, quia delictum efficit eum de foro
14 Iudicis ordinarij sicut quēlibet priuatū, nec tūc consideratur vt Baro, prout decisū fuisse per *Rot. Rom. dec. 3. de for. cōpet. in antiq. ex Balb. dec. 116.* dicit *Baiar. ad Clar. d. q. 38. n. 8. & glo. in Const. Reg. vt vniuersis verb. militaribus*, sic inquit; *quia nō in omnibus iuribus suis Barones, & similes habēt Iudices speciales; sed tūc demū, quādo quæstio est super feudo, vel rebus feudalibus, omnes aliæ quæstiones eorū, & ciuiles, et criminales pertinēt ad Iudices ordinarios eorū*; idq; cōfirmatur perbellè ex traditis p *Abb. in c. cū inferior de maior. & obediēt. quē allegat Iul. Clar. post a-*
15 *lios d. q. 35. n. 14.* posse .f. Archiepiscopū extra suā Diœcesim delinquētem puniri ab Ordinario loci; nisi tñ ordinarius ille esset sibi suffraganeus; quia tunc absurdū esset, vt inferior superiorem cognosceret; sequitur *Capib. loc. cit. Azeued. post alios ad l. 1. n. 87. tit. 16. lib. 8. nou. recopil.*

Ad argumēta verò in cōtrariū relata per *Thorū* respōdetur. Ad Primum gratis supponi id, quod cum speciali prouisione indigeret nullibi cautum
16 reperitur, nempe Barones dici Ciues Neapolitanos, quia vt ij habeant fori priuilegium, specialiter constitutum est ex *Ritu 301. Mag. Cur. Vicariæ*, quod priuilegium gratiosum, & ex meritis Neapolitanorum cōcessū esse dicit *Carau. ibid.* & priuilegia
17 eius sunt naturę, vt non extendantur de persona ad personam, vt per *DD. in c. P. & G. de offic. delegat.* & notat *Girond. in tract. de priuileg. num. 867.* speciali ergo prouisione opus erat, quam vsque adhuc non habemus. Quod non alio euidentiori confirmatur argumento, quàm eodē quo vtitur *Thoro* pro illius sententiæ cōfirmatione .f. quod Barones ad instar Neapolitanorū nō possūt torqri ex pcessu informatiuo; etenim vel hoc habēt vt Ciues Neapolitani, & hoc casu nō erat necessaria gratia specialis eis cōcessa in ann. 1605. nā frustra
18 pcibus impetratur, quod iure cōmuni debetur *vulg. l. 1. C. de Thesa. lib. 10.* aut cōpetit ex priuilegio, & tūc restat regula firmata in cōtrariū .f. quod in alijs casibus priuilegijs Ciuiū Neapolitanorum non gaudent, quia
19 exceptio firmat regulā in contrariū *vulg. iuribus.* Quo argumento nouissimè vsus est *D. Capibl. in 2. tom. super Pragmaticis de Baron. cap. 85. num. 7.* dicēs hāc nostrā opinionē esse verā.

Ad secūdū, Barones tūc dici Regios
20 Officiales, qñ cōsiderātur vti tales, idest circa exercitiū iurisdictionis in sua Baronia, vt bene notat *Mastr. lib. 4. c. 2. & Carau. ad rit. 49. nu. 9.* ideoq; tūc habet locū regula illa, q de delictis Officialiū sola M. C. cognoscit, qñ
21 delictū est circa exercitiū officij *Vin. de Franch. dec. 274. & 326. Baiard. ad Clar. q. 38. n. 10.* cū autē aliter delinquūt, nullo priuilegio gaudēt, siue in sua deliquerint Baronia, siue extra il-
22 lā; nā & q fortiùs est etiā Baro Ciuis Neapolitanus si crimē cōmittat in Castro, vel inibi contrahat, tūc efficitur de foro Iudicis Ordinarij delicti, vel cōtractus *ad tex. in c. 1. de priuil. in 6.* et decisū testatur *Capic. dec. 59.* quē sequtur *D. meus R. Tap. ad l. fin. de Cōst. Prin. p. 1. c. 5. n. 16. Cara. ad Rit. 301. n. 7. Ann. sing. 57. Frec. de subfeu. lib. 1. de off. Magn. Cancell. n. 31. Capib. ad prag. 12. de Baron. n. 3. Ascia determ. 18. n. 9. Borrell. in specul. Princip. rubr. 11. §. videndum lit. F. vers. exempti.*

Nec obest tertiū desumptū ex re-
23 *gula tex. in l. ille à quo §. tēpestiuū ad Treb. cum cōcord.* nam regula parium procedit vbi in vno, eodemq; loco ambo habēt iurisdictionē, ita vt vterque sit Iudex, vel vterq; Baro, vt ele-

ganter respondet *Marc. Antonius Peregrin.in tract.de iurisdict. ord. & deleg.in rubr.de offic.ord.nu.36.* nec rursus adaptari potest hoc casu,quia delictũ facit delinquẽtẽ subditũ iurisdictioni Iudicis Ordinarij, adeò quod
34 si in eodem castro duo sint Iudices (quod m ıgis est) vnus ciuilis, alter verò criminalis iurisdictionis,si illud delictum committat poterit ab isto puniri ad notata per *Bart.in l.fin.per illum tex.de rer.diuis.& Capic.dec.27.* quem sequitur *Vincent. de Franch. decis.274. Baiard.ad Clar.d.q.35.n.9. & q.18.nu.20. Marc. Ant. Pereg. loc. prox.cit.*

Et vlteriùs argumentum illud cõuincitur *ex Const. Regni, vt vniuersis, & per cap.113.quod* incipit; *item statuimus, quod Comites*, ex quibus dispositum est, quod causæ Baronum siue ciuiles, siue criminales cognoscantur per compares Comites, siue Barones; quamuis hodie leges illæ non sint in obseruantia; eo quod cognitio huiusmodi sit demãdata Mag. C.V.vt per *Const.Regni Capitaneorũ, & alia iura* superiùs relata, vt bene aduertit *D.meus in d.Const.vt vniuersis sub tit.de iudicijs lib. 3. Iuris Regni;*
35 sed hoc non intelligitur priuatiuè ad ordinarios locorum; in quibus terminis intelligenda sunt tradita per *Carauit.d.rit.46.* vt bene aduertit *D. Capiblan. d.prag. 12.de Baronib.nu.6.*

Et tandem ad inconueniens tradictum de dignitate Baronum dicebatur parum referre,tum ex superius traditis, cum inconueniens nõ sit vt ij cognoscantur a suis ordinarijs, tùm etiam, quia propter delictum amittunt dignitatem, iudicaturam, & administrationem iurisdictionis *ad textum*,vbi *DD.in l.2.C.de dignit.lib.*
36 *12.* idque in propria materia considerat *Bald. in auth. qua in Prou. num. 10.C.vbi de crim. ag.oport.* ex quo *tex.* notat ꝙ si delegatus Principis delictũ cõmittat circa exercitiũ causæ sibi delegatæ,potest pro eo conueniri corã ordinario loci delicti; nam licet in procedendo sit maior eo,tã cum delinquit efficitur sub eo, quia reatus omnem honorem excludit *l. 1.C.vbi Senat.vel clariss.*& in specie, ꝙ psonæ Illustres ob delictũ amittũt fori priuilegiũ si ꝙ habent est *tex.*celebris *in l.penul.C.de dignit.eod.lib.*quem ad rẽ commendat *D.Reg.de Ponte de potest. Proreg.tit.7.de assens. Reg.S.7. nu.51.* eleganter *Azeue.ad d.l.1.tit.16.lib.8. nou.recop.n.116.& seq.* de qua re latè agit *Mastr.de magistrat.d.c.15.n.23.*

Quibus solleniter discussis in M.C. V.ad relationẽ Iudicis Albertini die 2.Iunij 1634. iudicauimus ad fauorẽ Illust.Ducis Magdaloni,fuitque productus alius ꝓcessus in bãca Cioffi in S.C.in quo apparet de anno 1614. fuisse remissũ ad Ill.Principẽ Roccęaspidis quendam Baronẽ nũcupatũ Amicũ Pandonem,qui erat vasallus.

Nec posse substineri distinctionem traditã per *D.Capibl.d.to.2.de Baron.*
37 *c.85.n.8.* vt ſ. Barones pro cõtractibus,& delictis in Baronia conueniantur apud Pręsidẽ Prouincię, pro cæteris autem sortiantur forũ M. C. V. ratione priuilegij Baroniæ, etenim reincidit in idem,de quo supra disceptatũ est, & per consequens cõtradicit rationibus per nos traditis, quas verissimas censuit M.C.

SVMMARIVM.

1 *Officia duo publica inter se compatibilia potest quis exercere.*
2 *Salarium duplex debetur ei,qui duo officia publica administrat.*
3 *Labor,& pecunia diuisionẽ recipiũt.*
4 *Salaria distribuere ad Principẽ spectat*
5 *Dieta,qua ratione soluantur commissarijs destinatis ꝓ Regni Tribunalia.*
6 *Alimentorũ natura est vt quod ipsorũ ratione*

ratione præstatur non sit reiterabile.

7 Text. in l.alimenta §. Basilicæ, & in l.Stichus, & in l.pen.§.qui fratres de aliment.legat.*expenduntur.*

8 Text.in cap.fœlicis verſ. adijcientes de cenſib. in 6. *affertur.*

9 *Salaria totidem debentur ei, qui pluribus negotijs vacat, ſi tamen ſunt inter ſe compatibilia.*

10 Bouadill. in ſua politica lib. 2. cap. 20. num.68. *benè declarat dictarum materiam.*

11 *Dieta non tantum ſoluuntur Commiſſarijs pro victu, et alimentis, ſed etiã pro labore.*

12 *Legata regulariter strictè interpretantur.*

13 Text.in l.alimenta §.Baſilicæ de aliment.legat.*in ſua decidendi ratione ponderatur.*

14 *Alimentorum legatum reiterabile eſt, & multiplicationem recipit quando à diuerſis fit.*

15 Text.in l.Titia §. qui Marco de ann. legat. *declaratur.*

16 Text.in auth. vt Iudices ſine quoq. ſuffrag.*enucleatur.*

17 *Annona pro pane accipitur in iure.*

18 *Capitatio quid ſit.*

19 Text. in cap.fœlicis §.adijciẽtes de cenſibus *enodatur.*

20 Deciſio Senat.Panormit. relata per D.Ioan.Franc. del Caſtillo *in dubium reuocatur.*

21 D.Præſes Ioannes Camillus Cacacius *laudatur.*

Duplex ſalarium pro dietis deberi Iudici delegato, ſeù Commiſſario, qui duobus negotijs diſtinctis, & inter ſe compatibilibus eodem tempore vacat.

CAPVT LXX.

1 CVM exploratum ſit in iure poſſe quempiam Principis iuſſu duo officia publica gerere, ſi tamen ea inter ſe inuicem compatiantur, ita vt exercitio vnius aliud nõ impediatur, ad *text.* quem ad hoc allegãt communiter *Noſtrates in l. ſi Conſul, vbi gloſ.ff.de adopt.l.ſiſtulas §.1.de contrah.empt.l.3.de ritu nupt. l.accipientis ff.de author. tut. l.quiſquis C.de poſtul. l. hac parte C. de prox. ſacror. ſcriniorlib.12.* iuxta intellectum *Bart.ibidem,* cum latè traditis per *Decium in cap.3. de probat.* quem cum iuribus ſupradictis allegat *Didac.Couar.lib.3.variar. cap.13. num.6. Bald. in cap.1. de feud. guard. Capyc.deciſ.27.num.20. Reg.de Ponte de poteſt.Proreg.tit.de abundant. Ciuit.§.6.num.11.Seſſe de inhib.Iuſtit. Aragon.cap.1.§.8.num.10.& 11.Maſtrill.* poſt alios quos refert *lib.1.de magiſtrat.cap.21.num.74.& ſeq.* meritò etiã iure ſancitur vt duplex con-

2 ſequatur ſalarium, & emolumenta, argumento *text.in d.l.hac parte C.de prox.ſacr.ſcrin. lib.12.* ibi, *plura in vnum ſe commoda collaturi, l. bis ſcholaribus C.de erogat.militar.annon.eod. libro,* & vt alios miſſos faciam eſt *tex.* qui apertis verbis hoc ſanxit *in auth. vt Iudices ſine quoquo ſuffrag. §. illud tamen decernimus, vbi gloſ.in verbo periculum, & ibi DD. Couar. de Ponte, Capyc. Seſſe, & Maſtrill. ſupra citatis locis,* cuius ratio non minus iuſta, quàm elegans eſt, quæ deſumitur ex

3 *text. in l. Seio amico de ann. legát.* ibi, *cum tam labor, quàm pecunia diui-*

diuisionem reciperent.

Verùm licet hæc vera sint iure cõmuni attẽto: nouissimè tamen in hoc Regno ex literis Catholicæ Maiestatis prohibitũ est officialibus duplex salariũm exigere à Regia Curia, quã-
4 uis plura exerceãt officia; quod quidem ad Principem verè spectat permittere & vetare, ad *text. in l. vnica C. de præbend. salar. lib.* 10. vbi *Rebuff. & Ioan. de Platea*, & notat *Reg. de Ponte d. tit. de abundant. Ciuit.* §. 6. *nu.* 16. adeò quod super hoc non sit amplius controuertendum.

Dubitari vidi aliquando in Regia Camera Summariæ an idem sit statuendum in salario, quod multoties soluitur de fiscali pecunia Commissarijs, qui destinantur per Regni Tribunalia ad capiendas informationes, & alia nonnulla peragenda; ita vt Commissarius, qui duobus negotijs distinctis vacat, nec in exercitio vnius per aliud impeditur, duplex possit salarium exigere, quæ quidem salaria
5 grossiori vocabulo *dietæ* appellantur, quia dierim soluũtur ratione alimentorum, victualium, & vecturarũ, quæ quis iter agendo opus habet. Et dubium augebatur ex eo, quod ex pluribus consultationibus Regiç Cameræ resolutum fuit dietas huiusmodi non comprehendi sub appellatione salarij; vnde pariter videbatur dicendum literas Catholicæ Maiestatis de his non loqui.

Sed pro Fisco respõdebatur, (quidquid sit de tenore Regiarum literarũ) etiam ex dispositione iuris communis esse prohibitum, non nisi vnicum salarium pro qualibet dieta exigere; hoc supposito, quod ratione alimentorum, & vecturarũ soluuntur dietæ
6 huiusmodi; ea quidem est alimentorum natura vt id, quod ipsorum causa præstatur non sit reiterabile, prout specificè in legato alimentorum docuit *Petrus de Bellapert.* quem sequitur *Bart. in l. Titia* §. *qui Marco de ann. legat. & in l. reconiuncti num.* 42. *de leg.* 3. *& Bal. in l. dominus* §. 1. per illum *text. ff. de vsufruct.* cum alijs relatis per *Surd. de aliment. tit.* 9. *quæst.* 5.
7 *num.* 6. & 7. & probatur *in l. alimenta* §. *Basilicæ de aliment. legat.* vbi Basilicæ libertæ cui à testatore decem pro alimentis legata fuerunt, non deberi alimenta generaliter legata libertis, libertabusq; respondet Scæuola. Et rursus *in l. Stichus eodẽ titulo*, ibi, *quæro an Stichus præter suum legatum, & alimenta percipere possit, respondit secundum ea quæ proponerentur non posse*. Et iterum in *l penul.* §. *qui fratres eodem titulo*, & proinde casus videtur
8 decisus ex *text. in cap. fœlicis versic. adijcientes de censibus in* 6. vbi Prælatus non potest vltrà vnam procurationem accipere pro qualibet die, licet plures Ecclesias visitauerit. Quibus non cõsideratis, ita ad fauorem Fisci decisum fuisse in Tribunali Regij Patrimonij Regni Siciliæ refert *Eruditissimus Dominus Ioannes Franciscus del Castillo decis.* 49. *tom.* 1. necnon sentire videtur *D. Regens de Ponte de potest. Proreg. tit. de assens. reg.* §. 6. *num.* 36.

Sed quidem rem attentiùs considerãti facilè occurret veritatem esse
9 in contrarium, scilicet ex legis dispositione ei, qui pluribus negotijs vacat inter se compatibilibus, totidẽ deberi salaria, seu dietas, hoc vno adiecto moderamine, si negotia sint inter se distincta, nec vnum alij cohærear, & sit annexum, ita namque tenet *Paris de Puteo* loquens specificè de salario quod soluitur pro accessu, & expensis in *tract. de syndic. verb. salaria*, latè *Ioseph de Sesse d. tract. de inhibit. cap.* 1. §. 8. *num.* 12. ibi, *quorum ratio potissima est, quia quando vltra administrationẽ, & onus proprij officij;*

super-

superuenit aliud non cohærens officio suo debet habere aliud salariũ, ideq; mordicus defēdit *Mastrill. loco citato nu.* 79. & latiùs cõsuluit *Marcell.de Mauro alegat.* 19.*par*.2. vbi fundat deberi Dohanerio, cui fuit cõmissa exactio quædam extra suum officium duplicatum salarium, & emolumenta; sed meliùs, quàm cœteri omnes *doctissi-*
80 *mus Hispanus Bouadilla in sua politica lib*.2.*cap*.20.*num*.68.sic inquit. *Tambien suele dudarse si estando el Iuez en vna comision se le mandasse por el Tribunal que se la dio, ò por otro, que entendiese en otro negocio al mismo tiempo, si podrà lleuar dos salarios por ambos negocios, si son todos tocantes al Rey, y de su ministerio, y digo, que siendo cõpatibles los negocios, y ocupaciones, y que no impiden vna à otra, si no que solo se acrecienta el trabajo, y industria del Iuez, se le deuen dos salarios, ò gratificacion del trabajo acrecentado por la segunda commision, porque assi como el dinero tiene su precio, y estimacion, la tiene tãbien el trabajo, el qual no deue quedar sin satisfacion*. Ex quibus manifestè conuincitur non esse simpliciter verum assumptum illud supra positum,
81 quod scilicet salariũ huiusmodi detur ratione alimentorum, cum re vera potius detur pro labore, vt benè obseruat *Bouad.loco citato*. Vnde consequitur non obstare *text. in d.l. alimenta* §.*Basilica cum concord.* superius pro Fisco adductis; præterquā quod argumentum à legatis non rectè desumitur ad casum nostrum, quia in interpretatione vltimarum voluntatum lex præcisè deseruit nudæ testatoris volūtati, eique taliter adhæret, vt eam tantummodo coniecturam admittat, quæ magis verisimilis est,
82 & illi arridet, vnde regulariter legata strictè interpretantur *l.apud Iulianum* §. *Seio de leg*.1. *l.nummis de legat*.3. *l. vnum ex familia* §. *si rem de leg*. 2. eo quod testator p̃sumitur quanto minus potuerit hęredem grauasse, *l.Titia* §.*quæ in vita de legat*.2. notat in nostra specie *Surd.de alim.tit*.8.*priuil*. 58.*in fine*. Nil ergo mirum si in specie illorum iurium in legato generali nõ venit id de quo aliàs specialiter est per testatorem prouisum, quia contrario non probato, vt inquit *tex.in*
83 *d*.§.*Basilica* non est præsumendum in legato generali comprehendi id super quo specialiter disposuerat testator, idque perbellè colligitur ex ratione tradita per *Consultum Claudiũ*, ibi, *quia destinauerat alimētis eius vsuras pecunia quas specialiter prælegauerat*. Neque hoc euenit ex alimento-
84 rum natura, nàm quod imò legatum ipsorum sit reiterabile, & multiplicationem recipiat quādo à diuersis fit, docet *Surd.de aliment.d.tit*.9.*quæst*.5. *num*. 9. *in fine*; ideoque alimenta legata peti posse, etiam si legatarius habeat aliundè quo se alat post *Bald. Castr. Alexand. Dec. & Soccin*. tenet idem *Surd. d. tit*. 7. *quæst*. 22. *num*. 12. Cui interpretationi non obstat
85 *text.in l.Titia* §.*qui Marco de ann.legat*. nam relictis alijs, ea vera est in eius specie ideò vtrumque legatum deberi, quia diuersa erant, & distincta inter se, nec poterat vnum sub altero contineri; etenim primum legatum erat annuæ præstationis; secundum certæ, & determinatæ quantitatis octigentorum; iure igitur vtrumque legatum debetur; & rursus præstatio annua non erat legata, quia in vita testatoris soluebatur.

Sed etsi id verum esset, quod negamus, vt scilicet dietæ, quæ Commissarijs soluuntur habeant alimentorum naturam, adhuc pro duobus negotijs distinctis, & inuicem se compatientibus duplicatè posse exigi, nõ est in dubium reuocandum ex
86 *tex*. ipso quē communiter Nostrates alle-

allegant in *d.auth.vt. Iudic.sine quoquo suff.* §.*illud tñ*, vbi expressim cauetur de his rebus, quæ pro victu,& vecturis tribuuntur à Fisco, ibi, *quod accipiet tantum propter duplex periculum annonas, & capita, quæ vtrumque pridem percipiebat officium*. Annonã pro
17 pane accipi constat in *l.1.C.de frum. Vrb.Constantinop.lib.11.vbi Alciat.* id obseruat,& rursus *Iacob. Spiegel. in lexicon iuris*, sic inquit, *annona non tantùm ad fruges, sed etiam ad obsonia refertur; vnde & annonã macelli Tranquillo auctore. Hinc annonas expensas vocat,eas frugum,pabuliq; species,quas prouinciales militibus expendunt*. Ca-
18 pitatio autem exponit *Glos. ibidem verb.capitum* pro pabulo, quod datur bobus,& alijs animalibus,quæ Magistratibus in Prouincijs deseruiebant, de quibus mẽtio fit apud *Ciceronem ad Atticum lib.5.epist.1.16.& vlt.* quę Gallica lingua *foraggia* appellantur, vt ex *Marcellino lib. 22. histor.* obseruat *Contius in annot.ad text.in d.§.illud tamen*. Quibus non contradicit
19 dispositio *text. in d.cap. fœlicis §.adijcientes de censibus*, etenim in eius facti serie non erant plura negotia, nec inter se distincta, sed vnum,& idem, idque de sui natura ad officiũ visitantis spectans, & proinde non potest allegari ad casus nostri decisionem.

Quibus sic elucidatis, nescio an
20 de iure substineri possit id quod resolutum fuisse tradit *doctissimus alioquin Regius Consiliarius D. Ioannes Franciscus del Castillo d.decis.Sicil.49. num. 7. & 8.* vtpotè quod manifestè contradicit expositioni *tex. in §.illud tamen*, nisi tamen (quod veriùs credo) dicamus eam decisionem processisse potiùs ex viribus pandectæ illius Regni, de qua inibi mentio fit.

Concludendum est igitur non esse improbatum in iure duplex salarium exigere pro qualibet dieta vbi Iudex,seù Commissarius duobus negotijs vacat, nec vnum per aliud impeditur, idque vel ex eo maximè cõuincitur, quoniam ex hac solutione non est Fiscus in damno, cum secundum negotium necessariò erat alteri committendum,cui soli deberet salarium,& sic regula succedit vulgata, quod tibi nõ nocet, & alteri prodest non esse ei denegandum.

Dum hæc excitassem in propria causa vertẽte in Regia Camera Summariæ super reditione computorum Francisci de Vrso Magistri Actorum Regij Tribunalis Campaniæ die 18. Maij 1634. fuit secundum præmissa iudicatum iunctis aulis, & nemine ex votantibus dissentiente, vt audiui. partes Fisci doctissimè, vt assolet,
21 tuente insigni Iureconsulto *Ioanne Camillo Cacacio eiusdem Tribunalis Fisci Patrono, & nunc Præsidente meritissimo*.

SVMMARIVM.

1 *Princeps suo arbitrio potest terminum foriudicationis abbreviare.*
2 *Dispensatio quid sit.*
3 .. *fieri non potest sine causa.*
4 .. *sine causa facta non per hoc inualida est.*
5 *Princeps nunquàm cẽsetur aliquid detrahere publicę,vel priuatæ vtilitati.*
6 .. *nisi rescribat cum clausula* non obstante.
7 *Nec præsumitur velle statutis derogare.*
8 .. *Censetur nolle dispensare vbi in rescripto non seruat id quod consuetum est.*
9 *Rescriptum contra ius sine clausula* non obstante *nullum est.*
10 *Dispensatio non tantum fit expressè, sed etiam tacitè.*
11 *Dilationes,& termini omnes sũt Principi arbitrarij.*

12 *Iudex ex causa potest terminos legales minuere.*

13 *Rescriptum in his rebus, quæ sunt in libera Principis administratione valet sine clausula* non obstante.

14 *Clausula* non obstante *necessaria non est ubi Princeps rescribit ex certa scientia.*

15 .. Glos. in clem. 2. verb. obseruari de rescript. *notatur.*

16 *Principem ex certa scientia dispensare aliquibus coniecturis præsumitur.*

17 *Rescriptum emanatum ad relationem Iudicis, seù Magistratus, censetur emanatum ex certa Principis scientia.*

18 *Clausula* nō obstante *nō est necessaria vbi rescriptū Principis est geminatū.*

19 *Principis secūda iussio habet vim clausulæ* non obstante.

20 *Expressum dicitur, quod ex scriptura colligitur.*

21 *Verba generalia, quæ non nisi in specie verificari possunt, inducunt dispositionem specialem.*

22 .. *Etiam si expressio requireretur pro forma.*

Principem dispensando tenori alicuius legis, non semper teneri de lege ipsa dispensata specificè mentionem facere in rescripto, nec vti clausula non obstante, &c.

CAPVT LXXI.

DIximus superiori *c.47.*
nu.1. esse in potestate
1 Principis terminum
anni ad sententiam
foriudicationis proferendam cōtra reos
statutum per *Constit. Regni* quæ incipit *Pœnam eorū*, restringere, & abbreuiare nō solùm generaliter, & per viā legis condendæ, prout existimauit noster Præceptor *Andr. in ead. constit.* verùm etiam in casu particulari, ex *Luc. de Pen. in l. fin. n. 13. C. de censib. & censit. lib. 11.* alijsq; inibi relatis. Quod & demonstrat hodierna praxis; nàm videmus quotidiè per supremū Collaterale Consiliū dispensari prædictæ Constitutionis tenori, concedendo potestatē Tribunalibus Regni abbreuiandi terminum prædictū; si tamen criminis atrocitas, & causæ grauitas id suadeat, vt animaduertit *And. ibid. verb. & quod fieri non debuit*; est enim
2 dispensatio, iuris cōis relaxatio ab habente relaxādi potestatē facta, prout
definit *P. Sances lib. 8. de matr. disp. 1.*
3 *nu. 13.* & cum receditur à iure cōmuni, fieri non debet sine notabili causa, vt eleganter tradit *Oldr. cons. 327. n. 1.* notat *Ricc. collect. 2067. par. 5. Pet. Rebuff. in praxi benef. par. 2. tit. de dispens.*
4 *nu. 1.* quamuis si absq; causa facta sit, non perinde inualida censeatur, quia tunc legislator vtitur in re propria sua potestate, vt latiùs declarat *P. Sances loc. cit. disput. 17. nu. 24.*

Sed an hoc casu teneatur Princeps expressè de eadē Constitutione mētionem facere in dispēsationis rescripto, videlicet clausula apponi solita *dispensando pro hac vice tantum &c.* vel *non obstante tali lege, seù constitutione.* Dubium enim non est sic de Cācellariæ stylo seruari in huiusmodi rescriptis; sed omissum fuit in delegatione, & potestate abbreuiādi terminum anni ad triginta dies concessa M.C.V. per Collat. Cons. in causa Anelli Genouese inquisiti de proditorio homicidio, & furto. Quærebatur

tur an vigore illius rescripti possit
procedi ad foriudicandũ illum, elapso
termino prædicto, nec expectato anni
circulo. Ratio dubitandi in eo versa-
batur; nàm terminus vnius anni est in-
ductus fauore rei, vt scilicet in eo pos
sit comparere, & se defendere, notat
5 *Andr. loc. cit.* at Princeps nunquã per
suum rescriptum censetur aliquid de-
trahere publico, vel priuato commo-
do, & vtilitati, *l. 1. ff. ne quid in loc. publ. l. nec damnosa, & l. rescripta C. de prec. Imper. offer. cum concord.* nisi rescribat
6 cum clausula *non obstante tali lege*, vt
per *DD. in l. fin. C. si cõtra ius, vel vtil. publ & in c. nonnulli de rescript.* & no-
tat eleganter *Oldr. cons. 326 nu. 2. Ias. in d. l. fin. in fin. C. si cõtra ius, & Felin.*
7 *in d. c. nonnulli nu. 9.* vbi subdit, *Prin-
cipem nusquam præsumi per rescriptum derogare statutis, eò præsertim quia dispensatio est actus sollemnis, & proinde sollemniter expediendus. Oldrad. d. cons.*
8 *326. nu. 6.* & cum Princeps in rescri-
pto dispensationis nõ seruat id quod
consuetum est, censetur nolle dispen-
sare, *Oldr. d. cons. 327. nu. 4.* Vnde di-
9 cebatur rescriptum Principis contra
ius sine clausula *non obstante &c.* nul-
lum dici, non quidem ex defectu po-
testatis, sed voluntatis, vt post *Salic. in d. l. fin. sub nu. 4. C. si contra ius, vel vtil. publ. Menoc. cons 158. n. 22. et cõs. 411. nu. 19.* tenet *Barbos. de clausul. vsufreq. clausu. 83. nu. 2. Azor. inst. moral. par. 1. lib. 5. cap. 24. vers. septimò quæritur*, &
elegãter præ ceteris obseruat *D. meus Reg. Tap. in rub. de const. Princ. c. 2. n. 9.*

Sed nihilominus M. C. ad mei re-
lationem judicauit transacto iam
mense legitimè procedi posse ad le-
cturam sententiæ foriudicationis cõ-
tra prædictum Anellum, quamuis in
rescripto delegationis non esset ex-
10 presè derogatum dispositioni *dictæ Constitutionis Pœnam eorum*. Primò,
quoniam derogatio, siuè dispensatio
prioris legis nõ sit tantummodò ex-
presè, potest quoque & tacitè fieri,
Pet. Rebuff. loco supra citato nu. 5. vndè
quoquo modo constet de Principis
mente derogare volentis, non est ne-
cessaria alia expressio vt legi, siuè sta-
tuto derogatum censeatur, prout ex
Felin. in d. cap. nonnulli nu. 7. & 8. &
11 *Peder. de Sen. cons. 335. col. vlt.* notat
August. Barbos. in d. claus. 83. nu. 24.

Secundò, omnes dilationes, & ter-
mini sunt in potestate Principis, & in
eius arbitrio positi, ad *text. in cap. ex ore, vbi DD. de his, quæ fiunt à Prælat.* & notat *Gizzarell. decis. 17. nu. 18.*
12 imò Iudicem ex causa posse termi-
nos legales minuere, etiam si in lege
esset clausula taxatiua, vt post *DD.*
communiter in *cap. cum sit Romana de appellat.* & alios quamplures tenet
Ferdin. Vasquez lib. 1. controuer. cap. 5. nu. 20. at rescriptum cõtra ius si ver-
13 setur in his rebus in quibus Princeps
habet liberam administrationem, va-
let etiam sine clausula *non obstante*,
vt per *Anton. de Butr. in cap. quæ in Ecclesiarum de constit. Felin. in d. cap. nonnulli nu. 18. vers. fallit 9. de rescript.*

14 Tertiò cum Princeps aliquid re-
scribit de certa eius scientia, licet sit
contra ius, non est necessaria clau-
sula *non obstante &c.* quia cum
cesset timor subreptionis, necessariò
credendum est eum sic rescribentem
voluisse iuri derogare, per *text. in l. idem Vlpianus §. fin. ff. de excusat. tutor.*
per quem ita docet *Andr. de Isern. in const. Regni prosequentes, verb. est exequata conditio, & glos. in cap. ad hæc de rescript. Paul. de Castr. cons. 223. in fin. Abb. in cap. nonnulli de rescriptis*, cum
alijs relatis per *Felin. ibid. nu. 12. vers. fallit quartò.* Hæc autem certa scien-
tia non tantum colligitur ex expres-
sione eiusmodi clausulæ, prout falsò
15 existimarũt *glos. in clem. 2. verb. obseruari de rescript. & in cap. statutũ, verbo litte-*

litterarum in fine de rescript.in 6. Bart.
*in l.fin.num.*4. *C.sent.rescind. non poss.*
cum alijs per *Ant.Gabr.commun.opin.*
*tom.*3.*lib.*1.*tit.de præsumpt. conclus.*8.
*nu.*5.decepti *ex tex.in cap.si motu pro-*
prio de rescript. in 6. cui aptissimè re-
spõdit *Staphil.de litter.grat.* quem re-
16 fert *P. Sances lib.*8.*de matrim. disp.*4.
*num.*5. Colligitur ergo Principem ex
certa scientia dispensare ex coniectu-
ris, quas præclarè enumerat idem *Fe-*
lin. earumq; nonnullæ cõueniunt no-
stræ hypothesi. Prima est si rescriptũ
emanauit de Curia, vtpotè parte nõ
petente. Secunda vbi scientèr Prin-
ceps disponit contra ius; nàm cense-
tur disponere remotò iuris obstaculo
d.l.idem Vlpianus de excus.tutor. scien-
ter verò disponere Princeps censetur
vbi ipse in rescripto factum narrat, vt
latè differit *Felin. ibidem*, concilian-
do opinionẽ Canonistarum cum Le-
gistis. Tertia vbi id, quod Princeps
rescribendo disponit, non concernit
factum sed ius, tunc censetur dispo-
nere ex certa scientia. Quarta, quæ
ponit falcem ad radicem in casu no-
17 stro, censetur Princeps disponere ex
certa sciẽtia vbi rescribit ad relatio-
nem Iudicis, seù Magistratus, ex *Ce-*
*phal.cons.*439.*nu.*45.*lib.*1. tenet *Bar-*
*bos.de claus.vsu freq.claus.*59.*num.*59.
tale enim erat rescriptum huius cau-
sæ scilicet expeditum ad relationem
Mag. Cur. Vic. prout fieri solet in
Collaterali Cõsilio. Et tandem cum
aliquid Princeps disponit causa co-
gnita, vt post *Alex. cons.*122. *num.*22.
*lib.*4. *& Cardin.Tusc. cons.*341. *nu.*9.
& 10. notat idem *Barbos. loco citato*
*num.*63.

Quartum, rescriptum Excellentis-
simi Proregis, & Collateralis Cõsilij
continens potestatem abbreuiandi
terminum foriudicationis esse gemi-
natum, quo fit vt voluntas Principis
enixa demonstretur, ad *text. in l.Ba-*
lista, vbi DD. ff. ad Trebell. & hoc ca-
18 su nõ esse necessariam appositionem
clausulæ *non obstante*, quia satis dici-
tur constare de Principis mente, do-
cet *Ioan. Andr. in cap. porrecta de con-*
firmat. vtili, vel inutili, quem inibi se-
quuntur omnes; etenim secunda illa
19 iussio habet vim clausulæ *non obstan-*
te, vt benè declarat *Felin. in cap. non-*
*nulli nu.*14. *de rescript.* & tenet *Barbos.*
*d.claus.*83.*nu.*26.27.*&* 28. & alia re-
ferẽs sequitur *Dominus meus loco pro-*
*ximè citato nu.*14.*& seqq.*

Et tandem dicebatur satis expres-
sè de *dicta Cõstitutione pœnam eorum*
mentionem esse factã in rescripto, eo
quod ex verbis ipsius manifestè, &
apertè colligitur ad illam Collatera-
le Consilium respectũ habuisse, quod
quidẽ satis sufficit, quod pro expressa
20 habeatur; etenim id dicitur in scri-
ptis redactum, quod ex scriptura col-
ligitur *l.*1.*§.sin autem, vbi Bart. ff. de*
hæred. instit. & scribit *Philipp. Dec. cons.*
64. *col.* 4. quem sequitur latiùs exor-
nando *Tiraq. ad ll. connub. glos.*7. *in*
verbo. expres, numer. 85. *& seq.* Mi-
nor pars huius assertionis probatur
euidenter ex dictione qua Princeps
vtitur in rescripto, ibi, *Vi concede-*
mo potestà, che possiate abbreuiare il
termine della forgiudica &c. Illa enim
abbreuiare relatiua est, nec potest
verificari nisi ad annum cõtentum in
dicta Cõstitutione pœnam eorum, quæ
sola lex est in Regno super hoc dispo-
nens, quamuis aliæ sint pragmaticæ,
quæ abbreuiationem concedunt in
casibus particularibus. At scitum est
21 in iure, quod verba quãtumuis generalia
si non nisi in vna specie verificari pos-
sunt, censetur dispositio specialis, spe-
cialiter cõtinere rem de qua disponit
ex *text.* quem ad hoc cõmuniter ex-
tollunt *DD. in l.*2. *de lib. & posth.* cum
alijs concordantibus adductis per
*Tiraq. d.glos.*7 *nu.*128. subdentẽ *nu.*

141. id procedere etiam si expressio requireretur pro forma secundum *Iaf. in l. Gallus, §. & quidam rectè de liber. & posthum.* Ex quibus colligitur rectè fuisse per Magnam Curiam iudicatum, prout iterum re sollemniter discussa cēsuit in causa Francisci Antonij de Costantio inquisiti de homicidio in personā Fratris Horatij Marchese, referente *Eruditissimo tunc Collega nostro D. Ferdinando Muñoz nuper meritissimo Regio Consiliario.*

SVMMARIVM.

1 *Rescissio contractus intendi potest ex capite falsæ assertionis.*

2 .. *secus vbi fundus est capax vtriusq; obligationis.*

3 Text. in l. si quis in pignore §. fin. de pignorat. actio. *quomodo procedat.*

4 *Actio de dolo cessat, vbi contrahenti non affertur præiudicium.*

5 *Prohibitio alienandi vbi fuit facta filijs demonstratiuè nō extenditur ad nepotes.*

6 .. *Facta filijs nominatim ad nepotes non porrigitur.*

7 .. *Facta per verba relatiua ad filios nominatos nō comprehendit nepotes.*

8 .. *Facta filijs nominatim etiam cum clausula in perpetuum, nec etiam ad nepotes protrahitur.*

9 *Verbum* in perpetuum, *aliquando pro vita durante accipitur.*

10 *Fideicommissum, vbi est certa designata persona, ad aliam non extenditur etiam ex identitate rationis.*

11 *Prohibitio facta, vt bona conseruentur in familia, extenditur etiam ad descendentes.*

12 *Fideicommissum efficitur reale, & perpetuum, vbi eadem est ratio prohibitionis in filijs, ac in cæteris descendentibus.*

13 *Natura rei fideicommisso suppositæ demonstrat an sit reale, an perpetuum.*

14 *Ratio conseruationis bonorum in familia nō egreditur personas nominatim expressas.*

15 *Fideicommissum regulariter non extenditur de persona ad personas.*

16 *Dictio* detti, *seù* predetti, *est relatiua ad primò nominatos.*

17 *Fideicommissum & si reale sit, si tamen nulla superſit persona, cuius fauore sit facta probibitio, extinguitur.*

Rationem conseruationis bonorum in familia non adeò reddere fideicommissum perpetuum, & reale, vbi prohibitio alienationis fit certis nominatis personis.

CAPVT LXXII.

Qvamuis communiter receptū sit in Regijs huius Regni Tribunalibus, resolutionē,
1 siue rescissionē contractus annui cēsus præ cęteris intendi posse ex capite falsæ assertionis, vtpotè cum vendens asserit fundum super quo census constituitur esse liberum, & francum ab omni onere, hypotheca, & obligatione, & tamen alteri reperitur obligatus, ex traditis per *Gratian. decis.* 13. quem mordicus sequitur *D. Regens Rouitus ad pragmat. 1. de censibus num.* 34. non tamen hæc praxis
2 adeò secura est, vt locum habeat vbi fundus vtriusque obligationis capax

capax est ex *textu* qui id expresse probat *in l. si quis in pignore §. fin. de*
3 *pignorat. act.* quem procedere etiam in casu prædictæ falsæ assertionis pluries decisum fuit per *Rot. Roman. vt per Farinac. decis. 126. inter decis. crim. & test. num.* 5. ea scilicet ratione quia
4 actio de dolo in qua fundatur rescissio cessat vbi contrahenti præiudiciũ non affertur, vt bene alloquitur *Beltramin.* quem allegat *D. Reg. Rou. ibid.* & alias *Rota decisiones* citat hanc opinionem tutando *Mangil. in tract. de euict. quæst. 24. nu. 39.*

Verumtamen in causa liquidationis instrumenti vertente in M. C. V. Inter Guglielmũ Bruscel cõtra Franciscum de Stantione dictum fuit impertinenter agi de hac quæstione, nã domus super qua fuit constitutus cẽsus supponebatur nõ solũ esse affectã simplici obligatione, sed onere fideicommissi: vnde res redditur incapax cuiusuis obligationis. Tota ergo vis in eo stabat vtrũ verba prælegati, seu fideicommissi facti per quondam Petrum Paulum Stantionem prædicti debitoris auum, perpetuum, & reale, an verò personale, & ad tempus importarent fideicommissum?

Ad fundandam contractus validitatem dicebat debitor, prohibitionem alienandi fuisse factam à Petro Paulo auo tribus eius filijs hære-
5 dibus institutis demonstratiuè, quo fit vt ad nepotes extendi nequeat iuxta *glos. magistralem in §. nos igitur auth. de restit. fideicommiss. DD. omnes,* & præcipuè *Bart. in l. filiusfam. §. diui num. 21. & Ias. in 1. lect. num. 109. de legat. 1. Bald. in l. Titius in princ. de liber. & posth. Alciat. in l. liberorũ nu. 7. de verb. signif. Conar lib. 3. var. resol. cap. 5. nu. 4. Peregr. de fideicomm. art. 1. nu. 28. Tiraq. de vtroq. retract. par. 1. glos. 5. §. 1. nu. 19. Rustic. ad l. cum auus lib. 6. cap. 11. nu. 17. ff. de cond. & demonstr. Surd. dec. 125.* cũ *alijs* lata manu congestis per *doctiss. Vinc. Fusar. in tract. de substitut. quæst. 679. nu. 1. Rot. Rom. apud Farinac. decis. 125. par. 1. Camill. de Medic. cons. 19. num. 2. Molin. de Hispanor. primog. lib. 1. cap. 4. num. 11. D. meus Reg. Tapia decis. 56. Sac. Cons. Neapol. num. 2. & 6. Thomas. decis. Rot. Macerat. 23. sub num. 49. & 54. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 4. glos. 25. num. 83. & seq.*

Item prohibitionem fuisse factam
6 filijs ipsis nominatim, ideòquo ipsorum personas non egredi qui est casus propositus *in d. §. cum igitur auth. de restit. fideicom.* ibi *verbis ipsis inuenimus hæredibus demonstratis filijs alienationem interdictam Bart. in l. liberorum num. 5. vers. sed non videtur de verb. signif. Surd. dicta decis. 125. num. 7. Rustic. loc. cit. nu. 18.* cum alijs relatis per *Fusar. loc. cit. num. 4.* idque procedere tàm in vltimis voluntatibus, quàm in contractibus, inuestituris, & priuilegijs ex *Iacobin. de Sanct. Georg. in inuestit. feud. verb. & fœminis num. 3. docet D. meus d. decis. 56. nu. 9.*

Et idem esse si prohibitio sit facta
7 proprijs nominibus expressis filiorũ ac si fuerit concepta per verba relatiua ad filios nominatos, vtpotè si testator dicat *eisdemque filijs vel nepotibus meis quos hæredes instituí, alienationem prohibeo Ias. in l. filiusfamil. §. Diui lect. 2. de legat. 1. Petra de fideicom. quæst. 5. num. 95. Surd. dec. 125. num. 1. & 2. Rustic. d. cap. 11. nu. 18. vers. & quando, Fusar. d. quæst. 679. num. 5. 6. & 7.*

Sed & quod mirabile est etiam si in perpetuum facta fuerit prohibi-
8 tio, si tamen nominatim imposita est certis personis adhuc eorum vitam non egreditur ex *Surd. cons. 123. n. 14. & Menoch. cons. 376. num. 46.* vbi pluribus probat verbum *in perpetuum*
9 hoc casu pro vita durante accipi iuxta

xta *tex.in cap.vlt.de rescript.& in l.1. ff.pro soc.*& sequitur *Peregr. dec.* 133. *num.*22. cum alijs relatis per *Rustic. d.cap.*11.*num.*24.*Fusar.d.quaest.* 679. *num.*7.& 17.

Horum quidem ratio est quia fideicommissum vbi est certa disigna-
10 ta persona etiam si sit identitas rationis de vna ad aliam non extenditur *Surd.d.decis.*125.*num.*7. *Menoch. cons.*1216.*nu.*24.*& seq.*& alios citat *Fusar.loc.cit.num.*14. *Peregr. d. decis.* 133.*nu.*2.*&* 3.

At pro creditore supponebatur instrumentum esse omninò rescindēdum,& bona adhuc sub alienationis prohibitione existere:etenim hæc facta fuit vt ea conseruarentur in familia testatoris, quo casu,& si certis personis nominatim sit facta, ad omnes descendentes extenditur iu-
11 xta *glos.*magistralem *in l. quoties C.de fid icommiss.* & tradit *Bart.in l. pater filium* §.*fundum de legat.*3.*Anton. Padill.in l.voluntas num.*21. *&* 26. *C. de fideicom.Couar.d.lib.*3.*var.cap.*5.*n.*4. *vers.causa igitur*, *Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib* 8. *tit.*2.*num.*20. *& lib.*6 *tit.*14.*num.*23 *Petra de fideicom. quæst.*5.*num.*66. *vsque ad num.* 100. dicens esse communem opinionem, *Mascard.de probat. concl.* 1236.*num.* 78.*&* 92. *Molina de hispan.primog. cap.*4.*num* 29.*Peregr.de fideicom.art.* 1.*num.*28.*& art.*11.*num.*54. *Rustic. d.cap.*11.*nu.*19. *Cacheran. dec.*49. *nu.* 5.*&* 6.*Capic.dec.*108.*nu.*3. *vbi n.*17. refert sic fuisse iudicatum, quos & alios refert,& sequitur *Vinc.Fusar.loc. sæpe cit.num.*13.*Rot.Rom.apud Farin. decis.*143.*num.*1.*tom.*1. Ratio huius
12 conclusionis est quia vbi conseruatio bonorum in familia est causa prohibendi alienationem, tunc eadē militat in nepotibus cæterisque descendentibus,ac in filijs:ideoq; fideicommissum efficitur reale, & perpetuum ex *Bart. in d. l. Pater filium* §. *fundum num.* 2. *de legat.* 3. cum alijs consideratis per *Capic.d. decis.*108.*et Rustic.d.cap.*11. *nu.*19. subdentē *nu.* 21. quod licet *text. in d.* §. *nos igitur* hoc etiam casu disponat fideicommissum non extendi vltra quartum gradum,id tamen intelligitur nisi aliter cōstet ex mente testatoris qui voluerit etiam illum gradum trāscēdere *Couarr.d.cap.*5.*num.*4. *Suarez in l. quoniam in prioribus C.de inoff.testam. Molin.d. lib.*1. *c.*4.*nu.*30. *& alij* quos ipse allegat.

Huiusmodi autem coniectura desumitur præcipuè ex natura rei fidei-
13 commisso subiectæ, iuxta exemplum positum per *Glos.& Cinū in d. l. quoties ab omnibus C.de fideicomm.* vnde mirabiliter ad propositum nostrum notat *Ludou.Rom.in l.si quis filiū*§.*fin. de acquiren.hæredit.* quem allegat *Capic.loc.cit.nu.*4.quod prohibitio,quæ alias ad hæredem hæredis non extēderetur, si tamen imposita sit rei ad quam testator affectionē habuit, veluti domui, vel sepulchro quod fuit maiorum,tunc certè extenditur de persona ad personam,sequitur *Ias.in l.filius familias* §.*Diui lect.*2.*nu.*147. *de legat.*1.*Fusar. loc.sæpius cit. nu.*28.

Sed replicabatur pro debitore rationem conseruandi bona in familia
14 ad personas in prohibitione nō cōprehensas nullatenus extendi, vbi hæc fuit facta personis nominatim, licet eadem videatur in omnibus ratio vt post *Imol. Crot. & multos alios* notat *Fusar.loc. cit. num.* 14. Rursus quando est restricta ad certas personas, & ratio conseruandæ agnationis ad eas possit referri, vnde testator nō dispositiuè videatur rationem cōseruationis bonorum in descēdentibus assignare,quo casu fieret extensio fideicommissi de persona ad personam
15 vt per *Farinac.dec.*200. *num.*20. *& seq.*

& seqq. par. 1. 1. Sed continuatiuè, & illatiuè, tunc enim non extenditur vltra personas quibus fuit facta prohibitio *Bart. in d. l. Pater filium* §. *fundũ de legat.* 3. *Pereg. de fideicommiss. art.* 11. *num.* 56. *Petra d. quæst.* 5. *num.* 46. verba enim fideicommissi de quo in præsenti agebatur hęc erant *Voglio che sempre, & in perpetuum detti beni siano in dominio de detti miei figli, & heredi, & di loro figli legitimi, & naturali, &c.* & sic conseruatio bonorum ad filios, & nepotes restricta est, ideoque vltra eos non est licita extensio, vt post *Riminald. iunior. Berrett. Petra, & alios* notat *Fusar. loco sæpius citato num.* 15. Cuius argumentationis vis mirè admodum augetur ex dictione
16 illa *detti*, seu *predetti*, quæ est relatiua ad filios tantum, quo casu nec etiam dispositio vltra eos extenditur *Peregr. de fideicom. art.* 11. *num.* 55. *Petra d. q.* 5. *num.* 26. *Fusar. q.* 678. *nu.* 10.

Et demum dato quod in fideicõmisso prædicto essent inclusi nepotes, & successiuè ipse Franciscus Antonius cum post eum nemo superfit cuius fauore facta fuerit prohibitio,
17 liberè posset alienare bona prædicta fideicommisso subiecta *l. cum Pater* §. *libertis ff. de leg.* 2. *ibique Bart. Bald. Paul. de Castr. & alij DD.* & probatur etiam *in l. quoties, & ibi Bald. C. de fideicomm.* quod adeo est verum, vt nec ipse alienans valeat reuocare alienationem à se factam *Castr. cons.* 454. *in fine lib.* 1. *& Fusar. de fideicomm. alien. probib. quæst.* 735. *num.* 3.

Non fuit hæc controuersia meo tempore nec adhuc, vt audiui, decisa.

SVMMARIVM.

1 *Forma censetur inducta quoties statutum inducit aliquid de nouo cũ certis designationibus.*

2 *omissa etiam in minima parte vitiat actum.*

3 *Voluntas non trahitur ad incognita.*

4 *Mandatum speciale debet continere potestatem iurandi in animam constituentis.*

5 *Mandatũ speciale dicitur quod datur ad certam designatam causam, & personam.*

6 *Clausula generales non supplent defectum potestatis iurandi in animam constituentis.*

7 *Contumax æquè dicitur non comparens ac nulliter comparens.*

8 Bart. *distinctio* in l. filiusfamil. nu. 9. ff. de donat. *ab omnibus amplectitur, sed de veritate num.* 9.

10 *Mandato speciali opus est ad petendam in integrum restitutionem.*

11 Tiraquell. *doctrina* de ll. connub. Glos. 7. num. 109. *commendatur.*

12 *Mandatum generale cum libera habet vim specialis.*

13 *Voluntas subsequens sufficit ad constituendum procuratorem, etiam ex actu nullo.*

14 *Ratificatio mandati habet vim specialis.*

15 *tacita operatur conualidationem gestorum, etiam in his, quæ requirunt speciale mandatum.*

16 Speculator in tit. de procurat. §. 4. *declaratur.*

17 *Mandatum specialissimum, & indiuiduale quod dicatur.*

18 Ritus 166. M.C.V. *declaratur.*

19 *Iuramentum dum non est obligatoriũ, venit in mandato generali.*

20 *Mandatum speciale ad iurandum tũc requiritur, quoties lex desiderat proprium iurare debentis iuramentum.*

21 *Generale comprehendit etiam lites futuras, vbi agitur de modico præiudicio.*

Quodam

Quodnam dicatur speciale mandatum in terminis Pragmaticæ 7. de liquidatione instrumentorum?

CAPVT LXXIII.

PEr Regni *Pragmaticam Sanctionem, quæ est 7. sub rub. de instru. liquid.* statutum est, vt debitor infirmus citatus super tenore instrumenti publici, teneatur trāsmittere fidem infirmitatis, & insimul constituere procuratorem cum speciali mandato, ad allegandum eam exceptionem, & respondendum super tenore instrumenti.

Hinc mandatum præsentatum in Mag. Cur. Vic. per I. V. D. Bartolomeum de Marinis ad allegandum infirmitatem Illustr. Principis Auetranæ citati ad instantiam Magnifici Cæsaris Lubrani Baronis Celliatum pro summa ducatorum nouem mille, ex duobus dicebatur esse reijciendū. Primò quoniam stipulatum fuit ferè per annum ante citationem. Secundò eo, quod non erat speciale ad hanc causam.

Et ad fundandum Primum, ponderabantur pro creditore verba *Pragmaticæ*, ex quibus clarè colligitur constitutionem procuratoris ad allegandum, & proponendum exceptionem infirmitatis esse faciendam simul, & eodem tempore quo transmittitur fides infirmitatis: sunt enim, *Che quando alcuno sarà citato super tenore instrumenti, & si ritrouarà fuori di questa Fidelissima Città infermo, debbia inuiare fede authentica della sua infirmità nel modo che s'è fatto per il passato, & giontamente con inuiare detta fede, debbia constituire vn procuratore speciale, il quale possa in suo nome comparire in detta Gran Corte.* Quæ pragmatica cum loquatur per modum præsentis temporis, & actuum coniunctionem desideret, idest procuratoris constitutionem, & fidei in
1 firmitatis transmissionsm, videtur inducere formam: nam quoties statutū inducit aliquid de nouo cū certis designationibus, siuè modificationibus, quidquid ibi exprimitur reputandum est pro forma, *vt per Dec. cons. 344. in princ. Ancharan. cons. 241. & alios per Muscatell. allegatos in sua praxi par. 3. 1. par. principal. gloss. nomi-*
2 *net num. 20. Cacher. decis. 126. num. 11.* at formæ omissio in qualibet parte etiam minima vitiat totum actum, *l. Iulianus §. si quis ff. ad exhiben. Rot. Roman. in nouiss. collect. per Farinac. decis. 30. num. 3. par. 1.* etiam in actu fauorabili, vt tradit *Bald. in l. testamētum non ideò C. de testam. quem & alios refert Frecc. de præsent. instrum. par. 5. num. 11.*

Et cōfirmatur, quia voluntas Principis cōstituentis ex huiusmodi mādato stipulato non solùm ante ipsam
3 citationem, sed quod magis est, antequam cessisset dies solutionis, ad huiusmodi iudicium de nouo superueniēs, & incogitatū referri non poterat, prout aliàs eleganter considerauit *Cōsultus in l. mater decedens vers. cæterum* ibi; *Nec enim quæ ex testamēto adijt, quod putat valere, repudiare legit mam hæreditatem videtur, quam quidem nescit sibi deferri ff. de inoffic. testam.* quem *text.* exornat *Afflict. dec. 53.*

*decif.*53, cum de rebus futuris quis cogitare non præfumatur, *Boer.decif.* 147. & plura alia ad materiam cumulat *Peguera decif.*146.

Et quoad fecundum,quia defiderat fpecialem poteftatem in perfonā procuratoris ad comparendum, & præfentandum fcripturas,& allegandum exceptiones, ibi; *Debbia conftituire vn procuratore fpeciale.* At mandatum præfentatum, quod tantùm genericè tribuit procuratori facultatem comparendi aduerfus liquidationes inftrumenti,generaliter nō facta mentione huius liquidationis;
4 non dicitur fufficiens, neq; fpeciale, quia fpeciale dicitur cum datur ad certam defignatam caufam, & perfonam,prout formaliter ponit *Speculat. in titul. de procurat.* §. 4. *num.*11. & in fimili materia teftamenti docet *Couarr.de teftamen.* 2.*par. rubr.* & *Speculatorem* fequitur poft alios *Salicet. in l.* 1. *nu.*5. *C. etiam per procurat. cauf.in integr.reftit.agi poff.*

Tertiò, quoniam mandatum debebat continere poteftatem iurandi
5 in animam conftituentis *ad tex. in cap. qui ad agendum, in fine de procur. in* 6. eo quod debitores interrogati fuper tenore inftrumenti, debēt præuio iuramento refpondere iuxta formam traditam per *rit.* 166. & tamen pragmatica fupradicta requirit,quod
6 procurator agere teneatur omne id quod fuus principalis, & claufulæ generales appofitæ in mandato talem defectum non fupplent *ex tex. in d.c.qui ad agendum*.

Ex quibus dicebatur Principem
7 omnino effe habendum vti verum contumacem, cum par fit caufa non comparentis, & nulliter comparentis, *l.*2.*de author.tutor. Vant.de nullit. tit.de nullit. ex defectu inhabilitatis mandati num.*121.

At pro parte Illuft.Principis Auetranæ refpondebatur in huiufmodi hęfitatione attendendam effe mentem *Pragmatica*, & finem legislatoris: hęc enim circa duo verfantur nempè prouidere actori, & Fifco, vt habeant legitimam perfonam cum qua procedi poffit, fufficienter inftructā, eo quod prifcis temporibus ante illius legis promulgationem,debitore exiftente infirmo fupercedebatur in caufa, donec ipfe perfonaliter poffet comparere, nec non prouidere reo infirmo, vt poffit iura fua proponere per procuratorem in hoc iudicio, quod antea non concedebatur. Vtrumque hoc confequitur ex mandato in actis deducto, ergò fatisfactum eft pragmaticæ, actus validitatem non quidem temporis defideranti: non enim funt attendenda verba legis,fed ipfius mens,& intellectus, *l.fcire leges, ff. de legib.vbi DD.*

Et ad fecundum, quod ad hoc vt dignofcatur, an fpeciale mandatum debeat exprimere caufam
8 in genere, vel in fpecie, recurrendum eft ad doctrinam *Bartoli*, quem ad hoc omnes fequūtur *in l.filiusfamilias num.*9. *ff. de donat.* nempè quod aut mandatum requiritur ad fauorem mandantis, & tunc fufficiet expreffio caufæ generalis, aut verò requiritur ad fauorem aduerfarij, vt fciat an conftituens intellexerit de fua caufa, ne fortè aliàs negaret dicendo talem procuratorem non conftituiffe ad illam, & tunc requiritur expreffio caufæ fpecialis, *Bartolum* fequuntur *Bald.in l.*1.*num.*2. *C. etiam per procurat cauf. reftit.in integr.Alberic.n.*1.*Salicet.n.*3. *Angel.nu.*1. *Paul.de Caftr.nu.* 1. Idem *Bal.in l.illud n.*1.*ff.de minor. Iaf. in l.* 1.*nu.*13.*ff.fi quis in ius vocat.non ie r. Alex.de cōmuni cōf.*189.*n.*8.*lib.*7.*D c. cōf.*20.*n.*4.*lib.*1.*Crauett.conf.*126.*n* 6.

Vu *lib.*1.

lib. 1 *Mynsing. obseru.* 26. *nu.* 3. *cent.* 2. vbi de cõmuni, *& Vant. de nullit. tit. de nullit. ex defect. inhabilit. mandat. nu.* 96. *Couar. lib.* 1. *var. c.* 6. *num.* 2. *Rolan. conf.* 26. *vsque ad nu.* 35. *lib.* 2. *Grat. conf.* 159. *n.* 6. *lib.* 2. *Cassador. dec.* 1. *n.* 3. *de procurat. Bertaz. conf. crim.* 407. *in princ. lib.* 2. *Menoch. conf.* 260. *n.* 9. *lib.* 3. *Surd. conf.* 245. *nu.* 37. *lib.* 2. *Bimius conf.* 219. *n.* 31. *lib.* 2. *& cõs.* 219. *nu.* 4. *&* 5 *lib.* 3. *Honded. cõs.* 86. *nu* 39. *lib* 2. *Berou. quest.* 33. *n.* 10. *Riminal. iun. cõs.* 203. *n.* 58. *lib.* 2. *D. Reg. Valenzuela cõs.* 88. *n.* 85. iudicatũ fuisse dicit *Alberic. d. n.* 1. *& Fulgos. in ead. l.* 1. *n.* 2. quãdo mandatũ est iã factũ, dicit esse admittendum. Inde applicando terminos distinctionis dicebat Aduocatus Principis, quod pragmatica desiderat mandatum speciale, non quidem in fauorem actoris, cuius commodo magis esset prospectum per contumaciam debitoris, quam ex comparitione ipsius. Ergò dicendum est per eam fuisse prouisum debitoribus infirmis non valentibus aliter iura sua pponere, & se defẽdere, & pinde sufficere expressionẽ causæ in genere, iuxta primũ distinctionis mẽbrũ.

Sed hæc respõsio pace Aduocatorũ Principis mihi nõ satisfecit: quãdoqdẽ certũ est, pragmaticã voluisse principaliter fauere creditori, obuiando dilationibus debitorũ, qui vt plurimũ sub colore infirmitatis deludebãt creditores, reddẽdo immortales causas liquidationis instrumẽtorũ, quæ tàm celerẽ expeditionẽ requirunt. Vnde aptior est, & quidem securior meo
9 sensu distinctio *Baldi in l. sed si quis* §. *quæsitum num.* 18. *ff. si quis caution.* quod vbicunque lex requirit speciale mandatũ, respiciendũ est, an constituens agat de iuris sui persecutione, & tunc nõ requiritur expressio causæ, & personæ, sed sufficit, quod qualitas causæ exprimatur in genere: si verò agatur de iuris renunciatione, & tunc vtriusque expressio requiritur, vnde *Tiraquell.* singulariter admodum suo more
10 *de ll. connub. glos.* 7. *num.* 109. in puncto docet, quod quamuis ad petendum in integrum restitutionem speciale mandato opus sit, *l. illud* §. 1. *de minor. glos. cap. scissitata, & ibi Abb. de in integr. restit. Farinac. decis.* 53. *num.* 1. *post cons. crimin.* nec sufficit si constituens dicat se constituere talem procuratorem in omnibus causis in quibus requiritur speciale mandatum, tamen si dicat
11 se constituere ad petendum in integrum restitutionem cum opus fuerit, sufficiens est mãdatũ etiã si nõ dicat in tali causa, & hãc esse cõmunẽ sentẽtiã quã seqtur dicit *Sfort. Odd. de in integ. rest. p.* 1. *q.* 31. *ar.* 14. Quæ doctrina decidit sanè casum nostrum, in quo constituitur Bartolomeus de Marinis ad comparendum in Mag. Cur. in causis liquidationis instrumentorum ad instantiã cuiusuis creditoris, & ad allegandum omnes, & quascunque exceptiones, & præsentandum scripturas infirmitatis, &c.

Rursus dicebam, quod mandatum
12 prædicti Bartolomei erat generale cum libera, quod habet vim specialis *dicto capit. qui ad agendum de procurat. in* 6. *l. procurator cui, & l. mandato generali, & ibi Bar. de procur. Farin. d. dec.* 53. *nu.* 2. vbi plures concordantes adiungit *eius Additionator*.

His accedat mandatum huiusmodi esse roboratum subsequenti voluntate Principis, dum in pede citationis super tenore instrumenti sibi intimatæ institit stante sua infir-
13 mitate, intimari dicto suo procuratori; quæ quidem voluntas sufficit sic declarata ad cõstituẽdũ procurarorem etiam ex actu nullo, *vt per glos. in clement.* 1. *in verb. ex literis de pro-*

de procurat. D. Reg. Rouit. in comment.
14 *ad pragm. Regni in rubr. de procurat. num.* 51. ex quo actu saltem sequitur ratificatio mandati, quæ vim specialis habet, *Dom. Borrell. tomo* 1. *decis. vniuers. titulo de procurator. num.* 239.
15 imò tacita ratificatio operatur conualidationem gestorum etiam in his, quæ requirunt speciale mandatum, doctrina est *Geminian in c. qui ad agendum de procurat. in* 6. quã refert *Alex. Trètacinq. var. resol. lib.* 3. *c.* 4. *n.* 12. *& post multos Surd. cõs.* 43. *n.* 15. *& cons.* 60. *n.* 14. *Schrad. de feud. p.* 6. *c.* 3. *nu.* 12. *Greueus lib.* 1. *pract. cõclus. Camer. Imper. concl.* 47. *num.* 13.

16 Neq; doctrina Speculatoris à parte allegati negotium facit: nam potius contrarium tenet dum dicit, mandatum speciale fieri cum expressione causæ generalis, *& DD. per Salicet. allegati* loquuntur in specie *textus in l. si quis mihi bona* §. *iussum, de adquir. hæredit.* scilicet, quando fit mandatum ad adeundum hęreditatem, quod satis diuersum est, eo quod aditio hæreditatis potest damnum afferre adeunti, & propter tale periculum requirit lex, quod indiuidualiter constet de voluntate volentis adire, ideòq; non admittitur mandatum nisi cum expressione causæ, & personæ. At in casu nostro periculũ esset solum si actus contentus in mandato non adimpleretur per procuratorem: nam reputaretur Princeps contumax, & incideret in pœnam periurij. Ergò dubitandũ non est de volũtate ipsius.

Veritas enim ea est, quod quando lex requirit expressionem causæ, & personæ, tunc dicitur requiri man-
17 datum cuiusdam tertiæ speciei inter generalem, & specialem, quod *Baldus* appellat specialissimum, indiuiduale, & singulare, *in d. l.* 1. *nu.* 2. *C. etiã per procur. caus. in integr. restit. Natta cons.* 673. *num.* 17. *lib.* 4. & eleganter ad propositum colligitur ex traditis per *Rot. Rom. dec.* 779. *n.* 4. *&* 5. *inter collect. per Farinac. nouiss. par.* 2.

Ad tertium obiectum circa potestatem iurandi in animam consti-tuentis deficientem in mandato ex
18 pluribus satisfieri dicebatur. Et Primò, quia Ritus re vera desiderat creditoris iusiurandum in actu interrogationis; nàm debitoris esset frustratorium, cum ipse iurauerit in instrumento. Idque suadetur ex verbis ritus, ibi; *Et facta responsione per debitores, si non probauerint suas exceptiones, teneantur ad pœnas iuramentorũ in instrumẽto cõtentas*; ad quid ergò aliud iuramentum? Secundò dato millies, quod debitor iuraret, tamen huiusmodi iuramemtum est nullius præiudicij, ex quo debitor nullam contrahit obligationem, sed contractam persoluit, & ideò siue neget, siue fateatur debitum, semper carceribus mancipatur nisi com-
19 pareat sacculo parato, *Dom. Regens Rouit. ad pragm.* 4. *de instrum. liquid. num.* 42. Tertiò dum iuramentum non est obligatorium, venit in generali potestate facẽdi omnes, & quoscunque actus *Grat. cons.* 159. *num.* 8. *lib.* 1. Quartò hoc defectũ quatenus talis esset, respiceret actum interrogationis tantum: at verò cum de exceptionibus, & scripturis præsentatis agitur validum est, quia vtile per inutile in diuiduis non vitiatur, *vulg. iurib.*

Ego proprius ad rem accedendo respondebam, præsentem obiectionem tollendam ex *doctrina Carau. ad*
20 *rit.* 228. *nu.* 20. vbi docet, quòd tũc requiritur speciale mandatũ ad iurandum, quoties lex specificè desiderat proprium iurare debentis iuramentum, veluti in casu *Constitutionis Regni statuimus, de offic. Magist. Iustitiar.*

ubi ad iurandum de perhorrescentia dicit constitutio debere præstari corporale iuramentum; at cum simpliciter fit mentio de iuramento, potest per alium præstari ex clausulis generalibus mandati.

Minus obstat Quartum, nam mandatum expressè loquitur de causis futuris liquidationis instrumentorum, ibi; *Et omnes, & quascunque alias scripturas tàm publicas, quàm priuatas aduersus liquidationes instrumentorū liquidandorum ad instantiam quorūcúque eius creditorū.* Et quamuis constituēs fuisset loquutus verbis generalibus, dicēdo tantùm aduersus liquidationes instrumentorum, adhuc cōprehēderet liquidationes futuras, ex quo agitur de modico præiudicio, *Alex. ad Bar. in l. dãni infecti §. si it, qui verb. futuras ff. de dãn. infect. Put. dec. 37. lib. 3. Verall. dec.* 300. *lib.* 2. & alias Rotæ decisiones ponunt *Mantic. & Steph Grat.* quas sequitur *D. Reg. Rou. in d. rub. de procur at. num.* 61.

Ex quibus Mag. Cur. censuit comparitionem prædicti procuratoris ritè, rectèq; processisse, & proinde admittendam. Sed tamen controuersia hæc in causa fuit, vt Regiū Collaterale Consil. ad huiusmodi obuiandas controuersias post hæc scripta ederet pragmaticam sanctionem *sub die* 21. *Ianuarij* 1632. *vbi cap.* 8. statuitur mandatum requisitum in tali casu debere cōtinere specialissimam expressionem causæ, & personæ de qua agitur.

SVMMARIVM.

1 *Causa præiudicialis prius terminari debet.*

2 *Incidens, seu emergens assumit naturā causæ principalis.*

3 *Doctrina* D. Regentis Caroli de Tapia *commendatur.*

4 *Decisio Regij Collateralis Consilij.*

Appellationem interpositam à decreto Mag. Cur. Vicariæ quod expediatur citatio super tenore instrumenti non esse admittendam.

CAPVT LXXIV.

Admisso, vt in precedēti dictum est, procuratore Illustr. Principis Auetranæ in præsenti causa liquidationis instrumēti, excepit de nō nullis, tùm ordinem, cum etiam iustitiæ causam concernentibus. Et Primum quoad citationem super ipsius tenore, dicebat nullam esse vtpotè expeditam pendente relatione facienda in Sacro Consilio super appellatione interposita per ipsum Principem à decreto, quod expediantur citationes, facto prius per eamdem Curiam super requisitoria eidem intimata. Nulli enim dubium est, quod appellatione pendente, nihil est innouandum, *vulg. iurib.* & licet natura huiusmodi iudicij exequutiui liquidationis instrumenti appellationem, seu supplicationem non admittat, nisi cum requisitis traditis per *Ritum Magn. Curia Vicariæ, & per Regiam Pragm.* 9. §. 7. *sub tit. de offic. Magistr. Iustit.* adhuc videbatur esse admittendam in præsenti. Tùm quia iudicium est ciuile.

nile. Tum etiam quia hoc primum
1 adeò est secũ lo præiudiciale, vt decisio secundi pẽdeat ab eo tanquam illi præambulum, ideoq; omnino supersedendum in secundi determinatione, donec primum diffinitiuè determinetur, prout eleganter respõdet *Summus Pontifex in cap. super eo, il primo, de appell.* ibi. *Et si principalis causa sine illa terminari non poterit, ei nihilominus supersedeatur.* vbi *glos. in verbo & si principalis causa,* ibidemq; *Francus num.* 8. articulum disputat in causa connexa cum principali, quando tamen connexitas est talis, quæ præiudicet causæ principali, dicit *num.* 9. *in fine,* esse supersedendum, ita intelligẽdo doctrinam *Innocentij*, & benè determinat *Bald. in l. edita in 1 lect. C. de edendo.* Videbatur ergò esse omninò supersedendum, & expectandus exitus dicti verbi faciẽdi, in quo maximè intererat Principis audiri ciuiliter, cum tale sit huiusmodi incidens, vt diximus.

Verum enimuerò quamuis huic
2 obiectioni non esset satisfactum per Aduocatum actoris, tamen respõderi poterat, quod hoc incidẽs, seu emergens debebat assumere naturam causæ principalis, ita quod eadem summaria cognitione quã tractatur vna, debebat & alia tractari, prout docuit *Bart in extrauag. ad reprimendum in verb. summariè nu.* 22. *Ias. in l.* 2. *nu.* 5. *in fin. C. de edict. Diu. Adrian. toll. Dec. in cap. pastoralis num.* 4. *in fin. de appell.* ideò si statutum dicat, quod in causis damni dati stetur iuramento damnum passi, tunc omne id quocunque modo tangens causam illã, debet per iuramentum terminari, quod latiùs prosequitur *Menoc. de arb. Iudic. lib.* 1. *quæst.* 45. *num.* 9. *& seq. Lancellott. de attent. cap.* 12. *limit.* 8. *num.* 9. *Rota diuers. decis.* 245. *num.* 5. *par.* 1. vbi decisum fuit, quod prohibita appellatione à sententia lata in iudicio, censetur etiam prohibita ab omni eo, per quod peruenitur ad dictam sententiam, modò causam principalem attingat, eamq; opinionem sequutum fuit Sacrum Consilium teste *Vinc. de Franch. decis.* 513. nosque latiùs diximus in *cap.* 15. Præter quas rationes habemus etiã controuersiam in puncto decisam ab eodem Sacro Consi-
3 lio, vt refert *communis Præceptor Dominus meus Regens Carolus de Tapia in tit. de liquid. instrum. lib.* 4. *Iur. Regn.* vbi inquit, *quod licet in requisitoria causa ciuilis sit, quando autem decernitur, quod expediatur citatio super tenore instrumenti sit criminalis, mutando naturam, & amplius non admittitur procurator.*

Sed tamen licèt hæc vera sint, noluit Mag. Cur. super his suum interponere iudicium, aderat namq, conflictus plurium supplicationũ spectabilis Præsidis Sacri Cõsilij pro parte Principis, quod seruaretur Regia decretatio de verbo faciẽdo, & pro Lubrano plurium decretationum Regij Collateralis Consilij, quod procederetur in causa seruata forma Ritus; ideò iniunctum fuit vtriq; parti, quod adirent Regium Collaterale Consilium, à quo expectaretur nouissimè in hoc resolutio, cum qua posset Magna Curia, vel procedere in causa liquidationis iuxta Lubrani instãtiam, vel verbum facere in Sac. Cons. iuxta petitionem Principis.

4 Demùm ad relationẽ eiusdem Domini mei fuit in eodẽ Collaterali determinatum ad fauorẽ Lubrani, quod procedatur ad vlteriora in causa liquidationis instrumenti, circumscripta relatione fieri ordinata in Sacro Consilio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Mutuum palliatum præsumitur, quoties pecunia soluitur anticipatè.*

2 *Vsurarius præsumitur contractus speciei, qui postea reducitur ad pecuniā.*

3 *Vsura est lucrum exigere ex ea re, cuius periculum penès debitorem semper fuit.*

4 *Contractus emptionis specierum vulgo dictus* alla voce, *iure communi, & municipali permissus est.*

5 *Interesse quantiplurimi ob moram debetur per non consignantem rem venditam.*

6 .. *succedit loco rei.*

7 .. *ex mora debetur, & si non sit promissum.*

8 .. *semper crescit vsque ad sententiam, & illius executionem.*

9 .. *diuersimodè taxatur.*

10 *Instrumentum exequi debet tàm pro sorte principali, quàm pro interesse.*

11 *Interesse quātiplurimi aliud est extrinsecum, aliud intrinsecum.*

12 Text. in l. vnica C. de sent. quæ pro eo, quod interest, *nihil derogat iuri digestorum.*

13 *Interesse quantiplurimi extrinsecum non debetur in venditione specierum.*

14 .. *extrinsecum non venit in contractu emptionis etiam in solito negotiari.*

15 Bart. in l. vnica C. de sent. quæ pro eo, quod inter. *declaratur.*

16 *Interesse quantiplurimi extrinsecum plura requirit, ad hoc vt tuta conscientia exigi possit.*

17 *Lucrum cessans debet esse paratum, promptum, & certum, ad hoc vt pariat interesse quantiplurimi.*

18 *Confessio debitoris in materia vsurarū non probat requisita ad illarum exactionem.*

19 *Lucrum cessans non nisi præuia creditoris protestatione exigi potest.*

20 *Interesse quantiplurimi non debet esse excessiuum, vt exigi possit.*

21 *Lucrum excessiuum quodnam dicatur.*

22 *Praxis Sacri Consilij circa taxationē lucri, vel damni.*

Interesse quantiplurimi regularitèr non deberi ex lucro extrinseco proueniente ex negotiatione in venditione specierum, citra vsuræ vitium.

CAPVT LXXV.

CVM videret Princeps Auetranæ esse omninò tractandū in Mag. Cur. de instrumenti liquidatione, opposuit illud esse vsurarium, & feneratitium. Et quidem supponebatur in facto pretium olei emptum à Cæsare Lubrano anticipatè solutum, prout communiter dicitur *alla voce*, fuisse de partium consensu æstimatum ad rationem ducatorum duodecim pro qualibet salma, ob cuius cōsignationem in tempore non secutam, asseritur in instrumento, Cæsarem ipsum multa dāna esse passum, & præcipuè habito respectu ad alias olei quantitates tunc temporis per ipsum Venetijs venditas deducto omni periculo, & expensa ad rationem ducatorum viginti cū dimidio pro qualibet salma, ad quam facto calculo Princeps remansit debitor in ducat. 4541. in vno instrumento, & in alio in alijs ducat.

ducat. 4940. vndè apparebat interesse capitalis ducatorum 5872. solummodò spatio mensium octo ascēdisse ad summam ducatorum 3572.

Ideòque dicebatur contractum esse ex pluribus vsurarium. Primo quoniam in vtroque instrumento datur pecunia anticipatè pro consignatione olei facienda de mense Nouē-
1 bris 1626. Hæc anticipata solutio in pecunia est virtuale, seù palliatū mutuum, *Nauar. de vsur. nu.* 4. *Bannes ad D. Thom. secunda secundæ quæst.* 78. *col.* 3. *vers. secunda limitatio, Reginald. tom.* 1 *for pœnit. vers. de vsu autem in quarto casu, Bonacin. de cōtract. disp.* 3. *quæst.* 2. *punct.* 4. *nu.* 20. *vers. siue tamen non sequitur*. Secundò fuit promissa cōsignatio secundum vocem Ostuni, sed sumptibus Principis paciscitur oleum esse transmittendū in posturis Lubrani in Terra Cæliarū, qui sumptus vecturæ ascendebant ad summā ducatorum mille, ideò contractus efficitur vsurarius, *Farinac. tom.* 5. *prax. crim. q.* 163. *n.* 105. Tertio à principio fuit pecunia soluta pro consignatione olei ad tempus, deinde receditur à contractu speciei, & contractus ite-
2 rum reducitur ad pecuniā, hæc præsumptio est vsuræ, & mera vsura *Menoch. de præsumpt. lib.* 3. *præs.* 122. *num.* 115. *Farinac. d. quæst.* 163. *nu.* 85. & in casu præsenti aliud maius vitium cōsiderabatur; nàm redacto demum dicto contractu ad pecuniam, adhuc Lubranus recepit frumētum, & oleū, sed tamen pretium voluit æstimari ad minorem rationem quā ipse exegit, & emit. Et tandē nam primus cōtractus non fuit emptionis, & venditionis, sed Princeps promisit solūmodò oleum consigare secundum vocem Ciuitatis Ostuni in mēse Nouembris 1626. vnde consequi videbatur Lubranum non posse lucrum exigere illius rei, cuius possessionem, & dominium adhuc nactus non fuit, & cuius periculum semper penès Principem remāsit, quo casu sufficere debet creditori, si pecuniam habet solutā vna cum interesse, nec petere potest extimationem rei promissæ cum lucro, siue fructu, prout communiter teneri asserunt *Alex. cons.* 121. *lib.* 4. *Decian. cons.* 2. *num.* 35. *lib.* 1. *Bimius cons.* 15. *num.* 15. *lib.* 1. *Anna allegat.* 42.

At pro Lubrano respōdebatur. Primo non esse vsurarium, nec improbatum emere frumentum, oleum, siuè alias
4 species quascunque *alla voce*, vt in Regno dicitur, eo quod etiam de iure communi permissum est emere, aut vendere, quæ nondum nata sunt, ad *tex. in l. nec emptio de contrah. empt.* & in Regno Siciliæ practicatur dare pecuniam ad metam, *Mastrill. decis.* 245. *num.* 26. & 27. & idem est, quod emere pro pretio posteà communiter currēte; nàm alias certificato pretio ab initio, contractus esset vsurarius, vt probat idem *Mastril. dec.* 106. *num.* 8. 9. 30. & 45. qui punctualiter *num.* 12. exemplum posuit in emente frumentum in herba eodem modo. Et propterea cum inde adueniente tempore solutionis, seù potius consignationis olei promissi, certum erat Cæsarem non esse creditorē ampliùs pecuniæ, sed rei consignādæ, scilicet olei, cuius consignatio dum effectualiter facta non fuerat, subsequitur ob moram per debitorem contractam
5 deberi interesse quātiplurimi: etenim illud debetur per non consignantem rem venditam, vt post *Rotam Genuæ decis.* 211. *num.* 1. notat *Mastrill. decis. Sicil.* 16. *num.* 8. & ad præstandum interesse prædictum cogi posse de iure, ex *Ossasc. decis.* 129. *num.* 16. *Ruginell. practic. quæst. cap.* 20. *num.* 9. affirmat *Gratian. discept. forens. cap.* 852. *nu.* 36.
6 postquam tale interesse quātiplurimi succedit loco rei, *Surd. dec.* 267. *nu.* 7. & *decis.*

*& decif.*306.*num.*7. *Rota Genua decif.* 177.*nu.*4.ſequitur *Amat.decif Ancon.* 24. *ſub num.* 17. & ideò præſtandum eſſe comprobat *Surd. decif.*306.*nu.*7. Hinc eſt, quod tam ob conſignationem non factā de frumento præſtando, ad intereſſe quantiplurimi condemnatum fuiſſe debirorem, affirmarunt *Surd.decif.*81.*& Giurb.decif.* 115. quàm etiam pro conſignatione olei promiſſi aliter non facta in tempore deciſum tradunt *Rota Genua decif.* 211.*& Amat. in d. decif* 24.*num.*13. Ex quibus omnibus deſumitur tale intereſſe omnino deberi creditori. Sed cum intereſſe quantiplurimi ex mora proueniens tacitè reſultans
7 ex contractu, & ſi ſpecificè promiſſum non fuerit, vt quoque probat *Ant. de Ballis vbi ſupra num.*33.ſemper enim
8 currit *Surd.d.decif.*267.*num.*7.immò ſemper creſcit vſque ad ſententiam, ac illius executionem, *l.ratio* §.*cum per venditorem de action. empt. l.in fideicommiſſo in princ.de vſur.Bart.in l.*3.§.*in hac actione nu.*3.*ff.commodati*, *Surd. decif.*81.*in fin.* cum alijs relatis per *Stephan. Gratian. diſceptat.forenſ. tom.*2.*cap.*243.*nu.*76.*&* 77. *Maſtril.*
9 *d.decif.*16.*num.*8.*Giurb.d.decif.*115.*in princ.* cuius taxatio, vel per communem extimationem fieri debuerat, vt per *Maſcard.de probat.concluſ.*931.*à num.*18.*cum ſeq.* vel per iuramentum partis ſi ita conuentum fuiſſet; idem *Maſcard. concluſ.*635.*nu.*35. *Muta deciſ.Sicil.*42.*ſub num.*4. vel per Iudicis arbitrium *Rota Genua decif.* 117. *Borgn. decif.*13.*par.*2.*num.*65.*&* 68. vel demum per ambarum partiū conſenſum vt idem *Borgn.* aduertit *ib d. num.* 38. quemadmodum fuit obſeruatum in caſu prædicto fuiſſe tale intereſſe inter partes ipſas taxatum, & liquidatum, & tam de capitale, quàm de intereſſe promiſſa ſolutio in pecunia intra certum tempus iam elapſum. Nec improbata videtur talis conuentio, nam alias fuiſſe de tali intereſſe quātiplurimi tranſactum inter partes teſtatur *Rota Auenion.decif.* 187.& per Senatum admiſſa. Ex quibus videbatur rectè omnia proceſſiſſe abſque labe vſurariæ prauitatis. Quapropter dum de executione inſtrumenti capitalis, & de intereſſe agatur non eſſe potiùs ordinariè, quā executiuè agendum, ita *Ballis vbi ſupra num.*33. *verſ. contrariam partem*, *Giurb. d.decif.*115.*ſub num.*15.*verſic. cæterum in electione*, *ex Ruginell.loc.cit. in fin. Gratian.d.cap.*852.*ſub nu.*36.

Verum ex parte Principis replica-
11 batur, omne lucrum, ſiuè intereſſe quantiplurimi, duplici differentia cōplecti. Aut enim eſt intrinſecū, quod quidem nil aliud eſt, quàm æſtimatio rei etiam quantiplurimi in loco promiſſo: vel eſt extrinſecum, q ſcilicet rei non inhæret, ſed ex negotiatione prouenit, quæ diſtinctio mirificè colligitur ex inſigni Iuriſ cōſulto reſpōſo *in l. ſi cū ſterilis* §.*cū per venditorē de*
12 *act.empt.*nec Cæſarū temporibus incognitam fuiſſe elegāter conſpicitur *in l.vnica C.de ſent.quæ pro eo quod inter. vbi Bar. nu.*17. ex cuius deciſione nihil iuri digeſtorum immutatum fuiſſe, obſeruant *Io.m. Bapt. Lup. in l.cur abit comment.* 1.§.6. *nu.*106. *de actio empt.& Nauar.de vſur.num.*46. *verſ.ſeptima*.

13 Qua diſtinctione præhabita, ſubſequitur hæc iuris determinatio, quod intereſſe extrinſecū de quo agimus, debetur in pecunia, non autem in venditione ſpecierū, vt potè frumenti, vini, olei, & aliarum, ita *Bart. in l. nummis ff. de in litem iurand. vbi Iaſ. num.* 3. *&* 4. & de communi teſtatur *Rebuff. in d. l. vnica C. de ſentent. quæ pro eo quod inter. num.*27.28. 443. *&* 558. *Menoch.de arbit. lib.*2.*caſu* 119. *num.*125. *Ioan.Franciſc. de Ponte de poteſt.*

*poteſt.Proreg. tit.*4. §.4.*num.*3. & nouiſſimè *Franciſc.Niger Cyriac. controuerſ.forenſ.cap.*165.*num.*25.*tom.*1. & in ſpecie quod in contractu emptio-
14 nis,& venditionis etiam in ſolito negotiari, & habente paratam negotiationem iuxta terminos *d. l. vnic.* non venit intereſſe extrinſecum prouenìens ex negotiatione, ſed ſolùm pretij quantiplurimi in loco promiſſæ conſignationis, ſcribunt *Bald. ibidem num.*57. *Odofred.num.*11.*Fulgoſ. num.*49.*Caldas de empt.& vendit.cap.*29.*num.*47.*Couar.lib.*3.*variar.cap.*4. *num.*2. *Molin. de iuſtit.& iur. de contract.diſput.*368.*num.*10.& poſt alios *Sigiſmund.Scacc.de commerc & camb.* §.7.*gloſ.*2.*num.*57.& ſecundum hanc opinionem iudicaſſe Sacrum Conſilium teſtatur *Capyc. deciſ.*19.*nu.*6. & ſequitur *Put.deciſ.*231.*lib.*1.*in fin.*

Neque his aduerſantur tradita per
15 *Bart.in d.l.vnic.nu.*18.& 19. & relatos per *Magon.deciſ.Florent.*32.*nu.*15. & *Caccialup.in l.*1.*nu.*83. & 84. *C.de Sum.Trinit.* nàm procedunt in caſibus exemplificatis *per Baldum in d. l. vnic.num.*57.non autem quando agitur de promiſſione conſignationis olei, vel alterius ſpeciei,conſignatione deinde non ſequuta. Nàm hoc caſu verum eſt quod diximus, non poſſe exigi intereſſe lucri ceſſantis,quod eſt extrinſecum, & inhærens non rei meæ,ſed mihi debitæ, ſed tantum intereſſe pretij quantiplurimi eo tempote,& in illo loco, & non alibi, prout accuratè conſiderat *Caietan.ad D. Thom.*2.2.*q.*78. *art.*2. *ad primum, & Afflict.deciſ.*313.*nu.*8.

Quod ſi hæc vera ſunt in foro fori,
16 fortiùs dicendum eſt in foro poli,vbi ſtrictiùs proceditur, plura requiri vt tuta conſcientia tale intereſſe extrinſecum exigi poſſit. Primum quidem
17 requiſitum eſt, quod tale lucrum ceſſans fuerit certum, indiuiduale, promptum,& paratum, ità quidem docet *Angelicus Doctor dicta quæſt.* 78. *artic.*2. *verſ.ad primum, vbi Caietan.* oſtendit exempla, & ſignanter quod lucrum ſit certum deductis expenſis,ſalarijs, & laboribus, *Petrus Nauarr.de reſtitut.lib.*3.*cap.*2.*nu.*301. *Medin.Tolet.& alij Summiſtæ paſſim, Paul.de Caſtr.* ex noſtratibus *in l.*3.§. *nunc de eo ff.de eo,quod certo loco,* & ſic pluries iudicaſſe Rotam Romanam refert *Farinacius deciſ.*20.& accuratè *Maſtrillus deciſ.*245. *num.* 36. & 45. *Gratian.tomo* 1. *diſceptat. forenſ. c.*66. dicens hanc eſſe veriorem opinionem, latè *Peguera deciſ.* 33. *num.*11. *Menoch. de arbitrar. caſu* 119. *Aluar. Valaſc. conſultat.* 107. *Barboſ. in l.* 2. *par.*1.*num.*48.*ſolut.matrim.* & nouiſſimè *Chriſtoph.Mart. deciſ.Senen.*14. *num.* 12. qui omnes concludunt huiuſmodi lucrum debere pernecesſè, & certitudinaliter probari. Et quod lucrum remotum exigere ſit vſura, tenet *Bannes quæſt.*78. *colum.*7. *verſ. ſeptima concluſio,& verſ.pro huius intelligentia, Cagnol. in rubr.C.de ſenten. quæ pro eo quod inter.num.*22. *Leſs.de iuſtit. & iure lib.* 2. *cap.* 20. *dub.* 11. *num.* 82. *& quod ibi Bannes* intelligit lucrum remotum in frumento quando prouenit ex negotiatione, *Leſſ. num.*86. intelligit proprium in pecunia parata, & deſtinata negotiationi, non habendo aliam pecuniam otioſam in arca. Nec ad hoc probandum ſufficit confeſſio patris in inſtrumento emanata, nàm hoc præcipuum eſt in omni contractu de vſura ſuſpecto,
18 quod requiratur effectualis, & realis probatio vt per *Bald.in l.rogaſti §.ſi tibi,& in l.cùm alleges colum.*3. *C.de vſur. Tiraquell. de retract. conuent.ad finem tit.num.*152. latè *Gaſpar Roder. de annuis reddit.lib.*3.*quæſt.*5.*num.*40. quos ſequuta eſt *Rota Romana in vna Ianuenſi pecuniaria coram Vbaldo, quæ*

est fin. num. 8. inter 372. collect. per Farinac. & iterum decis. 775. num. 2. tom. 4. in nouiss.

Secundum principale requisitum, & conditio est circa lucrum cessans, pręmonitio, & protestatio creditoris sine qua exigi non potest, *Innoc. & alij in c. 1. de vsur. Azor. lib. 3. Institut. moral. cap. 5. vers. tertia conditio in fine, Paul. de Castro in l. final. §. nunc de officio num. 3. in princip. de eo quod certo loco, Afflict. decis. 20. num. 2. Puteus decis. 237. lib. 1. Rota apud Farinac. decis. 52. nu. 2. par. 1. & in d. decis. 775. & rursus decis. 142. num. 2. & 211. num. 5. inter 372. decisiones criminales recollectas per eumdem, Siluester in summ. verbo vsura, il primo num. 26. in fine, Sotus de iustit. lib. 6. quæst. 1. art. 3. Franc. Niger Cyriac. d. controuers. forens. 175. nu. 34. & alij passim.*

Tertiò, & principaliter requiritur,
20 quod lucrum non sit excessiuum, *Rota Auenion. decis. 187. Plota de in lit. iuran. tit. 4. & seq. Ripa de peste par. 1. num. 75.* nec totum exigatur, sed Iudicis arbitrio, *Conrad. par. 1. quæst. 229. vers. demonstrationis est, Petr. Nauarr. de restit. lib. 3. cap. 2. num. 296.* Cæteri ferè omnes Summistæ tenent viginti pro centenario esse lucrum illicitum, & vsurarium, *Petr. Graff. cons. 2. nu. 10.*
21 *tit. de vsur. lib. 1.* Item quindecim pro centenario, *S. Antonin. in summa tom. 2. cap. 8. §. 7.* & taxationem decem pro cẽtenario excessiuam vocat *Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 143. num. 6.* ad quod vide *Cardin. Tusch.* quem sequitur *ChrIstoph. Mart. dicta decis. 14. num. 32. & 33.* In iure ciuili non datur maior vsura centesima, duodecim scilicet pro centenario, *Scaccia de commerc. & camb. §. 1. q. 7. par. 2. ampliat. 8. num. 53. Decian. cons. 76 num. 32. lib. 4.* Inter negotiatores Belgij licitum est pacisci duodecim pro centenario, & non vltra, cessante pacto exiguntur sex tantùm pro centenario, *Christin. dec. 154. nu. 8. tom. 1. & decis. 193. in princ.* Inter mercatores Sabaudiæ exiguntur sex tantum pro centenario, *Anton. Faber C. de vsur. deffinit. 2.* In Sacro Consilio non exiguntur vsuræ centesimæ, *Præs. de Franch. decis. 21.* habetur tamen ratio
22 lucri, vel damni quod inter mercatores Sacrum Consilium decernit decem tantùm pro centenario, vt quotidiè videmus. Lucrum autem quod Lubranus exigere intendit, iàm est dictum pro duc. 5877. residui capitalis spatio mentium octo ducatos 3575. qui sunt ad rationem 75. pro centenario, & facto calculo pro integro anno, essent duc. 112. cũ dimidio pro centenario; esse ergo dicebatur lucrũ non solũ excessiuũ, sed inauditum, prout tale esse visũ fuit Magnę Curiæ Vicariæ Regni Siciliæ in casu relato per *Mastrill. d. decis. 16. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio vsuraria prauitatis non impedit iudicium executiuum.*
2 *Iuris quæstio dubia, & intricata æquiparatur quæstioni facti, & non impedit executionem instrumenti.*
3 *Exceptio vsuraria prauitatis est promptuaria.*
4 .. *Resultans ex uentre instrumenti ipso iure repellit agentem.*
5 .. *etiam si requireret altiorem indaginem, debet admitti ad impediendam executionem.*
6 .. *dicitur probatio probata, & facit rẽ notoriam.*
7 *Ius sui natura semper est certum.*
8 *Iudex statim pronunciare debet super exceptionibus consistentibus in Iure.*
9 *Exceptio vsuraria prauitatis impedit quodlibet iudicium executiuum, & executionem sententiæ.*
10 *Iudex ex officio debet resistere vsurario,*

rio, ut vsuras exigat.

11 Text. in cap. debitores de iure iur. declaratur.

12 Statutum dans executionẽ instrumentis, intelligitur de validis.

13 Iuramentum de soluendo vsuram palliatam, non est obligatorium, neque indiget absolutione.

14 In contractu contra bonos mores nõ est obligatorium.

Exceptionem vsurariæ prauitatis non friuolam, & calumniosam, sed quæ in promptu iustificetur, impedire instrumenti executionem, & aliud quodpiam iudicium exequutiuum.

CAPVT LXXVI.

Agnoscens Cæsar Lubranus vim eorũ, quæ dicta sũt in præcedenti pro Principe Auetranæ, cõtinuò cõfugit ad asylũ erectũ per *Summum Pontificẽ in cap. debitores de iure iurãdo*; in quo securus redditur creditor à suo debitore dicẽte instrumentum esse vsurarium, non enim ei permittitur nisi pro obseruantia iuramẽti soluerit prius vsuras, & posteà indebitè forsan solutum repetat, vt notant etiam *Guttier. de iurament. confirmat. cap.2. num.34. Seraphin. de priuileg. iurament. priuileg.115. num.4. & seq.* latè *Crass. de exceptionib. except.28. num.5. vers. sed difficultas consistit.*

1 Inde clarè elicitur per talem exceptionem iudicium executiuum impediri non posse, vt pluriès decisum per *Rotam Romanam* testatur *Farinac. decis.490. tom.3. nouiss. collection.* & in terminis hãc partem neruosè defendit egregius consulẽs *Petr. Surd. cons. 327. nu.15. & seq. vol.3.* dicens, quod propter exceptionem vsurariam etiã in promptu probatam, executio ordinata à statuto in fauorem instrumenti publici retardari non debet, eumq; sequitur *Sigismund. Staccia in tract. de commerc. & camb. §.7. glos.5. quæst.4. nu. 66. & seq.* vbi materiam latè examinat, & post eum *eruditissimus Auditor Dominic. Gaito in tract. de credit. cap.3. tit.1. num.1046.* dicens opinionem *Surdi* in praxi esse veriorem.

Vel saltem cum quæstio prædicta, an interesse per Principem promissum sit verè licitum, vel potius vsurarium admodum dubia sit, vt reddatur ius incertum, & requirens lon-
2 gam altercationem, quę æquiparatur quæstioni facti, & de ea non dicitur in continenti apparere, tunc certum est huiusmodi exceptionem non impedire exequutionem instrumenti, quomodò post grauissimorum *DD.* auctoritates decisum per *Rotam Roman.* testatur *Farinac. decis.540. num. 10. in vltim. collect.* & rursus apud *Cassador. decis. vnic. de mut. petit.* & alias refert *Ludouis. decis.234. nu.1. vbi Beltram. & decis.406. nu.17.* & in Regia Camera refert *Ioan. Baptista Thor. in compend. decis. tom.1. verbo exceptio vsuraria prauitatis.*

Verum enimuerò neque his satisfacere omisit Princeps, dicens huiusmodi exceptionem vtpotè resultan-
3 tem ex ventre ipsiusmet instrumenti esse promptuariam, & incontinenti

probari, vt per *Menoch. de arbitr. centur. 2. casu* 17. earumque exceptionum eam esse naturam vt ipso iu-
4 re, & officio Iudicis repellant agentem, *Cassador. decis.* 10. *de rescript. Rota Roman. diuersorum Sacri Palatij par.* 1. *decis.* 626. *num.* 10. *& decis.* 123. *nu.* 6. *par.* 2. *Dominic. Gaito in dicto tractatu de credit. quaest.* 2. *tit.* 8. *nu.* 3162. adeò
5 quod etiam si requirerent altiorem indaginem, & maximam causæ cognitionem debent admitti ad impediendam executionem, vt decisum per *Rotam* testatur *Nicolaus Garsia de benefic. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 489. *& sequent.* & pluribus relatis comprobat *Eminentissimus Consultus D. Ioannes Baptista Valenzuela, qui post adimpleta præclarissimè supremorum huius Regni Magistratuum munera, dignissimè agit Regia Cancellaria Granatēsis Præsidem conf.* 48. *nu.* 28. subdens non solum præfatas exceptiones debere admitti, sed quascunque alias legitimas, quæ sint claræ, aut probentur incontinenti, *Menoch. de arbitr. lib.* 2. *casu* 9. *&* 12. *Garsi. d. cap.* 5. *num.* 544. *& sequent. Muscatell. in praxi par.* 5.
6 *glos. reseruatis numer.* 21. & dicitur probatio probata, & facit rem notoriam non indigentem alia probatione, *Bald. in l.* 2. *C. quando fisc. vel priuat.* & continet veritatem apparentem, vt non indigeat discussione fori, & non censetur talis probatio reiecta per pactum, siue statutum de non opponendo, *Mlanens. decis.* 8. *lib.* 2. *num.* 21. *& sequ. Dominus Regens Valenzuela cons.* 88. *num.* 57.

Et confirmatur, quoniam exce-
7 ptio huiusmodi consistit in mero iuris articulo, at ius sui natura est certum, *l. ornamentorum de auro, & argento legato*, vbi *Bart. & Bald. in l. cum proponas C. de furt. Rota Romana diuersor. decis.* 57. *nu.* 3. *Dominus Regens de Ponte cons.* 21. *num.* 39. *lib.* 1.

8 Ideòque super exceptionibus consistentibus in iure statim est pronunciandum, *Bald. in l. ancilla C. de furt.* nec requirunt altiorem indaginem, *Rota in vna Romana domus* 2. *Decembris* 1597. *coram Rubeo*, quamuis exceptiones huiusmodi sint iuris dubij, & intricati, quia sollemnitas, & ordo iudicij necessarius non est ad discutiendum ius, vt post *Bal.* & alios singulariter defendit *Menoch. de arbitr. lib.* 1. *quaest.* 53. *num.* 5. *& seq.* & latiùs *cons.* 367. *num.* 5. & sequitur *Mastrill. decis.* 8. *num.* 7. *& seq.* Hinc in specie docuit *Bald in l. cum allegas col* 3. *num.* 7. *vers. item in sententia C. de*
9 *vsur.* quod exceptio vsurariæ prauitatis impedit executionem sententiæ, & magis in specie retardare etiā executionem instrumenti publici, quando ex eodem resultat, latè probat doctus *Ioseph de Sesse in tract. de inhibit. cap.* 4. §. 2. *num.* 7. *&* 8. cuius meminit *D. Regens Rouitus ad rubr. de instrumentor. liquidat. in comment. ad pragmat. Regni num.* 32. & nouissimè idem *Dominic. Gaito* post plures *dicto tract. de cred. t. cap.* 2. *tit.* 7. *num.* 2498. tenet quodlibet iudicium executiuū impediri, & retardari per exceptionem vsurariæ prauitatis, notoriam tamen, & manifestam, taliter quod nulla alia indigeat probatione, quod intelligo iuxta tradita per *Menoch. cons.* 109. *num.* 40. *lib.* 2. quem refert *Gratian. disceptat. forens. tom.* 1. *cap.* 118. *nu.* 48. vbi in promptu constet talem exceptionem non animo calumniandi, & differendi solutionem opponi, sed iustificetur talibus coniecturis, & præsumptionibus, ex quibus contractus de vsura reddatur suspectus, qui quidem intellectus est cōformis prædictis decisionibus in contrarium allegatis *Sacra Romana Rota*, vt patet in illa 490. *num.* 3. ibi, *Excluditur autem in hoc casu vsura suspicio*, & in alia

alia 540. *num.* 10. ibi; *Cum vera, & recepta conclusio sit exceptionem vsurariæ prauitatis, non impedire executionẽ instrumenti iurati, quando est dubia*; Et ex eo falue fiunt diffidentiũ opiniones: nam affirmatiua procedit, quando vsuræ vitium est adeò obscurum, & dubium vt nulla in continenti iustificetur commissi fœnoris præsumptio, idque generaliter in omni exceptione, quæ in promptu iustificari possit, quamuis alias à statuto quęcũq; exceptiones repellantur, cõstituit in terminis *eiusdem ritus* 166. *M.C.Carau.ibid.num.*37.

Hanc ergò exceptionem Iudex ex
10 officio nemine petente cognoscere,
& opponere debet, resistendo vsurario ne vsuras exigat non obstante quouis iuramento, ac absolutione non obtenta, *Capic.decis.*175. *num.*1. *Viuius decis.*304. *in princ. lib.*1. *Dominus Camill.Rassha cons.*90. *nu.*69. *Borrell.tom.*2. *decis.vniuers.tit. de instrum.liquid.num.*45. *Sesse loco cit. Caualcan.decis.*35.*nu.*32.*lib.*1. *Gallos.de obligat.Cameral.tit.de instrum.obligat. num.*1. *Scaccia de commerc.*§.7.*glos.*5. *num.*78.

Nec obstare debitorem iurantem soluere vsuras, posse à creditore cogi, & teneri ad obseruantiam iurisiurandi, saltem in faciendo depositum,
11 quod deinde repetere potest, *ad tex.in cap.debitores de iur.iur.* & tenet etiam *Sanct.Raymund. in summ. lib.*2. *tit.de vsur.*§.14. *Bilotta de absolut. iurament.lib.*1.*cap.*15. *Pater Molfes. in summ.tom.*1.*tract.*11.*cap.*9. *num.*21. *& tom.*2.*tract.*12.*cap.*23.*nu.*76. nam respõdetur prædicta bene posse procedere respectu debitoris, & creditoris, sed ad Iudicem, eiusque officiũ pertinere resistere creditori volenti vsuras exigere, in quo Iudicis officio fundata est pręfata Sacri Consilij decisio 175.*apud Capic.* quem sequuntur *DD. citati*, & est *tex. in cap. tuas de vsur.* de quo doctè scribit *Anton. Corneus de absolut.forens. par.*3. *quæst.* 26.*num.*34.*&* 36.

Secundo contractum vsurarium iuratum esse nullum, & inualidum, iuramentum verò solum obligare iurantem, prout de communi testatur *Seraphin.de priuileg.iuramen. priui.*61. *num.*14.*latè Vinc.Mancin. in tract. de iurament par.*4.*effect.*1.*quæst.*3. *nu.*4. concludens, quod tàm de iure ciuili, quàm canonico iuramentum nõ firmat contractum ipso iure nullum, vt contractus valeat, sed de iure Canonico tenetur iurans ad obseruantiam, & sequitur *Farinac.de fals. & simul. quæst.* 160.*num.*253. Statutum autem, vt est noster Ritus dans exe-
12 cutionem instrumentis de validis intelligitur, non de nullis, & inualidis, vt aduertit *Carau.ad rit.*167. *num.*4. & subdit *Laderch. cons.*210. *in princ.* sic illa obseruantia iuramenti venit quidem in ordinario, non autem in executiuo iudicio.

Tertiò dispositionem *tex. in cap. debitores*, procedere vbi debitor vult agendo venire contra contractum iuratum, non autem ad finem excipiendi, vt docent plures relati per *Borrell.loco prox.cit.num.*55.*&* 60.

Et tandem locum habere in debitore iurante expressè vsuras soluere, pro quibus se obligauit, secus in iuramento præstito in vsura palliata,
13 & velata, vt in hoc casu, idcircò nõ requiri absolutionem, nec esse obligatorium, docuerunt *Cardinal. Tusc. lit.* I. *verb. iuramentum conclus.* 516. *num.* 11.*tom.*5. *Farinac.in prax.crim. tom.*5.*quæst.*160.*num.*346. *Paris.cons.* 55.*num.*22.*lib.*1. *& cons.*86.*num.*26. *latè Io.Baptista Lup. in l.*2. *C. de pact. inter empt. & vendit.* vbi plures congerendo tenet, quod etiam si debitor egisset pro annullatione contra-

tractus

tractus ex causa simulationis absolutio nõ requireretur, & qui contrariũ tenent, sunt communiter reprobati, & subdit notandum, quod iuramentum facit magis suspicari de simulatione, ideò cum non firmet contractum, frustra petitur absolutio; eum sequitur *Christof. Mart. decis. Senens. 1435. num. 4. & Molfes. cons. 43. num. 2. & 3.* Idque generale est, iusiurandum nullam obligationem inducere quoties appositum est in contractu contra bonos mores, *Couarr. in rub. de testam. par. 2. num. 4. Vincen. de Franch. decis. 594. num. 11. Guttier. de iuram. par. 1. cap. 11. Christof. Mart. examinat. 21. num. 11. ad præfatam decis. 35.* sic quoque visum fuit Mag. Curiæ iniquum fore executiuè agi posse huiusmodi instrumento tali exceptione ex ipsiusmet ventre resultante, vulnerato. Ideò iudicatum fuit super his esse iudicio ordinario cognoscendum, receptis præcipuè probationibus super quantitate interesse passi per Lubranum, *iuxta decisionem Sacr. Rot. Romanæ* relatam per *Farinac.* cuius meminimus in præcedenti *cap. num.* 18. referente D. Ioanne Aloysio Piscicello nobilissimo patritio Neapolitano, & eruditissimo Iudice de mense Ianuarij 1630.

SVMMARIVM.

1 *Solutio in dubio præsumitur facta à debitore in causam duriorem, & pro debito proprio, & non pro quo extitit fideiussor.*

2 *Creditor potest declarare in quam causam vult recipere pecuniam, si debitor in actu solutionis non declarauerit.*

3 Glos. in l. 1. verb. solutum de solutionib. *commendatur.*

4 *Electio creditoris in quam causam vult recipere solutionem, debet fieri præsente debitore.*

5 *Creditor in eligendo causam solutionis tenetur vti arbitrio boni viri.*

6 *Solutio intelligitur facta in eã causam cuius liberatio soluenti vtilior est.*

7 *.. præsumitur facta pro debito quo quis liquidò, & absque exceptione tenetur.*

Solutionem debiti in dubio præsumendam esse factam in causam debitori vtiliorem.

CAPVT LXXVII.

Non omittendum censui alium articulum de quo in eadẽ præcedẽti causa disceptatum fuit; nã Princeps Auetranæ excipiebat etiam de satisfactione, quæ est vna de exceptionibus admitti solitis in hoc iudicio super tenore instrumenti, vt patet *ex ritu 166. vbi Carauit.* etenim tenebatur Lubrano duobus publicis instrumẽtis. In vno ipse Princeps solus, super cuius tenore hodie fuerat citatus, & in alio cum nonnullis Ciuibus Terrę Meaneæ, nec negabatur Lubranũ recepisse solutionem ducatorum qua-
1 tuor mille. Dicebatur ergo pro Principe solutionẽ p̃dictã intelligi factã in causam grauiorem, & duriorẽ, & pro debito proprio, non alieno, vel pro quo extitit fideiussor, *l. 4. de solut. Menoch. de arbitr. casu 493. nu. 16. lib. 2.*

Rota

Rota Genua decis. 154. *in fine*, & ex plubus notat *Grat. discept. forens. c.* 224. *num.* 27. *Gaspar. Thesaur. lib.* 2. *quaest. forens. quaest.* 33. *num.* 2. vbi refert sic iudicatum, & proinde non posse contra ipsum agi via executiua, prout determinauit *Rota decis.* 92. *num.* 1. *&* 6. *par.* 1. *in nouiss. Gratian. loco cit. nu.* 65.

Sed pro parte Lubrani respondebatur, quod postquam Princeps ipse
2 debitor in actu solutionis non declarauit in quam causam volebat solutionem cedere, statim est acquisitū ius eligendi ipsi creditori *ex tex. in l.* 1. *C. de solut. vbi gloss. fi. in verb. in fortem, Bald. nu.* 1. *Odofred, nu.* 2. *Alberic. num.* 2. *&* 3. *Salicet. num.* 2. *Muta dec.* 11. *num.* 2. *& probat Gratian. discept. forens. cap.* 224. *num.* 1. *& tom.* 4. *cap.* 771. *num.* 1. *Christof. Mart. decis. Senen.* 27. *num.* 2. & proinde cum ipse in citatione ad sui instantiam expedita iam declarauerit solutum velle recipere in extinctionem quantitatis debitæ per particulares, recte procedere interrogationem super instrumento in quo Princeps erat ipse solus obligatus.

Replicabatur pro parte Principis, veram esse conclusionem, quod non facta electione per debitorem, deuoluitur ius eligendi ad creditorem, dummodò hoc faciat in actu solu-
3 tionis, vel statim post: sed illud, statim post debet intelligi solutione in parte facta, & sic nō psecta, nec absoluta, *gloss. in d. l.* 1. *verb. solutū ff. de solu.*

Vnde cum in casu nostro actus solutionis fuerit iam longè perfectus, non admittitur amplius declaratio creditoris, *Rot. decis.* 92. *num.* 4. *tom.* 4. *in nouiss. Stephan. Gratian. d. cap.* 224. *nu.* 8. *Costa de re integra dist.* 57. *Paul.*
4 *Bellon. in tract. de potest. cor. quae incont. fiun. cap.* 117. Imò electio, seu declaratio creditoris est facienda præsente debitore, vt possit si velit contradicere, *Bart. in d. l.* 1. *num.* 7. *de solut.*
5 sed quod magis est creditor in huiusmodi electione se gerere debet tāquam bonus vir, id est tenetur eligere eam causam, quam si ipse esset debitor vellet eligere, *Fulgos. cōs.* 7. *Cabal. cons.* 170. *num.* 5. *lib.* 1. *Gratian. d. cap.* 224. *num.* 9. *Rot. Roman. in nouiss. decis.* 294. *num.* 13. *par.* 1. *& decis.* 695. *nu.* 2. *par.* 2. *latè Christof. Mart. d. decis. Senē.* 27. *num.* 5. *cum seq.*

Insuper dicebatur solutionē sem-
6 per præsumi factam in eam causam, & pro eo debito, cuius liberatio solventi vtilior est, vt post *Bart. & Paul. de Castr.* decisum refert *Pappon. Arrest. Franc. lib.* 10. *tit.* 5. *arrest.* 6. *Rota in nouiss. p.* 1. *decis.* 372. *nu.* 5. *in fine Grat. discept. forens. cap.* 105. *num.* 15. *Christof. Mart. decis. Senen. examinat.* 15. *num.* 39.

Et tandem instrumentum illud gestum inter Lubranum, & particulares Terræ Meaneæ in quo erat etiam Princeps obligatus vel esse nullum, & inualidum, etiam respectu obligationis particularium, cum re vera debitum spectet ad Vniuersitatē ipsam, & non sit Regio assensu vallatum, obstante *Regia Pragmatica* 12. *tit. de administr. Vniuersitat. in fine*, prout aduertit *D. Reg. Rouit. ad prag.* 5. *num.* 12. *eod. tit.* vel saltem esse litigiosum, & controuersum coram Illu. Marchione Belmontis, vt ex actis penès Hieronymum de Amico Scribā mandati. Imò Princeps, & particulares iàm obtinuisse decretum in sui fauorem ab Auditore Maranta, licet de eius validitate hodie sit lis coram prædicto Domino Marchione. Inde consequitur potiùs præsumi solutum
7 debitum certum pro quo quis tenetur liquidò, & absque vlla hæsitatione, quam quod patiatur aliquam exceptionem, vel alia de causa incertū reddatur, ita respondit *Consultus in l.*

si is

ſi is §. *Flauius,& ibi Bart. de ſolut. Menoch. conſ.121. lib.3. & de arbitr. caſ. 493. num.14. & 16. Chriſtin. dec.143. num.3. tom.1. Anna alleg.112. num.3. D. Regens Valenzuela conſ.21. num.60.* & alios cumulat *Chriſtof. Mart. loco cit. num.34. & deciſ.27. num.15. Rota apud Ludouiſ. deciſ.521. num. 10. & dicta deciſ.695. par.2. apud Farinac.* lateq; de articulo agit eadē *Sacr. Rot. deciſ.113. in nouiſſ. par.1.*

Ex quibus iuſtior redditur Magnæ Curiæ determinatio, quod lis huiuſmodi agatur ordinariè.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum non præſumitur niſi probetur.*

2 *.. etiam præſumptionibus, & coniecturis probatur.*

3 *.. præſumitur interueniſſe quoties actus geſtus explicari non poterat citrà mandati poteſtatem.*

4 *.. habere præſumitur is, qui ſoluit pro alio, ſed de veritate num.16.*

5 *.. non probatur coniecturis, quando requiritur ſpeciale mandatum.*

6 *.. ſpeciale requiritur vbi agitur de re feudali.*

7 *.. ſpeciale requiritur ad petendum ſeudi inueſtituram.*

8 *Tacitè, vel præſumptiuè adimpleri nō poteſt vbi lex requirit aliquid ſpecificè, vel expreſsè.*

9 *Conſenſus vbi requiritur ad integrationem alicuius actus, debet in ipſo actu ſpecificè, & expreſsè præſtari.*

10 *.. vbi requiritur ex forma ſtatuti, nō ſufficit tacitus cum præſentia conſentire debentis.*

11 *Aſſenſus in terminis* cōſtitutionis Cōſtitutionē diuę memorię *nō ſufficit tacitus probatus præſumptionibus, & coniecturis.*

12 *Specialia duo circa eamdem rem non poſſunt concurrere.*

13 *Pactū nudū de donando tribuit actionē, quādo fuit expreſſū, ſecus verò tacitū.*

14 *Aſſenſus ſuper feudalibus præſtitus Neapolitanis per leges Regni, intelligitur præſtitus ſuper obligatione expreſſa, ſecus in hypotheca tacita inducta à lege.*

15 *Fictio non debet magis operari in caſu ficto, quam veritas in caſu vero.*

17 *Mandatū nō præſumitur ex ſolutione, quæ poteſt referri ad cauſā amicitiæ.*

18 *A regula non licet diſcedere niſi contrarium deciſum reperiatur.*

Quomodo verum ſit mandatum coniecturis, & præſumptionibus probari poſſe.

CAPVT LXXVIII.

1 Regula eſt in iure firmiſsima quod mandatum eo quod facti ſit, numquā præſumitur præſtitum, etiam per mille annos, niſi ab allegante ſpècificè, & expreſsè probetur; cuius quidam auctor eſt *Bald. in l.2. C. ſi ex falſ. inſtr. & in l.1. C. de reb. aliē. non alienan.* quem ſecuti ſunt *Alex. in l. ſciendum ff. de verb. obligat. Cagnol. in l. velle non creditur nu.12. & 13. de de regul. iur. Menoch. conſ.1. n.79. Surd. de alimen. tit.3. q.8. num.8. & conſ.28. num.80.* dicens *Baldo* neminem contradixiſſe, eiuſque opinionem eſſe communem, & veriorem, prout etiā *Loffred.*

*Loffred.in conf.*20.*n.*8.*Ant.Gabr.lib.*1. *com.opin.tit.de procur.conclus.*1. *Maceratens.lib.*2.*var.resol.cap.*55.*nu.*17. *Caualcan.decis.*13.*num.*8. & *decis.*45. *nu.*11.*par.*1. *Mastrill. decis.*77. *nu.*2. & 3.& *decis.*101.*num.*29.dicentes, quod nec etiam sufficit enunciatio Notarij, nec vlterius insertus tenor, nisi constet de ipso instrumento procurationis, *Afflict. dec.*273. vbi *Addentes, D.Reg.Rouit. ad pragm.*1.*de procurat.nu.*33. cum alijs innumeris, & nouissimè *Christof.Mart.dec. Senē. exam.*35.*nu.*14.*Riccius decis. Archiep. Neap.*148.*num.*1.*par.*2.

Verùm in lite vertente in S.C. inter Ill.Regentem Carolū de Tapia Dn̄m,etauūculū meū,et D.Vincētiū Caracciolū Marchionē Capriglię su per vēditione Terræ Villęmainę, facta V.I.D. Ioseph de Gaudio asserto procuratori eiusdē Dn̄i mei.Dicebatur pro parte D. Vincentij mādatum probari posse non solū per ostēsionē
2 instrumenti procurationis,sed etiam præsumptionibus,& coniecturis;idq; ex *Dec.* & alijs plures admissū fuisse per *Rotā Romanā*,testatur *Farin.in nouiss.dec.Rotæ dec.*171.*num.*4.& rursus *dec.*160.*num.*2.*Cassador.dec.*3.*n.*4. *de procurat.Ludouis.dec.*44.& *rursus dec.* 111.*nu.*7. *Christof. Mart.decis.Senen. d.exam.*35.*n.*11. Interquas coniectu-
3 ras eā esse præcipuā,nā quotiescunq; actus gestus verosimiliter explicari non poterat citra mandati potestatē, tūc mādatū interuenisse præsumitur, prout docuit *Dec. cons.*36.*col.*5.exē-
4 plificās in eo qui pro alio soluit; quo casu cū satis vrgeat coniectura,quod nemo præsumatur iactare suū, *l.cū de indebito ff.de probat.* sequitur necessariò dicendū q soluit de mādato alterius,& ꝑinde *Rot.Rom.dec.*2.*de caus. possess. & propriet.* rectissimè censuit ꝑsumi habuisse mandatū illū, qui pro alio soluit pensionem, & rursus apud *Cassador.d.dec.*3.*n.*4.*de procur.& Farin.in nouiss.recollect.dec.Rotæ p.*1.*to.*1. *dec.*89.*n.*3.*& dec.*241.*n.*5.*& to.*2.*dec.* 475.*n.*8.*& p.*2.*to.*1.*dec.*55.*& dec.*89. *n.*3.*& dec.*169.*n.*4.*& dec.*440.& alias Rotæ decisiones refert *Cenc. tract.de censib.p.*2.*q.*3.*ar.*1.*n.*8. quibus in locis plures enumerātur coniecturæ,ex quibus inducitur præsumptio mādati, adeo quod *Cagnol.in d.l. velle non creditur n.*15.dicat id ꝓcedere etiā nō data tēporis diuturnitate, cū alijs relatis ꝑ *Menoch.de præs.li.*2.*præs.*33.*n.* 3.*& seq.& Mascar.de prob.cōcl.*1007. *Socc.sen.cōs.*46.*col.*2.*lib.*3.*Dec.cōs.*42. *col.pen.& in l.*1.*C.qui admitti, Anton. Gabr.com opin.tit de procur.cōcl.*1.*plenè Surd.cōs.*355.*n.*23.*& seq.* cum alijs relatis ꝑ *Christ.Mar.d.exā.*35.*n.*76.

Sed replicabatur huiusmodi traditionē ꝑter eas limitationes, quas afferūt *DD.*in locis superius relatis, ꝓcedere posse quotiescūq; agitur de substinēdo aliquo actu qui geri, & explicari
5 possit per ꝓcuratorē cū simplici mādato,nō autē cū requiritur speciale; at cū quæstio sit de re feudali,ad quā exercēdā nō sufficit qlibet,nec ēt generale mādatū, sed reqritur necessa-
6 riò speciale,& expressū,vt docet *Aff. in c.*1.*§.in generali col.*4. *si de feu.fuer. controu.Capic.in sua inuest.verb. feuda bonorū appellatione,vers.mādatū f.*91. *col.*2. *Io.Vin. de Anna sing.*328.*& Archid.in c.si tibi à dn̄o* 63.*dist.* dicit notabiliter,quod ad petēdū feudi inue-
7 stiturā requiritur speciale mandatū,& sequitur *Bal. in c.*1. *§.fin. per quos fiat inuest.*cū alijs adductis per *Io.Vin. de Anna.alleg.*118.vbi aliqua addit *Fab. filius,Menoch.cōs.*1.*n.*78.latè *Alexan. Trentacinq.var.resol.lib.*3.*cap.*4.*nu.*8. *& seq.*Ex his consequitur vnū irrefragabile,& indubitatū, quod vbicunq;
8 lex reqrit aliqd specificè,& expressè, nō potest adimpleri tacitè,vel præsūptiuè,ita *Ang. in §.si vero expressim*

auth,de trient.& semiss. estque bona
glos.in Clem.1.de priuileg.dum tex.ait.
ibi,speciali licētia glosa subdit, idest par
ticularis,& expressa.

Et confirmatur,quoniam ex man-
dato arguitur cōsensus vt palam est;
9 at cōsensus quoties requiritur ad in-
tegrationē alicuius actus, debet in
ipso actu expresse, & specificè præ-
stari, prout docet Paul. de Castr.
in l. si cum dotem §. eo autem tempore
ff.sol.matr.latè Hieron.Gabr.cōs.2.per
tot.Cancer.var.resol.lib.2.c.1.nu.113.
Imò regulare est quod vbi consensus
10 requiritur ex forma statuti, nec etiā
sufficit tacitus cū præsentia cōsentire
debētis,vt post alios tenet idē Cācer.
vbi supra nu.84. Proinde in terminis
Constitutionis Regni Constitutionem
Diua memoria, dum ibi dicitur,de
11 speciali celsitudinis nostræ licētia,dicūt
cōmuniter Nostrates, quod nō suffi-
cit tacitus cōsensus probatus pręsū-
ptionibus,& argumentis;sed requiri-
tur omninò exp̄ssus, & ideò oportet
quod verè ꝓbetur,& nō præsumitur,
ita Affl.in specie in c.1.n.43.de cōtrou.
inuest.Freec.de subfeu.lib.2.q.28.nu.3.
cū alijs cumulatis per Io.V in.de Ann.
in repet.Cōst.Cōstitutionē Diu. memor.
n.44.& seq.D.Reg.de Pōt.dec.34.n.14.

Rursus si stādū esset p̄sūptionibus,
& coniecturis ad inducēdū mandatū
in casu in quo speciale,& exp̄sū req-
ritur;sequeretur ex inde dari duo spe
cialia in eodē subiecto, & circa eādē
rē cōcurrētia; vnum.s. quod manda-
tum p̄sumeretur cōtra regulā,l.in bel-
lo §.facta de capt.alterū ꝙ p̄sumeretur
speciale cōtra superiores DD. tradi-
tiones, hoc.n.esset absurdū, & valdè
repugnans regulis iuris,vt cōmuniter
12 DD.tenēt in l.1.C.de dot.promiss.& ita
ferè in terminis respōdet Ruin.cōs.151.
n.5.lib.4.& in nō dissimili specie Bar.
in l.iurisgentiū §.quinimò, & in l.si tibi
inpriu.ff.de pact.docuit ꝙ licet hodie
ex Imperiali Cōstitutione in l.si quis
argentū C. de donat.ex pacto nudo de
13 donādo oriatur actio, id tñ procedit
qñ pactū fuit expressū, secus vero si
fuisset tacitum;nā alioquin cōcurre-
rēt duo specialia,seu præsūptiones,
quod ferēdū nō est, quā doctrinā se-
quitur alia ad ꝓpositū adducēs Me-
noch.de præs.lib.1.præs.43.n.7. & lib.
4.præsump.89.num.102.

Ad ꝙ absurdū euitādū satis ad rem
nostrā docuit Camer.in c.Imperialē f.
15.lit.G.& fol.86.lit.P. & Q.& f.55.
lit.G.vers.sed illud;quod licet ex legi-
14 bus Regni assensus super feudalibus
ipso iure mulieribus Neapolitanis,
siuè nuptis viris Neapolitanis, intel-
ligatur p̄stitus,id tñ locum habet in
obligatione feudaliū expressa, secus
in hypotheca tacita inducta fauore
dotis,ex tex.in l.assiduis C. qui potior.
in pignor.habean. prout etiā aduertit
D.Reg.Rou.ad prag.8.de feud.nu.9.

Et magis cōfirmatur nostra traditio,
quod si ex p̄sūptionibus induceretur
mādatū speciale in casu in quo reqri-
tur,cū id nō cōcedatur mandato ex-
presso,& generali, vt superius dixi, &
amplius ꝓbatur arg.tex.in l.Seio ami-
co §.medico,vbi Bar.n.1.& 3.ff.de ann.
legat.Dec.cōs.430.n.8.Vāt.in rub.de
nullit.ex defect.inhabilit.Scacc.tom.1.
prax.iud.c.101.n.38.sequeretur aliud
absurdū,ꝙ operaretur magis fictio in
15 casu ficto, quā veritas in casu vero,
contra aliud iuris principium quod
DD.deducūt ex l.filio quē pater de lib.
& posth.Paris.cons.18.nu.42.in fine.

Et tandē assūptum argumētationis
quod qñ quis soluit pro alio p̄suma-
tur soluere de ipsius mandato, tunc
16 verū esse dicebatur, qñ ex solutione
deterior fieret cōditio soluentis nisi
ille cuius nomine actus geritur ratū
habuisset;& in his terminis bene pro-
cedunt dicta per DD.in eo qui soluit
pensionē quā alius debebat; quia eo
casu

casu necessario præsumi debet, quod soluerit de mandato debitoris, ne alias videretur iactare suum, q̃ facere nemo pręsumitur: at q̃ñ solués ptium alicuius rei, recipit eam in posse suũ ex qua recipiat tale commodũ, quod superest, vel adęquet impensã, totaliter cessat ratio quæ præsumptionem inducit; quia etsi principalis ratũ nõ habeat, in nihilo facit soluens conditioné suã deteriorem, sed potius meliorem, & locupletiorẽ; & ideò cessat ratio illius limitationis, put Rota determinauit in vna Beneuẽtana corã Sacrato, quã refert *Oliuer. Beltram. in addit. ad dec.* 324. *Ludou. in fi. & Christof. Mart. dec. Sen. d. exam.* 35. *n.* 84. p̃terquã q̃ potest talis solutio referri ad causam amicitiæ, quo casu nõ exigi-

37 tur mandatum cum sufficiat promissio, seu cautio de rato, prout communiter teneri docet *Viu. lib.* 1. *com. opinion. opinione* 29.

Vnde satis elucet quam tutum sit in omni casu regulæ inhærere, quoniam is fundat de iure, qui habet re-

38 gulam pro se; & proinde non licere ab ea discedere nisi cõtrarium decisum reperiatur dixit *Bal. in l. si tutor in fin. C. de com. seru. manumiss. glos. ordinaria in rubr. de regul. iur. in* 6. & alij relati p *Velasq ad l.* 40. *Taur. glo.* 4. *n.* 39. *in fi Loffred. conf.* 17. *n.* 44. Illa igitur remanet firma, & immobilis, q̃ mãdatum in proposita specie præsumẽdum non est fuisse præstitum, nisi expressè probetur.

Vide finem controuersiæ in calce sequentis.

SVMMARIVM.

1 Ratihabitio mandato æquiparatur.

2 .. realis magis solet operari, quam verbalis.

3 *Pretium recipiens videtur approbasse venditionem, sed limita num.* 15.

4 *Ratum habere contractum dicitur is, qui percipit annuos reditus, sed de veritate num.* 8.

5 *Ratificatio tacita operatur conualidationem gestorum etiam in his, quæ requirunt speciale mandatum.*

6 *Ratificare contractum dicitur is, qui vtitur actu gesto per procuratorem.*

7 *Ratificatio non præsumitur nisi probetur expressè*

9 *Actus semper præsumitur factus quo gerenti vtilior sit.*

10 *Aditio hæreditatis facta per minorem, non censetur ratificata ex quo factus maior credita hæreditaria exegerit.*

11 *Ratificatio excluditur ex omni præsũptione in contrarium.*

12 *Actus, qui potest fieri altero ex duobus modis licitè, censetur factus eo modo, quo gerenti vtilior est.*

13 *Obligatus instrumento guarentigio, si soluit, non censetur approbare contractum, sed soluere, ne capiatur.*

14 *Possidens ex duplici causa, ex vtiliori censetur possidere.*

16 *Vendens fundum alteri personæ, censetur reuocare donationem primo loco factam.*

17 *Ratificatio requirit omnes sollemnitates, quę requiruntur in contractu principali.*

18 *Assensus nouus requiritur super ratificatione venditionis feudi.*

19 *Ratificatio debet fieri rebus in eodem statu permanentibus.*

20 *Ratificari non potest actus semel à ratificante improbatus.*

21 *Actionis natiuitas impeditur in contractibus per solam improbationem.*

22 *Iurare semel recusans non potest denuo iurare, nisi qui obtulit de nouo consentiat.*

Ratificationem iuduci ex facto, qui ad aliud referri non possit; & contractum semel improbatum non posse amplius ratum haberi altero contrahente inuito.

CAPVT LXXIX.

SEd quia post celebratum contractum, de quo in præcedēti, inter Illust. Principem Abbellinarum Procuratorem Don Vincentij Caraccioli, & V. I. D. Ioseph de Gaudio, fuit cępta possessio prædictæ Terræ, in quam vsque adhuc percipiendo fructus se conseruabat D. meus.

Dicebatur pro D. Vincētio, quod
etsi contractus deficeret in pcedēti
1 mādato, suppleretur tñ iste defectus ex
ratihabitione, q̄ retrotrahitur, & mā-
dato æquiparatur, *cap. ratihabitionem
de regul. iur. in 6. l. fi. C. ad Maced. Grat.
discept. forens. tom. 1. cap. 90. n. 6.* & hęc
dicitur ratihabitio ex facto, ad *text. in
2 l. Paulus ff. rem rat. haber.* quæ magis
solet operari, quam si expressis ver-
bis facta fuisset, vt probat *text. in
cap. dilecti filij il secondo de appellat.
Anchar. cons. 302. Gram. cons. 13. nu.
9. Rot. decis 3. de cōcess. præben. Magō.
decis. 3. num. 17. Christof. Mart. decis.
Senen. 58. num. 34. & sequentibus.*
3 Ideò contractus facto confirmari di-
citur ex solutione, vel pretij recep-
tione, vt respondit *Aretin. consil. 128.
num. 6. ex l. sed Iulianus §. vltim. &
l. sequ. ff. ad Macedon. l. cum fidem C.
de non numer. pecun. l. si filius ff. de mi-
nor. latè Menoch. di recuperād. poss. ff.
remed. 15. num. 118. & de præsumpt.
libr. 2. præsumpt. 39. num. 5.* sic & in
percipiente annuos fructus, & red-
ditus, quod censeatur contractum
4 ratificare, censuit *Cardinal. Paris.
consil. 33. & consil. 49. num. 17. lib. 1.*
cum alijs relatis per *Menoch. d. remed.
15 numer. 119. & 120.* & rursus *dicta
præsumptio. 39. num. 5. & 6. Surd.
decisio. 229. numer. 4. Mascard. de
probatio. conclus. 1261. numer. 37. &
5 38.* quæ tacita ratificatio operatur
conualidationem gestorum etiam
in his, quæ requirunt speciale
mandatum, *Gemin. in cap. qui ad
agendum de procur. in 6. Trentacinq.
variarum resolutionum lib. 3. capit. 4.
nu. 12.*

Ex tali enim possessione, & fru-
ctuum perceptione, negari non po-
test quin vsus fuerit dicto contractu
gesto per assertum procuratorem;
6 vnde succedit quod videatur ipsum
approbasse etiam pro his, quæ
ipsi approbanti præiudicium af-
ferre possunt, ex traditis per *Ludo-
uis. decisio. 331. numer. 10. & sequent.
Gratian. discept. forens. capit. 505. nu.
19. Christof. Mart. decis. Senen. 58.
num. 39.*

Sed respondebatur regulam quo-
que esse, quod sicut mandatum ita
7 & ratificatio non præsumatur nisi
expresse probetur; idcircò hoc o-
nus incumbit allegantì, ex *Paul. de
Cast. cons. 228. vol. 1.* cum alijs relatis
per *Mascard. d. concl. 1261. nu. 1. & 2.*
cōtra quā etsi vrgeāt præsumptiones
supradictæ, q̄ ratificatio in contractu
vēditionis cēseatur subsecuta p solu-
tionem

8 tionem pretij rei emptæ, vel per exa-
ctionem censuum, siuè annuorũ red-
dituum, vel perceptionem fructuum:
nihilominus tamen intelligi debet
quoties solutio, seù perceptio huius-
modi necessario simpliciter, & omni-
nò referri debet ad cõtractum antea
gestũ, ita vt actus subsequẽs substine-
ri non possit, nisi præcedẽs ratus ha-
beatur; ita ex pluribus docet *Mascar. d.concl.* 1261. *num.* 51. idest quando
actus fieri non potest citra ius, & no-
men ratificationis, *Corneus conſ.* 269.
vol. 4. cum alijs relatis per *Surd. conſ.* 28. *num.* 18. *vol* 1. *Ludouiſ deciſ.* 311.
num. 17. quod si actus referri possit
ad aliam causam, vel ius quod com-
petat gerenti, tunc attẽdi debet quæ
nam ex duabus causis, seù iuribus
magis ipsi prosit, & sumẽda est inter-
pretatio vt in eam causam actus cen-
9 seatur gestus, quæ vtilior sit gerenti,
ita docet *Bart. in l. gerit num.* 20. *de acquir. hæredit.* omnis enim ratificatio
debet necessario inferri ex facto, *Ro-man. conſ.* 191. *num.* 5. *& Bald. in rubr. C. qui admit. num.* 31. *ad finem*, quem
allegat *Sfort. Odd. de reſtitut. in integr. par.* 2. *quæſt.* 62. *artic.* 4. *nu.* 57. docens
10 quod aditio hęreditatis facta per mi-
norem nõ censetur ratificata, ex quo
maior factus credita hęreditaria exe-
gerit, nisi coram Iudice sciente hoc
fiat; quoniam hoc facere potuerit ob
aliam causam, & alia quælibet occa-
sio, & causa sufficit ad excludendum
ratihabitionem, *Hieron. Gabriel. conſ.* 32. *num.* 57. sequitur *Maſcard. d. con-cluſ.* 1261. *num.* 51. 52. *&* 53. *Iaſon in l. ſi ob turpem, de condict. ob turp. cauſ.*
11 vbi ait, ꝙ omnis modica præsumptio
sufficit ad tollendam pręsumptionẽ
ratificationis, *Lanar. conſ.* 33. *num.* 13.
Menoch. de præſumpt. lib. 4. *præſumpt.* 101. *num.* 34. *& ſeq.* generaliter con-
stituens, quod quando factum est du-
bium, & potest fieri altero ex duobus
modis licitè, semper videtur factus
12 eo modo quo gerenti vtilius est,
Andr. Gail. practicar. obſeruat. lib. 2, *obſeruat.* 128. *numer.* 13. *&* 14. hinc.
Iacob. Cancer. variar. reſol. lib. 2. *cap.* 6. *num.* 93. docet, quod si quis est obli-
13 gatus instrumento guarentigio, &
eius vigore soluit, non cẽsetur ex hac
solutione approbare dictum contra-
ctum, sed soluere ne capiatur, & exe-
cutionis molestiam subeat; quo casu
poterit solutum repetere; ea quidem
ratione, quia vbicumque potest præ-
sumi alia causa, quam approbationis,
seù ratificationis cõtractus non cen-
setur ille ratificatus; post *Bart. Paul. de Caſtr. & alios* tenet *Padigl. in l. in-terpoſitas num.* 25. *in fin. C. de tranſact.*
quos ipse allegat, & idem voluit *Hip-pol. ſingul.* 89. quem sequitur *Vrſill. ad Afflict. deciſ.* 336. *nu.* 7. & sic decisum
per Sacrum Consilium refert *Molſeſ. conſ.* 41. *num.* 42.

Nec ad hoc est necessaria volũtatis
declaratio, vt *Menoch. ipſe*, & cęteri
ab eo relati existimarunt; nam erudi-
tus *Hiſpanus Morquecho in tract. de diuiſ. bonor. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 30. con-
cludit, nullatenus esse necessariam
hanc voluntatis declarationem, sed
firmam esse iuris cõclusionem, quod
concurrẽte in eadem persona duplici
14 causa possidendi ex vtiliori iudican-
dum est possidere, ex *tex. in l.* 1. *& ibi Bald. Paul. de Caſtr. C. de repud. hæredit. Alex. in l.* 2. *C. quod met. cauſ.* & gene-
raliter vbi concurrit duplex causa,
vna, quæ nocet, & altera quæ pro-
dest, attendenda est causa quæ pro-
dest; & ita refert decisum per Regiam
Audientiã Canariæ, & in Regno per
Mag. Cur. Vicariæ, & Sacrum Consi-
lium testatur *Gizzarell. deciſ.* 45. Inde
satis eleganter ad rem nostram *Surd. deciſ.* 221. *num.* 2. *&* 3. ait, *quod autem ſoluerit decimas, & cenſum, id non con-cludit rationem inueſtituræ, quia etiam*

ante

ante illam inuestituram soluebat; proinde actus solutionis non est talis, qui non posset fieri alio animo quam ratificandi, vt requiritur ad inducendā ratificationem, Corn. cons. 269. uol. 4. Ruin. cons. 91. nu. 9. vol. 1. Crau. cons. 204. n. 14. Celsus Vgo cons. 22. nu. 5. & 27. Bursat. cons. 118. nu. 19.

His præsuppositis clarā esse contrariorum solutionem cōcludebatur, etenim ex actis apparebat solutionem ducatorum 11. mil. non fuisse factam ab Illustr. Marchione Domino meo, sed à Doctore Ioseph de Gaudio asserto Procuratore, de cuius potestate hodie dubitatur; & proindè de ea nullam quo ad hoc rationem haberi posse, prout nec de possessione, & perceptione fructuum; quoniam pecunia prędicta statim conuersa fuit in extinctionē debitorum ipsius D. Vincentij, sicque cum am-
15 plius non extaret, nullo modo poterat esse cōsultum iuribus ipsius Marchionis nisi feudum pro pretio capitale retinendo, & percipiēdo fructus, pro vsuris, & interesse; hoc autem nō est effectum iure domini, siue emptoris, sed pignoris, & hypothecæ, vt scilicet minus perderet, & cautior esset, ita ex *Bart. Innoc. Boer. & alijs* discurrit in pūcto *Vincent. de Franch. decis. 200. num. 21.* vbi ait, *& si recepit pretium, non poterat dici ab eius iuribus recessum, cum pretiū creditor receperit vt minus perderet, & cautior esset; & ad hunc finem præsumitur hic actus potius factus, quam vt ex receptione iura sua perderet.*

Ergo cum actus huiusmodi possessionis, & perceptionis fructuum possit referri ad aliam causam vtiliorem possidenti, cessat omninò ratio præsumptionis, & consequenter obiectū.

Quod autē Dominus meus numquam cogitauerit huiusmodi contractum ratificare, ex alio euidēter constat, nempè quod nec ipse Aduersarius cuius ratificationē promisit eius Procurator illum ratificauit in tempore promisso, quin potius eum improbauit reuocando venditionem istam, & denuo vēdidit feudum mediante etiam persona eiusdem Principis Don Cæsari Caracciolo eius
16 germano, quæ tacita reuocatio est ad tradita per *Marin. Frecc. de subfeu. lib. 2. quæst. 30. nu. 5.* caret ergò omni penitùs actione; nam quamuis appareat postea ratificasse, huiusmodi tamen ratificationis nomen non meretur; tum quia regula est fine contra-
17 dictore, quod omnes sollemnitates, quæ requiruntur in contractu principali, exigūtur etiam in ratificatione ipsius, *argum. text. in l. si vt proponis la secōda, C. de nupt. l. nuptiæ de ritu nupt.* & ita cōsuluit *Roman. cons. 12. dubit. 2. Vrsill. ad Afflict. decis. 285. num. 17. Surd. decis. 159. num. 7. & 22. Cacher. decis. 166. in fine, Tiraq. de retract. lignag. glos. 10. §. 1. num. 90. Cancer. variar. resolut. lib. 2. cap. 6. de solut. nu. 96.* cum infinitis alijs; vndè consequens
18 fit, quod ad validandum huiusmodi contractum nō sufficit prior assensus desuper interpositus, sed nouus requirebatur super ratificatione, ita in specie docuit *Afflict. in cap. 1. num. 31. de al n. feud p. t.* vbi ait, *& sic sequitur quod in ratificatione alienationis feudi cum consensu domini, requiritur nouus domini assensus;* sequitur *Tiraquell. de retract. §. 1. glos. 10. nu. 87. Cacher. d. decis. 166. num. 13. Menoch. cons. 2. nu. 297. Surd. cons. 28. nu. 121. & decis. 159. num. 8.* cum etiam quia tunc temporis non erat in potestate ipsius contractum ratum habere; ete-
19 nim ratificatio debet fieri rebus in eodem statu permanentibus, & iam res non erat integra per mutationem voluntatis alterius contrahentis, *Roland. cons. 19. num. 12 lib. 1. Steph. Gratian.*

tian. discept. forens. tom. 4. cap. 710. n. 2.
Et regulare est, q quotiescunq; actus
qui ratificari debuerat improbatur,
non potest deinde ratificari in ipsius
20 ratificantis commodum, nisi cōcur-
rente noua volūtate alterius contra-
hentis; sunt equidem termini *text. in
l. dispensatorem 62. de solut.* vbi Con-
sultus ait. *Illa quæstio est, cum negotium
meum gerens à debitoribus meis accepe-
ris, deinde ego ratum non habuero, &
mox agere velim negotiorum gestorum
actione, an vtiliter agam si caueam te
indemnem futurum? quod quidem ego
non puto; nam sublata est negotiorum
gestorum actio, eo quod ratum nō habui;
& per hoc debitor mihi constituitur.*
Vnde *Bald. in l. absentis nu. 2. C. si cert.
petat.* dicit, quod in contractibus per
21 solam improbationē impeditur na-
tiuitas actionis, & proinde non est li-
cira approbatio, & facit *text. in l. non
erit §. fin. iuncta l. seq. ff. de iureiurando,*
vbi qui iuramentum oblatum recusa-
uit semel subire non erit admittēdus
si posteà pœnitentia ductus velit iu-
22 rare, nisi qui semel obtulit de nouo
consentiat; ex quo textu dixit *Angel.
in cons. 374. num 4.* quod qui semel
recusauerit contrahere, non potest
pœnitentia ductus contractum acce-
ptare nisi aduersarius velit, & ipse
nouellum consensum adhibere; qua
ratione *Paul. de Castro in dicta l. di-
spensatorem in fine*, magistraliter di-
stinguit, quod aut negotium non
est perfectum, vt quia pendet perfe-
ctio ex voluntate gerētis, & eius qui
actum debet ratificare, & tunc quo-
usque reperitur concursus eiusdem
voluntatis in idem, licet à principio
non acceptet, potest tamen gerens
acceptare propositum: aut negotium
est perfectum, quia cōsistit ex volun-
tate gerētis, & alterius cum quo erat
gestum, & vtriusque conuenit volun-
tas, erat tamen in pendenti actio, seu
acquisitio quoad tertium, cuius no-
mine erat gestum, & hoc casu si ille
tertius vult quod negotium efficia-
tur suum, necesse est quod à princi-
pio ratificet, alias verò cum semel à
se abdicat reprobando, non potest
amplius fieri suum; quam singularem
doctrinam pluribus alijs adductis, &
more suo exornatis, sequitur ita de
iure respondendo in terminis nostræ
quæstionis *Surdus consil. 157. à num.
10. tomo 2.* & post eum *Stephan.
Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 92.
num. 44.* vbi dicit ita iudicasse.

Hæc omnia per me motiuata co-
ram Aduocatis Ill. Marchionis Ca-
priliæ in causæ fuere vt amicabiliter
controuersia terminata sit inter Illu-
stres Collitigantes.

SVMMARIVM.

1 *Finis est potentior actus cuiuscum-
rei, ex eoque perfectionem re-
cipit.*
2 *Imperfectum esse aliquid, vel non esse,
siue nulliter esse paria sunt.*
3 *Iudex delicti pro quo venit imponen-
da reo minor pœna, tenetur illum re-
mittere ad Iudicem maioris delicti.*
4 *Finis, & consumatio delicti attenden-
da est ad sciendum quo in loco sit de-
linquens puniendus.*
5 *Vniuersitas in cuius territorio delictū
consumatum est, tenetur ad dam-
num.*
6 *Principium cuiuscunque rei est potissi-
ma pars illius.*
7 *Quod iuris est de aliquo, idem est de
eius principio.*
8 *Principium attendi debet siuè in con-
tractibus, siuè in iudicijs, siue in de-
lictis.*
9 *Cain vt homicida dānatus est à Deo,
antequam homicidium consumaret.*
10 *Principium attendi debet vbi finis ne-
cessariò pendet ab ipso etiam sola
neces-*

necessitate causatiua.

11 *Delictum initiatum in vno territorio, & consumatum in alio, punitur in primo.*

12 *Tractans delictum patrare extra territorium, punitur in territorio.*

13 *Delictum graue punitur vt consumatū si fuit deuentum ad actum proximū, & immediatum.*

14 *Tractatus solus, & ordinatio quando puniatur de iure.*

15 *Initium illicitum excusat finem illicitum.*

16 Bart. in l. libellorum num. 8. de accusat. *declaratur.*

17 *Actus factus extra territorium vbi habet radicem, & effectum delicti in territorio, non attenditur quod persona sit extra territorium.*

18 *Principium licitum non excusat vbi ex mutatione loci læditur iurisdictio alterius.*

19 *Iudices inchoati delicti, sicut consumati, & perfecti sunt competentes, sed inter eos, qui præuenit in captura.*

20 Felin in cap. fin. de for. compet. nu. 13. *commendatur.*

21 *Mandans homicidium fieri extra territorium punitur in territorio, siue pro mandato, siue pro homicidio.*

22 *Opinio communis præualere debet.*

23 Farinac. defenditur.

24 *A communi opinione receditur quando contraria meliori nititur ratione.*

25 Guid. Pap. decis. 104. *declaratur.*

26 *Qualitas, quæ iurisdictionem tribuit, ante omnia probari debet.*

27 *Iudex qui præuenit in captura, in dubio sit competens vbi non constat quo loci sit commissum delictum.*

28 Franc. Molin. de Bracch. secular. lib. 3. cap. 49. num. 13. *reprehenditur.*

29 *Delictum vnum iudicatur, quamuis actus sint diuersi, si tamen fiant successiuè, & sine temporis interuallo.*

30 *Forus delicti est potentior vllo alio.*

Iudicem territorij in quo delictum inchoatum fuit, esse competentem etiam contra Iudicem territorij in quo fuit consumatum, & perfectum, præsertim si præuenerit in reali captura.

CAPVT LXXX.

QVamuis in hoc Regno frequentissima sit materia remissionis causarum ad Iudices competentes, propter multitudinē Baronum, maximamq; eorum auctoritatem, & iurisdictionē in eorum vassallos: vndè iam nō magis articuli triuiales, quàm difficiles, & ancipites videantur constituti extra omnem controuersiam; adhuc tamen non vidi per Iureconsultos nostrates actum de quadā nobili quæstione excitata in Regia Audientia Salerni, & postmodum in Magna Curia Vicariæ, quisnam sit potior ad cognoscendum de crimine: Iudex in cuius territorio fuit inchoatum, an verò ille in quo fuit perfectū, & consumatum. Præsupponebatur enim in facto, Claudium Caputum fuisse captum in territorio Ciuitatis Tursij, & ductum in feudo Pollicoris, ibique occisum fuisse inuentum. De quo crimine cum fuisset inquisitus Leonardus de Castronouo, fuit

captus

captus per Curiam Ciuitatis Tursij; sed postmodum introducta causa in Regia Audientia comparuit Procurator Reuerendi Collegij Neapolitani Societatis Iesu Baronis prædicti feudi Pollicoris, petijtq; prædictum Leonardum remitti ad eius officialē Iudicem loci consumati, & perfecti criminis, exclusis penitùs officialibus Ciuitatis prædictæ. Et ad fundandam suam intentionem dicebat,
1 finem cuiuscumque rei esse potētiorēm actū ipsius, & ex ipso formalitatem desumere, & habere actus integritatem, perfectionem, & essentiam, & sine ipso nihil efficere principium, ex eleganti *Iurisconsulti* responso *in l. si is qui quadringenta* 79. §. *quadam ad l. Falcidiam*, ibi, *non enim vllum balneum, aut theatrum, aut stadium fecisse intelligitur, qui ei propriam formam (qua ex consumatione contingit)*
2 *non dederit*; Inde meritò dictum par esse aliquid non esse, siue nulliter, vel imperfectè esse, *l.* 2. *de iniust. rupt. & irrit. cum concordant.* sicut ergò ex actu nullo non sortiretur quis forum, ita neque ex imperfecto.

Sic dicendum videbatur, quod aut principium delicti adeò simultaneum est, & coniungitur cum fine vt vnicum iudicetur, prout erat casus noster, & tunc attendendum esse finem, vtpotè perficientem actum iuxta prædicta; aut verò finis, & principium sunt inter se actus diuersi, & separati, ita vt non vnum, sed duo maleficia iudicari queant, veluti cum quis vulnerat in vno lo-
3 co, & in altero occidit, & tunc etsi Iudex principij esset competens pro vulneribus illatis, quamuis reum ceperit, tenebitur tamen illum remittere ad Iudicē homicidij ratione grauiotis pœnæ per ipsum imponendæ, prout ex *text. in l. si cui* §. *fin. de accus.* mordicus defendit in propria materia *Franc. Molin. de brach. secul. lib.* 3.
4 *cap.* 49. *num.* 13. & proindè in delictis esse attendendum locum consumationis, & perfectionis actus ad sciendum quo in loco quis debeat puniri, docuit *Abb. in cap. final. de foro compet. nu.* 27. cum nonnullis alijs relatis per *Iul. Clar. lib.* 5. *sententiar.* §. *fin. qu.* 38. *nu.* 6. *Guid. Pap. decis.* 104. *Dueñas reg.* 378. *num.* 3. & sequitur *Ant. Fab. in Codic. Fabriano lib.* 3. *tit.* 14. *definit.* 2. *Godofred. à Bauo in tract. reatuū quæst.* 16. *nu.* 3. & 4.

Vnde in quæstione illa si latrones cęperint viatorem insequi in vno ter-
5 ritorio, & in alio spoliarit; quæ nam ex duabus Vniuersitatibus teneatur ad emendam? respondet *Andr. in constit. si damna clandestina col. pen.* quod attendi debet locus in quo delictum fuit consumatum, non vbi initium cępit, quem sequuntur plures relati per *Ioannem Anton. de Nigr. in capit. Regni frequens, & ineffrenata num.* 97.

At pro Fisco mihi videbatur di-
6 cendum, quod immò principium cuiuscunq; rei sit potissima pars ipsius, *l.* 1. *ff. de origin. iur.* & proinde nobilius est suo fine, quia principium potest esse sine fine, sed non è contra,
7 vnde *Cardin. Tusc. tom.* 6. *litera P. conclus.* 702. dicit principium esse de essentia principiati, & quod iuris est de aliquo, idem esse de eius principio, *l. nō ideò minus C. de hered. instit.*
8 Hinc siue versemur in contractibus, siuè in iudicijs, siuè quoque in delictis, semper attendi debet initium ad dignoscendum quid de re ipsa statuendum sit; sic namque de contractibus loquitur *Pomponius in l. si tamen ff. ad Macedonian.* & rursus *in l. Pomponius de negot. gestis, & Vlpianus in l. si procuratorem ff. mandati, & Hermogen. in l. qui id quod ff. de donat.* dicit causam, & ori-

Zz ginem

ginem prævalere, idemque *in l. cum filijs §. hæres meus de legat. 2. l. si filius de verbor. obligat. l. clam possidere de acquirend. possess. l. qui cum maior de bon. libert.* & hoc ipsum statuentes rescripsere Cæsares *in l. si filiusfamilias la prima, C. ad Macedonian. l. si vxor C. ad Velleian.* & eleganter in *l. vnic. §. res verò cum seq. C. de imponend. lucrat. descript. lib.* 10. & notat *Bald. in cap. quæ in Ecclesiarum num.* 82. *de constitut. Andr. in cap. 1. num. 5. Imperator Lotharius, Tiraquell. in l. si vnquam, verbo donatione largitus num.* 257. *C. de reuocand. donat. Thesaur. decis. 266. num. 5. Barbos. in l. post dotem num. 75. solut. matrim. Tuscus loco citato conclus. 703. Anton. Faber. in rationali ad text. in d. l. Pomponius de negot. gest. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 202. num. 15. cum sequent. & cap. 226. num. 12. Vincent. de Franch. decis.* 468. *num.* 6. & pluribus confirmat *Dominus Regens Rouitus in commentar. ad pragmat.* 1. *ad Macedonian. num.* 28. *cum seq.* sic & in iudicijs est *text. in cap. proposuisti cum concordant. de foro compet.* & tandem in delictis est optimus *text. in l. si quis in seruitute ff. de furt.* ibi, *Quia origo furti in seruitute facti manifesti non fuit; & in l. l. quod ait lex §. fin. in fin. ad l. Iuliam de adulter.* vbi hoc notat *Bart.* & sequitur *Tiraquel.* plutibus confirmans *de retract. lignag. §. 5. glos. 4. num. 23.* & tradit *Surd. decis. 102. num. 10. Mastrill. decis. 12. num. 5. Surd. decis. 102.*
9 *nu.* 10. estque ad hoc mirabile exemplum in *can. numquid Cain 16. de pœnit. distinct.* 1. vbi ex post cęptum homicidium priusquam illud committeret, Cain vt homicida damnatur à Deo, prout hæc, & alia ad tem tradit eleganter *Ioan. Andr. ad regul. in obscuris, de regul. iur. quæst. 29. nu. 2. cum seq.* Horum quidem ratio est, quia in delictis finis necessariò pendet à principio, quo casu non finem, sed principium attendi, quamuis finis pendeat à principio sola necessitate causatiua, docet eruditè *Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 17. ex Bart. Alciat. Soccin. & alijs.*

Vnde infertur cautiùs, & tutiùs fore semper in delictis initium atten-
11 dere, ex insigni doctrina *Bald. in l. 2. num. 3. C. de eunuch.* vbi ait. *Et prædicta vera quando delictum est initiatum, & consumatū extra territorium, sed si esset initiatum intra territorium, tunc posset ibi puniri ac si esset ibi consumatum, videlicet dicit statutum quod nemo vadat ad occupandū Ecclesias cum aliqua gente armorum, & Titius in Ciuitate congregauit gentes armorū, & prosiliens extra, occupauit Ecclesiam extra territorium stantem, idem dico ratione tractatus intra territorium, punitur de delicto*
12 *commisso extra territorium;* hæc *Bald.* quo loci *Andr. de Barulo nota,* inquit, *quod si delictum est initiatum in territorio, & consumatum extra territoriū, punitur in territorio;* idemq; *Bald.* magis in specie *in l. si quis non dicam nu. 10. & seq. C. de Episc. & cler.* post longam discussionem concludit, quod in grauioribus delictis si est deuentū ad actū m verbi non punitur tanquā pro consumato, sed extra ordinem, si au-
13 rem est deuentū ad actum facti proximum, & immediatū, & punitur pro delicto consumato, & *Bart. in l. & si amicis de adulte. in quæst.* de eo qui tractauit, & ordinauit Florentiæ homicidiū quod postcà Bononiæ subsequutum est, dicit ibi puniendum esse vbi tractauit, & ordinauit, dummodo talis tractatus non remanserit in puris terminis cogitationis, eum sequitur *D. Præs. de Franch. decis. 37. nu. 5.* qua ratione fuit in ea specie remissus clericus ad Archiepiscopum Neapolitanum. Quod tamen ideò fit, inquit *Bald. in l. non ideo, versic. sexto quæritur*

C. de

C. de accus. quia solus tractatus, & sola ordinatio non punitur de iure nisi sit processum ad aliquem actum, & sequitur *Felin. in cap. licet ratione nu. 16. versic. tertia conclusio de foro compet.* & rursus *Bald. in l. cunctos populos circa*
15 *med. C. de summa Trinit.* quod si statuto caueatur quod quis in domo pro debito ciuili non possit capi, si tamen fuerit captus extra domum, & posteà aufugerit in domũ, poterit rõne initij licitè extrahi, cũ sequitur *Cyn in auth. si quis C. eod. Bar. in l. libellorũ nu. 6. de accus.* in ea quæstione cum quis percussit Titiũ in platea, qui posteà moritur in alio loco, dicit attendendum fore locum percussionis; & dum inferius *num.* 8. subdit quod in his, quæ
16 habent causam successiuam, tempus, & locus perfecti delicti debent inspici; pro loco perfecti delicti nõ tantum intelligere debemus locum in quo verè fuit finitum, & consumatũ, sed etiam illum in quo fuit inchoatum, licèt perfectum non sit, iuxta intellectum *Consulti* quem ipse allegat *in l. semper §. annus quod vi, aut clam.*

Immò fortiùs *Felin. in d. cap. licèt ratione nu. 16. circa finem*, tenet quod vbi actus factus extra territorium haberet radicem, & effectum delicti in territorio, non attenditur quod persona delinquẽs sit extra territorium, ex *Bald. in l. actor C. de probat.* & hanc quam firmamus opinionem sequitur etiam *Hippol. de Marsil. in praxi crim. §. vlterius per totum, & in §. quoniam nu. 91.*

Hac ratione scilicet quod initium delicti sit attendendũ; mouetur *Guttier. pract. qq. lib. 3. q. 1. nu. 19.* dum tenet, quod si existens in loco immuni grauiter cum telo, sagitta, vel sclopo percutiat aliquam extra illum sistentem, non gaudebit illius immunitate; & è contra *nu.* 28. dicit ipsa gaudere, si emittens, seu percutiens sit extra locum, percussus vero intra illud.

Et licet nonnulli ex præfatis Authoribus teneant id verum, quoties agitur de excusando reo, secus vbi de ipso puniendo: quo casu potius finis, & consumatio delicti attendi debeat, distinguentes insuper an principium sit licitum, & finis illicitus, an verò vterque illicitus vt videre est apud *Farinac.* qui eos refert *de inquisit. q. 7. n. 45. Guttier. loc. cit. n. 25.*

Verum enimuero huiusmodi doctrina, & distinctio nihil refert ad propositum, cum non agatur de criminali iudicio de excusando scilicet, vel puniendo reo, sed tantum de mero articulo ciuili quis sit ex duobus cõpetens inchoati, an verò consumati delicti Iudex, in quo omninò affirmandum est inchoationem, & originem delicti attendendam fore.

18 Eò præsertim quia & si licitum sit principium alicuius actus, si tamen cum mutatione loci mutaretur etiã territorium, & ex hoc lædatur iurisdictio alicuius Iudicis, tunc licitum initiũ non excusat; vnde *Bal. in d. l. cunctos populos vers. numquid ergo*, tenet ꝙ si familia fugiens post reum, ipsum capiat in Ecclesia incidit in canonẽ, non attento licito initio, quia læditur ex hoc iurisdictio Ecclesiæ, & *Felin. in d. cap. licet ratione de foro competenti num. 16. versic. vnde infert Bartolus*, post firmatam superiorem conclusionem de principio licito, subdit. *Sed in hac limitatione aduerte diligenter, quia vera est vbi cum mutatione loci mutatur territorium, nihil attendendo in præiudicium alterius, secus vbi transitus ad alium locum læderet iurisdictionem alterius, quia licitum initium non excusat.*

Quod si nimis generalis, & indistincta superior conclusio videatur,
19 id tamen negabit nemo, saltem vtrumque Iudicem & inchoati flagitij,

gitij, & consumati, & perfecti esse competentem, eoque potiorem esse praeuenientem; ita sanè docet antiquus *Ioan. Andr. in d. regula in obscuris de regulis iuris in 6. Cyn. Bal. & Angel. in l. 1. C. vbi de crim. agi oport.* ex quo textu id quod firmamus mirificè colligitur meo videre, ibi, *commissa, vel inchoata sunt.*

Hanc etiam opinionē *Ioannis Andreæ* tenuerunt *Abb. in d. cap. licet ratione num. 11. de foro compet.* vbi dicit communem, & in *cap. 1. de præsumpt. col. fin. Dominic. de Sancto Gemin. in cap. 1. §. vlt. de stat. regul. in 6. Ioan. de Anania in cap. 1. de rapt. col. 3. Hippol. de Marsil. in repet. l. vnic. num. 296. C. de raptor. virgin. Nellus de bannit. par. 2. temp. 1. quæst. 8. Clar. in praxi quæst. 38. vers. item pone,* & ibi *Baiard. num. 23.* & nouissimè *Marius Muta in comment. ad pragm. Regni Siciliæ tit. 18. limit. 18. num. 57. & seq.* & rursus
20 *tit. 41. num. 109.* & præ cęteris *Felin. in d. cap. fin. de foro compet. nu. 13.* doctè satis, & magistraliter distinguēdo. *Aut enim,* inquit, *delictum inchoatur in eodē loco respectu agentis, & patiētis, aut inchoatur in vno respectu agentis, & in alio respectu patientis, aut nec respectu agentis, nec patientis est factum in alienalieno territorio, sed solùm facta preparatio vt delictum alibi committatur;* & cum posteriora duo membra præfatę distinctionis non pertineāt ad casum nostrum, quoad Primum dicit. *Prima conclusio, vbi delictum inchoatur in vno loco tàm respectu agentis, quàm patientis, verum est quod puniri potest à Iudice vtriusque loci, & potior esset Iudex inchoationis, Bal. in l. si quis non dicam C. de Episc. & cler. & in cap. 1. §. iniuria de pace iuram. firmand. exemplum in capiente, & ligante vnum hic, & spoliante eum alibi ductum, nàm propter violentiam successiuam adeò confunduntur actus, quod habetur pro vno delicto &c.* Hæc *Felin.* vbi videndi sunt *eius additionatores verb. delictum,* & *Farinac.* cui in criminalibus nihil potest dici non fuisse cognitum *in d. tit. de inquisit. quæst. 7. num. 45. vers. contrarium,* post *Alex. cons. 75. num. 6. vol. 3.* & alios, hanc doctrinam con-
21 stanter sequutus est, quin potiùs sequenti *nu. 47.* in ea celebri quæstione an mandans homicidium fieri extra territorium, possit puniri in territorio per Iudicem ipsius, pluribus rationibus, & authoritatibus reprobat communem opinionem tenentem, mandantem debere puniri à Iudice cōmissi homicidij, & mordicus subtiliter considerat, quod siue agatur de puniendo mandantem pœna ordinaria delicti subsequuti, siue pœna extraordinaria propter solum mandatum, si tamen mandans sit subditus iurisdictioni mandati vel ratione originis, vel domicilij, semper Iudex mandati erit compet^ts, & subdit veram rationem, quia si sola origine, vel domicilio lex tribuit iurisdictionem, & si delictum sit alibi commissum, tantò ergò magis puniri etiam poterit mandans, qui dicitur etiam deliquisse in eodē loco respectu mādati.

Dices præfatam *Farinacij* opinionem esse contra communem, quam præter eos primæ notæ authores, quos ipse allegat *nu. 47.* sequutus est *Sen. Gration op. teste Guid. Pap. dec. 104.*
22 & rursus Neapolitanus apud *D. Præs. de Franch. dec. 37.* ideò cōmunis præualere debet, *ad text. in l. filius ad l. Corneliam de falsis.*

Respondeo *Farinacij* opinionem
23 non solùm habere præcipuos, & maximos antesignanos, & tutelares, *Bald. Alex. Angel. & alios quos allegat nu.* Sed quod magis est, insitam, viuam, euidentem, & penè infallibilē rationis assistentiam, qua communis conuincitur, & eneruatur, & proinde.

inde non esse ab ea recedendum in iudicando, prout aliàs Summũ Pontificem effecisse videmus *in cap.cappellanus 4.de ferijs*, ibi; *posterior sententia melioris, & subtiliori nititur ratione.* Et ita *DD. in cap. 1. de constit.* dicunt à communi esse recedẽdum, quoties aliqua probabili ratione contrarium defenditur, *Afflict. in cap. 1. §. Iudices num. 4. de pac. iuram. firman. Valasc. consult. 128. num. 26. Viuius decis. 91. par. 1.* qui dicunt id procedere etiam in sententijs Prçfecti Prætorio, prout sic cõtra communem iudicasse cum modica difficultate Sacrum nostrum Neapolitanum Consilium testatur *D. Præs. de Franch. decis. 30.* de qua in proposito meminit *Christof. Mart. decis. Senen. examin. 48. num. 10. Mastrill. de magistrat. lib. 6. cap. 10. n. 113.* & nouissimè *Gizzar ell. dec. 1. nu. 20.*

24

Sed quidquid sit de veritate illius

25 opinionis, attamen *decisio Guid. Pap.* (si rectè attendatur processus series) pro Fisco, & vidua potius adduceñda est, quandoquidem in ea non fuit iudicatum pro communi opinione, licet secundum eam sentire videatur Senatus, quia vt aduertit idẽ author in fine, non fuit visum Curiæ Parlamenti sufficiẽter probatum delictũ fuisse commissum in Prouincia, quia locus contentiosus erat propè confi-

26 nes patriæ Delphinatus: breuiter nõ erat probata qualitas, quæ in proposito tribuit iurisdictionem, quæ omninò ante omnia probari debet, *Afflict. dec. 297. & ibi Vrsill.* & est quod delictum verè sit commissum in territorio, vt post ipsam naturalem rationem *DD.* omnes concludunt, & docet *Dominus meus*, vt alios missos faciam *ad pragmat. 1. vbi de crimin. ag. oport. lib. 3. Iur. Reg.* sic pariter in casu nostro, cum nihil sit in actis probatum de commissione delicti in territorio Pollicoris, sed tantum capturam prædicti Claudij factam in territorio Ciuitatis Tursij per inquisitos. At Reuerendum Collegium fundare posse suam iurisdictionem in sola inuẽtione cadaueris, nullibi cautum reperitur.

Et tandem, quamuis initium delicti non esset probatum in territorio

27 Tursij, cum tamẽ probatum non sit, fuisse consumatum in territorio Pollicoris, & per consequens dubium sit in cuius cõfinio verè fuerit commissum, adhuc ratione præuentionis sit competens Iudex Ciuitatis Tursij, ex celebri doctrina *Baldi in l. vnica num. 32. C. de confess.* quam esse receptam dicit *Iacob. de Beluis. in cap. 1. §. contrahentes post num. 18. de for. competent. lib. 6.*

Obiectum denique de *decis. 37. Præsid. de Franch.* facili negotio diluitur ex his, quæ ipse dicit quod locus inchoati delicti attendendus est, vbi initium non stetit in simplicibus finibus cogitationis iuxta *Bart.* placitũ, quod non est in casu nostro vt prædiximus.

28 Et si *Franciscus Molino supra relatus* affirmauerit, quod etiã vbi finis, & principium sunt inter se ita distincti, vt non vnum, sed diuersa maleficia constituant, vtpotè in vulnerante in vno loco, & occidente alibi, tunc ratione grauioris pœnç imponendæ pro homicidio reus erit remittendus ad Iudicem illius terrirorij, aduertẽdum est ipsum fuisse locutum extra terminos quæstionis inibi propositç: & contra manifesta iuris principia: si enim damus actus fuisse ita distinctos, vt constituant diuersa maleficia, non est quærendum an sit attendendum principium, vel finis, cum vnũquodque maleficium in suo genere sit non solum initiatum, sed perfectũ,

29 & cõsumatum. At vbi actus ex temporis successione, & continuatione, nullo

nullo interuallo adiecto, ita coniunguntur vt vnam constituant delicti speciem, prout in exemplo per eum proposito, de eo qui aliquem vinculis mancipat in vno loco, & ad alterũ perducit, & expoliat, qui nõ tenetur, nisi de expoliatione ad tradita *per Bart. in l. illud ad l. Aquil. & alios relatos per Baiard. ad Clar. in pract. crim. §. fin. quaest.* 38. *num.* 17. *cum seq.* qui quidem sunt termini cõsentanei nostrae quaestioni: & hoc casu affirmamus initium esse in hoc priuilegiatũ, vt trahat ad se cognitionem totius perfecti maleficij, iuxta doctrinas superius relatas, quibus ipse non satisfacit, & praesertim *Felino*, cuius traditionem illustrare conatur: Illa enim violentia successiua adeò confundit actus, vt habeatur pro vno delicto, vt *Felinus* ipse loquitur, & bene aduertit *D. Ioan. Franc. Capiblan.* alias à nobis collaudatus collega noster *in cõment. ad Pragm. de Baron. tom. 2. cap. 61. in princip.* Ideòque Iudicem territorij in quo inchoatum est crimen, priuatiuè de eo cognoscere (praesertim sit
30 in captura reali praeuentum sit) tanquam verum Iudicem delicti, cuius forus potentior est omni alio, *Farin. de inquisit. q. 7. in princ.*

Et ad *Andr. in d. Consil. si damna clamdestina*, respondetur in illis terminis necessarium fore attendere locum consumationis delicti, quia non secuto furto, non potest tractari de damno; Vnde rectè *Bald.* ait *in l. si quis non dicam rapere numer.* 5. *C. de episc. & cleric.* quod quantum ad consumationem delicti prima villa tenebitur, quantum verò ad executionem secunda; sequitur *Guttier. pract. quaest. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 24.

Sit ergò conclusio, Iudicem ordinarium Ciuitatis Tursij esse competentem non solum ratione originis, & domicilij delinquentium, sed etiã ratione delicti in eius territorio inchoati per actum facti proximum, & immediatum: eoq; magis propter praeuentionem in captura, excluso penitus Iudice feudi Policoris, prout sic me referente iudicauit Regia Audientia, & postmodum Mag. Cur. Vicariae.

Haec nostrae lucubrationes in lucẽ prodiderunt inter praedictos commẽtarios *D. Ioannis Franc. Capiblanc. dicto cap.* 61. Sed quia aliquid noui addidimus in praesentiarum postquã vidimus quaestionem non sufficienter explanatã per *Franc. Molin.* supra relatum ideò transcribendas denuo hic censuimus, vt veritas magis elucescat.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis remittendus est ad forum originis, & incolatus.*
2 *Litis pendentia inducitur per solam citationem legitimè intimatam.*
3 Text. in l. vbi cœptum ff. de iudic. *in quibus terminis procedat.*
4 *Primus rei status attendendus est.*
5 *Priuilegium superueniens lite pendente forum non mutat.*
6 Text. in l. si quis posteaquam de iudic. *in quibus terminis procedat.*
7 Alex. in addit. Bart. in l. 1. lit. C. ff. de paen. *quaestionem dirimit de priuilegio viduitatis mulieri superuento lite pendente.*
8 Vinc. de Franch. dec. 544. *declaratur*
9 *Instantia perempta, non competit exceptio litis pendentiae.*
10 *.. dicitur nouum iudicium, & omnia sunt de nouo inchoanda.*
11 *Clericus effectus lite pendente, gaudet priuilegio fori in instantia perempta.*
12 *Decisio Sacri Consilij in materia perẽptionis instantiae, relata per* D. Reg. Rouit. *commendatur.*

13 Con-

13 *Contumax non opponit declaratoriam fori etiam si purgauerit contumaciã.* 14 *Contumacia vasalli in nihilo praeiudicat Baroni.* 15 *Dictio* etiam, *quid importet.* 16 *Perhorrescentia sola aduersarij facit vt quis possit litigare coram alio Iudice.*

Viduam posse forum declinare ex priuilegio viduitatis eidem obuento post litem contestatam.

CAPVT LXXXI.

Vidua Maria Naccarella eligendo in forum Magnam Curiam Vicariae ex priuilegio sibi iure communi, & municipali indulto, conuenit haeredes quondam Hieronymi Troisij eius primi viri pro restitutione ducatorum mille suarum dotium. Exceperunt ipsi causam hanc tractari
1 debere in Curia Terrae Gifoni, cuius ipsi sunt incolae, & originarij, *ad text. in l. incola ff. ad municipal. & in l. final. C. vbi rem actio, & in cap. cum generale de for. competen.*

Secundò, quia dicebant ex actis constare litem hanc pendere in dicta Curia ad quam fuit remissa per Regiam Audientiam Principatus Citra dum in anno 1624. idem iudicium fuisset intẽtatum per eamdem actricem. Vnde sequitur alia dispositio iuris communis, nempè *ex tex. in l. vbi coeptum ff. de iudic.* vbi communi-
2 ter *DD.* & inductam fuisse litis pendentiam per solam citationem legitimè intimatã, vt probat *tex. in clemẽt. 2. vt lite pendente, vbi glos. in verb. ad partem in fine, & glos. in cap. vt debitus honor, in verb. si dicat de appellat.* sequitur *Surd. decis. 5. Gratian. dec. 209. Ricc. decis. 74. par. 2.* & in his terminis
3 procedere dispositionem *text. in d. l. vbi coeptum*, dicit *glos. ibid.*

Nec obstare dicebant ipsi, quod tunc temporis quò iudicium fuit intentatũ in Regia Audientia, & causa remissa ad Curiam Terrę Gifoni, ipsa fuisset in matrimonio collocata cum secundo viro Petro Paulo Pagano; nam priuilegium viduitatis ex ipsius obitu ei superuentum, stante praedicta litis pendẽtia in hac causa, ei opitulari non debet; quandoquidẽ prin-
4 cipium litis, & primus rei status est qui attendi debet, ad notata per *DD. in l. si in ratione 11. ff. ad l. falcid.* & facit *tex. in l. si tamen ad Macedon. & in l. si procuratorem ff. mandat.* Vnde credo originem sumpsisse famigeratum illud *Vlpiani* responsum *in l. si quis posteaquam de iudic.* vbi ait, *si quis posteaquam in ius vocatus est, miles, vel alterius fori esse caperit, in ea causa ius reuocandi forum non habebit, quasi praeuentus*, & illa vulgata iuris regula, quod priuilegium superue-
5 niens lite pendente forum nõ mutat, quam exornat *glos. ibid. & in cap. proposuisti de for. competen. & DD. in l. nulli prorsus C. de iudic.* quorum plures recenset *Alexand. Trentacinq. cõs. 46. num. 2. volum. 2. Cagnol. in l. 2. nu. 249. C. de pact. inter empt. & in l. cum quadam puella de iurisd. omn. iudic. D. Reg. de Pont. cons. 70. nu. 1. & in tract. de potest. Proreg. tit. de assens. Reg. S. 7. nu. 14. Crassus de except. cap. 3. nu. 38.* & in terminis *Aluar. Valasc. cõsult. 57.* Idque in ciuilibus indistinctè procedere,

nullo interuallo adiecto, ita coniunguntur vt vnam conſtituant delicti ſpeciem, prout in exemplo per eum propoſito, de eo qui aliquem vinculis mancipat in vno loco, & ad alterũ perducit, & expoliat, qui nõ tenetur, niſi de expoliatione ad tradita *per Bart. in l. illud ad l. Aquil. & alios relatos per Baiard. ad Clar. in pract. crim. §. fin. quaeſt.* 38. *num.* 17. *cum ſeq.* qui quidem ſunt termini cõſentanei noſtrae quaeſtioni: & hoc caſu affirmamus initium eſſe in hoc priuilegiatũ, vt trahat ad ſe cognitionem totius perfecti maleficij, iuxta doctrinas ſuperius relatas, quibus ipſe non ſatisfacit, & praeſertim *Felino*, cuius traditionem illuſtrare conatur: Illa enim violentia ſucceſſiua adeò confundit actus, vt habeatur pro vno delicto, vt *Felinus* ipſe loquitur, & bene aduertit *D. Ioan. Franc. Capiblan.* alias à nobis collaudatus collega noſter *in cõment. ad Pragm. de Baron. tom. 2. cap.* 61. *in princip.* Ideòque Iudicem territorij in quo inchoatum eſt crimen, priuatiuè de eo cognoſcere (praeſertim ſit
30 in captura reali praeuentum ſit) tanquam verum Iudicem delicti, cuius forus potentior eſt omni alio, *Farin. de inquiſit. q.* 7. *in princ.*

Et ad *Andr. in d. Conſtit. ſi damna clandeſtina*, reſpondetur in illis terminis neceſſarium fore attendere locum conſumationis delicti, quia non ſecuto furto, non poteſt tractari de damno; Vnde rectè *Bald.* ait *in l. ſi quis non dicam rapere numer.* 5. *C. de epiſc. & cleric.* quod quantum ad conſumationem delicti prima villa tenebitur, quantum verò ad executionem ſecunda; ſequitur *Guttier. pract. quaeſt. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 24.

Sit ergò concluſio, Iudicem ordinarium Ciuitatis Turſij eſſe competentem non ſolum ratione originis, & domicilij delinquentium, ſed etiã ratione delicti in eius territorio inchoati per actum facti proximum, & immediatum: eoq; magis propter praeuentionem in captura, excluſo penitus Iudice feudi Policoris, prout ſic me referente iudicauit Regia Audientia, & poſtmodum Mag. Cur. Vicariae.

Haec noſtrae lucubrationes in lucẽ prodierunt inter praedictos commẽtarios *D. Ioannis Franc. Capiblanc. dicto cap.* 61. Sed quia aliquid noui addidimus in praeſentiarum poſtquã vidimus quaeſtionem non ſufficienter explanatã per *Franc. Molin.* ſupra relatum ideò tranſcribendas denuo hic cenſuimus, vt veritas magis eluceſcat.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis remittendus eſt ad forum originis, & incolatus.*

2 *Litis pendentia inducitur per ſolam citationem legitimè intimatam.*

3 Text. in l. vbi cœptum ff. de iudic. *in quibus terminis procedat.*

4 *Primus rei ſtatus attendendus eſt.*

5 *Priuilegium ſuperueniens lite pendente forum non mutat.*

6 Text. in l. ſi quis poſteaquam de iudic. *in quibus terminis procedat.*

7 Alex. in addit. Bart. in l. 1. lit. C. ff. de paen. *quaeſtionem dirimit de priuilegio viduitatis mulieri ſuperuento lite pendente.*

8 Vinc. de Franch. dec. 544. *declaratur*

9 *Inſtantia perempta, non competit exceptio litis pendentiae.*

10 *dicitur nouum iudicium, & omnia ſunt de nouo incoanda.*

11 *Clericus effectus lite pendente, gaudet priuilegio fori inſtantia perempta.*

12 *Deciſio Sacri Conſilij in materia peremptionis inſtantiae, relata per* D. Reg. Rouit. *commendatur.*

13 *Con-*

13 *Contumax non opponit declaratoriam fori etiam si purgauerit contumaciā.*
14 *Contumacia vasalli in nihilo præiudicat Baroni.*
15 *Dictio* etiam, *quid importet.*
16 *Perhorrescentia sola aduersarij facit vt quis possit litigare coram alio Iudice.*

Viduam posse forum declinare ex priuilegio viduitatis eidem obuento post litem contestatam.

CAPVT LXXXI.

Vidua Maria Naecarella eligendo in forum Magnam Curiam Vicariæ ex priuilegio sibi iure communi, & municipali indulto, conuenit hæredes quondam Hieronymi Troisij eius primi viri pro restitutione ducatorum mille suarum dotium. Excepetunt ipsi causam hanc tractari
1 debere in Curia Terræ Gifoni, cuius ipsi sunt incolæ, & originarij, *ad text. in l. incola ff. ad municipal. & in l. final. C. vbi rem actio, & in cap. cum generale de for. competen.*

Secundò, quia dicebant ex actis constare litem hanc pendere in dicta Curia ad quam fuit remissa per Regiam Audientiam Principatus Citra dum in anno 1624. idem iudicium fuisset intētatum per eamdem actricem. Vnde sequitur alia dispositio iuris communis, nempè *ex tex. in l. vbi cœptum ff de iudic.* vbi communi-
2 ter *DD.* & inductam fuisse litis pendentiam per solam citationem legitimè intimatā, vt probat *tex. in clemēt. 2. vt lite pendente, vbi glos. in verb. ad partem in fine, & glos. in cap. vt debitus honor, in verb. si dicat de appellat.* sequitur *Surd. decis. 5. Gratian. dec. 209. Ricc. decis. 74. par. 2.* & in his terminis
3 procedere dispositionem *text. in d. l. vbi cœptum*, dicit *glos. ibid.*

Nec obstare dicebant ipsi, quod tunc temporis quò iudicium fuit intentatū in Regia Audientia, & causa remissa ad Curiam Terræ Gifoni, ipsa fuisset in matrimonio collocata cum secundo viro Petro Paulo Pagano; nam priuilegium viduitatis ex ipsius obitu ei superuentum, stante prædicta litis pendētia in hac causa, ei opitulari non debet; quandoquidē prin-
4 cipium litis, & primus rei status est qui attendi debet, ad notata per *DD. in l. si in ratione 11. ff. ad l. falcid.* & facit *tex. in l. si tamen ad Macedon. & in l. si procuratorem ff. mandat.* Vnde credo originem sumpsisse famigeratum illud *Vlpiani* responsum *in l. si quis posteaquam de iudic.* vbi ait, *si quis posteaquam in ius vocatus est, miles, vel alterius fori esse cœperit, in ea causa ius reuocandi forum non habebit, quasi præuentus*, & illa vulgata iuris regula, quod priuilegium superue-
5 niens lite pendente forum nō mutat, quam exornat *glos. ibid. & in cap. proposuisti de for. competen. & DD. in l. nulli prorsus C. de iudic.* quorum plures recenset *Alexand. Trentacinq. cōs. 46. num. 2. volum. 2. Cagnol. in l. 2. nu. 249. C. de pact. inter empt. & in l. cum quædam puella de iurisd. omn. iudic. D. Reg. de Pont. cons. 70. nu. 1. & in tract. de potest. Proreg. tit. de assens. Reg. §. 7. nu. 14. Crassus de except. cap. 3. nu. 38.* & in terminis *Aluar. Valasc. cōsult. 57.* Idque in ciuilibus indistinctè procedere,

dere post multos tradit *Cancer. var. resol.cap.2.de iurisd.num.225. tom. 2.* & decisum habemus in Regno per S. Cons.in *dec.544.D.Praesid. de Franch.* & nouissimè exornatam vides regulam prædictam cum argumentis hinc inde per *Giurb.* doctissimũ Siculum *decis.*82. vbi dicit Concistorium in hāc partem inclinasse, quamuis non fuerit postea decisum, & iterum in *decis.* 23.

At pro Maria respondebatur, re-
6 gulam prædictam *ex tex. in d.l.si quis postaquam* sibi non refragari, quoniam plures habet limitationes suum viduitatis priuilegium coadiuuātes. Et Prima ex lectura verborum ipsius *text.* desumitur, scilicet procedere in priuilegio superueniente reo non actori, quod patet ex *finalibus verbis*, ibi, *quasi praeuentus*. Secundò in priuilegio superueniente lite cōtestata vt bene exponunt *glos. ibid.* at in Curia Terræ Gifoni numquam fuit lis contestata. Tertiò in priuilegio superueniente ex facto in ius vocati, seù vt rectius dicam procurato in fraudem litis motæ, prout docuit *Alberic.* quẽ sequuntur *Angel. & Fulgos.ibid. & Gratian. discept.for. cap.421. num.62.* Quartò in priuilegio concesso à Principe ad postulationem partis, cum secus sit vbi concessum est motu proprio ipsius, *ad text. in l. si quis quemquam ff. si quis caut.* prout tenet *glos. ibid.* quam secuntur relati per *Vinc. de Franch. d. decis.544.num.5.*& per *Steph. Gratia. discept.for.d.cap.421.nu.26.27.& 28.* qui termini non possunt applicari in præsenti casu; quoniam huiusmodi priuilegium viduitatis, nec procuratũ per ipsam dici potest, nec ad ipsius postulationem concessum, sed tãtum motu proprio Principis; ideoque insertum in corpore iuris. Sic & vbi quis proprio Principis iussu miles factus est, priuilegio militari gaudebit etiam in lite inchoata, ita docent *Io. Andr.Alberic.* & alij relati per *Gratia. loco proximè cit. nu.29.subdens nu.32.* quod si fiat statutum quod gaudeant biennali dilatione ad soluendum suis creditoribus omnes euntes ad exercitum, prodetit etiam debitoribus, qui cæperunt in iudicio conueniri ex *Bald. in d.l.si quis quemquam num. 2. in fine*, vbi dicit esse menti tenẽdum. Et similiter in legato qui non facto suo ad legationem est missus, excusabitur etiam in causis iã inchoatis, *l. non distinguemus §. item si quis Romae de arbitr.* per quem sic esse tenẽdum in priuilegio fori, dicit ex *Angel. & Ioanne Andr.idem Gratian. ibid.n.*30. & pulchrè ad rem nostram *Bellug. in spec.Princip. rub.20.§. quia post Ecclesiam num.30. & Balb. decis.70.* post alios expressè docet, priuilegium fori lite pendente superueniens reo, citra eius factum volũtarium, illum eximere à Iudice corã quo lis erat inchoata, eum refert *Bened.Capra lib.1. com: opin.diuers.tit.20.de diuers. rescrip. nu 76.fol.*261

Quæ quidem omnia fortiùs procedere debent vbi priuilegium concessum est propter publicam vtilitatem, veluti in concessis miserationis causa, ita *Ioan.Andr. in addit.ad Spec. tit.de dol.& contum.§.restat.col.pen.& Felin.in cap.causam quae de testib.* quos
7 sequitur idem *Gratia.d.c.*421. *nu.*65. Vnde in terminis proprijs docuit *Alexand.in addit.ad Bart.in l.1.lit.C.ff.de poen.* quod si pendente causa contra mulierem moritur vir, viduale priuilegium superueniens nõ procuratum ad pendentem litem extenditur, non obstante *l.cum quaedam puella ff.de iurisd.omn.iudic.* quia ibi fuerat procuratum, recipiendo virum alterius domicilij, quę sunt formalia verba *Alex.* Ex quibus, & alijs pro hac parte decisum

cisum fuit in M.C.V. Regni Siciliç *d. decis.Giurb.*82. nec curandum est de rationibus per eum consideratis, ex quibus dicit Concistorium in contrariam inclinasse sententiam; nam certum est causam non fuisse postea decisam, ideòque *Giurbam* in sententia affirmatiua sequitur *eruditus Nouar.in prax.elect. & var.for. sect.*4. *quæst.*13.*nu.*1.

Nec tandē dicebatur obstare de-
8 cisionem S.C.relatā per *D.de Frāch.* in remissione petitā ad almum Collegiū Doctorū huius fidelissimæ Ciuitatis; nā cū tota ipsa fundetur in illa pōderatione, quod .s. priuilegium p̄dicti Collegij, non potest dici motu proprio concessum, sed potius ad postulationē partis, vt latius patet ex dictis *in d.dec.n.*6.*& seq.*hinc esse dicebatur quod potius pro Maria, quā cōtra ipsā faciat; cū ipsa iuuetur priuilegio motu Principis concesso, & inserto in corpore iuris, vt prædiximus.

Rursus pōderabatur pro Maria instantiā iudicij inchoatā in Regia Audientia esse perēptā ab anno 1624.& proinde iudiciū hodie intētatū in M. C.esse nouū, & tāquā nouū ab initio
9 omnia esse inchoanda, ac si nūquam fuisset cęptum, prout decisum testatur per S. Consil. doctus *Iul. Cęsar Gallup.de instāt.caus.p.*2.*c.*16.*num.*29.
10 quin potius perēpta instātia, 'exceptio litis pēdētię denegatur, vt pluries decisū refert *Minad.dec.* 5.'perimitque citatio, & litis cōtestatio *Bart.in l.lite mota ff.iudicat solui.& Io.Vin.de*
11 *Anna singul.* 129. vlterius docet, quod clericus effectus lite pendente, perēpta instātia gaudet priuilegio fori, ita vt spiritus vitæ nō possit amplius insufflari, sequitur latè comprobans *Carol.de Grass. de effect.cleric.effect.*1.*n.*291.*Lelius Caput. ad Consuet. Neap.in proœm.S.*7. *nu.*8.

Ex quibus rationibus, & alijs doctissimè congestis *Dominus Reg.Reuit.ad rub.de inst.c.caus.nō restit. nu.*13.
12 14.*&* 15. notabiliter decisū refert p̄ S.C. ꝙ si quis perēpta instātia sortitus sit fori priuilegiū, potest opponere declinatoriā, & ōes alias exceptiones, tanquā si lis mota nō fuisset; cessāt ergò in hoc casu termini *tex.in d. l.vbi cęptū, & in l. si quis posteaquā de iud.* cum cęptum dici non possit, quod iam non est.

In præsēti causa M.C.iudicauit pro vidua, sed postea relata causa in S.C. credo Sacrū Consiliū nō curasse decidere articulū, eo ꝙ repertū fuit in ꝓcessu p̄dictos cōuentos cōparuisse in M.C. post contumaciam incursā, quo casu nō erat disputandum super declinatoria fori, quā ipsi nō poterāt
13 opponere, vt decisū p̄ S. C. testatur *Aff.dec.*133.& in terminis *Barbos.in repet.tex.in d.l.si quis posteaquā n.*182. imò cōtumax perdit beneficiū *legis vbi cęptū de iud.* etiā quod postea purgasset cōtumaciā, vt p̄ *Vinc.de Frāch. dec.*417.& sic fuit interpositū decretū tenoris sequentis; *Remissa est eidē M.C. etiā stante cōtumacia contracta.* Quod quidē in causa fuit vt Ill. Dux
14 Tursi vtilis Baro Terrę p̄dictæ cōpareret ex ꝑsona sua ad petendū remissionē huius causæ, dicēs contumaciā vasalli nullū præiudiciū inferre iuribus Baronis, ꝓut in specie in nostris terminis fundat *Vinc. de Franch. dec.* 541.*D.Capibl.ad prag.*8.*de Baron.nu.* 225.*& seq.* estq; apud nos indubitatū

Nec ei obstare ꝙ nō habeat priuilegiū cū derogatione *l.vnica C. quand. Imper.* nā dicebat eo nō indigere, ex rationibus, & authoritatibus, quibus supra fundatū est pro parte cōuētorum non posse prædictam actricem iuuari huiusmodi priuilegio.

Replicabatur pro Maria ipsā habere p̄ se limitationes superius traditas ad *reg.d.l.vbi cęptū*, & rursus decisionem

nem M.C.V.& S.C.quæ vltima non
fuit fundata tantũ in contumacia cõ-
tracta per conuentos,ſed illa verba
fuerunt poſita potius augumẽtatiuè,
vt præſefert dictio illa,*etiã*,quæ expri
15 mit caſum magis dubitabilẽ,& impli-
cat minus dubitabilẽ,*l.etiã ff. de ver.
ſignif.l.conuenticula C.de epiſc.& cler.*
cum mille concordantibus adductis
per *Barb. diction.vſufr.dict.* 112.*n.* 1.

Et tandẽ, ꝙ etiã circũſcripto priui-
legio viduitatis,ipſa debebat obtine-
re in hoc articulo, eo ꝙ ſatis conſta-
bat ex teſtibus examinatis de potẽtia
Aduerſariorũ in dicta Terra Gifoni,
ob quã in eternũ ius ſuũ cõſequi ſpe-
rabat. Vnde ſuccedit id ꝙ ſingulari-
16 ter tradit *Alcia.cõſ.*52.*n.*3.*lib.*6.quod
ſola ꝑ horreſcẽtia aduerſarij facit vt
quis poſſit litigare corã alio Iudice.

Relata nouiſſimè ꝑ me cauſa in M.
C.iterũ iudicauimus in fauorẽ actri-
cis,nec Baro amplius proſecutus eſt
appellationem in S.C.

SVMMARIVM.

1 Pragmatica 4. de liquidatione instrumentorum *quid contineat.*

2 *.. procedit etiam in ſcripturis per creditorem præſentatis.*

3 *Creditor tenetur ſolutionem recipere per depoſitũ liberũ,& non vinculatũ.*

4 Pragmatica 4. de liquidat. inſtrument. *loquitur in ſcripturis præſentatis ad impediendam liquidationem.*

5 *Apocha bancharia dicitur vera, & realis ſolutio.*

6 *Procurator in iudicijs criminalibus, nec etiam ad media admittitur.*

7 *Solutio poteſt fieri etiam per tertium inuito debitore.*

8 Carauit.in Rit.169.nu.12. *commendatur.*

9 *Non entis nulla ſunt qualitates.*

10 *Fieri non oportet quod factum non releuat.*

Depoſitum quantitatis pro qua inſtrumentum liquidatur, poſſe etiam per extraneam perſonam fieri, in terminis prag. 4. de liquidat. inſtrumentorum.

CAPVT LXXXII.

1 PEr pragmaticã quartam ſub *rub. de inſtrum. liquid.* prouiſu eſt in Regno, ꝙ ſcripturæ,& depoſita, quę præſentantur per debitores aduerſus liquidationes inſtrumentorum, non recipiantur niſi Curia pro Tribunali ſedente in actu vocationis, etiam ſi ꝓſẽtarẽtur in Aula S.C.cuius diſpoſi-
2 tionẽ fuit deciſũ ꝓcedere etiã in ſcripturis per creditores præſẽtatis, ex *reg.tex.in l.fi.C.de fruct. & lit.expenſ.* alijſq; traditis per *Vin.de Francb. dec.* 420.idq; quotidie practicari teſtatur *D.Reg.Rouit.in comment.ad eãd.prag. n.*14.Illius occaſione de duobus dubitari contingit in M.C.V.dum iudicijs cauſarum ciuiliũ præeſſẽ. Primò quid ſi depoſitũ ꝓſentetur nõ ab ipſo debitore,ſed ab alio ipſius nomine? Secũdò an hoc liceat poſt rectã Curiã,ſed tñ ante galli cãtũ. Quandoq; dẽ citato Ill. Iacobo Pignatello Duce Beltiſguardi ad inſtãtiã D.Frãciſci de Caſtrocueco ꝓ sũma ducatorum 35.mil.ex reſta pretij capitalis Terræ Mẽdolaræ,& aliorũ 3.m.ꝓ tertijs decurſis,vocatoque in Curia, vt moris eſt,remanſit cõdẽnatus, cũ facultate tñ cõparẽdi de ſero ad purgãdã cõtumaciã, ſeruata forma Ritus. ſed poſt rectã Curiã cõparuit corã Mag. Iudice hebdomatario Hector Caracciolus

lus

lus amicus pdicti Ducis, & psentādo ipsius nomine depositū duc.3.m. instetit prædictū Ill. Ducem licentiari.

Quoad depositum non esse ambigēdum censuimus quod admitti deberet, vtpote quod nō erat cōditio-
3 natum, & creditor tenetur solutionem recipere per depositum nulla conditione extrinseca vinculatum, vt colligitur ex traditis per *Paul. de Castr. in l. si soluturus ff. de solut. Ant. de Fano in tract. de pignor. membr.* 3. 5. *p. num.* 11. *Scaglion. ad Ritum* 163. *num.* 17. *D. Reg. Rouit. loc. cit. num.* 8. & facit *tex. elegans in l. solutionis verbum* 54. *de solution.* vbi *Paul.* ait, *solutionis verbum pertinet ad omnem liberationem quocunque modo factam, magisque ad substantiam obligationis refertur, quam ad nummorum solutionem*; ad quod verba ipsius pragmaticæ sunt satis clara, & aperta, quæ volunt illas scripturas, instrumenta, aut depo[s]ita
4 reijci, quæ præsentātur ad impediendam liquidationem instrumenti, ibi; *mandamus quod non recipiantur aliquę scripturæ, vel aliquod instrumētum, aut depositum ad impedièdam ipsius instrumenti liquidationem, &c.* præsertim, quia depositum præsentatum per Hectorem consistens in apocha, seu fide crediti bancaria potius vocari debet vera, & realis solutio, & habens vim illius, ad tradita *per Bart. in l. solutionis num.* 1. *de solut. Puteum decis.* 163. *nu.* 1. *Rot. Rom. apud Gratian. discep. forens. to.* 2. *c.* 187. *n.* 35.

Sed quoad Primùm quæsitum, an si depositum factum per personam extraneam, admittendum sit? dubium faciebat ipsa natura huiusmodi iudicij summarijssimi sapientis criminali-
6 tatem non admittentis proinde procuratorem, nec etiam ad media causæ, *ex Ritu M. C.* 109. *vbi Carauita* rationem assignat.

Verùm diximus procuratorem esse prohibitum interuenire vbi vellet debitorem defendere, excusare, siuè causam agere iudicialiter aduersus creditorem, impugnando instrumenmētum, quod patet ex verbis ipsiusmet Ritus, ibi; *quod in causis extraordinarijs, &c.* ergò supponit litigium; cum autē Procurator, siue extraneus comparet nō ad impediendam liquidationem, sed ad soluendam quantitatem debiti, cur non erit admittendus, si id agitur ad obseruandum cōtractum, & iurisiurandi sacramētum
7 in eo appositum. etenim de iure communi hoc licet tertio etiam inuito debitore; nam inquit *tex. in l. solutionem* 23. *de solut. solutionem, vel iudicium à nobis accipiendo etiam inuiti, et ignorantes liberari possumus*; & rursus *in l. soluere* 53. *eod. tit.* ibi, *soluere pro ignorante, & inuito cuique licet, cum sit iure ciuili constitutum, licere etiam ignorāti, inuitique meliorem conditionē facere, l. si pro me eod. tit. Honded. cons.* 19. *lib.* 8. *num.* 1. *Gratian. d. tom.* 2. *cap.* 387. *nu.* 5. Imò & in propria materia obsignationis pecuniæ, siue depositi, est *text. in l. qui cum decem* 72. *§. Stichū vers. sed quid si ignorante ff. de solut.* &
8 ideò *Carauita* illorum rituum solertissimus glossator quæstionem in terminis decidit in *ritu* 169. *nu.* 12. concludens, quod si pecunia portatur per procuratorē, amicum, vel extraneum, nō intētione soluendi, sed deponēdi, tunc nō admittitur, sin autè soluendi nullā exceptionē in cōtrarium proponēdo, & tunc sine dubio cōtra debitorem procedi nō potest.

Restat pro secūdi dubij resolutione videndū, an quoq; admittatur extraneus, siue amicus postq̄ debitor est cōdēnatus, siue cōtumax reputatus. Ratio dubitandi erat; nam licet condemnatio illa suspēsa sit vsq; ad galli cātum; nihilominus hoc ꝙ est posse de sero cōparere, non nisi principali

debitori permittitur, & esset absurdum quod permitteretur tertio. Sed fuit cõclusum hoc procedere vbi necessaria est debitoris citati persona, siue comparitio, quæ necessitas per debiti solutionem cessat, & totaliter resoluitur, sicque non est requirenda persona debitoris vbi non est quod debeatur;& nõ entis nullæ sunt qua-
9 litates, *l. eius qui in Prouincia, si cert. petat.*& fieri non oportet,quod factũ non releuat, *tex.in cap. cum contingat*
10 *lo terzo, & ibi gloss. in vers. nihilominus de offic.delegat.cum concordan.* & ideò *Carauit.ibid.nu.*14. *in fine* rectè dixit,quod istud est diuinare,& multum iura restringere,satisq; iniquum, & absurdum esse, velle debitorem detinere,quem illicò opus esse dimittere.

Ex quibus iudicauimus pro Illust. Duce, quamuis cum maxima cõtradictione Regij Fisci pro interesse, quod habebat ad pęnã, & posteà fuit confirmatum per Sacr.Consilium. Quæ adnotare libuit, quoniam forẽsia,& vtilia sunt.

SVMMARIVM.

1 ORigine propria nemo potest sua voluntate eximi.
2 Cõstitutio Regni quisquis burgẽsibus,*quid contineat.*
3 *Ciuitas potest statuere, ne ciues vadãt extra territorium,& contrafacientes punire.*
4 *Vasallus tenetur Baroni subuenire pluribus casibus.*
5 And.in Const. Regni quisquis burgensibus *commendatur.*
6 *Baro potest prohibere suis vasallis, ne transferant eorum habitationem ad locum non subditum.*
7 Constitutio Regni. Quisquis burgensibus *loquitur de vasallis angarijs & perangarijs.*
8 Capic.decis.168.*commendatur in intellectu* Constitutionis Quisquis.
9 *Cæsarum temporibus fuerunt certæ personæ certo vsui destinatæ, quæ ad illum reuocari poterant eis inuitis.*
10 *Adscriptitij, & censiti nullo casu poterant ab eodem exercitio reuocari.*
11 *Milites antiquitùs agricultura incumbere prohibebantur.*
12 *Curialis relinquens Curiam,ad eam reuocatur.*
13 *Serui similes sunt ij,quibus non datur facultas recedendi.*
14 *Tributa fuerunt imposita vice onerum personalium.*
15 *Angariæ,& perangariæ quid sint.*
16 *Angariæ fuerunt sublatæ in Regno.*
17 *Seruitia personalia in dubio præsumũtur indebitè extorta à Baronibus.*
18 *Angariæ, & perangariæ non possunt constitui in Regno sine Regis assensu.*
19 *Barones Regni non possunt cogere vasallos ad seruitia personalia etiam cum salario.*
20 Pragmatica 16. sub tit. de Baronibus *ad quid prodita sit in Regno.*
21 *Vasalli,siue nobiles, siue burgenses nõ non possunt cogi hodie in Regno redire ad proprios lares.*
22 *Vasallus is posset compelli ad rehabitandum qui esse obligatus ad seruitia personalia.*
23 Andreas in dicta Constitutione Quisquis *declaratur.*
24 *Fiscus, ne fraudentur collectæ ratione functionum fiscalium,vel ex alia publica causa,potest ciues cogere ad habitandum in proprijs terris.*

Barones

Barones Regni non posse suos originarios vassallos adstringere, & reuocare ad inhabitandum in propria patria, ad ornatum Constitutionis Regni. Quisquis Burgensibus.

C A P V T LXXXIII.

1 ORigine propria neminem posse sua voluntate eximi manifestum esse, inquiūt
*Cęsares in l.origine C.de municip. & originar.lib.*10.& rursus *in l.seq.* statuūt,
non esse permittendum vt quis propriæ Ciuitatis originem eludat, & in
§.sed etiam suscipientes, auth. de mand. Princip. mandatur Prouinciarū Præsididibus vt agricolas, qui proprias possessiones telinquerūt citò redire cogant, vnde *glos.ibidem in verb.agricolas*, ait. *Et sic nota, quod potestas vindicat ciuem suum, vel comitiuum*; quæ quidem communis Iuris dispositio
2 huius Regni lege roboratur, vt patet *in constit. quisquis burgensibus, sub tit. de reuocand. transeunt. ad alien. habit.* vbi Imperator Federicus ęqua lance sanxit, vt tàm vassalli demaniales ad loca Baronū transeuntes, quàm etiā Baronales, qui dominis suis de seruitijs non tenentur sub pœnis inibi statutis debeant infra certum tempus tàm ad terras demanij, quàm ad Baronales reddire. Ex quibus iustissimū reddi videbatur decretū Regiæ Audientiæ Hydruntinæ latum ad beneficium Baronis Casalis Caballini, cōdemnando nonnullos eius vassallos originarios prædicti Casalis, vt cum proprijs domibus, & familijs redirent ad habitandū in dicto Casali, & proinde esse omninò confirmandum per Mag.Cur.in causa appellationis inibi introducta.

His namque iuribus adstipulatur doctrina *Bar.in l.vlt.de decret. ab ord.*
3 *faciend.* quatenus ex eodem *text.* notat quod Ciuitas potest statuere ne ciues vadant extra territorium, & contra facientes punire, ideoque *Menoch. in suo eleganti cons.* 1176. *per totum*, latè defendit edictum promulgatum per Serenissimum Parmæ Ducem, ne quis suus vassallus ad terras Ecclesiæ incolatum transferat, & simile statutū Ferrariæ refert *Anchar. Regiens. quaest.*48.*p r.*2. & ita esse de iure refert *Afflict.in d.constit.quisquis sub num.*10.& ostendit *D. Regens de Ponte in tract.de potest.Proreg. rubr.de abundant.Ciuit.tit.*2.*§.*2.*nu.*8.*ex Bar. in l.incola ff.ad municip.& Mart.Laudens.in tract de Fisc.quaest.*50. ea scilicet ratione, quia ex ciuium recessu
4 fraudarētur collectę ab Vniuersitate super eis impositæ pro fiscalium functionū solutione. Sic & Baro cui vassallus in multis casibus pręstare tenetur subsidiū, prout in *constit.Regni quamplurimū* fraudaretur huiusmodi sub-
5 uentionibus, vt benè aduertit *Andr. in eadem constit.* qui tamen aliā, eamque aptiorem ad propositum nostrū subnectit rationem postquam arguit dispositum in *d.constitut.* esse contra libertatem: his quidem verbis obiectioni satisfacit. *Sed cum dominus terram vassallo dat, & concedit, hac conditione dat, vt de terra non discedat, & si non exprimat hanc conditionem, quia communiter consuetum est sic dari pro cauto habendum est, ff.si cert.petat.cum*

quid

quid, l. si is qui §. final. ff. commodati, secus si aliter constaret de contrario, cum durum esset contra hanc legem aliquid dicere, nisi quod expressum esset demanij. Hæc Andreas, quē sequitur *Marin. Frecc. de subfeud. lib. 2. authorit. 15.*
6 *num. 1.* addo nouissimè idem tenentem *Mastrill. de magistrat. lib. 4. cap. 18. num. 83.* vbi ait. *Item poterit Baro statuere, quod eius subditi originarij nō possint eorum habitationem ad locum non subditum transferre absque eius licentia sub pœna amissionis bonorum in loco existentium, ad textum in l. vnica de decret. ab ordin. facie, l. 2. C. de offic. Præfect. vrb. quod respicit publicā vtilitatē, ne Baronū terræ diminutionē hominū patiantur, sed plenæ suis hominibus cōseruētur, & populatiores reddātur ad text. in l. cum ratio de bon. damnat.*

Sed pro vasallis dicebatur non rectè desumi argumentum *ex Con-*
7 *stitutione prædicta Quisquis burgensibus* : nam inibi agitur de vasallis angarijs, & perangarijs domino suo, prout Constitutionem ipsam rectè intelligit *gloss. ibidem & post Andream de Barulo, Ioannem de Platea,*
8 *& Lucam de Penna notat Capic. decis. 168. nu. 4.* vbi quæstionem in terminis disputauit, dicens esse indubitatā conclusionem, quod is vasallus non possit è terra recedere sine licentia domini sui, qui tenetur eidem seruire vt angarius, vel perangarius, aliàs secùs, & proinde in casu inibi proposito fuisse pro vasallis iudicatum contra Baronem, & tenet *etiam Frec. d. authorit. 15. num. 1.*

Cuius quidem decisionis ratio, vt clariùs notescat præter rationes doctissimè per eum adductas, considerabam, Cœsarum temporibus certas
9 personas certo vsui destinatas fuisse, quæ poterant ad illum reuocari eis inuitis; sic adscriptitij, & censiti vt patet *ex l. omnes l. cū satis C. de agricol. & censit. lib. 11.* & notat *Capic. ibi-*
10 *dem num. 2.* Hi namque adeò agrorum cultui adscripti erant, vt neque fiscalium pensitationum nomine inquietari poterant, *l. colonos C. eod.* ibi; *Quos ita glebis inhærere præcipimus, vt nec puncto quidem temporis debeant amoueri.* Et facit *textus in l. final. C. de mancip. & colon. patrimon. eod. lib.* sic & illi, qui dicebantur homines alterius eo modo quo refert *Capic. ibidē*, qui quidem libertis æquiparari ait, & à seruis ferè nihil differebant, *l. ne diutiùs C. de agricol. & censit.* sic curia-
11 lis derelinquens Curiam ad eam reuocatur, *l. qui derelicta C. de decurion. lib. 10. & l. vnica si curial. relict. Ciuit.*
12 nec minus milites : nàm hi agrorum cultui incumbere prohibebantur, *l. milites cum sequen. C. de re milit. lib. 10.* Hæc onera, quæ quidē speciem seruitutis habent (cum nihil multum à specie seruientium differant, quibus
13 non datur facultas recedendi, vt dixit *Consultus in l. 2. de liber. homin. exhiben.*) etiam Cęsarum temporis sub-
14 lata fuerunt : nam huiusmodi hominum generi imposita fuerunt tributa, quorum solutione ab ijsdem oneribus immunes reddebantur, vt patet *in l. prima & 2. C. nè rustican. ad vllum obseq. deuocen. lib. 11. & in l. vnic. iuncta gloss. C. ne oper. à collator. exigan. eod. lib. & in §. illud auth. de mandat. Princip.* Ab his quidē præstationibus personalibus (quæ
15 angariæ vocantur, si eiusdem domini sumptibus præstentur, sin autem vasallorum perangariæ secundum distinctionem *glossa in l. neminem C. de sacrosant. Eccles. & in l. 1. C. quemadmodum ciuil. muner. lib. 10. & in d. §. illud auth. de mandat. Princip. & docet eleganter Alciat. in l. hac nostra C. de præpositis Sacr. cubic. lib. 12. & Afflict. in Constitutione omnes Officiales num. 1. & in Constit. prosequentes n. 3. & 4. Ioannes Anton. de Nigr. in cap. Regni*
16 *Grauamina num. 14.*) quamuis de iure

iure communi nemo excusabatur *ad tex. in d.l.neminem C.de sacros. Eccles.* nihilominus de Iure Regni fuerunt sublata *ex Constitutione quę incipit . Quod omnes officiales*,& rursus *ex cap. Caroli Secundi* 179. quod incipit . *Quod nullus officialis*,& expresſius *ex cap.*23. *quod incipit. Grauamina* , vbi
17 latè *Ioannes Anton. de Nigr. qui ibidē numer.* 17. docet quod indubio præsumitur contra Baronem,quod indebitè extorqueat seruitia personalia à vasallis , & sequitur *Dominus Regēt Rouit.ad pragm.*16.*de Baronib.nu.*25.
18 Vnde fit quod angaria,seu perangaria non poteſt in Regno constitui super hominibus ſine Regio aſſenſu , eo quod vaſalli ſoluentes Regi tributa , non poſſunt cogi ad ſeruitia perſonalia perpetuò *ad text. in dicta Constitutione proſequentes*,& in Regno eſſe abſolutum dicit idem *Ioannes Anton. de Nigris ibidem verſ.item eſt præmittendum,Capic.dec.*118.*num.* 6. ideoque *Bald. in l final. in princip.* C.
19 *de bon.quæ liber.* quem refert *Afflict. in d. Conſtit. Proſequentes num.*4. expreſsè tener, Barones non poſſe cogere vaſallos ad præſtandum ſeruitia perſonalia etiam cum ſalario: etenim ſolus Rex in Regno eſt perſonarum dominus, vt in *Conſtit. Quia frequēter,Capic.loco cit.* & proinde ad rollēdam antiquam quæſtionem,an vbi in priuilegio Baronis mentio fit de angarijs, & perangarijs,cenſeatur ali-
20 quod ius acquiſitum Baronibus ſuper vaſallorum perſonis , prodita eſt *Regia Pragmatica Caroli Quinti ſalicis memoria,quę incipit. Ad noſtras etiā aures,* ex qua ſtatuitur, quod nullum ius cenſeatur ex dictis clauſulis Baronibus quæſitum, niſi id quod habebant tempore conceſſionis ex iuſto titulo, eamq; fuiſſe ſanctam Pragmaticam dicit *Io. Ant.de Nig.ibidem n.*25. *eſtq; hodie* 16. *ſub tit.de Baronib.* quam ſuis doctiſſimis commentarijs , prout & cœteras omnes illuſtrauit *D.Reg.Rouit.*

Ex quibus dicendum reſultat,non poſſe vaſallos , qui ad ſeruitia perſonalia non tenentur obſtringi redire
21 ad proprios lares, etiam ſi burgēſes, & villani eſſent de quibus loquitur conſtitutio ipſa, vt bene aduertit *Afflict. ibidē*, eoq; magis ſi nobiles ſint, vel artiſtæ , nam de his poſſē ire quo velint, dicit idem *Afflict. num.* 1. & 11.

Hiſque adſtipulatur *Capitulum Papæ Honorij inter capitula edita pro bono regimine Regni, quod incipit . Ad nouas coniurantias*, cuius quidem meminit *Petrus de Monteforte in dicta Constitutione Quiſquis*, & *Lucas de Pēna in l.ſi quis col. vlt.C.de agric. & cenſit.lib.*11. & *Capic.d. deciſ.*118. *num.*12.ſubdens. *Illud autem conſtat,*
22 *quod tunc vaſallus Baronis recedens ab eius terra,poteſt compelli ad rehabitādum, quando eſſet obligatus ad ſeruitia perſonalia &c.* & ita fuiſſe iudicatum per Sacrum Conſilium , & *num.* 13.
23 reſpondet ad doctrinam *Andreæ ſuperius relatam in dicta Conſtitutione Quiſquis*, quod eatenus videtur Baro cum domino agere, ne vaſallus à feudo diſcedat, quatenus vaſallus nolit relinquere illud , argumēto eorum,quæ dicta ſunt *in Conſtitutione Regni, errores eorum*, ſicq; nouiſsimè deciſum bis per Sacrum Conſilium teſtatur *Ioannes Baptiſta Thoro in Comp.deciſ.to.*1.*verſ. vaſalli angarij*.

Iuxta quos terminos intelligendi ſunt authores adducti pro parte Baronis , nàm alias loquerentur contra omnia iura ſuperius expreſsa : Oportet igitur , vt vaſallus ſit etiam angarius,& perangarius,vt poſſit ad habitandū cogi; nā niſi adſit qualitas ſeruitiorum, non benè conſequitur , eſt vaſallus , ergò non poteſt ad libitum à feudo

à feudo recedere, vt bene aduertit *Capyc.d.decif.*118.*nu.*13.

Quod autem attinet ad Fiscum non dubito, quin pro collectarum
24 solutione ratione functionum fiscalium si id expedire videbitur, vel pro alia publica causa, possit ciues cogere ad habitãdum in proprijs Terris, qui est casus positus per *D.Reg. de Ponte loco superius citato*. Et nouissimè dum de noua focularium Regni numeratione ageretur ex literis Catholicæ Maiestatis, fundauit elegantissimè *D. Regẽs Tapia Marchio Belmontis auunculus meus* in quadam consultatione facta Excellentissimo Proregi: sicq; apparebat in prçsẽti causa ius fouere vassallis. Verumtamen controuersia non fuit meo tempore decisa.

SVMMARIVM.

1 *Industria personæ censetur electa in executore testamenti.*
2 *Personalia dicuntur munera, quæ cum corporis labore, animi sollicitudine, & vigilantia expediuntur.*
3 *Hæres executoris testamentarij potest inchoata per defunctum perficere.*
4 *Executor potest officium suum alteri committere vbi est certum, & determinatum quid exequendum.*
5 *Executor testamentarius potest hæredi suo executionem committere fauore piæ causæ.*
6 *Executoris nomen Iureconsultis incognitum.*
7 *Fideicommissarius nil aliud est, quàm particularis executor.*
8 *Vtile per inutile vitiari non debet in relictis pro anima.*
9 *Industria personæ quando dicatur electa.*
10 *Arbitraria non possunt per alium explicari.*
11 *Industria personæ videtur electa per statutum permittens sumere offenso vindictam de offensore, ideo non poterit per alium sumi.*
12 .. *non videtur electa vbi negotium commissum potest per alium expediri.*

Testamenti executores posse certum quid, & determinatum, siue per eos inchoatum, vel pium, suis hæredibus perficiendum committere,

CAPVT LXXXIV.

Munus executoris vltimarum voluntatum personale esse nemo est qui dubitare debeat, etenim in eo
1 censetur per testatorem electa animi vigilãtia, & solertia, & personæ industria, de eaque plusquam de alia confidisse, prout in propria specie differit *Imperator Leo in l.nulli C. de Episc. & cleric.* ibi, *Et pro sua conscientia votum impleat testatoris; & Iureconsultus in l.inter artifices de solut. Et suis operibus id perficiat*; idemque aduertũt regulare esse *Summi Pontifices in cap.final.* §.1.*de offic.deleg.* ibi. *Cum in his omnibus casibus industriam, & fidem personæ, cui talia commisimus eligere videamur*; vbi *Felin.num.*14.& rursus in *cap.is cui, eod.tit. lib.*6. *& in c.tua*, ibi, *per manus tuas, de testam. glos. notab. in cap.religiosus* §.*fin.verb.mortuo de testam.*

testam. in 6. notat *Ias. in l. quod quis C. de procurat. Anton. Gomez. ad l.31. Tauri num.5. Ioan. Gratian. reg.124. in princ. Stephan. Gratian. discept. forens. tom.3. cap.532. num.28.*

Quo fit vt tanquam personale personas egredi non possit, *d. cap. fin. §.1. & d. cap. is cui*, vbi prouisionē sibi commissā alteri demādare nō potest,
2 ex quo personale munus dicitur, quia cum propria ipsius electi solicitudine ac vigilantia principaliter expeditur, *l.1. de muner. & honor.* vnde *Bart. in l. à filio de aliment. legat.* docuit officium executoris non transire ad hæredes, sequitur *Ias. in l. cum quis num. fin. de verb. obligat. Iacob. de Beluis. in auth. si quis ædificationem de Ecclesiast. titul.* latè *Lucas de Penna in l. per hanc diuinam num.13. C. de erogat. milit. annon. lib.12. Felin. in cap. quoniam de offic. delegat.* vbi. *Abb. num.3. Alexand. in l. qui liberis §. hæc verba num.8. de vulg. & pupill. Molina Theologus de iustit. & iure tract.2. disput.248. nu.8. Ioan. Iacob. à Canib. tract. de execut. vltim. volunt. par.3. cap. de fide, et exitu commissariorum num.15. Azeued. ad l.6. tit.4. lib.5. noue recopilat. num.10.* qui sic ait; *Notandum tamen est per emptores, quod hæredibus talium exequutorum vltimarum voluntatum non sunt solutiones faciendæ, quia officium eorū non transit ad hæredes, vel successores*, & ita decisū testatur *Viu. dec.305.*

Ex his dum quidā nobilis vir animam ageret in Vallis Oletana Ciuitate, supremis tabulis executorem suæ voluntatis designauit Cæsarem Vellium, ad hoc præcipuè vt certam pecuniæ quantitatem quam depositam habebat penès mercatores, erogaret in constructionem, & fundationem cuiusdam Cappellaniæ vbi sacra fierent in solatium animæ ipsius. Cœpta statim post decessum voluntate ipsius per Cæsarem exequutioni demandari, nondum opere perfecto, & ipse quoque viam vniuersæ carnis ingressus est, testamento tamen suo reliquum Francisco Vellio germano, hærediq; eius perficiendum imposuit. Is dum pro reliquorum restitutione mercatores interpellat; renuūt ipsi dicentes non esse personam legimam, quia officium executoris vltimæ voluntatis (quo Cæsar functus fuit) de sui natura non est transmissibile ad hæredes, neque cessibile, seu alteri delegabile, proindeq; solutionem non posse fieri ipsi Francisco, vtpotè ad quem non spectat exequutio voluntatis defuncti.

Sed his non obstātibus Supremus Castellæ Senatus super his aditus, (dum in Curia Potētissimi Hispaniarum Regis nostri degerem apud Illustrissimum Regentē Carolum Tapia Marchionē Belmontis Dominum, & auunculum meum) in proposita specie censuit, licuisse præfato Cæsari voluntatem testatoris Frācisco Germano simul, & hæredi eius exequendam, siuè potius perficiendam committere. In qua resolutione fuit processum per infrascriptas cōclusiones.

Prima est, officium executoris ad hæredes non esse transmissibile, vbi agitur de vniuersali, seu generali negotiorum executione non dùm per defunctum executorem incepta. In quibus terminis id firmant præfati Auctores: at cum aliquid inchoauit,
3 vnde res non sit iam integra, dictum fuit, hæredes executoris posse reliqua disponere, & executioni demandare, prout poterat executor ipse, ex mirabili doctrina *Iacobi de Arena in tract. de commissar.5. vol. tract. nu.44.* vbi ait. *Sed quid si Commissarius est mortuus, numquid hæres eius disponet;* & postquam hinc inde argumenta proponit *n.45.* subdit. *Sed si dixit, centum volo dari pro anima mea vbi or-*

 dina-

dinabit talis, tunc potest dici, quod si tunc cęperat ordinare, hæres eius legitimæ tamen ætatis disponet, alias non; & *Specul. lib. 2. par. 2. de instrument. edit. §. nunc verò aliqua num. 76. quæst. 81.* dixit, *quærendum est, vtrum hoc officium executoris, transeat ad hæredes executoris*; & tandem concludit: *super hoc dicunt Hubert. de Bob. & Iul. quod inchoata per executorem habet hæres eius perficere, sed nihil debet inchoare de nouo ff. de negot. gest. nam & serui §. penult. ff. mandati, si mandauero §. final. & l. si quis alienum §. morte ff. de fideicomiss. libert. l. 1. ff. de administrat. tutor. si tutoris hæres. ad hoc accedit distinctio illa aut erat res integra, aut non, vt extra de elect. in causis, C. mandati l. mandatum, vel secundum eum Hubert. dici potest absolutè quod transit ad hæredem, & quod sit cogendus*; & paulò inferiùs ait; *Alb. Gallus* dicit, *quod si executor re integra moritur, Episcopus exequitur, si verò re non integra moritur, tunc hæres exequetur ff. de ann. legat. l. liberto §. final.* & confirmatur à simili, quoniam etsi verè tutoris officium adeò personale sit, quod ad hæredes non transeat, *d. l. tutela 16. de tutel.* cum alijs, nihilominus tamen ea, quæ per defunctum inchoata sunt, per hæredem, si legitimæ ætatis, & masculus sit explicari debent; respondet *Pompon. in l. 1. de fideiussor. tutor.* & faciunt tradita per *Vinc. de Franch. decis. 255.*

Secunda conclusio est, vt testamentarius executor possit officium suum alteri committere, & delegare, si tamen quod testator disposuit, sit aliquid certum, & determinatum, in cuius executione non nisi nudum executoris exercitium, seu ministerium versetur, nec sit quod arbitrari debeat, quoniam hoc casu nō dicitur electa industria personæ, & ideò non refert si fiat per se, vel per alium. Probatur hæc sententia ex *text. in l. cum vnus de alim. legat.* in illis verbis *certam pecuniam*; estque adhoc insignis doctrina *Bald. in l. nulli nu. 4. C. de Episc. & cleric.* sic dicentis; *Executor non potest facere subexecutorem, quia censetur electa industria personæ*; & subdit. *Quod verum credo, quod alteri non possit committere arbitrium, sed aliquid certum, & à se prius declaratum, credo quod hoc possit facere, quia non committit illi actum declaratiuum, sed actum nudi ministerij, in quo non differt si fiat per se, vel per aliū, ad hoc cap. is cui de offic. delegat. in 6. Archid. & Ioan. And.* ita tenent *in cap. vlt. de testam.* cum sequuntur *DD.* allegati per *Ad. lent. ad ipsum*, præter quos idem docuerunt *Oldrad. consil. 295.* & relati per *Azeued. ad l. prædictam 6. tit. 4. lib. 5. num. 13.* & nouissimè *Aloys. de Leo ad l. id quod pauperibus nu. 28. C. de Episc. & cle. Ang. de Gamb. tract. de testam. glos. 98. nu. 12. & Gratian. d. reg. 124. nu. 6.* videndus omninò, qui allegat *Balb. decis. 401.* & idē tenet *Ricc. collect. 1201.*

Tertia conclusio proceditq; sine
5 dubio, & indistinctè vbi de executione agitur alicuius legati, seu relicti ad pias causas, nā fauore ipsarum introductum est, posse executorem tàm in vita, quā in morte defuncti voluntatē alij exequendam demandare. Probatur hæc pars ex *Iacob. de Arena ibid.* & singulariter admodum ex *tex. in d. l. cum vnus de alim. legat.* vbi dum agitur de præstatione legati alimētorum (quorum causa pia est, ad *text. in l. mela*, ibi, *pietatis intuitu, eod. tit. §. interdicimus, auth. de Eccles. tit. glos. not. in l. sancimus C. de sacros. Eccl.* vbi *Bal.*) sic respōdet Consultus; *Cum vnus ex hæredibus certam pecuniā percipere iussus esset, de cuius sorte libertis alimēta præstaret, hæredem quoque hæredis ad perceptionem admitti placuit.*

Nec

Nec refragatur quod in hoc textu
ſermo ſit de hærede, de quo non
cadit diſputatio, vtpotè qui ſucceſſor
6 eſt in vniuerſum ius teſtatoris, nàm
obſeruandum eſt, illud nomen *execu-*
toris non fuiſſe Iureconſultis cogni-
tum, ſed eos ſemper vſos fuiſſe *hære-*
dis nomine ad id denotandum; idq;
palàm fit *in l.alio hærede eiuſdem tituli*,
vbi deſtinatus ad exequendũ defun-
cti voluntatem, alius hęres nuncupa-
7 tur. Et ſi dicas cum *Bart. ibi* loqui
de legatario, ſeù fideicõmiſſario, ad-
huc fideicommiſſarium nil aliud eſſe
quam particularem exequutorem
magiſtraliter admodum docet *Ioan-*
nes Iureconſultus in tract. de exec. vlt.
volunt. in ... vol. tract. tit. 3. num. 8.
id ſubriliter deducens ex *text. in l. ſi*
quis Titio de legat. 2. vbi ſic loquitur
Conſultus: *Si quis Titio decem lega-*
uerit, & rogauerit vt ea reſtituat Mæ-
uio, Mæuiuſque fuerit mortuus, Titij
commodo cedit, non hæredis, niſi dum-
taxat vt miniſtrum Titium elegerit:
idque comprobatur optimè ex accu-
ratè obſeruatis per *Guid. Pancir. in*
ſuo theſaur. variar. lect. lib. 3. cap. 21.
vbi ſic ait. *Duo autem ſunt executorum,*
qui teſtamento dantur genera: Primum
eorum, qui nullo ſcripto hærede bona de-
functi curare, & in certos vſus conuerte-
re iubentur, & hi quod ad adminiſtra-
tionem attinet, hæredum locum obtinẽt,
l. ſi quis ad declinandam C. de Epiſc. &
cler. Bart. in l. alio nu. 6. ff. de alim. & ci-
bar. legat. in l. fundi Trebatiani in fin.
ff. de vſu, & vſufruct. legat. in l. hæredi-
tas ad Stichum nu. 2. ff de hæred. inſtit.
Imol. in c. p. cum tibi ſub num. 2. de te-
ſtament. & maximè frequentantur vbi
redditus bonorum inter pauperes diſtri-
bui iubentur. Vocantur autem Commiſ-
ſarij à Gloſ. in l. nulli in verbo licentiam
C. de Epiſc. & cler. quod ita vulgò Bo-
noniæ nominarentur, gloſ. in l. diuus in
verſ. iuſſus ff. ſi cui pluſquam per l. Fal-
cidiam lic. legat. eſſe dicat. Alij vt Bart.
in l. centurio ff. de vulg. fideicommiſſa-
rios minus congruo vocabulo appellant.
Iureconſulti verò hos fiduciarios hære-
des dixerunt in l. Saius Saturninus ff. ad
Trebell. Alij ſunt executores, qui ſcriptis
hæredibus teſtamenti curam habere ro-
gantur, & miniſtri a Iureconſultis nun-
cupantur in l. ſi quis Titio de legat. 2. &
in l. annua §. Aelia de ann. legat. de
hac etiam re agit *Aluar. Valaſc. conſult.*
68. licet ipſe ſentiat, tunc executores
vniuerſales haberi loco hęredis, quã-
do ſcilicet ſunt relicti in teſtamento
ad pias cauſas, nihilominus fatetur
Senatum illum paſſim contrarium
iudicare.

Hinc deductũ exiſtimo quod fir-
mauit *Tiraquell. in tract. piæ cauſę pri-*
uileg. 31. vbi ait; *in relictis ad pias cau-*
ſas poteſt executor teſtamentarius offi-
cium ſuum alteri delegare; & ratio eſſe
poteſt, quia cum talis diſpoſitio ſit in
pietate conſiſtens, non debet in ea
eſſe exceptio perſonarum, vt in *cap.*
fin. extra de præbend. Iacob. de Arena
loco ſuperius citato num. 7. & in relictis
8 pro anima vtile per inutile vitiari nõ
debet, *argum. text. in l. ſi certi condictio*
§. quoniam ſi cert. pet. l. ſiue generalis
62. de iur. dot. & faciunt tradita per
Bellug. in ſpecul. Princip. rubr. 17. verſ.
videamus num. 7. vbi Borrell. lit. T.

Ad ſuperius obiecta reſpondetur
9 ad rem non facere, eo quod indu-
ſtria perſonæ tũc dicitur electa, cum
aliquid committitur alicui non data
certa forma *dict. cap. fin. de offic. deleg.*
Bart. in l final. §. fin. in fin. de diuerſ. &
temp. præſcript. ſed arbitrio ſuo perfi-
ciendum, quia cum arbitrium ſit in-
10 certum perſonæ, *l. in compromiſſis ff. de*
arbitr. non poteſt actum arbitrarium
per alium explicari, ita expreſsè do-
cuit *Bald. in l. vnic. §. nec autem col. 2.*
verſ. & hæc ſunt vtilia C. de caduc. tol-
lend. quem ſequutus eſt *Ludouic. Bo-*

logn.cons.6.col.5.vers.quoad secundum caput, Abb.cons.80.num.4. lib.2. cum alijs per Menoch. de arbitr. lib.1. cap. 68.num.28. inducens ad id text. in l.si quis arbitratu ff.de verbor.obligat. & in l.vltima in fin. C.de contrahend. empt. & in l.si merces in princ. ff.locati, Stephan.Gratian. tom.5. discept.forens. cap.978. num.31. Item industria electa dicitur, cum de ea expressè mentio fit in dispositione, ita sentiunt Innocent. & Abb. in d.cap.fin. §.is autem num.6.de offic. delegat. quod dicit verum, quando negotium non est expedibile per alias personas, & ita intelligitur text.in d.cap.fin. §.1. & in d. cap. is cui de offic. delegat. in 6. Item quãdo dictum est, quod proprijs manibus aliquid perficiatur d. cap. tua de testament. & docet Ioan.Andr. in cap. sicut dignum de homicid. & Bald. in cap.1.§.vel furtum de pace iurament. firmand. aliosque refert, & sequitur Iass.in l.quod quis num.4. C.de procur. & facit tex.in l.probatorias, & ibi Bar. C.de diuers.offic.lib.12.& ita intelliges text. in d.cap. tua de testament. & in clem.1. de iureiurando. Item si dicatur vt suis operibus executor adimpleat, vel sit habitus respectus ad excellentiam executoris, quomodo procedit textus in d.l.inter artifices, ff. de solut. Gilhausen. in arb.iud. crimin. cap.1. num.13. Item si dicatur, quod per se adimpleat, iuxta textum in l.per hanc, C.de erogat. milit. ann.lib.10. & in l.seruus si haeredi ff. de statu liber. in verbo persona, quae demonstratur, per per quem tex. eleganter docuit Bald. in cap.1.§.iniuria de pace iurament.fir-
11 mand. quod si statuto caueatur, quod liceat offenso sumere vindictam de offensore, quod non poterit mandare illam vindictã assumi per alium, quia videtur electa industria personae ipsius offensi, quam doctrinam extollit ad propositum Anton. Corsett. in addit.ad repert.Abb.verbo industria. Item si dicatur, quod personaliter faciat glosa est notabilis in clement.1. in verbo publicè de vita, & honest. cleric. sequitur Iass. in d. l. quod quis num. 4. C. de procurat. Item si commissum sit negotium conscientiae alicuius, ita Bal. in l.& in epistola in fin.C.de fideic. cum alijs quos refert, & sequitur Iass. in d.l.quod quis num.3.& 4. in his terminis procedit text. in d.l.nulli C.de Episc. & cleric. Vel sit negotium graue commissum fidei, & diligẽtiae executoris Rota Romana in nouiss. collect. per Farinac. par.1. decis. 234. num. 2. & 3. Et generaliter industria personae
12 non dicitur electa vbi negotiũ commissum potest per alios expediri, prout sentit Innocent. in d. cap. is cui, & Anton.Corsett. vbi supra, estq; ad hoc celebris doctrina Lucae de Penna in d. l. per hanc diuinam num.12. & 13. vbi postquam propositam quaestionem de industria personae ad partes disputauit, sic concludit. *Puto autem aequiùs dici, quod in his in quibus electa est executoris industria, vt quia vult aliquid arbitrio suo fieri, nequeat in hoc per alium arbitrari, d.l. inter, & similiter dico in omnibus, in quibus ipse potest ad exequendum personaliter laborare, ineptum est enim praemissam regulam non fallere, si aequitas videatur, alias autem iuxta ipsam regulam possit executoris officium per alium expediri*, idem tenet Philipp. Decius in l.scriniarios num. 18. C. de testament. milit. & Iass. in l.1. num. 28. de officio eius, quos sequitur Ioan. Grat. regula 235.& alios casus refert Gilhaus. loco citato num.12. & seq.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Confessio debiti in testamento facta debitum non probat.*

2 .. *recepta dotis à marito facta non probat nisi aliunde constet.*

3 .. *debiti in testamento facta substinetur in vim legati, si processum fuit dispositiuè, sed contra nu.* 7.

4 *Donatio inducitur ex sola declaratione testatoris se donasse.*

5 *Confitendo testator videtur disponere.*

6 *Legatum, vel fideicommissum inducitur etiam per tacitam defuncti voluntatem.*

8 *Confessio est quasi contractus.*

9 *Legatum, vel fideicommissum non potest peti, nisi mortuo testatore.*

10 Rebuff. ad Constit. Gall. tom. 1. tit. de chirogr. recogn. art. 2. num. 45. *reijcitur.*

11 *Confessio facta in testamento, quando valeat in vim contractus.*

12 .*simplex facta in testamento pro exoneratione conscientiæ, habetur ac si facta fuisset parte præsente, & acceptante, sed contra nu.* 13.

Ad debitum declaratum in testamento, etiam pro exoneratione conscientiæ, & fauore piæ causæ, agi non posse nisi mortuo testatore.

CAPVT LXXXV.

1 Communis est resolutio, quæ desumitur *ex text. in l. cum quis decedens* §. *codicillis de legat.* 3. cõfessionem debiti in testamẽto factam debitum non probare, nisi tamen iureiurando vallata sit, ad idem est *tex. in l. rationes iuncta auth. sequenti C. de probation. Bar. in d. l. cum quis decedens* §. *codicillis, & in l. Lutius*
2 §. *maritus ff. ad Trebell.* vbi infert, nõ valere confessionem dotis receptę à marito factam, nisi aliunde de eius solutione constet, *Bal. cons.* 14. *vol.* 2. *Alexand.* & alij relati per *Surd. decis.* 285. *num.* 1. si tamen testator nõ remanserit in puris terminis confessionis, sed vlteriùs progrediendo ad-
3 ijciat verba aliqua dispositiua puta dari volo, lego, vel similia, tunc substinebitur eius confessio in vim legati, vel fideicommissi, prout docuit *Angel. in l. generaliter num.* 9. *C. de non numer. pecun. Castrens. in l. Lutius* §. *quisquis vers. item vltima pars ff. de legat.* 2. *Bald. Beroald.* & alij quos sequitur *Phanuc. in tract. de inuent. par.* 7. *num.* 119. *Bald. Nouell. de dot. par.* 6. *priuil.* 78. *num.* 4. *Felin. in cap. si cautio n.* 75. *de fid. instrum. Roman. cons.* 445. *num* 9. *Abb. in cap. fin. num.* 16. *de success. abintest. cum alijs relatis per Seraphin. decis.* 487. *num.* 1. dicens sic fuisse per Rotã resolutum. Quæ quidem opinio probari videtur *in d. l. cũ quis decedẽs* §. *codicillis*, ibi, *ei dari volo*, item *in d. l. Lucius Titius* 99. §. *quisquis*, ibi; *etiam protinùs reddi, & solui ei iubeo ff. de legat.* 2. vlteriùs *in l. Lucius* 91. §. *Semproniæ de legat.* 3. ibi *Semproniæ mulieri meæ reddi iubeo*; & *in l. cum scriptum* ibi; *hæres dato; de dot. prælegat. & in l. qui vxori* ibi; *legauerat. de aur. & argent. legat. & in l. legaui* §. *fin. de liberation. legat.* ibi;

Quos

Quos se debere dixerit legauerit, & in l.3.C.de fals.ca. adiect. leg. & in l. qui testamentum 72. de probation. quibus omnibus iuribus videtur cautum, tunc posse agi, cum testator non solū confessus fuit, sed etiam disposuit, siue legauerit.

Sed quamuis in specie dictorum iurium quantitates inibi declaratæ sint etiam legatæ, non ideò efficitur quod tunc confessio illa sustineatur in vim legati, quoniā verba illa, lego, dari volo, sunt exequutiua confessionis, vnde virtus stat in solo confessionis robore, quod probatur mirificè
4 in l.ex hac scriptura ff.de donat. vbi inducitur donatio ex sola declaratione testatoris dicentis se donasse libertis suis. Item quia testator confitendo se debitorem, videtur dispo-
5 nere quod debitum soluatur, Surd.d. decis.285.nu.8. & legatum, vel fideicommissum non solùm per expressā, sed etiam per tacitam defuncti voluntatem, eiusque coniecturatam
6 mentem inducitur ad text. in l. cum proponatur de legat.2.& in l. nutu de legat.3.& in l. & in epistola C.de fideicommiss. Ex quibus hanc sententiam defendit. Anton. Gomez var. reso-
7 lut.tom.1.cap.12. num.81. vt scilicet simplex confessio testatoris operetur vt debitum declaratum possit peti in vim legati, vel fideicommissi, & fuit originalis Petri, & Cini in l.generaliter quæst.8.nu.11. C. de non numer.pecun. eamq; tenuit Bald.in l.non solùm §. si liberationis de liber. legat. Hippol.de Marsil.in rub.C. de probat. num.98. Cardinal.Tusc. pract. conclus. iur.conclus.639. nu.5. Bald. cons.467. lib.3. Alex.cons.122.num.3. & sequen. lib.7. Mascard.de probat.conclus.359.
8 nu 1. eamque placuisse Senatui Mātuano refert Surd.d.decis.285.num.3. etiam quia confessio est quasi contractus, l.de ætate §. qui interrogatus de interrogat. action. qui inter viuos obligat, nec est ratio cur non idem in vltima voluntate dicendum sit, cū licitè arguatur de vno ad alium, l.pactum inter hæredes ff. de pact. Stephan. Aufrer. in addit. ad decis. 211. Capella Tolosanæ in fine, & esse veram, & cōmunem resolutionem, dicit Auēdan. in cap.29. Pretorum par.2. num. 10. Guttier.de iuramen.confirmator.par.2. cap.6.num.5. & practic. quæst. lib.5, quæst.96.num.3.

Si ergò valet in vim legati, vel fideicommissi, consequens est vt re-
9 uocari possit ad testatoris libitum, nec peri donec testamentum morte confirmetur, l.4.de adim. legat. cum concordant. & tradit Bald.in l.1. C. de furt.& Mascard.d. conclus.359. nu.2. Vnde non posse testatorem conueniri in vita sua ad legatum prædictum soluendum, doctissimè defendit Guttier.d.quæst.96.num.4.& licet
10 Rebuff.ad Constitut.Gallic.to.1.tract. de chyrograf.recognit.art.2. nu.45. tenuerit, quod hoc casu videatur testator quasi contraxisse, vnde licet testamentum reuocetur, cōtractus tamen vires habet, ad text. in l. hæredes palàm §.fin.de testam.& tenet Guttier. in repet.l.nemo potest nu.262. de legat.
11 1. respondet tamen idem Guttier.d. quæst.96.nu.10. tunc confessionem in testamento factam contractum operari, quando fit parte præsente, & acceptante, vel quando ex modo confitendi delumitur testatorem cōtrahere voluisse : quo casu sustinebitur in vim contractus, non autem vltimę voluntatis, Boer.decis.353.nu.4. Capic.dec.71. num. 1. & in terminis Marescot. var. resolut. lib.1. cap. 48. num.10. Mauritius de Alexio in breuiloqu.confession.cap.10. num.8. Thoming.in dec.Lips.29.par.2.

Quamuis autem hæc vera sint, nihilominus in causa vertente in M. C. Vicariæ

Vicariæ inter Hospitale A. G. P. Ciuitatis Salerni cum Ioanne Antonio Ferro; dicebatur pro Hospitale id non habere locum in
11 cōfessione facta p testatorē ad fauo rē piæ causę, vel pro exoneratione conscientiæ: nam haberevim debiticonfessati, ac si fuerit parte præsente, & per ipsam acceptatum, & proinde nō posse reuocari, docuit *Angel.in d.l.cum quis decedens §. codicillis de legat.3.* & tanquam singulare dictum sequitur *Barbatia in l. generaliter quæst.10.C. de nō numerata pecu. Catelian. Cotta in memorabilib. iuris, memorabili incipiente absenti potest quæri, & refert Tiraquell. de priuileg. piæ caus. priuileg.117. Franc.Marc.decis. Delph. 460. par. 1. Viuius decis.487.*

Verùm Mag. Cur. Vicariæ secuta est opinionem *Bartoli in d.§. Codicillis, & Cyni in d.l.generaliter quæst. 10. C.de non numer.pecun.* qui tenuerunt
13 etiam hoc casu tale debitum peti nō posse nisi in vim legati, vel fideicommissi, quæ etia n placuit *Baldo* sibi contrario *in d.l.rationes quæst.2.C. de probat.& in l.1.C.de sacros.Eccles.* cum alijs relatis per *Tiraquell.* qui etiam videtur in hac sententia residere *d. priuileg.117.*& placuit etiam *Aretino*, qui de communi testatur *conf. 64. col.penult.Felino in cap.olim num.8. de rescript.Seraphino d. decis.487. nu.11. Mascardo de proba. d. conclus.359. nu. 29. vers.in contrariam, Cardin. Tusco d.conclus.639. nu.3. Thomas. in tract. de priuileg.piæ causæ tit.2.cap.19. n.52.* & in pulchro casu *Balb.dec. 291.* relatis per *Riccium collect.1120.* vbi iudicatum fuit, quod confessio facta in testamento per testatorem, puta quod vsuras extorsit, vel malè abstulit, non ei præiudicat, quin cēseatur reuocata reuocato testamēto. Eamque opinionem secutus est Senatus Sabaudiensis in casu notabili relato per *Anton.Fabr.in Codic.Fabrian.tit. de vsur. definit.36.* de quo meminit doctus, & laboriosus *Ioannes Baptista Thoro in addit. ad Tiraquell. dicto priuileg.117.*

SVMMARIVM.

1 *Decisiones Sacri Consilij Neapolitani ius faciunt in eodem Regno.*
2 *Sententiæ duæ Sacri Consilij imponūt perpetuum silentium.*
3 *Sententia tribuit ius.*
4 *.. facit de albo nigrum.*
5 *Feuda semel deuoluta ad Regiam Curiam, deueniunt ad eam liberè, & absque vllo onere.*
6 *Iusiurandum perhorrescentiæ requiritur, vt electio fori facta per personam miserabilem valeat.*
7 *.. est ius nouissimum in Regno.*
8 *Conditiones copulatiuæ requirunt concursum omnium copulatorum.*
9 *Verba prolata per modū ablatiui absoluti important conditionem.*
10 *Conditio debet in totum adimpleri.*
11 *.. inducit formam.*
12 *Forma nec de consensu partium omitti potest.*
13 *.. omissa etiam in parte minima vitiat actum.*
14 *Decisio Sacri Consilij apud* Vinc. de Franch.decis.258.
15 *Barones in Regno habent iurisdictionem priuatiuam, & vasalli prohibētur adire Regia Tribunalia omissis Iudicibus ab eis constitutis.*
16 *Iurisdictionalium quasi possessio vnico actu quæritur.*
17 *Decisum non dicitur quod non fuit discussum.*
18 *Titulus debet concomitari possessionem ad acquirendum iurisdictionem,*

nem, vnde sola quasi possessio non sufficit.

89 *Clausula* (prout plenius, & melius tenuerunt prædecessores tui) *non derogat priuilegio* l. vnicæ C. quan. Imper. inter. pupil. *nisi de eo fiat expressa mentio.*

Electionem fori factam per miserabilem personam omisso iureiurando perhorrescentiæ inanem esse in Regno, nullaq; generali clausula censeri derogatum priuilegio l. vnic. C. quom. & quan. Imp.

CAPVT LXXXVI.

Notissimum est priuilegium tàm quidem communi iure *ex tex. in l. vnic. C. quando Imperator inter pup.* quam huius Regni ex *Constitutione* ipsius, quæ incipit *statuimus*, pupillis, viduis, alijsque miserabilibus personis indultum, vt valeant eligere forum Iudicis siue agant, siue conueniatur, & dicitur priuilegium in corpore iuris clausum, cui nisi specificè, nunquam censetur per Principem derogatum, vt perbellè post alios differit *D. Regen. Carolus Tapia Belmontis Marchio auunculus, & præceptor meus*, cuius præclarisfimis eruditionibus, quidquid in me boni, si aliquid est, omni æuo debere profitebor, *in celebri glossemate ad eamdem Constitutionem, quam collocauit sub rub. de offic. Mag. Iust. lib. 3. Iur. Reg.*

Sed quia præter illam semper deplorandã concessionẽ meri Imperij Baronibus huius Regni factã ab Alphonso Primo Rege, à qua cũctas calamitates eiusdem cau... existimo, vt bene obseruat *Affl. in Constitut. Regni Contingit. not. 3. Vinc. de Frãch. decis. 370. num. 8.* solet etiam nonnullis Baronibus concedi, vt iurisdictionem illam exercere valeant contra prædictas miserabiles personas, prout concessum vidimus Principibus Salerni ex Illustrissima Sanseuerinorum familia; cuius status ob defectũ vltimi Principis à Regia fidelitate, fuit tandem deuolutus ad Curiam Regiam, de eoq; post modum multi Barones fuerunt inuestiti, inter quos N. emit Terram Sancti Mauri. Hic petierat in Magna Curia Vicariæ remissionem cuiusdam vasalli inquisiti de appensato homicidio, nõ obstante electione fori cum perhorrescentiæ iuramento facta per viduam quærulantem in Magna Curia Vicariæ.

Et dicebatur Baronis intentionem in iure fundari, tùm ex amplissimis, & notorijs priuilegijs præfati Principis Salerni, etiam cum derogatione *d. l. vnic. C. quando Imperator* tùm etiam ex decisionibus Sacri Consilij non semel latis in præsenti
1 articulo ad sui fauorẽ, & clarũ est illas ius constituere in Regno tanquã prolatas sub nomine Regio *teste Affl. decis. 190. & D. Præsid. de Franch. dec.*
2 81. præsertim duas, quæ perpetuum imponunt silentium, *Franch. dec. 135.* & de eis amplius disputari nõ potest, *Bald. in l. ingenuum 1. lect. de stat. hominum nu. 16.* Ex quibus etiam circum-

cõscriptis priuilegijs, ius Baroni quęsitum esset, nam vt eleganter *Bal.* ait *in cap. nihil n. 6. de elect. sententia eum,*
3 *qui non est filius facit filium, & qui non est pater facit patrē, & vt ita dixerim, sententia est altera natura, quia ius facit, & originem creat.* facitque *tex.* optimus *in l. 1. §. fin. cū duab. seq. de liber. agnosc.* vbi Cōsultus. *Quod ex ea pregnans fuerit in ea causa esse vt cognosci debeat, siue filius non fuerit, siue fuerit, esse suum,* & inferius, *siue contra pronunciauerit non fore suum, quamuis suus fuerit; placet enim eius rei Iudicem ius facere,* & melior *tex. in l. ingenuum 25. de stat. hom.* quem exornat *subtiliss. Anton. Faber libr. 19. coniect.*
4 *c. 4. in prin.* Vnde illud vulgatum *Bal. in c. nostri de elect.* sentētia facit de albo nigrū, & de nigro album, sequitur *Cur. cōs. 23. n. 8. Cagnol. in l. res iudicata. de reg. iur.* & in pprijs terminis tenere id videtur alijs relatis *D. Capibl. collega noster, & vir eruditissimus de author. Baron. prag. 8. par. 2. num. 76. & 77.*

Idque patefieri ex duobus decretis Sacri Cōsilij, quę in termino produxit Baro. Primum quidem in anno 1568. aliud in anno 1603. per quæ S. C. reformando decreta M. C. Vicar. remisit ad eamdem Curiam quosdā vasallos, non obstante fori electione; insuper & aliud decretū ipsius M. C. quo ad instar decretorum S. C. fuerunt remissi de anno 1622. etiam contra viduam.

Sed quidem relicta ea disputatione, num ex præfatis priuilegijs non constito de alijs cum eisdem clausulis, iuuari possit petitio Baronis: quādoquidem iam decisa est in Regno in proprijs terminis priuilegiorum Ferdinandi Sanseuerini nouissimi Salerni Principis, teste *D. Vincent. de Franch. decis. 192.* in qua Sacr. Cons. omnes Barones à Regia Curia feuda huiusmodi habentes ab hac prætentione exclusit: eo quod feuda semel
5 deuoluta, siue potius consolidata ad Regiam Curiam ob defectum Principis à Regia fidelitate, deuenerunt ad eam liberè, & absque aliquo onere, quia res sua nemini seruit, *l. in re de seru. rustic. prad.* reditque iure pristino sicut erat anrequam res cōcederetur, *argumen. l. Attilicinus de seru. rustic. prad.* docetque *Andr. in capit. 1. §. huius autem generis nu. 12. in fine vers. si dicas ex quib. caus. feud. amitt. Camer. in cap. Imperialem fol. 17. litera G. Ioānes Andr. de Georg. allegat. 14. num. 19. Castillo Sicul. decis. 12. num. 48. D. Præsid. de Franch. eadem decisio. in principio, Mastrill. decis. 114. nu. 58.* in terminis *Camill. de Med. cōs. 149. n. 40.* & absq; dubio procedere quoties feudum ad dominum vt dominum peruenit vel ob lineam finitam, vel ex pacto, vel ex culpis, dicit *Lipar. ad Andr. loco cit. vers. vel dicas,* quem sequitur *Marin. de subfeud. lib. 2. auth. 3. num. 27. vers. quarto si post mortem feudatarij,* allegatque eumdem *And. in cap. 1. col. fin. de contr. feud. apud par. term. & idem Frecc. lib. 1. tit. quis dicatur Comes* decidit quęstionem, an dignitas comitatus feudo ad Regem deuoluto per culpam, vel lineam finitam Baronis extinguatur: faciunt ad idem quæ de domino prædij seruientis emente seruitutem, vel ius emphyteoticum docet *Bald. cons. 300. statuto cauetur vers. & prædicta volum. 1.* quem sequitur & exornat *D. Anell. Amat. cons. 5. num. 23. 24. & 25.*

Dicebatur pro vidua, & Regio Fisco vnum quod ex actis apparet, & hoc præcipuum aduertendum ad ipsorum fauorem quod intentionem

Baronis omninò excludit,& Sac. C.
deciſiones in quibus ſe fundat,in ſuo
robore conſeruat; id ſcilicet quod
præfatæ electiones fori, quibus non
obſtantibus prætendebat Baro car-
ceratos ad ſe remiſſos fuiſſe,
deficiunt in vno ex ſubſtantiali-
bus requiſitis vt ipſæ locum ha-
6 beant, hoc eſt iusiurandum perhor-
reſcentiæ, quod eſt additum *textui*
in dicta l. vnic. C. quando Imperator
per d. Conſtitut. Regn. ſtatuimus de of-
fic. Magiſt. Iuſtit. diciturque ius no-
7 uiſſimum in Regno, vt aduertit *Ca-*
rauit. & poſt eum Dominus meus Reg.
Tapia ad dictam Conſtit. num. 32. cum
alijs per Menoch. de arbitr. libr. 2. cent.
1. caſ. 66. num. 25. & in Regno neceſ-
ſariò, & præcisè requiritur adhoc vt
electio fori competat miſerabili per-
ſonæ; nam conſtitutio prefata tria
copulatiuè requirit, miſerabilem ſci-
licet perſonam, perhorreſcentiā ad-
uerſarij, item & ſacramentum. vno
ergò ex his deficiēte, nō dicitur ele-
8 ctio fori; quandoquidem conditio-
nes copulatiuè conſcriptæ hoc ſibi
præcipuum habent, vt neceſſariò in-
teruenire debeat concurſus omnium
copulatorum, *ad text. cum materia in*
l. ſi heredi plures 12. de condit. inſtit. &
ex defectu vnius reſultat corruptio
totius actus *ſecundum gloſ. in §. ſeruus*
autem inſtit. de legat. Ruin. conſ. 110. n.
3. lib. 4. Imolen. conſ. 1. num. 68. Alex.
conſil. 88. in princip. lib. 7. Mendoz. de
pact. lib. 2. cap. 4. num. 39. nec ambigi
9 poteſt quin verba illa, *corporali præ-*
ſtito Sacramento conditionem im-
portent; ſunt enim prolata per mo-
dum ablatiui abſoluti *l. à teſtatore*,
10 *100. de cond. & demonſtr. Dec. conſ.*
89. num. 2. verſ. & perſcrutando, at
conditio debet in totum, & ſpeci-
ficè adimpleri, *l. coheredi 44. l. Mæ-*
uius 54. eod. tit. nec ſatis eſt impleri
pro parte, *l. qui duobus 23. eod. tit.* &
11 inducit formam, *Bald. in authen. ma-*
tri. & auiæ num. 3. in fine C. quand.
mul. Berou. quæſt. 24. in princip. & for-
mę nihil addi, vel detrahi poteſt, *Bal.*
in l. fin. nu. 4. de ſuis, & legit. quæ nec
12 etiam de conſenſu partium omitti
poteſt, *DD. in l. 1. de liber. & poſth.*
Menoch. de arbit. lib. 1. quæſt. 30. nu. 6.
adeò quod ſi omittatur vitiatur a-
ctus, *l. Iulianus §. ſi quis ad exhib. Bal.*
& alij poſt eum in dicta l. 1. Amat.
conſ. 51. in princip. & ſi omiſſio ſit in
13 parte etiam minima, & in actu fauo-
rabili, vt tradit *Bald. in l. teſtamentum*
non ideò C. de teſtam. quem, & alios
refert *Freec. de præſ. inſtr. par. 5. n. 11.*
& facit, quia quoties ſtatutum indu-
cit aliquid de nouo cum certis deſi-
gnationibus, ſiue modificationibus,
quidquid ibi exprimitur reputandū
eſt pro forma, *Dec. conſ. 344. in prin.*
Anchar. conſ. 241. & alij per Muſcatell.
in ſua praxi p. 3. 1. p. principalis gloſ.
nominet n. 20. Cācer. var. reſo. lib. 2. c. 1.
n. 24. Cacheran. dec. 166. nu. 11.

Hinc Sacrum Regium Conſilium
in terminis noſtrę quæſtionis, vt vide
14 te eſt apud *Vinc. de Franch. dec. 258.*
iudicauit nullam, & inanem electio-
nem fori factam per viduam ex de-
fectu iurisiurandi in ea non adiecti,
proindeque remittendos fore car-
ceratos ad Baronem Ducem Gra-
uinæ.

Exqua deciſione neceſſariò infer-
ri dicebatur, ꝙ conſtito S. C. electio-
nes fori per viduas in ꝓceſſibus enun
ciatis nō fuiſſe formiter factas, iuſtiſ-
ſimè cenſuit carceratos fore remit-
tendos: non quidē ex vi priuilegiorū
Salerni Principis, ꝗ iam extincta fue-
rūt, & quāuis nō forēt nō erat ſuper
quo practicarentur, cum electiones
fori eſſent nullæ, & non entium
nullę ſunt qualitates, *l. eius qui in*
Prou. ſi cert. pet. l. Diuus de milit. te-
15 *ſtam.* ſed quia Barones omnes hodie
in Regno

in Regno habent iurisdictionem priuatiuam, & intentionem fundatam in primis causis, & vasalli prohibentur adire Regia Tribunalia omissis Iudicibus ab eis constitutis, nisi in certis casibus, vt ex *Foller. docet Dominus meus loc. cit. nu.* 34. & passim Regnicolæ omnes.

Sed quid dicendum est de decreto ipsius Mag. Cur. ex quo Baro prætendebat se esse in quasi possessione
16 cognoscendi contra viduas, eoquod in iurisdictionalibus vnicus actus sufficiat ad illam obtinendam, vt per *Bart. in l.* 1. *§. si quis hoc interdicto de itiner. act. priuat. Capell. Tholos. dec.* 324. *Ioannem Vinc. de Anna singul.* 96. *& ibi Fabius eius filius, Gram. consil.* 100. *ciuil. in princ.* & alios refert *Mastrill. decis.* 52. *num.* 3.

Et quidem dicebatur. Primò illud latum non fuisse in contradictorio iudicio, quandoquidem non apparet fuisse oppositum ex parte Fisci defectum iurisiurandi in electionibus fori factis in Mag. C.
17 ad quorum decretorum instar hoc latum fuit. Vnde non facta discussione non dicitur aliquid iudicatum, ex decisione *Bald. in l. receptitia C. de constit. pec. Vinc. de Franch. decis.* 510. *num.* 8.

Secundò, quoniam in huiusmodi casibus exceptuatis, & soli Principi reseruatis non inducitur quasi possessio ex vnico tantum actu, nisi concurrat iustus titulus, maximè quando remissio fundaretur contra meros terminos iuris, necesse est ergò
18 vt ostendat titulum, seu clausulam priuilegij, ex quo appareat Principē voluisse à se abdicare huiusmodi cognitionem: alioquin cum ipse habeat intentionem fundatam de iure communi, & municipali in habendo iurisdictionem *ad text. in l. ne quisquam, aliàs Senatus censuit* 3. *de edend. vbi DD. & Capic. decis.* 77. *numer.* 8. *Mastrill. de magistr. cap.* 11. *numer.* 81. non sufficit allegare alium esse in quasi possessione nisi doceat de titulo, *ad text. in cap. cum persona, de priuileg. in* 6. *Bart. in l. Herennius de decurion. & in simili Iul. Ferret. de gabellis numer.* 55. *cum alijs per Mastrill. ibid.* & nos diximus latiùs *quæstio.* 13. *per totam*, quæ omnia (quamuis non sic explicitè) ad mentem sunt eiusdem *D. Capiblanc. in d. pragmatica* 8. *par.* 2. *nu.* 76. *&* 77. & tursus *in comment. ad pragmat.* 11. *numer.* 50. vbi idem docuit, nihil tamen pro confirmatione suæ sententię allegando, cum allegare potuerit decisionem Sacri Consilij in fortioribus terminis de quibus agimus, apud *D. Præsid. de Franch. decis.* 517. omninò videnda.

Ex quibus omnibus Mag. Cur. Vicariæ referente eruditissimo Regio Consiliario D. Didaco de Soria tunc temporis collega nostro iudicauit Baronem teneri hoc casu ostēdere titulum, siue priuilegium cum expressa derogatione *d. l. vnicæ C. quomod. & quand. Imperator.* Cùm nec etiam sufficiat concessio cum clausula, *Prout plenius, & melius tenuerunt prædecessores tui, vt per Vinc.*
19 *de Franch. decis.* 192. *num.* 8. *& sequ. & Dominum meum Regentem Tapia ad Constitutionem statuimus num.* 30. *sub tit. de offic. Magistri Iustitiarij, & in decis.* 53. *num.* 3. *Sacri Consilij Neapolitani, Castillo Siculus decis.* 39. *to.* 1. *Stephan. Gratian. discept. for. to.* 1. *cap.* 182. *nu.* 10. *&* 11.

SVMMARIVM.

1 TExt. in l. Procula 26. de probat. *quid contineat*.

2 *Requisita* text. in d.l.Procula *copulatiue sunt probanda*.

3 *Tempus diuturnum in specie* text.in d.l Procula *quod sit, & nu.*8.

4 *Calculatio rationum sæpè facta, quando dicatur in terminis* text. in l.Procula, *sed de veritate nu.*9.

5 *Iuramentum excludit præsumptionem solutionis*.

6 *Confitens debere consequi à Titio centum, non præiudicat sibi quoad alia credita*.

7 *Pactum de non petendo restringitur ad quantitatem solutam*.

10 *Requisita* text.in d. l. Procula *non sunt de forma*.

11 *Diuisio bonorum facta inter fratres subrogatur in locũ calculationis rationum* in specie text. in d. l. Procula.

12 *Creditor debitum non petens in vita testatoris præsumitur fraudulẽter petere ab ipsius hæredibus*.

13 Farinac.decis.199. *declaratur*.

De intellectu Text. in l. Procula 26. de probationibus.

CAPVT LXXXVII.

QVæ requisita sufficiãt ad inducendam di-
1 spositionem *text. in l. Procula 26. de probationib.* non est vndequaque constans inter *DD.* Vnde Franciscus de Iuliano reconuentus in Mag. Cur. Vic. à Beatrice de Iuliano pro nonnullis pecuniarum quãtitatibus vigore instrumentorum de anno 1597. & 1600. dicebat ad eas nõ teneri, quoniam in instrumento diuisionis inter cohæredes gesto in anno 1602. & rursus in alio cuiusdam indemnitatis promissę nulla fit mentio ipsarum, & proinde data inter eos sanguinis cõiunctione, ex ea sępius calculata ratione, eas cẽseri solutas, siuè remissas.

Verùm ex parte Beatricis de Iuliano respondebatur, non posse Franciscum iuuari illa Imperiali decisione, quoniam ipsa fundatur nõ solùm in sanguinis cõiunctione, & rationum calculatione, sed tertium quoque requirit, quod scilicet debitum nõ fuerit diù petitum, idest quod intercesserit diuturniras temporis inter creditum quod dicitur solutum, siue remissum, & rationum calculationem; ita sanè docet *Accurs. in l. libertis quos §.1. vers. si conditio de alim. & cibar. legat.* quem *DD.* ferè omnes classici sequuntur *in d.l.Procula*, & eleganter *Alexan. cons.46.in fin. num.12.vol.1.* dicit hæc tria requiri vt habeat locũ
2 dispositio illius *text.* illaq; copulatiuè esse probanda dixit *Afflict. decis. 13. num.12.* sequitur *Escobar.de ratiocin. cap.37.num.6. Christof.Mart.decis.Senen.examin.53.num.62.* at in casu nostro deficere tertium illud requisitũ
3 diuturnitatis temporis non negabatur, cum Petrus cohæres, & pater ipsius Beatricis obierit in anno 1606. & quidem tẽpus diuturnũ in proposita specie iudicatur annorum decem inter pręsentes, & viginti inter absentes, vt tenet *Menoc.de arbitr. casu 39. Hippol.de Marsil, singul.360.D.Consiliarius Scipio Thedorus vir summę eruditionis in sua alleg.78.nu.10.*

Item illam sæpius calculatã rationem quæ in eo textu desideratur, nõ
4 veri-

verificari nisi in tribus, vel quatuor vicibus, vt in *l. veluti §. fin. de edendo*, ibi, *Nam potest fieri vt bis editam rationem quis perdiderit, vt verbum iterū pro sæpius accipiatur; & in l. seruos C. ad l. Iuliā de vi publ.* ibi, *quis bis, aut sæpè*, proindèq; *Soccin. Iun. cons. 228. num. 129. lib. 1.* tenet, quater, vel etiam pluries requiri rationes calculatas fuisse, & ita videtur sentire *Barbos. in l. quæ dotis nu. 4. vers. vlterius solut. matr.*

Rursus præsumptionem illam non habere locum quotiès quantitas petita debetur vigore instrumenti iure-
5 iurando vallati, quia iuramentum excludit præsumptionem solutionis, ad quod allegabatur *decisio Rotæ Romanæ apud Farinac. decis. 199.*

Vlterius ex non computatione
6 crediti non induci probationem solutionis, vt per *Farinac. dec. 826. nu. 5.* & cum quis fatetur se debere consequi à Titio centum, non per hoc sibi præiudicanit quoad alia credita, *Ca-*
7 *pyc. decis. 180. nu. 15. & 16.* & pactum de nō petendo restringitur solum ad quantitatem solutam, & non ad alia credita, *Afflict. decis. 285. num. 8.* nisi promiserit expressè nil aliud petere occasione cuiuscunque crediti.

Replicabatur pro conuento, quod *tex. in d. l. Procula* perperā intelligitur
8 à *DD.* quatenùs dicūt requirere temporis diuturnitatem, nam illud verbum *quamdiū*, in textu positum ex quo id desumunt, de solo biennio intelligi potest, ita expressè docet *Alciat. de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 32. nu. 5. Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 88. Barbos. loc. cit. num. 42.* satis namque est, quod vltra sanguinis coniunctionem sæpè fuerint rationes calculatæ
9 absque eo quod de anteriori credito mentio fiat. Rationes autem bis fuisse calculatas sufficere in specie illius *text.* dicit *Fulgos. ibidem nu. 4.* & illa dictio *sæpius* relinquitur arbitrio Iudicis quot actus desideret, vt per *Rebuff. ad l. sæpè 53. vers. colligite de verb. signif. fol. 270. Marta de iurisdict. par. 2. cap. 23. num. 17. Christof. Mart. d. examin. 53. num. 61.* Immò nec ipsam rationum calculationem esse omninò necessariam ad inducendam talem præsumptionem, docet *Aimon. cons. 159. num. 4. Vrsill. ad Afflict. decis. 13. num. 14. Gama decis. 144. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 135.* quos refert *D. Theodor. loco cit. nu. 18.* nam requisita *d. l. Procula* non requiruntur pro forma, vt ait *Barb. loc. cit. num. 44. Franc. Marc. decis. Delf. 273. num. 3. par. 2.* sed sufficiunt aliæ con-
10 iecturæ, & signa æquipollētia, ex quibus cadē colligatur præsumptio, nam vt ait *Bart. in l. si quis ex argentarijs §. penult. ff. de edendo, & in l. si quando C. vnde vi*, regulare est in omni re dubia, obscura, & difficilis probationis, vt sufficiant præsumptiones, & coniecturæ, latè *Hippolyt. de Marsil. in l. de minore §. plurimum num. 67. Theodor. dicta allegat. 78. num. 4.*

Huiusmodi autem ea præcipua
11 est quæ deducitur ex diuisione bonorum facta inter fratres, quę subrogatur in locum sæpius calculatæ rationis, immò plus operari in propositio diuisionem, quam calculationem docuit *Decius cons. 267. col. 3. Gramat. decis. 103. num. 39. in fine, Menoch. d. casu 88. num. 19. Escobar de ratiocin. cap. 37. nu. 7. Christof. Mart. decis. 85. num. 3.* Nec minus vrgens est alia cō-
12 iectura, quæ desumitur ex eodem *textu*, & concurrit in casu nostro, quando scilicet creditor in vita testatoris debitum non petijt, nam petendo ab hæredibus præsumitur fraudulenter ab ipsis petere, tanquam non informatis de solutione, siuè remissione, quomodò eleganter obseruat *Alciat. loco citato num. 3.* eumque defendit, & sequitur *Barbos. in d. l. quę*

dotis

dotis num. 43. & consideravit in casu suo *Theodor.d.allegat.*79.*nu.*9. & esse vrgentissimam,& fortissimam præsũptionem dixit *Escobar. loc.cit. nu.*10, *Christof.Mart.d.decis.*85.*num.*8.

Nec obstare tradita per *Farinac.*
15 *d.decis.*199.quod scilicet iuramẽtum excludit præsumptionem solutionis; nam quidquid sit de veritate huius propositionis, cuius examinatio non est in præsenti necessaria, tamen illa non procedit quãdo præsumptio oritur ex alio instrumento iureiurando roborato, prout erant instrumenta diuisionis,& indemnitatis promissæ per Petrum.

Et tandẽ verum esse quod ex non computatione crediti non inducitur probatio solutionis, quando solutio arguitur ex sola ipsa nõ computatione;at secùs cum id suadetur alijs etiã coniecturis, id enim est quod *Diuus Comodus* decreuit in illius *text.* specie, & contrarium asserere esset contra expressum tenorem, & mentem ipsius.

Ex quibus cõstare dicebatur non tantum tres, sed quatuor cõiecturas, & præsumptiones vrgere ad fauorem Francisci, nempè sanguinis coniunctionem, sæpè calculatam rationem, bonorum diuisionem, itemq; debitũ nõ fuisse petitum in vita Baldassaris, quæ satis superq; inducunt debiti remissionem. Proinde Mag.Cur.Vic. me referente iudicauit *die 7 Septembris* 1619. quantitates debitas per prædictum Baldassarem ante bonorũ diuisionem, & rationum calculationes,censeri solutas,siuè remissas. Vide tamen ad intellectum *d. l. Procula nouissimum Ioannem Deckerum insignem Consultum, Regiumq; in Supremo Belgij Concilio Senatorem lib.*2.*dissert. & decis. iur. differt,* 12. *num.* 16. *&* 17.

SVMMARIVM.

1 *Requisita necessaria ad liquidationem instrumentorum, remissiuè.*

2 *Paria sunt non esse quid factum, vel esse illegitimè factum.*

3 *Possessio habita ex actu nullo reducitur ad non possessionem,& titulus ad non titulum.*

4 *Sententia, quæ non iustificatur ex actis est ipso iure nulla.*

5 *.. antiqua nullam habet pro se præsumptionem, vbi agitur contra tertiũ absentem.*

6 *,, etiam antiqua lata contra præsentes, aut veros contumaces an valida sit, si non constat de actis, remissiuè.*

7 *Sollemnia actorum, & iudicij præsumuntur ex cursu longi temporis.*

8 *Præsumptio est pro actis, & decretis per lapsum biennij.*

9 *Citatio præsumitur emissa in antiquis.*

10 *Actuarius tenetur exhibere acta,& nõ partes.*

11 *Excipiens de iure tertij non auditur, etiam si exceptio esset penitùs exclusiua iuris agentis.*

12 *Clausula* Constituti, & Præcarij *conseruat naturalem, & ciuilem possessionem.*

13 *Possessio capta ex processu nullo, & inordinato retineri potest vigore hypothecæ.*

14 *Executio nulliter facta contra verum debitorem substinetur.*

Processus

Processus, & sollemnia liquidationis instrumenti, etiam si de his non appareat, præsumuntur interuenisse ex longi temporis cursu, & de vi, & effectu clausulæ constituti.

CAPVT LXXXVIII.

1 VT instrumentorum liquidationes, quæ in Regno fiunt ritè, rectèq; procedant, plura sunt necessaria, quæ sigillatim traduntur in *ritibus Mag.Cur.Vic.*166.178.*&*181. *in ordine Carauitæ*, qui doctissimè eos commentatus est. Inter quæ præambula requisita illud est præcipuũ vbi instrumentum liquidatur ad hæredis instantiam, vt scilicet ostẽdatur qualitas hęreditaria, quod regulare est in omni iudicio quantumuis summario, *L.*1.*§.si ea, vbi glos.verbo vxor de ventre in poss. mitt. l.vitia ff.solut.matrim. Bald. in l.fin. num.*50. *C. de edict. diu. Adrian. Rota Romana in nouiss. collect. per Farinac.decis.*142.*nu.*2. Hinc cum esset liquidatum instrumentum in Mag.Cur.Vic. ad instantiam Petri de Martino vti hæredis Ioannis Antonij eius patris contra N. de Sanctis, eiq; pro suo credito adiudicara fuisset quædam domus in qua morabatur Ioanna de Mayo eius vxor cõductionis titulo, renuebat Ioanna ipsa parere mãdato de exfractando ei facto per Mag.Cur. prætendens ad id non posse cogi ex pluribus.

Primo, quoniam liquidatio instrumenti præfati, quæ est vnica basis, & fundamentum intentionis ipsius Petri, apparet nulla, & inualida ex actorum inspectione, in quibus non qualitas hæreditaria, non incusatio contumaciarum, nec aliud quodpiam ex supra memoratis requisitis inspicitur, sed tantum præsentantur literæ exequutoriales quarum vigore fuit exequutum.

Cum ergò liquidatio ex qua creditor ius habet nulla sir, & inualida vt per *Carauit.ad rit.*166.*nu.*24. corruit omne accessorium, & consequẽs ex ea, & sic possessio, & dominium si quod habet ad *reg. cum principalis*

2 *de regul. iur.* Paria enim sunt liquidationem non esse factam, vel esse illegitimè factam, *ad reg. text. in l.quoties qui satisdar. cogant.* & notatur *in l.* 4. *§. condemnatum de re iudic.* de qua nulla est habenda rario *Roland.consil.* 63.*num.*23.*& cons.*76.*num.*21.*vol.*1. *& cons.*76. *in fin. vol.*2 *l. hæc autem §.*1.*ex quib.caus.in poss.eat. Bald.cons.* 99.*num.*1.*lib.*5. *Paul.de Castr. consil.* 169.*in fin.lib.*2.*Rota Roman.* in terminis *apud Ludouis.decis.*224.*num.*2. vbi nulla fuit declarata subhastatio quæ ortum habuit ab exequutione nulla. Vndè omnia quæ processerunt ex illa sunt retractanda, & irritanda, *Stephan.Gratian. decis. Marchiæ* 220. *nu.* 6. *&* 7. vna cum fructibus vt benè ipse aduertit, & facit *text. in l.filio §. contra tabulas*, ibi, *possessio quam pater accepit ad irritum recidit; de inoffic. testament. & Mastrill.decis.*29. post plures probat possessionem prædictam reduci ad non possessionem, & titulũ ad non titulum, sequitur *Caball. resol. crimin.casu.*169.

Idque

Idque expeditum esse in iure, quod sententia quæ ex actis non
4 iustificatur est ipso iure nulla, secundum *Cardin. Seraphin. decis. 1268. & decis. 784. Rota decis. 689. nu. 2. par. 1. & decis. 659. num. 16. par. 2. in nouiss. Ludouis. decis. 1. num. 4.* & nunquam transit in rem iudicatam tanquam notoriè iniusta, *Rota decis. 260. nu. 7. par. 1. & decis. 594. num. 4. par. 2. Beltramin. ad Ludouis. d. decis. 1. num. 7.* nec probat sine actis, quia interesse prætendens potest dicere se non fuisse citatum, & alia opponere, quæ sententiam ipsam nullam reddunt, vt post *Verall. & Rot. probat Mart. vot. 120. & 163. nu. 3. & Maranta* Pragmaticorũ facilè Princeps *in prax. 3. par. principali nu. 46.* dicit, quod nunquam præsumitur pro sententia Iudicis nisi appareat processum per legitima documenta.

Et quidquid sit de veritate illius
5 quæstionis, vtrum sententia antiqua lata contra præsentes, aut veros contumaces valida sit si de actis non constat, & an pro eis præsumatur, quãuis in ipsa sententia enunciata nõ sint: cuius affirmatiuam, & negatiuam proponit *Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsump. 68. num. 9. & 10.* & in concordiam reuocare conatur *Crauett. de antiquit. tempor. 2. par. principali num. 8.* Illud tamen non est huc vsque controuersum, quod quamuis in sententia fuerint enunciata acta iudicij, & processus, si tamen controuersia de his non est contra reum condemnatum, sed contra tertium absentem, hoc casu nulla est pro sententia etiam antiqua præsumptio, ita ex *Castrens. conf. 29. Crauett. & alijs docet Menoch. ibidem num. 16. & 17.* vnde *Alexand. conf. 9 volum. 3. in fin. & Afflict. decis. 245. nu. 3.* eleganter tradunt, quod præsumitur pro sentẽtia antiqua sine productione actorũ, & præsumitur etiam citatio nisi altera pars neget.

Sed respondebatur pro creditore, quod etsi non appareant acta ordinatoria præfatæ liquidationis, tamen ex cursu temporis quod est à liqui-
7 datione vsque ad tempus locationis, omnia præsumuntur sollemniter acta, & præcessisse requisita, *ad tex. in §. si scriptum cum suis concordan. instit. de inutil. stipulat.* Debebat namque conuentus appellare si grauatus erat, ideoque etiam si acta hodie non
8 reperiantur, pro eis, & pro decretis inde secutis solum per lapsum biennij præsumitur, ex decisis per Sacrũ Consilium teste *Gramat. decis. 24. n. 7. & 8.* qui enim dat executionem actui, præsupponit alia necessaria præcessisse, *ad reg. qui vult consequens, l. decem de verb. obligat. l. oratio cum*
9 *similibus de sponsal.* & in specie quod ex temporis diuturnitate sententiæ executio præsumitur cum interuentu omnium sollemnium facta, tenuit *Anchar. conf. 39. Dec. conf. 385. col. 1.* cum alijs relatis per *Ferdinan. Vasq. lib. 2. controuers. cap. 63. num. 1. & 2.* & de citatione quod præsumatur emissa in antiquis, docet *Menoch. de præsumpt. lib. 2. præs. 22. num. 7.*

Præterquam quod acta conseruã-
10 tur per Actuariũ, nõ per partes, ideoque ipse tenetur exhibere, *Paul. Castrens. in l. fi. in primo notab. C. de fid. instrum.* & decisum refert *Cacheran. decis. 16.*

Rursus hoc esset opponere de iure
11 tertij, cum prædictum instrumentum fuerit liquidatũ cõtra præfatũ eius virũ, q. nõ cõtradixit sciẽs se ad debitũ teneri, vnde liqdationi, & executioni acquieuit, quocirca ipsa Ioanna non est ad præsens audienda, etiam si exceptio esset penitus exclusiua iuris ipsius creditoris, secundum *communẽ DD. opinionem*, & præcipuè *Bart. qui cæteri*

ceteri sequuntur *in l. 2. de except. rei iudic. versic. quandoquidem*, & docet *Ias. in l. 2. C. de iur. emphyt.* præsertim in iudicio exequutiuo ad impediendam exequutionem, ad tradita per *Menoch. cons.* 585. *num.* 37. quem sequitur *Rota Romana decis.* 620. *num.* 3. *inter nouiss. collect. per Farinac. part.* 1. *tom.* 2.

Accedit, quod cum per clausulam
12 *constituti* actor habeat ciuilem, & naturalem possessionem, ad *text. in l. quod meo*, *vbi Bart. de acquir. possess.* latè *Tiraquell. de iur. constitut. par.* 1. *num.* 4. *& seq. Afflict. decis.* 139. *nu.* 9. quatenùs appareat inordinatè ipsum reperiri in possessione eorum bonorum, adhuc in ea manuteneri debet exclusa ipsa vxore posteriori creditrice, nam vt singulariter docet *Bal. in l.*
13 *fundus n.* 5. *de rescin. vẽd.* si ex inordinato, & minus solléni processu detur alicui possessio alicuius rei, quæ per prius erat obligata, & affecta pro debito, adhuc poterit retineri, quod notabile reputat *Crema singul.* 92. *Decius cons.* 449. *colum.* 4. *Gramat. decis.* 58. *num.* 5. *Negusant. de pignorib.* 3. *par. memb.* 2. *num.* 10. *Rolan. cons.* 5. *num.* 7. *volum.* 2. *Ioan. Vincent. de Anna alleg.* 22. *num.* 4. *& allegat.* 80. *num.* 10. vbi dicit hanc esse admirabilem vim hypothecæ.

Et executio facta contra debito-
14 rem valida est, etiam si in ea non sint seruatæ sollemnitates iuris, quando verè, & realiter is contra quem fuit exequutum erat debitor, quomodo eleganter docet *Gramat. cons.* 40. *in criminib. num.* 27. & tenet *Vant. de nullit. tit. quib. mod. sentent. defend. poss. num.* 129. *&* 132. *Negusant. loc. cit. nu.* 25. *Guid. Pap. quæst.* 294.

Definitionem vides in capite 90.

SVMMARIVM.

1 *Mulier superueniente noua causa potest mutare causam possessionis.*

2 *Retentio competit vxori in bonis mariti defuncti pro dotis restitutione.*

3 *Hæreditas præsumitur adita ex cursu longi temporis, sed de veritate nu.* 13.

4 *Possidere non dicitur qui iure familiaritatis, & amicitia fundum ingreditur.*

5 *Locatio, & perceptio mercedis probat possessionem ad beneficium locatoris.*

6 *Conducens ab alio rem à se possessam sibi præiudicat.*

7 *Dominium, & possessio transfertur in locatorem, vbi pro ipso stat aliquis titulus.*

8 *Appellatio non admittitur à decreto de exfractando.*

9 *Aditio hæreditatis animo fit verbis, vel facto declarato.*

10 *Lex ciuilis quod tempus tribuat filijs ad acquirendam paternam hæreditatem.*

11 *Aditio hæreditatis etiam lucrosa non præsumitur nisi probetur.*

12 .. *Præsumitur ex actu, qui non possit exerceri citra ius, & nomen hæredis.*

14 Text. in l. filius C. de petit. hæred. *declaratur.*

14 *Possessio bonorum, quæ potest referri ad aliam causam non probat filium hæredem.*

15 *Possidere eo iure præsumitur quis, quo sibi vtilius est.*

Retentionem competere vxori in bonis viri prædefuncti: sed hæreditatem præsumi aditam per proximiores à lege vocatos ex solo longi temporis cursu, non esse perpetuò verum.

CAPVT LXXXIX.

Excipiebat secundo loco eadem Ioanna de Mayo, domum in iudicio deductam tanquam de bonis Fabij de Sanctis eius soceri, & N. eius mariti esse sibi hypothecatã pro dotibus, & iuribus dotalibus. Hodiè verò effecto iam casu restitutionis propter ipsius viri obitum sine hærede, declarat ipsam velle possidere, & pignori incũbere conductionis contractu non obstante, quoniam super-
1 ueniente noua causa potest mulier mutare causam possessionis, vt ex *Bart. in l. si filio ff. solut. matrim.* bene probat *Christof. Mart. decis. Senen.* 71. *num.* 37. *Stephan. Gratian. disceptat. forens. tom.* 4. *cap.* 700. *num.* 59. *Mastrill. decis.* 193. *num.* 38. *Ludouis. decis.* 546. *num.* 1. *eadem Rota decis.* 557. *num.* 1. *inter nouiss. collect. per Farinac. part.* 2. & per consequens non est ei dene-
2 ganda retentio, ad *text. in l. filiusfamilias ff. solut. matrim.* vbi *Bart.* quem cęteri sequuntur, & decisum referunt *Capyc. decis.* 119. *num.* 3. *Gramat. decis.* 58. *num.* 3. latè *Ioseph Ludouic. decis.* 109. *num.* 1. & *Gizzarell. decis.* 45. *Sempron. Ascia determinat.* 81. & in specie docuit *Bald. in l. penult. C. de pignorib. Aluar. Valasc. consult.* 191. *num.* 44.

Et licet hypotheca ipsius Petri creditoris esset anterior, nihilominus demonstrabatur in facto, Saluatorem de Martino fratrem ipsius Petri cũ expresso consensu Ioannis Antonij cõmunis patris fideiussisse pro prædicto eius viro in casu restitutionis dotium, cuius quidem Saluatoris (qui decessit in anno 1604. superstitibus tantùm prędictis Ioanne Antonio, & Petro creditoribus) ipsi præsumuntur hæredes, *argum. text. in authent. defuncto C. ad Tertull.* quamuis non constet de aditione, vel repudia-
3 tione; nam ex cursu tanti temporis præsumitur adita per eos hæreditas, vt potè à lege vocatos, ex *text. in l. filius* 10. *C. de petit. hæred.* prout concludit *Angel. cons.* 318. *col.* 1. & sequitur *Mascard. de probat. conclus.* 4. *num.* 11. cumque sint, vel præsumãtur hæredes, obest eis in præsẽti iudicio regula, quem de euictione tenet actio, ad *text. in l. si vendicantem C. de euict. cum concord.*

Sed respondebatur pro creditore, quod postquam Ioanna semel cecidit à possessione horum bonorum, quæ familiaritatis iure ei poterat cõpetere, eaque occupata fuit viuente viro per ipsum Petrum creditorem, non potest hodiè vti retentione bonorum, quæ sunt penès alium, non minus ac si priuatio, & habitus simul starent, quod implicat manifestam contradictionem, prout doctè considerat ad propositum *Vinc. de Franch. decis.* 527. *num.* 11. *Caualcan. de vsufr. mulier. relict. num.* 201. & 202. dicens hoc procedere etiã si vxor prætẽdat
4 se iure familiaritatis possidere: nam qui iure familiaritatis, & amicitiæ fundum ingreditur possidere non dici-

dicitur, ad *text. in l. qui iure familiaritatis de acquirend. possess.* hocq; pacto intelligi debere tradita per *Capyc. d. decis.* 119. & mordicus defendit *Gizarell. d. decis.* 45. quæ possessio penès creditorem non tantum probatur per
5 actualem ingressionem tempore adiudicationis, sed præcipuè ex ipso cõtractu locationis inito cũ ipsa Ioanna, per quem sicut ex perceptione mercedis satis probari possessionem docuit *Afflict. decis.* 300. Quin potius etiam supposita omnium bonorum
6 possessione penès Ioannam, adhuc ex conductione rei à se possessæ sibi præiudicauit, sic decidẽte Sac. Cons. teste *Vrsill. ad Afflict. decis.* 164. *nu.* 7. faciuntq; tradita per *Menoch. de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 63. *nu.* 13. præsertim quando pro locatore stat aliquis titulus habilis alioquin ad trans-
7 lationẽ dominij, & possessionis; quo casu illud assumptum nullum habet contradictorem, eo quod per solam conductionem trãsfertur in eum dominium, & possessio, quod expressè probat *text. in l. quadam mulier de rei vendic.* & per eum sic docet *Bart. in l. si aliquam rem nu.* 8. *de acquirend. possess. Rota Romana decis.* 495. *num.* 6. *inter collect. per Farin. par.* 2. Ex quibus (quidquid sit de ea quæstione an sit necessarium, quod per prius vxor declaret animum suum, quod velit incumbere pignori, & retinere, de qua *Ioseph. Ludouic. decis.* 109. *Cartar. decis.* 37. *Mastril. decis.* 193. *nu.* 39. eamque ex *Morquecho de diuis. bonor. lib.* 1. *cap.* 9. *nu.* 30. resoluit idem *Gizarell. num.* 6. *& Bursat. cons.* 8. *num.* 15. adducit nõnullas *Rotæ decisiones* prout refert *Gratian. d. cap.* 700. *num.* 59. *&* 60. & rursus *eadem Rota in vna Romana domus, & viridarij, quæ est* 580. *in nouiss. par.* 3. & apud *Ludouis. decis.* 546. *num.* 1. *vbi Beltramin.*) dicendum est nullatenus competere prædictæ Ioannæ retentionem in facto occurrenti; præsertim quia casus in terminis decisus fuit per Sacrum Consilium ad fauorem locatoris teste *Gram. d. decis.* 58. vbi amplius re-
8 fert iudicatum, quod ab huiusmodi decreto nõ admittitur appellatio, sequitur post alios *Ricc. dec.* 272. *par.* 2. *D. Ioannes Franciscus de Castillo decis.* 42. *tom.* 1.

Et ad argumentum desumptum ex præsumpta fraternæ hæreditatis aditione dicebatur. Primo aditionem hæreditatis suaptè natura animo tan-
9 tùm consumari, *vulg. l. Paulus respondet de acquir. hæred.* talis enim verbis, vel facto ad extra producendus est, *ad notata in l. gerit, & l. pro hærede de acquir. hæred.* Cum ergò in casu nostro nullatenus fuerit talis animus declaratus, quomodo per solum lapsum temporis poterit induci aditio hære-
10 ditatis? Secundo quoniam si tempus esset modus tollendæ, vel inducendæ obligationis, (quod non patitur *Consultus in l. obligationum ferè* 44. *de oblig. & action.*) frustra lex Ciuilis tribueret filijs triginta annos ad acquirendam paternam hæreditatem tamquam filijs, & alios triginta vti legitimis agnatis, *Maran. in l. is potest num.* 100. *de acquir. hæred.*

Et propriùs accedẽdo, aditionem
11 hæreditatis quãuis lucrosæ, & opulentæ nunquam præsumi nisi ab allegante specificè probetur, quomodo in fortissimo casu decisum per Sacrũ Consiliũ testatur *D. Præsid. de Franch. decis.* 60. *num.* 3. *&* 10. & per Senatum Pedemontanum *Gaspar. Thesaur. qq. forens. lib.* 2. *quæst.* 51. hoc ideò quia animus in quo consistit aditio debet verbis, vel factis demonstrari, *d. l. ge-*
12 *rit, & d. l. pro hærede.* Vndè non probato aliquo actu extrinseco, & positiuo, qui exerceri nõ possit citra ius, & nomen hæredis, non potest induci

aditio hæreditatis, ità neruosè defendit *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 99. per tot* præcisè per *text. singul. in l. potuit C. de iur. deliber.* & pluribus confirmat *And. Gail. lib. 2. pract. obseruat. obseru.* 128. nec dissentit *Rota Roman. coram Ludouis. decis. 7. inter decisiones eiusdem in vnum collectas*, sed clariùs *decis. 98. nu. 4.* & rursus *decis. 460. vbi Beltramin.* Hinc *Bar. in l. frater à fratre de condict. indeb.* dum dicit, quod filius recipiẽdo debitum, quod patri debebatur etiam naturaliter dicitur adire hæreditatem, subdit ideò, *quia censetur actus, qui non potest fieri citra ius, & nomen hæredis*, & ita sẽtit *Surd. dec. 303. nu. 10. & dec. 267. nu. 7. & 8.* Rursus idẽ *Mascard.* pro Ioanna allegatus *nu.* 12 sic induci posse præsumptionẽ dicit, si aditio ipsa profitatur, aliàs non proderit probasse actum tacitum aditionis, nec etiã ex cursu temporis.

13 Ad *tex. verò difficilem in l. filius 10. C. de petit. hæred.* dictum fuit congruè respõderi, quod inibi Imperator supponit possessionem ex parte hæredis, quæ iuncta longi temporis cursui inducere potest præsumptionẽ aditionis, nè alias qui possidet occupator, & malæ fidei possessor videatur, quomodo loquitur *Menoch. d lib. 4. præs. 101. nu. 28.* Ratio decidendi est, quia possessio ipsa, quæ facti est (*l. 1. § adipiscimur, & §. si vir vxori, l. possessionẽ 29. in fin. de acquir. possess.* & latè defendit cõtrarijs confutatis *Donell. lib. 5. com. c. 6. & Picbar. in princ. tit. instit. de interd. à nu. 47.*) habetur pro facto extrinseco, qui desideratur in aditione ipsa: at in casu nostro nulla possessio, nec actus extrinsecus probatur, ex quo induci possit animus adeundi hæreditatem. Præterquam quod sola possessio bonorum hæreditatis non probat filium hæredem, posset enim

14 illa referri ad aliud ius, puta pignoris, vel legati, quod competat hæredi aliundè, quomodo in dubio præsumendũ est, nõ autem hæreditatis aditio, quæ magis periculosa est hæredi, quam agnitio legati, seù retẽtio iure pignoris, quæ sunt ad mentem *Andr. Gail. loc. supra cit. nu. 14. & 15. Mascard. de probat. conclus. 1261. nu. 51. 52. & 53. Menoch. lib. 4. de præsumpt. præs. 101. nu. 34. & seq. Surd. decis. 267. nu. 8. Rot. Rom. in vna Romana aditionis hæreditatis corã Penia* relata per *Beltramin. ad Ludouis. decis. 98. nu. 7. & decis. 460.*

15 *nu. 10.* Ea scilicet ratione, quod quilibet præsumitur possidere eo iure, quo sibi vtiliùs est; ideòq; cõcurrente in eadem persona duplici causa possidendi, ex vtiliori iudicandũ est possidere, ex *tex. in l. si paterna, et ibi DD. C. de repud. hæred. Rot. Rom. d. dec. 495. n. 3. inter collect. per Farin. par. 2.* quomodo aduertit licet aliud agens *Gizzarell. d. decis. 45. nu. 7. & seq.*

Vide decretum in sequenti.

SVMMARIVM.

1 *R*Egula text. in l. si quis conductionis C. locati *non procedit quando notoriè potest excipi de dominio.*

2 .. *item quando locatio fuit nulla.*

3 .. *item quando superuenit conductori alius titulus.*

4 .. *Procedit in quocunque contractu.*

5 .. *non admittit dominij quæstionem.*

6 *Exceptio dominij aduersus locatorem non potest opponi, nec ab ipso domino.*

7 *Conductor vno tantum casu potest de dominio excipere.*

8 Anton. Faber *doctissimus, & subtilissimus fuit.*

9 Alberic. Menoch. & Aluar. Valasc. consult. 42. *declarantur.*

De re-

De remedio textus in l. si quis conductionis C. locati.

CAPVT XC.

Reliquum fuit in praecedenti causa differere de regula textus in l. *si quis conductionis C. locati*, quae se habet vt cōductor nequeat quęstionem dominij opponere aduersus locarorem, nisi restituta prius re conducta, quam exornat *Afflict. decis.* 12. & sibi nō obesse
1 dicebat Ioanna, quoniam nō procedit quando notoriè potest excipi de dominio, vel quādo locatio fuit nul-
2 la, vt sentit *Robert. Marant. in prax.* 4. *par. distinct.* 7. *num.* 49. *in fine*.

Item quando post cōductionem superuenit noua causa nō restituen-
3 di rem cōductam, vt post *Alberic.* docet *Menoch. de recuper. possess. remed.* 11. *num* 42. & iudicatum refert per Lusitaniae Senatum *Aluar. Valasc. consultat.* 42. Sic ergò cum retentionis ius ex dotali credito superuenerit eidem vxori post cōductionem ipsam, non posse ad exfractandum cogi, validè asserebant ipsius aduocari.
4 Verùm enimuerò pro creditore dictum fuit, remedium *d. l. si quis conductionis*, quod procedere in omni
5 contractu dicit *Mastrill. decis.* 287. *num.* 29. non admittere dominij quaestionem ex parte cōductoris, etiam si cōductor incōtinēti vellet id probare, quoniam non audietur nisi restituta prius possessione, docet *Mascar. de probat. conclus.* 687. *nu.* 9. *volum.* 2. ne scilicet locator per hanc exceptionem illudatur, imò cōductor amittit omne ius, si quod habet super re, & differendo patitur poenas, *l. conducto-res C. eod. Bellon. lib.* 4. *supput. c.* 6. *n.* 2.
6 Si ergo huiusmodi exceptio opponi nō potest ab ipso domino, quārominùs ab habente ius in re putà hypothecae, quod est debilius iure dominij; quomodo in terminis arguunt *Peguer. decis.* 162. *Caroc. d. par.* 6. *remed.* 14. *num.* 3. *Ricc. collect.* 195. & rectiùs *Menoch. de recuper. poss. remed.* 11. *num.* 37.

Rursus etsi vera non esset regula superius tradita, & notoria exceptio dominij admittēda esset ante rei cō-
7 ductae restitutionem iuxta *Maranta* placitum, id vnico tātum casu locum haberet quando locator rem locatā vēdicat tāquam suam per iudicium, seu actionem reiuēdicationis, secus si agat ex contractu locationis: quo casu nullam penitùs dominij exceptionem admittendam placuit *doct. &*
8 *subtil. Ant. Fab. de error. pragm. decad.* 6. *error.* 5. Et quidem ratio nō est in obscuro, quamdiù enim nō apparet cuius sit res cōducta, negari nō potest quin subsistat inter locatorem, & cōductorem obligatio mutua locati, & cōducti, & consequenter quin ex bona fide post finitam locationem restituere debeat cōductor, qui in id vsque tempus eam, & alieno nomine possedit, & tamquam alienam: quomodo loquitur *idem Faber. num.* 6. *in fine*, & hāc sententiam post plures ab eo relatos sequitur *Camill. de Medic. cons.* 9. *num.* 7. *&* 8. in pulchro casu, & vltra eos *Petrus Barbos. post Menoch. & alios in l. si alienam num.* 27. *& sequent. solut. matrim.* extēditq; id procedere etiā si locatio fuisset nulla *nu.* 33.

*nu.*33. neque antea audiendum circa exceptionem dominij, eamque comprobat *D.Aud.Dominic.Gaito in tract.de credit.cap.4.quæſt.7.nu.*658. *Cald. lib.*1. *recept. ſentent. quæſt.* 14. *num* 4.

9 Et *doctrinam Alberici, Menoch. & Valaſc.* dictum fuit procedere in caſu ſuo, quãdo ſcilicet poſt cõductionem ſuperuenit noua cauſa nõ reſtituendi, vt cum conductor rem cõductã habet titulo emptionis, vel quouis alio legitimo ab aliquo tertio puta creditore locatoris, cui poſt cõductionem res adiudicata eſt per sẽtentiam, quæ eſt hypotheſis *Valaſc.* At ius quod prætendebat Ioanna in his bonis, multò antiquius erat contractu locationis, licet actionis exercitium dilatum ſit ad tempus mortis teſtatoris, & per conſequens ſibi præiudicauit cõducendo rem ſibi obnoxiam, ſeu propriam, *Vrſill. ad Afflict.d.deciſ* 164. & opponere non poterit nouum titulum, qui eſt antiquior, & cauſæ ſuperuenientis, quæ eſt antecedens. Vnde nullatenus audietur non reſtituta poſſeſſione ante omnia; vt conſuit *Iaſ. conſ.* 158.*vol.*1.*verſ.vltra corñ lib.*2.& deciſum fuit per Regium Luſitaniæ Senatum vt per *Valaſc. ibidem*.

Mag.Cur.Vic. me referente, confirmauit mandatum de exfractando domi latum contra ipſam Ioannam. Et ſimiliter Sacrum Conſilium in Aula Regij Conſiliarij Ioannis Franciſci Sanfelicis.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio rei non liberè tradita parit debitori doli exceptionem aduerſus creditorem.*
2 Textus in l. ex his prædijs C. de euict *procedit etiam re tradita.*
3 *Hypothecata res non dicitur libera.*
4 *Venditor tenetur emptorem certiorare de oneribus rei venditæ.*
5 Textus in l. ſi poſt perfectam C. de euict.*quando habeat locum.*
6 *Fideiuſſio eſt fragilis cautela.*
7 *Euictione prædij imminente poteſt pretium emptor retinere, & ſolutum repetere.*
8 *Excipiens rem non fuiſſe libere traditam euitabit interrogationem inſtrumenti.*
9 *Actio quem de euictione tenet, eumdem agentem repellet exceptio.*
10 *Exceptio quæ obſtat delegant, non obſtat delegatario.*
11 *Delegatio ſimilis eſt ſolutioni.*
12 .. *duplicem perimit obligationem, ideſt delegantis, & delegati.*
13 *Contractus quando dicatur correſpectiuus ad altum.*
14 *Aſſenſus extenditur ad annexa, & connexa.*
15 *Regula* text. in l. lecta ſi cert. pet. *quando procedat.*
16 *Nullitate inſtrumenti pendente poteſt exequi inſtrumentum, ſi tamen in eo non ſit promiſſa euictio.*
17 Theſaur.quæſt. forenſ.lib.3. quæſt. 111.*declaratur.*

Excep-

Exceptionem euictionis ſiue rei non libere traditæ, poſſe opponi aduerſus liquidationem inſtrumenti, ſed quæ obſtat deleganti non etiam obſtare delegatario.

CAPVT XCI.

EXceptio rei non liberè traditæ, cum pro
1 libera, & franca fuit
promiſſa, parit emptori doli exceptionem aduerſus venditorem pretium petentem, *ad tex. in l. qui pendentem* 25. *& in l. in venditione* 41. ibi, *Ratio improuiſi oneris habetur de action. empt. l. ex his prædijs C. de euict.* cum ibi notatis *per DD.* præcipuè *Vinc. de Franch. deciſ.* 200. *num.*
2 14. qui dicit *textum in d. l. ex his prædijs* procedere etiam re tradita, *Gratian. diſcept. foren. cap.* 175. *col. penult. Farinac. deciſ.* 297. *num.* 10. *& ſequen.*

Hinc vendito quodam feudo ruſtico per Antonium de Petris pro franco, & libero ab omni onere, & præſtatione, & prætio ducatorũ mille delegato Petro de Schiffellis pro dotibus Antoniæ de Petris filię venditoris, obtinuit ipſe inſtrumentum ab emptore de facie ad faciem. Quod cum liquidare voluiſſet in Mag. Cur. Vicar. excipiebat emptor, non poſſe ad ſolutionem cogi, ex quo prędium illud fuit repertum obnoxium annuo cenſui ducatorum viginti octo pro capitale ducatorum quatuor cẽtum, & pro eo pẽdere iudicium aſſiſtentiæ in Sacr. Conſ. reſciſſionemq;
3 inſtrumenti pro capitale, & tertijs ad inſtantiam creditoris. Ex qua hypotheca adeò eſſe affectum dictum prædium, vt verè dicatur non fuiſſe liberè traditum, vt per *Ioann. Vinc. de Ann. allegat.* 78. *nu.* 5. etiam ſi tacita ſit, *Gamma deciſ.* 197. quin potius agere ipſe poterit vt feudum liberè tradatur, *Seraph. dec.* 671. *num.* 5. *Amat. conſ.* 58. *nu.* 1. quia ven-
4 ditor tenebatur omninò] certiorem reddere emptorem de oneribus rei venditæ; quoniam præſumitur quod aliàs emptor non eſſet empturus!, *ad text. in l. cum eiuſdem* §. *interdum de ædil. edict.* notat *Surd. deciſ.* 295. *n.* 16. *Gratian. lib.* 2. *diſcept. forenſ. cap.* 361. ergò cum iudicium aſſiſtentiæ immineat ſuper territorio prædicto, non videtur negandum quod interrogatio ſilere debeat; ſumus enim in terminis *textus in l. ſi poſt perfectam C. de euiction.* qui locum habet etiam ſi res euincatur ratione ſolius hypothecæ,
5 *Bald. in l. qui rem per illum text. eod. tit. Surd. d. deciſ.* 295. *nu.* 7. vel ſi quid extraiudicialiter ſuſcitetur ad euictionem ordinatum, *gloſ. in l. penult.* §. *final. de peric. & comm. rei vendit. Menoch. de arbitr. caſ.* 224. & licet dicãt *DD.* conſulendum eſſe emptori de idonea cautione, tàm pro lite mota, quàm pro omni alia mouẽda, *Gram. conſ. ciuil.* 106. *ſequitur Carau. ad rit.* 173. *num.* 3. *Cancer. var. reſolut. par.* 1. *cap.* 13. *num.* 27. *Neguſant. de pignor. par.* 5. *memb.* *nu.* 28. *verſ. ſed quando*, & poſt longam diſcuſſionem, & cumulum *DD.* deciſum refert per Sacrum Conſilium *Vincent. de Franch. deciſ.* 555.

*decis.*555. proceditq; ea opinio tàm agẽdo, quàm excipiendo, secundum *glos.* 1. *in dicta l. si post perfectam*, & sequitur idem *Franch. dec.*557. tamẽ secus erit quando euictio est euidẽs, & certa, nam tunc magis expedit nõ soluere, quàm solutũ repetere *Surd. d.decis.*295.*in fine*, *& decis.*253.*n.*15. *& cons.*36.*num.*14.*Caroc.decis.*96.*n.* 1.*Mastrill.decis.*160.*num.*6. *Thesaur.*
6 *dec.*85.*n.*1.*Hartm.Pistor.lib.*3.*quæst. iur.quæst.*6.*num.*13. *Franch.decis.*42. *num.*4.*& decis.*127.*num.*7.*&* 10. qui dicunt fideiussionem esse fragilem cautelam, ideò *Caualcan. decis.*4. *nu.* 4. dicit eam etiam præstandam si lis non dum est mota, aut in limine cõtractus non imminet euictio, *ad text. in l.si hominem* 69.*de solut. Anell.de Amat.cons.*58.*num.*5.*Giurb.decis.*100. *num.*30. quia ante euictionem etiam agi potetit si promissum sit rem esse liberam, *Osasc.decis.*24.*Surd.latè cons.* 235.*num.*10. *Gratian. discept.forens. d.cap.*175.*num.*20.*Amat.loco prox.cit.*
7 *& cons.*65.*num.*4. *& sequ.* Imminente ergò euictione prædij, potest emptor pretium retinere, & solutum repetere, *Odoffred.in l.qui rẽ C. de euict.* quamuis rem emptam possideat, *l.fi.* §.*ex quadrante de dol.except. Abb. cõs.* 347. *num.* 2. eleganter præ cæteris *Mangil. in tractat. de euict. quæst.* 23. *num.*51.

Vnde *Marin. Frecc. in tractat.*
8 *de præsent.instrum. par.*7.*quæst.*5.*nu.* 3.*& post eum Ricc.dec.*105.*in fine par.* 1. tenẽt cautelã esse emptori ad euitãdum interrogationem vt excipiat rem non fuisse liberè traditam.

Sed pro Petro creditore dicebatur, vera esse omnia, quæ euictione imminente, vel secuta dicuntur pro emptore: verùm locum habere
9 contra promittentem euictionem, & sic contra venditorem, volentem de euictione teneri, *ad regul.text.l. si vẽdicantem cum sequen.C.de euict.l.exceptione doli C.eod.tit.cum concordan.* in quibus terminis procedunt *text.in d.l.ex his prædijs, & in d.l.si post perfectam C.de euict.* At cum hodie agat Petrus ipse, qui non venditor, sed tã-
10 tum delegatarius pretij est sibi non obstare exceptionem euictionis imminentis, quæ opponitur venditori deleganti. Quod quidem probari satis clarè, & aperte plutibus cõsultorum, & Cęsarum responsis. Primùm quidem *in l.si quis* 12.*de nouation.* vbi *Paul.* distinguit, aut sciens delegatus sibi competere actionem se obligauit, aut ignorans, vtroque casu non posse contra delegatarium excipere; dispari tamen ratione, ibi; quoniam remittere exceptionẽ videtur, & similis est ei qui donat: hic quia creditor suum recipit. Vnde subdit *Iacob.Cuiac.lib.*13. *Paul. ad edict. ad eam l. Ergò qui etiam ignorans se iure pratorio non teneri propter exceptionẽ, ex promisit creditori alieno, cui delegatus est, non potest non ei soluere, non potest effugere quin ei soluat, verum debitor qui ei tenetur cõdictione certi, si pecuniam soluit, vt ei reddat solutam pecuniam, vel si non dum pecuniam soluit, et tenetur cõdictione incerti, vt ait hoc loco, vt eum liberet soluẽdo creditori suo, vel qua alia ratione, vt in l.purè* § *pen. de doli except.* idemq; docuit *Vlpian. in l.sequenti* in specie non debitoris, quasi debitoris delegati, ibi; *Exceptio locum non habebit.*

Rursus in fortissimo casu idem *Paul. in l.doli* 19.*eod.tit.* regulam principio legis statutam, quod doli exceptio, 11
quæ poterat deleganti opponi, cessat in persona creditoris cui quis delegatus est, eam extendit ad omnes similes exceptiones, etiam ad eam, quæ ex Senatus Consulto filiofam. datur, nam ait Consultus, *Aduersus creditorem, cui delegatus est ab eo, qui*

mutuare

mutuam pecuniam contra Senatus Cõsultum dederat non vtetur exceptione. Idque non ex eo solum, quod scilicet huiusmodi exceptiones eius causa dantur, cum quo agitur, vel dantur odio creditoris, vt subtiliter obseruat *Cuiac. lib. 69. Pauli ad edictum ad eam l.* sed quia, vt paulò inferius Cõsultus loquitur *in priuatis cõtractibus, & pactionibus non facilè scire petitor potest quid inter eum, qui delegatus est, & debitorem actum est, aut etiam si sciat dissimulare debet.*

Vlteriùs *in l. 4. §. Item quaeritur de dol. mal. & met. except.* idem respondit *Vlpian.* etiam eo casu, quo mulier post admissum dolum debitorem suum marito delegauerit, nec contra maritum de dolo mulieris esse permittendum excipere, ne indotata fiat.

Deinde hoc idem admittit *Celsus in l. vt mihi 21. de donat.* vbi verus debitor non habet exceptionem donationis immodicæ contra delegatarium.

Tandem *Imperator Antoninus in l. 2. C. de condict. indebit.* ibi; *si citra vllam transactionem pecuniam indebitam alieno creditori promittere delegata es; aduersus eam, quę te delegauit, condictionem habere potes, vbi glos. in casus positione* ait, *si non solues, compelleris, sed à me condices, vt libereris ab obligatione*. Et hanc, quam firmamus opinionem, post plures tenet *Maceratens. var. resol. 60. cas. 17. & Ant. Faber libr. 12. coniect. cap. 11. in princ.*

11 Horum ratio est, quia primus debitor delegando Titium suo creditori, videtur soluere, eo quod delegatio similis est solutioni *l. inter causas §. abesse ff. mandati, l. si rem in fine de nouat.* & solutione eius quod debetur, omnis tollitur obligatio, *vulg. iurib.* & præsertim qua delegans tenebatur delegatario extinguitur per delegationem, eo vsque vt non possit ipsum conuenire, probat *Castrens. in l. si vsusfructus numer. 2. de nouat.* vbi ait,

12 quod facta delegatione duplex perimitur obligatio, vna qua delegans tenebatur erga suum creditorem, altera qua tenebatur delegatus ergà delegantem. Imò si delegatus contingat deficere facultatibus, non poterit delegans molestari etiam si dolo fuisset inductus ad acceptandum delegatum, quia datur sola actio doli, *vt post Bald. & Soccin.* tenet expressè *Surd. decis. 23. nu. 2. 3. & 4.* etiam quia hodie per delegationem fit nouatio, *vt per Surd. ibid.*

Replicabatur pro emptore, quod cũ promissio solutionis pretij depẽdeat ex cõtractu vẽditionis dicti feudi, eodẽq; instrumẽto sit facta delegatio, cõtemplatione ipsius censetur promissio facta, secundum *Alexan. consil. 90. post num. 8. & sequen. vol. 3. vers. nec habent obstare* sequitur *Affl. decis. 306. in fine, & in Constitut. Baiulos n. 16. vers. vnde, Dec. cons. 244.*

13 *nu. 5. Franch. dec. 213. nu. 58.* vbi dicitur vnus contractus correspectiue ad aliũ, imò & vnicus contractus, *idẽ de Franch. decis. 369. nu 4. Rota Roman. decis. 527. inter nouiss. collect. per Farinac. par. 2. tom. 3. latè Iacob. Menoch. de præs. lib. 6. c. 12. n. 5. & seq. Domin. Gaito de credit. cap. 4. quæst. 7. n. 500. & seq.* & facit *tex. elegans in l. Iulianus verũ, 60. de cõd. indeb.* in sua decidẽdi ratione, *quia ex vna causa alterius solutionis origo proficiscitur*, & vidi post hæc scripta sollemnem in proprijs terminis decisionem *Sacr. Rotæ Romanæ inter collect. nouiss. per Farin. decis. 428. p. 1.* vbi fuit resolutũ, cessante delegationis causa, cessare etiam delegationem ei correspectiuam, & factam in eodem instrumento,

 Decius

Decius conf.421.num.14. in fin. & fe-
quitur *Gratian. difcept. forenf. tomo 4.
cap.759.nu.11.*

Eft igitur de annexis, & conne-
xis dicta promiffio emptioni feudi,
& proinde regulatur fecundum il-
14 lam,prout in materia affenfus docet
Andr, ab omnibus receptus *in capit.
1. qui fucceff. ten. numer. 5.* quem
allegat *Gizzarell.dec.70.in prima im-
preff. poft numerum 4. verf. ex aduer-
fo dicebatur vfque ad finem*. Ergò
exceptio rei non traditæ, fiue non
liberè traditæ,fiue euictionis obftans
Caterinæ venditrici, & deleganti,
obftabit etiam Marco Antõnio de-
legatario, *Angel. & Salicet. in l. doli
mali 19. numer.5. de euiction.Vincen.
de Franch. decif. 33. numer.10. in fin.*
præfertim quando eft notoria, &
promptuaria ex publicis fcripturis in
prõptu productis,*Graff. de excep. ex-
cep.6*, hifque punctualiter addebatur
videndus omninò *Gafpar. Thefaur.
libr. 3. quæft. forenf. quæft.* 111. vbi
poft multa decifum refert,exceptio-
nẽ folutionis quæ obftabat delegan-
ti,obftare etiam delegatario.

Replicabat Petrus creditor, quod
licet promiffio folutionis fit facta in
eodem contractu, eft tamen diuerfæ
15 naturæ, ita vt non poffit dici vnicus
contractus,etenim *text. in d.l. lecta fi
cert.pet.* ex quo defumitur *reg.* quod
pacta, quæ incontinenti fiunt cẽfen-
tur ineffe cõtractui,fupponit fieri vni
co actu,& inter eafdem partes: cum
autem cõtractus geritur inter diuer-
fas,non poteft dici vnum,nec corre-
fpectiuũ,fed plures,& diuerfos, *Affli.
dec.306.nu.10. vbi Vrfill.* & fequitur
*Vin.de Frãc.dec.369.n.7.Grat. difcep.
for.to.5.c.897.n.13.D. Auditor Gaita
in tract. de credit.c.4.quefit.7. nu.501.*

Verũ huic refpõfioni obftant tradi-
ta per *Alex.conf.90. nu.9. vol 3.Crau.
Menoch.Surd.* & alios relatos p *Giur.
dec.85. n.20.* ex qbus oftẽditur cõ-
tractus etiam dici correfpectiuos,qui
fiunt inter diuerfas pfonas eodẽ tpe.
Vera igitur refpõfio eft pactorũ cor-
refpectiuitatẽ cõfiderari in indiuiduo
volutatis cõtrahentiũ,ita vt vnũ ipfo-
rum fuftineri nequeat altero fublato
iuxta theoricam *Bar.in l.grecè §. illud
de fideiuffor.* & exemplum ponitur in
venditione feudi facta cum pacto de
retrouendendo,nam fi affenfus fuper
ea interponatur, & non fuper pacto,
omnia corruunt, ad tradita per *Frer.
de fubfeud.lib.2.auth.1.queft.16.* opor
tet ergo quod vnum cũ alio cõnexũ
fit,ita quod fine altero factũ nõ effet,
nec diceretur abfolutum,& perfectũ,
vt magiftraliter cõprobat *Reg.de Põt.
de poteft.Proreg.tit.de refut.feu. §.1.n.
5. Surd.conf. 217.* quos fequitur *D.
Gaito loc.cit.num.502.*

Vnde inftrumẽti executio ad be-
neficium ipfius delegatarij impediri
non poteft; nam quod magis eft,in
ea celebri quęftione,an pẽdẽte iudi-
cio nullitatis, fiue refciffionis inftru-
menti,poffit exequi vigore eiufdem;
poft lõgam difcuffionem decisũ re-
16 fert *Giurb.dec.* 100. exequi poffe, fi
tamẽ exequens non promifit de eui-
ctione obftante *reg. d.l.fi vindicãtem.*
Ergò hoc tantum cafu filet interro-
gatio,cum creditor promifit euictio-
nem.

Et decifio *Gafp.Thef.d.lib.3.q.*111.
17 licet videatur punctualis,attamẽ be-
nè obferuata non facit ad rem,quan-
doquidem in eius facti fpecie nõ in-
terfuit vera delegatio,ex qua feque-
retur nouatio, vt idem author tefta-
tur,cuius contrarium fupponimus in
cafu noftro.Et rurfus obligatio de
qua ibi,fuit ex cafu contingenti refo-
luta poft celebratũ cõtractũ,cũ ipfe-
met fateatur, fecus effe in exceptio-
ne,quę competit ab initio factę obli-
gationis.

Magna

Magna Curia, me referente pro maiori parte votorum verum censuit in iure, exceptionem obstantē deleganti non obstare delegatario, & proinde procedendum esse ad interrogationem in casu relato.

SVMMARIVM.

1 *Pretium succedit loco rei in iudicijs vniuersalibus.*

2 *Dos dicitur ius vniuersale, sed de veritate num. 3. & 5.*

4 *Totum verè, & realiter consideratum non differt à suis partibus.*

6 *Actio, qua res particulares dotis vendicantur, est particularis non vniuersalis.*

7 *Dos nunquam iudicatur vt quid vniuersale in fauorem tertij.*

8 *Res sunt consideranda in sua principali natura.*

9 *...pro dote hypothecata non dicitur dotalis.*

10 *Pretium non succedit loco rei in hypothecaria, sed fallit num. 11.*

12 *...non succedit loco rei, quādo prouenit ex venditione rei stabilis, vel quoquo modo existentis.*

Pretium non semper succedere loco rei, illudque vulgatum dicterium, dos est quid vniuersale, cum temperamento accipiendum.

CAPVT XCII.

Sed facto per prædictum emptorē deposito ad euitandum interrogationem: insurrexit creditor, qui contractu rescisso obtinuerat inter has motas assistētiam super feudo prędicto, pro capitale ducatorum 400. vna cum tertijs, petēs sibi illud liberari, vt potè peruentum ex pretio dicti feudi: constat enim pretium succedere loco rei, *l. si rem, & pretium, de petit. hæred. cum concord.* Et
1 dum pro parte ipsius Petri respondebatur, regulam illam procedere in iudicijs vniuersalibus, puta peritionis hæreditatis, & similibus, quo modo cū communi tenuerūt *Neguf. de pignor. membr. 2. par. 4. num. 149. & Mastrill. ad Petr. de Greg. de censib. quæst. 5. fol. 77. Guttier. pract. quæst. lib. 5. cap. 87. Capic. decis. 194. Gratian. discept. forens. tom. 1. capit. 25. numer. 13. & tom. 4. capit. 714. num. 6. Anton. Faber de error. pragmatic. decad. 61. error. 9. versic. eo namque casu, & nouissimè D. Auditor Gaito in tractat. de credito capit. 4. quæsit. 11. num. 1388.* Replicabat ipse imò hoc sibi opitulari, considerando prædium prædictum, siue pretium fuisse in dotem datum præ-
2 dictæ vxori ipsius Petri, & per consequens dotale, & cum dos dicatur ius vniuersale secundum *Bartoli* placitum, & cum eo reliqui ferè omnes *in rub. solu. matr.* ideo pretium succedere loco rei *Fab. de Anna cons. 123. num. 11. & 12. Surd. decis. 15. Magon. decis. Floren. 9. col. 1. Negusant. contra Bartol. de pign. par. 5. membr. 1. nu. 48. & latius p. 2. mēb. 4. n. 58. & 59. Gaito vbi supra n. 1451. Reg. Lanar. cōs. 26. n. 14.* id expressè in dote tenentes.

Sed pro conuentis in hoc iudicio reſponſum fuit, aſſumptū illud quod dos ſit ius vniuerſale, tunc verū eſſe cum dos conſideratur ſecundum iuris fictionē; & in abſtracto tanquam corpus quodā fictum continens ſub ſe res dotales, *l. mortuo 22.* ibi; *hereditas perſona vice fungitur ſicuti municipiū, de fideiuſſ. l. nō minus 31. §. fin.* ibi, *quia creditum eſt, hereditatē dominam eſſe de hered. inſtit.* at ſi cōſideretur verè, & propriè prout continet res corporales in dotē datas, tūc iudicatur de ipſa, tamquam de re parti-
4 culari, non tamquam de iure vniuerſali, quia totum verè, & realiter conſideratum non differt à ſuis partibus, *Bart. in l. aut facta §. fin. num. 3. de pan.* & ita doctiſsimè *Azonem, & Bartolum* conciliat *Barboſ. in 3. par. rub. ſolut. matrim. in princ. & num. 9. & ad l. 1. par. 6. num. 19. verſ. neq; obſtat ſolut. matr.* & in ſpecie ſentire *Bald. in l. ſi non deſignata in fine C. de falſ. cauſ. adiect. legat.* dicentem in dote duo reperiri corpora, quoddam materiale, quod eſt idem cum ipſis rebus, quodā verò intellectuale, quod differt ab ipſis rebus. Idq; eximiè conſpicitur *ex tex. in l. quod dicitur 5. de impenſ. in reb. dot. fact.* ibi, *Non enim corporum, ſed dotis ſit diminutio, & in l. 1. in fi. de dote prælegat.* ibi, *non ad ſingula corpora, ſed ad Vniuerſitatem eſſe referendum, D. Præſid. Anell. de Amat. conſ. 8. nu. 11. & 12.* Et cū per creditorē ipſum agentē ad rē nō poſsit conſiderari dos prædicta niſi verè, & propriè, ceſſat aſſumptum quia cenſetur
5 quid particulare, & in particularibus pretium non ſuccedit loco rei, niſi id expreſsè inter contrahentes actum ſit, quod ideò ſit, quia lex vigore pacti approbat illam parrium volūtatē, *l. ſi donata §. fin. de donat. inter, Barboſ. loco cit. num. 75.*

Rurſus cū ipſe egerit principaliter
6 ad feudū pdictū, dicitur egiſſe actione particulari, at etiam quando res particulares dotis vendicantur, illa actio eſt particularis, nō vniuerſalis, quinimò etſi actione perſonali dotis res particulares vendicātur actio illa cēſetur particularis, *Hieron. Gabr. cōſ. 32. nu. 4.* & poſt eum *Barboſ. loc. cit.*

Vlteriùs quidquid ſit de ea q̄ſtione, an dos cenſeatur q̄d vniuerſale in fauorem vxoris tantū, ita vt cōſideretur vt q̄d particulare reſpectu mariti, cuius opinionis ſunt *Alex. in l. ſi marito §. fin. col. 1. ad ſi. ſol. matr. per tex. in l. fin. §. præterea* ibi, *quæ pro ſingulis ſpeciebus facta eſt,* & rurſus *& nō eſſe expectādā poſt ſingulas æſtimationes vnā coadunationē C. de iur. dot. Neguſ. de pign. 4. mēb. 2. par. nu. 50. & 55.* an etiā conſideretur vt q̄d vniuerſale reſpectu mariti, vt verè reſoluit *Barboſ. d. par. 3. rubr. ſolut. matr. num. 68,* nemo tamen audebit dicere quod huiuſmodi ſpecialitas egrediatur perſo-
7 nas vxoris, & mariti. Vnde ſuccedit manifeſtè in caſu noſtro non poſſe conſiderari vt ius vniuerſale, quia hoc eueniret in beneficium tertij intereſſe prætendentis contra virum vxorem, & dotem ipſam, quod ferendum non eſt, *arg. tex. in l. quod fauore C. de legib.*

8 Poſtremò dicebatur rem eſſe conſiderandam in ſua principali natura, *l. ſi quis nec cauſam ſi cer. pet.* Ideò aduertendum in facto, feudum illud nō fuiſſe in dotem datum, neq; aſsignatum, vt fundum dotalē, ſed tantū ex pretio illus cōſtitutum dotarium
9 prædictæ Antoniæ, & quāuis cū ſpeciali hypotheca ſuper illa, pendente ſolutione, nihilominus res p dote hypothecata nō dicitur dotalis, vt ex ſe patet, & ſpecialitas illa q cēſeatur ius vniuerſale, pcedit in re in dotē data tm̄, *d. l. res in dotē de iur. dot.* & cō-
10 ſuluit *Fab. de Anna d. cōſ. 123. n. 10. &* in ſpe-

in specie q in hypothecaria pretium non succedat loco rei. quando sumus in iudicio particulari, docuit *Bart. in l.* 1. per illum *text. de distract. pignor.* cum alijs traditis per *Negusant. de pignorib. memb.* 2. 4. *par. num.* 149. *Surd. decis.* 306. *num.* 4. *in princ.* cum temperamento tradito per *Alex. cons.* 108. *num.* 9. *&* 10. *vol.* 5. nisi agatur in sub-
11 sidium, & ex causa non onerosa, sed lucratiua, quia tunc etiam in hypothecaria in iudicio particulari pretiũ succedit loco rei, *Surd. d. decis. num.* 4. *Anton. Gomez* in pulchro casu *ad l.* 40. *Tauri num.* 25. *in fin. Horat. Viscont. in suis conclus. iuris verbo pretiũ, Gratian. discept. forens. tom.* 1. *cap.* 25. *num.* 12. & nouissimè *Dominic. Gaito in tract. de credit. cap.* 4. *quæst.* 11. *nu.* 1394. qui tamen *num.* 1413. satis ad propositũ dicit huiusmodi conclusionem, quod
12 pretium succedat loco rei non procedere quando pretium peruenit ex venditione rei stabilis, aut quomodocunque extantis, quia tunc inanis est huiusmodi quæstio, cum creditor habeat ipsam principalem tem obligatam, quæ cum extet, frustra quæritur de huiusmodi subrogatione. Et secundum hæc iudicauit Mag. Cur. & posteà Sacrum Consilium ad mei relationem in aula Consiliarij dignissimi D. Gregorij de Angulo, nuper motu proprio Serenissimi Regis nostri adsciti ad supremum munus Consultoris Regni Siciliæ.

SVMMARIVM.

1 *Ius offerendi competit tàm posteriori creditori, quàm debitori, etiam lata sententia.*
2 *.. etiam facta exequutione super hypothecaria.*
3 *.. lata sententia non competit, nisi ab ea pendeat appellatio.*
4 *Appellatio suspendit sententiam.*
5 *Hypothecaria non transfert dominium irreuocabiliter nisi sequuto appretio, & rei adiudicatione.*
6 *Ius offerendi non cõpetit dominio iàm irreuocabiliter quæsito.*
7 *Appellari potest à sententia expertorũ.*
8 *Conditione pendente non dicitur dominium irreuocabiliter quæsitum.*
D. Regens Vrsinus Sacri Consilij Præses *laudatur.*
9 *Ius offerendi competit pupillo, & minori quandocunque.*
10 *Minor restituitur ad rem distractam, quæ fuit suorum maiorum.*
11 *Meliorationes, & incrementum temporis cedunt lucro emptoris, vel creditoris, cui pignus fuit adiudicatum.*
12 *Emptor qui rem meliorauit liberatur à restitutione ipsius soluto pretio.*

Ius offerendi competere debitori minori, seu pupillo, etiam si dominium rei per appretium sit creditori irreuocabiliter quæsitum.

CAPVT XCIII.

IVS offerendi competere in actione hypothecaria tàm debitori, ex *text. in l.* 2. *ff. quib. mod. pign. vel hypothec. & in l. si fundus* §. *si pluris de pignor.* quam etiã secundo creditori,
1 ex *l.* 2. *C. si antiq. cred. cum concordant.* non est nouum in iure; idque etiam lata sententia, ex *tex. in l. item veniunt* §. *idẽ rectè de petit. hęred.* & docuit primus omnium *Specul. in tit. de execut.*

sent.

*sent.§ fin.vers.item quod si mihi nu.*10. *& in tit.de oblig. t.& solut.* §.1. *versic. quid si te mihi* cum sequuntur *Bald.in l.Paulus §.final. in antiq. lect.ff. quib. mod.pign.vel hypoth. Aretin.in §.item si quis in fraudem, instit.de action. Afflict. decis.*187.*&* 343. *Capyc.decis.*41. *in princ. Fab.de Anna cons.*57. *num.*2. *Tiraquell.de retract.conu. tit.*8. *glos.*7. *num.* 28. *Gratian. decis.* 214. *num.* 16. *Costa de rata portion. quaest.*65.*num.*1. nisi tamen purè res fuisset per sententiam adiudicata, *Capyc.d.decis.*41.*nu.* 2. *Anna loco citato num.*3. nec tantum

2 lata sententia, sed etiam facta executione super hypothecaria, imò & solutione competit certis casibus ius offerendi, prout in specie *text. in l. si res obligata* 60. *vbi glos. verb.suo tempore de legat.* 1. & subtiliter obseruat *Ias.ibidem col.fin.*& quidem ratio est, quia per illud non impugnatur, sed potiùs comprobatur sententia, cuius vnicus finis est vt debitum soluatur, per quę iura,& rationes hanc partem tenuit *Negusant.de pignor.& hypothec.*

3 *memb.*5.*par.num.*51.

Vndè cum egisset iure assistendi in Mag Cur.Vic.Hieronymus Lupulus vir Antoniæ Biancardo prò ducatis 160. ex resta dotium ipsius Antonię super quodam territorio possesso per Victoriam de Diano vti matrem, & tutricem Anelli Biancardi,& sententiam obtinuisset in sui fauorem, eaq; fecisset transitum in rem iudicatam, pręuio apprętio nactus fuit illius pos sessionem, & dominium. Post hæc tutrix ipsa obtulit penès acta depositum prædictæ summæ, petijtq; territorium prædictum sibi restitui.

Pro creditore videbatur dicendū verum esse, quod etiam post senten-

3 tiam competat debitori ius offerēdi, sed hoc procedere, vbi adhuc pendet appellatio à sententia ipsa, prout expressè docet *Cynus in l. properandum §.fin autem reus q.*4. *C.de iudic. Bal. in l.per banc C.tempor.appellat. Fabius de Anna d.cons.*57.*num.*12. & quidem

4 ratio est, quia appellatio suspēdit sententiam, *l.*1.*in fin.ad Turpill.* & constituit litē in terminis, in quibus erat ante publicatum in causa, *Capyc. d. decis.*41. *num.*12. in cuius casu ipse obseruat, quod licet per victum fuisset petita executio, id tamen effectum fuit citra præiudicium reclamationis pendentis, & proinde nil mirū si fuit admissa oblatio.

Item attendendum esse an sententia tribuat creditori dominium irreuocabile super ipsa re; nàm quando

5 solum agitur hypothecaria, non videtur dominiū irreuocabiliter ipsi quæri, nisi præuio ordine iudiciario fiat ipsius rei appretium, & adiudicatio ad disponendum, habendum, & possidendum &c. quousq; tamen dominium nō est irreuocabiliter creditori quæsitum, non est reijciēda oblatio iuxta *text.* qui hoc manifestè probat *in l.vetustissimam C.de iur.domin. impetran.* ibi, *Plenissimè habeat rem creditor, idemque dominus iàm irreuocabilem factam*.

Vndè cum in casu nostro res adiu-

6 dicata fuerit præuio appretio, non videbatur esse locum iuri offerendi, iuxta magistraliter tradita per *Afflict. decis.*187.*nu.*3. quem sequuntur *Addentes ad ipsum, Capyc.decis.*202.*nu.*9. *Vinc.de Franch.decis.*112.*num* 9.*Gramat. decis.*51.*nu.*4. *cum seq. D.Regens Rouitus ad pragmat.*1.*de assistent.num.* 36. *Muscatell. in praxi Sac. Cons. par. vlt. glos. adiudicantur num.* 95. *Andr. Gail.lib.*2 *pract.obseruat.obseru.*18.*nu.* 13. *Milanens.decis.*12.*num.*121.*lib.*2. *Marescott. lib.*2.*variar.resol.cap.*135. *num.*2.*Costa de rata portione quęst.*65. *num.* 2.

Sed replicabatur, de illo appretio

7 nullam rationem haberi posse, nàm ab ipso

ab ipso fuit per conuentos appellatũ, prout fieri posse à sententia expertorũ scitum est apud omnes ex traditis per *DD. in l. arbitrio ff. qui satisdar. cogant.* Immò nunquam in rem iudicatam transire, tenet *Muscat. in praxi S.C. de appellat. par. 1. glos. demandatur nu. 50. Gramat. cons. ciu. 118. Gratian. discept. forens. lib. 2. cap. 263. num. 14. & seq.* cum ergo pendeat appellatio, non potest appretium vocari, & cum sen-
8 tentia loquatur conditionaliter, idest facto appretio, non potest dici dominium irreuocabiliter quæsitum, ita tenuit Sacrum Consilium teste eodẽ *Afflict. decis. 188.* quẽ sequuntur *Capyc. Ricc. & Muscat.* superius à nobis relati, & *Fab. de Anna loc. cit. nu. 5.*

Attamen licèt hæc vera sint, prout talia esse cẽsuit vtrumque Tribunal, nihilominus Sacrum Consilium me referente, cum interuentu *Spectabilis Regentis Petri Iordani Vrsini Eminentissimi Iurisconsulti, & meritissimi Præsidis ipsius* censuit in hoc casu ius offerendi, etiam si dominium foret irreuocabiliter trãslatum, com-
9 petere debitoribus non alia ratione, nisi quia pupilli, & minores erant. Idque ex clara decisione *text. in l. si creditor de distract. pignor.* vbi *Martian.* ait. *Si verò tempus præterijt, aut si non eo pacto res venierit, non potest rescindi vẽditio nisi minor sit annis 25. debitor, aut pupillus, aut Reipublicæ causa abses, vel in aliqua earum causarum erit, ex quibus edicto succurritur.* Per quem *text.* hoc firmare *Salicet. in l. 2. C. si antiq. credit.* dicit *Negusant. de pignor. memb. 3. quintæ partis nu. 5. vers. 7. restringitur*, & notat ex *Ludouic. Morot. eruditus Donatus Antonius de Mariquotidian. resolut. cap. 219. num. 12.* quod posset etiam euenire ex capite
10 in integrum restitutionis ex causa affectionis, quia res maiorum fuit, ad *text. in l. si emptionem ff. de minorib.* & notat *Anton. Faber in Codic. Fabrian. tit. si aduersus vendit. definit. 4.* iussit tamen Sacrum Consilium depositum fieri non solùm quantitatis de-
11 bitæ, sed etiam totius augmenti tàm temporis, quàm meliorationum, quæ industria creditoris in re accesserant, cum hæc omnia cedere debeant in beneficium ipsius, cui pignus fuit adiudicatum, seu venditũ, ad tradita per *Aretin. cons. 160. Dec. cons. 308. Caphal. cons. 550. num. 23. Mandell. cons. 369. nu. 17. Ludouic. Morot. cons. 40. nu. 16. in fine, & in tract. de secundo creditore offer. num. 69. cum seq. Ioan. Vinc. de Anna alleg. 56.* & tradunt *DD. in l penult.* per illum *text. C. de solut.* faciunt tradita per *Rot. Rom. decis. 356. num. 1. & 2. inter nouiss. collect. per Farinac. par. 2. tom. 3.* & per *Franc. Molin. de rit. nupt. lib. 3. quæst. 72.* & nouissimè materiam exornat *D. Alphonsus Guzman in tract. de euict. quæst. 20. per tot.* & præcipuè *nu. 14. & 15. & Vinc. de Franch. decis. 38. & 456. & addentes ad ipsum*, & in nostris terminis id pro indubitato tenet *Mastrill. decis. 201. nu. 17.* subditque *nu. 18.* id procedere etiam contra minorem, *Neuiz. cons. 70. Mar. Muta*
12 *decis. 12.* Quinimò ex *tex. in l. 2. C. de præd. & omnib. reb. nauicular. lib. 11.* docuit *Bart.* quem communiter sequuntur *DD.* quod emptor qui rem sibi vẽditam proprijs sumptibus meliorem reddidit, & pretiosiorem, si ea à creditore hypothecario euincatur, poterit vti beneficio retentionis non solùm pro meliorationibus, sed etiam pro tota re, soluta primeua eius æstimatione; sequitur pluribus comprobando *Gasp. Thes. qq. forens. lib. 1. cap. 71. nu. 5.* Qualis autem æstimatio fieri debeat in meliorationibus differit eleganter *Franc. Molin. de rit. nupt. lib. 3. quæst. 73. Magon. d. decis. Florent. 51. num. 6.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Mulier quocunque iudicio conueniatur, ſequitur forum viri.*

2 *Priuilegium competens viro iure ſpeciali, ſiue particulari, competit etiam vxori.*

3 *Mater videtur quaſi contrahere cum pupillo, eiuſque bona ſunt tacitè ei obligata pro adminiſtratione tutelæ.*

4 *Mulier conuenta ex cōtractu proprio non declinat forum ex perſona viri.*

5 Afflict. in conſtit. hoſtici exceptionem *declaratur.*

6 *Maritus habet formale intereſſe in redditione computorum tutelæ adminiſtrata per vxorem.*

7 *Pupillus poteſt dotem matris tutricis retinere, donec computa reddat.*

8 *Diſpoſitio* text. in l.pro officio C.de adminiſtrat. tutor. *habet locum etiā in bonis auia, & matris tutricis.*

9 *Bona ſecundi mariti ſunt tacitè obligata pupillo pro adminiſtratione tutelæ.*

De regula tex.in l.cum quædam puella de iuriſd.omn.Iudic. & in l. mulieres C. de dign. lib. 12. quod locum habeat etiam vbi mulier conuenitur pro adminiſtratione tutelæ.

CAPVT XCIV.

1 EX *tex.in l.cum quadam puella de iuriſd. omn. Iudic.* & clarius in *l. mulieres C.de dign. lib.* 12. deſumitur regula, quod mulier quocunque iudicio cōueniatur ſequitur forum viri, *l.3.& 4. C.de caſtren.& miniſt.lib.12. gloſ.in cap.cos 32.diſt. Abb.& Imol.in cap.2. de foro compet.* quos ſequitur *D. meus Regens Tapia ad l.fin.de conſtit. Princ. par.1. cap.3. num.6.* quod intellige in iudicialibus, vt per *Bald.conſ.351. nu. 8. in fine volum.1.& conſ.310.num.7. vol.3. Gratian.diſcept.forenſ. cap.623. nu. 3.* nam quoad reliqua retinet forum propriæ originis, idem *Bald.in d.l.cum quadam puella, Surd. dec.330. num.6. Gratian. diſcept. forenſ. tom.5. cap 886.nu.2.cum ſeq.* Hinc Lucretia Florillo mater, & tutrix Ioſeph de Andretta, dum cōuenitur in M.C.V. ad reddendum computa adminiſtratæ tutelæ, petijt cauſam remitti ad Regiam Cameram Summariæ Iudicem competentem eius viri.

Dicebatur pro Lucretia, adeò veram eſſe regulam præfatam, vt procedere dicant *DD.* etiam ſi priuilegium fori cōpetat viro ſpeciali quodam, ſeu particulari iure, quod probatur ex *tex.in l.eos C.de fabricenſ.lib. 10.* cui alios concordantes adiungit *Tiraq.ad l.1. connub. gloſ.1.par.1. nu. 28.* notat *Marian.Soccin.in rubr.de for.compet.verſ.66.nu.13. D.meus vbi ſupra num.7.*& probatur *in l. ne ad diuerſa C.de ſilentiar.lib.12.*& in puncto diſputauit *Vinc. de Franch. deciſ. 363.* vbi & ſi non fuerit articulus deciſus, tamen Sacrum Conſiliū in hanc ſententiā videtur inclinaſſe, & vidi poſtmodum aliam deciſionem relatam per *Nunt.Tartagl. in praxi ciuili par. 2.nu.22.* cuius meminit *Philip.Paſch. de virib.patr.poteſt.par.3.c.10.nu.64.*

& idem

& idem *Vinc. de Franch.* rursus quæstionem tangit *dec.416.nu.2.* eamque pro absoluto habere videtur *Thesaur. dec.23.nu.1.D.Ioan.Franc.Capiblanc. meritissimus olim Iudex M.C.et collega noster ad pragm.8.de Baron.par.2. nu. 193. Nouar. in praxi elect.for.sect.3. q.3.nu.2.* vbi latè *Milanens.decis.9.per totam*, vbi amplius decisũ refert, huiusmodi priuilegio gaudere vxorem etiam post mortem viri, *D.Reg.Rouit. ad prag.1.de cess.bonor.nu.5.vbi nu.6.* ampliat procedere etiam si cum viro litigasset.

Sed respondebatur, regulam præ-
3 fatam non posse locum obtinere in præsenti casu, eo quod Lucretia ex tutela gesta videtur quasi contraxisse cum pupillo: hoc enim fingit lex cum statuit bona ipsius esse tacitè obligata pro administratione tutelæ, ad *tex.* qui expresse loquitur in matre *in l. si*
4 *mater C.in quib. caus. pign. vel hypoth.* & notat signantèr *Decius cons. 591. Viuius decis.317.nu.3.* Inde cõsequitur, quod cum ipsa conueniatur ex contractu proprio non videtur posse forum declinare ex persona viri; ita namque docet *Afflict. in const.hostici exceptionẽ nu.14.* vbi ait. *Si verò vxor conueniatur ex contractu proprio, vel super bonis parafrenalibus, quorum fructus sunt etiã vxoris, vel super lucratis per eam ex operibus fabrilibus, quæ spectant ad vxorem, & non ad maritum, & tunc non potest gaudere exceptione hostica ex persona mariti, quia illud priuilegium opponendi exceptionem hosticam, est priuilegium personale competẽs marito ratione exercitij militaris, quod non transgreditur eius personam.* Hæc *Afflict.* cui consensit *Milanens. d. decis.9.nu.17.vsque ad finem*, dicens huiusmodi doctrinam multum facere pro decisione præsentis dubij secundum quam videbatur decidendum in fauorem pupilli excludendo Lucretiam ab exceptione prædicta.

Sed tàm Magna Curia, quàm Sa-
5 crum Consilium considerauit totum fundamentum opinionis *Afflicti* in eo versari, quod maritus nullum interesse habet in bonis, quæ mulier habet extra dotem, cum quibus contraxit, quod patet ex illis verbis *num. 13. Et tunc ratione interesse mariti cõpetit ei exceptio ex persona mariti.* Hinc sequela est necessaria, quod vbicumque maritus habuerit interesse gaudebit mulier foro ipsius, & hunc esse casum nostrum. Nàm quoties agitur de reddendis computis administratæ tutelæ, certum est maritum, qui est dominus rerum dotalium, *l. doce an-*
6 *cillam, & ibi DD.C.de reiuendic.* habere formale interesse, eo quod pupillus pro ea tacita obligatione contracta in bonis matris ad sui fauorem, actionem habet contra dotem, adeò
7 vt ipsam retinere possit, ad tradita per *Soccin. in suo celebri cons. 180. vol. 2.* quem sequitur *Dec. cons.430.* & alter *Soccin.cons.126.Ioan.Vinc.de Anna singul.214.Paul.Montan.in tract.de curat.tit.de ration.redd.cap.77.nu.61. Guttier.de tutel. par.1.cap.8.nu.49. & seqq.* quamuis opinio hæc sit valdè controuersa, vt videre est penès *Ant. Fabr.in Cod.Fabrian.tit.de iur.dot.def. 46. & tit.de rei vxor.actio. def. 4. 12. 14.15.& 16. Rota decis.407.par.4. in nouiss.Gomez decis.66.par.1. Card.Caualer.decis.453.nu.3.Gramat.cons.114 nu.9.Viuius d.decis.317.par.2.Pascal. de virib. patr.potest.par.3.cap.10.nu. 43.Costa de facti scient.et ignor.cent.2. dist.21.num.19.Steph.Gratian.discept. forens. tom.1.cap.129.nu.21.cum seq. Amat.variar.resolut.lib.1.resol.49.nu. 102. cum seq. Marescott.lib.2.variar. cap.121.nu.67.Fontanell.de pact nupt. tom.2.clausi.7.glos.3.par.12.nu.42. & seq. Ripoll.variar.resolut.cap.10. num. 168. & seq.* cum alijs relatis per *Viscont.*

scont. in suis conclus. iur. verbo filius an possit, & contra eam decisum testantur *Vinc. de Franch. decis. 642. num. 3. Dominus meus in decis. Sac. Cons. Neap. 42. Mastrill. dec. 189. Castillo Siculus decis. 32. tom. 1.* sed videndus est pro veritate *Roland. à Valle cons. 17. vol. 4. Stephan. Gratian. decis. Marchiæ 179. Ioan. Andr. de Georg. alleg. 36. num. 9.* Verumtamen *Soccin. in d. cons. 126. per totum*, latè comprobat illam tacitam hypothecam à iure introductam ad beneficium pupillorum contra
8 bona tutorum, vt in *l. pro officio 20. C. de administrat. tutel.* habere locum etiam in bonis auiæ, & matris tutricis, *Dec. cons. 349. num. final. Guttier. de tutel. 2. par. cap. 16. num. 14.* quin potiùs & ipsemet vir respectu suorum bonorum habet in hoc iudicio redditionis computorum formale interesse, quia scitum est etiam
9 bona secundi mariti esse tacitè obligata pupillo pro administratione tutelæ secundum *Decium d. cons. 591.* quem sequitur *Vrsill. ad Afflict. decis. 75. num. 4. Guttier. practicar. quæstion. quæst. 26. num. 11. Alexand. Trentacin. lib. 2. variarum, tit. de arbitr. r solut. 2. num. 20.* cum alijs adductis per *Horatium Viscont. in suis conclusion. iuris verbo mater fol. 174. in princ. Escobar de ratiocin. cap. 34. num. 12.* vbi de communi, & rursus plenè *Guttierez de tutelis par. 1. cap. 9. num. 29.* & contra eius viri bona potest exequi in defectum bonorum vxoris, post *Marsil. singul. 248.* latè *Escobar loco citato num. 13. & 14.* Ideo remissa fuit causa ad Regiam Cameram Summariæ, me referente.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio acquiritur vel ratione delicti, vel domicilij, vel originis.*

2 *Iudex loci delicti cæteris præfertur ad cognoscendum de crimine.*

3 *.. originis, seu domicilij tenetur remittere delinquentem ad requisitionem Iudicis delicti.*

4 *Remissio non est facienda ab vno Iudice ad alium diuersi dominij.*

5 *Iudex requisitus, qui nullam habet in reum iurisdictionem, nō tenetur eum remittere.*

6 *Remissio de vno Iudice ad alium est omnino facienda, vbi alias delictum remaneret impunitum.*

7 *Testes ad deponendum cogi non possunt ab eo Iudice, à cuius iurisdictione sunt exempti.*

8 Gramat. decis. 26. *commendatur.*

9 Peguer. decis. 2. & 66. *notabiles sunt.*

10 *Vagabundus verus, vel præsumptus potest, vbicunque captus sit, puniri.*

11 Decisio notabilis Prætorij Messanensis *refertur.*

12 *Delinquens, qui fraudulenter à loco delicti ad alium exemptum confugit, potest in loco capturæ puniri instante parte.*

13 Senatus Sabaudien. *quid censuerit circa remissionem delinquētis de vna Prouincia ad aliam recensetur.*

14 *Iudex Ciuitatis ad quam delinquens confugit, poterit eum punire, si sit cōfœderata.*

15 *Confugiens ad Prouinciā diuersi Principatus publico nomine tutus est, & de ratione.*

16 *Vagabundus dici non potest, qui vt tutum se faceret de vno Regno ad aliud confugit.*

17 *Remissio de vno Regno ad aliud de vrbanitate faciēda est, vbi inter Principes pactum est fœdus.*

18 *Insulā Melitæ esse partē Regni Siciliæ.*

19 *Melitenses ratione directi dominij sunt*

sunt vasalli Regis Siciliæ.
20 *Remissio non est facienda de vno Iudice ad alium diuersi dominij, nisi duobus concurrentibus.*
21 *Informationi transmissæ à Iudice delicti stare omninò debet Iudex requisitus.*
22 *Iudex nullam acquirit iurisdictionem ex eo tantum quod offensus sit eidem subditus.*

Remissionem delinquentis de vno Regno ad aliud confugientis esse faciendam, saltem de vrbanitate, vbi Principes sunt confederati, præuia tamen requisitoria, & summaria criminis informatione.

CAPVT XCV.

1 NON est qui in iure dubitet eum, qui crimen aliquod committit non nisi ab eo Iudice posse puniri, cui ius dicendi po-
2 testas competit ratione delicti, originis, vel tandem domicilij. De Primo agit *tex. in l. 1. C. de iurisdict. omn. iudic. & in authent. qua in Prouincia C. vbi de crimin. agi oport. cum concordant. suis.* De Secundo *text. in l. incola ff. ad municipal.* Et de Tertio *text. in l. 1. de interdict. & relegat. & in cap. licet de foro compet.* ex quibus regulam statuunt *Bart. in l. cunctos populos nu. 47. C. de summa Trinit. & fide cathol.* cum alijs relatis per *Farinac. de inquisit. quæst. 7. num. 1.* latissimè *Tiber. Decian. tract. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 3. 16. & 17. Peguer. decis.* 87. quamuis inter hos, Iudex loci delicti cæteris ad cognoscendum de crimine præfetatur, *Vincent. de Franch. decis. 37. num. 1. & decis 105. num. 1. & 11. Farinac. loco proximè citato num. 1. Decian. d. cap. 17. de for. delict. Thesaur. decis. 90. nu. 1. Peguer. loco citato nu. 5.* quia forus delicti cæteris est principalior, & dignior, *Franc. Marc. decis. 921. par. 2. Caball. resolut. crimin. 162. Hieronym. de Laur. decis. Auenion. 114.* latè *Ricc. resol. 88. par. 2. & decis. 132. per totam par. 3.* eleganter *Azeued. ad l. 1. tit. 16. lib 8. noua recopilat. num. 64.* quo fit vt Iudex loci originis, seu do-
3 micilij delinquētis ad requisitionem Iudicis delicti teneatur eum remittere, vt pro indubitato tenet *Iul. Clar. §. fin. quæst. 38. num. 19. vers. est autem,* qui testatur de communi *Auendaño resp. 4. num. 2. Azeued. ad d. l. primam nu. 8. & 24. Ricc. d. decis. 132. num. 4. & 5. par. 3. Couar. practicar. quæstion. cap. 11. num. 6. Gramat. decis. 26. nu. 7. & 8.* plenissimè *Farinac. de inquisit. d. quæst. 7. nu. 29.* vbi plures de communi testantes recenset. Nisi tamen Iudex requirens, & requisitus essent
4 sub diuerso dominio, & Principatu; nā hoc casu non esset facienda remissio, vt tenet *Bald. in l. 2. versic. sed numquid C. de seruis fugitiuis, & in l. 1. C. vbi de crimin. agi oportet,* vbi testatur hanc sententiam esse totius orbis Christiani vsu, & praxi receptam, *Odofred. in authent. qua in Prouincia C. vbi de crimin. agi oportet, Iacob. de Beluis. Matth. de Afflict. Nicol. Boer.* & alij relati per *Couarruuiam practicarum quæstionū d. cap. 11. num. 10. Bossius de foro competenti*

num. 52. *& seqq. Farinac.* post alios *loco citato num.* 25.

Hæc limitatio ad regulam præfatam dubiam reddidit quæstionem in Magna Curia excitatam inter Procuratorem Sereniss. magni Magistri Militum Diui Ioannis Hierosolymitani, & D. Mariam Serlalè; namq; patrato in Insula Melitæ per Ioannē Baptistā Scalamonte crudeli homicidio in personam Fratris D. Didaci de Matera filij prædictæ de Serfale, & capto prædicto inquisito cū literis requisitorijs in hoc Regno, dicebatur pro parte pdicti Magni Magistri, esse omnino ad eum remittendū tanquā Iudicem delicti, ex regulis superius traditis, eo præsertim quia Iudices huius Regni nullam in reum prædictum iurisdictionem habebant, nec ratione originis, etenim is erat An-
5 conitanus, nec ratione domicilij, quo casu remissio omninò facienda est etiam si sit sub diuerso Principe, iuxta *text. in* §. *audient quoque, authent. de defensor. Ciuit.* vbi Iudex qui de graui crimine cognoscere non potest ad Præsidem remittit delinquentes, & expressius *in* §. *si quis verò comprehensorum, Authent. vt nulli Iudic.* ibi; *& ad Iudicem Prouinciæ transmittere in qua peccauit suppliciјs legitimis subijciendū,* & ideò hanc esse veriorem sententiā, & in praxi receptam dicit *Azeued. ad l.* 1. *nu.* 20. *&* 21. *tit.* 16. *lib.* 8. *noua recopilat. Facchin. controuers. iur. lib.* 9. *cap.* 22. *Barbos. in l. hæres absens* §. *proinde num.* 86. *& seq. de iudic. Decian. in tract. crim. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 7.
6 *&* 8. foueturq; fortissimis rationibus, nam aliàs delictum remaneret impunitum, ad quod inconueniens euitandum omninò est facienda remissio, vt post *Anan.* dicit communiter teneri *Iulius Clar. d. quæst.* 38. *nu.* 19. *Azeued. vbi supra num.* 23. *Pequera decis.* 2. *nu.* 3. rursus in loco delicti commodius de crimine discutitur, nam
7 ibi habentur testes ad illud probandum, quos vtique Iudex requisitus ad deponendum cogere non posset tanquam exemptos à sua iurisdictione, *l.* 3. §. *fin. de testibus,* notat *Decian. d. lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 7. *&* 8. *Azeued. ad d. l.* 1. *num.* 26. *& Peguer. loco citato num.* 1. *in fine, & decis.* 66. *nu.* 3. *&* 4. vbi alias adiungit rationes, licet ipse contrariam sustineat sententiam, vt dicemus inferius.

Et hæc pars confirmatur egregiè
8 ex decisis in fortiori casu relato per *Gramat. decis.* 26. vbi conspicitur delinquentem huius Regni originariū, & in eo captum pro crimine commisso in Ciuitate Anconæ, quæ est sub dominio Ecclesiæ, fuisse ad Iudicem loci delicti remissum.

Verumtamen pro parte eorū, qui necem defuncti prosequebantur, dicebatur non esse locum remissioni petitæ per magnum Magistrum, etenim necessaria est iurisdictio aliqua vno ex tribus modis supra enunciatis, vt delinquens possit ad Iudicem alterius Prouinciæ remitti, prout ex *text. in cap.* 1. *de priuileg. in* 6. tenuerunt *Anton. de Butr. Aretin. & Felin. in cap. final. de foro compet.* & non solum esse de iure communem, & veriorem sententiam tradit *Boss. eodem titulo de foro compet. num.* 56. sed *DD.* omnes vno ore testantur de generali totius orbis consuetudine esse receptā, prout post plures tàm antiquos, quàm modernos tenet *Iulius Clarus in praxi* §. *fin. quæst.* 38. *versic. sed certè, Bonacoss. commun. opin. lib.* 1. *versic. remissio rei in fine,* & sequitur *Farinac. dicta quæst.* 7. *num.* 28. latissimè hanc
9 partē fundat, & tuetur *Ludou. Peguer. deci.* 2. *&* 66. vbi amplius decisum refert, non solum fuisse improbatam remissionē factam in casu inibi proposito, sed etiam capturam delinquentis,

idemq;

idemque tenuit *Nicol. Boer. deciſ. 29. nu. 5. & 8. Tiber. Decian. d. lib. 4. cap. 19. nu. 10.* pulchrè *Caſſan. ad Conſuet. Burg. rub. 12. num. 14. Ricc. deciſ. 49. par. 1.* qui omnes plures alios congerunt, ita vt videatur de hoc non eſſe amplius controuertendum.

Et quamuis *Iaſ. conſ. 21. n. 1. vol. 1.* relatus per *Boer. loco proximè citato num. 6. verſ. ſed prædictam*, eam conſuetudinem ſeruandam intelligat, quando Iudex de remiſſione requiſitus poteſt delinquentem punire, quaſi quod vbi nullam habet iuriſdictionem, teneatur delinquentem remittere, & tenent etiam *Clar. d. quæſt. 38. num. 19. Azeued. ad d. l. 1. tit. 16. lib. 8. recop. num. 23. & 49. Peguera d. deciſ. 66. num. 19.* quicquid tamẽ ſit de huius concluſionis veritate, minor pars huius argumentationis, ꝗ ſcilicet deficiat Iudicibus huius Regni, qui prædictum Ioannẽ Baptiſtã carceribus manciparunt iuriſdictio, & poteſtas animaduertendi in eum, hæc quidem falſa eſt ex duobus.

Primò, quoniam præter tres caſus ſupra enumeratos, in quibus iuriſdictio fundatur, ea quoque exerceri
10 poteſt contra vagabundum verum vel præſumptum, dico præſumptum, quia fortè ſuſpicio ſit maxima eum ad locos ſubditos Iudicibus, qui eum punire poſſent, intra breue tempus nõ migraturum, vt egregiè exemplificat *Couar. dicto cap. 11. num. 10. verſ. attamen*, ſubdens hoc caſu poſſe talem delinquentem puniri à Iudice illius loci vbi moram fecerit, aut per quem tranſiuit viator *ex tex. in l. 1. ibi, vel vbi reperiuntur rei C. vbi de crimin. ag. oport.* ad quod allegat *Speculatorem, Antonium de Butro, & Panormit.* & hãc concluſionem ſimpliciter in vagabundo tenent *Clar. in §. fin. quæſt. 39. verſ. cæterum Boſſ. de for. competen. num. 70. Ioſeph. Ludouic. deciſ. Lucenſ. 16. num. 19. Peguer. dec. 3. nu. 7. & 13. Gramat. deciſ. 26. ſub n. 9. Decian. d. lib. 4. cap. 13. num. 5. Ricc. variar. reſolution. reſol. 84. par. 2. Farinac. de inquiſit. quæſt. 7. num. 13.* vbi de communi teſtatur *Facchin. controuerſ. iur. lib. 9. cap. 24. Caſſan. ad Conſuet. Burgund. d. rubric. 12. num. 12.* & per hos terminos deciſum fuiſſe in caſu inibi relato teſtantur *Marius*
11 *Muta ſuper Pragm. Sicil. tom. 1. tit. 10. de for. compet. num. 36. D. Io. Franc. del Caſtillo dec. 158. to. 2.* & ſic etiam practicatum dicit *Gotbofred. à Bauo Senator Sabaudienſ. in tract. reatuum cap. 16. num. 8. & ſeqq.*

Secundò iuriſdictio exerceri poteſt à Iudice alias iuriſdictionẽ non habente in eum, qui poſtquam in alterius perniciem crimen patrauit
12 fraudulenter à loco delicti fugerit vt tutum ſe faceret ad eum locũ, à quo remiſſio fieri non poſſet, eo quod ſub alterius dominio ſit; nam inquit *Couar. loco proximè cit.* iniquum videtur, quod hic nec ſit remittendus ad locum delicti, nec ſit puniendus à Iudice illius loci ad quem confugit, petente offenſo publicam vindictam, eo namq; caſu crimen remaneret impunitum, quod eſſet contra rationem naturalem, ideoque in Senatu Sabaudienſi ſic pluries iudicatum, vt exterus confugiens ad eam
13 Prouinciam pro crimine alibi patrato, debeat in eadem pœnam legitimã ſubire refert idem *Gotbofred. à Bauo loco proximè cit. num. 12.* omninò videndus.

Idq; maximòpere ꝓcedere, ſi Ciuitas ad quã delinquens confugit, ſit
14 Prouinciæ in qua deliquit confœderata, nam poterit in ea puniri per *tex. in l. non dubito in fine de captiu.* quomodo poſt *Cataldin. in tract. de Synd. Bald. Card. Alex. Iaſ. & Hippol. de Marſil.* docet *Decian. d. lib. 4. cap. 17. nu. 32.*

nu.32. & ſequitur *Azeued.loc.ſæpè cit. num.106.*

Competens ergò erit Iudex delinquentem capiens, ſi tamen pars offenſa coram eo accuſationem inſtituat, vt per *Couarr.d.cap.11.nu.10. circa medium*, & ſic determinatum in Cancellaria Pinciana refert *Azeued.loco cit.num.38.*

Ex quibus ſatis probatum eſſe dicebant Aduocati quærulantis prædictum Ioannem Baptiſtam nullatenus eſſe remittendum ad Sereniſſimum Magnum Magiſtrum militum: quinimò pro eo crimine quod patrauit in perſonam prædicti D. Didaci Vaſalli originarij noſtri Regis eſſe puniendum per Iudices Regios huius Regni, prout ſic fieri validè inſtabant.

His tamen non obſtantibus Supremum Collaterale Conſilium, quod Proregis perſonam repreſentat in hoc Regno, votante etiam in eo Magna Curia Vicariæ, bis cauſa ſollemniter diſcuſſa die vltima Maij, & rurſus . . Iunij 1634. cẽſuit iuris rigore inſpecto, validam eſſe conſuetudinẽ illam generalem non remittendi delinquẽtes ad Prouincias diuerſi Prin-
15 cipatus confugientes: etenim negari non poteſt eos publico nomine tutos eſſe *l. poſt liminium §. poſtliminio de capt. & poſtlim. reuerſ.* idque propter ſeparationem, & authoritatem iuriſdictionum, pro ut in proprijs terminis differit *Fulgoſ.conſ.149. n.2.* quem ſequitur *Barboſ.ad l. hæres abſẽs §.proinde in art.de for.delict. nu.159.* vnde quidquid *Couarr. loc. cit. & cæteri*, qui eum ſequuntur ſupra relati, exiſtiment, ſi huiuſmodi confugientes tuti ſunt vt remitti non poſſint ad Iudicem delicti, multò fortiùs ſecuri erunt vt poſſint à Iudice capiẽte puniri, & cõdemnari: ad hoc enim neceſſaria omninò eſt iuriſdictio aliqua apud eum Iudicem, & tamen ſcitum eſt ipſum omni iuriſdictione eſſe exutum. Vnde *Bald. in l.1. nu. 9.C.de Sum.Trinit.& fid.Cath.* appoſitè inquit, delinquentem confugiẽtum ad Prouinciam diuerſo dominio ſubditam, eſſe omninò ſecurum, & tutum reſpectu Prouincialium, & ita vbique ſeruari poſt *Fulgoſ. d. conſ. 149.num.2.Theſaur. deciſ. Pedemont. 90.num.4. Hipolit.conſ.99. num. 20.* tenet *Barboſ.loco proximè cit.n.153.* quo loci latè quæſtionem examinãdo, fallacem eſſe demonſtrat *Couarruuiæ* opinionem, quam etiam reprobat *Farinac. d.quæſt.7. num.30. verſ. verum his non obſtantibus.*

Et ad id quod dicebatur ſaltem
16 hunc inquiſitum puniri poſſe tanquã vagabundum, dictum fuit talem dici non poſſe eum, qui propter delictum commiſſum in vno Regno ad aliud vt tutum ſe faceret, confugit, nam is præſumitur habere animũ conſtituẽdi ibi ſuum domicilium, & per conſequens vagabundi requiſita non habebit, vt bene ad rẽ noſtram aduertit *Barboſa, vbi proximè num.19.*

Nihilominus de vrbanitate Principis exiſtimauit eſſe prædictum Ioãnem Baptiſtam remittendum iuxta
17 tradita per *Theſaur. deciſ.90.num.4. Iul.Clar.quæſt.96.* quem ſequitur *Farinac.loco citato ſub num.32.Decian.d. cap.19.num.6 Peguer.deciſ.66.nu.19. in fine, Couar.dicto cap.11.nu.5. verſ. quarto erit.*

Ad hanc vrbanitatem exercendã ex duobus motus fuit ſupremus Senatus. Primum, nam inter Religionem Hyeroſolimitanam, & Inuictiſſimum Regem noſtrum ſtrictiſſimum fœdus eſt pactum: quo caſu non eſſe ab vno Principe ad alium denegandam remisſionem tradunt *DD.* ſuperius relati, quibus addendi ſunt *Alex. conſ.84.num.12.lib.3.Iaſ.in l. vbi pactum*

*ctum nu.*18.*C.de transact.* quem post alios sequitur *Hipol. de Mars.in prac. crimin.*§. *opportunè nu.* 36. *Didac. Perez ad l.*2.*tit.*17.*lib.*8 *ordination.* & expressè docet *Rebuff. ad ll. Gallicas tom.*2. *tit. de literis requisitor. glos.*2. *num.*8. *D. Marius Muta super pragm. Sicil.tom.*1.*tit.*10.*de for. compet. num.* 36. Quicquid in contrariũ existimet *Barbos.loco cit.num.* 136.cuius dicta possent habere locum vbi remissio peteret ur de rigore iuris.

Secundum nam extat in hoc Regno Regia Pragmatica,quæ est 3.*sub tit.vbi de delict quis conuen.deb.*,qua statuit ur, quod delinquẽtes tã in eo, quàm in Regno Siciliæ Vltra pharũ remittantur ab vno ad aliud ad inuicem,cuius mentionem facit *Mut.loc. proximè cit num.*37. eiusque dispositionem locum habere in præsenti casu dictũ fuit, eo quod Insula Melite
18 est pars Regni Siciliæ, & licet fuerit in feudum concessa ab inuictissimo Imperatore Carolo Quinto Religioni prædictæ, habet tamen in ea Rex Siciliæ directum dominium, cuius respectu exigit quotannis certũ tributum; ideoq; Melitenses esse quodammodo ei subditos aduertit *Do-*
19 *minus meus Regens Tapia decis.* 8. *supremi Italiæ Senatus nu.*23.

Habitum tamen fuit pro absoluto, quod ad remissiones huiusmodi faciendas,duo præcedere debent.Pri-
20 mum, quod Iudex delicti suis literis requirat vt delinquens remittatur vt tradunt ferè omnes *DD.* supra citati, & præsertim *Barbos.d.*§. *proinde num.*69.*&* 88.*Decian.d.cap.*19. *in princip. Farinac. d. quæst.*7. *num.* 23. *Boss.de for.compet.num.*48.

Secundum, quod vnà cum literis requisitorijs Iudex delicti trãsmittat Iudici requisito aliqualem informationem,ex qua is summariè,& extraiudicialiter ad sui tantum instructionem possit cognoscere crimen fuisse à delinquẽte,cuius remissio petitur,
21 inibi patratum, cui informationi Iudex requisitus stare omninò tenetur iuxta doctrinam *Alberici in authen. qua in Prouincia num.* 12. *C. vbi de crimin. ag. op.* quem sequitur *Guid. Pap.decis.*202.*n.*2.*Couar. pract.quæst. d.cap.*11.*num.*8.*Didac. Perez. ad l.* 2. *tit.*7.*lib.*8.*ordin fol.*340.*col.*1. cum alijs quos refert *Barbos. loco cit. n.*75. licet ipse sine fundamento *num.* 77. ab hac opinione discedat, quam etiã amplexus est *Farinac.* dicẽs communitet seruari *d.quæst.*7.*num.*35. *Godofred.à Bauo d.quæst.*16.*nu.*11. dicens Iudicẽ requitentẽ teneti trãsmittere copiam informationum, quod ego necessarium non existimo, *Peguer.d. decis.*66.*num.*17.*Decian.d. cap.*19.*nu.* 17. *Azeued. ad d.l.*1. *num.*40. *&* 59. *Franc.Marc.decis. Delphin.*400.*n.*7. *p.*1.*Gram it. decis.*26. *in prin. Castillo d.decis.*158.*nu.* 15.

Nec ad impediendam huiusmodi remissionem esse attendẽdum quod offensus fuerit originarius huius Regni,quoniam *Imol.in Clem. Pastoralis num.*23.*vers.nota* 6.*de sent. & re iud.* quem sequitur post alios *Farinae. loco cit.nu.*2. regulã supra *nu.*21. firma-
22 tam ampliat etiam si delictum sit cõmissum in offensam alicuius subditi Iudicis procedete volentis: quinimò & si hac sola ratione Iudex puniret delinquẽtẽ,sẽtẽtia etit omninò nulla tanquam ab incompetẽti lata.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones quæ resultant ex vètre instrumenti ipso iure repellunt agentem.*

2 .. *iuris non reseruantur ad merita causa.*

3 *Rem differre ad tempus,est grauamen inferre.*

4 *Pa-*

4 *Pactum, quod venditor census teneatur vltra decem soluere collectas est vsurarium.*

5 *Excessus facit totum contractum censualem corruere.*

6 *Arbitrio Iudicis remittitur an exceptio requirat altiorem indaginem, & num. 16.*

7 *Iudex solus in iudicijs est bonus vir.*

8 *Reseruatio exceptionis ad merita causa quare sit inducta.*

9 *Appellari non potest à decreto Iudicis reseruante exceptionem ad merita causæ.*

10 *Exceptio requirens altiorem indaginem ad merita causa reseruanda est.*

11 *.. requirens altiorem indag. quęnā sit.*

12 *Incontinenti probatum quando aliquid dicatur.*

13 *Verbum* incontinenti, *aliquando pro decennio accipitur, item pro mense; & pro triduo.*

14 *Incontinenti probari quando dicatur in Regno.*

15 *Exceptio continens dubiam iuris, vel facti altercationem, dicitur requirere altiorem indaginem.*

17 *Iudicis arbitrium debet secundum leges regulari.*

18 *Pactum, quod excedit legitimam metam non vitiat totum contractū censualē, sed reducitur ad legitimam summam.*

19 *Vtile per inutile non vitiatur in separabilibus.*

20 *Collecta est onus mixtum.*

21 *Pactum, quod venditor census teneatur soluere collectas, substinetur in Regno, de generali consuetudine.*

De exceptionibus quę possunt ad merita reseruari, & præsertim de exceptione vsurariæ prauitatis, & de pacto, quod venditor teneatur vltra redditum taxatum per Bullam, & Pragmaticam de censibus, soluere etiam collectas, quod non constituat contractum fęneratitium.

CAPVT XCVI.

DIximus aliàs, exceptionum, quę ex ven-
1 tre publici instrumēti resultant, eam esse naturam vt ipso iure, & officio Iudicis repellant agentem, ideoque non debere ad merita causæ principalis reseruari, ex *Surd cons. 186. & Cephal. cons. 387. nu. 1.* & statutum disponēs quod exceptiones requirētes altiorem indaginem possunt reseruari, nō intelligi de exceptionibus claris de-
2 quibus in promptu liquere potest, nec de exceptionibus iuris, quæ nullam facti admixtionem continent, prout docuerunt *Menoch. Surd. Bimius*, & alij relati per *Mastrill. decis. 8. num. 7. & sequen.* & latiùs est videre in *c. 76.* vbi diffusè disseruimus, an exceptio vsurarię prauitatis impediat publici instrumenti executionē, de qua re agens Foller. *in commentar. ad pragm. de censib. vers. quæ quidem*

exequutio

3 *exequutio nu.*23. dixit, quod rem differre ad tempus est grauamen inferre *l.2.in fine C.de tempor. appellat.* & ideò posse ab eo appellari *Mastrill. d.decis.*8.*nu.*7.

Huiusmodi esse exceptionem oppositã in Regia Audientia Principatus Citrà per hæredes Petri de Alphano in iudicio executiuo contra eos intẽtato per Sebastianũ de Mãdia vigore publici instrumẽti cẽsualis dicebatur in M. C. V. Etenim cũ annuus census esset venditus liber, & frãcus ab omni onere, præstatione, & qualibet specie seruitutis, & pcipuè
4 à solutione collectarum, consequi videbatur contractum esse vsurarium, quia in eo quod venditor soluit pro collecta, seu gabella, trascendit metã Bullæ Summi Pontificis Nicolai V. & Regiæ Pragmaticæ primæ de censibus, idque habet emptor vltra decem, prout specificè docet *Siluest. in summ. verb. vsura col. 6. in fine cum seq. vers. nono* sequitur *Bart. de Capua ad cap. Reg. pro publici bono num.*29.& facit *textus in l. debet de ædil. edict.* ibi, *quid ergo si fortè vectigalis nomine datum est quod emptores fortè sequeretur, dicemus hoc quoq; restituendum: indemnis enim emptor debet discedere*, per quem textum talem contractum præsumi fæneratitium, & simulatum docuit *Cepolla de simulat contract. nu.*41.*versic.6. præsumptio Paris. cons.*54. *nu.*77.*& cons.*55.*nu.*56.*lib.*1. *Natta cons.*198. *num.*13.*lib.*1. *Rolan. consil.* 40.*n.*33.*lib.*2.*Menoch. de præsum.lib.* 3.*præsumpt.*122.*n.*58.*Surd.* post mul-
5 tos *dec.*34.*nu.*2.& talis excessus adeò vitiat contractum, vt faciat ipsum totaliter corruere, nec possit in parte vlla substineri, ità docet *Dom. de Soto de iustit. & iur. lib.*6.*quæst.* 10. *art.*2. & post eum *Peguer. decis.*33. *num.*12. *in fine* subdens efficacem rationem, quia alia mercatores de facilè gra-

ues vsuras stipularentur, cum scirent ipsis non posse deficere illas, quas legitimè stipulari poterãt. Ex quibus videbatur perperam iudicasse Regiam Audientiam, reseruando prædictã exceptionem ad merita causæ & proinde ab eius decreto iustè fuisse appellatum.

At pro parte illorum de Mandia respondebatur. Primò appellantem à decreto reseruatæ exceptionis ad merita causæ nõ esse audiendũ, quia hoc ꝙ est exceptionẽ esse intricatã, & requirere altiorẽ indaginẽ remit-
6 titur arbitrio Iudicis, & eius dicto statur ita *Inn. in c. cũ in iure peritus de off. deleg. Bart. in l.*4.*§. condemnatum de re iud. Bal. in l. si ex falsis n.*11.*ad med. C. de trãsact. Menoc. de arb. lib.*2.*cẽt.*1.*cas.* 20.*n.*3.*& de recup. poss. rem.*1.*n.* 260. & dicemus inferius. Cùm ergo sit in
7 arbitrio Iudicis, non potest ab eius decreto appellari, cũ ipse solus in iudicijs sit bonus vir *l. Thais §. sororẽ de fideicom. lib. Couar. var. resolut. cap.* 12.*n.*3. *Menoch. de arbitr. quæst.*70.*n.*7. *lib.*1. præsertim quia ex huiusmodi reseruatione nullum grauamẽ resultat parti, nàm probata postea exceptione gesta sunt nulla, *l. ille à quo §.* 1. vbi *DD. omnes ad Trebell. Mars. sing.* 365. *nu.* 2. huiusmodi enim reserua-
8 tio inducta est ne retardetur processus super negotio principali *DD. in l. nam, & postea*, per illum *tex. de iur. iur. Maran. in sua pract. p.*6.*mẽb.*8. *nu.*
9 14.*in antiquis*, & ita in specie nõ posse appellari à decreto Iudicis reseruante exceptiones ad merita causæ iudicasse Sac. Conf. testatur *Io. Vinc. de Anna sing.* 605. cumque sequitur post alios *Steph. Gratian. to.*1. *discept. forens. cap.* 170.*nu.*4.*& seq.*

Vlterius quoad decreti iustitiam dicebatur, exceptiones omnes requi-
10 rentes altiorem indaginem, & longiorem discussionem certum esse,

ad merita causæ reseruari debere, nec impedire exequutionem, ita respondet *Consultus in l. ille à quo 13. §. si de testamento ad Trebell.* ibi, *interdū audiēdum fideicōmissariū, si prolixionem tractatum habeat*, & rursus *in l. 3. §. ibidem ad exhib.* vbi *DD. classici omnes* cōmuni cōsensu id fatentur. *And. de Iser. in cōst. vsurariorū vers. hoc qua liter; Aff. dec. 52. Gramat. dec. 69. in fin. & dec. 66. n. 45. Dom. Reg. & Auunculus meus in comment. ad Constit. Regni exceptiones dilatorias vers. in ipso Iudicij exordio D. Reg. Rouit. ad pragm. 5. de ordin. iudic. nu. 12. Riccius collect. 2248. Cap. dec. 10. Cagno. dec. Montisfer. 32. Puteus dec. 233. lib. 3. Marant. in prax. 6. par. principali memb. 8. nu. 13.* cum mille alijs.

Variarunt quidē ipsi in designādo quænā sit quæ dicatur requirere al-
11 tiorē indaginē. Nā *Bar. in extrauag. ad reprimendum verb. sūmariè* docuit eam esse, quæ non potest examinari intra tantum tempus quantum principalis processus expeditur, etiam si illa nō opponeretur, vt *in l. si is à quo in principio, vt in poss. legat.* hoc idem post multos censuit *Menoch. cōs. 673. n. 19. & D. Reg. Moles in suis dec. manuscrip. q. 19. ad cap. Reg. ex præsūptuosè nu. 38.* quod altior indago ea dicitur quādo id quod agitur seu excipitur explicari non potest intra tempus iudicij summarij, eāque sententiā secuti sunt innumeri *DD.* relati per *Argell. de acquir. poss. q. 2. art. 7. nu. 252.* vbi eam latè defendit.

Alij dixerūt exceptione eo casu requirere altiorē indaginē, & posse reseruari ad merita causæ, quoties id ꝙ excipitur nō potest in cōtinēti ꝓbari; ita *Ceph. cōs. 4. n. 18. lib. 1. Dec. cons. 467. n. 5.* & alij quos sequitur *Ludou. dec. Rotæ Lucen. 24. n. 5. Intrig. dec. 17.*
12 *Triuis. dec. 2.* incōtinenti autem probari dixerūt quādo absq; oppositione ex instrumentis ꝓbari potest *Triuis. d. dec. 2. Carau. ad rit. 166. nu. 6.* vel qn̄ ꝓbatur ex ꝓcessu, & actis, sine aliquo termino *Benintēd. dec. Bon. 77. n. 14.* vel qn̄ ꝓbari potest in termino ad ꝓbandū cōcesso in causa principali; ita *Greg. Lop. in l. 7. tit. 4. art. 5. verb. possess. Molin. de primog. lib. 3. c. 13.* &
13 quāuis sciam quādoq; hoc verbū *incontinenti*, accipi pro decennio, *glos. in l. labeo C. quom. et quād. Iudex*, vbi *Bal. n. 1.* interdū pro vno mense *l. diuortio*, vbi *Alex. n. 10. ff. sol. matr.* vt plurimū pro triduo *l. final. § illicò* vbi *Ias. C. de iudic. Barbos. de dictionib. dict. 133.* & in specie *Viuius decis. 107.* tamen in proposito accipitur pro illicò, hoc est nullo actu interiecto, qui alienus sit ab eo negotio quod agitur, *Cuiac. lib. 3. quæst. Pauli cap. 3.* & latius materiam prosequitur *Argell. de acquir. possess. quæst. 2. art. 2.*

In Regno autem illud quod dicitur incontinenti debere proba-
14 ri, interpretatum videtur per quinque dies per pragmaticam, quæ incipit *comparente* per quam dispositum est, quòd tales exceptiones intelligantur reseruatæ ad merita causæ, si in eo termino non probentur, ita tenet *Marant. dict. part. 6. principali memb. 8. nu. 15. in antiquis.*

Tertia sententia tenet, quod exceptio tunc requirit altiorem inda-
15 ginem, quando continet iuris, vel facti altercationem, ita docet *Vincent. Franch. decis. 289. numer. 6. Foller. ad pragmatic. de censibus vers. qua quidem executio, & Ricc. collect. 2248. Muscatell. in praxi par. 5. glos. reseruatis nu. 22.*

16 Postremò voluerunt alij hoc totum remitti arbitrio Iudicis, *Felin. in cap. cum contingat num. 14. vers. 2. fallit de offic. delegat. Marsil. singul. 365.* & post *Romanū, Crauett. Socc. Tiraquell. Rebuff.* & alios diximus supra, &

Menoch.

Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 1. cas. 20. quorum opinio vbique hodie recepta est, & passim practicatur in supremis Curijs, & ideò dicebatur nullum grauamen illatum fuisse per Regiam Prouincialem Audientiam, cui arbitrariũ erat, vel discutere, vel reseruare exceptionem.

Fateor quidem arbitrium Iudicis subditum esse legibus, & secundum
17 eas debere regulari, vt eleganter aduertit *Lucas de Penna in l.* 2. *nu.* 11. *C. de numerar. & actuar. lib.* 12. *Card. Paris. conf.* 56. *num.* 5. sed adhuc dicebatur rectè arbitratum, & iudicatum fuisse, quoniam licet in facto appareret id quod pars prætendit de excessu in quantitate census ex pacto adiecto, quod venditor teneatur soluere onera collectarum, & gabellarum; verum tamen non est in puncto iuris contractum huius-
18 modi esse vsurarium, quia verior sententia tenet reduci debere ad legitimam metam statutam per Bullam, & Pragmaticam, & in ea consistere debere sublato excessu tanquam legitimum, & verum.

Probatur primò per *tex. in l. pecunia fenebris* 9. *de vsur.* ibi *superfluo detracto, stipulatio vires habet.* Secundò, *in l. placuit* 29. *eod. tit.* ibi, *quod illicitè adiectum est pro nõ adiecto haberi, & licitas peti posse.* Tertiò, *in l. eos* § *fi. C. eod. tit.* ibi *nullã penitus de superfluo habeant actionẽ*, per quæ iura decisum fuisse per M.C.V. excessum, & pactionem vsurariam tantùmodò vitiari, firmo in reliquo remanente contractu, testatur *Dominus Regens Rouitus in comment. ad pragmatic.* 1. *de censib. num.* 14. & nouissimè *decis.* 33. *num.* 11. confirmat suam opinionem authoritate *Petri Gregorij Tolosani in tract. de vsur. lib.* 3. *cap. vltim. libr.* 10. *per totum*, & idem firmauit *Couarr. lib.* 3. *variar. cap.* 9. *nu.* 6. *ad finem* dicẽs quod si redditus annuus minori pretio quàm par est constituatur, non committeretur vsuræ vitium, sed erit potius iniustitia in pretio, *Petrus de Gregor. de censibus quæst.* 7. *num.* 4. inibiquè *Mastrill. in addit. numer.* 21. 22. & 23. materiam latè examinat, & concordantes adducit, & rursus *in decis.* 94. *num.* 13. & 19. dicit ita decisum, & refert *Blascum Lanceam* testantem sic semper fuisse suis temporibus iudicatum per Mag. Reg. Curiam, & rursus *decis.* 245. *num.* 55. dicens id procedere vbi excessus paruus est, idque neruosè defendit *Rodriquez de ann. redd. lib.* 1. *quæst.* 7. *num.* 8. *& sequentibus*, & nouissimè *Dom. Gait. tractat. de credito cap.* 2. *tit.* 7. *nu.* 1580. & *Farinac.* in pulchro casu *decis. nouiss. Rot. Roma. decis.* 159. adhibet notabilem distinctionem ideò videndus omninò, *Gratian. discept. forens. tom.* 1. *cap.* 543. *num.* 6. & rursus in propria materia censuali *cap.* 141. *nu.* 10. & *cap.* 14. *num.* 9.

Et confirmatur quoniam vtile per inutile vitiari nõ debet *c. vtile de reg. iur. in* 6. *l.* 1. § *sed si mihi de verb. obli.* pſertim in his q̃ cõmodã separationẽ recipiunt; nã quoties detracto vitio reliquus actus sustineri potest, nò est cur vitietur. Hæc sententia probatur meo iuditio expresè *in l. si non sortem* § *si centum* ibi, *superfluũ olei esse repetẽdũ nõ totũ*, & rursus *repeti posse non totũ pretiũ, sed partis indebitæ pretium, de condict. indebit.* ideò eã tuetur *Andr. Gaill. pract. obseruat. obseruatione* 5. *num.* 8. qui ita solere iudicari in Imperiali Camera ait, *Farin. dec. crimin.* 10. *nu.* 6. *post conf. eiusdem, Ant. Gomez de contract. to.* 2. *cap.* 10. *tit. de indiuid.* vbi an & quatenus actus dicatur indiuiduus *Tiraquel. de retract. p.* 1. § 1. *glo.* 21. *n.* 17. *addẽtes ad Farin. loc. cit. verb. vtile*, vbi dicũt verissimã

eſſe hãc diſtinctionem, quod in diuiduis,& ſeparabilibus vtile per inutile non vitiatur, *Gaſp.Theſ.lib.1.qq.for. quaſt. 69. per totam* hanc partem defendit, omneſque loquuntur in ſpecie vſurarum,& nouiſſimè vidi deciſionem Rotæ Romanæ coram *Cardin. Pamphilio*, quæ eſt 117. *inter impreſſas poſt tract. de cenſibus Ludouic. Cencij*, vbi deciſum fuit pacta appoſita contra formam Conſtitutionis Pij V. non vitiare contractum cenſualem,ſed eſſe habenda pro non appoſitis, tanquam vitioſa, aliãque refert *Farinac. inter* 372.*deciones criminum, & teſtium ab ipſo collectas*, *quæ eſt* 176. *coram Cardinal. Seraphino*, & rurſus coram *R. P. Coccino deciſ.*671. *num.* 2. *in nouiſſ. recoll. eiuſdem Farin. par.* 1 *dom.* 2.

Ex quibus ſatis elucet non eſſe verum aſſumptum, quod contractus huiuſmodi ſit vſurarius; nàm verior eſt opinio, quod ſit potius iniuſtitia in pretio,& ipſo redacto ad legitimam metã in reliquo ſubſtinetur,& proinde iudicium executiuum rectè procedere pro quantitate legitima.

Dicebatur vlterius etiam in facto exceptionem prædictam eſſe dubiam, & intricatam. Primò, quo-
30 niam licet verum ſit quod collecta ſit onus mixtum, quod perſonis imponitur ratione bonorum, & rerum, quas poſſident, vt ex pluribus docet *Dominus meus in ſua celebri repetitione ad rubric. de Conſtitut. Princ. capit.*40.*nu.*42, & ideò non eſt merè perſonale, neque reale ſecundùm *Theſaur. deciſio.* 277. & rurſus *deciſ.*174. *Capic. in inueſtit. feud. ver. collectas ver. immunitas fol.* 119. *col.* 2.& tale onus ad ſucceſſorem tranſit *Guid. Papa in deciſio.* 384. *&* 387. *Ricc. collect.* 1950. attamẽ cum in Regno diuerſimodè viuatur, & vnaqq; Prouincia, & Vniuerſitás diuerſas exigat impoſitiones à ſuis ciuibus, vel ratione capitum iuxta *text. in l. vlti.§. Diuus Veſpaſianus de cenſibus*, *& gloſ. in rubr. C. de annon. lib.* 10. vel reſpectu bonorum; non erat probatum in Terra Sancti Cypriani impoſitiones fieri per collectas, & per cõſequens aſſumptum partis, quod emptor ex hac cauſa ſoluerat pluſquam decem non conſtabat. Secundò, quoniam etſi verè conſtitiſſet, adhuc contractus huiuſmodi eſſet ſubſtinendus propter generalem,
21 & notoriam Conſuetudinem huius Regni per quam receptum eſt validа eſſe huiuſmodi pacta in cõtractibus cenſualibus, quoniam tunc ob dictam Conſuetudinem ceſſat vſuræ ſuſpicio,ita quidem declarauit *Ruin. conſ.* 16. *num.* 11. *verſ. præterea in caſu noſtro lib.*4. & ſequitur *Menoch. de præſumpt. lib.*3.*præſ.*122.*num.*60.& deciſum fuit in *ſupracitata Rota deciſ. nu.*9.*&* 10.

Cùm ergò ex ſupradictis ſatis appareat, non tantùm in promptu non probari exceptionem propoſitam per cõuentum, ſed eſſe validè dubiã, & intricatam, tàm in facto, quàm in puncto iuris; ideò iuſtè iudicatum fuiſſe per Regiam Audientiam reſeruando eam ad merita,& cauſam debere remitti ad eandem, prout me referente deciſum fuit per Magnam Curiam, & confirmatum per S. C.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemiæ crimen omni iure grauiſſimè coercetur.*

2 *Delinquens calore iræ, vel doloris mitius punitur.*

3 *Iracundia, quæ prouenit ex iuſta cauſa excuſat delinquentem.*

4 *Iracundia illa excuſat, quæ alienationem mentis inducit.*

5 *Ira-*

5 *Iracundia, quæ prouenit ex ludo, dicitur ex iniusta causa prouenire.*
6 *Ludus alearum prohibitus est.*
7 *Ludens dicitur dare operam rei illicitæ.*
8 *Causa iusta iracundiæ quæ dicatur.*
9 *Pœnæ impositæ contra blasphemantem infliguntur solito, & consueto blasphemari.*
10 *Consuetudo delinquendi inducitur ex bino actu.*
11 Afflict. in const. Regni blasphemantibus num. 10. *notatur.*
12 *Aequiparatorum idem est iudicium.*
13 Dominus Regens Rouitus in commentar. ad rubr. de blasphemantibus num. 10. *declaratur.*

Non quamlibet iracundiam, & dolorem excusare à pœna ordinaria delicti, eamque non posse inflingi in crimine blasphemiæ, nisi contra solitum blasphemari.

CAPVT XCVII.

1 Blasphemiæ crimen adeò graue, & detestabile est, vt acerrimis pœnis omni iure illud coercitum videamus; sed tamen diuersimodè. Diuino enim, morte naturali, vt habetur *Leuit. cap.* 24. vbi Dominus ad Moysem, *Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt manus suas super caput eius, & lapidet eum populus vniuersus, dicens: homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi, siue ille ciuis sit, siue peregrinus;* & iterum *qui blasphemauerit nomen Dei morte moriatur, &* 4. *Regum* 19. refertur propter blasphemiā Regis Assyriorum centū octuaginta quinq; millia hominum ab Angelo Domini vna nocte à viuentium numero deletos fuisse; & diuersa alia exēpla diuinæ vltionis referunt *Mascard. de probat. concl.* 194. *Boer. decis.* 301. *& Farinac. quæst.* 20. *nu.* 49. Iure canonico diuersimodè etiam statuitur contra clericos, ac laicos, vt in *cap.* 1. *&* 2. *de maledic.* Ciuili mors incurritur naturalis, per *text. in auth. vt non luxur. contra natur.* Municipali verò huius Regni irrogatur pœna mutilationis linguæ maliloquæ, siue perforationis vt communis vsus interpretatus fuit per *constitut. blasphemantes*, & ibi *Afflict.* quæ constitutio confirmatur per *pragmat.* 1. *&* 2. *sub tit. de blasphemantibus*, & additur pœna confiscationis bonorum per *pragmat.* 3. *&* 4. quam non seruari hodiè in Regno, ex *Foller.* aduertit *D. Regens Rouit. ad rubr. de blasphem. nu.* 12. tandem per *pragmaticā Ducis de Alcalà, quæ est quinta eiusdem tituli* imponitur contra blasphemantem pœna remigationis per quadriennium, quæ vnà cum linguæ perforatione irrogatur hodiè, vt testatur *D. meus Regens Tapia ad d. const. blasphemantes nu.* 3. *tit. de blasphem. lib.* 5. *Iur. Regni.*

2 Sed quāuis non sit dubitandū in iure, quòd is qui ira, vel dolore motus delinquit, licet nō in totū pœnā euadat,

dat; mitiùs tamen punitur, vt probat *text. in l.2.* ibi, *cum quis per iram de pœnis, & in cap. si quis iratus, vbi glos. 12.quæst.3. & in cap. ira 11.quæst.3,* talis enim actus inconsulto calore iracundiæ factus vitio caret, *l. 1. §. quæri ad Turpill.DD.* & præcipuè *Panormit.in cap.2.de maled.Menoch.de arbitr.casu 375.nu.33. Cæsar de Barz. decis.135.num.* . *Farinac.* post alios *d. quæst. 20. num.* 47. nihilominus in causa inquisitionis formatæ contra Augustinum Porrectā in Regio Tribunali Campaneæ, me existente generali Commissario aduersus grassatores, quòd pluriès dum in carceribus detineretur pro alijs delictis, in ludo blasphemasset nomen *Domini Iesu Christi, ac Beatissimæ eius Genitricis, ac aliorum Sanctorum,* dixi non
3 quamlibet iracundiam excusare, sed illam tantum, quæ prouenit ex iusta causa, & graui dolore, *argum. text. in l. si adulterium cum incestu §. Imperator ad l. Iuliam de adulter. & in l. Gracchus C. eodem, Felin. in cap. sicut post nu. 3. de iureiur.* vnde *Ant. de Butr. Imol, & Hostiens.* quos secutus refert *Farinac. d. quæst. 20. num.* 48. dicunt, quod ad excusandum inquisitū de blasphemia, necesse est probare, quod ira ex
4 iusta causa prouenit, & quod talis fuerit, quæ alienationem mentis induxerit, quomodo ex *Hostiens.* notat etiam *Afflict. ad Constit. Regni bla-*
5 *sphemantibus num.* 5. at quæ insurgit ex ludo dicitur ex iniusta, leui, & irrationabili causa prouenire, constat enim alearum ludum prohibitū esse,
6 & à iure reprobatum, vt in *l. alearum vsus C. de relig. & sumpt. funer.* & ludus crimen est, *Bar.* & post eum *Gramat. decis.11.num.6.* latè *Menoch. de arbitr. Iudic. lib.2. centur.4. casu 399.* præcipuè in Regno ille, qui vulgò dicitur *allo trenta, e quaranta,* per *pragmat. 9. de aleat.* ac per consequens in-
7 ficiabitur nemo, quin talis ludens det operam rei illicitæ, & inde iustam iracundiæ causam euenire non posse, ita docet *Angelicus Doctor S. Thom. secunda secundæ q.158. artic.7,* & post innumeros more solito allegaros tenet *Farinac. q.20. num.49. & q.81. nu. 38. Gramat. ad præfatam Regni Constitutionem nu.14.* vbi etiam *D. meus Regens Tapia sub tit. de blasphem. lib. 5. Iur. Regni num. 5.* vbi doctè satis, & grauiter quæstionem explicat, idemque sentit *D. Reg. Scipio Rouit. ad rub. prædictam de blasphem. num.12.* reprobata opinione *Cyn. Bal. & Salic. in l.2, C. de iniur. & Dec. consf.162. aliàs 163,* asserentiū nō esse verū blasphematorē, qui per iracundiā in ludo blasphemauit. Quocirca *Fab. de Mōtel. in sua prax. arbitr. par.4. pag.260. num.774.*
8 acutè satis, & grauiter ponit exempla causarum ex quibus iusta ira procedere potest, puta in aduentu nuntij de morte filij, vel alterius coniuncti, in eo, qui ex improuiso patitur aliquam læsionem in bonis, vel in maiori parte eorū, in eo, qui recepit aliquā atrocem iniuriā, & his similia, quæ ex eodē *Fab.* refert *Farin. d. q.20. nu.48.*

Nec ambigendum videtur, quia grauissima illa pœna mortis naturalis blasphemis imposita ex *auth. vt non*
9 *luxur. contra nat. in fin.* locū sibi vindicet in consueto, & solito blasphemari, ita in simili expresè probat *text.* à nemine ad hoc ponderatus in *l. famosi, ad l. Iul. Maiest.* ibi, *& ante quid fecerit,* vbi *glos. verbo ante,* iuxta doctrinam *Carauit. ad rit.73. num.5.* dicentis causam blasphemiæ æquiparari crimini læsæ Maiestatis, per *Bart. in l. quæstionibus eod. tit. & Ludou. Gilhausen loco citato num.10.* & quamuis
10 consuetudo delinquendi regulariter inducatur ex bino actu, vt per *glos. in cap. ita nos 25. quæst.2. Bald. in l.3. C. de Episc. aud. Gramat. decis. 48. num. 3.*

attamen

attamen blaſphemiæ crimen hoc ſibi præcipuum, & ſpeciale habet, quod ad hoc vt intret pœna ordinaria debet conſtare delinquentē vltra duas vices blaſphemaſſe, quomodo poſt infinitos reſoluit *Farinac. d. q. 20. nu. 43.* & tenet *Gramat. ad d. conſtit. blaſphemantes num. 12. & 18. Gilhauſen loc. cit. nu. 15.* & poſt alios docet *Dominus meus loc. cit. num. 10.*

At propoſitam doctrinam, & concluſionē fortiter impugnat celebris, & ſingularis *Afflicti* limitatio ad illā, is namq; *grauiſſimus Author in d. con-*
11 *ſtitut. Regni nu. 10.* præfatam de conſuetudine blaſphemandi regulam nō procedere ait vbi quis ſemel tantùm blaſphemaſſet *Deum, vel Beatam Virginem*, quæ dignior eſt, & excellĕtior omnibus Sanctis, ad *text. in cap. noua quædam de pœnis. & remiſſ. & quia* (ſubdit *Afflict.*) *tex. in Regia Pragmatica* dicit: *Si quis auſus fuerit blaſphemare Deum, vel Sanctam Mariam Virginem, aut Sanctos*, quod verbum auſus intelligitur pro ſemel, vt patet in *cap. ſtatutum §. cum verò de reſcript. in 6. & in clem. 1. de foro compet.*

Sed huiuſmodi reſtrictio ad ſupradictam regulam plus pietatis, & religionis, quàm veritatis continere videtur; nam præterquam quod illa duo iura aſſumptū *Afflicti* de vi, & effectu dictionis *auſus* nullatenus probant, vt clarè liquet ex eorum inſpectione, attamen cum *Pragmatica Regni* pariter diſponat contra blaſphemantem *Deum, & Beatam Viginem*, quam contra blaſphemantē *Sanctos*, pari ratione eſſet dicendum, vt qui ſemel *Sanctos* blaſphemauerit, punia-
12 tur eiſdem pœnis, quia æquiparatorum idem eſt iudicium, *argum. text. in l. 2. §. ſi mater*, facit ibi regulā *Bart. ad Tertull.* quod eſſet contra mentē *Legiſlatoris, & Afflicti* limitatio non patitur, non ergo ſubſtinenda.

Fortiùs ſtringere videtur authori-
13 tas *D. Regentis Rouiti in rubr. de blaſphemantibus nu. 10.* vbi relata opinione *Alexandri Romani in commentar. ad pragmat. 1. eiuſdem tituli*, qui conſuetudinem blaſphemandi requirit ad hoc vt reus poſſit puniri pœnis contentis in Pragmaticis, de ea dubitat; eo quod *DD.* quos allegat *Roman.* & alij additi per eū loquuntur in terminis iuris cōis, & pœnæ impoſitæ per *auth. vt nō luxur.* reſpectu vero pœnæ minoris impoſitæ per ſtatutū contrariū ſentiunt; ſed eſt animaduertendū illā opinionē non conſtanter ſequutā à *D. Regente Rouito*, & contra eam iudicatū fuiſſe in *Rota Bononienſi* apud *Barz. deciſ. 135.* quæ in terminis ſtatuti imponentis pœnam pecuniariam blaſphemanti *Deum, & Beatiſſimam Virginem* cenſuit, neque illam eſſe imponendam, ſed mitiorem arbitrio Iudicis, ex quo probatum fuerat reū blaſphemare nō cōſueuiſſe; iuxta quā reſolutionem viſum fuit pœnas contentas in *Pragmaticis Regni* non eſſe imponendas niſi contra ſolitum, & conſuetum pluries blaſphemare, vt in ſequēti vides iudicatum etiam per Supremum Collaterale Conſilium.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes inhabiles admittuntur in crimine blaſphemiæ, & ſimoniæ.*
2 *Carceratus non eſt idoneus teſtis.*
3 *Teſtes inhabiles admittuntur vbi veritas aliter haberi non poteſt.*
4 *Blaſphemia eſt crimen nefarium, & execrabile.*
5 *Defenſio an competat inquiſito de blaſphemia crimine.*
6 Tex. in l. famoſi, ad l. Iuliam Maieſt. *expenditur.*
7 Paridis de Puteo *ſententia excuſatur.*
8 *Captus infragāti dicitur conuictus, & punitur ſtatim ſine aliqua sētentia.*

9 *Repulſa*

9 *Repulſa competit inquiſito de blaſphemia ex capite inimicitiæ capitalis tantum.*

10 Text.in cap.per tuas de ſimon. *ponderatur.*

11 *Inimicitia capitalis oritur ex verbis iniurioſis,& altercatorijs, ſed de veritate num.12.*

13 *Infamia non inducitur niſi per ſententiam,vel confeſſionem rei.*

Teſtem carceratum eſſe idoneum ad probandum blaſphemiæ crimen intus carceres commiſſum, niſi & ipſe ſit pro maiori detentus, vel capitalis rei inimicus.

CAPVT XCVIII.

1 VVlgatum eſt in iure, quod in criminibus exceptis,& priuilegiatis admittũtur teſtes aliàs inhabiles, & inſufficientes, ad *text. in l.conſenſu C.de repudijs,l.non omnes* §.*à barbaris de re milit.* cum alijs relatis per *Ant.Gomez de probat. delict. c.12. num.* 21. prout de infamibus teſtatur *Farin.q.56.nu.* 50.& de inhabilibus *q.62.limit.3.4.& 5.*ſic quoq; dixi, & in blaſphemiæ crimine admitti infames,criminis participes, alioué defectu notatos, prout in hæreſi ſtatuit *Summus Pontifex in c.in fidei 5. de haret.in 6.* & in ſimonię crimine probat *text.* elegans *in c. per tuas de ſimon.* & in læſa Maieſtate *text. in l. famoſi cum l.ſeq. ad l. Iul. Maieſt.* quomodo poſt multos quos refert,docet *Farin. in praxi q.53.nu.*5.ex qua veriſſima cõ-
2 cluſione infertur,nam licet regula ſit, quod carceratus teſtimonium ferre prohibetur, *c. ſi teſtes omnes* §.*lege Iulia,& ibi gloſ. verbo in vinculis 4.q.2. l.3.*§.*lege Iulia,& ibi gloſ.verb.publica de teſtib.*& hoc vel proprer notam infamiæ ſuæ,vel quia præſumitur quod falſum diceret propter aliquẽ, qui ſe liberaturum à vinculis promiſerit, *d. gloſ.in verb.publica, Farinac. de teſtib. q.56.de teſte carcerato n.*180.vnde idẽ *Farinac. ibidem nu.*183. dicit, quod ad hoc vt carceratus deponat de his quę vidit in carcere,& ſit idoneus teſtis cautela erit,quod prius liberetur, & deinde deponat ſm̃ *Alb. de Malet. trac.de teſtib.p.1.c.2.n.*49.nihilominus hoc non procedere in criminibus ex-
3 ceptis, & priuilegiatis, in quibus admittuntur teſtes inhabiles, alioquin nil ſpeciale induceretur odio tàm nefandi ſceleris, & tàm turpis flagitij, (quod eſt omnibus alijs delictis,& facinoribus deteſtabilius, ſapiẽs hære-
4 ſim, maius, & grauius homicidio, furto,periurio,& omni alio peccato, quod nefarium, & execrabile ſcelus vocat *Synod. Panorm.* apud *Mutam in pragm.Regni Sicil.tit.29.nu.28.in fin.*) ſi non alia nota repellẽdus eſſet quis quã à teſtimonio ferẽdo,quam quod eſſet carceratus, & proinde in ſpecie huius criminis admitti tales teſtes, docuit doctus *Pragmaticus Muſcat.in prax.delict.tit.de blaſphem.n.22.et 25.*

Sed num præfata concluſio ita indiſtinctè accipiẽda ſit,& adeò idonei ſint teſtes alias inhabiles vt nulla cõtra eos exceptio opponi poſſit, nec
5 competat reo defenſio, quò pertinebar maior huius cauſæ difficultas, videamus. Et quidem *Paris de Puteo in tract.ſyndic.verb.condẽnation͂e uerſ.an poteſtas*

potestat col. 4. *in princ.* docet speciale esse in crimine blasphemiæ, vt nullã habeat reus defensionẽ, etiã quòad
6 testium repulsam, *arg. text. in d. l. famosi ad l. Iul. Maiest.* & ita se practicasse, dum esset Commissarius per Regnum contra quemdam pastorem, quem in syluis audierat blasphemantem, cuius opinionem secuti vidẽtur *Gramat. ad constit. blasphemãtes nu.* 13. *Nig. in cap. Regni Ab illo incboandum nu.* 49. *Ioan. Vinc. de Anna sing.* 67. sed prǽterquam quod *tex.* prǽfatus *in d. l. famosi*, illud axioma nullatenus probar, quin potiùs totum contrarium innuere videtur in illis verbis, *nam & personam spectandã esse an potuerit facere, & an ante quid fecerit, & an cogitauerit, & an sanæ mentis fuerit, nec lubricum linguæ ad pœnã facilè trahendum*, quę nil aliud quã rei defensionẽ
7 important, attamen *Tiber. Decian.* & post eũ *Muscat. loc. cit. n.* 19. sententiã *Paridis* defendere conãtur, vt locum habeat in illius facti contingentia, in quo blasphemia illius Pastoris fuit sibi notoria, & omnibus audiẽtibus, adeò quod certum erat, nullam competere reo defensionẽ & quod si petijsset dilationem ad se defendendũ, id animo calumniandi, & non defendendi fecisset, & forsan motus fuit
8 *Paris* ex doctrina *Andreæ in const. Regni humanitate col.* 2. vbi notabiliter dicit, quod eo ipso, quod quis est captus in fragranti est conuictus, & punitur statim sine aliqua sententia. Quicquid tamen sit, eam non seruari in supremis Curijs, testatur *Boer. decis.* 301. *num.* 12. & post eum *Muscat. loco citato nu.* 18. & tamquam rigoris plenam à pluribus reiectam testatur *Gilhausen in arbore iudicij crim. cap.* 2. *tit.* 1. *nu.* 17. & à nobis cum hoc temperamento accipienda est, vt defensio, & repulsa competat reo nõ sicut in cęteris delictis pro quauis causa, vtpotè quia testis criminosus est, vel quia infamia aliqua notatus; nàm cũ blasphemiæ crimen ferè omni flagitio maius sit, non est legitima repulsa, quæ respicit notam minoris delicti illorum, qui ad probandum maius deposuerũt, sed illa tantũ, quę ex malignitatis fomite ortum habuisse probetur, quomodo obloquitur, & argumentatur *Summus Pontifex in d. cap. per tuas*, dum aduertit inspiciendum, an crimina sint eadem, vel minora, an paria, vel maiora, & ibi clariùs, *cæteras autem exceptiones vt furti, & adulterij propter immanitatem hæresis simoniacæ, ad cuius comparationem cætera crimina pro nihilo reputantur, duximus repellendas.*

Sed ex capite tantum inimicitiæ
9 *Anna singul.* 67. *Rouit. ad rubr. de blasphem. num.* 2. non cuiuslibet, sed capitalis, vt in crimine simoniæ statuit *Summus Pontifex in d. cap. per tuas de*
10 *simon.* ibi, *& inimicitias capitales*, & tenet *Bart. in d. l. famosi, ad l. Iul. Maiest. Gramat.* omninò videndus *decis.* 34. *num.* 21 *& seq.* vbi in terminis dicit, quod inimicitia debet esse euidens, manifesta, & capitalis, ex *Bald. Ias. & alijs*, quos refert, & sequitur, & in *decis.* 86. *num.* 4. *& seq.* quomodo intelligendus idem *Author consil.* 15. *num.* 12. *Ioan. Anton. de Nigr. in d. cap. ab illo inchoandum num.* 49. *Carauit. ad rit.* 73. *nu.* 5. *& nu.* 8. 9. *&* 10. *Muscat. loco sæpius citato num.* 26. qui ita practicari in Regno asserit reiecta opinione *Iulij Clari* asserentis imputatũ de blasphemia admitti ad probandũ contra testes, quicquid vult, vt in alijs criminibus.

Ad cuius conclusionis confirmationem auream, & singularem adducebam doctrinam *Francisci de Auiles in cap.* 25. *Pretor. verbo la Pragmatica nu.* 8. is enim relata opinione *Specul. in tit. de accusat.* dicentis, inimicos te-

stes non admitti in crimine blasphemiæ, subdit deinde, *Sed tu intellige supradictam, quod debet esse talis inimicus, qui occidit patrem, aut matrem, vel alium consanguineum infra quartū gradum, vel mouet ei quaestionem status, vel accusat eum de delicto, quod meruit mortis pœnam, vel pœnam amissionis bonorum, vel maioris partis eorum, vel eum diffidauit, quia tunc iste talis inimicus repellitur, sed si sunt testes, qui vocantur malquirentes ex alijs causis, isti non repelluntur*, quæ sunt ferè verba *text.* singularis *in l. 6. tit. 33. partita 7.*

Sed adhuc contra vrgere videtur quædam inimicitia in actis deducta pro defensione inquisiti inter ipsum, & testes orta ex verbis iniuriosis, &
11 altercatorijs habitis in carceribus, quo casu dicebat *Pauperū Aduocatus* præsumēdū fore ortā fuisse inter eos capitalē inimicitiam, iuxta sententiā *Baldi in cap. veniens in fine*, per illum *textum de iureiurando*, quod notatu esse dignum cum quilibet diceret contrarium, dicit *Iason in l. Procuratoribus in fine, C. de procurator.* & pro absoluto tenet *Baiard. in addit. ad Iul. Clar. lib. 5. §. final. quæst. 24. nu. 31.*

Sed præterquam quod non sumus in terminis, in quibus loquuntur præfati *Authores*, puta quādo alicui obijcitur aliquod graue delictum, vel defectus, quod verè non est commissum, prout obseruarunt *Bart. Bald. & communiter DD. in l. 3. de liber. & posthum. & in §. 2. instit. de iniur.* ampliùs dixi assumptum *Bald. & sequa-*
12 *cium* procedere in verbis iniuriosis habitis inter magnos viros, & graues personas, iuxta elegantem doctrinam *Iosephi Mascardi* in terminis sic tenentis *lib. 2. de probation. conclus. 899. num. 25.*

Ex quibus omnibus excepi, quod cum in præsenti nulla pro parte rei probaretur cum testibus capitalis inimicitia, neque in ipsis infamia, quæ pro criminibus eisdem imputatis nō
13 inducitur ex sola criminis probatione, nisi adsit sententia, vel confessio secundum celebrem *glos. in l. sed etsi possessori §. final. verbo probatum esset de iureiurando*, & cum alijs resoluit *Farinac. quæst. 56. num. 22. Gramat. decis. 34. num. 29.* testes inquisitos, & carceratos deponentes contra prædictum Augustinum plenè probare ad ipsum condemnandum, verùm solū remaneat arbitrio Iudicis, quanta fides sit ei detrahenda ex illa leuissima inimicitia in actis probata, *Farinac. d. quæst. 53. num. 54.* quæ verè nullius est momenti.

Et proinde in hac causa censui cōtra ipsum Augustinum Porrectā tamquam conuictum de tali blasphemia esse practicandā pœnam Regiæ Pragmaticæ, idest perforationis linguæ, quod fuit publicè executum in Ciuitate Teani 15. Maij 1632. necnon remigationis, & postmodum me referente causā reclamationis in Collaterali Consilio ad instantiam carcerati, adiunctis Regijs Consiliarijs Didaco Bernardo Zufia, & Vincentio Corcione cum magna discussione confirmatum sub die primo Iulij eiusdem anni, & executioni demandatum. Censuit tamen idem Supremum Consilium, quod vbi blasphemia saperet hæresim, Pragmatica supradicta locum non haberet, sed taliter inquisitum esse plectendum pœna mortis naturalis, iure communi imposita ex *d. Authent. vt non luxur. contra nat.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 Ciues Neapolitani siue agant, siue conueniantur, non possunt trahi extra Tribunalia Neapoli residētia.
2 .. non possūt priuilegio fori renūciare.
3 Dñs Federicus Longus olim Regiæ Cameræ Fisci Patronus *laudatur*.
4 *Priuilegijs Neapolitanorum gaudent etiam Vicani, & Casalenses.*
5 *.. limita in fauorabilibus.*
6 *Iurisdictio concessa Ciuitati, censetur etiam cōcessā suburbijs, & Casalibus.*
7 *Priuilegium concessum Ciuitati non extenditur ad Casalia in odiosis.*
8 *Ciuitate ad aratrum damnata, non censentur damnata Casalia.*
9 *Represaliæ concessæ contra ciues, non censentur concessæ contra vicanos.*
10 *Relegatus, siue confinatus in Ciuitate an possit recreationis causa in suburbijs, & hortis contiguis commorari, remissiuè.*
11 *Ars aliqua in Ciuitate exerceri prohibita, an in suburbijs exerceri possit, remissiuè.*
12 *Princeps potest Villas, & Casalia à Ciuitate separare.*
13 *.. potest iurisdictiones tàm singularum personarum, quàm Ciuitatum diuidere.*
14 *Vendita iurisdictione, quoad reliqua ciues retinent priuilegia.*
15 *Iurisdictio cohæret territorio.*
16 *Iudex originis non concurrente Iudice delicti cognoscit de crimine.*
17 *Princeps potest priuilegium subdito concessum reuocare.*
18 *Priuilegij causa cessante, cessat priuilegium.*
19 *Priuilegiū concessum mulieribus coniugatis cessat ipsis viduis effectis.*
20 *Mutatione personæ extinguitur priuilegium.*
21 *Priuilegium extinguitur, quoties incompatibile redditur cum concessione.*
22 *Clausula abdicatiua quid importet.*
23 *Iurisdictio omnis ex quacunque causa competens transit in concessionariū facta separatione, sed de veritate, num. 33.*
24 *Clausula* vt Baro cognoscat etiam de quibus sola M. C. cognoscit, *quid importet, & nu. 33.*
25 *Iurisdictione concessa nō transeunt ea, quæ speciali iure concedenti competunt.*
26 *Castro vendito non censentur venditi vasalli, qui iure speciali vendenti subsunt.*
27 *Concessione generali alicui facta, ea tantum veniunt, quæ sunt de natura rei.*
28 *Castro vendito transit tantummodo iurisdictio, quæ cohæret territorio, non autem personæ vendentis.*
29 *.. neque id, quod vendens habet ex priuilegio.*
30 *Iurisdictio tunc censetur concessa in personas, quando nullum assignatur territorium.*
31 *Clausula* vt Baro cognoscat etiam de delictis extra territorium commissis, *quid importet, remissiuè.*
32 Paul. de Castr. cons. 187. num. 2. *declaratur.*
33 *Princeps dupliciter potest derogare priuilegio à se concesso, vel in totum derogando, vel diminuendo, & moderando.*
35 *Priuilegium in vna parte reuocatum, in cæteris firmum remanet.*
36 *Exemptio in vna parte adempta, in cæteris firma remanet.*
37 *Priuilegium vni concessum ad alterū non extenditur.*
38 *Diuerso iure vt iudicetur vna, eademque res respectu diuersarum personarum non est inconueniens.*
39 *Vasallus potest quis esse duorum dominorum.*

Priuilegio fori concesso Ciuitati, & Ciuibus Neapolitanis, gaudere etiam ciues Casalium. Sed vendito, & separato Casale aliquo à iurisdictione ipsius Ciuitatis, censeri derogatum priuilegio respectu Baronis ementis tantum, non autem aliorum.

CAPVT XCIX.

EX Reginæ Ioannæ Se-
cundæ priuilegio regi-
strato in *ritu Mag.C.V.*
qui est in ordine *Cara-
uita* 301. postmodum
cõfirmato per Serenis-
simum Regem Ferdinandum Primũ
in anno 1462. & rursus in anno 1466.
habet Ciuitas Neapolitana vt sui ci-
1 ues siue agant, siue conueniantur iu-
dicium suscipere non teneantur nisi
in Regijs Tribunalibus in ea existen-
2 tibus, cui priuilegio ciues ipsi nec ta-
citè, nec expresè renũtiare possunt,
vt per *Vrsill.ad Afflict. decis.41.nu.9.*
quem sequitur *D.Reg.Rouit. ad prag-
mat.5.vbi de delict.quis conuen.deb.* vel
quia priuilegium est concessum Ci-
uitati, *arg.text.in l.assumptio ad muni-
cipal.* & docet *Bar.in l.priuilegio nu.1.
C. de decur. lib.10.* vel potiùs quia
Rex sibi ipsi soli, suisq; Tribunalibus
Neapolitanis hanc iurisdictionem re-
seruauit, vnde siue velint, siue nolint,
non possunt alterius iurisdictionem
prorogare, ad notata per *Bald. in cap.
Imperialem §.fin. col.penult. de probib.
feud. alien. per Federic.Gulielm. de Be-
nedict.in cap.Raynuntius, verb.et vxo-
rem nomine Adelasiam decis. 2. nu. 54.
de testam.* & sequitur *Carau.d.rit.301.
nu.7.* vbi fatetur hæc omnia accepis-
3 se ab insigne illo viro, & eximio Iure-
consulto meo affine *Domino Federico
Longo olim R.C.Sum.Fisci Patrono.*

Gaudet huiusmodi priuilegio non
4 tantùm homines nati in suburbijs, ve-
rùm etiam in casalibus Ciuitatis, ad
regulam *tex.in l.qui ex vico ff. ad mu-
nicipal. & in l.nulli versic. quod si in
vico C. de Episcop. & cleric. & in l. 3.
vers. quod si cui C. de natural.liber.* vbi
*Bald.Couar.practicar.quæstion.cap.37.
num. 7.* cum alijs quos ad rem citat
*Dominus meus Regens Tapia decis. 4.
Sacr.Cons.num.4.* latissimè, & elegan-
ter præ cæteris *Francisc. Marc. decis.
Delphinat.365.par.1. per tot. Napod.
ad consuet.Neapol in proœm.num.184.
& seqq. Aloys. de Leo in l.vt inter diui-
nam à num.12. cum seqq. C. de sacros.
Eccles.* eruditè *Nouar.lib.1. quæstion.
forens. quæst.130. & in tract. de elect.
for.sect.4.quæst.63.* vbi latè agit de
priuilegio Neapolitanorũ, q::od ex-
tendatur ad Casalia, & homines ip-
sorum, latè *Auiles in c::p. Pretorum
cap.6.in glos.verbo tierra nu. 6.* quem
refert, & sequitur *Gironda in tract. de
priuileg.cap.2.quæst.4.num.54.*
5 Id tamen non est indistinctè verũ,
nisi tantummodo in fauorabilius, vt-
potè in priuilegijs, & benefici:s Prin-
cipum: tunc enim concessa Ciuitati
extenduntur ad Casalia ei subiacen-
tia, *l.1. de Constitut. Princip.* vbi *Ias.
num. 25. l.1. §. cum Vrbem, de officio
6 Præfecti Vrb.* sic & in iurisdictione
concessa Ciuitati, vt censeatur etiam
cõcessa suburbijs, & casalibus, *DD.in*

l.2.

l.2.de verb.signif. Abb. in cap. Redulphus nu.4. de rescript. vbi *Felin. nu. 6.* quos refert *Gironda loco prox.cit.Bal. in d.l.1.§.cum vrbem de off. praef.vrb. Menoch. de arbitrar. lib.1. quaest. 99. nu.23.*

Cùm tamen secùs sit in odiosis,vt voluit *Bald. in cap.1.vers.sed hic dubitatur de pac. Constant.* vnde subdit,
8 quod damnata Ciuitate ad aratrum, non cēsentur damnata casalia,& rursus *in d.l.1.§.1.de off.Praefect.vrb.Ang.*
9 *in l.ciues C. de appellat.* & represaliae concessae contra Ciuitatem, vel Ciues,non intelliguntur concessae contra Villas, & Casalia,idem *Bald. in Auth. & omninò C. ne vxor pro marito,Feli.in c.Rodulphus n.11.de rescrip.* & regulam confirmat *Alex. de Imol. Ludouic.Bolog. & alij* quos sequitur *Gramat.conf.48.num.3.& 4.* ad quorum comprobationem plura adducit *Franc.Marc.d.decis.365.* & in specie
10 disputat,an ille, qui est relegatus,siue confinatus in certa Ciuitate, possit recreationis causa in suburbijs,& hortis contiguis commorari.Et insu-
11 p an in suburbijs exerceri possit aliqua ars,quae in Ciuitate prohibetur, *Felin loc.prox.cit.nu.4. vers.limita.*

Hac distinctione praemissa firmū remanet, priuilegium eligēdi forum concessum Ciuibus Neapolitanis, censeri etiam concessum hominibus casaliū huius Ciuitatis,vt pindè ritè pcesserit inhibitio M.C.V.facta Officialibus Casalis Iuliani pertinētiarum Ciuitatis Auersae, ne procederent in causa inquisitionis formatae contra Iosephum Magliola Casalis Paniscoculi, pro homicidio illic patrato, etenim tunc temporis Casale Paniscoculi erat de pertinentijs huius fidelissimae Ciuitatis Neapolis,& per consequens non poterat pro eo crimine alibi conueniri, quàm in M.
12 C.V. sed quia Principi licitum est Villas,& Casalia à Ciuitate cui subsunt separare, vt per *Soccin. iunior. conf.126.nu.10.vol.3. & conf.1.nu.76. vol.4.* cum alijs relatis per *Mastrill. de Magistrat.lib.3.c.4. num.270.Canalc.dec.4.n.50.par.2. Paul. Staib.cōs. 17.nu.15. Camill.de Medic. conf.149. n.36. Cutell.dec.Sicil.orat.21.n.11.* & etiam Iurisdictiones nō solùm singularum personarum, verùm etiam Ci-
13 uitatum diuidere,ad notata *per DD. in l.1.C.de Metrop.Berit.lib.11.& in l. omnes Populi de iust. & iur.* post multos relatos per *Mastrill.d.lib.3.c.2.n. 21.* nisi ex hac separatione grauiter laederetur dignitas, & status ipsius Principis,*Mastrill.d.cap.4. num.270.* & eleganter *Surd.cōs.325.n.22. to.3.* licet facta huiusmodi separatione iu-
14 risdictionis,quòad munera,caeteraq; priuilegia Casalia praedicta, eiusque Ciues gaudeant antiqua ciuilitate, *d.l.1. C.de Metrop. Berit.lib.11. Vinc. de Franch.* loquens specificè in Casalibus huius fidelissimę Ciuitatis *decis.316.Camill.de Medic.d. conf.149. nu.33.34.& 35.Caual.loc. cit. nu.54. Horat.Montan. in repet. cap.Imperialem §.praeterea ducatus nu.102. de prohib.feud.alienat.per Federic. Fabius de*
15 *Anna conf.59.vol.1.* eòquod iurisdictio cohaeret territorio, vt per *DD.in l.fin.C.vbi,& apud quē,Paul.de Castr. conf.187.nu.3.*ideoq; facta separatione,necessariò intelligitur concessa iurisdictio quia aliàs esset acephalū, & iurisdictio residet in Castro tāquā nebula super palude, *Paul. de Castr. loco cit.Bart.Soccin.conf.74.p.1. vers. primò quia Franc. Marc. d. dec.565. nu.33. Card.Tusc. in concl. iur. verb. castra cōc.118.Camill.de Medic.d.conf. 149.n.12.*vbi declarat,& in dubio iurisdictio cēsetur cohaerere territorio, vt per *Fontanell. de pactis nupt. claus. 4.glos.11.nu.11.* sequitur *Giurba conf. 24. num.18. versic.si verò*, eleganter

Paul.

*Paul.Staiban.conf.*17.*nu.*5. *cum seqq.*

Pendente igitur inquisitione prædicta, venditum fuit Casale Paniscoculi cũ mero,& mixto Imperio, quatuor literis arbitrarijs cęterisq; solitis clausulis, cum cognitione primatũ, & secundarum causarum, etiam pendentium in Regijs Tribunalibus, & de quibus sola Magna Curia cognoscit. Qui quidem Baro comparuit in eadem M.C. petijtq; remissionẽ prędicti inquisiti, etsi non haberet priuilegium cognoscendi de delictis extra territorium: nam sibi sufficere dicebat esse Iudicẽ originis, & domicilij
16 ipsius, ideòq; posse iurisdictionẽ in eum exercere, sublato iam de medio virtute inhibitionis factæ per M.Cur. Vicar. Iudice loci delicti iuxta decisionem Sacri Consilij relatam per *Vinc.de Franch.decis.*66. cui consentiunt *Thesaur.dec.*90.*nu.*5.*Baiard. ad Clar.quæst.*39.*n.*12.*&* 13. *Caball. resolut.crimin.cas.*162.*nu.*5.*& seqq.*

Sed videbatur potiùs causam esse remittendam ad Officiales Baronis Iuliani Iudicis loci delicti, etenim causa inhibitionis fuit priuilegiũ Ciuitatis Neapolitanæ, quo gaudebat inquisitus tũc temporis, cum posteà vendito Casale prędicto Paniscoculi illud cessauerit, nam vt initio præfati sumus facta iurisdictionis separatione, iam non sunt pro Ciuibus Neapolitanis habẽdi homines ipsius; sed fiunt simplices vasalli, prout sunt cęteri, qui Baronibus subiacent in Regno,& quidem non est ambigendum
17 quin Princeps possit pro suo libito priuilegium subdito concessum reuocare, *glos.vltim. in cap. decet de reg. iur. in* 6. *Bald. in l. qui se patris col.* 8. *C.vnde liberi*, latè post alios *Surd. cõs.* 419.*nu.*9.*vol.*3. quinimò de sui natu-
18 ra censetur reuocatũ priuilegij causa cessante, *l. Athleta* §.1. ibi *quòad in Præsidatu sunt*, *l. Geometra* ibi *donec curam gerunt*, *& l.idem Vlp.de excusat. tutor.l.Titia Seio* §.*vsuras delegat.* 2.*l. filius à patre* §.1.*de liber.& posthum. l. ex facto in principio de vulgar. & pupillar.* cum nonnullis alijs iuribus, & authoritatibus ad eam regulã exornandam coaceruatis per *Tiraquell. in tract.cessante causa in princip.n.*210. *cum seqq.* Ideoq; *Lucas de Penna in l.* 2.*num.*4.*vers.ex præmissis C.de priuileg.scholar. lib.*12. eleganter docet, quod priuilegium cõcessum per Re-
19 gni constitutionem mulieribus cõiugatis vt possint in causa criminali per procuratorem comparere, cessat ipsis mulieribus viduis effectis, etiã si viduitas superuenerit post cæptam litem, nam cessante causa priuilegij res reducitur ad casum à quo incipere nõ potest, *l.qui in eũ ff.ad l. Aquil. cum concordant.* & proinde necessarium est, cessare priuilegium.

Et insuper mutatione personæ tàm ius dicẽtis, quàm vasalli, quæ est cau-
20 sa priuilegij, extinguitur priuilegiũ, *l. Paulum vbi Bar.de acquir.hæredit.l.licitatio* §.*vltimo de publican.& l.*1.*C.de imponen lucrat.de script.lib.*10. vnde *Bald.in rub.C.de vsur.quæst.*4. docet quod si res Ecclesiæ perueniat ad priuatum cessat priuilegium, & rursus *in l.*2.*col.*5.*C.de seru.& aqu.* quod si castrum Ecclesiæ perueniat ad me ex concessione Summi Pontificis facta de plenitudine potestatis, nihilominus poterit contra me præscribi, eò quod mutata persona mutatur priuilegium, comprobat, & sequitur *Tiraq.loco proximè citato nu.* 217. latiùsque insignis *Lucas de Penna in l.*1.*nu.*7.*& seqq. C. de imponen. lucr. descript.lib.*10. *Gironda loco cit.nu.*64. *Surd.conf.*307.*n.*7.*lib.*3.*& conf.*444. *num.*2.*lib.*3.*Giurb.d.conf.*24.*nu.*20.

Et cõfirmatur, quoniam extinctio huiusmodi priuilegij, data separatione iurisdictionis venit in necessariam conse-

21 consequentiam, eòquod redditur vna cum altero incõpatibilis, & præiudicialis, quo casu primum priuilegium cessat omninò, quia aliàs concessio esset sine effectu, vt post *Bal. in l. nec auus in princ. C. de emancipat. liberor.* tenet *Corn. cons.* 83. *nu.* 16. *lib.* 4. cum alijs eleganter traditis per doctissimum *Steph. Grat. discept. forens. tom.* 3. *cap.* 458. *num.* 7. *&* 11.

His replicabat Baro Paniscoculi iurisdictionem sibi esse concessam in personas hominum Casalis illius cũ
22 clausula abdicatiua, ex qua nedum concessa videtur iurisdictio priuatiuè ad Magnam Curiam iuxta tradita per *Felin. in cap. pastoralis de offic. ordinar. Rom. cons.* 393. *&* *Dec. cons.* 3. verùm vbicunque deliquerint vasalli prædicti, cognitio eorum spectat ad ipsum: tanta est namque vis clausulæ abdicatiuæ, vt causæ huiusmodi videantur quodãmodo similes causę clericali, in qua Iudex laicus nullatenus se intromittere potest, vt cõsiderat *Capicius decis.* 122. *nu.* 6. *Vinc. de Franch. dec.* 183. *num.* 5. *&* 417. *num.* 8.

Imò negabat Baro priuilegium Ciuilitatis Neapolitanæ competẽs hominibus Casalis Paniscoculi, facta venditione ipsius, fuisse extinctum, quòad iurisdictionalia: nam contendebat priuilegium adhuc durare, & nihilominus sibi competere iurisdi-
23 ctionem in vasallos, tùm quia facta separatione Villæ alicuius Ciuitatis, intelligitur translata in concessionarium omnis iurisdictio ex quacunq; causa concedenti competens, iuxta singulariter tradita per *Paul. de Castr. in suo celebri cons.* 187. *n.* 3. *&* 4. *vol.* 2. cùm etiam præsupponebat hanc cognitionem expressè contineri in ipsius priuilegij tenore propter clausulam in eo appositam quod posit cognoscere de omnibus, & quibuscũq;
24 criminibus, etiam de quibus sola M. Cur. cognoscit, tunc enim censerentur concessa etiam reseruata Principi, vt disputatum fuit per *Vinc. de Franch. decis.* 274. & posteà pluries decisum in fauorem Baronum refert *D. meus Reg. Tapia in decis.* 11. *Sacri Consilij nu.* 4. *Mastrill. de Magistrat. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 25.

Verùm enimuerò fallacia esse hęc omnia dicebat Fisci patronus, & proinde cognitionẽ huiusmodi causæ ad Mag. Cur. omninò spectare, exclusis penitus tàm Barone Paniscoculi Iudice originis, quàm Barone Iuliani Iudice delicti. Nàm quòad
25 primum regulare est in concessione iurisdictionis, vt numquam censeantur concessa ea, quæ speciali iure cõcedenti competunt, ad *tex. in l.* 1. *de offic. eius:* vnde *Alberic. in l. fin. C. de iurisd. omn. iud.* docet, quod in concessione facta per Regem cum omni iure, quod ipse habet non intelligitur concessum ius, quod habet in castro tãquam Rex, sequitur *Iacobin. in sua inuestitura vers. de castro num.* 6. *Martin. Laudens. in tract. de Principe notab.* 115. *Calcan. Soccin. iun. & Boss. relati per Surdum in suo eleganti cons.* 127. *num.* 62. *vol.* 1.

26 Et in ea quæstione an castro vẽdito censeantur quoq; venditi vasalli, respondit subtiliter *Bald. in l. si plures C. de condit. insert.* quod si dominus, vti Baro feudi, & ratione ipsius possidet eos, & tunc censentur venditi, secùs autẽ si non iure feudi; sed alio speciali eos possideat, sequitur *Affli. in cap.* 1. *n.* 1. *vers. & ratio de Capitan. qui cur. vẽdid.* cuius meminit *D. meus ad l. fin. de Constit. Princip. par.* 1. *cap.* 2. *num.* 62.

Secundò in generali concessione
27 rei ea tantum includuntur, quæ sunt de natura ipsius, eidemq; cohærentia, *l. si mercedem* §. *si cum fundum de action.*

action. empt. à quo id desumpsit *Innocen. in cap. ex literis de iure patronat.* vnde *Alex. in l. 3. in princip. nu. 23. de acquirend. possess.* infert, quod vendito castro nõ transferuntur in emptorem, nisi ea tantummodo, quæ propriè à castro depẽdẽt, sequitur *Surd. d. cons. 127. nu. 64.* ideòq; *Paris de Puteo* satis ad propositum *de reintegrat. feud. verb. an si dñs Baroniæ fol. 107. col. 4. n. 2.* ait, quod vẽdita re cũ iuribus suis, ea tantum videntur vẽdita, quæ veniunt de natura ipsius, non ea, quæ per accidens adhærent: estq; ad hoc famigeratum *responsum Andreæ Alciat quod est 33. lib. 9.* vbi *n. 9.* hanc partem probat.

Tertiò *Bart. l. inter eos ff. de*
28 *acquir. rer. domin.* quæstionem excitat in puncto, an vendito castro, transeat etiam iurisdictio in emptorem, & distinguendo satisfacit, quod si iurisdictio cohæreat territorio trãsit in concessionarium; non autem si cohęreat personæ vendentis, idq; pluribus exornat *Cardinal. Paris. cons. 20. vol. 1.* & cõmuniter teneri inqt *Alcia. d. cons. 33. nu. 7. lib. 9. Surd. d. cons. 127. nu. 26. Giurb. d. cons. 24 nu. 10.*

Quartò vendito castro non transfertur in emptorem id, quod vendẽs,
29 seu concedens habet ex priuilegio, ita egregiè fundat *Lucas de Penna in l. 2. nu. 3. C. de iure reipublicæ lib. 11.* sequitur *Dominus meus ad d. l. fin. p. 1. cap. 2. nu. 58.*

Quintò, nam si daremus, homines Casalis Paniscoculi adhuc post venditionem retinere inibi priuilegium Ciuilitatis Neapolitanæ quòad forum, sequeretur exinde absurdũ euidentissimum posse eos quamcunque personam conuenire in Curia illa, & sic daretur aliud Tribunal in Casale prædicto coæquale M. C. V. quod esset ridiculum, & aliàs considerauit *Staiban. d. cons. 17. nu. 22.*

Ad id autem, q̃ dicebatur pro Barone ipsius, quod scilicet iurisdictio
30 sit cõcessa in psonas vasallorũ posse pcedere, vbi cõcederetur nullo circũscripto, & assignato territorio, secùs vbi iurisdictio circũscribitur territorio: tũc. n. si vasallus deliquerit extra illud, nullatenus fiet remissio causæ ad suum Baronem, prout specificè docet *Ioannes Thomas Minadous decis. 18.* quem sequitur *Vinc. de Franch. dec. 458. n. 3. Ant. Fab. in Cod. Fab. lib. 3. tit. 12. diff. 27. n. 4. & Alex. Palmer. in alleg.* pro Principe Hostiliani prælo traditis per *Ioãnem Bapt. Thor. in Comp. dec. par. 2. verb. remissio delinquentis col. 2.* nisi tamen idẽ Baro haberet priuilegium cognoscendi etiam de delictis commissis extra
31 territorium: quæ clausula operatur effectum traditum per *D. Reg. Rouit. ad pragm. 1. vbi de delict. quis conuen. deb. num. 26.*

32 Et ad tradita *per Paul. de Cast. d. cõs. 187. nu. 2.* responsum fuit. Primò procedere in casu suo, idest, vbi separatio Villæ à Ciuitate fit contẽplatione certæ personæ. Secundò intelligi de his, quæ sunt cohærentia feudo, & secundum eius naturam, prout paulò ante notauimus, vtpotè merũ, & mixtum Imperium, de quo ibi agitur.

Et tandem ad clausulam cognoscendi de delictis, de quibus sola M. C. cognoscit, dictum fuit, intelligendam esse concessionem de his, quæ
33 competunt Magnæ Curiæ ratione præheminentiæ, vt sunt delicta Officialium actiuè, & passiuè tàm Regiorum, quàm Baronalium ex *rit. 49. in ordinem Carauitæ,* vt palàm fit in specie proposita per *Vinc. de Franch. dicta decis. 274. & Dom. meum dicta decis. 11.* non autem de his, quæ cõpetunt Regi ex priuilegio. Et rursus dicebatur cognitionem in Ciuibus

Neapo-

Neapolitanis non esse ad solam M. C. reseruarā, vt proinde haberet locum clausula prædicta, quæ de his agit; sed ad omnia Tribunalia in hac fidelissima Ciuitate residētia, prout Sacrum Consilium, Regiam Cameram, Magnam Curiam Vicariæ, Curiam Admiratiæ, Curiam Baiulationis, Curiam Artis Serici, Lanæ, & his similes. Hæc ad exclusionem Baronis Paniscoculi.

Quod verò attinet ad Baronē Iuliani, dicebatur ipsum debere excludi, ex eoquod falsò supponit priuilegium fori Ciuibus, seu Vicanis Casalis Paniscoculi ex vēditione ipsius esse omninò extinctum, & abrogatū: etenim abrogatio, & extinctio hęc necessaria nō est hoc casu. Princeps namque dupliciter potest derogare
34 priuilegio à se cōcesso, vel illud omninò abrogando, & in totum penitus tollendo, ita quod nullum remaneat priuilegij vestigium, vt in *cap. quia sæpè de electione in 6. & in cap. clericis de electione eod. lib. & in cap. vlt. de sētent. excommunic. ibidem*. Vel illud diminuendo, & moderando, vtpotè cum priuilegium continens plura capita, quòad quædam limitatur, & restringitur, *glossa* est celebris in *cap. decet verb. mansurum de regul. iur. in 6.* quam meritò commendat *Franc. Marc. dec. 528. n. 11. p. 2.* sic quoq; in præsenti, nam priuilegium cōcessum Vicanis prædictis non in totum abrogatur, sed in ea rantum parte, qua Baro Paniscoculi vti potest iurisdictione sibi concessa, cum qua certè illud esset incōpatibile, & sīc hæc intelligēda sunt tradita per *Grat. d. cap. 458.* Cęteris aurē partibus in quibus Baro prædictus eam exercere nō valet, vtpotè in delictis cōmissis à suis vasallis extra territorium, nullatenus est derogatū, quia vt supra diximus, vt derogaretur necessaria erat speci-
35 fica concessio, quam non habet. Ergò quòad delictum commissum extra territorium priuilegium firmum remanet, ita egregiè colligitur *ex textu in c. 1. per totū de priuilegijs in 6.* & rursus *in cap. vnic. §. fin. in fine de stat. regul. eod. lib. & in clementina dudum vers. per huiusmodi de sepult. Alciat. Forner. & Brecheus in l. derogatur de verb. signif. Pater Franc. Suar. lib. 8. de legib. cap. 39. n. 7.* & nouissimè *Io. Cochier. de iurisdictione in exēptos lib. 2. quæst. 18.* vbi ideo post *Ioānem*
36 *de Selua* voluit exemptionē per priuilegium in parte ademptam, in reliquis firmam remanere, ad quod est elegans consiliū *Paul. de Castr. 307. num. 2. vers. secundo ad idem*, quem sequitur *Caualcan. decis. 4. n. 8. par. 2.* & idem *Castr. cons. 431. num. 7. lib. 1.* docet, renunciantem vni capitulo priuilegij posse vti alijs capitulis, quod etiam probat *text. in l. 1. vers. partim, & l. 2. C. de his, qui sponte publ. muner. subeunt lib. 10.* vbi *DD.* & tradit *Gaill. lib. 2. obseru. 60. no. 11.* idque elegāter exemplificat *Gratian. discep. forens. to. 1. c. 182. nu. 28.* in priuilegio electionis fori concesso pupillis, & miserabilibus personis, vt licet eo nō gaudeant quoties agunt ex contractu defuncti, ramen non per hoc dicitur abrōgatum priuilegiū *legis vnica C. quando Imper.* sed rantum hac in parte limitatum, & diminutum, quod faciliùs est permittendum.

Sileant ergò hoc casu ambo Barones, etenim nō est de quo cōquerantur. Baro namq; Paniscoculi vinceretur de iure communi à Barone Iuliani Iudice delicti, non ergo ei fit iniuria si vincatur à Magna Curia Vicariæ, quæ virtute priuilegij succedit in locum ipsius Iudicis delicti. Baroni autem Iuliani nec rursus pręiudicatur, eòquod ipse nihil allegare potest contra priuilegium prædictū;

Iii nam

nam cõceſsio facta Baroni Paniſcoculi de ipſo non loquitur, & quãtum ad eum ſpectat, M.C. liberas ædes habet, *text. in l. loci corpus* §. *competit, ſi ſeruit. vẽdic.* & priuilegiũ cõceſsũ Baroni Paniſcoculi de his nõ loquitur,
37 nec ad eũ extenditur, *c. ſanè vbi DD. de priuileg. Decius in l. in omnibus cauſis nu. 6. de regul. iur.* etiam ſi ſit conceſſum ex contractu, & mediante pecunia *l. ſi vnus* §. *ante omnia de pact.*

Et non eſt inconueniens vt vna
38 eademque res reſpectu diuerſarum perſonarum diuerſo iure iudicetur, eleganter *Oldrad. conſ.* 151. ſequitur *Auguſt. Barboſa axiom. vſufrequent. axiom. 74. num. 5.* & vnum eundem
39 que hominem poſſe eſſe vaſallum, & ſubditum iuriſdictioni duorum dominorum, ſcitum *eſt l. aſſumptio* §. *iuris prudentibus ad municipal. cap. fin. de for. compet. cap.* 1. §. *vltim. verſ. cum non ſit inconueniens de priuileg. in* 6. *Clem. Apoſtolicæ* §. *rurſus vbi gloſſa in verb. homagi ligiũ de re iudic. And. in cap. 1. nu. 2. verb. & hoc qualit. vaſ. iur. deb. fidel.*

Pendet adhuc huius controuerſiæ deciſio in Mag. C.V. ideoque nil ſuper hinc inde adductis in præſenti firmare audeo.

SVMMARIVM.

1 DElinquentes in Ciuitate Neapolis non remittuntur ad eorum Barones.

2 .. idem ſi delinquant in Caſalibus ipſius.

3 Text. in l. vnic. C. quom. & quand. Imp. & in Conſt. Reg. ſtatuimus *nõ procedit in Ciuitate Neapolis, nec in Caſalibus.*

4 *Tortura ex proceſſu informatiuo non infertur cõtra Neapolitanos, nec etiã contra Caſalenſes.*

5 *Caſalia Ciuitati ſubiacentia territorium non habent.*

6 *Iuridictio, quæ territorio non eſt circumſcripta dicitur conceſſa in perſonas.*

7 D. Reg. Tapia ad pragm. 1. vbi de crim. agi oport. nu. 20. *commendatur, ſed quomodo procedat* nu. 21.

8 *Iuriſdictio quando dicatur conceſſa in perſonas remiſſiuè.*

9 *Caſtro, ſeu Caſale vendito cenſetur etiã venditum territorium illi cohærens.*

10 *Caſtrum recognoſcens in feudum an cenſeatur etiam cognoſcere territorium.*

11 *Caſtro conceſſo cum iuriſdictione cenſetur etiam conceſſum territorium.*

12 *Territorium, & diſtrictus à quibus denominentur.*

13 *Iuriſdictio qualibet ſuum deſiderat territorium.*

14 *Caſalia hodie ex generali conſuetudine habent territorium.*

15 *Territorium quomodo probetur.*

16 *Conceſſo caſtro quod territorium non habet iuriſdictio terminatur muris, & habitationibus ipſius.*

17 Camill. de Medic. conſ. 149. nu. 7. *commendatur.*

18 *Caſale à Ciuitate ſeparatum habetur tanquam locus exiſtens extra territorium.*

19 *Priuilegium non eſt taliter interpretandum vt exinde lædatur Principis Maieſtas,*

20 .. *& publica vtilitas.*

21 *Iudex originis nõ cognoſcit de delictis commiſſis extra territorium concurrente Iudice delicti.*

23 .. *capiens furem cum refurtiua fit cõpetens ratione cõtrectationis.*

24 .. *originis cognoſcit de delictis extra territorium commiſſis non concurrẽte Iudice delicti, niſi tamen Regia Curia præuenerit in captura.*

Vendito

Vendito Castro, seu Casale alicuius Ciuitatis quod territorium non habet, vtrum iurisdictio censeatur concessa in personas, itaut Baro possit cognoscere de vasallis quocumque deliquerint.

CAPVT C.

Adeo verum est id quod in præcedenti capite annotauimus, quod scilicet in fauorabilibus appellatione Ciuitatis veniant etiã Casalia, vt cũ fauore publicę vtilitatis
1 receptum sit quod delinquentes in hac Ciuitate Neapolis, licet exteri sint, sortiantur omnino forũ M.C.V. itaut non possint Barones petere eorum remissionem, nam videtur offensa Excellentissimi Proregis in ea residentis, vt notat *Vinc. de Frãch. dec.129.n.2.& dec.499. D. meus Reg. Tap. ad prag.1.n.20. vbi de crim. ag. op. lib.3. Iur. Reg. D. Io. Franc. del Castillo dec. Sicil.248.n.2.to.3.* idẽ quoq; dicẽdũ sit in delinquẽtibus in Casali-
2 bus ipsius, ex traditis per *eũd. Vinc. de Franch. d. dec.129. D. Reg. Rou. dec.11. n.14. Io. Bap. Tho. in 2. to. Cõp. dec. Reg. verb. remissio alicuius vasalli vers. hinc ad propositum fol.563.* & sic vidi semper iudicari in Mag. Cur. V. Eadem-
3 que ratione sicut in Ciuitate Neapolis ob assistentiam Proregis non datur electio fori, nec variatio, quia cessat perhorrescentia, *Restaur. Cast. in tract. de Imper. q.110. vers.185. Consiliar. de Bott. in annot. ad Cõst. Reg Statuimus verb. miserabiliũ psonarũ D. R. Rou. cons.88. n.3. vers. nec dicatur to.1. Paul. Staib. cõs.74. n.13.* sed melius quã cæteri omnes *D. meus Reg. Tap. decis. 43. S.C. Neap. n.5.* & sũ hãc opinionẽ (quidquid contra attẽtare ausus fuerit *Nou. in prax. elect. for. sect.1. q.3. n. 30. & 32.*) fuit nouissimẽ iudicatũ per supremũ Collaterale Cons. quod decretũ hic inserere volui, ne amplius contingat de his disceptari.

In causa Francisci Monsolino, cum Lucretia Dattola.

Die 3. Iulij 1634. Neapoli.

Facta relatione S. E. in Reg. Collat. Cons. per Illustr. Reg. Carolum de Tapia Marchionem Belmontis Regium Collaterale Consiliarium, & Commissariũ de cõtentis in relatione in scriptis facta per spectabilẽ Præsidentẽ S. R. C. Ill. & Exc. D. Vicerex, Locũtenẽs, & Capitaneus Generalis prouidet, decernit, & mãdat quod M.C.V. procedat in causa prædicta nõ obstãte variatione facta ad S.C. & cõmissione causæ vigore dictę variationis, cessante perhorrescentia in hac Fidelissima Ciuitate ob præsentiam Principis, hoc suum &c.

Tapia R. Enriquez R. Rouitus R.

Similiter quoq; dicendũ est nõ dari electionem fori in Casalibus huius Fidelissimæ Ciuitatis, quæ habent se cũ illa per modũ vnius, prout esse de iure tradit *Alex. Palmer. in allegationibus pro Principe Hostiliani* prælo traditis per *Io. Bap. Th. in Cõp. to.2. verb. remissio delinquentis col.3. f.583.* quãuis cõtrariũ decisũ iũctis duabus Aulis S.C. referat *D. meus d. dec.43. n.7.*

4 Sed insuper sicut contra delinquentes Neapolitanos non potest Mag. Cur. vti sua præheminentia torquendi ex processu informatiuo, ita nec contra Vicanos, & Casalenses, *Camill. de Medic. cons.149. nu.34.*

Hinc ortum habuit alia quæſtio
inter eumdem Baronem Caſalis Pa-
niſcoculi, & Regium Fiſcum; etenim
patrato per Hieronymum de Alterio
eiuſdem vaſallum homicidio in Ca-
ſale Piſcinolæ, quod ſimiliter eſt in
territorio huius Fideliſsimæ Ciuita-
tis: dicebat ſibi eſſe remittendum
eo quod certum ſit Caſale Paniſco-
culi ſibi venditum à Regia Curia
territorium non habere, quod re-
5 gulare eſt in Caſalibus, Villis, & Ca-
ſtris Ciuitati ſubiacentibus, ad nota-
ta per *Bart. in l. qui ex Vico ad muni-
cipal. Innoc. in cap. cum ad ſedem de
reſtit. ſpoliat.* quem omnes ſequuntur
præſertim relati per *Auendan. de exe-
quend. mandat par. 1. capit. 4. numer. 4.
Paul. Staiban. conſ. 17. num. 5.* & pro-
priè in Caſalibus huius Ciuitatis ad-
uertit *Vincent. de Franc. b. d. deciſ. 129.
in principio*, ſi ergò Caſale Paniſco-
culi proprium territorium non ha-
bet, conſequens fit vt iuriſdictio Ba-
6 roni conceſſa, cenſeatur in perſonas
vaſallorum, & proindè quocunque
delinquant ſunt ipſi remittendi, vt
poſt *Boer. deciſ. 227. num. 6. & Marin.
Frec. de ſubfeud. lib. 2. auth. 2. nu 21.*
expreſsè docet *Foller. in Conſt. Regn.
errores eorum num. 16. de Epiſcop. &
Cleric. Minad. deciſ. 18. Capiblanc. ad
pragmat. 8. par. 1. num. 56. de Baronib.*
In ſpecie in hominibus Caſalium hu-
ius Fideliſsimæ Ciuitatis ſentire vi-
7 detur *D. meus ad d. pragm. 1. vbi de
crimin. agi opor. nu. 20.* quam doctri-
nam decidere in terminis quæſtionẽ
dicebat Baro; & ita ſe patrocinante
deciſum per Mag. Cur. Vic. in anno
1611. refert *D. Io. Dominic. Taſſon.
meritiſſimus Collega noſter in ciuilibus
ſuper Pragm. de anteſato obſeruat. 4.
verſ. 3. num. 66.*

Sed licet ꝓpoſitio hæc prima facie
vera, ſolidaq; videatur, nõ tñ in pſẽti
ſecurè ꝓcedere aſſerebatur ꝓ Fiſco:
etenim minor pars, q. ſ. iuriſdictio nul
lo ſit circũſcripta territorio, hãc eſſe
falſiſſimam dicebat Fiſci Patronus.

Et quidem relicta ea diſputatione
8 an, & quando iuriſdictio cenſeatur in
perſonas conceſſa, pro cuius explica-
tione videndus eſt præ cæteris *Foller.
in comment. ad Conſtit. Regn. errores eo-
rum nu. 15. & 16. cum ſeqq.* cuius exa-
minatio nõ eſt in præſenti neceſſaria,
eo q̃ id tñ ꝓbare intẽditur, q. ſ. iuriſ
dictio ſit certo territorio limitata, vn-
de corruat aſſũptũ cõtra Fiſcũ factũ.

Dicebatur in primis conceſſo, aut
9 vẽdito Caſtro, Vico, ſiue Caſale, cen-
ſeri etiam vẽditũ, & cõceſſũ territo-
riũ illi cohærẽs, & cætera omnia, quę
Vniuerſitatis nomine cõtinẽtur ſm
Bal. in c. accedẽs in fine, vt lit. pend. quẽ
ſequtur *Cam. de Med. cõſ. 21. n. 34. Ca-
ual. dec. 4. n. 1. & 2. p. 2. Menoc. cõſ. 401.
n. 58. & cõſ. 437. n. 15. Crau. cõſ. 701. n.
45. & ſeqq. Card. Tuſ. pract. cõcl. t. 1. lit.
C. cõcl. 116. n. 3. Aug. Barb. de appel. ver-
borũ vtriuſq; iur. verb. Caſtrũ n. 3.* ſub-
dẽs *n. 5.* q. Caſtri appellatione veniet
territoriũ cũ iuriſdictione cohęrente
ipſi caſtro tãquam acceſſoriũ, tradũt
*Suar. alleg. 7. n. 8. Pet. de Greg. de cõceſſ.
feu. 2. p. q. 2. n. 12. Io. Vin. de Ann. alleg.
52. n. 1. Valaſ. de iur. emph. q. vlt. nu. 3.
Capib. de auth. Baron. prag. 8. in 1. p. n.
30.* egregiè *D. meus R. Tap. in l. fi. c. 2.
in 1. p. n. 27. cũ ſeqq. ff. ad Cõſt. Princip.*

Et quãuis ſint qui dubitẽt an reco-
10 gnoſcẽs caſtrum in feudũ, cenſeatur
etiã recognoſcere territorium, vt per
*Bald. in c. 1. nu. 7. de cap. qui cur. vẽdid.
Oldrad. cõſ. 121. Menoc. et Tuſc. relatos
per Barb. loc. cit. nu. 2.* hoc tñ eſt extra
11 cõtrouerſiã qñ conceditur caſtrũ cũ
iuriſdictione, nam cẽſentur etiã con-
ceſſum territoriũ, *Boer.* eleganter *dec.
227. circa fin. verſ. ſed nõ ſic, Camill. de
21 Med. cõſ. 21. nu. 18.* q̃a territoriũ dici-
tur à terrẽdo, & diſtrictus à diſtringẽ-
do, *gloſ. in c. rurſus ver. poteſtate inſt. de
actio.*

actia.et in clem.at Romani §.*fanè verf. diœcesis de elect. Abb.cōs.*20 *in princ.*& hęc duo pro eodē ponūtur,vt probat *Felin.in d.cap.Rodulphus nu.*19. *verf.*
13 *sed territorium de rescript.*& quælibet iurisdictio suum desiderat territoriū, *Reg.de Ponte cons.*51.*nu.*35. eleganter *Paul.Stalb.in.cons.*17.*nu.*5.6.*&* 7.

Insuper aut Casale, seu Castrum quod est sub aliqua Ciuitate habet proprium territorium,prout ex generali consuetudine Casalia hodiè ha-
14 bent certos terminos, limites,& territorium,ad tradita per *Paris.cons.*16. *num.*24.*lib.*4.quem refert,& sequitur *Cancer. var.resol.tom.*3.*cap.*13.*de iur. castror. num.*23. *Augustin.Barbos.de appellat. verb. vtriusque iur. loco citato*
15 *num.*4. etenim territorium constituitur pluribus modis, inter quos consuetudo plurimum valet; item vulgi opinio, & iudicium circumcolentiū agros, vt eleganter tradit *Bald. cons.* 345.*nu.*1.*vol.*5. Hinc videmus in assensu, & inuestitura prædicti Casalis expressis verbis fuisse concessam iurisdictionem in territorio,& districtu, ibi,*cum cognitione primarum,& secundarum causarum ciuilium, & criminalium, & mixtarum, & in personas, & homines dicti Casalis,territorium,& districtum tàm habitantes, quàm habitaturos,in eo , quam originarios priuatiuè,&c.* vt proindè cessare debeat omnis disputatio,an iurisdictio sit circūscripta territorio.

Aut verò Casale prædictum territorium non habet, nec ideò dicere licebit verba illa , *in territorio , & districtu*,stare otiosè, & iurisdictionem fuisse concessam in personas, quandoquidèm consecutio hæc non rectè
16 procedit; nàm tali casu iurisdictio præcingitur, & terminatur quatenus muris, & habitatione Casalis continetur,& nullum ius acquiritur Baronī in territorio vniuersali Ciuitatis, cui Casale subiacet,vt proindè possit cognoscere de personis in eo delinquentibus, ita ex *Bald. in cap.*1.*post num.*7.*de capit.qui Cur.vend.*determi-
17 nat insignis *Camill. de Medic. consil.* 149.*num.* 7. non enim est nouum vt iurisdictio muris Ciuitatis,seù oppidi circumscribatur; nàm Carolum Primum concessisse iurisdictionem criminalem Ciuitatis Salerni Carolo filio suo intra circuitum tantum murorum,refert *Marin.Frecc.de subfeud. lib.*2.*author.*2.*nu.*21.nec ideò iurisdictio illa potuit dici fuisse in personas concessa. Vnde subdit *Camill.de Medic.loc.cit.num.*9. *ex eodem Baldo*, Castrum, seù Casale se habere cum territorio in proposita specie tanquam diuersa; nam quantumuis sit Casale intra vniuersale territorium situatū, nihil tamen de territorio participabit, & habent se sicut saccus, & farina,nàm licet farina in sacco sit,non tamen veniet sacci appellatione, & è contra; concludit igitur Baronē Casalis Serignani, cui vendita fuit iurisdictio criminalis in homines ipsius, nō posse pretendere remissionē suorū vasallorū delinquentium in territorio Terræ S. Seuerini, intra cuius fines est situm Casale prædictū, & confert ad idem,quod tradit *Paul.de Castr.*in propria materia *cons.*307.*nu.*1.*vol*.3.
18 quod facta separatione Casalis sistētis intra territoriū quoad iurisdictionem, vel alia, illud æquiparatur loco existenti extra territorium,quod in tantū est verum, vt etsi exulati à Ciuitate Neapolis,censeantur etiā exulati ab eius territorio, & districtu, nō tamen erit eis prohibitum manere in Casale Paniscoculi, vndè necessario consequitur Casale prędictum hodiè esse extra territoriū huius Ciuitatis, prout in specie in exulatis à Ciuitate Tursij, quod possint manere in Casale Anglonis, quod est ab ipsa separatum,

tum, considerat idem *Camill. de Medic. d.consf.21. num.20.*

Huc etiam pertinet id, quod scribit *Felin. in d.cap Rodulphus nu.16. de rescript.* quod si Papa mãdet Episcopo vt puniat exemptos sui territorij, intelligitur de his, qui sũt in sua dioecesi, non in aliena, quamuis illa sit de territorio nominato, & rursus *nu.17. in fin.* subdit, *& per hoc videtur, quod Archidiaconus licet in suo Archidiaconatu habeat ordinariam iurisdictionem, tamen quia territorium est Episcopi, non Archidiaconi, non posset mittere in possessionem ex suo decreto in territorio alieno.*

Si hæc vera sunt genericè, idest in quocumque Casale, seu Castro cuicumq; Ciuitati subiecto, multò fortius erit idẽ dicendum in Casalibus huius fidelissimæ Ciuitatis, in quibus præter easdem rationes superius adductas, alia & quidem superior viget, quę publicam vtilitatẽ respicit, nempè offensio facta personæ Excellẽtissimi Proregis, vt initio pręfati sumus, cum si daretur locus huiusmodi re-
19 missionibus, diminueretur maximoperè dignitas, & Maiestas Proregia, quod nullatenus est permittendum, vt eleganter considerarunt *Imperatores in l.fin. C.de Consulib.lib.12.* ibi; *Ne si contrarium approbetur per quamcumque machinationẽ Imperialis Maiestas minui videatur.* & regulare est, vt priuilegium alicui concessum nunquam interpretari debeat, vt personã concedentis lædat, *Dominus meus ad l.fin.de Constit.Princip. par.2.num.59.*
20 nec extendatur ad ea, per quæ publica læderetur vtilitas, *l.fin. C. de offic. magistr. milit. l. humilioribus C. de suscept.& arcar. lib.10.* exornat *Girond. tract.de priuileg.nu.334.*

Insuper posset Baro Paniscoculi prætendere remissionem delinquentium etiam intus Ciuitatem Neapolis, quia non est maior ratio in delinquentibus in Casalibus, ac in Ciuitate, cum hæc duo habeãt se per modum vnius, vt initio præfati sumus, & declarat *Abb. cons.52. dub.2. Rebuff. Alciat.* & alij relati per *Nouar. d. cap. 63.nu.19.* quod esset non minus absurdum, quàm ridiculum.

Et tandem fieret, vt cognosceret etiam de delictis commissis extra ter-
21 ritorium contra Iudicem loci delicti sine speciali concessione, quod esset aliud inconueniens, vt declarat *Foller. in praxi crim. verbo audiantur excusatores num.127. in fin. D. Reg. Rouit. ad pragm.1. vbi de delict. quis conuen.deb.nu.22.in fine.*

Ex his consequitur non esse applicabiles ad hypothesim nostrã authoritates *Boer. Marin. Freccia, Foller. & aliorum supra nu.6. relatorum*, quæ licet veram contineãt iurisprudentiã, dicebat tamen Fiscus ex superius traditis negandũ esse omninò iurisdictionem non esse circumscriptam territorio, quod requirũt ipsi, vt censeatur concessa in personas vasallorum.

Et ad id quod tradit *Dominus meus*
22 *Reg. Tapia ad d.prag.1.vbi de delict. num.20.* quod re vera magis stringere videtur, dicendum est *Dominum meũ* ibi dubitatiuè locutum fuisse, prout loquitur *Vinc.de Franch.d.decis.129.* in qua *num.6.* hæc verba protulit, *super quibus quando casus acciderit, erit maturiùs considerandum tàm pro Baronibus, quàm pro Regio Fisco, quia consultò hanc decisionem posui, ne dicatur per prædicta decreta fuisse decisum punctum, si pro delicto commisso in Casalibus Neapolis detur, vel non detur remissio ad Barones*; hæc ipse. Ex quibus colligitur ea, quæ tradit *D.meus ibid.* esse potius referenda ad rationẽ dubitandi, quàm ad articuli decisionẽ, iuxta theoricam *Bart. in l.non solum*

§.si

§.*si liberationis num.7.de liberat.legat.* cum aliis per *Carauit.ad rit.*21.*nu.*2.

Quinimò verius esse vt *Dominus meus* intelligat ibi de Casalibus huius Ciuitatis, quorum iurisdictio est hodie cõcessa in officium, prout in Casale Turris Octauæ, vt videtur se ipsū declarare in *d.decis.*43. *num.*6. in quã vtitur eadem ratione, quod scilicet iurisdictio sit cõcessa in personas, ex quo non habet territorium, seù districtum, quia iurisdictio est concessa in officium.

Tandem dicebat Fiscus nihil sibi officere ea, quæ conclusiuè tradit *D.Ioannes Dominic.Tasson.loc.pracit.* nec casus, quos decisos refert: nàm quoad Primum potius mirandum esse, quomodo vir alioquin doctus, & eruditus hanc conclusionem genericè, & absolutè statuat, vt scilicet possint Barones petere remissionem vasallorum delinquentium in Ciuitate, & territorio Neapolis nulla adhibita distinctione, an iurisdictio sit eis concessa in personas, an verò cohæreat territorio. Præterquam quod assertio hæc contradicit ex diametro his, quæ ipsemet tradit *eodem numero, versic. nota tamen*. Sed pro sua conclusione allegat decisionem Sacri Consilij in anno 1598. pro Monasterio Sanctæ Mariæ Casalucis, ad quod fuit remissus Antonius de Iorio inquisitus de furto commisso intus hanc Ciuitatem Neapolis. Terruit equidem me decisio huiusmodi Sacri Consilij, prout alias terruisse famigeratum illum Iurisconsultum *Philippum Decium* ipsemet fatetur in suo *consil.* 379. & volui videre processum, & inueni non fuisse inibi de hoc articulo disceptatum: nàm licet furtum fuerit commissum in hac Ciuitate; fur tamen cum re furtiua se contulerat in Casale Casalucis, ideoque non ratione priuilegij, sed contrectationis rei furtiuæ, quod est nouum delictum, processit remissio, prout vidimus remissum furem pro furto commisso intus hãc Ciuitatem ad Curiam Puteolis ratione contrectationis in casu relato per *Capyc. decis.*104. *Bou. decis.*118. & rursus *de-*

23 *cis.* 47. & captura delinquentis fuit facta per Officiales prędicti Monasterij, quo casu iurisdictio omnino spectat ad Iudicem capientem, ex eleganter traditis per *Ioannem Vincentium de Anna singul.* 438. *& Francisc. Marc.decis.Delphinat.*176.*par.*2. quæ est notabilis decisio. Non ergò fuit opus disputare de viribus priuilegij, cum Officiales prędicti Casalis essent Iudices, prout quilibet quilibet alius solius contrectationis ratione, vnde nescio an de iure processerit decisio Mag. Cur. Vicariæ facta eodem *D. Tassone* patrocinante in anno 1611. ad exemplum illius de Casaluce vt ipse fatetur, vt proinde iustè periculosum semper existimauerim exemplis, & non legibus iudicare.

Sed replicabat Baro, si hæc vera essent nullam sibi remanere iurisdictionem, quam valeat exercere virtute suæ cõcessionis. Responsum fuit etiam dato, quod Casale prædictum non habeat territorium, adhuc posse illam exercere pro delictis commissis intra muros Casalis prædicti etiam per exteros, quorum cognitio ei denegaretur omnino, si concessa iurisdictio esset tantum in personas vasallorum, vt ipse contendit. Et rursus vti Iudex originis poterit ipse cognoscere de delictis commissis extra territorium Neapolitanum non concurrente Iudice loci delicti, iuxta tradi-

24 ta per *Vincent. de Franch. decis.* 66. nisi tamen Regia Curia præuenisset in capiendo delinquentem, quo casu non daretur remissio ad Baronē originis nisi in priuilegio haberet clausulam

fulam cognoscendi de delictis extra territorium commissis, iuxta tradita per *Foller. in consil. Capitaneorum nu. 49. in praxi crimin. verbo audiantur excusatores*, quem sequitur *D. Regens Rouitus ad pragmat. 1. vbi de delict. quis conuen. deb. num.* 49. iuxta quam doctrinam feci meo tempore pluries iudicare in Mag. Cur. Vicariæ.

Hæc sunt in summa, quæ pro vtraque parte allegabantur in quæstione, vt vides noua, & difficili, quę hic subnectere volui, vt faciliùs veritas perscrutetur, & decisionem ponam, si articulus antequam Typis hæc tradantur decisus fuerit.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM,

ET SENTENTIARVM

NOTABILIVM,

QVÆ HAC CONTROVERSIARVM CENTVRIA CONTINENTVR.

A

Abbatiſſa

Abbatiſſæ præſentia, & conſenſus neceſſarius non eſt vbi Monaſterium contrahit cum licentia Ordinarij. cap.6.num.1.

Ablatiuus

Vide in verbo conditio.

Abolitio

Vide infra in verbo Indulgentia.

Abſolutio

Vide in verbo habilitatio.

Acceſſorium

Acceſſorium reſoluitur extincto principali. cap.38. nu.8.

Accuſator, Accuſatio

Accuſator legitimus dicitur, qui ſuam, vel ſuorum proſequitur iniuriam. cap.16. num. 1.

Accuſare de nece defuncti, ſi negligant proximiores, remotiores admittuntur. cap. 16. nu. 7.

Accuſationem negligere dicitur proximior ſi tantum tempus labi permittat quantũ ſufficit ad querelam proponendam. cap. 16. nu.12.

Accuſare poteſt qui ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequitur. cap.58.nu.2.

Acquirere

Non acquirere, & acquiſitum amittere sũt inter ſe diuerſa. cap.29.nu.8.

Actio

Actione vna electa ad aliam contrariam non datur variatio. cap.12.nu.3.

Actio ciuilis, & criminalis nequeunt ſimul exerceri, & cumulari. cap.19.nu.4.

.. ciuilis in factum vendicat ſibi locum vbicumque lex tribuit actionem criminalem ad pœnam. cap.19.nu.1.

.. in criminali iudicio emergens, poteſt coram Iudice criminali intentari. cap. 19. nu.5.

.. ſemel extincta amplius reuiuiſcere non poteſt. c.27.nu.2. ſed contra nu.3.

.. primeua non extinguitur cum datur inſolutum ſpecies pro ſpecie, vel genus pro genere. cap.27.nu.4.

.. extinguitur cum datur ſpecies pro genere, veluti res pro pecunia. cap. 27. num. 5.

.. Vtilis datur vbi deficit nomen actionis, non autem vbi deficit actio. cap.27. num.24.

.. hypothecaria ſecuta euictione exercetur vti per prius aduerſus tertium poſſeſſorem. cap.27.nu.35.

.. mandati aduerſus Procuratorem quid importet. cap.30.nu.19.

Kkk .. noua

.. noua indiget noua interpellatione. cap. 34. nu. 11.
.. personalis non comitatur fundi possessorem. cap. 36. nu. 5.
.. non sequitur rem etiam vbi ex ipsa est aliquid praestandum. cap. 36. nu. 6.
.. competens domino pro laudemijs est personalis, & ideò nō sequitur fundi possessores. cap. 37. nu. 8.
.. personalis praescriptis verbis, vel ex stipulatu oritur ex contractu innominato. cap. 38. nu. 5.
.. praescriptis verbis non datur aduersus tertiū singularē successorem. c. 38. nu. 6.
.. Pignoratitia competit ad pignus auocandum. cap. 43. nu. 8.
.. quanto minoris quanti sit extimanda. cap. 46. nu. 9.
.. ex stipulatu est stricti iuris. cap. 57. num. 16.
.. ciuilis nulla nascitur ex simplici pacto de diuidendo. cap. 57. nu. 19.
.. semel mihi quaesita me inuito non potest auferri. cap. 59. nu. 6.
.. vtilis cum à lege simpliciter datur, intelligi debet de vtili in rem, non autem in personam. cap. 60. nu. 8.
.. vtilis pro efficaci accipitur in iure. cap. 60. nu. 8.
.. personalis non praestatur nisi aduersus eum, qui est aliqualiter obligatus. c. 60. num. 13.
.. realis regulariter datur aduersus non obligatos. cap. 60. nu. 14.
.. vtilis etiam indulgetur ei, qui verè dominus non est, dummodo sit quasi dominus. cap. 60. nu. 15.
.. de dolo cessat vbi contrahenti nō adest praeiudicium. cap. 72. nu. 4.
.. quem de euictione tenet eumdem agētem repellit exceptio. cap. 91. nu. 9.
.. qua res dotis particulares vindicātur, particularis est, non vniuersalis. c. 92. num. 6.
Actionis natiuitas impeditur in contractibus per solam improbationem. cap. 79. num. 21.

Acta

Actorum, & iudicij sollemnitas praesumitur ex longi temporis cursu. cap. 88. nu. 7.
Praesūptio est pro actis, & decretis per biennij lapsum. cap. 88. nu. 8.

Actuarius

Actuarius est actorum conseruator, ideoque ipse tenetur ad illorum exhibitionem, & non partes, cap. 88. nu. 10.

Actus

Actus momentanei non sunt in consideratione. cap. 6. nu. 13.
.. qui inter absentes fieri prohibetur in dubio factus praesumitur inter praesētes. cap. 6. nu. 25.
.. qui fit iure proprio recipit reiteratione, secus si fiat iure alieno, praesertim in iudicialibus. cap. 51. nu. 7. & 8.
.. per quem res reducitur ad sui naturam facilius conceditur. cap. 31. nu. 25.
.. si inualidus est vt fit, neque valebit vt fieri potest in his, quae pendent à voluntate duorum. cap. 55. nu. 10.
.. semper praesumitur factus ex ea causa, quae gerenti vtilior sit. cap. 79. nu. 9.
.. qui potest fieri altero ex duobus modis licitè cēsetur factus eo modo quo est vtilior gerenti. cap. 79. nu. 12.

Adimplementum

Adimplementum tacitè, vel praesumptè factum non est sufficiens vbi lex requirit aliquid specificè, & expressè. cap. 78. num. 8.

Aditio

Aditio haereditatis per minorem facta non censetur ratificata, ex quo maior factus credita haereditaria exegerit. cap. 79. num. 10.
.. praesumitur ex cursu longi temporis. cap. 89. nu. 3. sed veritate nu. 13.
.. etiam lucrosae nō praesumitur, nisi probetur. cap. 89. nu. 11.
.. praesumitur ex actu, qui nō possit exerceri citra ius, & nomen haeredis. cap. 89. num. 12.
.. animo fit verbis, vel facto declarato. cap. 89. nu. 9.

Adscri-

Adscriptitij
Adscriptitij, & censiti nullo casu poterant olim ab eorũ exercitio euocari. cap. 83. *num.* 10.

Adulterium
Adulterij iniuria præcipuè irrogatur viro. cap. 58. *num.* 1.

Aequiparata
Aequiparatorũ idem est iudicium. cap. 97. *num.* 12.

Agens
Agens ex vna causa obtinebit ex alia in probationibus deducta. cap. 34. *nu.* 7.
.. *ex edicto Pretoris quod metus causa quid teneatur probare. cap.* 39. *nu.* 26.

Agnatus, & Agnatio
Agnatis ad successionem inuitatis fœmina adhuc agnata non admittitur. cap. 1. *num.* 25.
Agnationis conseruatio legis præsidio fouetur. cap. 1. *nu.* 29.
Agnati vbi præferuntur cognatis in successione pupilli, debent pariter præferri in tutela. cap. 9 *num.* 2.

Alienatio
Alienatio rei Ecclesiæ confecta authoritate Episcopi absente Abbate, interdum valida est. cap. 6. *nu.* 22.
.. *facta per Abbatissam absque consensu Capituli quando censeatur approbata tacitè. cap.* 7. *nu.* 10.
Alienationis rei ecclesiasticæ nullitas est inducta ad fauorem ipsius Ecclesiæ. cap. 21. *num.* 9.
.. *nequit ab alio præterquam ab ipsa Ecclesia allegari, quod procedit etiam in minore. cap.* 21. *nu.* 11. *& seqq.*
.. *potest à contrahente opponi secundum aliquos antè assensus impetrationem. cap.* 21. *num.* 13. *sed de veritate numer.* 15.
Alienatio corporis submissi in cõtractu censuali est potissima causa rescissionis. cap. 26. *nu.* 16.
Alienãdi prohibitio vbi fuit facta filijs demonstratiuè, non extenditur ad nepotes. cap. 72. *nu.* 5.
.. *nec si fuit facta filijs nominatim. ibid. num.* 6.
.. *nec facta per verba relatiua ad filios nominatos. ibid. nu.* 7.
.. *nec facta filijs nominatim etiam cum clausula* in perpetuum. *ibid. nu.* 8.
Alienandi prohibitio facta, vt bona conseruentur in familia, extenditur etiam ad alios descendentes vltra filios. cap. 72. *num.* 11.

Alimenta
Alimenta debentur simplici Iudicis officio. cap. 28. *nu.* 15.
Alimenta relicta in testamento gaudent tacita hypotheca. cap. 61. *nu.* 13. *cum declaratione, de qua. ibid. nu.* 14.
.. *vbi præstanda veniunt ex certis designatis bonis habent bona debitoris tacitè obligata. cap.* 61. *nu.* 15.
Alimentorum fauore actio quæritur ex alterius stipulatione. cap. 61. *nu.* 3.
.. *Censentur bona debitoris tacitè obligata. c.* 61. *nu.* 4. *sed de veritate nu.* 5.
Alimenta debita per maritum vxori gaudent dotis priuilegio quòad hypothecam. cap. 61. *nu.* 10. *sed de veritate nu.* 11.
Alimentorum causa fauor omnis introductus cessat in præteritis. cap. 61. *nu.* 21.
Alimentis præteritis lex non fauet. cap. 62. *num.* 13.
Alimenta præterita admittunt appellationẽ à sententia. cap. 62. *nu.* 14.
.. *quomodo taxanda. cap.* 62. *nu.* 17.
Alimentorum *natura est, vt quod ipsorum ratione præstatur non sit reiterabile. cap.* 70. *nu.* 6.
.. *legatum reiterabile est, & multiplicationem recipit, quando à diuersis fit. ibidem nu.* 14.
Vide in verbo hypotheca circa finem.

Amicus
Amicus inimici mei, inimicus meus est, & è conuerso. cap. 63. *nu.* 7.

Amor
Amor, seù affectio maior præsumitur erga propriã sobolem, & posteritatem, quàm alienam. cap. 32. *nu.* 14.

.. maior præsumitur erga personas testatori cognitas, quàm incognitas. cap. 32. nu. 17.
.. coniugalis multis casibus cessat inter coniuges. cap. 41. nu. 9.

Angariæ,& perangariæ

Angariæ, & perangariæ quid sint. cap. 83. num. 15.
.. fuerunt sublatæ in Regno. ibid. nu. 16.
.. non possunt constitui in Regno sine Regis assensu. ibid. nu. 18.

Apoca

Apoca bancaria dicitur vera, & realis solutio. cap. 82. nu. 5.

Appellatio

Appellatio ex quo supponit superioritatem, & Imperij maioritatem, idcirco appellationis Iudex dicitur superior. cap. 13. num. 40.
.. intelligitur probibita vbicunque Princeps causam committit cognoscendam nomine Regio, quo casu Iudex de ordinario efficitur delegatus. cap. 15. nu. 1.
Appellatione probibita à sententia lata in iudicio videtur etiã probibita ab omni eo, per quod peruenitur ad dictam sententiam. cap. 15. nu. 3.
Appellatio tunc prohibita cẽsetur ab interlocutorijs,& incidẽtibus,quando grauamen potest in diffinitiua reparari. cap. 15. nu. 4.
.. ab interlocutoria continente irreparabile grauamen statim ligat manus Iudicis inferioris, absque superioris inbibitione. cap. 15. nu. 5.
.. est licita ab interlocutoria lata super Iudicis competentia, & de ratione. cap. 15. nu. 6.
.. cum tollitur, debet intelligi vt quantò minus possit lædatur ius commune. cap. 15. num. 9.
.. vbi est probibita à diffinitiua, censetur etiam interdicta ab interlocutoria, quoties eadem fuegerit ratio. cap. 15. n. 13.
Appellari non licet ab interlocutoria lata post diffinitiuam. cap. 15. nu. fin.
.. debet à sententia, & appellatio prosequi, vt noceat tertio non citato. cap. 62. num. 15.
Appellatio non admittitur à decreto de migrando, seù de cxfractando. c. 89. nu. 8.
.. sententiam suspendit. cap. 93. nu. 4.
Appellari potest à sententia expertorum ibid. num. 7.
.. non potest à Iudicis decreto reseruante exceptionem ad merita causæ. cap. 96. num. 9.
Vide in verbo alimenta, collusio in fin.

Arbitrium

Arbitrium prorogandi facultas non consumitur per actum, qui non habuit effectum. cap. 50. nu. 6.
Arbitraria nõ possunt per alium explicari. cap. 84. nu. 10.

Archiepiscopus

Archiepiscopus extra suam diœcesim delinquens, punitur ab Ordinario loci, in quo delinquit, nisi esset illi suffraganeus. cap. 69. nu. 15.

Argumentum

Argumentum de statuto ad pactum, & è conuerso validum est in iure. cap. 29. num. 11.
.. à reciprocis non rectè ducitur ob rationis diuersitatem. cap. 41. nu. 2.

Ars

Ars aliqua in Ciuitate exerceri prohibita, an in suburbijs exerceri possit remissiuè. cap. 99. nu. 12.

Assassinium

Assassinio perpetrato statim fundatur iurisdictio. cap. 40. nu. 7.
Assassinij qualitas sufficit probari per inditia legitima ad torturam. cap. 40 nu. 8.
.. probatur inditijs,& argumentis, si sint indubitata. cap. 54. nu. 19. & 20.
Assassinij crimen expostulat plenas probationes, prout cætera delicta, vbi agitur coram Iudice seculari. cap. 54. nu. 21.
.. in crimine omnino præcedere debet promissio pecuniæ, seù alterius rei pretio æstimabilis, & acceptatio ex parte homicidæ. cap. 54. nu. 23.
Assassinium probatur per inditia in specie

cap.

c.pro humani de homic.in6. c.64.n.15.

Assensus

Assensus habetur pro praestito, ubi alienatur feudum in casu permisso in quo dominus tenetur assentire etiam si dissenserit.cap.6.nu.18.

Assensus siue licentia in scriptis non requiritur in terminis Tridentini sess. 25. c. 16.de reg.cap.8.nu.8.

.. expostulat extrema habilia; idcirco nil operatur ubi non inuenit quò figat pedes.cap.21.nu.5.

.. non potest subsequi, ubi versatur tertij praeiudicium. cap.21.nu.6.

.. interpositus super actu nullo hoc operatur, ut ille actus debeas de nouo fieri, quo euentu validatur ex nunc, non ex tunc.cap.21.nu.7.

.. potest precedere, & subsequi,cũ interponitur cum causa cognitione. cap. 21. nu.24.& fin.

.. in terminis cõstitutionis constitutionẽ diuae memoriae non sufficit tacitus praesumptionibus, & coniecturis elicitus. c. 78.nu.11.

.. super feudalibus praestitus Neapolitanis per leges Regni intelligitur praestitus super obligatione expressa, secus in hypotheca tacita legali.ibid.nu.14.

.. nouus requiritur super ratificatione venditionis feudi.cap.79.nu.18.

.. extenditur ad annexa, & connexa.c. 91.nu.14.

Assecuratus

Assecuratus à Principe, vel Magistratu nullatenus est molestandus,nec iudicialiter,nec extraiudicialiter. cap.53.n.4.

Assistentia

Assistentia iudicium quae extrema probanda expostulet.cap.24.nu.7.

Author

D.Author fuit, & est Commissarius generalis contra delinquentes.cap.17. nu.4.

Auxiliator

Axiliatorem etiam afficit qualitas poenam aggrauans in principali delinquente. cap.47.nu.3.

B

Bannitus

Bannitus ex publica duntaxat tolerãtia habetur pro assecurato.c.53. n.5.

.. captus absque securitate, sed tantum cum simplici nominatione ab habente nominandi potestatem, pristinae libertati reponendus est.cap.53.nu.12.

.. eo ipso quod est carceratus non potest amplius offendi.cap.66.nu.5.

Baro

Baro tenetur pro delicto sui officialis in officij exercitio commisso.cap.30. nu.10.

Barones habent iurisdictionem in proprietate ex priuilegio à Rege Alfonso ipsis indulto.cap.33.nu.6.

.. possunt indulgere delictum desegentibus praeuia partis remissione secundum Capiblancum cap.33. nu.7. qui tamen refellitur.nu.10.

Et pro negatiua sententia refertur decis. Mag.Cur.in Collat.Consf.cap.33.nu.8.

Barones possunt saluum conductum ad tẽpus concedere.cap.33.nu.15.

.. habẽt iurisdictionem priuatiuam quò ad alios in suos vasallos. cap.69. nu.1.

.. dicuntur Ciues Neapolitani,& sortiũtur forum M.C.V.ibid.nu.2.sed de veritate nu.16.

.. non posũt torqueri ex processu informatiuo.ibid.nu.3.

.. dicuntur Regij Officiales.ibid.nu.4.

Baronem offendens non gaudet Regio generali indulto.cap.69.nu.5.

Barones dicũtur quasi homines eximentis, & liberę potestatis, & vocantur Regij Consiliarij.cap.69.nu.8.& 9.

Baro delinquens in Terra alterius Baronis non consideratur ut Baro. cap.69. num.14.

Barones non sunt Ciues Neapolitani. cap. 69.num.16.

.. quando dicantur Regij Officiales.cap. 69.nu.20.

Baro ciuis Neapolitanus delinquens uti Baro cognoscitur ab Ordinario. cap.69. num.22.

Baro-

Barones cognoscuntur per Mag. Cur. Vic. sed non priuatiuè quoad alios Iudices ordinarios locorum.cap.69.nu.25.
Baro potest suis vasallis inhibere, ne transferant habitationem ad locum non subditum.cap.83.nu.6.
Barones in dubio præsumuntur indebitè extorquere seruitia personalia à vasallis. cap.83.nu.17.
.. non possunt cogere vasallos ad seruitia personalia etiã cum salario. ibid.n.19.
.. in Regno habent iurisdictionẽ priuatiuam, & vasalli prohibentur adire Regia Tribunalia omissis iudicibus ab ipsis constitutis.cap.86.nu.15.
Vide in verbo clausula circ.fin.Commissarius, contumacia in fin. Officialis.

Bellum

Bellum inductum est vt absq; iniuria in pace viuatur.cap.2.nu.24.
Egregiũ T.Liuij Oraculũ in materia pacis, seu status, & belli commemoratur. ibid.

Beneficium

Beneficium legis 2.ff. & C. quod cum eo quid operetur. cap.39.nu.1.
Benefic.leg.2.ff. & C. quod cum eo gaudet filius fam. etiam si renunciauerit. cap. 39.nu.5.
Benef.l.2.ff.& C.quod cum eo non sufficit specialis, sed specialissima requiritur renunciatio.cap.39.nu.10.

Birroarij

Birroarij sunt viles personæ, & communiter infames reputantur, & ad testificandum regulariter nõ admittuntur. c. 66. nu.12.& 13.

Blasphemia

Blasphemiæ crimen de omni iure acerrimè punitur.c.97.nu.1.
Blasphemanti solito, & consueto blasphemare infliguntur pænę imposita aduersus blasphemantem.cap.97.nu.9.
Blasphemia est crimen nefarium, & execrabile.cap.98.nu.4.
Inquisito de blasphemia an competat defensio.cap.98.nu.5.
Vide in verbo repulsa.

Bona

Bona Ecclesiastica immobilia nequeũt vltra triennium locari, nec in emphiteusim concedi.cap.21.nu.1.
Bona pro sorte obligata, sunt etiam obnoxia pro vsuris.cap.61.nu.12.

Bona fides

Bona fides inducitur ex credulitate, qua præstatur iudicis assertioni. cap. 54. num.17.

C

Canon

Canon apud Romanos quid indicabat cap.2.nu.13.

Capitatio

Capitatio quid.c.70.nu.18.

Capitulum

Vide in verbo alienatio, Prælatus

Captus

Captus in fraganti dicitur conuictus, & statim punitur absque alia sententia. c. 98.nu.8.

Cárcer

Carceris perpetui pœna successit in locum veteris damnationis in metallum, & morti æquiparatur, & imponitur per ius canon. vbi de iure ciuili mortis pæna naturalis venit irroganda. cap. 52. nu.10.11.& 12.
Carceratum offendens Regiam lædit Maiestatem.c.66.nu.4.

Castrum

Castro vendito non intelliguntur venditi vasalli qui speciali iure subsunt vendẽti cap.99.nu.27.
Castro vendito transit tantummodo iurisdictio territorio cohærens: non autem vendentis persona neque id quod venditor habet ex priuilegio.cap.99.nu.29. & 30.
Casalia Ciuitati subiacentia territorium non habent.c.100.nu.5.
Castro, seù casale vendito intelligitur etiã vẽditum territorium illi cohærens.ibid. num. 9.

Castrum

Castrum recognoscens in feudum an censeatur etiam recognoscere territorium. c. 100. num. 10.
Castro concesso cum iurisdictione censetur etiam concessum territorium. cap. 100. num. 11.
Castra hodie ex generali consuetudine habent territorium. cap. 100. nu. 14.
Concesso castro territorium non habente iurisdictio terminatur muris, & habitationibus ipsius. cap. 100. nu. 16.
Castrum à Ciuitate distinctum habetur vt locus existens extra territorium. c. 100. num. 18.

Causa

Causarũ collectio vel saltim maioris partis plurimum operatur præsertim in fauorabilibus. cap. 1. nu. 33.
In causato non potest esse plus iuris quam in influente potentiam causæ. cap. 11. num. 1.
Causæ principalis naturam sapiunt incidẽtia, seù emergentia cap. 15. nu. 2.
Causæ principalis naturam quo casu non innouant incidentia. cap. 15. nu. 11.
Causa pia vtilis, & fauorabilis semper iudicatur executio voluntatis defuncti. cap. 16. nu. 16.
.. *finalis in qualibet cõcessione plurimũ valet. cap. 23. nu. 1.*
.. *cuiuscunque sit natura si semel cepta sit iudicari per omnes Iudices debet per eosdem terminari. cap. 25. nu. 13.*
Causæ cognitio plenaria non est necessaria ad cognoscẽdũ de qualitate. c. 40. n. 12.
.. *nec in quæstionibus emergentibus ad causam principalem, nec vbi actus plenum non affert parti præiudicium. cap. 40. num. 13. & 14.*
Causa impulsiua si deficiat, non per hoc deficit actus. cap. 54. nu. 6.
.. *ad cautelam ordinata, non deficit principalis prouidentia. cap. 54. nu. 7.*
.. *præiudicialis est prius terminanda. cap. 74. nu. 1.*
Causæ principalis naturam assumit incidens, seù emergens. ibid. nu. 2.

Cautio

Cautio in terminis textus in l. si post perfectam C. de euictionibus sufficit si præstetur cum simplici omnium bonorum hypotheca, & author diues excusatur ab illius præstatione. cap. 45. num. 6.
.. *de dote restituenda, vel vanda extinguitur contractis primis nuptijs. c. 50. num. 11.*

Cedens

Cedens videtur prius acquirere, seù adire iuxta vulgatam regulam, quæ declaratur. c. 6. num. 12.

Census

Cẽsualis cõtractus pactũ de restituẽdo sorte est debitori fauorabile. c. 31. num. 25.
Censuali ex obligatione ius proficiscens dicitur reale. c. 44. nu. 2.
Census cõsideratur formaliter, & materialiter, & qui sit vterque exponitur. c. 44. num. 15. 16. & 17.
.. *formalis præscribitur velut cætera iura. c. 44. nu. 18.*
Census venditio in dubio intelligitur de formali. c. 44. nu. 19.
In census constitutione requiritur obligatio specialis certi corporis seu rei. c. 15. num. 18.
Census constitui nequit in vẽditoris personam cum omnium bonorum obligatione, & si constituatur super fundi parte eligenda nõ substinetur donec nõ fuerit facta electio. c. 55. nu. 19. & 20.
Vide in verb. alienatio cir. med. contractus, excessus, præscriptio.

Circuitus

Circuitus semper est euitandus. c. 4. nu. 17.

Citatio

Citatio semper requiritur eorũ qui ex aliquo actu lædi possunt. c. 1. nu. 33.
.. *non requiritur in terminis legis qui potest de reg. iuris. c. 1. nu. 34.*
.. *viri notificata vxori non obligat si forte ipsa eum odio habeat. c. 41. nu. 3.*
.. *facta in domo vxoris regulariter valet in Regno. c. 41. nu. 4.*
.. *viri facta in domo vxoris est valida,*

Barones cognoscuntur per Mag. Cur. Vic. sed non priuatiuè quoàd alios Iudices ordinarios locorum.cap.69.nu.25.

Baro potest suis vasallis inhibere, ne transferant habitationem ad locum non subditum.cap.83.nu.6.

Barones in dubio præsumuntur indebitè extorquere seruitia personalia à vasallis. cap.83.nu.17.

.. non possunt cogere vasallos ad seruitia personalia etiã cum salario. ibid.n.19.

.. in Regno habent iurisdictionẽ priuatiuam, & vasalli prohibentur adire Regia Tribunalia omissis iudicibus ab ipsis constitutis.cap.86.nu.15.

Vide in verbo clausula circ.fin.Commissarius, contumacia in fin. Officialis.

Bellum

Bellum inductum est vt absq; iniuria in pace viuatur.cap.2.nu.24.

Egregiũ T.Liuij Oraculũ in materia pacis, seu status, & belli commemoratur. ibid.

Beneficium

Beneficium legis 2.ff. & C. quod cum eo quid operetur. cap.39.nu.1.

Benefic.leg.2.ff. & C. quod cum eo gaudet filius fam. etiam si renunciauerit. cap. 39.nu.5.

Benef.l.2.ff.& C.quod cum eo non sufficit specialis, sed specialissima requiritur renunciatio.cap.39.nu.10.

Birroarij

Birroarij sunt viles personæ, & communiter infames reputantur, & ad testificandum regulariter nõ admittuntur. c. 66. nu.12.& 13.

Blasphemia

Blasphemiæ crimen de omni iure acerrimè punitur.c.97.nu.1.

Blasphemanti solito, & consueto blasphemare infliguntur pænæ impositæ aduersus blasphemantem.cap.97.nu.9.

Blasphemia est crimen nefarium, & execrabile.cap.98.nu.4.

Inquisito de blasphemia an competat defensio.cap.98.nu.5.

Vide in verbo repulsa.

Bona

Bona Ecclesiastica immobilia nequeũt vltra triennium locari, nec in emphiteusim concedi.cap.21.nu.1.

Bona pro sorte obligata, sunt etiam obnoxia pro vsuris.cap.61.nu.12.

Bona fides

Bona fides inducitur ex credulitate, quæ præstatur iudicis assertioni. cap. 54. num.17.

C

Canon

Canon apud Romanos quid indicabat cap.2.nu.13.

Capitatio

Capitatio quid.c.70.nu.18.

Capitulum

Vide in verbo alienatio, Prælatus

Captus

Captus in fraganti dicitur conuictus, & statim punitur absque alia sententia. c. 98.nu.8.

Carcer

Carceris perpetui pæna successit in locum veteris damnationis in metallum, & morti æquiparatur, & imponitur per ius canon. vbi de iure ciuili mortis pæna naturalis venit irroganda. cap. 52. nu.10.11.& 12.

Carceratum offendens Regiam lædit Maiestatem.c.66.nu.4.

Castrum

Castro vendito non intelliguntur venditi vasalli qui speciali iure subsunt venditi cap.99.nu.27.

Castro vendito transit tantummodo iurisdictio territorio cohærens: non autem vendentis persona neque id quod venditor habet ex priuilegio.cap.99.nu.29. & 30.

Casalia Ciuitati subiacentia territorium non habent.c.100.nu.5.

Castro, seu casale vendito intelligitur etiã vẽditum territorium illi cohærens.ibid. num. 9.

Castrum

Castrum recognoscens in feudum an censeatur etiam recognoscere territorium. c. 100. num. 10.
Castro concesso cum iurisdictione censetur etiam concessum territorium. cap. 100. num. 11.
Castra hodie ex generali consuetudine habent territorium. cap. 100. nu. 14.
Concesso castro territorium non habente iurisdictio terminatur muris, & habitationibus ipsius. cap. 100. nu. 16.
Castrum à Ciuitate distinctum habetur vt locus existens extra territorium. c. 100. num. 18.

Causa

Causarũ collectio vel saltim maioris partis plurimum operatur præsertim in fauorabilibus. cap. 1. nu. 33.
In causato non potest esse plus iuris quam in influente potentiam causæ. cap. 11. num. 1.
Causæ principalis naturam sapiunt incidẽtia, seu emergentiã cap. 15. nu. 2.
Causæ principalis naturam quo casu non innouant incidentia. cap. 15. nu. 11.
Causa pia vtilis, & fauorabilis semper iudicatur executio voluntatis defuncti. cap. 16. nu. 16.
.. *finalis in qualibet cõcessione plurimũ valet. cap. 23. nu. 1.*
.. *cuiuscunque sit naturæ si semel cepta sit iudicari per omnes Iudices debet per eosdem terminari. cap. 25. nu. 13.*
Causæ cognitio plenaria non est necessaria ad cognoscẽdũ de qualitate. c. 40. n. 12.
.. *nec in quæstionibus emergentibus ad causam principalem, nec vbi actus plenum non affert parti præiudicium. cap. 40. num. 13. & 14.*
Causa impulsiua si deficiat, non per hoc deficit actus. cap. 54. nu. 6.
.. *ad cautelam ordinata, non deficit principalis prouidentia. cap. 54. nu. 7.*
.. *præiudicialis est prius terminanda. cap. 74. nu. 1.*
Causæ principalis naturam assumit incidens, seu emergens. ibid. nu. 2.

Cautio

Cautio in terminis textus in l. si post perfectam C. de euictionibus sufficit si præstetur cum simplici omnium bonorum hypotheca, & author diues excusatur ab illius præstatione. cap. 45. num. 6.
.. *de dote restituenda, vel vanda extinguitur contractis primis nuptijs. c. 50. num. 11.*

Cedens

Cedens videtur prius acquirere, seu adire iuxta vulgatam regulam, quæ declaratur. c. 6. num. 12.

Census

Cẽsualis cõtractus pactũ de restituẽdo sortẽ est debitori fauorabile. c. 31. num. 25.
Censuali ex obligatione ius proficiscens dicitur reale. c. 44. nu. 2.
Census cõsideratur formaliter, & materialiter, & qui sit vterque exponitur. c. 44. num. 15. 16. & 17.
.. *formalis præscribitur velut cætera iura. c. 44. nu. 18.*
Census venditio in dubio intelligitur de formali. c. 44. nu. 19.
In census constitutione requiritur obligatio specialis certi corporis seu rei. c. 15. num. 18.
Census constitui nequit in vẽditoris personam cum omnium bonorum obligatione, & si constituatur super fundi parte eligenda nõ substinetur donec nõ fuerit facta electio. c. 55. nu. 19. & 20.
Vide in verb. alienatio cir. med. contractus, excessus, præscriptio.

Circuitus

Circuitus semper est euitandus. c. 4. nu. 17.

Citatio

Citatio semper requiritur eorũ qui ex aliquo actu lædi possunt. c. 1. nu. 33.
.. *non requiritur in terminis legis qui potest de reg. iuris. c. 1. nu. 34.*
.. *viri notificata vxori non obligat si forte ipsa eum odio habeat. c. 41. nu. 3.*
.. *facta in domo vxoris regulariter valet in Regno. c. 41. nu. 4.*
.. *viri facta in domo vxoris est valida,*

da,

Barones cognoscuntur per Mag. Cur. Vic. sed non priuatiuè quoad alios Iudices ordinarios locorum.cap.69.nu.25.

Baro potest suis vasallis inhibere, ne transferant habitationem ad locum non subditum.cap.83.nu.6.

Barones in dubio præsumuntur indebitè extorquere seruitia personalia à vasallis. cap.83.nu.17.

non possunt cogere vasallos ad seruitia personalia etiā cum salario. ibid.n.19.

in Regno habent iurisdictionē priuatiuam, & vasalli prohibentur adire Regia Tribunalia omissis iudicibus ab ipsis constitutis.cap.86.nu.15.

Vide in verbo clausula circ.fin.Commissarius, contumacia in fin. Officialis.

Bellum

Bellum inductum est vt absq; iniuria in pace viuatur.cap.2.nu.24.

Egregiū T.Liuij Oraculū in materia pacis, seu status, & belli commemoratur. ibid.

Beneficium

Beneficium legis 2.ff. & C. quod cum eo quid operetur. cap.39.nu.1.

Benefic.leg.2.ff. & C. quod cum eo gaudet filius fam. etiam si renunciauerit. cap. 39.nu.5.

Benef.l.2.ff.& C.quod cum eo non sufficit specialis, sed specialissima requiritur renunciatio.cap.39.nu.10.

Birroarij

Birroarij sunt viles personæ, & communiter infames reputantur, & ad testificandum regulariter nō admittuntur. c. 66. nu.12.& 13.

Blasphemia

Blaspemia crimen de omni iure acerrimè punitur.c.97.nu.1.

Blasphemanti solito, & consueto blasphemare infliguntur pænę impositæ aduersus blasphemantem.cap.97.nu.9.

Blasphemia est crimen nefarium, & execrabile.cap.98.nu.4.

Inquisito de blasphemia an competat defensio.cap.98.nu.5.

Vide in verbo repulsa.

Bona

Bona Ecclesiastica immobilia nequeūt vltra triennium locari, nec in emphiteusim concedi.cap.21.nu.1.

Bona pro sorte obligata, sunt etiam obnoxia pro vsuris.cap.61.nu.12.

Bona fides

Bona fides inducitur ex credulitate, quæ præstatur iudicis assertioni. cap. 54. num.17.

C

Canon

Canon apud Romanos quid indicabat cap.2.nu.13.

Capitatio

Capitatio quid.c.73.nu.18.

Capitulum

Vide in verbo alienatio, Prælatus

Captus

Captus in fraganti dicitur conuictus, & statim punitur absque alia sententia. c. 98.nu.8.

Carcer

Carceris perpetui pœna successit in locum veteris damnationis in metallum, & morti æquiparatur, & imponitur per ius canon. vbi de iure ciuili mortis pæna naturalis venit irroganda. cap. 52. nu.10.11.& 12.

Carceratum offendens Regiam lædit Maiestatem.c.66.nu.4.

Castrum

Castro vendito non intelliguntur venditi vasalli qui speciali iure subsunt vendēti cap.99.nu.27.

Castro vendito transit tantummodo iurisdictio territorio cohærens: non autem vendentis persona neque id quod venditor habet ex priuilegio.cap.99.nu.29. & 30.

Casalia Ciuitati subiacentia territorium non habent.c.100.nu.5.

Castro, seu casale vendito intelligitur etiā vēditum territorium illi cohærens.ibid. num. 9.

Castrum

Castrum recognoscens in feudum an censeatur etiam recognoscere territorium.c.100.num.10.
Castro concesso cum iurisdictione censetur etiam concessum territorium.cap.100.num.11.
Castra hodie ex generali consuetudine habent territorium.cap.100.nu.14.
Concesso castro territorium non habente iurisdictio terminatur muris,& habitationibus ipsius.cap.100.nu.16.
Castrum à Ciuitate distinctum habetur vt locus existens extra territorium.c.100.num.18.

Causa

Causarū collectio vel saltim maioris partis plurimum operatur præsertim in fauorabilibus.cap.1.nu.33.
In causato non potest esse plus iuris quam in influente potentiam causæ. cap. 11. num.1.
Causæ principalis naturam sapiunt incidētia,seu emergentia cap.15.nu.2.
Causæ principalis naturam quo casu non innouant incidentia.cap.15.nu.11.
Causa pia vtilis, & fauorabilis semper iudicatur executio voluntatis defuncti. cap.16.nu.16.
.. finalis in qualibet cōcessione plurimū valet.cap.23.nu.1.
.. cuiuscunque sit naturæ si semel ceptasit iudicari per omnes Iudices debet per eosdem terminari.cap.25.nu.13.
Causæ cognitio plenaria non est necessaria ad cognoscēdū de qualitate. c.40.n.12.
.. nec in quæstionibus emergentibus ad causam principalem, nec vbi actus plenum non affert parti preiudicium. cap. 40.num.13. & 14.
Causa impulsiua si deficiat, non per hoc deficit actus.cap. 54.nu.6.
.. ad cautelam ordinata, non deficit principalis prouidentia. cap.54.nu.7.
.. præiudicialis est prius terminanda. cap.74.nu.1.
Causæ principalis naturam assumit incidens,seu emergens.ibid.nu.2.

Cautio

Cautio in terminis textus in l.si post perfectam C. de euictionibus sufficit si præstetur cum simplici omnium bonorum hypotheca,& author diues excusatur ab illius præstatione.cap.45. num.6.
.. de dote restituenda, vel vanda extinguitur contractis primis nuptijs. c. 50.num.11.

Cedens

Cedens videtur prius acquirere, seu adire iuxta vulgatam regulam, quæ declaratur.c.6.num.12.

Census

Cēsualis cōtractus pactū de restituēdo sortē est debitori fauorabile. c. 31.num.25.
Censuali ex obligatione ius proficiscens dicitur reale.c.44.nu.2.
Census cōsideratur formaliter, & materialiter,& qui sit vterque exponitur.c.44. num.15.16.& 17.
.. formalis præscribitur velut cætera iura.c.44.nu.18.
Census venditio in dubio intelligitur de formali.c.44.nu.19.
In census constitutione requiritur obligatio specialis certi corporis seu rei. c. 15. num.18.
Census constitui nequit in vēditoris personam cum omnium bonorum obligatione,& si constituatur super fundi parte eligenda nō substinetur donec nō fuerit facta electio.c.55.nu.19.& 20.
Vide in verb.alienatio cir.med.contractus, excessus, præscriptio.

Circuitus

Circuitus semper est euitandus.c.4.nu.17.

Citatio

Citatio semper requiritur eorū qui ex aliquo actu lædi possunt.c.1.nu.33.
.. non requiritur in terminis legis qui potest de reg.iuris.c.1.nu.34.
.. viri notificata vxori non obligat si forte ipsa eum odio habeat.c.41.nu.3.
.. facta in domo vxoris regulariter valet in Regno.c.41.nu.4.
.. viri facta in domo vxoris est valida,

Barones cognoscuntur per Mag. Cur. Vic. sed non priuatiuè quòad alios Iudices ordinarios locorum.cap.69.nu.25.
Baro potest suis vasallis inhibere, ne transferant habitationem ad locum non subditum.cap.83.nu.6.
Barones in dubio præsumuntur indebitè extorquere seruitia personalia à vasallis. cap.83.nu.17.
.. non possunt cogere vasallos ad seruitia personalia etiã cum salario. ibid.n.19.
.. in Regno habent iurisdictionẽ priuatiuam, & vasalli prohibentur adire Regia Tribunalia omissis iudicibus ab ipsis constitutis.cap.86.nu.15.
Vide in verbo clausula circ.fin.Commissarius, contumacia in fin. Officialis.

Bellum

Bellum inductum est vt absq; iniuria in pace viuatur.cap.2.nu.24.
Egregiũ T.Liuij Oraculũ in materia pacis, seu status, & belli commemoratur. ibid.

Beneficium

Beneficium legis 2. ff. & C. quod cum eo quid operetur. cap.39. nu.1.
Benefic.leg.2.ff. & C. quod cum eo gaudet filius fam. etiam si renunciauerit. cap. 39.nu.5.
Benef.l.2.ff.& C.quod cum eo non sufficit specialis, sed specialissima requiritur renunciatio.cap.39.nu.10.

Birroarij

Birroarij sunt viles personæ, & communiter infames reputantur, & ad testificandum regulariter nõ admittuntur. c. 66. nu.12.& 13.

Blasphemia

Blasphemiæ crimen de omni iure acerrimè punitur.c.97.nu.1.
Blasphemanti solito, & consueto blasphemare infliguntur penę impositæ aduersus blasphemantem.cap.97.nu.9.
Blasphemia est crimen nefarium, & execrabile.cap.98.nu.4.
Inquisito de blasphemia an competat defensio.cap.98.nu.5.
Vide in verbo repulsa.

Bona

Bona Ecclesiastica immobilia nequeũt vltra triennium locari, nec in emphiteusim concedi.cap.21.nu.1.
Bona pro sorte obligata, sunt etiam obnoxia pro vsuris.cap.61.nu.12.

Bona fides

Bona fides inducitur ex credulitate, quæ præstatur iudicis assertioni. cap. 54. num.17.

C

Canon

Canon apud Romanos quid indicabat cap.2.nu.13.

Capitatio

Capitatio quid.c.70.nu.18.

Capitulum

Vide in verbo alienatio, Prælatus

Captus

Captus in fraganti dicitur conuictus, & statim punitur absque alia sententia. c. 98.nu.8.

Carcer

Carceris perpetui pœna successit in locum veteris damnationis in metallum, & morti aquiparatur, & imponitur per ius canon. vbi de iure ciuili mortis pæna naturalis venit irroganda. cap. 52. nu.10.11.& 12.
Carceratum offendens Regiam lædit Maiestatem.c.66.nu.4.

Castrum

Castro vendito non intelliguntur venditi vasalli qui speciali iure subsunt vendẽti cap.99.nu.27.
Castro vendito transit tantummodo iurisdictio territorio cohærens: non autem vendentis persona neque id quod venditor habet ex priuilegio.cap.99.nu.29. & 30.
Casalia Ciuitati subiacentia territorium non habent.c.100.nu.5.
Castro, seu casale vendito intelligitur etiã vẽditum territorium illi cohærens.ibid. num. 9.

Castrum

Castrum recognoscens in feudum an censeatur etiam recognoscere territorium. c. 100. num. 10.
Castro concesso cum iurisdictione censetur etiam concessum territorium. cap. 100. num. 11.
Castra hodie ex generali consuetudine habent territorium. cap. 100. nu. 14.
Concesso castro territorium non habente iurisdictio terminatur muris, & habitationibus ipsius. cap. 100. nu. 16.
Castrum à Ciuitate distinctum habetur vt locus existens extra territorium. c. 100. num. 18.

Causa

Causarũ collectio vel saltim maioris partis plurimum operatur præsertim in fauorabilibus. cap. 1. nu. 33.
In causato non potest esse plus iuris quam in influente potentiam causæ. cap. 11. num. 1.
Causæ principalis naturam sapiunt incidẽtia, seu emergentia cap. 15. nu. 2.
Causæ principalis naturam quo casu non innouant incidentia. cap. 15. nu. 11.
Causa pia vtilis, & fauorabilis semper iudicatur executio voluntatis defuncti. cap. 16. nu. 16.
.. *finalis in qualibet cõcessione plurimũ valet. cap. 23. nu. 1.*
.. *cuiuscunque sit naturæ si semel ceptasit iudicari per omnes Iudices debet per eosdem terminari. cap. 25. nu. 13.*
Causæ cognitio plenaria non est necessaria ad cognoscẽdũ de qualitate. c. 40. n. 12.
.. *nec in quæstionibus emergentibus ad causam principalem, nec vbi actus plenum non affert parti preiudicium. cap. 40. num. 13. & 14.*
Causa impulsiua si deficiat, non per hoc deficit actus. cap. 54. nu. 6.
.. *ad cautelam ordinata, non deficit principalis prouidentia. cap. 54. nu. 7.*
.. *præiudicialis est prius terminanda. cap. 74. nu. 1.*
Causæ principalis naturam assumit incidens, seu emergens. ibid. nu. 2.

Cautio

Cautio in terminis textus in l. si post perfectam C. de euictionibus sufficit si præstetur cum simplici omnium bonorum hypotheca, & author diues excusatur ab illius præstatione. cap. 45. num. 6.
.. *de dote restituenda, vel vanda extinguitur contractis primis nuptijs. c. 50. num. 11.*

Cedens

Cedens videtur prius acquirere, seu adire iuxta vulgatam regulam, quæ declaratur. c. 6. num. 12.

Census

Cẽsualis cõtractus pactũ de restituẽdo sortẽ est debitori fauorabile. c. 31. num. 25.
Censuali ex obligatione ius proficiscens dicitur reale. c. 44. nu. 2.
Census cõsideratur formaliter, & materialiter, & qui sit vterque exponitur. c. 44. num. 15. 16. & 17.
.. *formalis præscribitur velut cætera iura. c. 44. nu. 18.*
Census venditio in dubio intelligitur de formali. c. 44. nu. 19.
In census constitutione requiritur obligatio specialis certi corporis seu rei. c. 15. num. 18.
Census constitui nequit in vẽditoris personam cum omnium bonorum obligatione, & si constituatur super fundi parte eligenda nõ sustinetur donec nõ fuerit facta electio. c. 55. nu. 19. & 20.
Vide in verb. alienatio cir. med. contractus, excessus, præscriptio.

Circuitus

Circuitus semper est euitandus. c. 4. nu. 17.

Citatio

Citatio semper requiritur eorũ qui ex aliquo actu ledi possunt. c. 1. nu. 33.
.. *non requiritur interminis legis qui potest de reg. iuris. c. 1. nu. 34.*
.. *viri notificata vxori non obligat si forte ipsa eum odio habeat. c. 41. nu. 3.*
.. *facta in domo vxoris regulariter valet in Regno. c. 41. nu. 4.*
.. *viri facta in domo vxoris est valida,*

Barones cognoscuntur per Mag. Cur. Vic. sed non priuatiuè quoàd alios Iudices ordinarios locorum.cap.69.nu.25.
Baro potest suis vasallis inhibere, ne transferant habitationem ad locum non subditum.cap.83.nu.6.
Barones in dubio præsumuntur indebitè extorquere seruitia personalia à vasallis. cap.83.nu.17.
.. non possunt cogere vasallos ad seruitia personalia etiā cum salario. ibid.n.19.
.. in Regno habent iurisdictionē priuatiuam, & vasalli prohibentur adire Regia Tribunalia omissis iudicibus ab ipsis constitutis.cap.86.nu.15.
Vide in verbo clausula circ.fin.Commissarius,contumacia in fin. Officialis.

Bellum

Bellum inductum est vt absq; iniuria in pace viuatur.cap.2.nu.24.
Egregiū T.Liuij Oraculū in materia pacis, seu status,& belli commemoratur. ibid.

Beneficium

Beneficium legis 2.ff. & C. quod cum eo quid operetur. cap.39.nu.1.
Benefic.leg.2.ff. & C. quod cum eo gaudet filius fam. etiam si renunciaueris. cap. 39.nu.5.
Benef.l.2.ff.& C.quod cum eo non sufficit specialis,sed speciallissima requiritur renunciatio.cap.39.nu.10.

Birroarij

Birroarij sunt viles personæ, & communiter infames reputantur,& ad testificandum regulariter nō admittuntur. c. 66. nu.12.& 13.

Blasphemia

Blasphemiæ crimen de omni iure acerrimè punitur.c.97.nu.1.
Blasphemanti folito,& consueto blasphemare infliguntur penę impositæ aduersus blasphemantem.cap.97.nu.9.
Blasphemia est crimen nefarium,& execrabile.cap.98.nu.4.
Inquisito de blasphemia an competat defensio.cap.98.nu.5.
Vide in verbo repulsa.

Bona

Bona Ecclesiastica immobilia nequeūt vltra triennium locari, nec in emphiteusim concedi.cap.21.nu.1.
Bona pro forte obligata,sunt etiam obnoxia pro vsuris.cap.61.nu.12.

Bona fides

Bona fides inducitur ex credulitate, quæ præstatur iudicis assertioni. cap.54. num.17.

C

Canon

Canon apud Romanos quid indicabat cap.2.nu.13.

Capitatio

Capitatio quid.c.70.nu.18.

Capitulum

Vide in verbo alienatio, Prælatus

Captus

Captus in fraganti dicitur conuictus, & statim punitur absque alia sententia. c. 98.nu.8.

Carcer

Carceris perpetui pœna successit in locum veteris damnationis in metallum, & mortis æquiparatur, & imponitur per ius canon. vbi de iure ciuili mortis pæna naturalis venit irroganda. cap. 52. nu.10.11.& 12.
Carceratum offendens Regiam lædit Maiestatem.c.66.nu.4.

Castrum

Castro vendito non intelliguntur venditi vasalli qui speciali iure subsunt venditi cap.99.nu.27.
Castro vendito transit tantummodo iurisdictio territorio cohærens: non autem vendentis persona neque id quod venditor habet ex priuilegio.cap.99.nu.29. & 30.
Casalia Ciuitati subiacentia territorium non habent.c.100.nu.5.
Castro,seù casale vendito intelligitur etiā vēditum territorium illi cohærens.ibid. num. 9.

Castrum

Castrum recognoscens in feudum an censeatur etiam recognoscere territorium.c. 100. num.10.

Castro concesso cum iurisdictione censetur etiam concessum territorium.cap.100. num.11.

Castra hodie ex generali consuetudine habent territorium.cap.100.nu.14.

Concesso castro territorium non habente iurisdictio terminatur muris,& habitationibus ipsius.cap.100.nu.16.

Castrum à Ciuitate distinctum habetur vt locus existens extra territorium.c.100. num.18.

Causa

Causarũ collectio vel saltim maioris partis plurimum operatur præsertim in fauorabilibus.cap.1.nu.33.

In causato non potest esse plus iuris quam in influente potentiam causæ. cap. 11. num.1.

Causæ principalis naturam sapiunt incidẽtia,seu emergentia cap.15.nu.2.

Causæ principalis naturam quo casu non innouant incidentia.cap.15.nu.11.

Causa pia vtilis, & fauorabilis semper iudicatur executio voluntatis defuncti. cap.16.nu.16.

.. finalis in qualibet cõcessione plurimũ valet.cap.23.nu.1.

.. cuiuscunque sit naturæ si semel ceptasit iudicari per omnes Iudices debet per eosdem terminari.cap.25.nu.13.

Causæ cognitio plenaria non est necessaria ad cognoscẽdũ de qualitate. c.40.n.12.

.. nec in quæstionibus emergentibus ad causam principalem, nec vbi actus plenum non affert parti prçiudicium. cap. 40.num.13. & 14.

Causa impulsiua si deficiat, non per hoc deficit actus.cap. 54.nu.6.

.. ad cautelam ordinata, non deficit principalis prouidentia. cap.54.nu.7.

.. præiudicialis est prius terminanda. cap.74.nu.1.

Causæ principalis naturam assumit incidens,seu emergens.ibid.nu.2.

Cautio

Cautio in terminis textus in l.si post perfectam C. de euictionibus sufficit si præstetur cum simplici omnium bonorum hypotheca,& author diues excusatur ab illius præstatione.cap.45. num.6.

.. de dote restituenda, vel vanda extinguitur contractis primis nuptijs. c. 50.num.11.

Cedens

Cedens videtur prius acquirere, seu adire iuxta vulgatam regulam, quæ declaratur.c.6.num.12.

Census

Cẽsualis cõtractus pactũ de restituẽdo sortẽ est debitori fauorabile. c. 31.num.25.

Censuali ex obligatione ius proficiscens dicitur reale.c.44.nu.2.

Census cõsideratur formaliter, & materialiter,& qui sit vterque exponitur.c.44. num.15.16.& 17.

.. formalis præscribitur velut cætera iura.c.44.nu.18.

Census venditio in dubio intelligitur de formali.c.44.nu.19.

In census constitutione requiritur obligatio specialis certi corporis seu rei. c. 15. num.18.

Census constitui nequit in vẽditoris personam cum omnium bonorum obligatione,& si constituatur super fundi parte eligenda nõ substinetur donec nõ fuerit facta electio.c.55.nu.19.& 20.

Vide in verb.alienatio cir.med.contractus, excessus, præscriptio.

Circuitus

Circuitus semper est euitandus.c.4. nu. 17.

Citatio

Citatio semper requiritur eorũ qui ex aliquo actu lædi possunt.c.1.nu.33.

.. non requiritur in terminis legis qui potest de reg.iuris.c.1.nu.34.

.. viri notificata vxori non obligat si forte ipsa eum odio habeat.c.41.nu.3.

.. facta in domo vxoris regulariter valet in Regno.c.41.nu.4.

.. viri facta in domo vxoris est valida,

da, & de ratione. cap. 41. num. 8.

.. *viri facta in domo uxoris, ut valeat tria requiruntur. c. 41. nu. 10.*

.. *ad foriudicandum est maximi praeiudicij, & in ea admittitur quilibet ad excusandum reum. c. 48. nu. 14.*

Excusator aduersus citationem ad foriudicãdum potest allegare omne id quod est seorsum à crimine. c. 48. nu. 15.

Citatus tenetur comparere ubi de iure, vel de facto dubitatur an sit de iurisdictione citantis. c. 49. nu. 14.

Citatio debet continere causã inquisitionis cum omnibus suis qualitatibus. c. 54. num. 16.

Citatio in antiquis emissa praesumitur cap. 88. num. 9.

Ciuitas

Ciuitas potest statuere, nè ciues vadant extra territorium, & contra facientes punire. cap. 83 num. 3.

Ciues Neapolitani, siue agant, siue conueniantur non possunt trahi extra Tribunalia Neap. residentia. cap. 99. nu. 1.

.. *non possunt priuilegio fori renunciare. ibid. num. 2.*

Ciuitate ad aratrum damnata non censentur damnata casalia. cap. 99. nu. 9.

Clausula

Clausula ad consilium sapientis duo operatur in contractibus de quibus. c. 5. n 17.

.. *et si in contractu non reperiatur adiecta nihilominus de consuetudine habetur pro apposita. c. 5. nu. vlt. in fin.*

Clausula Codicillaris vis, atq; virtus. cap. 12. num. 1.

.. *non prodest his qui haereditatem petierunt ex testamento. c. 12. num. 2.*

Clausula omni meliori modo non producitur ad contraria. c. 12. nu. 6.

.. *codicillaris illã operatur effectũ, ut scripti haeredes habere possint haereditatem à manibus veniẽtiũ ab intestato. c. 12. n. 7.*

.. *prorsus nullas, & irritas, quid denotet. cap. 21. num. 2.*

.. *apposita in Motu proprio Vrbani Octaui Summi Põtificis prorsus nullas, & irritas, non constituit contractum nullum ipso iure. c. 21. nu. 22.*

.. *decreti irritantis tunc nullitatem operatur quando is ad cuius utilitatẽ adiecta est id declaret non alias. c. 21. n. 23.*

.. *ut coniunctim procedant quid in delegationis rescripto operetur. c. 25. n. 12*

.. *ex nunc pro tunc, est retrotractiua, & facit rem transire cum dominio, & possessione. c. 29. num. 29.*

.. *haec eadem resoluit vniuersum actum ita ut redire dicatur ad primęua principia. cap. 29. nu. 30.*

.. *rato manente pacto quid operetur. cap. 31. nu. 21.*

.. *sola facti veritate inspecta intelligitur de veritate legibus probata. cap. 34. num. 5.*

.. *petens ius, & iustitiae admĩnistrationem quid importet. cap. 34. nu. 12.*

.. *facit ut possessorium intentãs, obtineat etiam in petitorio. cap. 34. nu. 13.*

.. *saluas sententiam non conformem libello. cap. 34. nu. 14.*

.. *constituti apposita in cõtractibus quid importet. cap. 35. nu. 1.*

.. *constituti, & precarij semper censetur apposita in contractibus secundum morem huius Regni. cap. 35. nu. 2.*

Clausulae consuetae fiunt ob consuetudinem de natura contractus. cap. 35. nu. 5.

Clausula constituti, & precarij est de natura contractus, & de ratione. cap. 35. num. 7.

.. *constituti transfert dominium in donatarium à die contractus. c 56. nu. 2.*

.. *constituti, & precarij, ciuilem, & naturalem conseruat possessionem. cap. 88. num. 12.*

Clausulae generales non supplent defectum potestatis iurandi in animã constituentis. cap. 73. num. 6.

Clausula, prout plenius, & meliùs tenuerũt praedecessores tui, nõ derogat priuilegio l. vnic. C. quando Imperator inter pupill. nisi de eo fiat expressa mentio. cap. 86. num. 19.

Clau-

.. abdicatiua quid importet.c.99.n.23.
.. vt Baro cognoscat etiam de quibus sola M C.cognoscit.cap.99.nu.25.& 34.
.. vt Baro cognoscat etiam de delictis extra territorium patratis quid importet. remissiuè.cap.99.nu.31.

Clericus

Clerici nō sunt ab impositionibus pro refectione pontium viarum, & murorum exempti.c.2.num.6.
Clericus ad secularem iurisdictionē exercendam assumi prohibetur.c.13.nu.29.
.. exercens iurisdictionem tenetur ad tituli exhibitionem,& de ratione.cap.13. num.30.
.. assassinus potest à seculari Iudice puniri absque degradatione;probata tamen legitimè assassinij qualitate,qua in omni actu in primis est probāda. c. 40, num.1.2.& 3.
.. citatus à Iudice laico in crimine assassinij tenetur comparere.c.40. n.10.
.. citatus per secularem,non tenetur comparere.c.49.nu.8.
Clericatus bullas impedire sententiam foriudicationis in Regno, vnde processerit, sed illam non impediunt in Comitatu Cataloniæ.cap.49.nu.42.& 43.
Clericus effectus lite pendente, gaudet priuilegio fori instantia perēpta.c.81.n.11.

Collater.Consilium

Collaterale Consilium impunitatem promittere consueuit crimen reuelanti. cap. 33.num.1.
.. debet fidem Regiam incolumen, & illæsam seruare.c.53.num.1.

Collecta

Collecta antiquitùs per patrum fam. capita imponebantur.c.2.ante nu.2.
Collecta hodie sapit tributi naturam,& de ratione.cap.2.nu.2.
.. imposita pro Barigellorum salario in cuius locum fuit subrogata. cap.2. numer.7.
.. pro cataphractorū militū hospitio in cuius fit locum subrogata.c.2.nu.9.
.. pro stipendijs militū æquiparatur tributis.cap.2.num.10.
Collecta, non differt ab indicto secundum Doctores hic relatos.cap.2.nu.18.
Collecta ad certā causam imposita in aliā erogari non debent.cap.2. num.fin.
Collecta est onus mixtum.capit.96. nu.29.

Collegium

Vide infra in verbo consensus,electio in fine,minor pars, Prælatus

Collusio

Collusio inter litigantes arguitur ex consāguinitate.c.62.nu.9.
.. item ex taciturnitate longi temporis num.10.
.. arguitur pariter ex omissa appellatione. ibid.num.12.

Commissarius

Commissarijs destinatis per Regni Tribunalia quomodo sint soluendæ dietæ, qua nedum soluuntur prouictu, & alimētis, sed etiam pro labore.c.70.nu.5.& 11.
.. Campaniæ, & Præsidibus Prouinciarum concessa potestas procedendi ad modum belli an sit priuatiuè quòad Barones, & Ordinarios. cap.17. n.26.
Vide in verbo labor

Communio

Communio discordias parit etiam inter cōiunctos.cap.57.nu.1.
Commune iam non est quod est diuisum c.57.num.28.

Compromissum

Compromissum si nullum est quòad certa capita, neque subsistet quòad reliqua. cap.15.nu.12.

Concessio

Concessione sub generali alicui facta ea tantum veniūt, quæ sunt de rei natura. c.99.nmu.28.

Conditio

Cōditionale ius, vel futurum nequit in iudicium deduci.cap.1.num.14.
Conditio si sine filijs purificatur post pubertatem.c.9.num.6.
.. dicitur primo actu adimpleta, quāuis non perduret, nec aliquem sortiatur effectum.c.50.nu.13.

Conditiones copulatiuè conscriptæ requirũt concursum omnium copulatorum. cap. 86.num.8.
Cõditio importatur, seù inducitur per verba prolata per modum ablatiui absoluti.cap.86.num.9.
.. *debet in totum adimpleri, & inducit formam.ibid.num.10.& 11.*
Conditione pendente, non dicitur dominiũ irreuocabiliter quæsitum. cap. 93. numer.8.

Conductor

Cõductor nõ est molestãdus in fructuũ perceptione ex bonis obligatis. c. 24. numer.6.
.. *vno tantum casu potest de dominio excipere.cap.90.nu.7.*
Cõducẽs ab alio rem à se possessam sibi parat præiudicium.cap.89.nu.6.

Confessio

Confessio facta coram Iudice incompetente præiudicat in causa ciuili inter easdẽ partes.cap.19.num.20.
.. *mulieris asserẽtis pecuniam fuisse versam in ipsius vtilitatem nihil operatur, nisi aliunde constet.cap.15.num.13.*
.. *debiti facta in testamento debitum nõ probat.cap.85.nu.1.*
.. *receptæ dotis à marito facta non probat, nisi aliunde constet.ibid.num.2.*
.. *debiti in testamẽto facta substinetur in vim legati, si processũ fuit dispositiuè. ibid.nu.3.sed contra num.7.*
Confitendo testator videtur disponere.ibid. num.5.
Confessio est quasi contractus.ibid.nu.8.
.. *facta in testamento quando valeat in vim contractus.ibid.num.11.*
.. *simplex facta in testamento pro exoneratione consciẽtiæ, habetur ac si facta fuisset parte præsente, & acceptante. ibid.nu.12.sed contra nu.13.*
Confitens debere consequi à Titio centum, non præiudicat sibi quòad alia credita. c.87.num.6.

Consanguinitas

Vide in verbo collusio, communio.

Consensus

Consensus superioris in aliquo actu requisitus habetur pro præstito, si absque legitima causa dissentiat. cap.6. nu.17.
.. *tacitus non dicitur, qui deducitur, ex actibus positiuis.c.7.nu.15.*
.. *patris per Reg. Pragmaticam primam ad Maced. non potest ab eodem ad proprium suum beneficium præstari. c. 39. num.28.*
.. *& authoritas inter se quàm maximè distinguuntur.c.39.nu.31.*
.. *respicit dumtaxat cohærentia personæ idcirco potest ad proprium adhiberi beneficium.c.39.num.32.*
.. *collegij rectè adhibetur ad restituendã hæreditatem acquisitam ei, qui præest Collegio.ibid.nu.34.*
.. *in terminis pragmaticæ 1. ad Maced. non exposcitur ad integrandam filij personam.c.39.num.36.*
.. *illius cuius principaliter, vel secundariò interest non dicitur requiri ad integrationem, seù sollemnitatem actus.cap. 39. num.37.*
.. *errore excluditur cap.57.nu.9.*
.. *requisitus ad alicuius actus integrationem in ipso actu specificè, & expressè est præstandus.c.78.num.9.*

Conseruatio

Ratio conseruationis bonorum in familia, non egreditur personas nominatim expressas.c.72.num.14.

Constitutio

Cõstitutiones Regni sunt strictissimi iuris; ideoque in pœnis in eis impositis non fit extensio.cap.18.num.2.
Constitutio loquens de scrutinio intelligitur de primo.c.50.nu.12.

Constitutum

Constitutum nihil operatur absente constitutario.c.35.nu.26.
Vide in verbo clausula, creditor.

Consuetudo

Consuetudo est optima legum interpres. c. 17.num.25.
Vide in verbo Prælatus.

Con-

Consuetudines Ciuit. Neap. absque distinctione admittunt fratres vtrinque coniunctos, & consanguineos simul ad exclusionem sororum.c. 32.n. 35.

Consuetudo est altera natura.c.35. nu.19.

.. *delinquendi ex bino inducitur actu c.97. nu. 10.*

Consueto,& solito tantum tribuitur, vt ex inde actus voluntarius efficiatur necessarius.c.6.nu.15.

Contractus.

Contractu quolibet ius commune antiquius.c.1.nu.26.

.. *nouus non exigitur, vbi praecessit promissio contrahendi. c.4.nu.14.*

.. *expostulans alicuius praesentiam si celebretur in loco domicilij, vbi degit ille, cuius praesentia requiritur, praesumitur factus coram eo.c.6.nu.fin.*

.. *nullitatis vitio laborās potest per Papam ratificari, vel confirmari. cap. 21.num.3.*

.. *postquam fuit declaratus vergere in euidentem Ecclesiae vtilitatem, nullam amplius exposcit sollemnitatem. c.21. num.4.*

.. *gestus cum Ecclesia potest reuocari ante assensus impetrationem, prout contractus alienationis feudi.c.21.n.14.*

.. *dicitur perfectus statim,ac partes conueniunt,quamuis executio differatur ad tempus conditionis implendae. cap.21. num.16.*

.. *censualis nullitas etiam si opponatur per viam exceptionis adhuc non impedit census solutionem. cap.22.numer. 10.*

.. *primaeui totalem recessum non operatur quantitatis limitatio. cap. 29. num.31.*

.. *inaequalitas cessat ex partium voluntate.c.31.num. 4.*

.. *resciſſioni obtentae à creditore tacitè videtur renunciatum per tertiarum receptionem.ibid. num.16.*

.. *naturalia quae sint. cap. 35. numero 13.*

In contractibus quatuor praecipuè attenduntur, vt potè substantialia, sollemnia, naturalia, & accidentalia.cap.35. num.15.

.. *naturalia sunt in duplici differentia.c. 35.num.16.*

.. *naturalia substantialia quae sint.cap. 35.num.17.*

.. *eiusdem naturalia simplicia quae.c.35. num.18.*

In contractibus videtur expressum quod verisimiliter contrahentes voluisse creduntur.c.35.nu.22.

Contractui censentur pacta incontinenti apposita inesse, etiam si fiant diuerso loco.35.nu.23.& 24.

Contractus iudicatur pariformiter tàm de principali,quàm de accessorio. cap. 35. num. 25.

.. *substantialia nequeunt ab illo separari etiam partibus consentientibus. c. 37.nu.13.*

.. *substantiale,vel naturale non est aliquid afferendum absque lege. cap. 38. num.2.*

.. *subsistere nequit vbi deficit ob causam finalem.c.46.nu.2.*

.. *censetur inductus inter Principem, & reum quoties indulgentia promittitur, si aliū bannitum caperit. cap.53. num.6.*

.. *omnes à Principe celebrati dicuntur bonae fidei.c.53.nu.8.*

In contrahere probibito semper color praesumitur quaesitus.c.55.nu.5.

.. *vnicus non potest pro parte valere,& pro parte non, & contra Vellei.factus est ipso iure nullus.c.55.nu.7.& 8.*

In contractibus bonae fidei aequalitas est seruanda.c.57.nu.3.

.. *resciſſio intentari potest ex capite falsae assertionis.c.72.nu.1.*

Secus vbi fundus est capax vtriusque obligationis.c.72.nu.2.

.. *emptionis specierum vulgò nuncupatus alla voce iure communi, & municipali permissus.c.75.nu.4.*

.. ad alium correſpectiuus quando dicatur. c.91.nu. 13.
Vide in verbo clauſula, locatio.

Contradictor

Contradictor legitimus efficitur quis ex ſola citatione.c.10.nu.10.

Contumacia, & contumax.

Contumacia tribuit iuriſdictionem,& de ratione.c.48.nu.5.
Contumax amittit omnes exceptiones dilatorias.c.48.nu.6.
Contumaci denegatur audientia in quacũque cauſa inter eaſdem partes. cap. 48. num.9.
Contumacia eſt delictum.c.63.nu.3.
.. excludit fori declinatoriam.c.14. n.8.
Contumax aquè dicitur non comparens, ac nulliter comparens.c.73.nu.7.
.. non opponit declinatoriam fori etiam ſi contumaciam purgauerit. cap. 81. num. 13.
vaſalli contumacia in nihilo Baroni praiudicat.c. 81.num.14.
.. dictio, etiam,quid importet. cap. 81. num.15.
Vide in verbo foriudicatio,lis.

Correlatiuum

Correlatiuorum natura eſt, vt diſpoſitum in vno cẽſeatur diſpoſitum in alio.c.18. num.6.
Correlatiuorum cognito vno, cognoſcitur & aliud.c.18.num. 10.
Vide in verbo diſpoſitio.

Creditor

Creditor,qui pecuniam mutuauit ad rei refectionem, vel emptionẽ antefertur cateris omnibus etiam pro vſuris. c.26. num.1.& 2.
.. qui ad rem reficiendam mutuauit quo probationis onere ſit adſtrictus, vt praferatur. c.26.nu.5.
.. anterior hypothecarius doti praefertur. c.26. nu.7.
.. an poſſit executiuè agere ex primaeuis iuribus.c.27. nu.36.
.. poteſt de intereſſe, ſeù vſuris paciſci pendente dilatione.c.31.nu.6.
.. anterior inſtrumentarius in cuius inſtrumento non apparet clauſula conſtituti non praefertur poſteriori eum ipſa. c.35.num.14.
.. praeſumitur velle debitorem ſuum quantum fieri poteſt ſtrictiſſimè obligatum.c.35.num.21.
Creditor niſi expreſsè mutuauerit ad rem reficiendam,carebit tacita hypotheca. cap.37.num.18.
.. mutuans ad rem emendam quando gaudeat hypotheca ſuper re ipſa. cap.37. num.19.
Creditoris intereſt plures habere obligatos c.39.num.39.
.. non tenetur ad pignoris reſtitutionem niſi ſoluta ſibi ſorte cum vſuris. c. 43.num.9.
.. incumbit onus probandi pecuniam mutuo datam mulieri fuiſſe verſam in illius vtilitatem.c.55.nu.14.
.. poteſt declarare in quam cauſam vult pecuniam recipere, ſi debitor in actu ſolutionis non declarauerit. c. 77. num.2.
Creditoris electio in quam cauſam vult ſolutionem recipere, fieri debet praeſente debitore.c.77.num.4.
Creditor in eligendo cauſam ſolutionis tenetur vti arbitrio boni viri. ibidem nu.5.
.. tenetur ſolutionem recipere per depoſitum liberum, & non vinculatum cap.82.num.3.
.. debitum non petens in vita teſtatoris praeſumitur fraudulenter petere ab illius hęredibus. cap.87. nu.12.
Vide in verbo periurium.

Crimen.

Criminis natura cognoſcitur ex patientis, non autem agentis perſona.c.67.nu.10.
Vide in verbo Collaterale Cõcilium,foriudicatio.

Curialis.

Curialis relinquens Curiam ad eam reuocatur.cap.83.num.11.

Debitum

D

Debitum,& debitor

Debitum ex vna causa in alteram conuerti non est absurdum.c.31.nu.24.
Debitor instrumentarius, non ideo præsumitur cum hypotheca obligatus.cap.61. num.20.
Debitoris confessio in materia vsurarum non probat requisita ad illarum exactionem.c.75.nu.18.

Decisio

Decisio Rotæ Romanæ apud Ludouisium commendatur.c.3.nu.7.
.. eiusdem apud Farinacium laudatur.c. 7.nu.16.
.. eiusdem commemoratur.c.31.nu.15.
.. eiusdē cum commēdatione admittitur. cap.39.num.13.
.. eiusdem recensetur.c.50.nu.21.
.. eiusdem in nouissimis par.1. decis.47 refertur.c.51.nu.15.
.. notab.eiusdē recensetur. cap.56.n. 12.
Decis.notab. Regij Collat. Consilij relata per Dom.Regentē Tapia adducitur.cap. 52.num.27.
.. eiusdem memoratur.cap.74. nu.4.
Decisio Sac.Cons.Neap.vti notabilis,& in terminis.cap.4.nu.16.
.. notabilis eiusdē recensetur.c.19.nu.30.
.. nouissima eiusdē recēsetur. c.30.n.23.
.. eiusdē relatę per Amam Sen. & Gizzarel.extolluntur.cap.34.nu.15.
.. eiusdem in proposito commendantur. c.35.nu.8.
.. eiusdem adducitur.cap.39.nu.40.
.. notabilis eiusdem recensetur. cap. 53. nu.13.
Decis.M.C.V.in Collat.Cons.refertur.cap. 63.num.9.
Decis.Sac.Cons.in mater.peremptionis instantiæ relata per D.Reg.Rouit. ad rub. de instantia causarum non restit.nu.13. cum sequent.commendatur.c.81.nu.12.
Decisiones Senat. Barcinon.commendantur.cap.29.nu.10.
Decis.notab.Capell. Tolos.378. affertur. cap.49.num.15.
Decis.Senat.Catal.penes Peguer.17. videtur dura.cap.64.nu.19.
Decis.Senat.Dolani commendatur.cap.39. num.43.
Decis.Sen. Lusit. penes Gam. dec. 129. & 281.commendantur.cap. 64.nu.11.
Decis.notab.Pratorij Messanens. refertur. cap.95.num.11.
Decis.Senat.Panormit.relata per D. Ioan. Francisc. del Castillo 49.in dubium reuocatur.cap.70.nu.20.
Decisio notab.apud Andream Robertum lib.4. rerum iudicatarum. c.16. Senat. Paris.recensetur.c.52.num.7.
Decis.Senat.Pedemont. quod lęsio vltra dimidiā rescindat diuisionem per electionē factam commendatur.c.57.nu.29.
Senat. Sabaudiensis quid censuerit circa remissionem delinquentis de vna Prouincia ad aliam recensetur. cap. 95. num.13.
Decisiones S.C.Neapolit. ius faciunt in eodem Regno.c.86.nu.1.
Decisum non dicitur,quod non fuit discussum.cap.86.num. 17.

Decretum

Decretum Iudicis delegati super propria competentia, vel incompetentia dicitur diffinisiuum.c.15.nu.20.
Vide supra in verbo acta.

Delegatio in genere sumpta

Delegatio,de qua in l.1.C. de indictio.lib. 10.quid significet.c.2.nu.15.
.. facta Mag. Cur. V. potest per tot Iudices exerceri, per quot illud repræsentatur Tribunal.cap.25.nu18.
.. sub nomine dignitatis facta in quo differat à concessa alicui proprio expresso illius nomine.c.25.nu.21.
Delegationis potestate omnis defensio coarctatur, & appellatio tollitur, & est stricti iuris.c.67.nu.1. & 2.
.. nullam admittit interpretationem extensiuam, aut subauditum intellectum. cap.67.nu.3.
Delegatio similis est solutioni, & duplicem extinguit obligationem, idest delegātis

&

& delegati.cap.91.num.11. & 12.

Delictum, & delinquens

Delicti qualitas non variatur ex mensura pœnę,sed ipsius natura.cap.17.nu.19.

Delinquens sub guidatico punitur pro delictis etiam antea perpetratis. c.40. n.16.

Delictum quoduis non sufficit ad priuandum reum securitate;sed debet esse verè punibile.c.40.nu.17.

Delictorum grauitas crescit ex loci circũstantia.c.66.nu.1.

Delinquens in Palatio Principis,siue Pratorio Magistratus arbitrariè punitur. cap.66.num.6.

Delinquens ex ira, & animi motu mitiori coercetur pœna.c.66.nu.16.

Delictum excusatur ex causa etiam iniusta.c.66. num.20.

.. factum in Palatio Principis,non præsumitur præcogitatum non præcedentibus inimicitijs,& alijs similibus. cap. 66.num.27.

Delinquens in rixa in Ecclesia, adhuc ecclesiastica gaudet immunitate. cap.66. num. 30.

Delicti author acriùs punitur.c.66.nu.33.

.. initium quòad locum semper debet attendi cap.67.num.5.

.. initium est attendendum, quoties magis prodest defensioni delinquentis, quàm finis.cap.67.nu.7.

Delictum patratum in personam existentis in Ecclesia ab eo, qui erat extra illam, non priuat delinquentem Ecclesiastica immunitate.c.67.nu.8.

Delicti qualitas vbi crescis ratione loci,tũc nõ initium,sed delicti consummatio attenditur.c.67.nu.12.

Delictum initiatum in loco profano,consumatum in sacro,& loci circumstantia redditur atrocius.c.67.nu.13.

Delicti initium,& consumatio faciunt Iudices territorij æquè competentes;sed inter eos præueniens in captura præfertur. cap.67.nu.14.

.. finis, & consummatio magis inspicitur,quàm initium,vbi agitur de pœna irroganda.cap.67.num.15.

De officialium delictis sola M.C.V. cognoscit.c.69.n.6.declarãdo, quãdo sunt circa exercitium officij.num.21.

Delicti finis, & consumatio attenditur ad sciendum, quo in loco fit delinquens puniendus.c.80.num.4.

Delictum in vno territorio initiatum, & in altero consumatum punitur in priori. cap.80.num.11.

.. extra territorium patrare pertractans, punitur in territorio.cap. 80. num. 12.

.. graue punitur,vt cõsumatum,si deuentum fuit ad actum proximum, & immediatum.ibid.nu.13.

Delicti solus tractatus, & ordinatio quando de iure puniatur. ibid.nu. 14.

Delinquentis extra territorium persona nõ attenditur in actu facto extra territoriũ habente radicem, & effectum delicti in territorio.cap.80.num.17.

Delictum vnicum iudicatur, quãuis actus sint diuersi, si tamen fiant successiuè, & sine temporis interuallo. cap.80.nu.29.

Delinquens, qui fraudulenter à loco delicti ad alium exemptum confugit, potest in loco capturæ puniri,instante parte.c.95. num.12.

.. calore iræ, vel doloris mitiùs plectitur. cap.97.nu.2.

Delinquentes in Ciuitate Neap. non remittuntur ad suos Barones.cap.100.nu.1.

Idem si delinquant in casalibus eiusdem Ciuitatis.ibid.nu.2.

Vide in verbo locus.

Demanium

Vide in verbo præscriptio.

Dictio

Dictio, quodammodo, impropriè tatem significat.c.1.nu.11.

.. aliorum, est repetitiua similium. cap.32.nu.23.

.. etiam,quid importet.cap.81.num.15.

.. famosus, idem est, quod publicus. cap. 64.num.5.

.. illa,detti, seù predetti, est relatiua ad primos

primos nominatos. capit.72. num. 16.

Dieta

Vide in verbo commissarius.

Dignitas

Dignitas vnita alteri propriam amittit de nominatione m.c.25.num.15.

Dispensatio

Dispensatio contra ius commune quando sit permissa, ex notab. Bald. distinctione, quæ subijcitur, resoluitur difficultas. cap. 1. num. 12.

Dispensationes omnes sūt odiosæ, & tot sunt necessariæ quot sunt obstacula. c.51.nu. 10. & 11.

Dispensatio Papæ facta illegitimo ad obtinendum beneficium consumitur in prima adeptione. c.51 nu. 12.

.. à Sum. Poneif. facta Episcopo ad testādum de bonis Ecclesiasticis expirat primo testamento condito. cap.51. nu. 13. sed contra num. 14.

.. quid sit. cap.71. nu.2.

.. fieri non potest absque causa ibidem num.3.

.. absque causa facta non per hoc inualida est. ibid. num.4.

.. non tantum fit expresiè, sed etiam tacitè. cap.71.num.10.

Dispositio

Dispositio est cuique latè concessa, vt possit bona dilapidare. cap. 1. numer. 7. & 17.

.. qualibet verbo fieri potest prater quā si lex pracisè scripturam expostulet ad actus validitatem. cap.8. nu.7.

.. etiam pœnalis comprehendit vtrumque correlatiuum c.18.num.11.

Dispositum in vno ex correlatiuis habet locum in alio, non ratione extensionis, sed tacitæ comprehensionis. c.18.nu.17.

Dispositio, cuius effectus differtur in certū casum, vel tempus, secundum illud tempus, vel casum considerands est. cap.32. num.5.

.. quauis semper intelligitur conformis legis dispositioni. cap.32.num.9.

.. simpliciter faciens mentionem de filijs intelligitur in dubio de natis ex primo matrimonio. cap.32.nu.19.

.. omnis tunc dicitur completa, quando actus est validè, & vtiliter gestus. cap. 50.num.4.

.. legis siue hominis verificatur in primo actu valido. cap.50.nu.5.

Diuisio

Diuisio quæ fit ve vnus diuidat, & alter eligat, cum ipso seculo initium traxit. c. 57 num.2.

.. ex errore factæ rescinditur etiam si laudo à partibus emolgato fuerit confirmata. cap.57.nu 6.

.. etiam Iuramento vallata detecto errore retractatur. cap 57.num.8.

.. non congruè facta retractatur, & dolo interueniente rescinditur. c.57. nu. 10. & 11.

.. facta inter fratres rescinditur ex quauis notab. læsione; at inter extraneos, nō nisi ex læsione vltra dimidiam. cap.57. num.23.

.. facta inter maiores per electionem, vel sortem non retractatur ex texe. in l. maioribus C. commun. vtriusque iudic. cap. 57.num.25.

Vide in verb. cōmunio dolus, læsio, remediū.

Dolus

Dolus, & vis non est considerabilis in diuisione facta per electionem. cap. 57. numero 26.

Dolo facit qui petit quod statim est restiturus. c.26.nu.17.

Dolus delictū continet, & coniecturis probatur. c.57.num.12. & 13.

Dolo non caret qui non facit ea, ad quæ se teneri non ignorat. cap.57.num.14.

Vide in verbo actio, creditor in fine, diuisio.

Dominus

Dominus non potest aduersus vasallum pēdente iudicio super dominio ius exercere. cap.22.nu.4.

.. potest iura dominicalia exercere etiam pendente controuersia super petitorio. c. 22.num.8.

.. petens

.. *petens rescissionem instrumenti adhuc ex gere potest canonem. c.22. nu.9.*
.. *nequit iudicium sustinere super caducitate canonem recipiendo. capit. 22. num. 14.*
.. *directus resoluto contractu emphiteutico agit ad relaxationem proprietatis fundi. cap. 38. nu. 9.*
Dominium penès duos consistere non potest. cap. 56. num. 3.
.. *absque traditione ex actu inter uiuos transferri non potest. c. 60. num. 4.*
.. *& possessio in locatorem transfertur vbi pro ipso stat aliquis titulus. cap. 89. num. 7.*
Vide in verbo clausula, conditio in fine, conductor.

Donatio, & donatarius

Donatio vera inducitur ex donandi promissione. cap. 4. nu. 6.
.. *inter virum, & vxorem nõ est prohibita in rebus quærendis, prout in quæsitis cap. 6. nu. 8.*
.. *facta filijs contemplatione matrim. acquiritur filijs ex illo matrimonio tantũ cap. 32. num. 20.*
.. *facta alicui, vt post certum tempus rẽ restituat Ecclesiæ reuocabilis est secundum Bar. cap. 59. num. 2. sed contra num. 5.*
.. *vbi non est simplex, & pura, migrat in speciem contractus innominati. cap. 59. num. 3.*
.. *quatenus donatio est, nec nominatus est contractus, nec innominatus. cap. 59. num. 11.*
.. *non potest obligationem producere. cap. 59. num. 12.*
.. *quæ admixtam causam habet, siue negotium accedit ad naturam contractus innominati. cap. 59. nu. 1.*
Donare plus est, quam dare. 59. num. 14.
Donatario legem sibi in donatione impositam non adimplente succurritur donatori condictione ex lege. cap. 59. num. 15.
Pænitentiæ in donatione ob causam facta locus non est, secus in cæteris contractibus innominatis, & de ratione. cap. 59. num. 16.
Donationes validæ erant de iure ff. c. 59. num. 18.
Donatarius secundus vtilem actionem duntaxat exercere potest ex l. quoties C. de donat. quæ sub modo aduersus primum donatarium, non autem donator. cap. 59. num. 20.
Donationes duæ sunt in specie l. quoties C. de donat. quæ sub modo. cap. 59. nu. 21.
.. *perfectæ sunt irreuocabiles. cap. 59. num. 22.*
Donatarij acceptatio, seu ratihabitio non requiritur in terminis legis quoties C. de donat. quæ sub modo. cap. 59. nu. 24.
Donatario secundo actio quæsita iuxta legem quoties C. de donat. quæ sub modo est irreuocabilis. cap. 59. nu. 26.
.. *secundo actio vtilis tributa ex beneficio legis quoties C. de donat. quæ sub modo an sit realis, vel personalis. cap. 60. num. 1. & personalem esse, non realem magis communiter receptum est. ibid. num. 6.*
.. *secundo acquiritur dominium, & possessio absque aliqua traditione ex Iure septem partitarum Hispaniæ. cap. 60. num. 3.*
Donatio hodie solius donatoris consensu efficitur irreuocabilis. cap. 59. nu. 27.
Donatæ rei repetitio dupliciter fieri potest. cap. 60. nu. 11.
Donatio inducitur ex sola declaratione testatoris dicentis se donasse, c. 85. nu. 4.
Vide in verbo clausula.

Dos

Dos quæuis à patre data cõgrua præsumitur & ita pluries, & in varijs Tribunalibus iudicatum. cap. 3. nu. 4.
.. *tàm profectitia, quàm aduentitia data moniali iuxta morem Regionis, & Monasterij dicitur congrua, & sic aliàs dreisum. cap. 3. nu. 6.*
Dotis in constitutione loci consuetudo est attendenda. cap. 3. nu. 8.
Dotata congruè excluditur à petitione supplementi

plementi legitima. cap. 3. nu. 9.
Dos data ex constitutione in aliquibus succedit loco legitimæ iure naturæ. cap. 3. num. 10.
Filia à patre dotata nec succedit ab intestato, neque dicit testamentum nullum, si reperiatur in eo præterita. cap. 3. numer. 11.
Dos de paragio tollit filiæ ius succedendi. cap. 3. nu. 11.
.. verè constituta dicitur ex promissione de constituendo. cap. 4. nu. 5.
Dotis causa præfertur etiam creditori, qui ad rem emendam, vel reficiendam mutuam dedit pecuniam. cap. 26. numer. 3.
Dos, & impensa refectionis pari passu procedunt. cap. 26. num. 4.
Dotis prælatio mulieri cõpetẽs ex §. bis cõsequens in Authent. de æqualitate dotis non producitur ad antefatum, siue donationem propter nuptias. c. 26. nu. 12. sed respondetur nu. 22.
.. causa nullam admittit captionem. cap. 27. nu. 20.
.. restitutio, quæ fit ex remedio legis si constante ff. solut. matrim. nõ est plenaria, & de ratione. c. 52. nu 3.
.. fauore actio mulieri quæritur ex alterius stipulatione. cap. 61. nu. 2.
Dos dicitur ius vniuersale. cap. 92. nu. 2. sed de veritate nu. 3. & 5.
.. nunquam iudicatur vt quid vniuersale in tertij beneficium. c. 92. nu. 7.
Vide in verbo alimenta circa medium, confessio, creditor, solutio.

E

Ecclesia

ECclesia non tenetur titulum edere Fisco ex paritate rationis. cap. 3. num. 3.
.. possidens feudum conuenitur coram Iudice laico tamquam Regis vasalla. cap. 12. nu. 37.
.. respondere cogitur coram seculari, siue agatur de feudi proprietate, siue de illius possessione. cap. 13. nu. 39.
.. conuentiones, & leges feudorum non seruando, feudum amittit. cap. 13. numer. 44.
.. habet electionem, si velit stare contractui, quo casu adhibere debet legitimas solemnitates. cap. 21. nu. 10.
.. vel minor possunt cogi ab altero contrahente sine solemnitate, vt declarent an velint stare contractui. cap. 21. numer. 19.
Decisiones Rotæ Romanæ hac de re afferuntur. cap. 21. nu. 20.
Ecclesiæ datur electio standi, vel recedendi à contractu nullo, præterquam si lex ab initio resistat contractui. c. 21 nu. 21.
.. sanguine polluta quando non sit recõcilianda. c. 66. nu. 31.
Vide in verbo alienatio, cõtractus, delictũ, donatio, emere, hospitale, Imperator, locatio, manumissio, mora.

Electio

Electio non tribuit ius alicui ex eligendis, si adhuc non sit subsecuta. c. 23. nu. 3.
Electione vnius ex contrarijs videtur alteri renunciatum. c. 31. nu. 10.
Electio prima vbi de iure est nulla, potest deueniri ad aliam. c. 50. nu. 3.
.. quæ prima vice non fuit effectum sortita, poterit de nouo fieri. c. 50. nu. 7.
Eligendi facultatem habens iure proprio potest de nouo eligere, secus si alieno. c. 50. num. 15.
Electio nulla ope exceptionis non est iterabilis c. 50. nu. 16.
Scientia semper præsumitur in eligente indignum. c. 50. num. 17.
Eligens indignum amittit pro ea vice eligendi facultatem. c. 50 nu. 18.
Electione facta indigni deuoluitur ad superiorem eligendi potestas. c. 50. nu. 19.
.. facta per minorem partem Collegij præualet, vbi maior indignum scienter elegit. c. 50. num. 20.
.. facta per minorem partem sustinetur, etiam si electus à maiori sit habilis, sed ta-

tamen suspensus.capit. 50.*num.* 22.

*Vota maioris partis eligentis indignum cēsentur accrescere minori, qua dignum nominauit.c.*50.*num.*24.

*Eligentes nequeunt primam mutare electionem, vbi per eam est ius alteri quasitum.c.*50.*num.*25.

*Electio facta per minorē partē substinetur, quoties eligentes faciunt eam vt singuli; non autem iure Collegij.c.*50. *num.* 26.

*sed hac distinctio reijcitur. nu.*27.

Emphiteusis, & emphiteuta

*Emphiteuta quādo teneatur domino instrumentū inuestituræ exhibere.c.*13.*n.*19.

*Emphiteutam non esse, & canonem soluere, sunt inter se contraria.c.*22.*nu.*1.

.. *canonem soluens fatetur se emphiteutā cap.*22.*nu.*2.

*Emphiteuta, pendente lite super contractus validitate, etiam si cōtractus sit nullus, canonē soluere cōpellitur.c.*22.*n.*5.*&* 6.

.. *census soluere compellitur etiam si super nullitate contractus sententiam obtinuerit, à qua pendet appellatio.cap.* 22.*num.*12.

.. *fundum non possidens, non tenetur ad census præstationem.c.*22.*num.*15.

*Emphiteuticę rei dominus canonem recipiendo ab emphiteuta, censetur remittere caducitatem incursam. c.*31.*nu.*18.

*Emphiteutici fundi alienatio directi domini assensum expostulat, & de ratione cap.*36.*num.*8.

*Emphiteusis etiam si sit ab Ecclesia concessa, illius possessor ad canonis solutionem non adstringitur, nisi de hoc sit expressè conuentum.c.*36.*num.*9.

*Emphiteuta actione personali, idest conditione ex lege tenetur ad canonis solutionem.c.*36.*nu.*10.

*Emphiteuticus contractus multoties absq; laudemij solutione substinetur, & casus recensentur.c.*37.*num.*12.

*Emphiteutici contractus substantia non exposcit excambium.c.*38.*nu.*1.

.. *contractus accessoria est excambij præstatio.c.*38.*nu.*7.

Emere, & emptor

*Emere pmissus sine solutione gabellæ cēsetur permissus etiā vendere. c.*18.*nu.*14.

Emptori non licet recedere à contractu cum Ecclesia celebrato etiam absque sollemnitate, si tamen alienatio vergat in eiusdem Ecclesiæ vtilitatem. cap. 21.*nu.*17.

*Emptor, & nō venditor fundi emphiteutici tenetur pro pensione.c.*36.*nu.*4.

*Emptiones sunt semper in hoc Regno prōptæ, & paratæ, & nunquam pecunia præsumitur stare otiosa.c.*43.*nu.*3.

*Emptor non tenetur soluere pretium rei alteri obligatæ.c.*45.*nu.*1.

.. *tenetur pretium soluere venditori parato satis offerre pro euictione imminēte.c.*45.*num.*4.

*Emptori quænam actio detur aduersus vēditorem rei, quæ reperitur seruituti obnoxia. c.*46.*num.*1.

*Emptor potest à contractu resilire, vbi probatur sua interesse rem nō esse alijs obligatam.c.*46.*num.*4.

.. *sub hasta nequit à contractu discedere propter seruitutem in re empta repertā, nisi id pactum sit.c.*46.*nu.*5.

.. *qui rem meliorauit, liberatur à restitutione ipsius soluto pretio.c.*93. *nu.*12.

Episcopus

*Episcopus in locis profanis nec institutionē, neque destitutionem habet. c.*65.*n.*10.

Vide in verbo alienatio, dispositio, hospitale, Monachus.

Euictio

*Regula iuris est, quem de euictione tenet actio, eundem agētem repellit exceptio. cap.*4.*num.*8.*in fine.*

*Euictio dicitur de natura contractus venditionis, & de ratione.c.*35.*nu.*20.

.. *quando dicatur imminere in limine contractus.c.*45.*num.*3.

Vide in verbo actio circa fin.

Exceptio

*Exceptio nullitatis respiciens defectū dominij, & proprietatis in cōtinenti probata impedit immissionem.c.*10.*nu.*14.

.. *beneficij*

.. beneficij quod cum eo opponi potest aduersus instrumentum guarentigiatum cap.39.num.3.
.. opponi debet ex officio à Iudice. cap. 9.num.4.
Exceptiones, quæ possunt allegari pro absēte criminaliter citato quæ sint. cap. 48. num.1.
Ritus M. Cur.Vic. 269. corrigit ius commune.cap.48.num.2.
Exceptio incompetentiæ Iudicis potest opponi per quemlibet in causa capitali.c. 48.num.16.
.. firmat regulam in contrarium. c. 69. num.19.
Excipiens de iure tertij non auditur, etiam si exceptio esset penitus exclusiua iuris agentis.c.88.nu.11.
Exceptio rei non liberè traditæ præstat debitori doli exceptionem aduersus creditorem.cap.91.num.1.
Excipiens rem non fuisse liberè traditam euitabit instrumenti interrogationem. cap.91.num.8.
Exceptio obstans deleganti, non obstat delegatario.cap.91.nu.10.
.. quæ resultat ex ventre instrumenti, ipso iure repellit agentem.cap.96 nu.1.
.. iuris non reseruatur ad merita causæ. ibid. num.2.
.. requirens altiorem indaginem Iudicis arbitrio remittitur. cap. 96. num. 6. & 16.
Exceptionis ad merita causæ reseruatio cur fuerit introducta.cap.96.nu 8.
Exceptio requirens altiorem indaginem est ad merita causæ reseruanda.cap.96. num.10.
.. requirens altiorem indaginem quæ nō sit.c.96.num.11.
.. continens ancipitem iuris, vel facti controuersiam dicitur requirere altiorē indaginem.c.96.nu.15.

Excessus

Excessus facit totum cōtractum censualem corruere.cap.96.nu.5.

Excusator

Excusator comparens aduersus citationem ad foriudicandum potius pro sui interesse quàm pro rei defensione dicitur comparere.cap.48.num.48.

Executio

Executio nulliter facta aduersus debitorē sustinetur. c.88.num.14.

Executor

Executoris testamentarij munus est personale, & de ratione.c.84.nu.1.
.. testamentarij hæres potest incboata per defunctum adimplere.cap.84.nu.3.
Executor potest officium suum alteri committere, vbi est certum & determinatum id, quod est executori demandandum. ibid.num.4.
.. testamentarius potest hæredi suo executionem committere fauore piæ causæ. ibid.num.5.
Executoris nōmen Iureconsultis incognitū. ibid.num 6.

Exemplum

Exempla declarant, non restringunt regulam.c.65.num.9.

Exemptio

Exemptio in vna parte adempta, in cæteris firma manet.c.99.nu.37.

Expensa

Expensæ facta per Fiscum in causa criminali quando per reum inquisitum sint soluendæ, rem'ssiuè.c.19.nu.fin.

Expressum

Expressum dicitur quod ex scriptura colligitur.c.71.num.20.

Extensio

Extensio qualitatis non fit de persona ad personam.c.47.nu.13.
.. non fit in statuto etiam ex identitate rationis.c.47.nu.9.
Vide in verbo constitutio, dispositio, fideicōmissum, pœna.

F

Familia

Vide in verbo agnatus, alienatio, conseruatio.

Fatuus

Fatuus durante fatuitate pro mortuo habendus est.c.9.nu.fin.

Feudum

In feudo ex pacto non succeditur vltimo morienti; sed primo acquisitori. cap. 1. num.18.

Feudi ex pacto, & feudi hæreditarij nō eadem successio.cap.1.num.18.

Feudum ex pacto, & prouidentia dicitur primogeniti legitima.cap.1.num.10.

Feudatarius de feudo hæreditario tàm per contractu inter viuos, quàm per actū vltimæ voluntatis valide disponit. cap. 23.num.11.

Feudū ex pacto, & prouidentia nouum potest alienari in præiudicium filij successoris.c.23.nu.14.

Feudi emptor potest conueniri pro adhoa seruitio, ad quod venditor tenebatur pro tempore præterito.c.36.nu.19.

Feudū pro seruitio militari censetur hypothecatum, & de ratione.c.36.nu.20.

Feuda semel ad Regiam Curiam deuoluta deueniunt ad eam liberè, & absque aliquo onere.c.86.nu.5.

Fictio

Fictio inducta à lege in odium contumacis nihil operatur in tertij præiudicium.cap. 48.num.21.

.. requirit extrema, & media habilia, positiuè, & realiter. cap.68.nu.16.

.. translatiua quid operetur. c.68. n.17.

.. non habet locum in dispositione legali, & specifica.c.68.nu.19.

.. non debet magis operari in casu ficto, quàm veritas in casu vero. cap. 78. num.15.

Fideicommissum, & fideicommissarius

Fideicommissum debetur substituto statim facta grauati professione. c.52. num. 6. sed contra num.14.

.. vbi certa est designata persona ad aliam non extenditur, etiam ex rationis identitate.cap.72.num.16.

.. efficitur reale, & perpetuum vbi eadē est ratio prohibitionis in filijs, ac in cæteris descendentibus.cap.72.nu.12.

.. an sit reale, & perpetuum colligitur ex natura rei eidem suppositæ.c.72. nu.13.

.. regulariter non extenditur de persona ad personam.c.72.num.15.

.. si reale sit, & nulla supersit persona, cuius fauore sit facta prohibitio, extinguitur.ibid.num.17.

Fideicommissarius nil aliud est, quàm particularis executor. c.84.n.7.

Fideiussor, & fideiussio

Fideiussorum datio in contractu societatis promissa infra certum tempus, censetur remissa ex receptione fructuum ipsius societatis.c.31.num.13.

Fideiussor non tenetur vltra sortem, vbi certa obligationis quantitas reperitur expressa.cap.43.num.14.

.. mulieris iuuatur etiam Senat.Consult. Vell.cap 55.num.17.

Fideiussio est fragilis cautela.c.91. nu.6.

Fides

Fidei obseruantia conuenit naturali iuri, rationi ciuili, & politicæ. c.53. num.2. & 3.

Filius

Filij dicuntur in vita patris quasi domini. c.1.num.5.& num.18.circa finem.

Filius viuente patre nec etiam in legitima spem habet considerabilem. cap.1. num.12.

.. ex coniugata in domo viri procreatus præsumitur natus ex matrimonio, non ex adulterio, idque pluribus ampliatur modis de quibus remissiuè.c.1. nu.30.

Filium esse natum ex damnato coitu non est progeniti; sed progenitoris vitium. c. 1.num.34.

Filia non potest conqueri de læsione. cap.3. num. 12.

Et si renunciauerit non potest contractum euertere etiam ex capite enormissimæ læsionis.c.3.num.13.

Filia potest à patre præteriri, si paterna renunciauit hæreditati, dote accepta.c.11. num.2.

Filij

Filij excluduntur matre exclusa, & de ratione, cap.31.num.4.
.. præferuntur vxori in accusando de nece defuncti.cap.16.nu.4.
.. in vita patris nec ad legitimam ius habere dicuntur.c 23 nu.8.
.. ex diuersis matribus succedunt patri æqualiter;sed sua matri vnusquisque. cap.32.num.10.
Filia renuncians paterna hæredita deficientibus fratribus vtrinque coniunctis,admittitur ad eadem bona non obstante renunciatione.c.32 num.30.
Filiusfamil. effectus sui iuris dicitur nouus homo.cap.39.nu.2.
.. metu inductus ad se obligandum, eodem metu impulsus præsumitur ad renunciandum.c.39.nu.6.
.. paternam adiens hæreditatem cũ beneficio legis,& inuentarij, habetur ac si se abstinuisset.c.39 nu.9.
.. potest ad patris beneficium intercedere cap.39.num.11.
.. minor, qui pro patre carcerato, seù de proximo carcerando intercessit, non restituitur in integrum.cap.39.nu.14.
.. compellitur intercedere pro patre carcerato, aliàs poterit exhæredari. c. 39. num.16.
.. in casu permisso se obligans, non dicitur læsus.c.39.num.22.
.. non præsumitur fideiubere propter patris minas,nisi probetur.c.39.n.23.
.. potest de bonis suis disponere causa mortis in patris beneficium.cap.39.numer.33.
.. post patris obitum soluens, censetur contractum ratificasse, vt non iuuetur Macedoniano.c.39.nu.42.
Filijs ad hæreditatis paternę acquisitionem quod tempus sit præstitutum à lege ciuili.c.89.nu.10.

Finis

Finis necessariò pẽdet à principio.c.67.n.6
.. est potentior actus cuiuscunque rei,quæ proindè ab eo dicitur perfectionem recipere.c.80.nu.1.

Fiscalis, & fiscus

Fiscales functiones in vnum redigi posse legitima suggerente causa non est extraneum. c.2.nu.4.
.. functiones, quæ in Regno præstantur, legitimum habent ortum, nempè à iure communi,vel municipali.cap.2.num.5. & 6.
Fisci prælatio quòad omnes creditores nedum pro tributis ordinarijs,sed etiam extraordinarijs, & de ratione. cap.2. num.22.
Fiscus habet hypothecam cum prælatione in bonis debitoris, etiam pro tributis, quorum dies adhuc non cessit. c. 2. num. 27.& 28.
.. potitur hypotheca cum prælatione in vniuersis bonis debitoris, etiam post obligationem acquisitis. capit. 2. numer.33.
.. particulari gaudet priuilegio, vt ipsi teneatur reus exhibere instrumentum ad fundandam eius intentionem. c. 13. num.16.
.. non ratione priuilegij, sed iuris communis potest petere tituli exhibitionem, & de ratione.cap.13.num 36.
.. habet tacitam hypothecam pro publicis pensionibus.c.36.nu.16.
.. potest ciues cogere ad habitandum in proprijs Terris,ne fraudetur collectæ ratione functionum fiscalium, vel ex alia publica causa.c.83.nu.24.

Fœmina

Fœmina quamuis sit agnata, nihilominus est agnationis finis,& cognationis initium.c.1.nu.23.
.. nupta in aliena familia, in mariti familiam pertransit, & agnationis nomen exuit. c. 1.num.24.

Foriudicatio

Foriudicationis sententia continet duplex delictum.c.63.nu. 1.
Et ferri debet super crimine, quod mortis pœnam meretur. ibid.nu.2.
.. siuè bannitionis est pęna contumaciæ, non criminis.c.63.num.6.

.. termi-

.. termini coarctatio, seù limitatio pendet à Principis arbitrio. cap.71. numer.1.

Forma

Forma censetur inducta à statuto introducente aliquid de nouo cum certis qualitatibus. cap.73.nu.1.
.. omissa etiam in minima parte actum reddit nullum. ibid.nu.2.
.. nec de partium consensu negligi potest, & si omittatur etiam in minima parte corruit actus. cap. 86. numer. 12. & 13.

Forus

Fori priuilegiũ est maius immunitatis priuilegio. cap.64.nu.14.
Forus delicti est alio quouis validior. cap. 69.nu.11.& cap.80.nu.30.

Frater

Fratri vtrinque coniuncto succedunt fratres ex vtroque latere exclusis fratribus ex vno tantum. c.32.nu.11.
.. propter dotandi onus quo premitur, si donat, intelligitur in causam dotis. c. 3. num.fin.

Fructus

Fructus percipiens pensionem soluere tenetur. cap.22. nu.7.
.. etiam si dissipentur, non possunt lite pendente sequestrari. c.24.nu.2.
.. pendentes veniunt in generali bonorũ obligatione, non autem consumpti. c.24. nu.4. & 5.
.. pendentes dicuntur pars fundi.cap.24. num. 8.
.. pendentes, & futuri qua sint actione petendi. cap.24.nu.10.
.. lite contestata dicuntur ad fundum accessorij. cap.24.nu.13.
.. dicuntur principaliter deberi ex obligatione soluendi pensionem in contractu censuali, ideò veniunt etiam nati penès tertium singularem possessorem. cap.24.nu.15.
.. peti possunt etiam hypothecaria actione cum fundus non sufficit. cap. 24. num.16.
.. poni debẽt penès sequestrum, vbi aliàs difficilis redderetur ipsorum recuperatio. cap.24.nu.17.
.. & census sunt etiam hypothecati pro rei euictione. cap.45.nu.2.

Fuga

Confugiens ad Prouinciam diuersi Principatus publico nomine tutus est, & de ratione. cap.95.nu.15.

Furiosus

Furiosus licet de nouo nequeat Iudex creari, nihilominus retinet iurisdictionem semel quaesitam. cap.29.nu.7.

Furtum

Furtum vnicum in via publica perpetratũ punitur in Regno pœna mortis naturalis. cap.17.nu.16.
.. commissum in rure, vel in campis, non dicitur patratum in via publica. c.17. num.23.
Fur non tantum tenetur ad rei subtractæ restitutionem; sed ad æstimationẽ quantiplurimi. cap.20.nu.3.

G

Gratia

GRatia subreptitia declarata nihilominus reus est sua pristinæ restituendus libertati. cap.54.nu.15.

Guidaticum

Vide in verbo delictum.

H

Habilitatio

HAbilitatio à iuramento non requiritur, vbi contractus est gestus metu reuerentiali cum enormissima læsione. cap.39.nu.8.
Vide in verbo iuramentum circa finem.

Hæreditas

Hæreditas post aditionem dicitur propriũ hæredis patrimonium. c.3.nu.15.
Hæreditatis repudiatio non est contractus, neque distractus. c.6.nu.3.
Hæreditas, & pariter legatum possunt spretis

tis

tis solemnitatibus à Prælato repudiari. cap.6.num.9.

Hæreditatis non dum aditæ portio vacans spectat per ius accrescendi ad aliam portionem, nõ autem ad personas. c.32. num.13.

Hæres

Hæres scriptus non impeditur mitti in possessionem propter vitium præteritionis. cap.10.nu.4.

Hæredis immissionem impedit vitium inuisibile, & intellectuale incontinẽti probatum. cap.10.nu.12.

.. institutus pleno iure cõcurrit cum alio, cui relictus est vsusfructus omnium bonorum. c 29.nu.28.

.. cum beneficio legis, & inuentarij purgat omne malæ fidei vitium. c.44.n.14.

Hæredi non permittitur, quod illius defuncto reperitur vetitum. c.59.nu.28.

Vide in verbo creditor in fine.

Homicida

Cain vt homicida damnatus fuit à Deo, antequàm homicidium consumaret. c.80. num.9.

Vide in verbo honor.

Honor

Honor maximum est bonorum omnium, & sicut vita æstimandus. c.66.nu.21. & 22.

Occidere licet pro honoris defensione aggredientem, sicut pro corporis tutela. c.66. num.23.

Hospitale

Hospitale Ecclesiæ priuilegijs gaudet, si publicum sit, & quãdo dicatur publicum.

.. gaudet pariter ecclesiastica immunitate. cap.65.nu.1.2.3.& 4.

.. debet ab Episcopo in locum sacrum erigi, vt immunitate gaudeat. cap. 65. num.5.

.. diu erectum ex signis præsumitur consacratum. c.65. nu.6. sed quæ signa requirantur. ibid.nu.7.

.. in dubio præsumitur profanum, etiã si in eo hospitalitas exerceatur. c.65. n.8.

.. in quo Episcopus deputat Rectorem, præsumitur sacrum. c.65. nu.12.

Hospitalis fundatore defuncto, illius cura ad Episcopum pertinet. c.65.nu.17.

.. debet expressè dotari, nec sufficit annuus redditus, vt sacrum censeatur. cap. 65. nu.18.

.. Rector debet esse perpetuus. cap. 65. num.15.

Hospitale non religiosum non tenetur Episcopo ad iura Episcopalia. c.65. nu.16.

Hypotheca

Hypotheca pro tributorum ordinariorum præstatione tacitè inducta vindicat etiã sibi locũ in muneribus extraordinarijs. cap.2.nu.21.

.. & prælatio datur creditori ad rei emptionem, vel refectionem pro summa in eam causam erogata, & non vltra. cap. 26.nu.18.

.. non præsumitur inducta, nisi expressè probetur. c.36.nu.1.

.. non censetur data in bonis hæredis ex sola facultate concessa de bonis ipsius. cap.36.num.2.

.. tacita non datur, nisi in casibus à iure expressis cap.36.nu.3.

.. rem concomitatur, & aduersus tertiũ possessorem singularem potest intentari. cap.36.nu.14.

.. non præstatur, nisi in oneribus publicis ex lege, vel à superiore indictis. cap.36. num.18.

Hipothecaria aduersus nouissimum fundi emptorem etiam pro laudemijs præteritis exerceri potest. c.37.num.1. sed de veritate nu.7.

Hypotheca datur tàm pro laudemijs, quàm pro tributis. c.37.num.4.

.. non datur domino directo pro laudemijs. c.37.nu.7.

.. tacita non competit, nisi in casibus à iure expressis. c.37.nu.9.

.. non dicitur contracta pendente conditione. c.45.nu.5.

.. dicitur conditionaliter contracta, cum prædium est obligatum pro fortis restitutione. c.45.nu.7.

.. potest

.. poteſt nobis acquiri abſque traditione vera,vel ficta.c.60.num.2.
.. tacita non competit, niſi in caſibus à iure expreſſis, inter quos non reperitur caſus alimentorum.c.61.num.6.
Hippotheca nullum ius videtur competere filio pro alimentis.c.61.num.7.
Hypothecam competere ſuper bonis,ex quibus alimenta ſunt præſtanda,eſt ſpecialis fauor alimentorum.c.61.num.19.
Hypothecata res non dicitur libera.c.91. num.3.
Hypothecaria non transfert dominium irreuocabiliter,niſi ſecuto appretio, & rei adiudicatione.c.94.num.5.
Vide in verbo actio,alimenta,creditor,debitor.

I

Immunitas

Immunitatis cauſa cognoſcitur ſummariè,& abſque citatione.c.64.nu.8.
Immunitate Eccleſiaſtica vt reus priuetur ſufficiunt indicia ad torturam.c.64. num.10.

Imperator

Imperator quamuis Eccleſiæ Romanæ iuramentum præſtet de fidelitate; adhuc tamen ipſa ſi ab eo tenet feudum,dicitur ipſius vaſalla.c.13.nu.38.

Indictio

Indictio quid apud Romanos ſignificabat, & cur ita appellata.c.2.nu.14.
.. nuncupatur tributaria functio. c.2. num.17.
Vide in verbo collecta paulò poſt medium.

Inditium

Inditia grauia non ſemper euacuantur per torturam ita vt nequeat reus cōdemnari ad pœnam extraordinariam. c. 19. num.6.
.. vrgentia euacuantur per torturam quòad ciuilitatem.c.19.nu.10.
.. ad torturam ſufficiunt ad fundandam iuriſdictionem Iudicis laici in crimine aſſaſſinij.c.51.num.3.
Inditium quodlibet probādum eſt per duos teſtes.c.54.nu.22.
.. indubitatum quod ſit.c.64.nu.17.

Indulgentia, & indultum

Indulgentiam, ſeu impunitatem criminis conſequitur conſcios conuincens.c.33. num.2.
Et dans aduerſus ſocios inditia ad torturā ex communi Tribunalium praxi.c.33. num.3.
.. ſine indultum Princeps tantum poteſt concedere ei,qui crimen reuelauerit.cap. 33.nu.9.
Indultum promiſſum ab inferiore ex iuſta cauſa eſt ſeruandum etiam à ſuperiore.c.33.nu.13.
Vide in verbo Collaterale Concilium.

Induſtria

Induſtria perſonæ quando dicatur electa. cap.84.nu.9.
.. videtur electa per ſtatutum permittēs reo offenſo ſumere vindictam de offenſore; ideo non poteſt per alium ſumi. ibidem num.11.
.. non videtur electa,vbi negotium commiſſum poteſt per alium expediri.c.84. num.12.

Infamia

Infamia nō inducitur niſi per ſententiam, vel rei confeſſionem. c.98.nu.13.

Informatio

Informatio minor ſufficit ad videndum, quomodo ſit procedendum,quàm ad reū de crimine condemnandum. c.64. nu.9.
Informationi tranſmiſſæ à Iudice delicti ſtare omnino debet Iudex requiſitus. cap.95.nu.21.

Inimicitia

Inimicitia capitalis deriuatur ex verbis iniurioſis,& altercatorijs. c.98. nu.11. ſed de veritate nu.12.

Initium

Initium licitum excuſat finem illicitum. cap.80.num.15.
Vide in verbo delictum.

Iniuria

Iniuriā nō habet iuris executio.c.39.n.20.

Iniuriam

Iniuria æstimatur plerũq; ex qualitate personæ inferentis, & patientis. c.66.nu.8.
.. verberibus facta vili, & ignobili personæ dicitur atrox c.66.nu.25.
.. verbalem ferro, & armis propulsans coercetur tantum de excessu.c.66.n.26.

Inquisito

Reo inquisito prodest damnum passi exculpatio.c.19.nu.31.
Inquisitionis solus titulus reum aliquem non facit, nisi ex actis manifestè probetur delictum.c.54.nu.25.

Instantia

Instantia perempta non competit exceptio litis pendentiæ.c.81.nu.9.
.. dicitur nouum iudicium, & omnia sũt de nouo incohanda.ibid nu.10.
Vide in verbo Clericus in fin.

Instrumentum

Instrumentum executionem recipit tàm pro sorte principali, quàm pro interesse. cap.75.nu.10.
Instrumenti executionem impedit iuris quæstio anceps, & intricata, quæ quæstioni facti æquiparatur.c.76.nu.2.
Instrumento guarentigio priuatus soluens non censetur contractum approbare, sed soluere ne capiatur.c.79.nu.13.
Instrumenti liquidationis requisita remissiuè.c 88.num.1.
.. liquidatio non facta, vel illegitimè facta parificantur.ibid.nu.2.
Vide infra in verbo pragmatica.

Interesse

Interesse ciuile ex delicto proficiscens quo modo computandum.c. 19.nu.2.
.. lucri cessantis, & damni emergẽtis reputatur vnum, & idem cum sorte principali.c.43.nu.4.
Et dispositum de sorte principali censetur etiam dispositũ super interesse.c.43.n.5.
Res obligata pro sorte censetur etiam in dubio pro vsuris obligata.c.43.nu.6.
Potior pro sorte, est etiam potior pro vsuris cap.43.nu.7.
Interesse quãti plurimi ob morã debetur p nõ consignantẽ rem venditã.c.75.nu.5.
.. succedit loco rei, & ex mora debetur etiã si nõ sit promissum.ibid.nu.6.& 7.
.. semper crescit vsque ad sententiã, & illius executionem, & diuersimodè taxatur.ibid.nu.8.& 9.
.. quanti plurimi aliud intrinsecum, aliud extrinsecum, ibid.nu.11.
.. extrinsecum non debetur in venditione specierũ, nec venit in contractu emptionis, etiam in solito negotiari.ibid.nu. 13.& 14.
.. plura requirit, vt tuta possit exigi conscientia.ibid.num.16.
.. lucri cessantis debet esse paratum, promptum, & certum, vt parias interesse quãti plurimi.ibidem nu.17.
.. non nisi praua creditoris protestatione exigi potest.ibid.num.19.
.. quanti plurimi non debet esse excessiuũ vt exigi possit ibid.num.20.
.. lucrum excessiuum quodnam dicatur. cap.75.num 21.
Praxis Sac. C. circa taxationem lucri, vel damni cap.75.num.22.
Vide in verbo creditor, instrumentum, Iudex, solutio.

Interpellatio

Interpellatio requiritur vt alteri ius quæratur ex negligentia, seu omissione eius cuius interest.c.16.nu.8.
.. eorum ad quos principaliter spectat defuncti necem vindicare, quando sit necessaria, cap.16.nu.14.

Inuentarium

Inuentarium nõ prodest in feudo ex pacto, & prouidentia nouo, c.23.nu.15.in fin.

Inuestitura

Inuestitura dicitur fons, origo, & causa deuolutionis feudorum, c.32.nu.26.
Inuestituræ tenor attendendus est quamuis contradicat natura feudorũ, c.32.n.27.

Iracundia

Iracundia tollit deliberandi consilium, & excusat delinquentem à pœna delicti ordinaria, c.66.nu.17.& 18.
.. proueniens ex iusta causa delinquentẽ excusat, c.97.nu.3.

.. illa excusat, quæ alienationem mentis inducit, ibidem nu.4.
.. proueniens ex ludo ex iniusta dicitur causa prouenire, ibidem num.5.
Iracũdia iusta causa quæ dicatur, c.97.n.8.

Iudicium

Iudicia ciuilia, & criminalia sunt inter se distincta, c.19.num.3.
Iudicium nullum debet à sequestratione incipere, c.24.num.1
.. in hoc Regno potest incipere ab articulis, cap.34.num.6.
In iudicijs bonæ fidei semper veniunt quæ sunt moris, & consuetudinis, c.35.n.3.
Iudicio fam. ercisc. vel communi diuidũ. agi non potest, nisi corpora maneant cõmunia, c.53.num.17.
Vide in verbo conditio.

Iudex

Iudex militaris cognoscit, an quis sit miles, vel ne c.14.n.1. sed de veritate latiùs numeris sequentibus, & cognoscit de crimine commisso tempore militiæ, c.49.n.4.
.. cognoscit an sua sit iurisdictio, quoties aduersus illã aliquid obijcitur, c.4.nu.3.
Iudicis suspecti recusatio dicitur dilatoria, & debet ante omnes exceptiones opponi cap.48.num.7.
.. fit competens ratione connexionis, siue accessionis ad causam principalem, cap. 14.num.4.
.. cõpetens in causa præparata fit etiã cõpetens in causa præparatoria, c.14. nu.5.
.. causæ criminalis cognoscit etiã de ciuili in iudicio emergenti, c.14.nu.7.
.. semel à se abdicando iurisdictionem non potest amplius in ea se intromittere cap.15.num.18.
.. priuatorum consensu non fit, qui nulli præest iudicio, cap.15.nu.19
Iudicis monitio debet præcedere ad hoc vt quis dicatur negligere, quando pœna imponitur incurrenda per actum negatiuum, cap.16.nu.10.
.. generalis, & ordinarij iurisdictio non tollitur per concessionem iurisdictionis specialis.c.17.nu.12.
.. nequit cõdẽnare ad interesse, nisi per cõfessionẽ rei de debito constet, c.19.n.12.
Iudicis officiũ nõ oritur ex probatione facta per testes, vel ex contumacia. c.19.n.14.
.. ex inditijs potest arbitrari quòad pœnam corporalem, non autem quòad partis interesse. cap.19.nu.18.
.. potest condemnare ex præsumptionibus vrgentibus, & indubitatis, c.19.n.20.
.. non tenetur reum in iudicio criminali condemnatum, ad interesse condemnare in eodem criminali libello omissum. cap. 20.nu.1.
.. ex officio tenetur ad interesse condemnare, c.20.num.2.
.. non potest post latam sentẽtiam interloqui super interesse. cap.20.num.4.
.. at interloqui potest post sententiam super interesse relatiuo ad instrumentum, cap.20.nu.5.
.. delegatus non potest reuocare suam interlocutoriam, c.15.nu.21.
.. delegati iurisdictio etiam nulliter iudicantis extinguitur. c.20.nu.6.
.. delegatus efficitur is, cui Princeps causã committit, cum nullam haberet iurisdictionem, c.25.nu.6.
.. adiuncti sunt delegati, quàmuis dentur ordinario, c.25.num.7.
.. delegati cũ plures dãtur, vnus sine alio nequit procedere, cap.25.num.8.
Iudex vnus delegatus sine alio impedito potest procedere propter clausulam, quod si omnes, &c. in rescripto delegationis positam, c.25.nu.9.
.. delegati coniunctim procedere tenentur tàm in diffinitiua, quàm in interlocutoria, cap.25 num.10.
Iudicũ adiunctorũ, siue vnitorũ natura est, vt relictis proprijs regulis in vniuersũ vniantur, & incorporentur ei, cui adiũguntur, c.25.num.14.
Iudex primus procedendo absque adiũcto nulliter procedit, c.25.nu.17.
Iudicis officium conquiescit sublata principali actione, c.28.nu.16.
.. qui tãtũ habet iurisdictionis exercitiũ potest

potest de iure communi, nō autem huius Regni saluum conductum ex causa concedere. c. 33. nu. 4.
.. qui procedit sola facti veritate inspecta, potest ex causa nō deducta, sed probata ferre sententiam. cap. 34. nu. 9.
Iudicis competētia cognoscitur ex commissi criminis tempore, quod est attendendum. c. 49. nu. 1.
.. acquirit iurisdictionem in reum statim perpetrato delicto. c. 49. nu. 2.
.. mercatoris cognoscit de crimine cōmisso tempore mercatura. c. 49. nu. 6.
.. cognoscit laicum de delicto commisso tempore clericatus. c. 49. nu. 7.
.. ecclesiasticus vt cognoscat de delicto patrato per laicum tempore clericatus vnde processerit. c. 49 num. 16.
Iudici laico nec Princeps potest iurisdictionem dare in Clericum. c. 49. nu. 11.
.. laicus pro delicto commisso tempore clericatus potest esse incompetens, sed nō incapax. c. 49. nu. 20.
Iudicis incompetentia non potest nisi à citato allegari. c. 49. num. 21.
Iudex sua ordinaria iurisdictione nequit premium promittere capienti malefactores. c. 53. num. 17.
.. ex officio opponere potest iuris exceptiones. c. 55. nu. 2.
Iudici datum est propriam iurisdictionem criminali authoritate tueri c. 63. nu. 4.
.. deposito officio non creditur degestis in illo. cap. 65. num. 19.
.. pro iniuria vltione est regulariter adeundus excepto casu, de quo, cap. 66. nu. 32.
.. ciuilis si delictum committat, poterit per Iudicem criminalem eiusdem loci puniri c. 69. num. 24.
.. iusta suggerente causa potest terminos legales minuere c. 71. nu. 12.
.. super exceptionibus in iure consistentibus debet statim pronunciare, seu interloqui. c. 76. num. 8.
.. ex officio debet resistere vsurario, nè vsuras exigat ibid. nu. 10.
.. cumulatiuam iurisdictionem habentibus data est prauentio. c. 49. nu. 18.
.. prauenies praefertur etiam si post prauentionem reus mutauerit forum. ibid. num. 19.
Iudex delicti inchoati, sicuti consumati, & perfecti est competens; sed inter ipsos is praefertur, qui prauenit in captura. cap. 80. num. 18.
.. prauenienis in captura in dubio sit competens, vbi non constat quo loci sit commissum delictum. c. 80. num. 27.
.. loci praefertur caeteris ad cognoscendum de crimine. c. 95. nu. 2.
.. minoris delicti, qñ poena venit reo infligenda, tenetur illum remittere ad Iudicem maioris delicti. c. 80. nu. 3.
.. originis, vel domicilij tenetur remittere delinquentem ad requisitionem Iudicis delicti. c. 95. nu. 3.
.. requisitus nullam in reū habens iurisdictionem non tenetur remittere. c. 95. num. 5.
.. Ciuitatis, ad quam delinquens confugit, poterit eum punire, si sit confoederata cap. 95. nu. 14.
.. nullam acquirit iurisdictionem ex eo tantum, quod offensus sit eidem subditus, cap. 95. num. 22.
.. solus in iudicijs est bonus vir. cap. 96. num. 7.
Iudicis arbitrium secundum leges debet regulari. cap. 96. nu. 17.
.. originis non concurrente Iudice delicti cognoscit de crimine. c. 99. nu. 17.
.. originis cognoscit de delictis commissis extra territorium non concurrente Iudice delicti, nisi tamen Regia Curia prauenisset in capiendo delinquentem cap. 100. nu. 21. & 23.
Vide in verbo alimenta in princ. clericus, furiosus.

Iuramentum

.. obligat praecisè etiam promittentem factum alienum. c. 4. nu. 7.
.. operatur possessionis translationem cap. 4. num. 20.

.. obligat etiam haeredes.c.11.nu.6.

.. supplet partis praesentiam,& operatur etiam absque Notarij stipulatione.c.35. num.27.& 28.

.. habet vim clausula rato manente pacto.c.31.num.29.

.. habet vim specialis expressionis.c.42. num.8.

.. facit valere actum omni modo meliori. cap.42.nu.9.

.. à pari procedit cum litis contestatione quoad reddendam perpetuam actionem. cap.44.nu.9.

.. litis decisiuum est illud quod perpetuat actionem.c.44.nu.21.

.. non impedit praescript. 40. annor.sed dumtaxat 30.c.44.num.22.

.. tunc impedit praescriptionem, quoties praescribens est in mala fide.c.44.n.23.

.. operatur,vt contractus praecisè debeat adimpleri.c.46.nu.3.

.. reddit actum indiuiduum. c. 55. numer.11.

.. firmat contractum aliàs inualidum, vbi praesumptio metus,& doli cessat.cap. 56.num.14.

.. non firmat contractum, cui lex, vel statutum vires tollunt.c.56.nu.15.

.. quod non est obligatorium, venit sub mandato generali.c.73.nu.19.

.. de soluendo vsuram palliatam non est obligatorium,neque indiget habilitatione.c.76.nu.13.

.. in contractu contra bonos mores non est obligatorium.ibid.nu.14.

.. semel praestare recusans non potest denuo iurare,nisi qui obtulit, iterum consentiat.c.79.nu.22.

.. excludit solutionis praesumptionem. cap.87.num.5.

Vide in verbo diuisio,perhorrescentia.

Iurisdictio

Iurisdictio omnis à mundi exordio penès Principem fuit, vt pulchrè deducitur c. 13.num.5.

Iurisdictiones omnes à Rege fluunt, & refluunt.c.13.nu.9.

.. ad aliquem pertinere non potest absque Principis priuilegio.c.13.nu.11.

.. est de regalibus Principis. c.13.nu.12.

.. non intelligitur concessa Castro simpliciter concesso.c.13.num.13.

.. in obsidentes itinera frequentata est Regia priuatiuè ad Barones. c.17.n.27.

.. omnis est penès Principem.c.25.nu.4.

.. pluribus, vt singulis competens vnica est, & ideò per omnes exercenda. c. 25. num.20.

Iurisdictionis fructus pertinent ad eum, qui illa exercet criminis tempore. c.49. num.3.

.. dignitas,& administratio propter delictum amittitur.c.69.nu.26.

Iurisdictionem aliqua qualitas tribuës ante omnia est probanda.c.80.nu.28.

Iurisdictionaliũ quasi possessio vnico quaeritur actu.c.86.nu.16.

Iurisdictionis acquisitio vltra possessionem expostulat titulum,vnde sola quasi possessio non sufficit.c.86.nu.18.

.. acquiritur ratione delicti,vel domicilij,vel originis.c.95.nu.1.

.. concessa Ciuitati censetur etiam cõcessa suburbijs,& casalibus.c.99.nu.6.

Iurisdictione vendita ciues retinent priuilegia quoad reliqua.c.99.nu 15.

.. cohaeret territorio. ibid. nu.16.

.. omnis ex quauis competens causa transit in concessionarium facta separatione castri.c.99. nu.24.sed de veritate num.33.

Iurisdictione concessa non transeunt illa, qua concedenti iure competunt speciali. cap.99.nu.26.

.. tunc censetur in personas concessa, quando nullum assignatur territorium. cap.99.nu.31.

.. quae non est territorio circumscripta intelligitur concessa in personas. c.100. num.6.

.. quando dicatur concessa in personas remissiuè.c.100.nu.8.

.. quaelibet suum desiderat territorium. cap.100.nu.13.

Vide

Vide in verbo clericus, furiosus.

Ius

Ius sui natura semper est certum. cap.76. num.7.

.. resistis aduersus eum, qui fundat se de iure, nisi probet titulum. c.13. nu.31.

Iuris ignor.

Iuris ignorantia neminem excusat. c.54. num.1.

Ius in spe

Ius in spe non est considerabile. c.23. n.17.

.. quod filijs debetur in bonis parentum illis viuentibus nullius est consideratio-nis. cap.1. nu.10.

Ius offerendi

Ius offerendi competit tàm posteriori credi-ri, quàm debitori etiam lata sententia, & etiam facta executione super hypo-thecaria. c.93. nu.1. & 2.

.. lata sententia non competit, nisi ab ea pendeat appellatio. ibid. num.3.

.. non competit dominio iam irreuoca-biliter acquisito. ibid. num.6.

.. competit pupillo, & minori quandocū-que. ibid. num.9.

Ius quæsitum

Ius quæsitum multùm distinguitur à iure quærendo. c.29. num.5.

.. quæsitum patri ex contractu filij non potest ab eo inuito auferri. c.59. nu.8.

.. quæsitum tertio re, vel spe vigore con-tractus per dispositionem legalem, non potest remitti in ipsius præiudicium. cap.59. num.10.

L

Labor

Labor, & pecunia diuisionem recipiūt. cap.70. num.3.

Vide in verbo commissarius.

Læsio

Læsio in quærendis non est considerabilis. cap.6. nu.5.

.. vltra sextam partem pretij sufficit ad diuisionis rescissionem. c.57. nu.5.

.. vltra sextam rescindit venditionem factam via iudiciali, vel mediantibus arbitris. c.57. num.24.

Læsus non dicitur quis ex euentu dubio, qui sicut tendit ad damnum, poterat se habere ad lucrum. c.57. num.27.

Latro, latrocinium

Publicus latro est nomen iuris. c.17. n.5.

.. in iure is dicitur, qui pluries in vijs pu-blicis depredatur. c.17. nu.7.

.. & vt ab Ecclesiastica immunitate excludatur, debet probari se pluries in publicis itineribus fuisse grassatum. c. 17. num.8.

.. dicitur quis respectu loci; non autem plurium delictorum. c.17. nu.20.

.. publicus, & famosus quis dicatur. c.64. num.2.

Grassatorum duo sunt genera. c.64. nu.3.

.. famosus efficitur quis ex furandi con-suetudine. c.64. nu.4.

Latrocinium, & disrobatio in strata publi-ca differunt inter se. c.17. nu.22.

Laudemium

Laudemium est onus reale, itaut absque illius solutione contractus emphiteoticus consistere nequeat. c.37. nu.3. sed contra num.8.

.. à pari procedit cum decima. cap.37. num.5.

Laudemij solutio est de natura contractus emphiteotici. c.37. nu.6. sed non de illius essentia. ibid. nu.11.

.. est res penitus distincta, & separata ab ipso fundo emphiteotico. c.37. nu.10.

Laudes

Eminentiss. Cardinal. Boncompag. Ar-chiep. Neap. c.64. nu.22.

D. Emanuel de Fonzeca, & Zunica Ex-cellentissimi Comitis Mōtis Regij Pro-regis Reg. Neap. c.17. nu.4. c.25. nu.5. & c.49. nu.9.

D. Alphonsi de Agraz Iudic. Mag. Cur. Vic. c.48. nu.1.

Andreæ Prouenzalis Reg. Cons. S.C. cap.8. num. fin.

D. Anibalis Moles Iudicis M.C.V. c.40. nu.15. in fine, & c.65. in fin.

Camilli

Camilli Cacac.Præfid. Reg.Camer.Sum. c. 70.*num.*21.

D. Caroli de Tapia Regentis Regiã Cãcellariam, & Marchionis Belmontis. c. 1. *num.* 16.*& c.*2.*circa princ. & c.*13. *nu.* 10. *pluribus aliis locis ex industria omissis.*

*D.Didaci Bernardi Zufia Regij Conf.S.C. & Præfid.R.C.Sum. c.*25.*num.*6.

*D.Didaci de Soria Regij Conf.c.*86. *nu.*18.

*Donati Coppola Iudicis M. C. V .c.*12. *in fin.*

*Fabij Capicij Galeota Reg. Conf. S. C. & Præfid.Reg.Cam.Summariæ. c.*3. *nu.*3. *&* 12.*num.*4.

*D.Federici Lõgi Reg.Cameræ Fisci Patroni. c.*99.*nu.*3.

*D. Ferdinandi Branciæ Reg. in supremo Italiæ Consilio.c.*47.*nu.*18.

*D.Ferdinandi Muñoz Reg.Conf.c.*71. *in fin.& c.* 19.*num.*28.

D.Ferdinandi Ezquerra Reg. Conf. c. 68. *in fine, & c.*25. *nu.*15.

*D.Flaminij Constantio Reg.Cõsiliarij.c.*19. *num.*30.

*D.Francisci Balboa Iudicis M.C.V.c.*66. *num.*15.

D. Fuluij de Constantio Regentis Regiam Cãcellariam, & Marchionis Corleti. c. 2.*nu.*35.*& c.*25.*nu.*22.

*D.Gregorij Angulo Reg.Conf.c.*92.*in fin.*

*D. Hieronymi Salamanca Iudicis M. C. Vic.c.*18.*in fin.& c.*63.

*D.Ioan.de Erasso Regij Collateralis Conf. & Regentis M.C.V.c.*41. *nu.*11. *& c.* 25.*nu.*15.

*D.Ioannis Baptista Valenzuela olim Regentis Reg.Cancell.ac Præfid.S.C. Neapol. in præsenti meritissimi Consiliarij Regalis Consilij, & digniss.Præfid. in Senatu Granatens.c.*4.*nu.*8.*& alibi.*

*D.Ioannis Enriquez Regentis Reg. Cancell.& Marchionis Campi. c.*16.*nu.*6.

D.Ioannis Francisci del Castillo Siculi. c. 66.*nu.*28.

*Ioannis Franc. Sanfelicij Reg. Conf. c.*14. *ante nu. primum & c.*51. *nu.*16.

*Io.Francisci Capiblanci.c.*15.*in fi.c.*80.*n.* 4.*& c.*94.*nu.*2.

*Ioann.Laurent. de Rugerio Patritij Salernitani.c.*38.*nu.*11.

*Ioannis Cioffi Iudicis M.C.V.c.*22.*in fin. & cap.*43. *in fi.*

*Ioannis Decheri R.Conf.Belgio.c.*97. *in fi.*

*Io.Aloisij Piscicelli Iudic. M.C.V.c.*76.*in fine.*

*D.Ioannis de Vera Iudicis M.C.V. c.*33. *nu.*8.*& c.*47.*nu.*5.

*Iulij Mastrilli. M.C. Fisci patroni. c.*66. *num.*7.

*Hectoris Capicij Latro Regij Consiliarj. cap.*8.*nu.fin.*

*D.Marij Cutelli.c.*13.*num.*12. *& cap.*29. *num.*21.

*Marij Mute Siculi.c.*66.*nu.*29.

*Petri Antonij Carauita R.Conf. c.*24. *in fine.& c.*46.*nu.*8.*& c.*55.*in fin.*

*D.Reg.Petri Iordani Vrsini S. C.Præsidis. c.*93.*nu.*8.

D.Thomæ Carleual Regij Consil. cap. 25. *num.*6.

D.Scipionis Rouiti Regent.Reg. Cancell. c. 13.*nu.*25.*cap.*19.*in fin.c.*27.*nu.*33. *in fine.*

Legatum.

*Legatum factum vtrique coniugi susceptis liberis intelligitur de liberis natis ex illo matrimonio,non de alijs. c.*33 *nu.*21.

*Legata tot sunt, quot anni, idest in quibus debentur.c.*44.*nu.*19.

Legatum relictum Collegio, Ecclesiæ. Ciuitati, vel Monasterio præscribitur per spatium 40. *annorum.cap.*44.*nu.*24.

*Legata regulariter strictè interpretantur. cap.*70.*nu.*12.

.. *pro anima hoc præ ceteris gaudent speciali,vt vtile per inutile non vitietur. c.* 84. *nu.*4.

*Legatum, vel fideicommissum inducitur etiam per tacitam defuncti voluntatem c.*88.*nu.*6.

.. *non potest peti,nisi mortuo testatore. ibid.num.*9.

Vide in verbo confessio.

Ius

Legitima

Ius petendi supplementum legitimæ tollitur quinquennio,c.7.nu.2.

Legitima debetur in bonis aui nepotibus etiam ex filia,cap.10.nu.1.

Legitima,seù bonorum subsidium patri debetur loco vsusfructus ex Consuetudin. Neapol.cap.29.num.17.

Vide in verbo dos.

Legitimatio, & Legimatus

Legitimationis materia ardua, & difficilis est,cap.1.nu.1.

.. et per Principis rescriptum publico fauore introducta,ibidem nu.2.

.. et connumeranda inter actus pios, & est remedium inductum in legitimæ prolis defectum, ibidem num.3.& 4.

.. in eius materia patris, & Principis potestas à pari procedunt, cap.1.nu.16. & 20.

Legitimatio fit causa iusta,& legitima suggerente,cap.1.num.22.

Legitimationis causa in triplici est posita consideratione, prout subijcitur, cap.1. num.22.

.. causa necessaria quæ sit pro legitimationis consequutione.cap.1.num.23.

Legitimare verbum in hac materia, quid importet, ibidem num.26.

.. causa vtilis residet in mera,& simplici patris voluntate,cap.1.nu.33.

Legitimatus ad patris postulationem succedit vti legitimus in feudo hæreditario,c.1.num.20.

.. et succedit non legitimationis; sed legis virtute,seù ratione, ibidem nu.21.

.. ex Principis rescripto dicitur conseruare bona in familia,& agnatione,ibid. num.26.

.. nequaquam differt à legitimo, cap.1. num.27.

Et habet omnia iura legitimorum.c.1.n.28. & ibi de ratione.

Lex.

Lex Principis secularis non tollit dispositionem Sacrorum Canonum,cap.16.nu.18.

In lege pœnali duæ requiruntur, ratio iustitiæ,& Principis voluntas, c.18.nu.8.

.. pœnalis extenditur in correlatiuis, vbi militat eadem ratio.c.18.nu m.9.

Legis verba cui non conueniunt,nec conuenit eius dispositio,c.48.nu.11.

Vide in verbo adimplementum.

Liberatio

Liberationis exceptio inducitur ex liberãdi promissione,c.4 nu.4.

Liber homo

Liberi hominis aduersam fortunam,tristẽque easum expectare, nec ciuile, nec naturale est, cap.27.nu.31.

Liquidatio instrumenti

Vide in verbo pragmatic.a.

Lis

Lis cum eo est tractanda, cuius principaliter interest actorem excludere. cap. 30. num. 9.

Lis habetur pro contestata in odium contumacis,c.48.num.8.

Litis pendentia inducitur per solam citationem legitimè intimatam,c.81.nu.2.

Vide in verbo clericus in fine.

Locatio

Locationis rei Ecclesiasticæ contractus vltra triennium factus non subsistit in triennio,c.15.nu.9.

Locatio, & mercedis perceptio probat possessionem ad beneficium locatoris, c. 89. num.5.

Vide in verbo domin.in fin.

Locus

Locus vbi est persona patiens attenditur, non autem vbi est delinquens, cap.67. num.11.

Locus, qui delinquenti magis prodest, est attendendus; sed quonam modo,cap.67. num. 16.

Vide in verbo delictum.

Ludus

Ludus alearum est interdictus, cap. 97. num.6.

Ludens dicitur dare operam rei illicitæ, c. 97 nu.7.

Vide

M

Magistratus

Vide in verbo Officialis, salarium.

Maioratus

MAioratum constituere promistens in aliquam personam, vt commodiùs nubat, secuto matrimonio maioratus habetur pro erecto, & constituto, c. 4. num. 19.

Maleficium

Maleficia negatiua eo ipso videntur commissa, cum lapsum est tempus, in quo verisimiliter adimpleri potuissent, c. 16. num. 13.

Mandans, & Mandatum

Mandans nunquam comprehenditur sub statuto, si ratio deficiat, c. 47. nu. 16.

.. homicidium cõmittens extra territoriũ punitur in territorio, siue pro mandato, siue pro homicidio, c. 80. nu. 21.

Mandatum speciale ad remittendum non sufficit in Regno, c. 68. nu. 7.

.. speciale debet continere potestatẽ iurãdi in animam constituentis, c. 73. n. 4.

.. speciale dicitur datum ad certam designatam causam, & personam, ibidem num. 5.

.. speciali opus est ad petendam in integrum restitutionem, ibidem nu. 10.

.. generale cum libera habet vim specialis, c. 73. nu. 12.

.. specialissimum, & indiuiduale quod dicatur, ibidem num. 17.

.. speciale ad iurandum tunc requiritur, quoties lex desiderat proprium iurare debentis iuramentum, ibidem nu. 20.

.. generale comprehendit etiam lites futuras, vbi de modico agitur præiudicio, ibidem nu. 21.

Mandati ratificatio habet vim specialis, c. 73. num. 14.

.. tacita ratificatio operatur conualidationem gestorum etiam in requirentibus speciale mandatum, ibidem num. 15.

.. speciale requiritur ad pescendum feudi inuestituram, c. 78. num. 7.

.. non præsumitur ex solutione, quæ potest referri ad causam amicitiæ, c. 78. nu. 17.

.. non præsumitur nisi probetur, cap. 78. num. 1.

.. etiam præsumptionibus, & coniecturis probatur, ibidem nu. 2.

.. præsumitur interuenisse quoties actus gestus aliter explicari non poterat citra mandati potestatem, ibidem nu. 3.

.. habere præsumitur is, qui soluit pro alio, ibidem num. 4. sed de veritate numero 16.

.. non probatur coniecturis quando speciale requiritur mandatum, ibidem num. 5.

.. speciale requiritur, vbi agitur de re feudali, ibidem nu. 6.

Manifestum

Manifestum dicitur, quod ex coniecturis deriuatur, c. 62. nu. 13.

Manumissio

Manumissio potest etiam in Ecclesia expediri, & de ratione, c. 1. nu. 3.

Maritus

Maritus transiens ad secundas nupsias statim amittit omnia, quæ titulo lucratiuo fuit consecutus ex prima vxore, cap. 32. num. 18.

.. præsumitur domicilium habere in domo, in qua vxor inhabitat, c. 41. nu. 6.

.. bannitus ex Principis gratia restituitur quæ bona recuperet, c. 52. nu. 28.

.. habet formale interesse in reditione computorum tutela administrata per vxorem, c. 94. nu. 6.

Mariti secundi bona sunt tacitè obligata pupillo pro tutelæ administratione, c. 94. num. 9.

Vide in verbo adulterium, alimenta, amor.

Mater

Mater videtur quasi contrahere cum pupillo, eiusque bona sunt ei tacitè obligata pro tutela administratione, cap. 94. num. 3.

Matrimonium

Matrimonij contractus est vltro citroque obligatorius, c. 28. nu. 3.

.. hodie

.. hodie de iure canonico propter nullam pœnam dissoluitur, cap. 52. num. 2.

Melioratio

Meliorationes, & incrementum temporis, cedunt lucro emptoris, vel creditoris, cui pignus fuit addictum, c. 93. nu. 11.

Metus

Metus reuerentialis solus sufficit ad annullandum contractum gestum per filium famil. ad patris beneficium, c. 39. nu. 7.

.. aduersus legi resistentem dicitur iustè illatus, c. 39. num. 18.

Metum allegare non potest existens in Vrbe, c. 39. nu. 21.

Metus solus reuerentialis non est sufficiens ad rescindendum contractum, præterquã si adsint minæ, & verbera, cap. 39. numero 24.

.. qualis esse debeat ad rescindendum cõtractum, cap. 39. num. 25.

.. reuerentialis aduersus inferentem; non autem aduersus tertium obijcitur, c. 39. num. 27.

Miles

Miles disponendo de bonis suis, potest & communi, & militari iure disponere, seù testari, c. 9. num. 15.

Milites Campaniæ antiquitus stationarij, seù limitanei dicebantur, c. 17. nu. 6.

Militibus antiquitus erat interdictũ agrorum culturæ incumbere, cap. 83. nu. 12.

Vide in verbo collecta.

Minor

Minor potest repudiare donationem sibi absenti factã ante acceptationẽ, & absq; patris consensu, c. 6. nu. 11.

.. in venditione promittens duplam iuxta regionis morem, excluditur à restitutionis beneficio, c. 6. nu. 16.

.. non restituitur aduersus actum pium, & fauorabilem, c. 39. nu. 15.

.. non restituitur aduersus diuisionẽ per sortem factam, nisi tamen læsio enormis admodum excessiua sit, capit. 57. num. 28.

.. restituitur ad rem distractam, quæ fuit suorum maiorum, c. 93. nu. 10.

Vide in verbo alienatio, mora.

Minor pars

Minor pars Collegij censetur consentire electioni factæ per maiorem, c. 50. nu. 2.

Vide in verbo electio.

Modus

Modus quid sit, c. 47. nu. 23.

Monachus

Monachus effectus Episcopus, vel Abbas eximitur ab ordinarij potestate, cap. 69. num. 10.

Monasterium

Monasterium duplici renunciatione repelli potest à Monachi successione, c. 8. num. primo.

Monasterij promissio operatur, vt renunciatio promissa intelligatur facienda tempore habili, & in forma valida, cap. 8. num. 4.

Monasterium repellitur ex propria, & iurata renunciationis promissione etiam si Nouitij renunciatio non sit valida, cap. 8. num. 6.

Vide in verbo Abbatissa, dos in princ.

Mora

Mora non committitur, vbi tempus est incertum, c. 16. nu. 9.

.. contrahitur sine interpellatione fauore vltimæ voluntatis: item pro vendicanda defuncti nece, nec nõ fauore piæ causæ, minorum, Ecclesiæ, & fisci, c. 16. nu. 17. cum sequentibus.

.. irregularis qualiter contrahatur, c. 28. num. 4.

.. à principali contracta non dicitur propter procuratoris scientiam, c. 30. n. 15.

.. non contrahitur à debitore quousq; non venerit dies solutionis, c. 31. nu. 5.

Mors

Mors ciuilis æquiparatur naturali, cap. 52. sed de veritate nu. 17. & 18.

.. non æquiparatur naturali, præterquã in casibus à iure expressis, vel vbi idẽ resultat ab vtraq; effectus, c. 52. n. 17. & 18.

.. non æquiparatur naturali, c. 52. nu. 18.

.. naturalis grauati restituere fideicõmissum est omnino expectanda, c. 52. n. 15.

.. ciuilis non æquiparatur naturali, quotiescũque spes adest, vt ciuiliter mortuus iura recuperet primæua, c.52.nu.20.

Mulier

Mulier dotata in hoc Regno excluditur à dotantis successione, c.3.nu.1.

Idque procedit ne dum in feudalibus, prout expresiè loquitur constitutio in aliquibus, sed etiam in burgensaticis ex concordi Regnicolarum traditione, cap. 3. num.1.

.. dotata si maior facta tacuerit per decennium, & non fuerit conquesta de dotis tenuitate, amplius non admittitur, cap.7.nu.1.

Mulieribus permissum est suam, vel suorũ prosequi iniuriam, c.16.nu.2.

Mulier ad accusãdum de nece defuncti cõiugis admittitur causaliter, c.16.n.11.

.. quamuis ex inditijs possit adulterij pœna plecti; nihilominus hoc non procedit quòad dotis amissionem, capit. 19. numero 17.

Mulieribus non est proprium forensia tractare, c.41.nu.1.

Mulier etiã si sola sit in instrumẽto obligata, si tamẽ obligatio sua tendat ad fauorem alterius, adhuc iuuatur Vell. c.55. num. 4.

.. dum obligatur cum alio, vel pro alio, præsumitur obligata in fraudẽ Velleiani, c.55.num.3.

.. vna cũ alio obligata saltim præsumitur pro medietate intercessisse, c 55.nu.6.

Mulieris vtilitas, imò & locupletationis species probanda est vt Velleiani sileat dispositio, c.55.nu.15.

.. in Regno absque Regio assensu nequit obligari, c.55.nu.16.

.. nulliter pro marito obligatur, & de ratione, c.56.nu.1.

Mulier rectè intercedit pro marito pro dote communis filiæ, c.56.nu.5. & 10.

.. etiam pro dote extraneæ, ibid. num.6. sed contra nu.11.

Mulieris contractus aliàs inualidus roboratur iuramenti religione, c.56.nu.7.

Mulier potest pro extraneo fideiubere pro dote, non autem pro marito, c.56.nu.9.

.. potest alienare spe recuperandi suam dotem dissoluto matrimonio, c.56.n.16.

.. ad accusandũ nõ admittitur, nisi vbi nõ est magis idoneus accusator, vel ad quẽ magis principaliter spectat, vel vbi is fuerit negligens, cap.58.nu.3.4.& 5.

.. potest accusare, vbi iniuria sibi infertur, vel vbi suam, vel suorum iniuriam prosequitur, c.58.num.10. & 12.

.. quę ea lege dotem dedit, vt post ipsius mortẽ restituatur fratri, non potest de ea disponere, nec inuita, nec in morte in præiudicium vocati, c.59.nu.9.

.. superueniẽte noua causa potest sibi possessionis causam mutare, c.89.nu.1.

.. quocumque iudicio conuenitatur, sequitur forum viri, c.94.nu.1.

.. conuenta ex cõtractu proprio non declinat forum ex persona mariti, c.44.n.4.

Vide in verbo confessio.

Munus

Munera omnia in ordinaria, & extraordinaria distinguuntur, c.2.nu.3.

.. seù functiones in hoc Regno impositæ varijs ex causis ex ordine recensentur, cap.2.nu.3.

.. extraordinaria ex assidua, & antiquata præstatione efficiuntur ordinaria, & Canonica, c.2.nu.12.

.. extraordinaria imposita pro publicis necessitatibus æquiparantur impositionibus Canonicis, Ordinarijs, & merè realibus, c.2.nu.20.

.. personalia dicuntur, quæ cum corporis labore, animi sollicitudine, & vigilantia explicantur, c.84.nu.2.

Mutuum

Mutuum palliatum præsumitur ex pecunia anticipatè soluta, c.75.nu.1.

N

Natura

NAtura est quid à principio rei connexum, c. 35.nu.12.

Nepotes

Nepotes

Nepotes ex filia hodie debent institui, vel exheredari, c.10.nu.2.

.. ex filia, qua dote accepta paternam refutauit hareditatem, ab auo prateriti nō possunt dicere illius testamentum nullum, c.11.nu.1.

.. haredes matris absque beneficio legis, & inuentarij illius factum impugnare non possunt, cap.11.nu.13.

.. ex proprijs personis venientes, non tenentur dotem maternam imputare in legitimam, sed remissiuè, c.11.nu.fin.

Vide in verbo alienatio, amor.

Nobilis

Nobiles non tenentur iniuriam ferre; secus autem plebei, c.66.nu.9.

Notarius

Notario fides adhibetur attestanti de re coram ipso gesta in actu, de quo rogatur cap.8.nu.9.

.. tenetur apponere clausulas consuetas, quæ etiam omissæ subintelliguntur, cap. 35.nu.4.

.. potest clausulas consuetas apponere, & superaddere, c.35.nu.6.

.. non censetur rogatus de clausulis substantialibus, nec de solitis apponi in contractibus ad augendam obligationem, nec pariter de illis, quæ contractui vires superaddunt, c.35.nu.9.10.& 11.

Nullum

Nullum aliquid esse, vel non esse, vel imperfectum esse parificantur in iure, cap. 80.num.2.

Nullitate instrumenti pēdente potest adhuc illud executioni demandari, si tamen in eo non sit promissa euictio, cap.91.n.16.

Vide in verbo alienatio, compromissum, contractus, executio, forma, locatio, metus.

Nuptiæ

Nuptiæ secundo loco contractæ quare sint contrahentibus odiosæ, c.32.nu.16.

O

Obligatio

Obligationes facti non admittunt interesse præstationem, præterquam quod si factum nequeat adimpleri, c.4. num.10.

Obligatio generalis complectitur etiam futura, cap.24.nu.9.

.. tàm personalis, quàm realis tollitur tàm per debiti solutionem, quàm per dationem in solutum, cap.27.nu.1.

Obligationem extingui, vel cessare, & suspendi differunt inter se, c.27.nu.9.

.. semel extincta nunquam reuiuiscit, c. 27.num.10.

.. an sit extincta, vel suspensa, quomodo cognoscatur, cap.27.nu.12.

Textus in l. qui res 98. in princ. de solut. quæstionem dirimit, quando censeatur extincta obligatio, cap. 27.nu.14.

.. specialiter procedit fauore dotis, c.27. nu.15.sed contra nu.16.

Obligatio vnica est pro omnibus præstationibus ex contractu descendentibus, cap.44. num.12.

.. rei alienæ regulariter de iure non subsistit, at consentiente domino valida est cap.43.nu.1. & 2.

.. non est protrahenda vltra obligātis cōsensum, c.43.num.13.

Obligatione personali extincta, tollitur etiā hypothecaria illi accessoria, c.15.n.22.

.. personalis non transit in singularem successorem, c.61.num.8.

Offensi

Offensis est solatium non videre maleficiū inultum, c.68.nu.3.

Officialis, & officium

Officialis tenetur in syndicatu pro compositione violenter extorta in beneficiū Baronis, c.30.nu.1.

.. regius si in Baronis Terra deliquerit, poterit ab eo puniri, etiam si sit Principis delegatus, c.6.nu.12.& 13.

Vide in verbo delictum.

Officia duo publica inter se compatibilia

possunt ab vno exerceri, cap. 70. nu. 1.

Opinio

Opinioni communi non defertur, vbi contraria meliori nititur ratione, cap. 80. num. 24.

.. *communis debet praualere*, c. 80. n. 22.

Opus

Operi ferè desperato Oraculum satis aptum subnectitur, c. 2. ante nu. 2.

Origo

Origine propria nemo potest sua voluntate se eximere, c. 83. nu. 1.

Origo, & primordium vniuscuiusque rei inspici debet, c. 2. nu. 11.

P

Pactum

PActum de non petendo restringitur ad ius de praesenti, c. 11. nu. 15. & *non potest reuocari in fideiussoris praeiudicium*, c. 59. nu. 7. & *amplius restringitur ad quantitatem solutam*, capit. 87. num. 7.

.. *de restituendo integram dotem, vel totam dotem, priuat maritum lucro dotali*, c. 29. nu. 25.

.. *posteriora prioribus derogant, si inter se adsit repugnantia*, c. 29. nu. 32.

.. *legis commissoriae extincto non licet ad illud redire*, c. 31. nu. 12.

.. *affrancàdi infra certum tempus, per receptionem pretij censetur remissum*, cap. 31. num. 14.

.. *de dote lucranda in casu mortis, vindicat sibi locum ingressu religionis*, cap. 52. num. 5.

Nudum de donando inducit actionem, quando fuit expressum, secùs verò tacitum, c. 78. num. 13.

.. *per quod venditor census tenetur vltra decem soluere collectas, est labe vsuraria fœdatum*, c. 96. nu. 4.

.. *excedens legitimam metam non vitiat totum contractum; sed reducitur ad licitam summam*, c. 96. nu. 18.

.. *per quod vẽditor census tenetur ad collectarum solutionem de generali consuetudine sustinetur in hoc Regno*, cap. 96. num. 21.

Paganus

Paganum decedere pro parte testatum, & pro parte intestatum ius non patitur, c. 9. nu. 22.

Palatium

Palatium Principis, Praetorium Magistratus, Theatrum, vel forum dicuntur loca quasi Sacra, c. 66. nu. 22.

.. *Principis debet esse omnibus securum asylum*, cap. 66. nu. 3.

Vide in verbo delictum.

Papa

Vide in verbo contractus, dispensatio.

Pater

Pater non potest filio primogenito detrimẽtum afferre in feudo ex pacto, & prouidentia, c. 1. nu. 18.

Patris assertioni statur circa bonos mores filij, cap. 1. num. 33.

Pater melius quam alius capere dicitur consilium pro filio, cap. 3. num. 4.

.. *substituens filio praesumitur facere illi actum fauorabilem*, cap. 9. nu. 9.

.. *vita sua durante etiam post mortem filiorum retinet vsumfructum bonorum dotalium*, c. 28. num. 1. & c. 29. nu. 1.

semper praesumitur velle seruari aequalitatem inter liberos, c. 32. nu. 15.

.. *nequit consensum praestare filio donãti ex causa mortis absq; Iudicis Authoritate in eiusdem patris beneficium*, cap. 39. num. 29.

.. *potest consensum praestare filio adeunti haereditatem, qua eidem parenti acquiritur*, c. 39. num. 35.

Patria potestas tempore mortis filij non est in consideratione, c. 29. num. 4.

Perhorrescentia

Perhorrescentia sola aduersarij operatur, vt quis possit litigare coram alio Iudice, cap. 81. num. 16.

Perhorrescentiae iuramentum est necessarium, vt fori clectio facta per personam miserabilem sit valida, cap. 86. nu. 6.

.. *est*

.. *est ius nouissimum in Regno, ibidem num.7.*

Periurium

Periurium iam incursum nequit à creditore remitti, pœna autem illius ratione sibi debita condonari potest, c.31. nu.22.

Permutatio

Permutatio,& excãbium in quo differant, imò potius videntur eadem, cap.38.nu. 3.& 4.

Petitio

Petitio differt à positione, cap.34.nu.3.

Pignus

Pignus in re propria subsistere non potest, cap.27.nu.26.

.. *tunc est obnoxium pro vsuris, quando illa debentur naturaliter, & ciuiliter, cap.43.nu.12.*

Pœna

Pœna à statuto loquente in personam imposita, non extenditur ad casum non expressum, secus si loquatur in rem, c.18. num.3. sed vide ibidem num.22.

.. *imposita recipienti aliquid per barattariam, comprehendit etiam dantem, cap.17.num.15.*

.. *imposita vendenti per statutum censetur repetita respectu ementis, cap.18. num.16.*

.. *imposita per statutum, quod respicit publicum bonum, extenditur etiam ad aliã personam non comprehensam, cap.18. num.21.*

.. *dum minoratur propter beneficiũ ætatis, vel qualitatis, tunc rectè sequitur cõdemnatio ad intereße, c.19.nu.24.*

.. *imposita principali delinquenti, siue mandatario ratione alicuius qualitatis, an irrogetur contra mandantem, c.47. num.2.*

Pœna imposita per Regni Constitutiones nõ producuntur extra personas, de quibus expreßè loquuntur, c.47.nu.10.

.. *propter aliquam qualitatem à statuto irrogata ex postulat illius qualitatis cõcursum, c.47.nu.12.*

.. *arbitraria aduersus delinquentem in Principis Palatio potest extendi vsque ad mortem inclusiuè, c.66.nu.7.*

.. *ordinaria non irrogatur absque dolo delinquentis, c.66.nu.19.*

Pœnitentia

Pœnitentia habet locum in contractibus innominatis, c.59.num.4.

Possessio,& possessor

Possessio longi temporis, puta 30. annorum excusat ab onere exhibẽdi titulum, cap. 13.num.4.

.. *absque titulo in iurisdictionalibus nihil operatur, c.13.num.23.*

Possessorium iurisdictionis quarè dicatur mixtum, c.13.num.24.

Possessio, seù quasi quando acquiritur in iurisdictionalibus ex actuum frequentia, cap.13.num.26.

.. *quæ turbat possessionem alterius non iuuat possessorem, nisi de titulo doceat, cap.13.num.27.*

.. *posterior semper præsumitur iniusta, cap.13.num.28.*

Possessionis commoditas non est reo auferẽda lite pendente, c.24.num.3.

Possessio habita ex actu nullo reducitur ad non possessionem, & titulus ad non titulum, cap.88.nu.3.

.. *capta ex processu nullo, & inordinato vigore hypotheca potest retineri, c. 88. num.13.*

Possidere non dicitur iure familiaritatis, & amicitiæ fundũ ingrediens, c.89.n.4.

Possessio bonorum, quæ potest referri ad aliã causam, non probat filium hæredem, cap.89.num.15.

Possidere eo iure præsumitur quis, quod est sibi vtilius.cap.89.num.16.

Possessor tertius vtrum possit molestari lite pendente in perceptione fructuum rei obligatæ, c.24.num.11.

.. *post litis contestationem incipit mala fide possidere, c.24.nu.12.*

.. *fundi vectigalis, quicumq; tenetur ad vectigalia, c.36.nu.7.*

Possessorem quem vis sequitur onus reale, cap.37.num 2.

Tertius

Tertius possessor cum titulo praescribit inter absentes, c.44.nu.26.
.. *cum titulo praescribit etiam non facta discussione cum principali debitore, cap. 44.num.27.*
Possidens ex duplici causa, ex vtiliori censetur possidere, c.79.nu.14.
Vide in verbo actio,clausula.

Potentia

Potentia frustra est qua numquam reducitur ad actum, cap.9.num.12.

Prælatio

Prælatio data pupillo, mulieri, vel pecuniã mutuanti ad rem emendam,vel reficiendã absq; cobarentia tacita,seu expresa hypotheca quid operetur, c.37.nu.17.

Prælatus

Prælatus etiam delinquendo potest Ecclesia praeiudicare in quarendis, cap.6.nu.10.
.. *rem infeudari consuetam poterit in feudum dare absque capituli consensu, cap. 6.nu.14.*
Prælatum,seu Rectorem habere non est de essentia Collegij,seu capituli, cap.6.numer. 19.
Quem sufficit habere potentialiter, cap.6. num.20.
Prælati data absentia, maior pars Collegij erit ipsius caput, cap.6.nu.21.
Prælatus data consuetudine potest sine capitulo alienare, c.6.nu.23.
.. *prohibetur expresè renunciare iuribus sua Ecclesia, non autem tacitè, cap.7. num.5.*
Recipiendo Canonem videtur praeiudicare Ecclesia in iure recuperandi emphiteusim, cap.7.num.7.
Recipiendo sortem principalem intelligitur ratificare contractum, c.7.nu.8.
Et recipiendo pretium rei venditę videtur approbare venditionem, c.7.nu.9.
.. *iudicatur vt Baro, & ratione iurisdictionis, quam recognoscit à rege,iudicatur vt laicus,cap.13.num.43.*
Vide in verbo hereditas.

Præscriptio

Præscriptio nulla currit in Regno aduersus Fiscum nisi centum annorum interuallo sit vallata, cap.13.nu.21.
Demanialia non praescribuntur nisi tempore,cuius initij non extat memoria, cap. 13.nu.22.
.. *30.vel 40. annorum habet locum etiã in foro conscientia in annuis praestationibus, cap.44.nu.1.*
.. *iurium realium legitimo inducitur tẽpore, cap.44.nu.3.*
.. *vbi ex actis constat ad debitoris beneficium, potest Iudex ex officio actorem repellere,cap.44.nu.4.*
In praescriptione fundans se debitor,non adstringitur ad probandum solutionis negatiuam, c.44.nu.5.
.. *non prodest principali debitori, nec illius heredi, cap.44.num.7.*
.. *potest prodesse pro censibus praeteritis; non autem pro futuris, c.44.n.8. sed de veritate num.20.*
.. *in ijs, qua sub conditione debentur,non potest incipere, nisi à die aduenientis cõditionis, cap.44.nu.11.*
.. *40. annorum ad Ecclesiam excludendam à petitione quarta decimarum est sufficiens, c.44.nu.13.*
.. *vnica sufficit in annuis praestationibus ex contractu debitis, quamuis obligatio concepta sit verbis distributiuis generalibus; secus si expressis,cap.44.nu.25.*
Vide in verbo possessio circa fin.

Præsentia

Præsentia in dubio praesumitur, cap.6.numero 24.
Vide in verbo contractus.

Præses Prouinciæ

Præses Prouinciæ cognoscit de causa status, si coram ipso incidenter opponatur, cap. 14.num.6.
Vide in verbo Commissarius.

Præsumptio

Præsumptio iuris, qua Regem comitatur, operatur, vt quis ad tituli exhibitionẽ adstringatur,cap.13.nu.17.
. *transfert in reum onus probandi, cap. 13.nu.18.*

Pra-

Præsumptiones sufficiunt in ciuilibus ad condemnandum, c.19.num.7.
.. intellige in causa ciuili ciuiliter, & principaliter intentata, c.19.nu.19.
Præsumptio iuris est, talem aliquem præsumi, qualis reperitur tempore quo conuenitur, c.49.num.13.

Præteritio

Præteritionis vitium dicitur visibile, & clarum, & de ratione, c.10.nu.13.

Pragmatica

Pragmatica 4. de liquidatione instrumentorum quid contineat, c.82.nu.2.
.. procedit etiam in scripturis per creditorem præsentatis, ibidem nu.3.
.. loquitur pariter in scripturis præsentatis ad impediĕdam liquidationem, ibid. num.4.

Pretium

Pretium succedit loco rei in iudicijs vniuersalibus, c.92.nu.1.
.. non succedit loco rei in hypothecaria, cap.92.nu.10. sed fallit nu.11.
.. non succedit loco rei, quod prouenit ex vĕditione rei stabilis, vel quomodolibet existentis, ibid.num.12.

Præuentio

Vide in verbo Iudex

Princeps

Princeps ex propria potestate ordinaria potest naturalem efficere legitimum, cap. 1.num.6.
.. potest successionis ius non dum quæsitum sed in spe existens absque causa auferre cap.1.nu.15.
.. nō est dominus personarum, nisi quòad protectionem, cap.1.nu.16.
Principis, & patris potestas æquiparantur secundum Andr.c.1.nu.16.
.. dicitur lex animata in terris, cap. 1. num.30.
.. est proprium naturæ excessibus mederi cap.1.nu.34.
.. tenetur præbere tuta itinera, cap.2.n.8. aliàs non potest iustè exigere tributa, ibid.num.9. & cap.17.nu.2.
Princeps contrahendo vtitur iure communi, & tamquam priuatus consideratur cap.2.num.30.
Principi à Populo collata est iurisdictio, c. 13.nu.7. & 8.
Princeps quòad protectionem tantum habere dicitur dominium omnium rerum cap.13.nu.35.
.. per modum legis condendæ potest priuatis præiudicare, c.17.nu.28.
Principis concessio redigens successionem ad suam pristinam naturam, neminem afficit damno, c.23.nu.2.
Princeps faciens, quod priuato conceditur, neminem lædis, cap.23.nu.4.
.. licitè derogat iuri positiuo voluntario, etiam absque causa, c.23.num.10.
.. potest terminum anni foriudicationis arctare, c.47.nu.1.
Principis facultas alicui concessa non extinguitur, nisi secuto effectu, c.50.nu.8.
Princeps non minùs ac priuatus adstringitur ad contractus obseruantiam, c.53. num.7.
Principis factum proprium censetur quod ex illius delegatione est gestum, cap.53. nu.18.
.. fides in promissionibus adiecta importat proprium, & verum iuramentum cap.53.nu.9.
Principi nec de potestatis plenitudine est permissum auferre ius parti quæsitum cap.68.nu.2.
Princeps non concedit indulgentiam criminosis absque partis remissione, cap. 78.nu.4.
.. numquam censetur aliquid detrahere publicæ, vel priuatæ vtilitati, nisi in rescripto adijciat clausulam non obstante, cap.71.num.5. & 6.
.. non præsumitur velle statutis derogare, cap.71.num.7.
.. cĕsetur nolle dispensare, vbi in rescripto non seruat consueta, ibid.nu.8.
Principi arbitrariæ sunt dilationes, & omnes termini, c.71.n.11.
Principem ex certa scientia dispensare ex coniecturis potest elici, cap.71. n.16.

Principis

Principis secunda iussio vim habere clausula non obstante, c.71 nu.19.
Princeps potest villas, & casalia à Ciuitate separare, c.99.nu.13.
.. *potest iurisdictiones tàm singularum personarum, quàm Ciuitatum diuidere*, ibid. nu.14.
.. *potest priuilegium subdito concessum reuocare*, c.99.num.18.
.. *bifariam potest derogare priuilegio ab ipso concesso, vel in vniuersum derogãdo, vel diminuendo, & moderando*, cap. 99.nu.35.
Vide in verb. contractus, foriudicatio, in fi.

Principium

Principium cuiusque rei est illius potissima pars, c.80.nu.6. *quod iuris est de aliquo, idem est de eius principio*, ibid. num.7.
.. *attendendum est in contractibus, iudicijs, & delictis*, ibidem num.8.
.. *attendi debet, vbi finis necessario pendet ab ipso etiam sola necessitate causatiua*, c.80. nu.10.
.. *licitum non excusat, vbi ex loci mutatione laeditur alterius iurisdictio*, c.80. num.18.

Priuatio

De priuatione ad habitum non datur regressus, c.27. nu.11.

Priuilegium

Priuilegia conquassantur inter pariter priuilegiatos, c.13.nu.1.
.. *militare producitur ad delictum etiã ante militiam perpetratum*, c.14. nu. 2.
.. *meri Imperij non tollitur ex prouisione facta per nouam constitutionem*, cap. 17. nu.11.
Priuilegia cessant, vbi ius commune potest locum habere, c.27.nu.18.
Priuilegium propter merita concessum trãsit in vim contractus, & nequit reuocari, c.54.num.4.
Priuilegia non protrahuntur de persona ad personam, c.69. nu.17.
Priuilegium superueniens lite pendente forum non mutat, c.81.num.5.
.. *competens viro iure speciali, siuè particulari, competit etiam vxori*, cap.94. num.2.
Priuilegijs Neapolitanorum potiuntur etiã vicani, & casalenses, cap.99.nu.4. *limita in fauorabilibus*, ibid.nu.5.
Priuilegium Ciuitati concessum non extenditur ad casalia in odiosis, cap.99.n.8.
Priuilegij causa cessante, cessat priuilegium cap.99.num.19.
Priuilegium concessum mulieribus coniugatis cessat ipsis viduis effectis, c.99. num.20.
.. *personae mutatione extinguitur*, ibid. num.21.
.. *extinguitur pariter quoties incompatibile redditur cum concessione*, ibidem num.22.
.. *in vna parte reuocatum, in caeteris firmum persistit*, c.99.nu.36.
.. *vni concessum ad alterum non extenditur*, c.99.num.38.
.. *non est interpretandum ita vt exinde laedatur Principis Maiestas, vel publicã vtilitas*, c.100.nu.19.& 20.

Probatio

Probatio nulla maior, quàm partis assertio cap.10.num.9.
Probatio incontinenti rem efficit claram, impeditque immissionem, c.10.nu.11.
Probationes lautores requiruntur in ciuilibus, quàm in criminalibus, c.19.nu.8.
Probatio quoad ciuilitatem inducitur ex depositione socij criminis non tamquam rei, sed veluti testis deponentis cum tortura, c.19.nu.27.
Probatio plena nequaquã, sed qualis qualis praesũptio deriuatur ex depositione socij criminis etiam tanquam testis deponẽtis, c.19.num.28.
Probari aliquid nequit per testes non receptos parte citata, c.40.nu.4.
Probatio plena ex pluribus proficiscitur indiitijs, c.64.nu.18.
Incontinenti probatum quando aliquid dicatur, c.96.n.12.& *quid in Regno* n.14.
Vide in verbo agens.

Procurator

Procurator

Procurator Cęsaris de causis cognoscit Fiscalibus. c.25.num.1.

Procuratoris factum etiam in omittendo, suo principali nocet.c.30 nu.17.

Procurator in iudicio criminali, nec etiam ad media admittitur.c.82.nu.6.

Vide in verbo actio.

Promittens

Promittens factum alienum, quod ab ipso promissore dependet, dicitur proprium factum promittere. c.4.nu.9.

Promissio de retrouēdēdo est eiusdē virtutis cum ipsamet retrouenditione. c.4.n. 4.

Promittens fideiubere habetur ac si fideiussisset. c.4.nu.15.

Promittens se obligare ad dandum certa die, si ea adueniente non dederit, poterit adstringi ad dandum, ac si purè obligatus fuisset.c.4.nu.fin.& 12.

Promissio absenti facta potest ante acceptationem reuocari;etiam si iuramento reperiatur vallata. c.59.nu.30.& 31.

Promittens patefacere delictum, vel vt vulgò dicitur, ponere in vero, adimplet dan lo indicia ad torturam sufficientia. c.64.nu.1.

Protestatio

Protestatio non releuat contra id, quod venit ex iuris dispositione. c.27. num.27.

.. non conseruat id, quod est accessorium ad aliquid sublato principali.c.28. num.18.

.. non impedit remissionem eius, quod ex iuris necessitate remissum censetur. c. 28.num.19.

Prouocatio

Prouocatio verbis iniuriosis facta, alijs verbis est propulsanda, non autem manu, aut ferro.c.66.nu.11.

Prouocato occidere licet, ne dum prouocantem; sed etiam tertium ad rixam superuenientem.c.66.num.24.

Pupillus

Pupillus diù apud vnum educatus nō debet alteri ad educandum tradi.c.9.nu.30.

.. potest dotem matris tutricis retinere, donec computa reddat.c.94.nu.7.

Vide in verbo agnatus in fin.

R

Ratificatio

Ratificatio habetur pro completa ab eodem promissore, qui post ratificationem promissam habuit speciale mandatum, quamuis non ratificet.c.4.n.12.

Ratificare omnia gesta, ac renunciare iuri sibi competenti intelligitur qui tempus elabi permittit.c.7.nu.3.

Ratum habere cōtractum antea gestum intelligitur quis per receptionem censuū plurium annorum.c.7.nu. 6.

Ratificatio inducitur per quietationem. c.7.num.11.

.. contractus gesti ex causa onerosa tacitè inducitur ex solutione superueniente. c.7. nu.12.

.. non præsumitur, nisi constet ratificantem percalluisse factum ratificatum cum omnibus suis qualitatibus. cap.7. num.13.

.. vt inducatur, prælati consensus debet esse expressus.c.7 nu.14.

.. non retrotrahitur ad tempus, in quo actus fuit omnino nullus.c.21.nu.8.

Ratihabitio re non integra non habet locum, nec retrotrahitur in beneficium tertij.c.68.nu.20.& 21.

.. cōfirmat ea, quæ ab initio subsecuta sūt, & retrotrahitur ad tempus actus gesti. c.68.num.5.& 6.

.. vt valida sit fieri debet intra tēpus, quo actus principalis fieri potest.c.68.n.8.

.. post tempus habita nil operatur, vbi consensus requiritur certo tempore limitato.c.68.num.9.

.. requirit eādem sollemnitatem, quæ in actu requiritur principali. c.68.nu.11. & c.79.nu.17.

Ratum non potest haberi id, quod est ipso iure nullum.c.68.nu.12.

Ratihabitionis requisita.c.68.nu.14.

Ratihabitio eatenus vires habet, quatenus

potest retrotrahi ad tempus actus gesti c.68.num.15.

.. non retrotrahitur, vbi ex legis dispositione medio tempore superuenit defectus c.68.nu.18.

.. mandato æquiparatur.c.79.nu.1.

.. realis solet plus operari, quàm verbalis ibid.num.2.

Ratum habere contractum dicitur is, qui percipit annuos reditus.ibid.nu.4.sed de veritate nu.8.

Ratificatio tacita operatur conualiditatem gestorum etiam in requirentibus speciale mandatum.ibid.nu.5.

Ratificare contractum dicitur vtens actu per procuratorem gesto.ibid.nu.6.

Ratificatio non præsumitur, nisi probetur expressè. ibidem num.7.

.. excluditur ex omni præsumptione in contrarium.ibid.nu.11.

.. debet fieri rebus in eodē statu permanētibus, & ratificari nō potest actus semel à ratificare debente improbatus. ibidem num.19.& 20.

Refectio

Refectionē rei pluribus cōiecturis posse probari est iuris satis indubitati.c.27.nu.9.

Regula

A regula non licet discedere, nisi contrariū decisum reperiatur. c.78.nu.18.

.. durius agitur cum lege, quàm cum homine, procedit in respicientibus actus nullitatem.c.68.nu.13.

.. fieri non oportet, quod factum non releuat.c.82.nu.10.

.. hodie constat, hodie agatur, procedit etiam in remedio adhipiscendæ possessionis.c.10.nu.fin.

.. indefinita æquipollet vniuersali,nō procedit in odiosis.c.32.n.34.

.. nō entis nulla sunt qualitates. cap.82. num.9.

.. par in parem Imperiū nō habet. c.13. num.2 & c.69.nu.7.

.. precibus frustra impetratur quod iure communi debetur.c.69.nu.18.

.. prouisio hominis tollit prouisionem legis.c.9.nu.28.

.. qualitas est ante omnia probanda in omni actu, ex quo iurisdictio fundatur c.51.num.1.

.. semper esse attendendum id, quod principaliter agitur.c.39.num.38.

.. si vinco vincentem te non obtinet data diuersa vincendi ratione.c.26.nu.15.

.. vtile per inutile non vitiatur in rebus diuiduis,& separabilibus.c.96.nu.19.

Relegatus

Relegatus, siue cōfinatus in Ciuitate an possit recreationis causa in suburbijs,& hortis contiguis commorari, remissiuè. cap. 99.num.11.

Remedium

Remedium legis secunda C.de rescind.vēd. non habet locū in diuisionis contractu,et quare.c.57.nu.21.sed contra nu.22.

Remissio

Remissio querelæ fieri potest à pupillis etiā sine Iudicis decreto.c.16.num.5.

Remittendus est ciuis ad forum originis,& incolatus.c.81.num.1.

Remissio,non est facienda ab vno Iudice ad alium diuersi dominij.c.95.nu.4.

.. de vno Iudice ad alium est omnino facienda, vbi aliàs delictū remaneret impunitum. c.95.nu.6.

.. de vno Regno ad aliud de vrbanitate facienda est, vbi inter Principes initum est fœdus.c.95.num.17.

.. non est facienda de vno Iudice ad aliū diuersi dominij, nisi duobus concurrentibus.c.95.nu.20.

Renunciatio

Renuncians etiam si sit minor excluditur à læsionis allegatione.c.3.nu.14.

Renunciatione vltra dotationē excluduntur mulieres à success. in hoc Regno. cap.4. num.1.

Renunciationis vim habet promissio iurata renunciandi.c.4.nu.2.

Renunciandi promissio duos parit effectus de quibus.c.4.nu.3.

.. promissio habetur pro expleta in promittentis detrimentum propter contractum

tractum reciprocum, et correspectiuum, c.4.num.18.

Renunciatio bonorum Paternorum trahitur etiam ad materna, quoties renuncians nullum ius habet in bonis paternis, c.5.nu.1.

.. quæ fit propter dotis receptionem dicitur realis, c.5.nu.2.

.. ex dotis causa facta excludit in perpetuum renunciantem, c.5.num. 3.

.. facta tempore ingressus Monasterij dicitur realis, c.5.nu.4.

.. realis pariter dicitur cum dotans concepit stipulationem pro se, & hæredibus suis, c.5.nu.5.

Quando est realis, tunc nullatenus censetur masculorum fauor consideratus, c. 5. num.6.

.. nocet filiabus, siue sororibus, quando masculi superuiuunt patri, c.5.nu.7.

.. Facta fauore masculorum adhuc nocet filiæ, vel sorori, si nouissimus ex eis decedat testatus, c.5.nu.8.

.. realis omnimodam, & perpetuam operatur exclusionem, c.5.num.9.

.. realis excludit renunciantem etiam à bonis postea quæsitis, c.5.nu.10.

.. aufert de medio renunciantem perinde ac si numquam extitisses, c.5.nu.11.

.. facta per pactum de non petendo tollit ius de futuro, c.5.nu.12.

.. per acceptilationem, & Aquilianam stipulationem facta aufert renuncianti spem succedendi, c.5.nu.13.

.. nec non impedit successionem peti ex quacunque causa deferatur renuncianti, cap. 5.nu.14.

.. et tandem excludit etiam descendentes ab ipso acquirente, c.5.nu.15.

Renunciatio iuris non dum quæsiti, nec incorporati validè fit per Monasterium spretis sollemnitatibus, c.6. nu.4.

.. tacita ex temporis lapsu exoriens plus officit, quàm expressa, c.7.nu.4.

.. matris non obest filijs venientibus ex proprijs personis, c.11.nu.7.

.. matris continet in se tacitã conditionẽ, si ad ipsã hæreditas deferatur, c.11.n.9.

.. non extenditur ad bona filiorum, c.11. num.10.

.. et facta etiam pro se, & hæredibus non obstat filijs venientibus ex proprijs personis, c.11.nu.11.

Renunciatio filiæ etiam pro se, & hæredibus cum pacto de non petendo, adhuc non præiudicat nepotibus ex propria persona venientibus, c.11.num.14.

Renunciationes sunt strictissimè intelligendæ, c.29.nu.13.

.. tollit renunciantem de medio, ac si mortuus esset, c.29.n.14. sed declaratur, ibid. num.16.

Renunciare pacto legis commissoriæ videtur recipiens pretium, vel vsuras post terminum præfixum, c.31.nu. 8.

Renunciationes per filias factæ in dubio præsumuntur contemplatione fratrum suorum, c.32. nu.1.

Filia, siuè soror renuncians, ob defectum fratrum admittitur ad successionem renunciatam, c.32.nu.2.

.. quæ fiunt per filias, sunt stricti iuris, c. 32.num.6.

.. factæ patri pro se, & hæredibus suis, sibi soli ius querunt, c.32.nu.7.

.. præsumuntur factæ contemplatione omnium fratruum, nedum vtrinque coniunctorum, c.32.nu.8.

Renunciatio, & repudiatio quomodo inter se differant, c.32.nu.12.

.. semper intelligitur rebus sic stantibus cap.32.num.22.

.. facta Patri pro se, & filijs, seù hæredibus quibuscunque, prodest tàm fratribus vtrinque coniunctis, quàm consanguineis, c. 32.nu.33.

Represalia

Represaliæ concessæ aduersus ciues non censentur concessæ contra vicanos, cap.99. num.10.

Repulsa

Repulsa ex capite inimicitiæ capitalis tantum competit inquisito de blasphemia cap.98.nu.9.

Rescriptum

Rescriptum Principis cum ipsa natura à pari procedit, c.1.num.29.

.. *gratia per subreptionem ipso iure vitiatur, c.54.nu.2.*

Clement.VIII. Sum. Pont. rescriptum ad Archiepisc. Panormit. summa dignum laude recensetur, c.64.nu.21.

.. *contra ius absque clausula non obstante, est nullum, c.71.nu.9.*

.. *in existentibus in libera Principis administratione, validum est absque clausula non obstante, c.71.nu.13.*

.. *item validum est, vbi Princeps rescribit ex certa scientia, ibidem num.14.*

.. *emanatum ad relationem Iudicis, seu magistratus, censetur emissum ex certa Principis scientia, c.71.nu.17.*

.. *Principis geminatum nõ indiget clausula non obstante, c.71.num.18.*

Res

Rei primus status attendendus est, c. 81. num.4.

Res sunt considerãda in sua principali natura, c.92.nu.8.

.. *dotalis non dicitur pro dote hypotheca-ta, c.92.nu 9.*

Rem differre ad tempus est grauamẽ inferre, c.96.nu.3.

.. *vnam, eandemq; respectu diuersarum personarum diuerso iure censeri non est absurdum, c.99.nu.39.*

Vide in verbo alienatio.

Restitutio in integrum

Restitutio in integrum non datur principali aduersus procuratoris negligentiam, sed remedium ordinarium, c.30.nu.18.

Reus

Reus condemnatus extraordinariè non dicitur tamquam delinquens mulctatus; sed vt de crimine suspectus, c.19. n.15.

.. *confitens delictum cũ qualitate ipsũ excusante, si plectendus veniat aliqua pœna, non debet ad partis interesse mulctari, c.19.nu.29.*

.. *non est decipiendus sub Iudicis credulitate, c.33.nu.12.*

Reo competentia iure propria defensionis, non tollitur per cap. Regni detestantes, c.34.nu.4.

Reus non est audiẽdus in defensionibus circa qualitatem ipsum excludẽtem in terminis Bulla Gregor. c.40. nu.15.

Regia, Rex, & alia huius generis

Regia Authoritas aliquãdo à Populo vsurpata, c.13.nu.6.

Regi omnes gentes subesse oportet, cap. 13. num. 6.

.. *omnia p̃sumitur subiecta quòad iurisdictionẽ, nisi probẽtur exẽpta, ibid. n.14.*

Rex circa iurisdictionalia potest statuere etiam aduersus Ecclesiam, c.13.nu.45.

Regiam protectionem, & securitatem violare dicitur ledens itinerantes, siuè in bonis, siuè in persona, c.17.nu.3.

Rex solus in Regno est personarum dominus, c.83.nu.19.

Regni Siciliæ pars est Melita Insula, c. 95. num.18.

Regis Siciliæ vasalli sunt Melitenses ratione directi dominij, c.95.nu.19.

S

Sacrilegium

Sacrilegij instar est de Principis potestate disputare, c.68. nu.1.

Salarium

Salaria magistratuũ de publico ærario prestari iussa ex laudabili Aegiptiorum more, c.2.nu.25.

Salarium duplex debetur duo officia publica administranti, c.70.nu.2.

Salaria distribuere ad Principem spectat, ibid.nu.4.

.. *totidem debentur ei, qui pluribus negotijs vacat, si tamen sint inter se compatibilia, ibid.num.9.*

Saluumconductum

Saluumconductum quando sit beneficium, cap.54.nu.3.

Scholaris

Scholarium Rector cognoscit de crimine patrato tempore studij, c.49.nu.5.

Scientia

Scientia

Scientia certa requiritur, & præsumpta non sufficit, ubi de alicuius præiudicio agitur. c.30.nu.27.

Scriptura

Scripturam exhibere tenetur fundans se in aliquo actu, qui per scripturam solet explicari. c.65.nu.13.

Securitas

Securitas perpetua solùm à supremo Principe concedi potest. c.33.nu.5.

.. *minùs legitimè, vel contra legis prohibitionem concessa adhuc seruanda est.* c. 53.nu.10. & 11.

.. *ab inferiore concessa absque urgenti causa est adhuc seruanda à superiore.* c.53.nu.15.

Securitatis concedendæ causa iusta est, ut banniti occidantur. c.53.nu.16.

Securitas, siuè guidaticum quid sit. c. 54. num.11.

Vide in verbo delictum.

Senatusconsult. Velleianus

Senatusconsult. Vell. exceptio potest opponi aduersus public. instrumentum. cap.55. num. 1.

Sententia

Sententia interlocutoria, qua Iudex pronūciat se competentem, multum differt ab ea, qua pronunciat se incompetentem. c. 15.num.16.

.. *procuratoris Cæsaris eādem habet autoritatem, quam Principis mandatum.* c.25.num.2.

.. *lata absente collega delegato, qui recusauit interuenire tempore promulgationis sententiæ nullitatis vitio subiacet.* c. 25.num.11.

.. *lata inter alios præiudicat cæteris interesse habentibus, si de ea notitiam habuerunt.* c.30.nu.6.

.. *ut noceat citandus est is, de cuius interesse principaliter agitur.* c.30.nu.11.

.. *debet esse conformis libello, & ideo nequit ferri, dum unum est deductum in libello, & aliud probatum* c.34.num. 1. & 2. *sed in Regno fallit* n.8.

.. *fori indicationis impeditur in Regno per ostensionem bullarum clericatus.* c. 49. num. 10.

.. *ob errorem etiam iuris retractatur.* c. 57.num.7.

.. *aduersus unum lata prohibetur exequi contra tertium non citatum.* c.62. nu. 1.

.. *lata contra venditorem non officit emptori, etiam si emisset lite pendente.* c.62. num.2.

.. *lata contra eum cuius principaliter interest quomodo præiudicet tertio non citato, & quando possit exequi contra pignorum detentorem.* c.62.num.3. & 4.

.. *lata in actione personali exequitur cōtra tertios possessores, facta tamē discussione bonorum principalis,* c.62.nu.6.

.. *de collusione suspectæ nulla fides adhibetur.* c.62.nu.8.

.. *lata in causa, quæ non fuit per partes defensa tanquam collusiua, non officit tertio.* c.62.num.11.

.. *manifestè iniusta, & iniqua tertio non nocet.* c.62.nu.16.

.. *lata ex sola principalis confessione ex aliis non iustificata, non præiudicat tertio.* c.62.num.18.

.. *lata ex rei contumacia non officit tertio* c.62.num.19.

.. *ut noceat tertio, debet ipse citari, ut possit summariè iniquitatem, & iniustitiā ipsius deducere.* c.62.nu.21.

Sententiæ duæ S.C. perpetuum imponunt silentium. c.86.num.2.

Sententia tribuit ius, & facit de albo nigrū ibid.num.3. & 4.

.. *quæ non iustificatur ex actis est ipso iure nulla.* c.88. nu.4.

.. *antiqua nullam habet pro se præsumptionem, ubi agitur aduersus tertium absentem.* ibidem nu.5.

.. *antiqua lata contra præsentes, aut veros cōtumaces num valida sit, si de actis non constet, remissiuè.* ibid.nu.6.

Vide in verbo alimenta.

Sermo

Sermo simpliciter prolatus relationem habens

bens ad merum factum verificatur in quocumque actu etiam inualido, c. 50. num. 14.

Seruitus

Seruitus rei nō est tota res, nec pars ipsius, sed qualitas quadam ipsi inhærens, cap. 46. num.6.

Seruus

Seruus non tenetur domino obedire pendente iudicio super libertate, c.22.nu.3.
Seruis similes sunt ij, quibus non datur facultas recedendi, c.83.num.13.

Socius

Socij criminis depositio cum tortura sufficit quoad ciuilitatem,c.19.nu.9.
.. criminis depositio in assassinio facit inditium ad torturam,c.51.nu.2.
.. criminis infamis purgatur per torturā c.51.nu.4.
Sociorum criminis dua depositiones in crimine furti plenam constituunt probationem ad condemnandum, c.64.nu.23.

Sollemnitas

Sollemnitas non exposcitur in non acquirēdo, c.6.nu.7.
Sollemnitati per ius positiuum inducta potest per consuetudinem derogari, cap. 6. num. 22.
.. & forma requisita vigore statuti si omittatur, facit cessare vtramque obligationem ciuilem, & naturalem, c.39. num.30.

Solutio

Solutio in dubio præsumitur facta in causam dotis, c.26.num.11.
.. præsumitur facta, vt debitor se eximat à maiori interesse, & vsuris, & sic in duriorem causam, c.26.nu.13.
.. facta præsumitur in causam vsurarum, & de ratione, c.26.nu.19.
Item in causam accessoriam, necnō in causam, quæ correspondet quantitati solutæ c.26.num.20.& 21.
Solutum verè, & perfectè non dicitur quoties quantitas, vel res in solutum data euincitur,c.27. num.7.
Solutio in dubio facta præsumitur à debitore in causam duriorem, & pro debito proprio, & non pro quo extitit fideiussor c.77.num.1.
.. intelligitur facta in eam causam, cuius liberatio soluenti est vtilior, ibidem num. 6.
.. præsumitur facta pro debito quo quis liquidò & absque exceptione tenetur, ibid.num.7.
.. potest fieri per tertium etiam inuito debitore,c.82.num.7.

Soror

Soror à fratre dotata in dubio præsumitur de bonis ipsius sororis dotata, c.3.nu.1.

Specialia

Specialia duo circa eandem rem nequeunt concurrere.c.78.num.12.
Specialitatem allegare est refugium miserorum, c.27.num.17.

Statutum

Statutum prohibens appellationem à sententijs est intelligendum de diffinitiuis, cap. 15. num.8.
.. prohibens appellationem dicitur odiosum, & iniquum, c.15.nu.10.
Statuta sic sunt intelligenda, ne tertio inferatur præiudicium,c.17.nu.10.
.. extra propriam verborum significationem extendi nequeunt,c.18.nu.1.
Statutum compellens aliquem vendere, non cogit emere, c.18.num.4.
.. in vno ex correlatiuis non extenditur ad aliud respectu pœnæ, c.18.n.7. quāuis vnum non possit verificari sine altero, ibid.num.18. sed de veritate ibidem num.23.
.. prohibens emere includit vendentem c.18.nu.13.
.. compellens emptorem videtur inconsequentiam compellere venditorem, sine quo statutum verificari non potest, cap. 18.num.19.
.. pœnale habens respectum ad commerciū comprehendit tàm ementem, quàm vendentem, c.18.num.22.
Statuta latiorem recipiunt interpretationē, quàm pacta,c.29.nu.12.

statutum

.. statutum excludens filiam dotatam à successione intelligitur per filios, ex primo, non autem ex secundo matrimonio. c. 32. num. 31.
.. deferens lucrum dotis marito, si mulier absque filijs decesserit, intelligitur de natis ex illo matrimonio, non ex alio. c. 32. num. 32.
Statuti sollemnitas non requiritur ad faciendum actum necessarium necessitate legis. c. 39. num. 41.
Statuta sunt intelligenda propriè, & in eis fit strictissima interpretatio. c. 47. nu. 6.
.. exorbitantia à iure communi sunt arctissimè intelligenda. c. 47. nu. 7.
.. loquentia in casu simplici non extenduntur ad mixtum. c. 47. nu. 8.
Statuti pœna non habet locum, vbi qualitas diuersa est inter principalem delinquentem, & auxiliantem. c. 47. n. 14.
.. pœna imposita aduersus delinquentem, non habet locum contra auxiliatorem, quando finis, & effectus statuti tantummodo verificatur in personam mandatarij. c. 47. num. 15.
.. pena tunc habet locum contra auxiliatorem, quando est conformis iuri communi, aliàs secùs. c. 47. nu. 17.
.. seù priuilegij verba sunt de primo actu intelligenda. c. 50. nu. 10.
Statutum generaliter prohibens mulierum obligationes non comprehendit causam dotis. c. 65. num 4.
.. dans executionem instrumentis est de validis intelligendum. c. 76. nu. 12.

Stipulatio

Stipulatio Notarij non est necessaria in specie l. quoties C. de donat. quæ sub modo. c. 59. num. 25.
.. alteri per alterum non acquiritur. cap. 61. num. 1.
Vide in verbo alimenta.

Stylus

Stylus Notarij probatur tàm per testes, quàm per instrumenta. c. 5. nu. 16.

Subreptio

Subreptio, quæ versatur circa causam finalem in mente Principis vitiat actum, nõ ita in causa impulsiua. c. 54. nu. 5.
.. qualitatis non ita vitiat rescriptum gratiæ, sicuti rescriptum ad lites. c. 54. num. 8.
.. qualitatis non ita vitiat rescriptũ gratiæ iam concessæ sicut concedendæ. ibid. num. 10.
.. dolosa vitiat solum gratiam. cap. 54. num. 18.

Substantia

Substantiæ defectus arguit qualitatem subsistere non posse. c. 1. nu. 31.

Substitutio

Substitutio compendiosa, quæ fit. c. 9. nu. 3.
.. interdum dicitur talis etiam non adiecta particula, quandocumque verbis tamen generalibus facta. c. 9. nu. 4.
.. facta si sine filijs continet pupillarem, & fideicommissariam. c. 9. nu. 5.
Compendiosa à pagano facta per verba communia matre existente in medio dicitur perpetuò fideicommissaria. cap. 9. num. 7.
Substitutio compendiosa ex quo diuersa respicit tempore idcirco variatur. cap. 9. num. 17.
.. compendiosa continet etiam exemplarem tacitam. c. 9. nu. 18.
.. exemplaris potest fieri fatuo, si penitus caret iudicio. c. 9. nu. 19.
Et fuit ad instar pupillaris inducta. cap. 9. num. 20.
Compendiosa facta fatuo etiam per verba restrictiua, seù limitatiua complectitur vtriusque bona, nempè testatoris, & fatui. c. 9. nu. 21.
Substitutio exemplaris licet sit sub compendiosa comprehensa adhuc excludit matrem. c. 9. nu. 23.
Substituendi sunt fatuo qui sunt vocati à lege. c. 9. nu. 24.
Substitutio vulgaris euanescit adita hæreditate. c. 23. num. 6.
Substitutio facta per hæc verba, aliũ, vel alios superuiuentes, quid importet. c. 32. num. 24.

Succes-

Successio

Successionis ius non dicitur inreuocabiliter radicatum ante successionis delationem, & ibi de ratione. c. 1. num. 13.

Spes succedendi variabilis est, & à Platone dicta somnium vigilantium. c. 1. nu. 13. & c. 6. nu. 6.

Hæreditas, vel successio dependens à futuro euentu non est in consideratione. cap. 6. num. 6.

Successio consistens in spe non attenditur c. 6. num. 6.

.. ab intestato defertur consanguineis in bonis paternis; vterinis verò in bonis maternis. cap. 9. nu. 25.

.. bonorum fatui illis defertur, qui admitterentur si fatuus ille non fuisset ortus. c. 9. nu. 26.

Succedentes fatuo vltra proprietatem consequuntur etiam fructus obuentos ex linea paterna. c. 9. nu. 27.

Successionis ius non dicitur habere nisi immediatè vocatus. c. 23. nu. 5.

Succedendi ius, vt sit dignum consideratione debet esse de præsenti validè quæsitū. c. 23. num. 9.

Successio defertur proximiori, qui talis existit tempore delata successionis. c. 32. num. 4.

Successor non potest impugnare contractū promissionis, si succedit ei pro quo aliquid promisit c. 4. num. 12.

Vide in verbo agnatus in fin.

Superindictum

Superindictum quid sit. c. 2. nu. 16. & 31.

T

Tempus

TEmpore variato omne id quod regitur secundum temporis cursum, variatur. c. 9. nu. 11.

Temporis præfinitio in dispositione legali, est de forma, & sollemnitate actus. cap. 68. nu. 10.

Terminus

Termini prorogatio ad soluendum sortem inducitur per vsurarum receptionem post lapsum ipsius. cap. 31. nu. 19.

Territorium

Territorium, & districtus à quibus denominentur. c. 100. nu. 12.

.. quomodo probetur. c. 100. num. 15.

Tertius

Tertius comparēs, in iudicio ad coadiuuādum reum auditur in terminis, in quibus causa reperitur. c. 30. nu. 2.

.. veniens ad defensionem rei iudicatur vnica persona cum ipso. c. 30. nu. 3.

.. veniens ad defendendum eundem, non potest vti exceptionibus dilatorijs, nec declinatorijs, neque dicere de nullitate ita vt si sit minor, nec etiam habeat beneficia. c. 30. nu. 4.

Decisiones nouiss. S. C. super hoc articulo referuntur. c. 30. nu. 5.

Tertius, qui sciuit litem motam auditur in terminis in quibus causa reperitur c. 30. nu. 7.

.. cuius non principaliter, sed secundariò interest, tenetur iudicium suscipere in statu in quo reperitur, quamuis illud ignorauerit. c. 30. nu. 8.

.. cuius principaliter interest comparēs in causa, auditur ex integro. c. 30. n. 12.

.. comparens non ad coadiuuandum; sed ad infringendum iura, impedit causæ expeditionem inter actorem, & reum. c. 30. nu. 14.

.. comparens ad coadiuuandum reum auditur non impedito cursu causæ. c. 30. num. 20.

.. comparens ad defendendum reum, sed pro suo secundariò comodo, nec etiam impedit cursum causæ. c. 30. nu. 21.

Tertio vtcumque comparenti ad defendēdum reum, nullatenus nocet scientia, vel ignorantia litis motæ. c. 30. nu. 24.

.. comparens ad infringendum iura actoris non ad coadiuuandum reum, nō impedit cursū causæ inter eos. c. 30. nu. 25.

.. veniens ad labefactandum iura actoris iuxta terminos legis sæpè de re iudic. auditur impedito cursu causæ prioris, si de ea

de ea notitiam non habuerit, c. 30.n.26.
Tertius possessor potest excipere in contractu emphyteotico de iure tertij exclusiuo iuris domini directi, c.38.nu.10.
Tertio venienti accessoriè ad causam non licet, quod non permittitur principali, cap.43. num.3.
Tertij ad causam venientis, & principalis eadem est natura, cap.48.nu.4.
Tertius veniens ad defendendum reum ligatur instantia primi iudicij, & iudicatur vna eademq; persona cum principali, nec potest declinatorias opponere etiã citatus quatenus sua putauerit interesse, cap.48.nu.10.11.& 12.
.. comparens ad excusandum reum non potest Iudicem recusare, cap.48.nu.19.
.. comparens vt principalis pro suo interesse potest Iudicem recusare etiam post litis contestationem, cap.48.nu.20.
.. possessor nequit pro alimentis per debitorem principalem debitis exturbari, cap.61. num.9.
Aduersus tertios possessores inauditos an possit exequi calculus, & liquidatio crediti, cap.62.nu.5.& 7.
Vide supra in verb. actio.

Testamentum, & Testator

Testamentum militis non ex legibus, sed ex nuda ipsius voluntate robur accipit, cap.9. num. 14.
Testamenti vitium intellectuale, & inuisibile nõ impedit immissionem inductam ex l.fin.C.de edict.diu.Hadr.c.10.n.3.
.. nullitas quãdo dicatur in promptu apparere, cap.10.nu.8.
Testamentum impugnare potest qui ab intestato succedit, cap.11.nu.3.
Testatores nobilium familiarum praeferre consueuerunt mares illegitimos proprijs filiabus, cap.1.nu.26.
Testatoris dispositio in materia educationis pupilli multùm valet, etiã si actus primo aspectu videretur pupillo damnosus, cap.9. num.29.
Vide in verb. alimenta, amor, confessio, dispensatio, donatio in fine.

Testis

Testes, & contumacia rei non faciunt fidem nisi ad illud, de quo principaliter agitur, cap.19. num.13.
.. possunt recipi in crimine assassinij parte non citata; sed ad probandum delictum, non autẽ qualitatem, cap.40.n.5.& 6.
.. deponere, vel repeti debent citata parte ad videndũ ipsorũ iuramenta, c.42.n.1.
.. confrontati cum reo super recognitione personae adhuc sunt repetendi, cap. 42. nu.2. sed contra nu.4.
.. recepti ad Curiae informationẽ non sũt repetendi, quando quis passus fuit se in contumaciam banniri, & condemnari, cap.42. num.3.
Testiũ confrontatio facta cũ reo habet vim citationis, & noui examinis, c.42.nu.4.
.. repetitio est iuris positiui solemnitas, quae potest omitti in causis, in quibus summariè proceditur, c.42.nu.5.
.. repetitio semper requiritur etiam vbi quis condemnatur in contumaciam; si tamen sententia fit nulla, c.42.nu.10.
.. in Regno repetitio semper est facienda vigore Regiae Pragmaticae exceptis tñ duobus casibus in ea expressis.c.42.n.11.
Testes deponentes scripturae deperdita tenorem debent esse periti. c.65.n.14.
.. ad deponendum compelli nõ possunt ab eo Iudice, à cuius iurisdictione sunt exẽpti, cap.95.nu.7.
.. inhabiles admittuntur in blasphemia, & simoniae criminibus, cap.98.nu.1.
Carceratus non est idoneus testis, c.98.n.2.
Testes inhabiles admittuntur, vbi veritas alias nequit haberi, cap.98.nu.3.

Titulus

Titulus coloratus sufficiens est ad obtinendam immissionem ex l.fin. C. de edicto diui Hadr.toll.cap.1.nu.5.
Titulum ostendere tenetur vnusquisque, cũ agitur de re ad Principem spectante, cap.13.nu.15.

Tortura

Tortura ex processu informatiuo nõ infertur Neapolitanis, nisi praecedente Regij

Collateralis Conf. dispositione, c. 51. n. 1.
.. ex processu informatiuo non infertur contra Neapolitanos, nec etiam contra Casalenses.

Totum

Totum verè, & realiter consideratum non differt à suis partibus, c. 92. nu. 4.

Treugua

Treugua cõuentionalis est legali fortior, & est contractus, cap. 54. nu. 12. & 13.

Tribunal

Tribunal Regiæ Camer. Sum. ab Alphonso I. erectum, cap. 25. num. 3.

Tributum

Tributorum loco subrogata sunt in Regno munera, quæ focularioram ratione soluuntur, cap. 2. ante num. 2.
Tributi deriuatio ex Vlpiano, cap. 2. n. 10.
Tributorum natura magistraliter explicata reperitur à Ioanne Anton. de Nigris cap. 2. num. 19.
Tributa quare pendantur, cap. 2. nu. 24.
Tributarium prædium est pro tributo tacitè obligatum, cap. 36. nu. 17.
Tributa fuerunt imposita vice onerum personalium, c. 83. num. 14.
Vide in verbo collecta.

Tutela

Tutela, cura, necnon administratio bonorũ pupilli illis deferri debet, qui aliquo tẽpore ad pupilli, vel adulti successionem inuitantur, cap. 9. nu. 1.
Vide in verbo agnatus in fin.

V.

Vagabundus

VAgabundus verus, vel præsumptus vbicumq; captus sit, potest puniri cap. 95. num. 10.
.. dici nequit, qui vt tutum se faceret, de vno Regno ad aliud confugit, c. 95. n. 16.

Vasallus

Vasallus non adstringitur domino fidelitatem præstare, si non possideat feudum, cap. 22. num. 16. & fin.
.. tenetur Baroni subuenire in pluribus casibus, cap. 83. nu. 4.
Vasalli siuè nobiles, siuè burgenses, non possunt hodie in Regno cogi ad redeundum ad proprios lares, c. 83. nu. 21.
Vasallus is possit compelli ad rehabitãdum, qui esset obligatus ad seruitia personalia ibidem num. 22.
.. potest quis esse duorum dominorum, c. 89. nu. 40.
Vide in verbo contumacia in fin. dominus.

Venditor

Venditor sciens rei vitium tenetur de euictione, ignorãs quãtò minoris, c. 46. n. 7.
Venditionem approbare videtur pretium recipiens, cap. 79. nu. 3. sed limita n. 15.
Vendens alteri fundum censetur reuocare donationẽ primo loco factã, c. 79. n. 16.
Venditor tenetur certiorare emptorem de oneribus rei venditæ, c. 91. nu. 4.
Vide in verbo læsio.

Verbum

Verbum, debet, quid præseferat, c. 1. nu. 9.
.. quod potest referri ad plura tempora, refertur ad illud in quo casus euenit, c. 9. num. 13.
Verba sunt intelligenda in potiori significatione, cap. 15. nu. 7. & c. 32. nu. 29.
.. statuti, seù rescripti sunt inspicienda, vt cognoscatur, an sit interdicta appellatio ab interlocutoria, cap. 15. nu. 12.
Verbum, integrè, excludit omnem diminutionem, cap. 29. nu. 24.
.. pleno iure, importat proprietatis, & vsusfructus acquisitionem, cap. 29. nu. 26. & 27.
Verba dispositionis cui conueniunt, eisdem conuenit dispositio, c. 32. nu. 3.
Verbum, hæredibus, in renũciatione adiectũ restringitur ad filios data coniectura affectionis erga eos, cap. 32. nu. 25.
.. hæredibus etiã in feudis ad filias impropriatur data cõiectura affectionis testatoris, c. 32. nu. 27.
.. vbi adiũgitur dictioni masculis semper intelligitur de filijs, c. 32. nu. 28.
Verbum plenè adiectum in Bulla Gregor. intelligitur per testes examinatos ex proces-

processu informatiuo,cap.40.nu.11.
.. *commiserit,æquè verificatur in principali delinquente,ac in auxiliante, c. 47. num.4.*
Verba statuti attendenda sunt,an scilicet sint concepta in rem, vel in personam cap.47.nu.5.
Verbum, ille, omnimodam personalitatem importat,c.47.nu.25.
Verba priora declarantur per posteriora, quæ illorum pariter immutant naturam cap.47.nu.21.& 22.
Verbo qualitas adiuncta regulatur secundū tempus verbi, c.50.nu.23.
Verba propriè, & non fictè sunt intelligenda, cap.52.nu.16.
Verbum, verè,excludit omnem fictionem, cap.64.num.1.
.. *probabilibus, aliquando accipitur pro indubitatis, cap.64.num.16.*
Verba Const.Greg.quomodo intelligenda, cap.64.num.20.
.. *iocosè,& communiter vsitata non sunt ad iniuriam referenda, c.66.nu.14.*
.. *rescripti cui non conueniunt, nec etiam conuenit illius dispositio,c.67.nu.4.*
.. *generalia,quæ nō possunt verificari,nisi in specie, specialem inducunt dispositionem, etiam si expressio requiritur pro forma, c.71.nu.21.& 22.*
Verbum, in perpetuum, interdum pro vita durante accipitur, c.72.num.9.
.. *incontinenti, aliquando pro decennio accipitur,interdum pro mense, & nō semel pro triduo,c.96.nu.13.*

Via

Via publicæ sunt de regalibus Principi reseruatis, cap.17.num.1.

Vir

Vide in verbo adulterium, maritus.

Vidua

Vidua dicitur mulier illa, cuius maritus, vel bannitus est,captiuus, vel ad triremes condemnatus,cap.52.nu.13.

Violentia

Violentia alterat speciem delicti, c.58.n.7.
.. *meretrici illata coercetur in Regno pœna vltimi supplicij, c.58.nu.8.*
Vis illa dicitur, quæ dicitur contra bonos mores, cap.39.nu.19.

Visitatio

Visitatio locorum piorum quomodo licita est locorum Ordinarijs, cap.65. nu.11.

Vniuersitas

Vniuersitates antiquitùs in nonnullis casibus tenebantur emendare damna in earum territorijs obuenta,c.2.nu.8.& cap. 80. num.5.
Vniuersitas tota, vel collegiū vniuersū repræsentatur per maiorē partē,c.50.n.1.

Voluntas

Voluntas cuiusq; talis præsumitur, qualis de iure esse debet, c.8.nu.5.
.. *non fertur ad incognita, c.73.nu.3.*
Voluntas subsequens sufficit ad constituendum procuratorem etiam ex actu nullo, cap.73. num.13.

Votum

Vide in verbo electio.

Vsura

Vsuræ dotales debentur marito à die contracti matrimonij, cap.28.nu.2.
Vsuras medij temporis soluere compellitur qui est in mora soluendi sortē, c.28.n.5.
Vsuræ dotales debētur marito,præcipuè vbi mulier se ipsam dotauit, c.28.nu.6.
Vsurarum remissio non potest desumi, nisi ex actu positiuo, qui earum petioni repugnet, c.28.nu.8.
.. *remissio non præsumitur vbi filij sunt superstites, c.28.num.9.*
Vsuræ dotales censentur remissæ per sortis principalis receptionē absq; protestatione, c.28.num.10.
.. *quædam debentur iure actionis, quædā verò officio Iudicis, c. 28.nu.11.*
.. *debitæ Officio Iudicis dicuntur accessoriæ ad sortem, c.28.num.12.*
.. *debitæ iure actionis sunt quid distinctū, & separatū à sorte principali,c.28.n.13.*
.. *dotales debentur marito ad instar alimētorum dotis non solutæ, cap.28.n.14.*
.. *dotales censentur remissæ etiam si maritus reseruauerit ius petendi eas secundum*

dum aliquorum opinionem, c.28.nu.17.
.. debita vigore legis, vel consuetudinis dicuntur deberi iure actionis, c.28.n.22
Vsura non debentur non data mora etiam si creditor sit mercator, & assuetus negotiari, & fructus rei percipiat, cap.31. num.1.2.& 3.
.. non debet excedere fructuũ æstimationem, c.31.num.7.
Vsurarum petitio repugnat ex diametro pretij receptioni, c.31.nu.9.
Vsuras recipiens videtur contractũ approbare, & à resciβione recedere, c.31.n.11.
Vsura in contractibus bonæ fidei debentur tàm ex partium conuentione, quàm ex mora, c.43.num.11.
Vsuras pratij soluere, qui re empta perfruitur, est æquum, cap.45.nu.9.
Vsurarius præsumitur cõtractus speciei, qui postea reducitur ad pecuniam, c.75.n.2.
Vsura est lucrum exigere ex ea re, cuius periculum penes debitorem sẽper fuit, ibid. num.3.
Vsurariæ prauitatis exceptio non impedit iudicium executiuum, cap.76.nu.1.
.. resultans ex ventre instrumenti dicitur prõptuaria, & ipso iure repellit agẽtem, ibidem num.3.& 4.
.. etiamsi requireret altiorem indaginẽ debet admitti ad impediendam executionem, & dicitur probatio probata, & facit rem notoriam, ibid. num.5.& 6.
.. impedit quodlibet iudicium executiuũ & ipsius sententiæ executionẽ, ibid.n.9.
Vide in verbo creditor, debitor, in fine, iuramentum circa fin. pignus, solutio.

Vsus

Vsui certo destinata fuerunt Cæsarum temporibus quædam personæ, quæ ad illum etiam inuita reuocari poterãt, c.83.n.9.

Vsusfructus

Vsusfructus bonorum maternorum debetur patri etiam mortuis filijs, c29.num.1.
Vsusfructus aduẽtitiorum est patriæ potestatis effectus, cap.29.nu.3.
.. patri quæsitus ratione patriæ potestatis moriente filio remanet penès ipsum genitorem iure retentionis, non autem successionis, c.29.nu.6.
.. vigore Consuetudinis Neapol. debetur patri, volentibus filijs habitare cum ipso cap.29.num.19.
.. cessat vbi datur successio, c.29.nu.29.
.. potest ne dum prohiberi expresse; sed etiam tacitè, c.29.nu.21.
.. remissus censetur per actum repugnãtem acquisitioni vsusfructus, c.29.n.22.
.. remissus pariter intelligitur ex verbis tacitè importantibus illius remissionem, cap.29.num.23.

Vxor

Vxor dicitur socia diuini, humaniq; iuris, & consortium rerum secundarũ, atque aduersarum, c.41.num 5.
.. potest facere citare virum vagabundũ in domo sua, c.41.num.7.
Vxori permissum est dotes, seù iura dotalia repetere ob viri vergẽtiam ad inopiam, vel vbi maritus bannitus est, c.52.nu. 1.& 2.
Vxor potest dotes repetere ex iuris æquitate, mortuo viro ciuiliter, & etiam dotarium, siuè ante nuptialem donationem, c.52.num.8.& 9.
.. de iure ciuili poterat à viro seruo pœnæ effecto discedere, c.52.nu.23.
Vxor deportati non habet remedium legis si constante ff. solut.matr. vbi fiscus ipsius bona non occupauit, c.52.nu.24.
.. in quatuor casibus potest agere ad dotis restitutionem, cap.52.nu.26.
.. per vim passa adulterium non amittit dotem, neque ante nuptialem donationẽ cap.58.num.9.
.. in certis casibus potest virum de adulterio accusare, c.58.num.15.
Vxori competit retentio in bonis defuncti mariti pro dotis restitutione, c.89.nu.2.
Vide in verbo alimenta, amor.

ELENCHVS

Decretalium Constitutionum, & Legum in hac Controuersiarum iuris Centuria, vel iuxta Doctorum sensum, & intellectum, vel vltra alios ingeniosè explicatarum.

Ex Iure Canonico.

Textus in c. afferte de præsūp. vltra alios explicatur, c.19.nu.21.

.. *in c.debitores de iure iuran. declaratur, c.76. num.11.*

.. *in c.mulieres de sententia excommun. exponitur, c.47.num.24.*

.. *in c.per tuas de simonia ponderatur, c.98.nu.10.*

.. *in c.prætereà 5. de offic. delegat. vltra alios ingeniosè expenditur, c.15.nu.15.*

.. *in c. recolentes de statu Monachorum non vindicat sibi locum quādo vnio, seù adiunctio non fit per viam transfusionis, & incorporationis, c.25.nu.1[illegible]*

.. *in c super literis & in c. postulasti de rescriptis declarantur, c.54.nu.9.*

.. *in c. 1.de præscriptionibus in 6. commendatur c.13.nu.31.*

.. *in c.felicis ver. adijcientes de censibus in 6.ponderatur, c.70.nu.8. & enodatur num.19.*

Concil.Trident.sess.25. de regular. c.16. declaratur, c.8.nu.2.

Ratio decidendi ad mentionatum capitulū affertur, c.8.nu.3.

Ex Iure Digestorum.

.. *in l.cum maritus §.fin. de pactis dotalibus expenditur, c.60.nu.18.*

.. *in l. eleganter in princ. de pignor. act. declaratur, c.27.nu.25.*

.. *in l.habebat de inst.act. declaratur, c.34.nu.10.*

.. *in l.hactenus de vsufructu exponitur, c.61.nu.17.*

.. *in l.is à quo de rei vend: quando sibi vindicet locum, c.26.nu.8.*

.. *in d. l. is à quo de rei vend. loquitur de tertio non principaliter interesse habente, c.30.nu.13.sed de veritate n.15.*

.. *in l.Iulianus §. si quis à pupillo de act. empti declaratur, c.21.nu.18.*

.. *in l. qui mortis 30. de donat. caus. mortis ponderatur, c.60.nu.10.*

.. *in l.qui scit vers. bonæ fidei de vsuris declaratur, c.24.nu.14.*

.. *in l. si quis in pignore §.fin. de pignor. act.quomodo procedat, c.72.nu.3.*

.. *in l. si quis posteaquam de iudic. quomodo intelligendus, c.81.nu.6.*

.. *in l.si superatus ff.de pign. vti notabilis affertur, c.30.nu.22.*

.. *in l.solutum §.si in sortem de pigneratitia actione perperam à Neguf. intellectus, c.43.nu.10.*

.. *in l. vbi cœptum de iudic.in quibus terminis procedat, c.81.nu.3.*

.. *in l.vir vsuras ff. de donat. inter vir. & vxorem declaratur, c.28.n.7.*

. *in l.fin.de exercit.act.expenditur, cap. 26. num.10.*

.. *in l.2. de alimentis legatis explicatur c.61.num.16.*

.. *in l.alimēta §.basilicæ, & in l. Stichus & in l.penult. §. qui fratres de aliment. legat.expenduntur, cap.70. num.7. & num.13.*

.. *in l.ille à quo §. tempestiuum ad Trebell.quando procedat, c.69.nu.23.*

.. *in l.Lutius de aliment. leg. exponitur, c.61.num.17.*

.. *in l.si cum dotem §. si mulier sol.matr.*

declaratur, c.27.nu.19.
.. *in l.si marito* §. *si fundum sol.matr.declaratur, c.28.num.21.*
.. *in l. Titia* §. *qui Marco de annuis legatis declaratur, c.70.nu.15.*
.. *in l.boues* §. *hoc sermone de verbo signif.habet locum præsertim in hominis dispositione, c.51.nu.6. & procedit in odiosis,nu.9. & non habet locum vbi actus de sui natura est reuocabilis,nu.16.*
.. §. *hoc sermone de verbo signific.non habet locum in fauorabilibus, c.50.n.9.*
.. *in l.capitalium* §.*grassatores tuncto* §. *famosos de pœnis nouiter declaratur, c.17.nu.13.*
.. *est correctus in Regno per cap. ad hoc vt nostrorum, c.17.nu.14.*
.. *in l.eius, qui* §. *eum, & in l. deferre* §. *fin. cum trib.seqq.de iure fisci adducuntur, & ponderantur, cap.27. num.32. & 33.*
.. *in l.ex sestante* §. *largius latinus de except.rei iud.dilucidatur, c.27.nu.28.*
.. *in l.famosi ad l.Iul. Maiest.expenditur c.98.nu.6.*
.. *in l. fideiussores magistratuum* §.*primo de fideiuss.quo pacto intelligendus, c.43.nu.15.*
.. *in l.ita stipulatus* 115, *vers. Mutius de verb.obligat.explicatur, c.16.nu.1.*
.. *in l. qui cum vno* §.*reus de re militari declaratur, c.14.nu.9.*
.. *in l.qui res 98. in princ.de solut. ingeniosè ponderatus,& expensus, c.27.nu.14. cum seqq. in d.l. qui res* §. *aeram enodatur c.27.num.30.*
.. *in l. res quæ* §. *res autem de iure fisci explicatur, c.2.nu.32.*
.. *in l.sed reuocata de iure fisci declaratur c.27.nu.22.*
.. *in l. si ex legati causa de verbo oblig. declaratur, c.16.nu.22.*
.. *in l.si maritus* §. *lex Iulia de adul.pō-*
.. *in l.si quis aliam de solut. enodatur, c.27.num.29.*
deratur, c.58.nu.13.
.. *in l.fin.de natur.lib.expēditur,c.1.n.8.*
.. *in l.vtrum ad l.Pomp.de Parric.declaratur, c.47.nu.19.*

Ex Iure Cæsareo.

.. *in l. ea lege C. de condict. ob caus. expensus, c.60.nu.5.& declaratur nu.17.*
.. *in l.1.C.de adult.quando procedat, c.58.nu.6.*
.. *in l.1. C.de adulter. non procedit de iure Canonico, c.58.nu.16.*
.. *in l. 1. C.de adult.non procedit, vbi mulier vult maritum accusare ex generali capite iniuriarum, c.58. n.11.*
.. *in l.1.C.vbi de crimine agi oport. expenditur, c.66.nu.9.*
.. *in l.1.& 2.C.credit.euiction. pignor. non debe. non procedit vbi scienter occultatur vitium,& pariter quando euictio imminet in limine contractus, cap.46.num.8.*
.. *in l.1. C. de cupress.lib.11.declaratur c.18.nu.5.& illius ratio ponderatur nu.12.sed de veritate nu.19.*
.. *in l.1.C.de donat.quæ sub modo continet specialem rationem decidendi, c.60.num.16.*
.. *in l.1.C.de repud. explicatur. cap.52. num.32.*
.. *in l. 2. C. de iure dom.impetr.procedit data actuū incōpatibilitate, c.31.n.17.*
.. *in l.2.C.de edict.Diui Adr. declaratur c.10.nu.15.*
.. *in l.2.C.de luitio.pign. declaratur. c.55.nu.23.*
.. *in l. cogi C.de petit. hæred. limitatur, c.13.num,20.& 33.*
.. *in l.cum notissimi* §. *in ijs C. de præscr. 30.vel 40.annorum dispositio, c.44. num.6.& 28.*
.. *in l. ex his prædijs C. de euict.procedit etiam re tradita, c.91.nu.2.*
.. *in l.& si is C.de prædijs minor. verus intellectus, c.55.nu.24.*
.. *in l.& si legib.C. si cōtra ius, non procedit vbi exponens petita non impetrauit, c.54.num.14.*
.. *in l. ex his prædijs C.de euict.non procedit vbi res vendita reperitur alteri obli-*

obligata per generalem hypothecam, c. 54.num.8.

.. *Authent. hoc ius porrectum C. de sacros. Eccl. hodie est antiquata, cap. 6. num.2.*

.. *in l.libera quadam Theodora C. de sent.& interlocut. optimè expensus, c. 27.nu.6.*

.. *in l. maioribus C. commun. vtriusque Iud. non requirit læsionem vltra dimidiam ad diuisionis rescissionem, cap.57. num.4.*

.. *in l. maioribus C.com. vtriusque Iud. de qua diuisione sit intelligendus, c.57. num.15.*

.. *in l. precibus C. de Impub. & alijs subst.declaratur, c.9.nu.16.*

.. *in l.pro officio C.de administ.tutorum habet locum etiam in bonis auiæ,& matris tutricis, c.94.nu.8.*

.. *in l. quoties C. de donat. quæ sub modo dispositio singularis est, & egregia, c. 59.num.1.*

.. *in l.quoties C.de donat. quæ sub modo noui iuris inductiuus,c.59.nu.17.*

.. *in l.quoties C. de donat. quæ sub modo quare magis de vtili reali, quam personali sit intelligendus, c.60.nu.12.*

.. *in l.quoties C.de præscriptis verbis explicatur, c.27.nu.23.*

.. *inl.si debitor C. de priuileg.fisci declaratur, c.2.nu.31.*

.. *in l.si fundum C.qui pot.in pignor. habeantur explanatur,c.2.n.29.*

.. *in l.si ignorante C. de remiss. pignoris declaratur, c.2.num.31.*

.. *in l.si prædium C. de euict.ponderatur, c.27.nu.8.& declaratur num.22.*

.. *in l.si quis argentum §.fin.C.de donat. vetus ius abrogauit, c.59.num.19.*

.. *in l.vlt. C.de censibus explicatur, c.36. num.15.*

.. *in l.vlt.C.de edict. Diui Adr.non vindicat sibi locum, vbi testamentum laborat euidenti vitio nullitatis,c.10.n.6.*

.. *non habet locum in feudis dum agnatus in promptu docet de iure suo,c.10.nu.7.*

.. *in l. vlt.C. de Episcopis, & Clericis declaratur, c.52.nu.19.*

.. *in l. vlt. C. de euict. procedit in quouis hærede agente ex propria persona, c.11. num.12.*

.. *in l.fi.C.qui pot.in pign. habeantur declaratur, c.2.num.34.*

.. *in l.fi.circa finē C. ad Senat. Cōs. Tertul. non est hodie correctus, c.29.n.2.*

.. *in l.fin.C.ad Senatus Cōs.Vell.obtinet locum,vbi mulier dotem constituit, non autem vbi pro ea intercedit,& de ratione,c.56.nu.8.*

.. *in l.fin. C.fine cens. vel reliquis declaratur, c.37.nu.15.*

.. *in l.vnica C. quomodo,& quando Iudex,& in Cōst.Regni statuimus,nō procedit in Ciu.Neap.nec in casalibus,cap. 100.nu.3.*

.. *in l.vnic.C.de sentent.quæ pro eo, quod interest,nil derogat iuri digestorū, cap. 75.num.12.*

.. *in l.vxor tua C.qui accusare non possūt quomodo procedas, c.16.nu.3.*

.. *§. illud tamen in auth. vt Iudices sine quoquo suffrag.enucleatur, c.70.nu.16.*

.. *in §.is consequens de æqualitate dotis germana lectura,c.26.nu.22.*

.. *in §. scire in auth.de non alien.vltra alios dilucidatur, c.36.nu.11.*

Ex iure Constitionum Regni

Text. in Constitutione ab Officialibus nostris nouus,& elegans intellectus, c.13. num.34.

.. *in Constit. pœnam eorum declaratur, c.63.num.5.*

.. *in Constit. quisquis burgensibus quid contineat, c. 83.num.2.*

.. *loquitur de vasallis angarijs, & perāgarijs, ibidem num.7.*

Ex capitulis Regni

Tex.in Cap.Regni ad hoc vt nostrorū quomodo practicetur in Regno, cap. 17. num.15.

In Capit frequēs, & inæffrenata habet locum etiam aduersus furantes de nocte per Ciuitatem, c.64.num.7.

Ritus

Ex Ritibus M. C. V.

Ritus Mag.Cur.166.explicatur, cap. 73. num. 18.
„ eiusdem 269. de quo excusatore loquitur, c.48.nu. 13.

Ex Pragmaticis

Pragm. 1. §.2. de exul. habet se extensiuè ad Constit. Reg. pęnam eorum, cap. 63. num.8.
„ ad Senat.Conf. Maced. quomodo se habeat ad ius commune, c.39.nu.12.
„ 5. vbi delicto quis conueniri debeat procedit vbi captus fuit pluries in itineribus depredatus, c.17.nu.9. sed de veritate, nu.13.cum seq.
„ nouiter declaratur, c.17.nu.21.
„ nullum affert praiudicium Baronibus ibidem num.fin.
„ 16. sub tit. de Baronibus ad quid introducta sit in Regno, c.83.nu.20.
„ edita sub die 11. Maij 1612. hodie sub tit. de dilationibus §. 4. vltra omnes declaratur, c.25.num.23.
Pragmaticæ 31. de feudis dispositio cur inducta, c.23.num.13.
Pragmatica Ducis Offuna circa pœnam exfractationis Monetariorum à Regno, ab eodem declarata, c.18.nu.20.

Subsequuntur nunc aliquæ Doctorum traditiones, vel simpliciter receptæ, vel prorsus confutatæ, seù cum modificatione admissæ.

ABbatis traditio in c. prudentiam nu. 7. de offic. deleg. commendatur, c.25.n.19.
Afflict.in Constit.Reg.blasphemantibus, nu. 10. notatur, c.97.nu.11.
„ decis.15. reprehenditur à Surdo, cap. 30.nu. 16.
„ decis.95.declaratur, c.36.nu.13.
„ decis.134. declaratur, c.12.nu.5.
Alber.in l. eleganter de pignorat.act.confutatur, c.27.num.34.
Alexand.ad Bar.in l.1.lit.C. de pęnis quęstionem dirimit de priuilegio viduitatis mulieri superueniente lite pendente c.81. num.7.
Andreas de Barulo declaratur, c.13.n.46.
Andreas de Isernia, & Afflict. in Constit. Regni in aliquibus declarantur, cap.61. num.18.
Andreas in Constitut. Regni quisquis burgensibus commendatur, c.83, nu.5. & declaratur, num.23.
Andr. traditio in c.1. §. naturales nu.4. si de feud. fuerit contr. explicatur, cap. 1. num.17.
Anton. Fab. intellectus ad text.in l. maioribus C. commun. vtriusque iudic. summè commendatur, c.57.nu.20.
Angelin.conf.74. refellitur, c.59.nu.29.
Bald.in l.1.C.de bon.mater. & Affli. dec. 20. adducuntur, & ponderantur cum declaratione, c. 45.nu.10.& 11.
Bald.in l.1.C.de com.seru.man.declaratur c.18.nu.fin.
Bald.opinio in Auth. si quas ruinas C. de sacrosanct. Eccles.reijcitur, c.36.n.12.
Egregia Baldi traditio in materia legitimationis recensetur, c.1.nu.14.
Bald. cons.249.volum.3. declaratur, c.20. num.7. & fin.
Barbosæ distinctio in l.1.parte 1.nu.40.solut.matr commendatur, c.56.n.17.
Bart.distinctio in l.filius fam.nu.9. de donationibus ab omnibus recepta, c. 73. num.8.sed de veritate nu.9.
Bart.in l.is,qui opem nu.5.de furtis, & Caball.casu 56.declarantur, c.47.nu.20.
„ in l. libellorum nu.8.de accusat. declarantur, c.80.nu.16.
„ in l. vnica C. de sententijs, quæ pro eo quod interest, declaratur, c.75.nu.15.

Bouadill.in sua politica lib.2.c.20. nu. 68. bene declarat dictarum materiam,c.70. num.10.
Camillus de Medic.cons.149. num.7.commendatur, c.100.n.17.
Capiblancus tom.2.de Baronibus,c.85.nu. 8.notatur,c.69.num.27.
.. *in pragmatica 6.nu.195.de Baronibus repellitur cum suis allegat. c.19.nu.26.*
.. *ad Prag.vndecimam de Baronibus, nu. 50.confutatur, c.13.nu.48.*
Capic.decis.144.num.6.declaratur,c.15. num.22.
.. *decis.168. commendatur ni intellectu constitutionis quisquis, c.83.nu.8.*
Carauitæ ad ritū 66.nu.9.& 10. ponderatio valida demandatur, c.49.nu.17.
.. *in ritu 169.num.12. commendatur, c. 82.nu.8.*
.. *ad ritū 191.n.8.declaratur c.58.n.14.*
Domin. Reg.Carol.de Tapia traditio commendatur, c.74.nu.3.
.. *ad Prag.1.num.20.vbi de crimine agi oportet commendatur, c.100.nu.7. sed quomodo procedat, ibidem nu.22.*
.. *infinitas alias decisiones, & doctrinas eiusdem D.Marchionis,& Regni sciens praetereo, quæ veluti tot stellæ elucent in hoc opere.*
Cinus in l.1.C.si antiquior creditor refellitur, c.27.nu.21.
Clarus in §.fin.quæst.55. ver. ego certè suspicor,declaratur, c.33.nu.11.
Couarruuiæ distinctio variar. resolut. lib. 1 c.14.num. 13.vers. tertiò est considerandum non est necessaria, c.59.n.23.
.. *eiusdem traditio lib.3.var.resol.c.7.n. 5.ab omnibus refellitur, c.55.nu.21.*
Dec.in l.pactum C. de collat. Minad. cons. 12.nu.12.& Gaspar Thes.lib.2. quæst. 90.nu.15.redarguuntur, c.11.nu.16.
Farinac.traditio in tit.de inquisit.quæst.7. num.45.defenditur, c.80.nu.23.
.. *cons.53.n.38.declaratur, c.53. nu.19.*
Menoch.de arb casu 337.nu.7.explicatur, c.53.nu.20.
Felicianus de censibus lib.2. c.35. declaratur, capit.22.numero 11.
Felin. in c.fin.de for.comp.num.13. commendatur, c.80.nu.20.
Francisc.Molin. de brachio seculari lib.3. c.49.nu.13.refellitur, c.80.n.28.
D.Regentis Fuluij Constantij conciliatio ad l.si quis.de iure fisc. cum l.fin. ff. qui pot.in pign. habean. extollitur, cap.2. num.35.
D.Garsias Mastrillus de indult.c.33.n.7. commendatur, c.17.nu.24.
Gaspar Thes.lib.4.qq.forens.q.52. confutatur, c.37.nu.16.
Giurba decisione 100.nu.36.declaratur, c. 22.num.13.
Gizzarel.dec.4. nu.24.notatur in intellectu tex in l.fin.C.ad Vell.c.56.n.13.
Glossa in Clemen.2. verbo obseruari de rescriptis notatur,c.71.nu.15.
.. *in auth.habita C.nè filius pro patre quomodo intelligenda, c.15.nu.13.*
.. *in l.2.ver.solutum de solut.commendatur, c.76.nu.3.*
Gramatic.decis.26.laudatur, c.95. nu. 8. decis.74.declaratur, c.28.nu.23.
.. *cons.1. num.39. & 40. defenditur ab impugnatione Carauitæ, c.48.nu.17.*
.. *cons.1. confutatur, c.49. nu.12.*
.. *cons.64. num.12. commendatur circa repetitionē torturæ ex processu informatiuo, c.51. nu.17.*
Gratianus discept.forens.tom.3.c.518.notatur,c.16.nu.fin.
Guid.Pap.dec.104.declaratur, c.80.n.25.
Hondedeus cons.101.explicatur, c.42.n.7.
Hypolytus Riminaldus cons. 685. num.12. lib.6.commendatur, c.54.nu.24.
Ioannes Vincentius de Anna allegat. 79. refellitur, c.13.nu.47.
Libertinus de iure patron.lib.2.art.5.quæstione 4.nu.1.refellitur, c.50.nu.27.
Lucas de Penna, & Crauetta, ille in l. in his C.de pradijs,& omn.reb.nauicul.lib. 11.& hic cōs. 11.declaratur, c.3.n.5.
Magon.dec. Florent.83.confutatur, c.28. num.20.
Marini Frecca,& Surdi tenentium opinio pro

pro laudemijs non dari tacitam hypothecam est de iure verior, c.37. nu.14.

Mastrill.decis.171.refellitur, c.37. n.20.

.. decis.283. cum alijs in quibus casibus loquatur, c.52.nu.25.

Menoch.traditio de adipiscenda possessione remedio 4.nu.814. admittitur cum cōmendatione, c.15. num.14.

Molses.cōs.4.& 42.declaratur, c.39 n.44.

Napod. à Vinc. de Franch. adductus aliter per dom. Authorem explicatur, c. 29. num.18.

Neguſ.& Gaito notantur in intellectu tex. in l.& si is C.de pred.minor.c.55.n.25.

.. de pign.1.memb. notab.6. commendatur, c.27.nu.13.

Paris de Putea sētētia excusatur, c.98.n.7.

Pascalis de virib.pat.potest. p.4.c.3.n.38. redarguitur, c.19.nu.25.

Paulus de Castr.cons.187.nu.2.declaratur c.99.num.33.

Peguer.dec.2.& 66.notab.sunt, c.95.n.9.

.. decis.40.declaratur, c.17.nu.17.

Ppilippus Corneus consilio 300.nu.3.lib.3. commendatur, c.19.nu.16.

Dom.Reg.de Ponte de potest. Proreg. tit. de promis.fieri solitis, c.54.nu.53.declaratur, c.33.nu.14.

Riminald. senior cons.77.commendatur, c. 39.num.17.

Roderic. lib.2. de annuis redditibus, cap.20. num.7.refellitur, c.26.nu.23.

D.Reg.Rou. commendatur, c.23.nu.12.

.. in comm. ad rubr. de blaspemantibus num.10.declaratur, c.97.num.13.

.. ad Pragm.1.nu.55. declaratur, c. 53. num.14.

Salic.in l.fin.C. ad Tertul. commendatur cap.29.nu.9.

Sigismund.Seacc. subtilis argumentatio cōtra Text.in §. is consequens in auth. de aequalitate dotis, c. 26. nu.6. refellitur num.14.

Sigismundus Scaccia nō satisfacit obiectis per Menoch.cap.15.num.17.

Speculatoris traditio in tit. de emphyteusi quaest.70.& Decij cons.239.defenditur, sed ipsorum fundamenta impugnantur, cap.60.num.7.

Speculator in tit.de procurat.§. 4.declaratur, cap.73.num.16.

Steph. Guazzin. in tract. de defens. reor. def.20.cap.21.num.5.declaratur, c.42. num.6.

.. in tract. de pace quaest.42.nu.21.confutatur, c.19.num.22.

Tiber. Decian. doctrina tract. crim. lib.6. cap.28.nu.2. commendatur, c.64.nu.6.

Tiraquell. doctrin. de legibus connub. glos. 7.num.109.commendatur, c.73.n.15.

Vincentius de Franch. dec. 182 .num. 12. notatur in intellectu text. in l.fin.C.ad Vell.c.56.nu.13

.. decis.460. explicatur, c.19.nu.23.

.. dec.544. declaratur, cap.81.nu.8.dec. 552.explicatur, cap.29.nu.15.

.. decis.562.& 689. cum alijs in quibus casibus loquatur, cap.52.nu.25.

FINIS.

REGESTRVM

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp. a

Omnes ſunt duerniones, præter b Qqq qui eſt ternio.